TERCÜME-İ ŞAKÂ'İK-İ NU'MÂNİYYE

Amâsî'nin Şakâ'ik Tercümesi

İBRAHİM B. AHMED EL-AMÂSÎ

TÜRKİYE YAZMA ESERLER KURUMU BAŞKANLIĞI YAYINLARI: 191

Tarih ve Toplum Bilimleri Serisi	: 33
Kitabın Adı	: TERCÜME-İ ŞAKÂ'İK-İ NU'MÂNİYYE Amâsî'nin Şakâ'ik Tercümesi
Müellifi	: İbrahim b. Ahmed el-Amâsî (ö. 998/1590'dan sonra)
Özgün Dili	: Osmanlı Türkçesi
Hazırlayan	: Dr. Gökhan Alp Harran Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Öğretim Üyesi
Editör	: Prof. Dr. Derya Örs
Proje Koordinatörü	: Dr. Göker İnan
Arşiv Kayıt	: Millet Yazma Eser Ktp., Ali Emirî Tarih Nr. 727 Ankara Millî Kütüphane, 06 Hk 3260
Kapak Görseli	: *Tercüme-i Şakâ'ik-i Nu'mâniyye*'de yer alan bir ilim meclisi tasviri, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine 1263, vr. 113[b]
Yapım	: Yüksel Yücel
Baskı	: Bilnet Matbaacılık ve Yayıncılık A.Ş. Dudullu OSB 1. Cadde No. 16 Ümraniye / İstanbul Tel: 444 44 03 www.bilnet.net.tr / Sertifika No. 42716
Baskı Yeri ve Yılı	: İstanbul 2021
Baskı Miktarı	: 1. Baskı, 1500 adet

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI

Library of Congress A CIP Catalog Record

İbrâhîm b. Ahmed el-Amâsî
Amâsî'nin Şakâ'ik Tercümesi, *Tercüme-i Şakâ'ik-i Nu'mâniyye*

1. Tarih, 2. Edebiyat, 3. Biyografi, 4. Şakâ'ik, 5. İbrahim b. Ahmed el-Amasî

ISBN: 978-975-17-5031-0

Copyright © Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı. Her hakkı mahfuzdur.
Bütün yayın hakları *Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı*na aittir. Başkanlığın izni olmaksızın tümüyle veya kısmen, hiçbir yolla ve hiçbir ortamda yayımlanamaz ve çoğaltılamaz.

T.C. Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı
Süleymaniye Mh. Kanuni Medresesi Sk. No: 5 34116 Fatih / İstanbul
Tel.: +90 (212) 511 36 37
Faks: +90 (212) 511 37 00
info@yek.gov.tr
www.yek.gov.tr

TERCÜME-İ ŞAKÂ'İK-İ NU'MÂNİYYE

AMÂSÎ'NİN ŞAKÂ'İK TERCÜMESİ

(İNCELEME - TENKİTLİ METİN)

İBRAHİM B. AHMED EL-AMÂSÎ
(ö. 1590'dan sonra)

Hazırlayan
Gökhan Alp

Editör
Derya Örs

TÜRKİYE
YAZMA
ESERLER
KURUMU
BAŞKANLIĞI

TAKDİM

İnsanlık tarihi, akıl ve düşünce sahibi bir varlık olan insanın kurduğu medeniyetleri, medeniyetler arasındaki ilişkileri anlatır. İnsan, zihnî faaliyetlerde bulunma kabiliyetiyle bilim, sanat ve kültür değerleri üretir, ürettiği kültür ve düşünce ile de tarihin akışına yön verir.

Medeniyetler, kültürler, dinler, ideolojiler, etnik ve mezhebî anlayışlar arasındaki ilişkiler kimi zaman çatışma ve ayrışmalara, kimi zaman da uzlaşma ve iş birliklerine zemin hazırlamıştır.

İnsanların, toplumların ve devletlerin gücü, ürettikleri kültür ve medeniyet değerlerinin varlığıyla ölçülmüştür. İnsanoğlu olarak daha aydınlık bir gelecek inşâ edebilmemiz, insanlığın ortak değeri, ortak mirası ve ortak kazanımı olan kültür ve medeniyet değerlerini geliştirebilmemizle mümkündür.

Bizler, Selçuklu'dan Osmanlı'ya ve Cumhuriyet'e kadar büyük devletler kuran bir milletiz. Bu büyük devlet geleneğinin arkasında büyük bir medeniyet ve kültür tasavvuru yatmaktadır.

İlk insandan günümüze kadar gök kubbe altında gelişen her değer, hakikatin farklı bir tezahürü olarak bizim için muteber olmuştur. İslâm ve Türk tarihinden süzülüp gelen kültürel birikim bizim için büyük bir zenginlik kaynağıdır. Bilgiye, hikmete, irfana dayanan medeniyet değerlerimiz tarih boyunca sevgiyi, hoşgörüyü, adaleti, kardeşlik ve dayanışmayı ön planda tutmuştur.

Gelecek nesillere karşı en büyük sorumluluğumuz, insan ve âlem tasavvurumuzun temel bileşenlerini oluşturan bu eşsiz mirasın etkin bir şekilde aktarılmasını sağlamaktır. Bugünkü ve yarınki nesillerimizin gelişimi, geçmişimizden devraldığımız büyük kültür ve medeniyet mirasının daha iyi idrak edilmesine ve sahiplenilmesine bağlıdır.

Felsefeden tababete, astronomiden matematiğe kadar her alanda, Medine'de, Kahire'de, Şam'da, Bağdat'ta, Buhara'da, Semerkant'ta, Horasan'da, Konya'da, Bursa'da, İstanbul'da ve coğrafyamızın her köşesinde üretilen değerler, bugün tüm insanlığın ortak mirası hâline gelmiştir. Bu büyük emanete sahip çıkmak, bu büyük hazineyi gelecek nesillere aktarmak öncelikli sorumluluğumuzdur.

Yirmi birinci yüzyıl dünyasına sunabileceğimiz yeni bir medeniyet projesinin dokusunu örecek değerleri üretebilmemiz, ancak sahip olduğumuz bu hazinelerin ve zengin birikimin işlenmesiyle mümkündür. Bu miras bize, tarihteki en büyük ilim ve düşünce insanlarının geniş bir yelpazede ürettikleri eserleri sunuyor. Çok çeşitli alanlarda ve disiplinlerde medeniyetimizin en zengin ve benzersiz metinlerini ihtiva eden bu eserlerin korunması, tercüme ya da tıpkıbasım yoluyla işlenmesi ve etkin bir şekilde yeniden inşâ edilmesi, Büyük Türkiye Vizyonumuzun önemli bir parçasıdır. Bu doğrultuda yapılacak çalışmalar, hiç şüphesiz tarihe, ecdadımıza, gelecek nesillere ve insanlığa sunacağımız eserleri üretmeye yönelik fikrî çabaların hasılası olacaktır. Her alanda olduğu gibi bilim, düşünce, kültür ve sanat alanlarında da eser ve iş üretmek idealiyle yeniden ele alınmaya, ilgi görmeye, kaynak olmaya başlayan bu hazinelerin ülkemize ve tüm insanlığa hayırlar getirmesini temenni ederim. Aziz milletimiz, bu kutsal emaneti yücelterek muhafaza etmeyi sürdürecektir.

Recep Tayyip Erdoğan
Cumhurbaşkanı

İÇİNDEKİLER

TAKDİM 4
EDİTÖRÜN ÖNSÖZÜ 11
HAZIRLAYANIN ÖNSÖZÜ 13
KISALTMALAR 16
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ 17
GİRİŞ 19
I. TAŞKÖPRİZÂDE VE *EŞ-ŞAKÂ'İKU'N- NU'MÂNİYYE*'Sİ 19
A. Taşköprizâde Ebü'l-Hayr İsâmeddin Ahmed Efendi 19
B. eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye fî Ulemâ'i'd-Devleti'l-Osmâniyye 21
Eserin Adı 21
Eseri Doğuran Sebepler 22
Eserin Yazım Tarihi 23
Eserin Muhtevası 23
Eserin Osmanlı İlim-Kültür Hayatındaki Yeri ve Önemi 23
Eserin Tesirleri 24
Eserin Nüshaları 25
II. *EŞ-ŞAKÂ'İKU'N-NU'MÂNİYYE*'DEN DİĞER BİYOGRAFİK ESERLERE: ÇEŞİTLİ MÜNASEBETLER, TEMASLAR VE FARKLAR 27
İNCELEME 33
BİRİNCİ BÖLÜM 33
EŞ-ŞAKÂ'İKU'N-NU'MÂNİYYE TERCÜMELERİ 33
A. NÜSHASI BULUNAN TERCÜMELER 33
Tercüme-i Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye; Hadâ'iku'r-Reyhân, Mecma'u'l-Eşrâf – Muhtesibzâde Belgradlı Mehmed Hâkî 33
Hakâ'iku'l-Beyân fî Tercümeti Şakâ'iku'n-Nu'mân – Seyyid Mustafa 37
Hadâ'iku'ş-Şakâ'ik – Edirneli Mehmed Mecdî Efendi 38
Tercüme-i Şakâ'ik-i Nu'mâniyye – Amasyalı İbrahim b. Ahmed 39
ed-Devhatü'l-İrfâniyye fî Ravzati Ulemâi'd-Devleti'l-Osmâniyye – Ahmed b. Derviş / Derviş Ahmed 39
B. KAYNAKLARDA İFADE EDİLEN ANCAK NÜSHASI BULUNMAYAN TERCÜMELER: 41
Tercüme-i Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye – Âşık Çelebi Tercümesi 41
Tercüme-i Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye – Mehmed b. Yûsuf el-Çerkes Tercümesi 42
Menâkıbu'l-Ulemâ - Mehmed b. Sinânüddîn Yûsuf 43
İKİNCİ BÖLÜM 46
İBRAHİM B. AHMED EL-AMÂSÎ VE *TERCÜME-İ ŞAKÂ'İK-İ NU'MÂNİYYE* 46
A. İBRAHİM B. AHMED EL-AMÂSÎ 46
B. TERCÜME-İ ŞAKÂ'İK-İ NU'MÂNİYYE 48

1. Tercüme-i Şakâ'ik-i Nu'mâniyye'nin Şekil Hususiyetleri 48
Eserin Adı 48
Yazılış Yeri ve Tarihi 48
Yazılışında / Tercümede Kullanılan Yöntem ve Dikkat Edilen Hususlar 50
Tabakaların Tertip ve Tanzimi 50
Biyografi Yazım Metodu 52
Kaynakları 54
Hususî Kaynaklar 54
Umumî Kaynaklar 57
Eserin Nüshaları 59
Ankara Millî Kütüphane, 06 Hk 3260 59
Londra Millî Kütüphane, Or. 5966 60
Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi Sâliha Hatun No. 158 60
Millet Kütüphanesi Ali Emirî Tarih 727 61
Mısır Milli Kütüphanesi Tarihî Türkî 162
Kahire Hidiv Kütüphanesi 8925 62
2. Tercüme-i Şakâ'ik-i Nu'mâniyye'nin Muhteva Hususiyetleri 62
Mukaddimesi 62
Mukaddime-i Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye 63
Mukaddime-i Tercüme-i Şakâ'ik-i Nu'mâniyye 64
Sebeb-i Telifi 66
Tabakaları 67
Hâtimesi 69
Ahvâl-i sâhib-i terceme 69
Eserin Dil, Üslup ve İfade Özellikleri 70
Tercüme-i Şakâ'ik-i Nu'mâniyye'de Biyografisi Yazılan Zevat 74
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM 84
TERCÜME-İ ŞAKÂ'İK-İ NU'MÂNİYYE'NİN İNCELENMESİ 84
A. ŞAHISLARIN KİMLİĞİ 84
İsim, Unvan, Lakap 84
Mekân 87
Zaman 90
Aile, Soy ve Akrabalık 94
Evlilik ve Çocuk Durumu 97
Şahısların Son Durumu ve Ölümü 99
B. SOSYAL, KÜLTÜREL DURUM VE İLİŞKİLER 103
Öğrenim ve Yetişme 103
İlmî Durum ve Seviye 111
C. MESLEK, MEVKİ, GEÇİM DURUMU VE İMKÂNLARI 116
Özel Hizmet, Yakınlık ve Destekler 116
Saray ve Çevresi 116
Devlet Hizmetleri (En Üst Basamaklar) 130

Muallim, Hâce 132
Müderrislik 136
Kadılık 143
Müftülük 148
Kadıaskerlik 151
Vezir- Veziriazam 154
Diğer Meslekler ve Geçim Yolları 157
D. KİŞİLİK YAPISI VE ÖZELLİKLERİ 161
Zihin, Zekâ, Düşünce Gücü ve Özellikleri 161
Mizaç ve Ahlak 163
E. İNANÇ DÜNYASI 179
Dinî-Tasavvufî Düşünce ve Yaşayışlar 179
Derinlik ve Olgunluk 184
SONUÇ 188
Nüshaların Değerlendirilmesi ve Şeceresi 191
Metin Tesisi ile İlgili Açıklamalar 193
Tenkitli Metinde Nüsha Farklarının Gösterilmesi ile İlgili Açıklamalar 195
TENKİTLİ METİN 199
TERCÜME-İ ŞAKĀ'İK-İ NU'MĀNİYYE 201
EṬ-ṬABAḲATÜ'L-ŪLĀ FĪ-'ŪLEMĀİ DEVLETİ'S-SULṬĀN 'OṮMĀN ġĀZĪ 203
EṬ-ṬABAḲATÜ'Ṯ-ṮĀNİYE FĪ-DEVLETİ'S-SULṬĀN ORḪĀN ġĀZĪ 205
EṬ-ṬABAḲATÜ'Ṯ-ṮĀLİṮE FĪ-DEVLETİ'S-SULṬĀN MURĀD ḪĀN İBN ORḪĀN ġĀZĪ 210
EṬ-ṬABAḲATÜ'R-RĀBİ'A FĪ-DEVLETİ'S-SULṬĀN YILDIRIM BĀYEZĪD ḪĀN BİN MURĀD ḪĀN 215
EṬ-ṬABAḲATÜ'L-ḪĀMİSETÜ FĪ-DEVLETİ'S-SULṬĀN MEḤEMMED ḪĀN İBN YILDIRIM BĀYEZĪD ḪĀN 240
EṬ-ṬABAḲATÜ'S-SĀDİSETU FĪ-DEVLETİ'S-SULṬĀN MURĀD ḪĀN İBN MEḤEMMED ḪĀN 253
EṬ-ṬABAḲATÜ'S-SĀBİ'ATÜ FĪ-DEVLETİ'S-SULṬĀN FĀTİḤ MEḤEMMED ḪĀN İBN ES-SULṬĀN MURĀD ḪĀN 275
EṬ-ṬABAḲATÜ'Ṯ-ṮĀMİNETÜ FĪ-DEVLETİ ES-SULṬĀN BĀYEZĪD ḪĀN İBN MEḤEMMED ḪĀN SULṬĀN BĀYEZĪD ḪĀN 390
EṬ-ṬABAḲATÜ'T-TĀSİ'A FĪ-DEVLETİ'S-SULṬĀN SELĪM ḪĀN İBN SULṬĀN BĀYEZĪD ḪĀN 461
EṬ-ṬABAḲATÜ'L-'ĀŞİRE FĪ-DEVLETİ'S-SULṬĀN SÜLEYMĀN ḪĀN İBN SELĪM ḪĀN 502
KAYNAKÇA 567
BİYOGRAFYA DİZİNİ - I 573
BİYOGRAFYA DİZİNİ - II 591
ÖZEL İSİMLER DİZİNİ 597
EKLER 625

EDİTÖRÜN ÖNSÖZÜ

Osmanlı dönemi Türk bilim, eğitim ve kültür tarihimizin yüz akı eserlerinden birisi de hiç kuşkusuz **Taşköprülüzâde Ahmed Efendi**'nin (901-968/1495-1561) Arapça kaleme aldığı *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye fî Ulemâi'd-Devleti'l-Osmâniyye* adlı ölümsüz eseridir. Yazılışından itibaren büyük ilgi gören *Şakâ'ik*, Osmanlı Devleti'nin kurulduğu dönemden başlayarak 965/1558 yılına kadar Osmanlı ulema ve meşayihinin hayat hikâyeleriyle menkıbelerini içeren ilk derli toplu tabakât ve hâl tercümesi kitabı olmak sıfatıyla kendi alanında önemli bir çığır açmıştır.

"*Tabaka*" adı verilen on ana bölümden oluşan eserde, **Sultan Osmân Han**'dan başlayarak **Kânûnî Sultan Süleymân Han** zamanına kadar yaşamış olan 371 bilgin ve 150 şeyhin hâl tercümeleri, ölüm tarihleri sırasına göre ele alınmıştır.

Telif edildiği yıldan itibaren çok sayıda nüshası istinsah edilerek Osmanlı bilim dünyasında hızla yayılan *Şakâ'ik*, zaman içinde yapılan çok sayıda çeviri, zeyil ve telhisleriyle birlikte, etkisi neredeyse 20. yüzyıla dek sürecek olan edebî ve ilmî bir hareketin de fitilini ateşlemiştir. Arapça yazılmış olması dolayısıyla, ilgililerin eserden daha fazla yararlanabilmesi amacıyla, daha müellif hayattayken, bizzat kendi izni ve oluruyla çok sayıda Türkçe çevirisi yapılmış, zaman içinde bu çevirilere ek olarak yine çok sayıda Arapça ve Türkçe zeyiller kaleme alınmış, böylece Osmanlı dönemi Türk bilim tarihi için son derece önemli olan bir Şakâ'ik çevirileri ve zeyilleri geleneği ortaya çıkmıştır.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı tarafından, başta *Şakâ'ik*'ın Arapça metninin eleştirel basımı ve Türkçeye çevirisi olmak üzere, diğer önemli çevirileriyle zeyillerinin, "*Şakâ'ik-ı Nu'mâniyye Çeviri ve Zeyilleri Projesi*" adı altında bir dizi hâlinde yayınlanmasıyla birlikte, Osmanlı dönemi bilim, eğitim, sanat, kültür ve sosyal tarihimizin önemli bir bölümüne ışık tutulmuş olacaktır.

Bu dizide yayınlanması öngörülen eserler, *Şakâ'ik*'ın Arapça metni ve çevirisiyle birlikte, **Mehmed Hâkî el-Belgradî**'nin *Hadâ'iku'r-Reyhân fî Tercemeti Şakâ'iku'n-Nu'mân (Mecma'u'l-Eşrâf)*, **Derviş Ahmed Efendi**'nin *ed-Devhatü'l-İrfâniyye fî Ravzati'l-Ulemâi'l-Osmâniyye*, **İbrâhîm b. Ahmed el-Amasî**'nin *Terceme-i Şakâ'ik-ı Nu'mâniyye*, **Mecdî Mehmed Efendi**'nin *Hadâ'iku'ş-Şâkâ'ik fî Tercemeti'ş-Şakâ'ik* adlı çevirileriyle, **Âşık Çelebi**'nin *Tetimmetü'ş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye*, **Ali b. Bâlî**'nin *el-Ikdu'l-Manzûm fî Zikri Efâdılı'r-Rûm*, **Âkifzâde Abdürrahîm Efendi**'nin *Kitâbü'l-Mecmû' fi'l-Meşhûd ve'l-Mesmû'*, **Nev'îzâde Atâyî Efendi**'nin *Hadâ'iku'l-Hakâ'ik fî Tekmileti'ş-Şakâ'ik*, **Uşşâkîzâde Seyyid İbrâhîm Hasîb**'in *Zeyl-i Şakâ'ik*, **Simkeşzâde Mehmed Şeyhî Efendi**'nin *Vekâyı'-ı Fuzalâ* ve **Fındıklılı İsmet Efendi**'nin *Tekmiletü'ş-Şakâ'ik fî Hakki Ehli'l-Hakâ'ik* adlı zeyillerinden ibârettir.

Adı geçen eserlerden Türkçe olanlar, mevcut yazma nüshaların karşılaştırılmasıyla çeviriyazı olarak, Arapça olanlar ise özgün metinleri ve Türkçe çevirileriyle birlikte yayınlanacaktır.

"*Şakâ'ik-ı Nu'mâniyye Çeviri ve Zeyilleri Projesi*" kapsamında yayınlanacak olan toplam on iki adet eserin bilim dünyamıza hayırlı olmasını diler, bu ağır ve zorlu iş için gecesini gündüzüne katarak emek veren bilim insanlarını ve bu fevkalade önemli projeyi hayata geçiren Türkiye Yazma Eserler Kurumunun saygıdeğer başkanı Prof. Dr. Muhittin Macit'in şahsında değerli Kurum çalışanlarını tebrik ederim.

Prof. Dr. Derya Örs
Proje Editörü

HAZIRLAYANIN ÖNSÖZÜ

İnsan hayatını tarihsel süreçte belirli usûller çerçevesinde bir araya getiren biyografi disiplini, Osmanlı döneminde de gelişimine devam ederek Türk-İslâm medeniyeti dairesinde şekillenen büyük bir külliyata vücut vermiştir. XV. yüzyıldan başlayarak XX. yüzyıla kadar süren bu periyotta biyografi yazıcılığı çok çeşitli alanlara uzanmış; hükümdarlardan sadrazamlara, şeyhülislâm ve reisülküttaplardan nakibüleşraflara, kadı ve müderrislerden hattat, musikişinas ve şairlere kadar çok çeşitli tabakalardan isimler mezkûr bilincin sürekliliğini sağlayan bir yaklaşımla tahrir kılınmıştır.

Biyografik sahada modern ve bilimsel bir anlayışla gerçekleştirilen uğraşlar ile günümüz okuyucusuna uzanması mümkün olan bu çalışmalar, klasik Türk edebiyatı sahasında özellikle tezkireler ile sınırlı kalmış, araştırmacılar kendi uzmanlık alanlarında yer alan tezkirelere yönelerek birçok ilmî çalışma kaleme almışlardır. Tezkire sahasında hemen hemen tüm şuara tezkirelerinin bilimsel metotlarla yayımlanmasıyla bu sahada ulaşılan doygunluk başka zümreleri de konu edinen biyografik eserlere kapı aralamıştır.

Klasik Türk edebiyatında şuara tezkirelerinden sonra *eş-Şakâ'ikuʼn-Nuʻmâniyye* tercüme ve zeyilleri araştırmalara konu olmaya başlamıştır. Silsile hâlinde devam ederek yaklaşık altı asır boyunca üretilen bu eserler; ilmiye ve meşayih sınıfına mensup kadı, müderris, şeyh ve mutasavvıfların hâl tercümeleri ile ilmî muhiti; şuara sınıfına yönelik biyografik bilgilerle edebî muhiti kapsamıştır. İçerikleri ile sadece Türk edebiyatı için değil, sosyoloji, tasavvuf tarihi; Osmanlı tarihi, hukuku ve eğitim sistemi hakkında da önemli bilgiler içeren bu eserler, sadece bu alanın araştırmacıları tarafından değil İslâm medeniyetini idrak etmeye yönelik yaklaşımlar için de temel teşkil etmiştir.

Bu silsilede ilk dikkat çeken girişim, Abdülkadir Özcan tarafından 1989 yılında yayımlanan *Şakâi'ku'n-Nuʻmâniyye ve Zeyilleri* adlı beş ciltlik bir çalışma ile gerçekleştirilmiştir. Bu eserlerin akabinde doktora düzeyinde yapılan çalışmalar ile yeni harflere aktarılmaya başlanan bu külliyat, daha ziyade *eş-Şakâi'ku'n-Nuʻmâniyye*'ye yazılan zeyilleri esas alan bir yaklaşımla yayımlanmıştır.

Tercüme niteliğinin yanında mütercimlerin çeşitli tasarrufları ile genişletilip edebî bir hüviyet kazanan *Şakâ'ik* tercümeleri ise şu ana kadar yayımlanmamıştır. Geleneğin önemli bir halkasını teşkil eden ve yayımlanmayan bu tercümelerden biri olan *Tercüme-i Şakâ'ik-i Nu'mâniyye* isimli eser İbrahim b. Ahmed el-Amâsî (ö.998/1590 sonrası) tarafından 998 Cemâziyelâhir sonlarında (1590 Mayıs) kaleme alınmıştır. *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye*'nin mukaddime ve hatime bölümü dışında orijinal metne bağlı kalınarak kaleme alınan bu eser, aslına sadık tek örnek olması bakımından diğer tercümelerden ayrılmış ve tarafımızca hazırlanmıştır.

Eserin giriş bölümünde diğer kaynaklardan farklı olarak mütercimin tercümesinde yer verdiği şekilde Taşköprizâde Ebü'l-Hayr İsâmeddîn Ahmed'in biyografisine yer verilmiş, *Şakâ'ik* ile ilgili kısa bir tanıtım gerçekleştirilerek konunun genel hatları yansıtılmıştır. Ayrıca *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye* ile diğer biyografik eserler arasında çeşitli münasebetler, temaslar ve farklara işaret olunarak konunun tesis olunacağı alan bütüncül bir yaklaşım temelinde sunulmuştur.

Birinci bölümde *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye*'ye yazılan tercümelere temas olunmuş, mevzu ile ilgili literatürde yer almayan bilgiler, tespit olunan eksiklikler ve en son ulaşılan nüshalar toplu olarak yansıtılmıştır. Türk edebiyatı kaynaklarında yer almayan bazı *Şakâ'ik* mütercimlerinin biyografileri ise alandaki boşluğun telafisine yönelik önemli bir adım oluşturmuştur.

İkinci bölüm eser merkezli bir tanıtım stratejisinin parçasıdır. *Tercüme-i Şakâ'ik-i Nu'mâniyye*'nin şekil ve muhteva hususiyetleri çerçevesinde hâsıl olan bu bölüm, eserin tetkiki neticesinde elde edilen verilerin işlenerek kapsamlı bir tanıtımın gerçekleştirilmesi ile meydana gelmiştir.

eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye geleneğini eser tertibi, biyografik tanzim, şekil ve muhteva hususiyetlerinden öteye taşıyan üçüncü bölümde, *Şakâ'ik*'in tamamını merkeze alan sistematik bir bakış açısı söz konusudur. Bu amaca binaen ulemâ ve meşayihin kimlik, zanaat, sanat, meslek bilgileri, öğrenim serüvenleri, sosyal ilişkileri, kurdukları entelektüel ağlar, özelde âlim ve meşayihin sosyo-kültürel arka planını, genelde ise Osmanlı kültür dünyasını yansıtmaktadır.

Son bölümde ise *Tercüme-i Şakâ'ik-i Nu'mâniyye*'nin el yazması nüshalarının tetkiki neticesinde gerçekleştirilen tenkitli neşir yer almaktadır. Çalışmamızın temelini oluşturan bu bölüm akabinde eserden istifadeyi kolaylaştırmak için hazırlanan biyografya ve özel isimler dizini bulanmaktadır.

Uzun ve yorucu bir mesai neticesinde hâsıl olan bu çalışmada elbette eksiklik ve noksanlıklar bulunacaktır. Ancak eksik bırakmamak ve yanlış yapmamak için büyük emek sarf edilen bu eserde, tüm hususları hatasız tevsik etmek iddiasında bulunmadığımızı belirtmek isteriz.

Eserin hazırlanmasında pek çok ismin emeği söz konusudur. Bu anlamda emeği ve tecrübesiyle bizlere yol gösteren değerli hocam Prof. Dr. Ekrem Bektaş'a ve Muhittin Eliaçık'a öncelikle teşekkür ederim. Bu süreçte desteğini esirgemeyen Doç. Dr. Kadri Önemli, Dr. Öğr. Üyesi Halef Nas hocalarıma, meslektaşım İsmail Yıldırım ve Mehmet Yunus Yazıcı'ya, bizlere rehberlik eden Doç. Dr. Abdussamed Yeşildağ, Doç. Dr. Ramazan Ekinci'ye ve süreç boyunca bana eşlik eden öğrencilerim Salih Çetin ve Elif Tok'a teşekkürü bir borç bilirim.

Son olarak yoğun mesaisine rağmen kitabı kelime kelime inceleyen ve ona son şeklini veren projenin editörü Prof. Dr. Derya Örs'e, çalışmanın basılmasını sağlayan Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanı Prof. Dr. Muhittin Macit ile Çeviri ve Yayım Dairesi Başkanı Doç. Dr. Ferruh Özpilavcı'ya, yayın sürecindeki katkıları için Dr. Göker İnan, İsmet İpek ve Evşen Yıldız'a şükranlarımı sunarım.

Dualarıyla her daim yanımda olan ailemin de en fazla takdiri hak ettiğini beyan etmek isterim.

Gökhan Alp

KISALTMALAR

age.	: Adı Geçen Eser
agm.	: Adı Geçen Makale
agmd.	: Adı Geçen Madde
agt.	: Adı Geçen Tez
agy.	: Adı Geçen Yazma
AY.	: Arapça Yazmalar
Bak.	: Bakanlığı
bk.	: Bakınız
çev.	: Çeviren
DİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
DTCF	: Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi
Fak.	: Fakültesi
hzl.	: Hazırlayan
Hz.	: Hazret-i
HK	: Halk Kütüphanesi
Ktp.	: Kütüphane
İA	: İslâm Ansiklopedisi
MEB	: Millî Eğitim Bakanlığı
Nr.	: Numara
ö.	: Ölüm Tarihi
SBE	: Sosyal Bilimler Enstitüsü
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
TDK	: Türk Dil Kurumu
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
TTK	: Türk Tarih Kurumu
TY.	: Türkçe Yazmalar
t.y.	: Tarihi Yok
Ünv.	: Üniversite
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve diğerleri

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ء	ʾ	ش	Ş, ş
ا	A, a, E, e	ص	Ṣ, ṣ
آ	Ā, ā	ض	Ż, ż, Ḍ, ḍ
ب	B, b	ط	Ṭ, ṭ
پ	P, p	ظ	Ẓ, ẓ
ت	T, t	ع	ʿ
ث	Ṯ, ṯ	غ	Ġ, ġ
ج	C, c	ف	F, f
چ	Ç, ç	ق	Ḳ, ḳ
ح	Ḥ, ḥ	ك	K, k
خ	Ḫ, ḫ	گ	G, g, ñ
د	D, d	ل	L, l
ذ	Ẕ, ẕ	م	M, m
ر	R, r	ن	N, n
ز	Z, z	و	V, v, o, ö, u, ü
ژ	J, j	ه	H, h, a, e
س	S, s	ی	Y, y, ı, i, ī, ā

GİRİŞ

I. TAŞKÖPRİZÂDE VE *EŞ-ŞAKÂ'İKU'N- NU'MÂNİYYE*'Sİ[1]

A. Taşköprizâde Ebü'l-Hayr İsâmeddin Ahmed Efendi[2]

Taşköprizâde Ebü'l-Hayr İsâmeddin Ahmed Efendi, *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye* adlı eserinde[3] kendi ifadesiyle 14 Rebîülevvel 901 (2 Aralık 1495)

---

1 *Şakâ'ik-i Nu'mâniyye*'nin biyografik bir eser olması, giriş bölümünde biyografi geleneğine dair birtakım açıklamaları gerekli kılmaktadır. Ancak Arap, Fars ve Türk edebiyatındaki biyografi geleneği, *Şakâ'ik* ile ilgili daha önce yapılan çalışmalarda ortaya konulmuştur. Bu açıdan konu başlığı sınırlandırılmış ve tekrara düşülmemeye özen gösterilmiştir.

2 Taşköprizâde'nin hayatı hakkında yararlandığımız kaynaklar için bk. Yusuf Şevki Yavuz, "Taşköprî-zâde Ahmed Efendi", *DİA,* İstanbul 2011, Cilt: XL, s. 151-152; Münir Aktepe, "Ebü'l-Hayr İsâmeddin Ahmed Efendi", *MEB İA*, 1997, Cilt: XII/I, s. 42-43.
Ayrıca bu başlık altında yapılan incelemelerde esas alınan diğer kaynaklar için bakınız: Ahmed Suphi Furat (hzl.), *eş-Şekâiku'n-Nu'mâniyye fî Ulemâ'i Devleti'l Osmâniyye- Taşköprülü-zâde,* Edebiyat Fak. Yayınları, İstanbul 1985; Taşköprizâde Ahmed İsameddin Efendi, *eş-Şakâi'ku'n-Nu'mâniyye fî Ulemâi'd-Devleti'l-Osmaniyye*, Dârü'l-kitâbü'l-Arabiyye, Beyrut 1975; Taşköprülüzâde, *Osmanlı Bilginleri (eş-Şekâiku'n-Nu'mâniyye fî Ulemâ'id-Devleti'l Osmâniyye),* çev. Muharrem Tan, İz Yayıncılık, İstanbul 2007; Taşköprülü-zâde Ahmed Efendi, *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye fî Ulemâ'i'd-Devleti'l-Osmâniyye (Osmanlı Âlimleri),* çev. Muhammet Hekimoğlu, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, İstanbul 2019; Ankara Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu No. 5312 ve 964.

3 İbrahim b. Ahmed el-Amâsî *Tercüme-i Şakâ'ik-i Nu'mâniyye*'de Taşköprizâde'nin kendi tercüme-i hâlini Ahval-i Sahib-i Kitab bölümünde şöyle ifade etmektedir: "Ahvâl-i sâhib-i kitâb: Ahmed İbn Mustafâ bin Halîl *'afâ 'anhümü'l-Kerîmü'l-Celîl* Taşköprîzâde dimekle ma'rûfdur. Sâdât öninde hâdim ve sâdât hidmetine [yk. 163b] kâ'im ve lâzım olup anlarun zikr-i cemîllerine muttasıl olmak içün bunlarun dahı ahvâli zikr olındı ki sâhib-i kitâbun vâlidi Burûsa'da sâhib-i kitâb Monlâ Ahmed'ün vilâdetinden mukaddem Ankara'ya sefer eyledükde ol leyle-i seferde vâki'asında bir pîr-i vecîh görür, vâlidine eydür ki "'An-karîb senün bir oglun olur, anun adını Ahmed koyasın." dir. Bu hikâyeti vâlidi, vâlidesine eydür. Tokuz yüz bir târîhinün on dördünci şehr-i Rebî'ü'l-evvel'inde vilâdet müyesser olup "Adını Ahmed kodum." didi. Hem didügi üzere vâki' olup sinni temyîze vâsıl oldukdan sonra Ankara'ya göçdük. Ankara'da kırâ'at-i Kur'ân'a meşgûl olup vâlidüm bana 'İsâme'ddîn diyü lakab virüp Ebü'l-Hayr dimekle künyet eyledi. Benden iki yaş büyük karındaşum Muhammed'e vâlidüm Nizâmü'd-dîn ile lakab virüp Ebû Sa'îd dimek ile künyet eyledi. Kur'ân'ı hatm eyledüginde Burûsa'ya göçdük. Lügat-ı 'Arabiyye'den ba'z-ı lügat ta'lîm eyledi dahı vâlidüm beni Monlâ 'Alâ'ü'ddîn ki Yetîm diyü mülakkabdur, ana virdi, kendüsi İstanbul'a gitdi. Ve sarfı mezbûrdan okıdum ve nahvden dahı Şeyh 'Abdu'lkâhir'ün Mi'e'sini ve İmâm Mutarrizî'nün Misbâh'ını ve Hâcîbî'nün Kâfiye'sini bu cümleyi karındaşum ile şerîk okıdum ve Mutavassıt'ı merfû'ât bahsine dek okıduk. İttifâk 'ammüm Kıvâmü'ddîn Kâsım Burûsa'da Monlâ Hüsrev Medresesi'ne müderris olup Burûsa'ya geldükde Mutavassıt'ı merfû'âtdan mecrûrâta degin 'ammümden okıduk. Ol esnâda karındaşum marîz olup bana "Te'hîr eyle." didi, hâtırı içün husûsî dersümi terk eyledüm. Bu mâ-beynde 'ammümden sarfdan Hârûniyye'yi ve İbn Mâlik'ün Elfiyye'sini okıdum ve hıfz eyledüm. Bi-emri'llâh karındaşum tokuz yüz on dört târîhinde vefât eyledi. Ba'dehu Dav'ı bi't-tamâm 'ammümden okıdum ve yazdum ve tashîh eyledüm ve mantıkdan Îsâgûcî ile Şerh-i Hüsâm Kâtib'i bir mikdâr Kutbü'ddîn'den okıdum. Babam Burûsa'ya geldi, Amâsiyye'de [yk. 164a] Hüseyn Âgâ Medresesi'ne müderris olmış, Amâsiyye'ye varduk. Tamâm Kutbü'ddîn'i Kûçek Hâşiye ile ve Şerh-i 'Akâ'id'i Hayâlî ile ve Monlâzâde Hâcezâde'si ile ve Mes'ûd-ı Rûmî ve İsfahânî'yi Mutavvel'i bi't-tamâm Seyyid Şerîf hâşiyesi ile ve Hâşiye-i Metâli'i ittifâk ile okıdukdan sonra vâlidüm "Hakk-ı übüvveti yirine

tarihinde Bursa'da doğmuştur. Babası Taşköprizâde nisbesiyle anılan Muslihuddîn Mustafa Efendi'dir. Çocukluk yıllarını Bursa'da geçiren Taşköprizâde Ebü'l-Hayr İsâmeddin Ahmed Efendi, daha sonra Ankara'da Akmedrese müderrisi olan babasının yanına gidip Kur'ân'ı ezberlemiştir. Babasının Üsküp'e tayin edilmesi sebebiyle Bursa'ya geri dönmüştür. Bursa'da sarf ve nahiv derslerini kardeşi ile birlikte "Yetîm" lakabıyla tanınan Alâüddîn Efendi'den almıştır. Daha sonra Bursa Mollâ Hüsrev Medresesi'nde müderrislik yapan amcası Kıvâmüddîn Kâsım Efendi'nin yanında eğitimini sürdürmüş, kardeşiyle birlikte tahsiline devam ederken kardeşi burada vefat etmiştir. Babasının Amasya Hüseyniye Medresesi'ne tayin edilmesi üzerine yeniden babasının yanında eğitime başlayan Ahmed Efendi; Şeyhzâde Muhyiddîn Mehmed Kocavî, Mahmûd b. Kadızâde-i Rûmî, Muhammed et-Tûnusî gibi âlimlerden de ders alarak tahsilini tamamlamıştır.

Tahsilin ardından 931 Receb'inde (Mayıs 1525) Dimetoka'daki Oruç Paşa Medresesi'ne tayin edilen Ahmed Efendi, sonrasında İstanbul'da Hacı Hasan Medresesi, Üsküp Medresesi, Alaca İshak Bey, İstanbul Kalenderhâne medreselerinde müderrislik yapmıştır. Bu meslekte yükselerek Koca Mustafa Paşa, Sahn-ı Semân, Edirne Üçşerefli, Edirne Sultan Bâyezîd

---

kodum, şimden sonra ikdâm sende kaldı." didi, ayruk babamdan okumadum. Tayumdan Hâşiye-i Tecrîd'i okıdum ve Monlâ Muhyi'ddîn-i Fenârî'den Seyyid'ün Şerh-i Miftâh'ını okıdum ve Monlâ Kocavî Seyyidî Muhammed'den Şerh-i Mevâkıf'ı okıdum ve Monlâ Bedrü'ddîn Mahmûd bin Muhammed bin Kâdîzâde ki Mîrim Çelebi dirler, bundan 'Alî Kuşcı'nun Hey'et-i Fethiyye'sini okıdum. Ben okurken şerh yazdı ve Sultân Selîm hazretlerine ithâf eyledi, Sultân Selîm Anatolı'ya kâdî-'asker eyledi. Ve Monlâ Magûşî'den Buhârî ve Şifâ-yı Kâdî 'Iyâz'dan dahı okıdum ve 'ilm-i cedel ve 'ilm-i hilâfdan dahı okıdum ve çok bahs eyledüm. Bana hadîs ü tefsîr ve sâ'ir 'ulûm rivâyetine hattı ile icâzet-i tâmm virdi. İcâzeti ol dahı şeyhi Şihâbü'ddîn'den ki Ahmed el-Bekkî Magribî'dür, ol dahı Ahmed bin Hacer el-'Askalânî'den aldı. Ve rivâyet-i hadîs ü tefsîr ile vâlidüm dahı icâzet virdi. Ol dahı vâlidinden, ol dahı Monlâ Yegân'dan, ol dahı Şemsü'ddîn-i Fenârî'den, ol dahı Cemâlü'ddîn-i Aksarâyî'den mücâzdur ve bunlardan mâ-'adâ şüyûhdan mücâzum. Ba'dehu tokuz yüz otuz bir târîhinde Dimetoka Medresesi'ne müderris oldum ve tokuz yüz otuz üçde İstanbul'da Hâcî Hasanzâde Medresesi'ne müderris oldum. Tokuz yüz otuz beşde vâlidüm merhûm vefât eyledi. Ve tokuz yüz otuz altıda Üsküb'de İshâkiyye Medresesi'ne müderris oldum ve tokuz yüz kırk ikide İstanbul'da Kalender-hâne Medresesi'ne müderris oldum ve tokuz yüz kırk dörtde Mustafâ Paşa Medresesi'ne müderris oldum ve tokuz yüz kırk beşde Edrine'de Çifte Medresesi'ne müderris oldum ve tokuz yüz kırk altıda Semâniyye'den birine müderris oldum ve tokuz yüz elli birde Edrine'de Sultân Bâyezîd Medresesi'ne müderris oldum ve tokuz yüz elli ikide Burûsa'ya kâdî oldum ve tokuz yüz elli dörtde yine Semâniyye'den [yk. 164b] birine müderris oldum ve tokuz yüz elli sekizde İstanbul'a kâdî oldum ve tokuz yüz altmış birde gözüme remed 'ârız olmak ile zarar yitişdi dahı gûşe-i humûlde tekâ'üd ihtiyâr eyledüm. Ve bu kitâbun tahrîrinden yevm-i sebtde ferâgat eyledüm ki şehr-i Ramazân'un âhiri idi ve tokuz yüz altmış beş târîhinde idi, Kostantiniyye'de itmâm oldı. Elhamdüli'llâh evvelen ve âhiren ve bâtınen ve zâhiren."

gibi önemli medreselerde müderrislik faaliyetlerini sürdürmüştür. 952'de (1545) Bursa kadılığıyla görevlendirilen Ahmed Efendi, iki yıl sonra yeniden müderrislik görevine dönerek Sahn-ı Semân Medresesi'nde görevini sürdürmüş, 958'de (1551) İstanbul kadısı olmuştur. Ancak yakalandığı bir hastalık neticesinde görme duyusunu kaybedince bu görevden ayrılmak zorunda kalmış ve 30 Receb 968 (16 Nisan 1561) tarihinde İstanbul'da vefat etmiştir. Cenaze namazı Fatih Camii'nde kılındıktan sonra Fatih'te Âşık Paşa Camii'nin hazîresinde bulunan Seyyid Velâyet Türbesi yakınında defnedilmiştir.

Başta kelâm, fıkıh, tefsir, ahlâk, mantık, biyografi, Arap dili ve edebiyatı olmak üzere ilimler tarihi ve tıp gibi farklı alanlarda çeşitli kitaplar yazan ve otuza yakın risale telif eden Taşköprizâde Ahmed Efendi, eserlerini Arapça kaleme almıştır. Bu eserlerinde şerh ve haşiye geleneğini sürdüren müellif, İslâm ilimleri tarihi niteliğindeki *Miftâhü's-Sa'âde* adlı eseri ve Osmanlı ilim ve kültür hayatını yansıtan *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye fî Ulemâ'i'd-Devleti'l-Osmâniyye* isimli çalışmalarıyla ayrı bir önem arz etmiştir.

B. eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye fî Ulemâ'i'd-Devleti'l-Osmâniyye

Eserin Adı

Eserin tam adı "*eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye fî Ulemâ'i'd-Devleti'l-Osmâniyye*" dir. Müellif eserin mukaddimesinde kitabının adını bu şekilde açıklamış ancak bu ismi neden tercih ettiğine dair herhangi bir malumat vermemiştir. Esere *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye* adının verilmesine dair farklı rivayetler vardır.[1] Bu rivayetlerin hepsi de eserin adı ile bağlantılı olup ilki, Hîre hükümdarı Nu'mân bin Munzir'in bir gün etrafındakilerle çevrede gezinirken bir çayıra geldiği, orasının sarı ve kırmızı çiçeklerle dolu olduğu, aralarında şakâyıkı gören hükümdarın bundan çok haz duyarak çiçeğin korunmasını emrettiği, bu sebepten çiçeğe hâmisine izâfeten *"eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye"* adının verildiğidir. İkincisi, eserin içinde mümtaz Hanefî ulemâsının bulunması nedeniyle Hanefîlik mezhebinin kurucusu İmâm-ı Âzam Ebû Hanîfe'nin ismi olan Nu'mân bin Sâbit'e dayandırılmasıdır. Bir

1 Bu konuda rivayetler için bk. Ahmed Suphi Furat, *age,* s. 7; Mecdî Mehmed Efendi, *Hadâ'iku'ş-Şakâ'ik,* hzl. Abdülkadir Özcan, Çağrı Yayınları, İstanbul 1989, s. 9; Muharrem Tan, *age,* s. 15-6.

diğer rivayet ise gelincik çiçeğinin simgesel anlamından yola çıkılarak şu şekilde dile getirilmektedir: "Gelincik çiçeğinin simgesel anlamı ölümsüzlük uykusudur. Müellif bu latif ve manidar seçimiyle biyografilerini yazdığı bilginlerin, kırlarda açılan gelincik tarlası misali, her yıl yeniden doğarak ölümsüz bir uykuya yattıklarına işaret etmektedir."[1]

Eseri Doğuran Sebepler

Müellif eserin yazılma gayesini, nasıl bir ortamda teşekkül ettiğini bizzat kendisi sebeb-i telifte izah etmektedir. Dolayısıyla bu açıklamaların bizzat müellifin kaleminden çıkması, bizleri en maslahatlı bilgilere ulaştıracaktır. Bu yöndeki açıklamalar şu şekildedir:

> Sağı soldan, doğruyu eğriden ayırmaya başladığım günden beri ulemâ menkıbeleri ve onların haberlerini öğrenmeye çok meraklıydım. Yaşadıkları ilginç olayları ve sözlerini ezberlemeye bayılırdım. Bu sayede onlarla ilgili kitaplar ve defterler dolusu bilgi zihnimde birikmişti. Sonraki dönemde yaşayan âlimler, geçmiş büyük âlimler ve hakkında nakil yoluyla veya bizzat görerek öğrendikleri bilgileri kitaplaştırmışlar, fakat hiç kimse şu memleketin âlimlerinin hayatları hakkında bilgi toplamaya iltifât itmemişti. Neredeyse gelip giden nesillerin dillerinde ne isimleri ne resimleri kalmayacaktı. Bu durumu fark eden bir fazilet ve kemal sahibi, benden Anadolu ve Rumeli ulemâsının menkıbelerini toplamamı istirham etti. Ben de Melikü Hayyu Kayyum Allah'ın yardımını dileyerek bu istirham sahibine olumlu cevap verdim. Yalnız din âlimlerinin tarihçelerine, tarikat şeyhlerinin hâllerini de eklemeyi uygun gördüm. Allah nurlarını arttırsın ve sırlarını mukaddes kılsın.
>
> Bu kitapta, ilim ve fazilet bakımından farklı seviyelerde olsalar da yüksek makam ve mevkilere gelenleri zikrettiğim gibi söz konusu makamları hak ettikleri hâlde oralara gelemeyen zevâtı da zikrettim. Ama her hâlükârda zikretmediklerimin sayısı, zikrettiklerimden daha fazladır. Birçok âlimin vefat tarihlerini bilemediğim için kitabı, Osmanlı sultanlarının tertibine göre sıralayıp düzenleyerek

1 Muharrem Tan, *age,* s. 15-6.

"eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye fî Ulemâ'i'd-Devleti'l-Osmâniyye" adını verdim.[1]

Eserin Yazım Tarihi

Eser, 931/1525-26 yılında Dimetoka'da Oruç Paşa Medresesi'nde başlayıp 954/1547-48'de İstanbul'da Sahn-ı Semâniyye medreselerinden birinde neticelenen 23 yıllık bir tedris hayatının akabinde Bursa ve İstanbul'daki beş yıllık kadılık sürecinin sonunda kaleme alınır. Müellifin 63 yaşlarında kaleme aldığı bu eser gözlerinden rahatsız olduğu bir zamanda teşekkül etmektedir ki bu tarih, 30 Ramazan 965/16 Temmuz 1558'dir. Eserin mukabelesinin tamamlanma tarihi ise 26 Şevval/11 Ağustos'tur.[2]

Eserin Muhtevası

Eser, klasik mensur eserlere nazaran kısa diyebileceğimiz bir mukaddime bölümü ile başlar. Allah'a şükürlerini sunan müellif, Hz. Peygamber'e, âline ve ashabına salat eder, sebeb-i telifi ifade ettikten sonra kitabın ismini verir. Dönemin hükümdarı Kanûnî Sultan Süleyman'a dua ederek mukaddime bölümünü tamamlar. Mukaddime bölümünün ardından her padişah dönemi "tabaka" başlığı altında ele alınır. On tabakadan oluşan eserde 371'i âlim, 150'si şeyh olmak üzere toplam 521 kişinin hayatı anlatılır.[3] Hatime bölümünde ise yazar klasik geleneğimizde sık rastlanmayan bir uygulama ile kendi otobiyografisini kaleme alır. Bu bölümün akabinde eseri tamamlanmasına imkân tanıdığı için Allah'a şükreder ve eserini tamamlar.

Eserin Osmanlı İlim-Kültür Hayatındaki Yeri ve Önemi

Osmanlı biyografi literatüründe ulemâ biyografilerinin ilk toplu derlemesi olması münasebetiyle büyük bir önem arz eden *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye,* içerdiği bilgiler ile de Osmanlı ilmî hayatı ve muhiti hakkında temel bir kaynak hüviyetini haizdir. Osmanlı İmparatorluğu döneminde

1 Muharrem Tan, *age,* s. 14-5.

2 Behçet Gönül, "İstanbul Kütüphânelerinde Al-Şakâ'ik Al-Nu'mâniya Tercüme ve Zeyilleri", *Türkiyat Mecmuası*, 1945, S. VII-VIII/2, s. 141.

3 Franz Babinger'e göre eserde 522 biyografi yer almaktadır. Ahmed Suphi Furat neşrinde 521, Muharrem Tan çevirisinde ise 502 ismin biyografilerine yer verilmiştir. Bk. Franz Babinger, *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri*, çev. Coşkun Üçok, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1992, s. 95; Furat, *age,* s. V; Tan, *age,* s. 14.

Anadolu'daki Türk fikir hayatını gerek medrese ve ilim yönüyle gerekse tekke ve tarikat cephesi ile aydınlatan bu eser, temel ilimler tasnifine dair naklî/aklî ilimler bütünlüğünü veren yaklaşımları ile dikkat çekmektedir.

Klasik Osmanlı entelektüel hayatını doğrudan yansıtan bu eserin öncelikle "Osmanlı entelektüel hayatında kim kimdir?" sorusuna verdiği cevap ile yaşanan hayata ayna tutuyor olması dikkat çekmektedir. Bununla birlikte âlim ve meşayihlerin hayatlarına dair çok yönlü tasvirler, biyografik bilgilerin ötesinde arka plana ait birçok tarihî bilgiye erişmemizi sağlamakta, bu yönüyle bir tabakat kitabı olmanın çok ötesine taşınmaktadır. Eserde anlatılan bu bilgiler özelde âlim ve meşayihin sosyo-kültürel arka planını aktarırken genelde Osmanlı kültür dünyasını yansıtmaktadır.

Eserin en önemli yönlerinden biri, müellifin tanıtımını yaptığı tabaka ile aynı düzlemi paylaşması ve içeriden bir bakış açısıyla eserini kaleme almasıdır. Dolayısıyla ele alınan âlim ve meşayih ile kurulan çeşitli münasebetler -hoca-öğrenci ilişkisi, aynı şehirde görev yapma, âlim ve meşayih ile doğrudan olmasa dahi birinci dereceden akrabalarla tanışma vb.- müellifin biyografisini vereceği âlim ya da meşayihi doğrudan tanıtmasına imkân sağlamakta, eser bu yönüyle gözlem ve tanıklara dayalı bir bakış açısıyla özgün bir aktarım oluşturmaktadır.

Müellifin kendi biyografisine yer vermesi de eseri ilgi çekici kılmaktadır. Sık rastlanmayan bu uygulama ile okuyucunun doğrudan müellife ulaşması sağlanmaktadır.

Eserin Tesirleri

Anadolu Türk edebiyatında kaleme alınan çeşitli biyografik eserler ile birlikte - nazire mecmuaları, mutasavvıf ve veliler için yazılmış monografik menâkıbnâmeler ve ilk örnekleri verilmeye başlanan şuara tezkireleri- *Şakâ'ik*'in kaleme alınması ulemâ ve meşayih tabakatçılığını başlatmış, böylece Anadolu Türk biyografi edebiyatı, mühim bir kolun eklenmesiyle zenginliğini arttırmıştır.

Şakâ'ik'ten önce Arapça kaleme alınan ilimler tarihi ve tasnifiyle alakalı *Miftâhü's-Sa'âde ve Misbâhü's-Siyâde fî-Mevzu'ati'l-Ulûm* ile bu sahadaki

mahiyetini ortaya koyan Taşköprizâde, *Nevâdirü'l-Ahbâr fî Menâkıbi'l-Ahyâr* isimli eseriyle de Hz. Peygamber, sahabe, tâbiîn ve İslâm âlimlerinin hayat hikâyelerini ve menkıbelerini anlatarak farklı sahalarda salâhiyetini ortaya koymuş, sonrasında ise mevcut tecrübe ve birikimlerinin neticesinde *Şakâ'ik*'e vücut vermiştir.

Yayımlanır yayımlanmaz tahsil muhitlerinde alaka ile karşılanan ve şöhrete mazhar olan bu eserin Arapça olması, bu dili bilmeyen sınıflar arasında da bir ilgi ve merak uyandırmış, bu sebeple neşredilişinin daha ilk yıllarında Türkçeye tercüme ihtiyacı baş göstermiştir. Âşık Çelebi tarafından ilk defa Türkçeye çevrilerek müellife takdim edilen bu eserin sonraki tercümesi, İstanbul'a gelerek Taşköprizâde'nin müsaade ve duasını alan Belgradlı Hâkî tarafından gerçekleştirilmiştir. Ele alınan birçok tercüme ile yarım asırlık bir zaman zarfını kapsayan tercümeler dönemi, XVII. yüzyıldan itibaren yerini zeyillere bırakmıştır.

Taşköprizâde'nin sağlığında *Şakâ'ik*'in muhtelif yerlerine küçük notlar, ilhâkât, haşiyeler vb. ilave edilerek temelleri atılmaya başlanan bu zeyil geleneği, akabinde Taşköprizâde'nin verdiği bilgilere yapılan ilaveler, düzenlenmeler ve yeni bilgilerin eklenmesiyle gelişimini sürdürmüş; Âşık Çelebi'nin Taşköprizâde'den on yıl sonra yazdığı zeyilden XX. yüzyılın başında ölen Fındıklı İsmet Efendi'ye kadar, birinin bıraktığı yerden ötekinin devam ettirmesi suretiyle süregelmiştir. Bu zaman içerisinde gerek eserin bizzat kendisine gerekse tercüme ve zeyillerine yazılan yüzlerce istinsah ve bu istinsahların çok geniş bir coğrafyaya uzanan yolculuğu, nasıl bir kabule mazhar olduğunu ortaya koymuştur. Asırlar süren bu süreçte Türk edebiyatı ve kültür tarihinin geniş kapsamlı bir biyografik halkası meydana gelmiştir.

Eserin Nüshaları

eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye'nin yurt içi, yurt dışı kütüphanelerde, hususî ellerde ve özel kütüphanelerde yüz elli civarında yazma nüshası bulunmaktadır.[1] Bu nüshaların altmıştan fazlası sadece İstanbul kütüphanelerinde yer

1 Bazı nüshalar için bk. Süleymaniye Yazma Eserler Ktp. Pertev Paşa nr. 493, Râgıp Paşa nr. 976-1027-1028, Şehzâde nr. 361, Âtıf Efendi nr. 1898-1899-1900, Âşir Efendi nr. 666, Veliyyüddin Efendi nr. 2435-2436-2437, Yahyâ Efendi nr. 2461-4451, Lala İsmail nr. 358, Carullah Efendi nr. 1613, Bağdadlı Vehbinr. 1066, Çelebi Abdullah nr. 264, Nazif Efendi nr. 44, Fatih nr. 4414-4415-4416, Mihrişâh nr.

almaktadır. Yurt dışı kütüphanelerindeki nüshaların sayıları da bu rakama ulaşmaktadır.[1] Eser ayrıca şimdiye kadar dört defa basılmıştır:

- Kahire Bulak (1299/1881): İbn Hallikan'ın *Vefeyâtü'l-A'yân* isimli eserinin sayfaları kenarlarında.
- Kahire (1310/1892): el-Matbaatü'l-meymenetü'l-Mısriyya baskısı.
- Beyrut (1975): Dârü'l-kitâbi'l-Arabî, Alî b. Bâlî'nin *el-Ikdu'l-Manzûm fî Zikri Efâzıli'r-Rûm* isimli eseriyle birlikte.
- Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul 1985, (hzl.) Ahmet Suphi Furat.

Söz konusu eserin Almanca tercümesi ise Oskar (Osman) Rescher tarafından, "*es-Saqaiq en-no'manijje*" adı ile yayımlanmıştır.[2] Muharrem Tan tarafından eser 2007 yılında Türkçeye çevrilmiştir.[3] 2019 yılında Muhammet Hekimoğlu[4] tarafından yapılan tercüme ise *Şakâ'ik*'in en güncel Türkçe çevirisidir.[5]

315, Amca Hüseyin nr. 362, Hüsrev Paşa nr. 420; Nuruosmaniye Ktp. nr. 3378-3380-3382; Köprülü Ktp. nr. 236-1098; İstanbul Arkeoloji Müzesi Ktp. nr. 402-403-404; Millet Ktp Ali Emîrî-AY. nr. 2503; İstanbul Ünv. Nadir Eserler Ktp. AY. nr. 1228-1627; Ankara Millî Ktp. AY. nr. 5312-964; Berlin Devlet Ktp. nr. 9881/2; Leipzig Ünv. nr. 716; Viyana Millî Ktp. nr. 1182-311; Paris Millî Ktp. nr. 2157/62-5945-5981-5991-6644; Leiden Ünv. Ktp. nr. 874/5.

1 Behçet Gönül [Necatigil], *agm,* s. 152.

2 Oskar (Osman) Rescher, *es-Saqaiq en-no'manijje*, Biblio Verlag, Osnabrück 1978.

3 Taşköprülüzâde, *Osmanlı Bilginleri (eş-Şekâiku'n-Nu'mâniyye fî ulemâ'id-Devleti'l Osmâniyye),* çev. Muharrem Tan, İz Yayıncılık, İstanbul 2007.

4 Taşköprülü-zâde Ahmed Efendi, *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye fî 'Ulemâ'i'd-Devleti'l-Osmâniyye (Osmanlı Âlimleri).* çev. Muhammet Hekimoğlu, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, İstanbul 2019.

5 Nev'îzâde Atâyî, *Hadâ'iku'l-Hakâ'ik fî Tekmileti'ş-Şakâ'ik,* hzl. Suat Donuk, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, İstanbul 2017, s. 30.

II. *EŞ-ŞAKÂ'İKU'N-NU'MÂNİYYE'*DEN DİĞER BİYOGRAFİK ESERLERE:[1] ÇEŞİTLİ MÜNASEBETLER, TEMASLAR VE FARKLAR[2]

eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye ve geleneğin teşekkülündeki diğer eserlerin temel unsurunun ilmiye sınıfında yer alan kadı ve müderrislerin hâl tercümeleri olduğu görülmektedir. Kadı ve müderrisler ile birlikte şeyh ve dervişlerin tercüme-i hâlleri de eserin muhteviyatını oluşturmaktadır. Mecdî Mehmed Efendi'nin "İlim, zâhir ve bâtın olmak üzere iki çeşide ayrılır. İlm-i zâhir ehli olanlar kadı ve müderrislerdir, ilm-i bâtın mensupları ise şeyh ve dervişlerdir."[3] dediği noktada ilmin iki sınıfındaki meşhurları takdim eden *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye,* odak noktasını ilm-i zâhir ve bâtın tabakasındaki ulemâ ve meşayihe dayandırır.

Belirli bir meslekte tanınmış kişilerden özellikle şairlerin hayat hikâyelerinden ve eserlerinden örnekler veren tezkireler ise Anadolu'da gelişen edebiyatın kendi tarihine duyulan ihtiyaç sonucunda ortaya çıkar; şairler hakkında bilgilere, eserlerine dayalı tanıtım ve değerlendirmelere yer veren bir tür olarak gelişir.

Vefeyâtnâmeler ise önemli şahsiyetler hakkında kısa bir tanıtımın mukabilinde kimi zaman sadece ölüm tarihlerini kimi zaman ise nasp, nakil ve azil tarihlerini bildiren ve tanıtılan şahısların defin yerleri hakkında malumatlara yer veren eserler olarak edebiyat tarihçilerinin temel başvuru kaynakları arasında yer alır.

Birbirinden farklı muhteva rutininde farklı türler ile biyografilerin tesis edildiği bu eserler, yukarıda zikredilen hususiyetleri ile ayrı kulvarların biyografik sahada yansımaları olarak yer alır. Bununla birlikte şairlik ile ilmiye sınıfının münasebetleri meslekî konumlarına göre yapılan bir tespitte[4]

---

1 Bu kısımda Ramazan Ekinci tarafından hazırlanan, Uşşâkîzâde'nin *Zeyl-i Şakâ'ik* adlı eserinden istifade edilmiştir. Bk. Uşşâkîzâde İbrahim Hasîb Efendi, *Zeyl-i Şakâ'ik,* hzl. Ramazan Ekinci, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, İstanbul, 2017, s. 81-3.

2 Bu bölümde tezkireler, vefeyâtnâmeler ve *Şakâ'ik* üzerinde bir değerlendirme gerçekleştirilmiştir. Yapılan yorumlamalar eser bazlı değerlendirmelerden ziyade bu türlerin genel çerçevelerini yansıtan bir düzleme sahiptir.

3 Mecdî Mehmed Efendi, *age,* s. 5-8.

4 Osmanlı kültür hayatını ayakta tutan edip ve şairleri, tezkirelerden hareketle meslekî konumlarına göre sınıflandıran Mustafa İsen, bunları kendi içerisinde gruplandırdığında bu edip ve şairlerin ağırlıklı

birbirinden farklı görünen kulvarların çeşitli temaslarına işaret eder ki ilmiye sınıfına dâhil binlerce bilgin ve şeyhin tercüme-i hâllerini ihtiva eden *Şakâ'ik* âdeta doğal olarak bir tezkireye dönüşür. Yüzlerce klasik edebiyat mümessilinin hayatı ve telifatı eserin muhteviyatında önemli bir oranı yansıtır. Ancak bu tarz bilgiler özellikle geleneğin olgunluk safhasındaki çalışmalarda -zeyillerde- görülür.[1] Buradaki mukayesemizin tercümeler ile sınırlandırılması hasebiyle bu yöndeki uygulamaların, ulemâ ve meşayih hakkındaki tanıtımlarda ikinci planda kaldığı görülür. Zira *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye* müellifi, hakkında bilgi verdiği âlim ve meşayihin şairlik vasfına dair ifadeleri ayrı ve müstakil bir mahiyet arz edecek şekilde genel olarak takdim etmez. Bu durum gerek eserin bir ulemâ ve meşayih tabakatı olması yönüyle gerekse ele alınan isimlerin şairlik yönünden birinci derecede bulunmaması ile izah olunabilir. Burada tanıtılan ulemâ ve meşayih şiir ya da inşa yazmalarından daha çok genel bir şiir ve sanat zevkine, bilgi ve kültürüne sahip olmaları ile ifade edilir.[2]

---

olarak ilmiye sınıfına dâhil olduğunu tespit eder. Bu tespitlere göre tezkirelerde yer alan 3182 şair 108 farklı mesleğe sahiptir. Bunlar kendi içerisinde tasnif olunduğunda ilmiyye sınıfının 1147 (% 36), bürokratların 892 (%28), askerlerin 117 (%3,7), esnaf ve serbest meslek sahiplerinin 117 (%3,7), şeyh ve dervişlerin 182 (%5,7), saray mensuplarının 60(%1,8), din adamlarının 26 (% 0,8) oranında olduğu ifade edilir. Bk. Mustafa İsen, "Divan Şairlerinin Meslekî Konumları*", Millî Eğitim,* Mart 1989, S. 83, s. 35-41.

1 Bu zeyillerden *Vekâyi'u'l-Fuzalâ* tabakaların sonunda yer alan "Sınıfu'ş-şuara" başlığı altında şairlerin yaşam bilgileri ve şiir örnekleri ile âdeta bir şuara tezkiresi mahiyeti arz eder. Bu anlamda sadece şairler faslında ifade edilen toplam 330 şahsın biyografik bilgileri ile bu eser; Sehî, Garîbî, Yümnî, Rızâ, Seyrekzâde Âsım, Mücîb ve Esrâr Dede tezkireleri başta olmak üzere pek çok şuara tezkiresinden daha fazla şairin hayat hikâyesini ve şiir örneklerini ihtiva eder. Burada *Vekâyi'u'l-Fuzalâ*'da şahısların öne çıktıkları özelliklere göre tasnif edilmeleri göz önünde bulundurulduğunda müderris, mutasavvıf ve devlet adamları kısmında hâl tercümeleri yazılıp şairlik özellikleri ifade edilen ve şiirleri sunulan isimler de düşünüldüğünde bu sayı 576'ya ulaşır. Bu konu hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Şeyhî Mehmed Efendi*, Vekâyi'u'l-Fuzalâ*, hzl. Ramazan Ekinci, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, İstanbul, 2018, s. 82-117.

Bu anlamda Nev'îzâde Atâyî'nin *Hadâ'iku'l-Hakâ'ik fî Tekmileti'ş-Şakâ'ik* adlı eserindeki uygulamalar da dikkat çekicidir. Türk edebiyatının en önemli şairlerinden biri olan Bâkî hakkındaki malumatın 29 satırlı 3 buçuk varaklık bir bilgi ile verilmesi hacim bakımından özellikle XVII. yüzyılda kaleme alınan antolojik tipi tezkirelerle mukayese bile edilemiyecek bir mahiyet arz eder. Aynı zamanda *Zeyl-i Atâyî*'de biyografisi bulunan pek çok şairin yıl yıl hangi şehirlerde bulunduğu, hangi görevleri ifa ettiği hakkındaki bilgiler bir eserin yazılış yerini mekânın, coğrafyanın, iklimin şair ve eser üzerindeki etkisini tespite çalışan edebiyat tarihçileri için tezkirelerden öte bir kaynak olarak dikkat çeker. Bu konu hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Nev'îzâde Atâyî, *age,* s. 225-227.

2 Kabul etmek gerekir ki *Şakâi'ku'n-Nu'mâniyye*'nin kaleme alındığı dönem, klasik Türk edebiyatının gelişme evresidir. Dolayısıyla ele alınan isimlerin sanat yeteneği özellikle şairlikleri dolayısıyla göze çarpmaları, geleneğin devam ettirildiği zeyillerde daha belirgin olarak görülür. Zira bu dönem şairlerin kendi kudretlerini ve yeteneklerini çok daha ileri seviyelere taşıdığı bir döneme işaret etmektedir.

Tezkireler ile *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye* arasındaki bu mukayese zemininden sonra vefeyâtları da dâhil ederek gerek muhteva gerekse şekil ve hacim yönünden bu eserler arasındaki farklara geçelim:

eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye'de biyografisi verilen ulemâ ve meşayihin öncelikle isimleri, akabinde nisbe yahut lakapları verilir. Ardından halk arasında meşhur olan mahlasları ya da unvanları zikredilir. Genel üslup bu yönde olmakla birlikte biyografisi verilen şahısların isimleri bilinmiyorsa doğrudan unvan, lakap, nisbe ya da mahlasları madde başı olarak yer alır. Burada malumatın sınırlı olduğu ve ismin bilinmediği bizzat müellif tarafından ifade olunur. Birkaç örnekte ise ismin yerine unvan, lakap ya da mahlas madde başında yer alır. Sınırlı olan bu tarz biyografilerde madde başından sonra isim müstakil olarak beyan edilir. Şuara tezkirelerinde ise mahlas umumiyetle madde başında yer alır. Mahlas ile madde başı oluşturulduktan sonra hâl tercümesi yazılan kişinin ismi verilerek biyografik tanıtıma geçilir. Vefeyâtnâmelerde ise daha ziyade nisbe yahut lakaplar madde başlarını oluşturur.

eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye'de hayatı anlatılan âlim ve meşayihin doğum tarihleri belirtilmeye çalışılır. Bu durum eserin müellifinin bu yöndeki bir bilgiye ulaşması söz konusu ise gerçekleşir. Aynı durum tezkirelerde de söz konudur. Tezkire yazarı bu konuda bir malumatı bulunuyorsa bu hususu belirtir. Ancak vefeyâtnâmelerde aynı durum söz konusu değildir. Zira ölüm tarihleri eserin esasını oluşturmakta ve bu yöndeki bir çabanın neticesi olarak vefeyâtnâmeler kaleme alınmaktadır.

eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye'de ele alınan isimlerin öğrenim ve yetişme durumları - gerek normal eğitim devresinde elde edilen gerekse öğrenim sonrasında, çeşitli yollarla sahip olunan ilmî ve fikrî birikim, öğrenim ve yetişme durumları- açıkça ortaya konulur. Vefeyâtnâmeler ve tezkirelerde ise bu konudaki değerlendirmeler daha sınırlı kalır.

Öğrenimi tam ve yüksek olan zaten kadı ve müderrislik gibi görevleri ifa eden ilmiye sınıfının meslek ve mevki yönlerinin şairlikleriyle değil de daha çok diğer değer ve meziyetlerle söz konusu edilmesi, ele alınan isimlerin şairlikleri söz konusu edilince bu konuda pek bir ayrıntıya inilmemesi, bu yöndeki birtakım genel takdir ve tavsiflerin yer alması, *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye*'nin geleneğin devamı olan ve tekâmülün teşekkül ettiği zeyillerden farklı yönü olarak görülebilir.

eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye'de âlim ve meşayihin mevkisi, mesleği, hayatında buna dayanan olaylar, çevresi ile gerçekleşen temas ve münasebetler ayrıntılı olarak ortaya konulur. Eserde meslek hayatına yönelik kronolojik ayrıntıya atama ve azle muhakkak surette temas edilir. Bu tanıtım çeşitli ölçü, kapsam ve şekillerde tezkirelerde ve vefeyâtnâmelerde de yer alır. Bu yöndeki tanıtımlar tezkireciden tezkireciye değişir ve farklı vefeyâtnâmelerde uzar ya da kısalabilir. Ancak bu yöndeki açıklamaların *Şakâ'ik*'e göre daha dar bir çerçevede yer aldığı görülür.

eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye'de tanıtımı yapılan âlim ya da meşayihe ait ilmî ve -varsa- edebî eserlere muhakkak surette temas olunur. İlmî eserler mahiyeti itibarıyla mensur olarak kaleme alınır. Bu eserlere yazılan şerhler ve haşiyeler eser tanıtımlarının merkezinde yer alır. Tezkireler ve vefeyâtnâmelerde ise söz konusu edilen eserler, çoğu zaman manzum olarak kaleme alınan edebî eserlerdir. İlmî ve mensur eserler daha az görülür.

Şuara tezkirelerinde özellikle dikkat çeken bir husus vardır ki *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye*'de ve vefeyâtnâmelerde hemen hemen yok denecek kadar azdır. Bu fark edebî tenkittir. Bu yönüyle tanıtımı yapılan isimlerin sanatı, eserleri ve şiirlerine yönelik kapsamlı değerlendirmeler şuara tezkirelerinin ayrı ve önemli bir yönünü ortaya koyar.

eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye'de tanıtımı yapılan isimlerin verilmeye çalışılan ölüm yerleri ve tarihleri hakkında malumatlar vefeyâtnâmelerde eserin mahiyeti itibarıyla temel bir hususiyet arz eder, eserin merkezinde yer alır. Şuara tezkirelerinde ise bu yöndeki tanıtımlar tezkirecilere göre değişmekle birlikte ölüm tarihi ve yeri hakkında bir bilgiye ulaşılmışsa verilmeye çalışılır.

eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye'de hakkında bilgi verilen âlim ya da meşayihin ilmî şahsiyeti ve karekterine yönelik bilgileri müellif, gerek doğrudan tanıtım cümleleri gerek şahsın hayatından kesitlerle uzun bir anlatım ve takdirle ortaya koyar.

Özellikle ilim yönüyle ortaya konulan bu tanıtım ve değerlendirmeler sahip olunan mevki, meslek ve meşguliyet itibarıyla gösterilen hüner, kabiliyet, maharet, ehliyet, beceriklilik ve tecrübenin ifadesidir. Tüm bu aktarımlar söz konusu edilen kişinin öne çıkan özelliklerine vurgu yapmaktadır. Şuara tezkirelerinde bu yöndeki tanıtım ve değerlendirmeler ise daha ziyade

tanıtımı yapılan şairin sanatsal ve edebî boyutuna yönelikken vefeyâtnâmelerde ise bu tür değerlendirmeler gerek muhteva gerekse mahiyet itibarıyla oldukça azdır.

eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye ile şuara tezkirelerinde ortak bir tasarruf vardır ki bahis konusu edilen şahsın biyografisi anlatılırken onunla alakalı latife, garibe, keramet vb. anekdotların şahsın biyografisi ile müstakil bir başlık açılmadan verilmesidir. Bu yöndeki uygulamaların gerek biyografi içerisinde gerekse müstakil bir başlık altında vefeyâtnâmelerde yer alması ise söz konusu değildir. Bu yöndeki uygulama ve tanıtımlar vefeyâtnâmelerde neredeyse hiç görülmez.

Hem vefeyâtnâmeler hem şuara tezkireleri hem de *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye*'de görülen müşterek bir uygulama ise belirli bir kronolojik sıra ya da tabakaya konu edilen padişahlar dönemlerinde yaşanan tarihî hadiselere genel olarak yer verilmemesidir.[1]

Vefeyâtnâmelerde mühim şahısların hâl tercümeleri yer almaktadır. Tezkilerin kapsamı ise şairlerdir. Çok çeşitli biyografilerin yer aldığı *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye* ise kadılık ve müderrislik müessesesi başta olmak üzere vezirler, beyler, emîrler, şeyhülislâmlar, kazaskerler, müftüler, padişah ve vezir hocaları, nişancılar, defterdarlar, şiir ve sanat erbabı vb. olmak üzere, mevki ve meslekleriyle oldukça geniş bir tabanı ihtiva eden çok yönlü biyografik bir mahiyet arz etmektedir.

Vefeyâtnâmeler mahiyeti itibarıyla tanıtımı yapılan zevatın ölüm tarihlerini esas alır. Dolayısıyla bu şahısların eserin yazımından önce vefat etmiş olmaları eserin temel dayanak noktasını oluşturur. *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye*'de de biyografisi yazılan kişilerin vefat tarihleri eserin yazımından önce gerçekleşir. Ancak *Şakâ'ik*'te müellifin kendi biyografisini kaleme alması ve bu geleneğin mütercimler tarafından da devam ettirilmesi bu konuda bir istisna teşkil eder. Şuara tezkirelerinde ise böyle bir zorunluluk görülmez.

---

1 Bu yöndeki uygulamaların *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye*'den ziyade zeyillerinde görülen bir tanıtım stratejisi olduğu; çalışmamızın tercümeler olması dolayısıyla doğrudan *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye*'ye yönelik bir değerlendirme içerisinde yer aldığımız göz önünde bulundurulmalıdır.

İNCELEME

BİRİNCİ BÖLÜM

EŞ-ŞAKÂ'İKU'N-NU'MÂNİYYE TERCÜMELERİ [1]

A. NÜSHASI BULUNAN TERCÜMELER

Tercüme-i Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye; *Hadâ'iku'r-Reyhân, Mecma'u'l-Eşrâf* – Muhtesibzâde Belgradlı Mehmed Hâkî[2]

Yayımlanır yayımlanmaz ilim muhitlerinde alaka ile karşılanan ve şöhrete mazhar olan *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye*'nin dilinin Arapça olması bu dili bilmeyen sınıflar arasında da bir ilgi, merak uyandırmış ve neşredilişinin daha ilk yıllarında Türkçeye tercüme ihtiyacı baş göstermiştir. Âşık Çelebi tarafından ilk defa Türkçeye çevrilerek müellife takdim edilen bu eserin sonraki tercümesi, İstanbul'a gelerek Taşköprizâde'nin müsaade ve duasını alan Belgradlı Hâkî (ö. 975/1567'den sonra) tarafından gerçekleştirilmiştir.

Hayatı hakkında oldukça sınırlı bilgiler bulunan Muhtesibzâde Mehmed Hâkî ile ilgili bilgiler tercümelerinde yer almıştır. Üç ayrı tercümeye vücut veren Hâkî'nin ilk tercümesi *Tercüme-i Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye*'dir. Bu tercümesinin sonunda Taşköprizâde'nin hayatı hakkında bilgi veren mütercim, akabinde kendi biyografisine yer vermiştir. Taşköprizâde ile ilgili kısa bir takdim ile zikrolunan aşağıdaki bölüm birkaç cümle ile özetlenmiştir: "Müşârun ileyh -rahmetu'llâhi 'aleyh- 'asrında vâki' olan fuzalâdan ekser kendü akrabâsından tahsîl-i ma'ârif idüp kimlerden tahsîl-i fazl u kemâl itmişdür 'ale't-tertîb kendü tafsîli ile hâtime-i kitâbda yazmışlardur."[3]

---

1 *eş-Şakā'iku'n-Nu'mâniyye* geleneği içerisinde tercümeler dışında yer alan telhis ve zeyiller hakkında verilecek bilgiler bu konuda yapılan çalışmalarla ortaya konulmuştur, dolayısıyla verilecek bilgiler malumatın tekrarı olacaktır. Bu sebeple ele aldığımız konu başlığı sadece tercümelerle sınırlandırılmıştır.

2 Bu bölüm, Mehmed Yunus Yazıcı tarafından hazırlanmakta olan *Belgradlı Mehmed Hâkî'nin Şakâ'ik Tercümeleri* adlı doktora tezinden yararlanılarak oluşturulmuştur. Bilgileri bizlerle paylaşan Mehmed Yunus Yazıcı'ya teşekkür ederiz.

3 Hâkî, *Tercüme-i Şakâ'ik-i Nu'mâniyye,* Millet Yazma Eser Kütüphanesi, Ali Emiri Tarih No: 728, vr. 159b.

Bu takdimden sonra isminin Mehmed Hâkî olduğunu ve Muhtesibzâde ismiyle meşhur olduğunu bildiren mütercim, akabinde bugün Sırbistan'ın başkenti olan Belgrad'da doğduğunu beyan etmiştir. 948/1541-42 yılında öğrenim için ilk olarak İçil'e giden Hâkî, aynı yıl Edirne'ye geçmiş ve burada Hüsâmiye Medresesi'nde danişmend olmuştur. H. 968 yılının Receb'inde (M. 1561) ise İstanbul'a giden Hâkî, *Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye* tercümesini müellifin duası ve müsaadesini alarak burada gerçekleştirmiştir:

> Bu 'abd-i hakîr-i kesîrü't-taksîr a'nî Mehemmed Hâkî ki bende vü âzâde mâ-beyninde Muhtesib-zâde dimekle meşhûr olup kılâ'-ı Rum'dan Belgrâd-ı cinân-âbâd ki beyne's-sevâd lem-yuhlak misluhâ fi'l-bilâd mefhûmına mazhar ve mâ-sadak vâki' olmışdur. Anda neşv ü nemâ bulup bu dâ'îden mukaddem kimesne tarîk-i 'ilme kadem basmayup târîh-i hicretün tokuz yüz kırk sekizinde İçil'e tahsîle çıkup sene-i mezkûrede Edrine'de Hüsâmiyye Medresesi'nün evvel-i cem'iyyetinde dânişmend olup mâ-beyninde müddet-i medîd ve âmed-i ba'îd mürûr u 'ubûr idüp hicret-i nebeviyyenün tokuz yüz altmış sekizinde Dârü's-saltana'ya gelinüp sene-i sâlifenün Receb'i evâ'ilinde tercemeye şürû' sadrında mevlânâ-yı müşârün ileyh henüz hayâtda olup tercemeye istîzân yârân-ı safâ ve hullân-ı vefâ meşveretiyle münâsib görüldükde sa'âdet-hânelerine varılup hezâr tevkîr ü tebcîl ile takbîl-i yed idüp izn-i şerîflerden taleb itdükde bu 'abd-i zelîlün keyfiyyet-i hâlin ve kemiyyet-i ahvâlinden merreten ba'de uhrâ sorduklarından sonra İnşâ'a'llâhu'l-meliki'l-'allâm hayr ile ihtitâm müyesser ola diyü du'â idüp ba'dehu buyurdılar ki …[1]

Taşköprizâde ile Hâkî'nin bu buluşmasının hemen akabinde Taşköprizâde vefat etmiş, Sultan Mehemmed Han Camii'nde kılınan cenaze namazında Hâkî de hazır bulunmuştur:

> İttifâk bunun üzre çok geçmeyüp hemân yine şehr-i mezbûrun evâhirinde fevt olup Sultân Mehemmed Hân –'aleyhi'r-rahmeti ve'l-gufrân- Câmi'i hareminde bilece namâzına hâzır olduk. Hakk Celle ve 'Alâ yerin bâg-ı cinân ve kâbr-i müteberriklerin ravza-i rıdvân eyleye...[2]

1 Hâkî, *agy,* vr. 159b.
2 Hâkî, *agy,* vr. 159b.

Hayatı hakkında bu kısa malumatın ardından Hâkî tarafından kaleme alınan eserlere baktığımızda müellifin üç ayrı *Şakâ'ik* tercümesi kaleme aldığı görülmüştür. Bu tercümelerden ilkinin *Tercüme-i Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye*[1] olduğunu ifade etmiştik. Müstakil bir adı bulunmayan bu tercüme, zâhiredeki kayıtlardan hareketle bu isimle adlandırılmıştır. Tercümeye 968/1561 yılında başlamaya karar veren müellifin, tercümeyi ne zaman tamamladığı hakkında kesin bir kayıt mevcut değildir. Ancak mukaddimede yer alan bilgilerden hareketle Kanûnî Sultan Süleyman (1520-1566) hayatta iken yapıldığı anlaşılan bu tercüme, muhtemelen 972/1564-65 tarihinden önce tamamlanmış olmalıdır. Eserde yer alan biyografi sayısı 313'tür.

Mütercim tarafından kaleme alınan bir diğer tercüme *Hadâ'iku'r-Reyhân*'dır.[2] 972/1564-65 tarihinde telif edilen bu eser mütercimin ikinci tercümesidir. Bu çalışmada yer alan biyografi sayısı ise 422'dir. Eserin sonunda mesnevi formunda aşağıdaki manzumeler yer almıştır:

Aslıdır çün Şakâ'iku'n-Nu'mân
Buna dindi Hadâ'iku'r-Reyhân[3]

---

1 Bu tercümenin tespit edilen nüshaları şunlardır: 1.Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi, EY 1307; 2. Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi, EY 1545; 3. Ankara Millî Kütüphane, 06 Mil Yz A 5539; 4. Ankara Millî Kütüphane, 06 Mil Yz A 8967; 5. Ankara Millî Kütüphane, 06 Mil Yz A 9317; 6. Ankara Millî Kütüphane/ Nevşehir Ürgüp Tahsin Ağa İlçe Halk Kütüphanesi, 50 Ür 374; 7. BNF, Suppl. Turc. 1159; 8. İstanbul Ünv. Nadir Eserler Kütüphanesi, TY 15; 9. İstanbul Ünv. Nadir Eserler Kütüphanesi, TY 470; 10. İstanbul Ünv. Nadir Eserler Kütüphanesi, TY 557; 11. İstanbul Ünv. Nadir Eserler Kütüphanesi, TY 1349; 12. İstanbul Ünv. Nadir Eserler Kütüphanesi, TY 2487; 13. İstanbul Ünv. Nadir Eserler Kütüphanesi, TY 3790; 14. İstanbul Ünv. Nadir Eserler Kütüphanesi, TY 6200; 15. Kayseri Raşit Yazma Eserler Kütüphanesi, Raşit Efendi Eki 7984; 16. Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi/ Burdur İl Halk Kütüphanesi, 15 Hk 794; 17. Koyunoğlu Şehir Müzesi ve Kütüphanesi, No: 13206; 18. Manisa Yazma Eserler Kütüphanesi, 45 Hk 1368; 19. Manisa Yazma Eserler Kütüphanesi, 45 Hk 5068; 20. Millet Yazma Eser Kütüphanesi, Ali Emîri Tarih 728; 21. Millet Yazma Eser Kütüphanesi, Ali Emîri Tarih 729; 22. Selimiye Kütüphanesi, 22.Sel 546; 23. Süleymaniye Kütüphanesi, Ayasofya 3153; 24. Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi 2220; 25. Süleymaniye Kütüphanesi, Hacı Mahmud Efendi 4518; 26. Süleymaniye Kütüphanesi, İzmir 456; 27. Süleymaniye Kütüphanesi, Kadızâde Mehmed Efendi 355; 28. Süleymaniye Kütüphanesi, Lâleli 2022; 29. Süleymaniye Kütüphanesi, Nuruosmaniye 3234; 30. Süleymaniye Kütüphanesi, Nuruosmaniye 3379; 31.Süleymaniye Kütüphanesi, Yahya Tevfik 266; 32.Süleymaniye Kütüphanesi/ Mollâ Murâd Kütüphanesi, Hâmidiye 924; 33.Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Hazine Kitaplığı 1263; 34. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Revan 1436; 35. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Revan 1437; 36. Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar 63.

2 Süleymaniye Kütüphanesi/ Köprülü Kütüphanesi, Hâfız Ahmed Paşa 230.

3 Muhtesibzâde Mehmed Hâkî, *Mecma'u'l-Eşrâf,* TTK Kütüphanesi, No: Y 506, vr. 205a.

Yetmiş ikide idi pes hengâm
Terceme emri olmış idi tamâm[1]

Mecma'u'l-Eşrâf ise kaleme alınan son tercümedir. Eserin yazım tarihi 975/1567-68'dir. Bu tercümede yer alan biyografi sayısı ise 385'tir. Bu eserde dikkat edilmesi gereken bir husus *Hadâ'iku'r-Reyhân*'ın sonundaki şiirin aynen burada da tekrar olunmasıdır. Ancak *Mecma'u'l-Eşrâf*'ın mukaddimesinde Hâkî'nin eserin ismini ve telif tarihini vermesi bu yönde bir karışıklığa engel olmaktadır.

> Evsâfın tahrîr itdügüm nukabâ-yı 'izâmun ve fuzalâ-yı fihâmun rûhâniyyetlerinden istimdâd iderüm ki bu tarîk-i dakîkde tevfîk-i refîk olup bu kâr-ı nîk-encâm hayr ile ihtimâm bula ve bu dürer-i şehvârla pür-kulzüm ma'ârif ve bahr-i letâ'if eslâfdan sâbıkîn-i menâkıb-ı eşrâf olmagın Mecma'u'l-Eşrâf ile nâmîde kılındugı târîh hicretün tokuz yüz yetmiş beşi idi ki…[3]

Aynı eseri üç farklı tercüme ile kaleme alan Hâkî, her bir tercümede ayrı mukaddimeler tertip etmiş, biyografik düzeyde gerçekleştirdiği birtakım ekleme ve çıkarmalar ile eserlere ayrı bir tertip ve tanzim hususiyeti kazandırmıştır. Mensur kısımlarda görülen bu değişiklikler, mütercimin kendi tasarrufu ile esere ilave olunan şiirlerde de görülmüş; şiir eklerinde de birtakım değişikliklere gidilmiştir. *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye*'nin telifinden tercümelerin yapıldığı tarihlere kadar vefat eden ulemâ ve meşayihin esere dâhil kılınması, esere bir zeyil özelliği kazandırmıştır. Kimi biyografilerin tercümesinde aslına sadık kalınması ise bu eserlerin hem muhtasar hem zeyil hem de tercüme olarak yorumlanacak bir yazım stratejisiyle kaleme alındığını göstermektedir. Tüm bunlarla birlikte Şakâ'ik'in aslında yer alan çok sayıda biyografinin *Tercüme-i Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye, Hadâ'iku'r-Reyhân* ve *Mecma'u'l-Eşrâf*'ta yer almaması bu eserleri muhtasar kılmaktadır.

---

1 Hâkî, *agy,* vr.204b.
2 Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi, EY 1308; 2.Türk Tarih Kurumu, Y 506.
3 Hâkî, *agy,* vr. 2b.

Hakâ'iku'l-Beyân fî Tercümeti Şakâ'iku'n-Nu'mân – Seyyid Mustafa

Hayatı hakkında herhangi bir bilgiye ulaşamadığımız Seyyid Mustafa'nın varlığını, kaleme almış olduğu *Hakâ'iku'l-Beyân fî Tercümeti Şakâ'iku'n-Nu'mân* adlı *Şakâ'ik* tercümesinden öğreniyoruz. Bu tercümenin zeylinde tespit edilen en geç vefat tarihinden hareketle yazarın ölüm tarihi 998/1580-81 yılından sonra olmalıdır.

Eser hakkında bilgi veren Behçet Gönül, Seyyid Mustafa isimli müellifin *Hakâ'iku'l-Beyân fî Tercümeti Şakâ'iku'n-Nu'mân* adında bir *Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye* tercümesi olduğunu beyan eder. Gönül, bu bilgileri Davud Zeki'nin *Bursa Vefeyâtları* ve Süheyl Şemsüddîn'in *Nev'îzâde Atâyî* adlı Türkoloji tezine dayandırır. Ancak eseri görmediğini ifade eden Gönül, eserin kütüphane ve katalog kaydını ise Yıldız-Teracimiahval 12 olarak verir.[1] Bu eser hakkında bilgi veren Agâh Sırrı Levend ise İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, TY 6192 numarada kayıtlı aynı adlı bir tercümeden bahseder. Adının nüshada bulunmadığını ifade ederek yazmanın yeni şahıs biyografileri ve ek bilgiler ile hem tercüme hem de zeyil olduğunu belirtir.[2]

Bu bilgilerden hareketle bu eserin iki farklı nüshasının olduğu görülür. Ancak İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, 6192 numarada kayıtlı nüsha ile Yıldız-Teracimiahval 12 nüshası aynı olmalıdır. Zira İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi kurulurken Yıldız Sarayı'nda yer alan yazma eserler de bu kütüphaneye taşınmış ve bu aktarım sırasında eski kayıtlar kullanılmamıştır. Ayrıca Agâh Sırrı Levend'in belirttiğinin aksine eserin ismi *Hakâ'iku'l-Beyân fî-Tercümeti Şakâ'iku'n-Nu'mân* şeklinde eserde yer almış[3] ve çalışmanın müellifi Seyyid Mustafa olarak belirtilmiştir.[4]

Esere baktığımızda, yazmanın 1b-303a varakları arasında *Şakâ'ik-i Nu'mâniyye*'nin tercümesinin yer aldığı görülür.[5] Bu bölümde mütercim bazı tasarruflarda bulunarak kendisinin elde ettiği bilgileri ve bazı yeni hâl tercümelerini çevirisine ekler. Tercümenin sonunda mütercim bu hususa

---

1 Behçet Gönül, *agm,* s. 150.

2 Agâh Sırrı Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2014, s. 355.

3 Seyyid Mustafa, *Hakâ'iku'l-Beyân fî-Tercümeti Şakâ'iku'n-Nu'mân,* İstanbul Ünv. Nadir Eserler Kütüphanesi, TY6192, vr. 4a.

4 Seyyid Mustafa, *agy,* vr. 302b.

5 Bu tespitlerde yararlandığımız kaynak için bk. Mehmet Yunus Yazıcı, "Seyyid Mustafa'nın *Hakâiku'l-Beyân fî-Tercümeti Şakâ'iku'n-Nu'mân Tercümesi ve Zamîme-i Şakâ'iku'n-Nu'mân* Adlı Şakâ'ik Zeyli", *Bartın Ünv. İslami İlimler Fak. Dergisi,* Cilt: VI, S. 12, s. 157-159.

değinerek eserinin *Şakâ'ik* tercümesi olduğunu ve kendi imkânları nispetinde bazı tasarruflarda bulunduğunu belirtir.[1] Genişlettiği biyografilerde ise kendi tasarrufunu "Bu hakîr" ifadesi ile dile getiren müellif bu bölümde toplam 505 ismin hâl tercümesine yer verir.

Eserin 303b-340b varakları arasında ise *Şakâ'ik-i Nu'mâniyye*'ye ilave kılınan bölüm yer alır. *Zamîme-i Şakâ'iku'n-Nu'mân* başlığı ile isimlendirilen bu bölümde ilave olunan hâl tercümelerinin sayısının ise 51 olduğu görülür.

***Hadâ'iku'ş-Şakâ'ik* – Edirneli Mehmed Mecdî Efendi**

Doğum tarihi kesin olarak bilinmeyen Mecdî, Edirne'de doğmuştur. Asıl adı Mehmed'dir. Baba mesleği olan tüccarlıktan önce Edirne'de eğitimini tamamlayan Mecdî, sonrasında bu mesleği bırakarak dönemin âlimlerinden Kaf Ahmed Çelebi'nin yanında yetişmiş ve kısa sürede temayüz etmiştir. Karamanî Ahaveyn Mehmed Çelebi'nin bir rivayetine göre Sultan Bâyezîd Medresesi müderrisliğinden diğer bir rivayete göre Sahn Medresesi müderrisliğinden mülâzım olmuştur. Bu medreseler devrinin en önemli şairleri olarak anılan Bakî, Nev'î, Cevrî ve Vâlihî gibi isimlerin yetiştiği medreselerdir. Mülâzım olduktan sonra kadılık görevini tercih eden Mecdî, Rumeli kazaskerliğine bağlı Ösek'te ve bazı kazalarda kadılık yaptıktan sonra 150 akçe yevmiyeli kadılığa kadar yükselmiştir. Bu görevlerinin akabinde İstanbul'a gelen Mecdî 999/1590-91 yılında vefat etmiştir.[2]

Edirneli Mehmed Mecdî'nin *Hadâ'iku'ş-Şakâ'ik* adlı tercümesi eserin aslı kadar ün kazanmıştır. Çok sayıda yazması[3] günümüze intikal eden bu eser, hem nüshaların yaygınlığı hem de mütercim tarafından yapılan eklemeler[4] ile ayrı bir önem arz etmiştir.

---

1 Seyyid Mustafa, *agy,* vr. 302a.

2 Abdülkadir Özcan, "Mehmed Mecdî", *DİA*, 2003, Cilt: XXVIII, s. 228-229.

3 İstanbul Ünv. Nadir Eserler Ktp. TY. nr. 1551; Süleymâniye Yazma Eserler Ktp. Yahyâ Tevfik nr. 4158-4526, Es'ad Efendi nr. 2220, Hamidiye nr. 924, Râgıp Paşa nr. 1000-1002, Hacı Mahmud Efendi nr. 4526; Nuruosmaniye Ktp. nr. 3379/82; Viyana Millî Ktp. nr. 1225; Paris Millî Ktp.nr. 138; Kahire Hidiv Ktp. nr. 8908, Mısır Millî Ktp. Târîhî Türkî nr. 111-112-155; Pertev Niyâl Vâlide Câmii nr. 740-741.

4 *Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye*'de bulunmayıp *Hadâ'iku'ş-Şakâ'ik*'a eklenen biyografiler şunlardır: Baba İlyâs-ı Acemî, Şerîf-i Cürcânî, Ahmed b. Mehmed b. Arabşah, Şeyh Abdulmu'tî, Şeyh Zeynüddîn Ebû Bekr Mehmed b. Mehmed Hafî, Hasan b. Emîr Alî, Mehmed Çelebi b. Sinan Paşa, Veliyyüddîn b. İlyâs Hüsnî, Mustafa b. Zekeriyya b. Aydoğmuş, Mustafa b. Mehmed, Mehmed b. Bâyezîd, Şeyh Abdülmü'min, Tabîb Kemal, Baba Haydar-ı Semerkandî, Şeyh Ahmed b. Şeyh Merkez, Şeyh Sâlih Muslihuddîn Mustafa. Bk. Nev'îzâde Atâyî, *age,* s. 255-1891.

***Tercüme-i Şakâ'ik-i Nu'mâniyye* – Amasyalı İbrahim b. Ahmed**

Amasyalı İbrahim b. Ahmed ve tercümesi hakkındaki bilgi, çalışmamızın ana konusunu teşkil ettiğinden isim ve eser hakkında malumat sonraki bölümlerde verilecektir.

***ed-Devhatü'l-İrfâniyye fî Ravzati Ulemâi'd-Devleti'l-Osmâniyye*[1] – Ahmed b. Derviş / Derviş Ahmed**

Hayatı hakkında oldukça sınırlı bilgiler bulunan Ahmed b. Derviş/ Derviş Ahmed hakkında bilgilere tercümesinde rastlamaktayız. Ahmed b. Derviş *ed-Devhatü'l-İrfâniyye fî Ravzati Ulemâi'd-Devleti'l-Osmâniyye* adlı eserinde kendi verdiği bilgiye göre ilk eğitimini babasından ve bazı faziletli kimselerden almış, ardından tasavvuf yoluna girerek Ramazân Halîfe ve Erdebil[i] Sinân Halîfe'nin hizmetinde bulunmuştur. İlk olarak Erdebil[i] Sinân Halîfe'den akabinde Merkez Muslihuddîn'den icazet alan Derviş Ahmed, icazet aldığı yıl olan 951/1544-45 tarihinde babasını kaybetmiştir. 952/1545-46 yılında ise küçük kardeşi Dervîş doğmuştur. Babasının vefatı akabinde İstanbul'da Ali Paşa Medresesi'nde Îsâ Paşazâde Halîl Çelebi hizmetinde bulunan abisi Kemal Çelebi buradan ayrılarak babasının makamına geçmiştir. Bu sürede imamlık yapan mütercim akabinde Tercemân Câmii'nde on bir yıl vaiz olarak görev yapmıştır. Bu esnada şeyhlik vazifesine devam eden Derviş Ahmed akabinde tekkeden ayrılarak tercümesine başlamış, Nişânî Beg'in hizmetinde bulunduğu 18 Muharrem 972/26 Ağustos 1564 tarihinde tercümesini tamamlamıştır:

> …Ve bu hakîr ü fakîr-i dâ'î Ahmed b. Dervîş Halîfe el-Akşehrî peder-i merhûm hıdmetlerinde tahsîl-i ma'rifet ve ba'z-ı fuzalâdan dahı

1 Derviş Ahmed Efendi tarafından 972/1564-1565 yılında kaleme alınan bu eser hakkında dikkat edilmesi gereken noktalardan birini bu eserin katalog kayıtları oluşturur. Türkiye yazmaları elektronik toplu kataloğunda iki nüsha olarak ifade edilen bu eserin Mısır Millî Kütüphanesi Türkçe Yazmaları No. 148'de kayıtlı bulunan nüshasının müellif nüshası olduğu ve yazarının Ahmed b. Derviş olduğu belirtilir. İkinci nüshası ise Mısır Hidiv Kütüphanesi Türkçe Yazmaları No. 8944'te kayıtlı olarak yer alır. Müellifin Derviş Ahmed şeklinde kaydedildiği bu eserin varak sayısının 338 olup satır sayısının 10 olduğu bilgisi verilir. Ancak Mısır Milli Kütüphanesi ve Hidiv Kütüphanesi olarak iki farklı kütüphanede farklı iki nüsha ve farklı iki kayıt yer alsa da Hidiv Kütüphanesi Türkçe yazmaları koleksiyonunun Mısır Milli Kütüphanesi bünyesine dâhil edildiği malumatı mevcut nüshaların ayrı nüshalar değil aynı nüsha olduğunu ortaya koyar. Zira her iki kütüphane kaydı incelendiğinde nüshaların 29 satırdan oluştuğu ve eserin tamamının 107 varak olduğu görülür. Kayıtlarda farklı olarak izah olunan yazı çeşididir ki bu durum kanaatimizce kataloglarda eksik veya yanlış bir yazım neticesinde oluşmuştur.

meh-mâ-emken tekmîl ü dikkat idüp ba'dehu tarîk-i tasavvufa ragbet idüp merhûm Ramazân Halîfe dahı merhûm Erdebîl[i] Sinân Halîfe hazretlerinün hıdmetlerinde olup vüs'-i tâkatce tekmîl-i tarîkata sa'y idüp badehu Erdebîl[i] Sinân Halîfe hazretlerinden sonra merhûm Merkez Muslihu'ddîn Efendi'den mücâz olup hicretün tokuz yüz elli bir Rebî'ü'l-evvel'inde te'ehhül idüp girü ol ayda peder-i merhûm vefât idüp tokuz yüz elli ikisinde küçük birâderimüz Dervîş vücûda gelip büyük birâderimüz Kemâl Çelebi Kostantiniyye'de 'Ali Paşa Medresesi'nde 'Îsâ Paşa-zâde Halîl Çelebi'nün muzâfı iken ferâgat idüp peder sadrına geçdiler. Ba'dehu fakîr dahı dörd yıl imâm oldukdan sonra Tercemân Câmi''i'ne vâ'iz ü şeyh olup on bir yıl anda karâr itdüm. Ba'dehu hânkâhdan munfasıl olup ol esnâda bu kitâb-ı şerîfün tercemesine şürû' idüp âhir itmâmı bi-'avni'llâhi te'âlâ emîr-i ekrem-i menba' u cûd ve'l-kerem sultân-ı şu'arâ ve bürhân-ı üdebâ münşî-i resâil-i selâtin-i zamân ve münbî-i kavânin-i havâkîn-i devrân hazret-i Nişânî Beg edâma'llâhu eyyâhume 'irfâna hıdmet-i şerîflerinde hicretün tokuz yüz yetmiş iki Muharrem'inün on sekizinde vakt-i dahvede tamâm oldı.[1]

Eserin sebeb-i telif bölümünde Ahmed b. Dervîş *Şakâ'ik*'i neden tercüme ettiğini şu şekilde açıklamıştır:

Sebeb-i te'lîf-i kitâb oldur ki bu kemîne-i dil-rîş Ahmed bin Dervîş eslahu'llâhu şânehu ve hânehu imâşanehu kim erbâb-ı fazl u kemâlün bendesi ve ashâb-ı fakr u hâlün çâker-i kemîne-efgendesidür. Zaya'ân-ı ömr-i civânîden sonra vücûd bulan âlem-i temkînde kütüb-i fuzalâ-yı müteberrîne mütâla'a esnâsında merhûm ve mağfûr Taşköbrî-zâde Mevlânâ Ahmed bin Mustafâ hazretlerinün Şakâ'ik-i Nu'mâniyye fî-'Ulemâ-i Devleti'l-'Osmâniyye nâm kitâb-ı şerîflerine dahı vüsûl müyesser oldı ise diledüm kim bir sâhib-vakâra yâdigâr ve 'ucûbe-i rûzgâr olsun içün lisân-ı Arabî'den Türkî'ye terceme eyledüm. Lâkin her ehl-i fazl ve kemâl-i pür-esrâr kim bu âleme bir yâdigâr komışdur. Elbette bir nâmdâr nâmına komışdur.[2]

1 Dervîş b. Ahmed, *Ravza*, vr. 340b-341a. / Bu kısmı tarafımıza tevdi eden Ramazan Ekinci'ye teşekkür ederim.

2 Dervîş b. Ahmed, *Ravza*, vr. 5b-6a.

B. KAYNAKLARDA İFADE EDİLEN ANCAK NÜSHASI BULUNMAYAN TERCÜMELER

Tercüme-i Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye - Âşık Çelebi Tercümesi

926/1519-20 tarihinde doğan Âşık Çelebi'nin asıl adı Pîr Mehmed'dir. Dedesinin babası olan Mehmed Nattâ seyyid bir soya dayanmaktadır. XIV. yüzyılın sonlarında Emîr Sultan ile Bursa'ya yerleşen Mehmed Nattâ ilk olarak Ebû İshak Zâviyesi'ne şeyh ve mütevellî olmuştur. Akabinde kendisine nakîbüleşraflık görevi verilmiş daha sonra bu göreve oğlu Zeynelâbidîn tayin edilmiştir. Bu isim Âşık Çelebi'nin dedesidir. Âşık Çelebi'nin babası Seyyid Ali, babası Zeynelâbidîn hayatta iken onun hizmetinde bulunmuş, babasının ölümünden sonra çeşitli yerlerde kadılık yapmıştır. Son görev yeri olan Filibe kadılığı sırasında 941/1534-35 tarihinde vefat etmiştir.

Sürûrî, Taşköprizâde, Arabzâde, Abdülbâki Efendi, Ebüssuûd, Emîr Gîsû Efendi ve Muhyiddin-i Fenârî gibi devrin en önemli âlimlerinden ders alan Âşık Çelebi, bu eğitimin ardından ilk olarak Bursa Mahkemesi'ne kâtip, akabinde Sultan Vakfı'na mütevellî tayin edilmiştir. Buradan azledilmesi sonucu eski hocası Emîr Gîsû sayesinde İstanbul'da mahkeme kâtibi olmuştur. Sonrasında Ebü'ssuûd'a kâtiplik yapan Âşık Çelebi, hocası Muhyiddîn'in ölmesinden dolayı 1547 tarihinde güçlükle icazetnamesini almıştır. İcazetnamesini almasından sonra yine eski hocası Emîr Gîsû'nun desteğiyle Kazasker Bostânzâde tarafından mülazımlığa kaydedilen Âşık Çelebi, ilk kadılık görevine 1550 yılında Silivri'de başlamıştır. Bu görevinin ardından Priştine, Narda (Bugünkü Arta), Alanya, Nigbolu, Çernovi (Ruscuk'a bağlı), Karatova'da (Köstendil'de bir kaza, şimdi Bulgaristan'da) kadılık görevlerinde bulunan Âşık Çelebi Karatova kadılığı görevinde *Meşâ'irü'ş-Şu'arâ'*yı tamamlayarak II. Selim'e sunmuş ve akabinde *Tetimmetü'ş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye*'yi tamamlamıştır. Bütün bu çabaları neticesinde kendisine Üsküp kadılığı verilen Çelebi, bu görevi sırasında zâtülcenp denilen hastalığa yakalanarak 979 Şa'bân sonlarında (Ocak 1572) vefat etmiştir.[1]

1 Bu bölüm Âşık Çelebi maddelerinden yararlanılarak oluşturulmuştur. Bk. Günay Kut, "Âşık Çelebi", *DİA,* 1991, Cilt: III, s. 549-550; Mehmed Fuad Köprülü, "Âşık Çelebi", *MEB İA,* 1997, Cilt: I, s. 695-701.

Tercüme-i Şakâ'ik-i Nu'mâniyye Taşköprizâde tarafından telif edilen *Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye*'nin Türkçe tercümesidir. Nev'îzâde Atâyî, Âşık Çelebi'nin eserleri hakkında bilgi verirken: "Şakâ'ik-i Nu'mâniyye'yi terceme eyleyüp Taşköprizâde Efendi merhûma arz eyledükde 'Mevlânâ Âşık, biz bunı Türkî yazmışıduk. Tercemede bîhûde zahmet ihtiyâr itmişsüz.' diyü latîfe idüp kitâb-ı mezbûrun sehlü'l-ahz oldugına işâret iderler."[1] şeklinde bir anekdot aktarmıştır. Kâtip Çelebi tarafından da anlatılan bu anekdota göre[2] müellif hayatta iken Âşık Çelebi *Şakâ'ik*'i tercüme edip müellife takdim etmiştir. Yukarıdaki ifadeden anlaşılacağı üzere Taşköprizâde hayatta iken ona sunulan bu eser en geç 968/1560-61 yılında tercüme edilmiş olmalıdır. Kaynaklarda adı zikredilmekle birlikte bu eserin nüshasına yurt içi ve yurt dışı kütüphane kayıtlarında henüz rastlanmamıştır.

Tercüme-i Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye - Mehmed b. Yûsuf el-Çerkes Tercümesi

Beyrut kalesi dizdarı Mehmed b. Yûsuf el-Çerkes hakkında bilinenler oldukça sınırlıdır. Mütercimin nereli olduğuna dair bir bilgi Ali Emirî'den naklen Bursalı Mehmed Tâhir tarafından dile getirilir ve Diyarbakırlı olduğu kaydedilir. Ölümü hakkında bilgiler mütercimin *Futûhu'ş-Şâm* tercümesinden hareketle ifade olunmaktadır. Bu bilgilere göre Trablusgarb Valisi Mîrmîrân Halil Paşa'nın isteği üzerine Vâkidî'nin *Futûhu'ş-Şâm* tercümesine 1081/1670 tarihinde başlayan Mehmed b. Yûsuf el-Çerkes 1098 Muharremi sonunda (1686 Kasım-Aralık ayında) bu eseri tamamlamıştır. Dolayısıyla mütercimin ölümü bu tarihten sonradır. Bununla birlikte kaynaklarda[3] Mehmed bin Yûsuf el-Çerkes'in İmâm Sa'lebî'nin (ö. 427/1035-36) *Kısas-ı Enbiyâ*'sını, Vâkıdî'nin (ö. 207/822-23) *Fütûhu'ş-Şâm*'ını ve Taşköprizâde'nin *Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye*'sini Türkçeye tercüme ettiği bilgisi yer alır. Ancak bugün Mehmed el-Çerkes'in *Tercüme-i Kısas-ı Enbiyâ*'sı ve *Tercüme-i Fütûhu'ş-Şâm*'ı mevcut olmasına rağmen *Şakâ'ik Tercümesi*'ne kütüphane kayıtlarında ve kataloglarda yapılan incemelere rağmen henüz

1 Nev'izâde Atâyî, *age*, s. 595.
2 Kâtip Çelebi, *Keşfü'z-zunûn,* çev. Rüştü Balcı, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2015, s. 845
3 Ârif, "Devlet-i Osmâniyye'nin Teessüs ve Takarrürü Devrinde İlim ve Ulemâ" *Edebiyat Fak. Mecmuası,* İstanbul 1332, S. 2, s. 137; Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri,* Matbaa-i Âmire, İstanbul 1342, Cilt: III, s. 148; Behçet Gönül, *agm,* s. 153.

rastlanamamıştır. Mehmed Arif Bey'e göre eser, harfiyyen yapılmış bir tercümedir.[1]

***Menâkıbu'l-Ulemâ* – Mehmed b. Sinânüddîn Yûsuf**

Mehmed b. Sinânüddin Yûsuf, "Muhaşşî" unvanıyla meşhur Amasyalı âlim Sinânüddin Yûsuf Efendi'nin (ö. 986/1578) küçük oğludur. İlk eğitimini babasından alan Yûsuf Efendi, daha sonra Şâh ve Kadızâde Efendi gibi devrinin önemli hocalarından ders almıştır. Akabinde Bostân Efendi'den mülazım olan Sinânüddin Yûsuf 971 Receb'inde (1564 Şubat-Mart ayında) Dâvud Paşa Medresesi'ne müderris tayin edilmiştir:

> Takrîri sebk iden 'allâme-i nihrîr Muhaşşî Sinân Efendi'nün mahdûm-ı kihteri ve ser-rişte-bend-i rüste-i sâfî-gevheridür. Ravza-i 'ilm ü 'irfândan demîde ve hengâm-ı cüvânîde mertebe-i kemâle resîde bir nahl-i kerîmü'l-asl, tayyibü'l-a'râk ve şâbb-ı fâzıl-ı pesendîde-ahlâk idi ki sinîn-i 'ömri 'akd-ı sânîye dâhil olmadın 'ukûdu'l-cevâhir-i fezâ'il ile muhallâ ve sinn-i vukûfa nâ'il olmadın nihâl-i sidre-i istîhâli vâsıl-ı rütbe-i müntehâ olmış idi. Evvelâ feyz-i nazar-ı iksîr-eser-i pederle vâsıl-ı cevher-i fazl ü kemâl ve i'mâl-i dârü'd-darb-ı tahsîl ile sermâye-i isti'dâdı 'âric-i ma'âric-i 'âlü'l-'âl oldukda tarîk-ı pür-tevfîka sülûk ve ibrîz-i zât-ı hâlisü'l-'ayârın sikke-i sultânu'l-ulemâ ile meskûk eyleyüp fuzalâ-yı kirâmdan Şâh Efendi'nün nat'-ı ifâdesinde esb-i fikreti cilve-sâz ve Kâdî-zâde Efendi'nün mahkeme-i tahkîk u icâdesinde ihrâz-ı takrîr-i şühûd-i medîha-perdâz itdükden sonra Bostân Efendi'nün şâh-sâr-ı himmetinden ictinâ-yı nev-bâve-i merâm ve mâdde-i mülâzemetle tahsîl-i kâm itmiş idi. Tokuz yüz yetmiş bir Receb'inde Emîr Şâh Birâderi yirine kırk akçe ile Dâvud Paşa Medresesi'ne revnak-bahşâ olup ba'dehu terakkî ile vâsıl-ı hamsîn olmış idi…

Akabinde bu görevden azlolunan Sinânüddin Yûsuf daha sonraları sırasıyla Hankah, Hâseki, Sahn-ı Semâniyye ve Süleymâniyye medreselerine müderris olmuştur. 989 Rebîülahir'inde (1581 Mayıs-Haziran ayında)

---

1 Ârif, *agm,* s. 1; Osman Özkul, "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş ve Gelişme Döneminde İlim ve Ulemâ'nın Önemi Hakkında Osmanlıca Bir Makale", *Uluslararası Medeniyet Çalışmaları Dergisi***,** 2018, Cilt: III, S. 1, s. 230.

vefat etmiş ve Sarı Gürz Mescidi civarında babasının kabri yanına defnolunmuştur.

> …Yetmiş beş Cemâdiye'l-âhire'sinde 'azl olınup medresesi Mu'allim-zâde Mahmûd Çelebi'ye virildi. Yetmiş altı Cemâdiye'l-âhire'sinde Hâce-zâde Şems Efendi yirine Medrese-i Hânkâhı câygâh idüp yetmiş sekiz Muharrem'inde Hâsekî pâyesinde yine anları ta'kîb eyledi. Seksân Safer'inde Zekeriyyâ Efendi yirine Sahn-ı Semâniyye'ye kadem-i himmet koyup seksen iki Zi'l-ka'de'sinde ortanca birâderi 'Alî Efendi 'azl olınup medâris-i Süleymâniyye'den terfî' olınmış idi. Seksen tokuz Rebî'ü'l-âhir'inde rebî'-i hayâtı âhir ve çeşm-i zahm-ı eyyâm ile dem-beste-i menâfiz ü menâhir olup sâha-i medrese-i mahlûlede 'Azmî Efendi cerr-i züyûl-i mefâhir itmiş idi. Cedd-i mâderîsi Sarı Gürz Mescidi sahasında pederleri cenbinde medfûndur.[1]

Mehmed b. Sinânüddin Yûsuf hakkında bilgi veren kaynaklar[2] bu isim tarafından kaleme alınan *Menâkıbü'l-Ulemâ* isminde bir *Şakâ'ik* tercümesinden bahsetmişlerdir. Bu bilgilerin isnadı Blochet kataloğunda yer alan bilgilerdir. Edgard Blocket, Bibliotheque Nationale Catalogue Des Manuscripts Turcs'de Schefer yazmaları no 1159'da *Menâkıbü'l-Ulemâ* adında, Mehmed b. Sinânüddin Yûsuf'a ait bir eser olduğu bilgisini verir. Blochet kataloğunda yer alan bilgiye göre 18 Aralık 1595 tarihinde istinsah edilmiş olan bu eser, Taşköprizâde'nin *Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye* adlı eserinin tercümesidir.

Paris Milli Kütüphanesi 1159 numarada kayıtlı bu çalışma Mehmed Hâkî'nin *Tercüme-i Şakâ'ik-i Nu'mâniyye* adlı tercümesinin bir nüshasıdır. Eser 15 Rebîülâhir 1004/18 Aralık 1595 tarihinde Mehmed b. Süleyman isimli bir müstensih tarafından istinsah edilmiştir. Eserin zahriyesinde yer alan bilgilere göre *Şakâ'ik-i Nu'mâniyye*'nin kelime kelime yapılmış bir tercümesidir. Mehmed Hâkî tarafından kaleme alınan bu eserde toplam biyografi sayısı 313'tür, dolayısıyla muhtasar bir tercümedir. Ayrıca esas metinde bulunmamasına rağmen bazı bölümlerde kaside, rubai ve kıtalar yer almaktadır. Metinde gerçekleştirilen bazı ilave ve eksiltmeler aynı zamanda

1 Nev'îzâde Atâyî, *age,* s. 790-91.
2 Behçet Gönül, *agm,* s. 149; Şeyhî Mehmed Efendi, *age,* s. 61-62.

ilave olunan biyografiler ile eser farklı tercüme yöntemleri ile oluşturulan ve muhtasar formda yazılan bir çalışma olarak yer almaktadır.

Nev'îzâde Atâî *Hadâ'iku'l-Hakâ'ik fî Tekmiletü'ş-Şakâ'ik* adlı eserinde Mehmed b. Sinânüddin Yûsuf hakkında aşağıdaki eser bilgisini vermektedir: "…Şerh-i Miftâh'a hâşiye-i turfe-nikâtı ve şürûh-ı Hikâye'ye ta'lîkâtı ve Şerh-i Ferâ'iz'e kelimâtı vardur. Menâkıb-ı 'ulemâyı Türkî inşâ ve ol vâdîde dahı mahâretin ifşâ itmiş idi."[1]

Bu kısımda yer alan "Menâkıb-ı 'ulemâyı Türkî inşâ ve ol vâdîde dahı mahâretin ifşâ itmiş idi." şeklindeki kayıt, bu isme yönelik karışıklığa yol açmış olmalıdır.

1 Nev'îzâde Atâyî, *age,* s. 791.

İKİNCİ BÖLÜM

İBRAHİM B. AHMED EL-AMÂSÎ VE *TERCÜME-İ ŞAKÂ'İK-İ NU'MÂNİYYE*

A. İBRAHİM B. AHMED EL-AMÂSÎ [1]

İbrahim b. Ahmed el-Amâsî, *Tercüme-i Şakâ'ik-i Nu'mâniyye* adlı eserinde kendi verdiği bilgiye göre Amasya'da doğmuştur: "Bu 'abd-i za'îf mevliden Amâsiyye'denüm." Doğum tarihi hakkında bilgi vermeyen İbrahim b. Ahmed, ailesi hakkında da doğrudan bir açıklamada bulunmamıştır. Bu konu hakkında verilen bilgiler Şeyh Muhyiddin el-Amâsiyyevî[2] tanıtımında yer almıştır. Sınırlı bilgilerden müteşekkil olan bu bölümde mütercim bu ismin -annesi tarafından- dedesi olduğunu beyan etmiştir. Akabinde ilme müteveccih olmasını bir keramet çerçevesinde izah eden mütercim, daha sonra yakın çevresinden bazı isimleri ve onların meslek ve mevkilerini dar bir çerçevede izah etmiştir:

> Bu 'abd-i mütercim ki İbrâhîm bin Ahmed el-Amâsî el-Kâdî bi-Amâsiyye'dür. Şeyh-i mezbûr bana cedd-i fâsiddür ki ebb-i ümdür. Vâlidüm hikâyet ider "Şeyh-i mezbûrun sıgâr iki oglı Mustafâ ve 'Abdu'l-fettâh ve kızı oglı ben hakîr ikişer yaşında üçümüz bile bir yirde iken şeyh-i mezbûr üçümüzün dahı agzına rîkını kodukda ben hakîrden mâ-'adâsı kabûl eylemeyüp taşra bıragup ben hakîr su gibi yutmışam. Şeyh-i mezbûr 'İnşâ'allâh buna 'ilm nasîb olur ammâ

1 İbrahim b. Ahmed el-Amâsî hakkında çok sayıda tarama yapmamıza rağmen bu isim hakkında daha ayrıntılı bir malumata ulaşamadık. Bu isim hakkındaki tüm bilgiler *Tercüme-i Şakâ'ik-i Nu'mâniyye* adlı eserde mütercimin kendisi hakkında verdiği malumatlardan yararlanılarak oluşturulmuştur.

2 Eserde bu isim hakkında tanıtım şu şekildedir: "Monlâ Şeyh Muhyi'ddîn el-Amâsiyyevî: Merhûm 'âlim ü fâzıl muhaddis ü müfessir idi hulefâ-yı Erdebîliyye'den idi. Yıldırım Bâyezîd Hân devrinde mezkûr olan meşâyihden Şeyh 'Abdu'r-rahman-ı Erzincânî ki meşâyih-i Erdebîliyye'den Şeyh Safiyyü'ddîn'den mücâzdur. Merhûm Şeyh Muhyi'ddîn dahı mezbûr Şeyh 'Abdu'r-rahman hulefâsındandur kerâmât-ı 'aliyye sâhibidür. Evâ'il-i Sultân Süleymân'da merhûm bir gazâya varmış. Yine Amâsiyye sipâhîlerinden birisi yevm-i harbde Şeyh Muhyi'ddîn'i ricâl ile gazâda görür seferden döndükde gelür şeyhün elin öper "Sultânum gazâ kutlu olsun." dir. Bu şahs hod şeyh-i mezbûra eşedd-i inkârla münkir olanlardan idi şeyh buna sûret-i inkârda görinür. Sipâhîye "Sen ebleh kimesne imişsün senün didügün mekân buraya iki aylık yoldur. Ben hod bundan bir gün gâ'ib olmadum sen yanlış görmişsün." didükde sipâhî "Ben gördügümi bilürdüm kim kimdür." didi. Bunun emsâli kerâmâtı lâ-yu'add ve lâ-yuhsâdur." İbrahim b. Ahmed el-Amâsî, *Tercüme-i Şakâ'ik-i Nu'mâniyye* Millet Kütüphanesi, Ali Emirî Tarih 727, vr. 123b-124a.

bunlar mahrûmdur.' dimiş." Fi'l-hakîka şeyhün kerâmâtı 'iyân oldı ki ol ikisi câhil ü 'âmî oldı, ben hakîrün 'alâ-kadri't-tâkati 'ilm ile nâmı oldı. Ve cümle-i kerâmâtındandur. Şeyhün dört oglı var idi. Kebîri Şeyh 'Alî ve vasatı Şeyh 'Abdu'r-rahîm ve ednâsı Nûh Çelebi ve Mimî Çelebi. 'Alî; şeyh ü vâ'iz, muhaddis ü müfessir oldı. 'Abdu'r-rahîm; müfessir, muhaddis, 'âbid ü sâlih oldı. Nûh Çelebi, kırk yıl nâsdan münkatı', murtâzdur, ehl-i 'ilm ve ehl-i fazldur ve Mimî Çelebi, evâ'ilinde gerçi hevâ üzere idi, evâhirinde zühd ü takvâda cümleye galebe eyledi. Rahmetu'llâhi 'aleyh ve 'aleyhim ecma'în.[1]

Doğum yerinin ardından doğrudan aldığı eğitim hakkında bilgi veren İbrahim b. Ahmed, ilk olarak büyük müfessir Şeyh Abdurrahîm'den okumuş ardından fazilet sahibi Cüneydzâde Abdurrahman'dan ders almıştır: "Bir mikdâr Amâsiyye'de hâlüm olan kıdvetü'l-müfessirîn Şeyh 'Abdu'r-rahîm'den okıdum ve ba'dehu 'umdetü'l-fuzalâ merhûm Cüneydzâde 'Abdu'r-rahman'dan okıdum."[2]

Ardından Mehmed Paşa Medresesi'nde Mevlânâ Sinân, Hüseyin Ağa Medresesi'nde Mevlânâ Fahrüddîn ve Amasya Müftüsü Köprücükzâde[3] yanında danişmend/stajyer olarak eğitimine devam eden İbrahim b. Ahmed, sonrasında Bursa'da Manastır Medresesi'nde Niksârî Emîr Hasan Efendi,

1 Amâsî, *agy,* 133a.

2 Amâsî, *agy,* 164b.

3 Monlâ Sinânüddîn Yûsuf ile İbrahim bin Ahmed el-Amâsî arasında gerçekleşen eğitim sürecine işaret eden bir tanıtım Monlâ Sinânüddîn Yûsuf ile ilgili tanıtımın hemen akabinde eserde bizzat mütercimin ifadesiyle yer almaktadır. Bu bölüme kendi adını zikrederek bir geçiş sağlayan İbrahim b. Ahmed el-Amâsî, burada hocası ile gerçekleşen bir sürece işaret etmiş ve sonrasında hocası hakkında sınırlı da olsa bazı bilgiler vermiştir: "**Monlâ Sinânü'ddîn Yûsuf:** Köprücükzâde dimek ile ma'rûfdur. 'Ulemâ-yı 'asrından -Monlâ Kara Seyyidî ve Monlâ Mehemmed-i Samsunî gibi fuzalâdan- okıdı ba'dehu Kefe'de tavattun idüp fetvâ virdi, nâs bundan müntefi' oldılar. Ba'dehu Kastamonı'da Atabeg Medresesi'ne ve ba'z-ı medârise dahı müderris olup sonra Semâniyye'ye dâhil oldı ba'dehu Burûsa'da Murâdiyye Medresesi'ne sonra İstanbul'da Ayasofıyya Medresesi'ne müderris oldı. Bundan sonra Amâsiyye'ye müftî ve Sultân Bâyezîd Medresesi'ne müderris olup ba'dehu yetmiş akçe ile mütekâ'id olup ba'dehu yine Amâsiyye'ye müftî olup anda iken tokuz yüz elli iki târîhinde rahmet-i Rahmân'a ve dâr-ı cinâna vâsıl oldı. Merhûm 'âlim ü fâzıl, müdakkik ü muhakkik, 'ulûm-ı 'Arabiyyede mâhir ve 'ulûm-ı şer'iyyede misli nâdir **[yk. 151a]** idi. **İlhâk** bu 'abd-ı za'îf-i nâsî efkaru'n-nâs **İbrâhîm bin Ahmed el-Amâsî ki** bu terceme ile mukayyeddür. 'Unfuvân-ı şebâbda Amâsiyye'de merhûm Köprücükzâde'ye dânişmend olup Seyyid Şerîf'ün kısm-ı sâlis şerhinden 'ilm-i beyânı merhûmdan okıdum. Bi't-tamâm merhûm tenâfur-ı hurûf bahsinde bu kelimâtı fakîre kırâ'at eyledi. Lenâ bakaretun ve fî-rekabetihâ kaberetün ve kabretu rakabeti bakaratinâ hayrun min-kabereti rakabeti bakaretikum ya'nî "Bizüm bir sığırumuz vardur ve bu yanında alaca ipi vardur. Bizüm sığırumuzun bu yanındaki alaca ip, sizün sığırınızun bu yanındaki alaca ipden eyüdür." diyü ta'bîrden sonra işde bu Türkî'de "Hâ Sûfî Şa'bân hâ Şa'bân Sûfî" diyü edâ eyledi. Çün Sekkâkî ve Seyyid Şerîf bi-'ibâretihi merhûmun hâtırında idi, satr satr kırâ'at iderdi. Rahmetu'llâhi 'aleyh."

Muallimzâde Ahmed Çelebi ve Arabzâde olarak tanınan Monlâ Mehemmed'den eğitimini tamamlayıp akabinde Amasya ve Sonisa'da müderrislik görevlerine getirilmiştir. Ardından Amasya kadılığı görevinde bulunan İbrahim b. Ahmed *Tercüme-i Şakâ'ik-i Nu'mâniyye* adlı eserini de bu görev esnasında tamamlamıştır:

> …Ve ba'dehu Mehemmed Paşa Medresesi'nde Müftî-kulı Mevlânâ Sinân'a ve ba'dehu Hüseyin Aga Medresesi'nde Mevlânâ Fahrü'd-dîn'e ve ba'dehu Amâsiyye müftîsi Köprücükzâde merhûma dânişmend olup ba'dehu Burûsa'da Manastır Medresesi'nde Niksârî Emîr Hasan Efendi'ye ve ba'dehu Mu'allimzâde Ahmed Çelebi'ye ve ba'dehu Üsküdâr'da merhûm Monlâ Mehemmed bin 'Arabzâde dimekle ma'rûfdur, bi'l-âhire merhûmdan mülâzım olmak müyesser olup -Mısır kâdîsi oldukda bile kadırga ile deryâdan gidüp yolda mevc-i bahrdan halâs müyesser olmayup ilâ-rahmeti'llâha garîk oldı.- ba'de'l-mülâzemet Amâsiyye ve Sonisa'da müderris olarak Amâsiyye kazâsı müyesser olup bu terceme Amâsiyye kazâsında tamâm olmak müyesser oldı.[1]

B. TERCÜME-İ ŞAKÂ'İK-İ NU'MÂNİYYE

1. *Tercüme-i Şakâ'ik-i Nu'mâniyye*'nin Şekil Hususiyetleri

Eserin Adı

Taşköprizâde Ebü'l-Hayr İsâmeddin Ahmed Efendi'nin *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye*'sine sadık kalınarak yapılan bu tercümenin müstakil bir adı bulunmamaktadır. Kütüphanelerde *Tercüme-i Şakâ'ik-i Nu'mâniyye* adıyla kayıtlı bulunan bu eserin nüshaları üzerine yaptığımız incelemelerde herhangi bir isim kaydı yer almamaktadır. Dolayısıyla eser doğrudan *Tercüme-i Şakâ'ik-i Nu'mâniyye* olarak adlandırılmaktadır.

Yazılış Yeri ve Tarihi

İbrahim b. Ahmed el-Amâsî, *Tercüme-i Şakâ'ik-i Nu'mâniyye* adlı eserindeki otobiyografisinin sonunda eserin kaleme alındığı yer hakkında şu bilgileri aktarır: "…Ba'de'l-mülâzemet Amâsiyye ve Sonisa'da müderris olarak

1 Amâsî, *agy,* 164b-165a.

Amâsiyye kazâsı müyesser olup bu terceme Amâsiyye kazâsında tamâm olmak müyesser oldı."[1]

Eser, mütercimin kadılık mesleğinde bulunduğu Amasya'da kaleme alınmıştır. Kaynaklarda eserin kaleme alındığı tarihle ilgili bilgiler oldukça sınırlıdır. Mütercim, otobiyografisini kaleme aldığı bölümde eserin kaleme alındığı tarih hakkında herhangi bir malumata yer vermemiştir. Bununla birlikte eserin kaleme alınma tarihi ile ilgili temel kaynak Londra Millî Kütüphane Or. 5966 numaralı müstensih kaydıdır. Bu nüshanın sonunda yer alan kayıt şu şekildedir: "…Temme'l-kitâb bi'avni'llâhi'l-Meliki'l-Vehhâb fî evâhir-i şehr-i Cemâziye'l-âhir sene semâniyye ve tis'în ve tis'ami'e (998)."

Bu nüshanın dışında diğer üç nüshada yer alan ketebe kayıtlarının eserin kaleme alınma tarihini değil istinsah tarihini belirtmesi söz konusudur. Eserin kaleme alınma tarihi hakkında bilgi veren bu kaydın dışında bu konuda bilgi veren birkaç muhtasar kaynak da bulunmaktadır. Bu kaynaklardan Behçet Gönül'ün çalışmasında mütercimin hayatı hakkında verdiği bilgilerin İbrahim b. Ahmed el-Amâsî'nin otobiyografisiyle neredeyse bire bir aynı olması[2] yukarıda belirttiğimiz kaydın doğru olduğu sonucuna bizleri ulaştırmakta ve tarihin doğru tespitine imkân tanımaktadır. Gönül'ün bu makalesinde eserin yazıldığı tarih hakkında bilgiler şu şekildedir: "İbrahim b. Ahmed, Amasya kadılığında bulunduğu sırada, *Şakâ'ik*'i Türkçeye çevirdi ve tercümesini 998 cemâziyelâhir sonlarında (1590 Mayıs) tamamladı."[3]

Behçet Gönül'ün makalesinde kullandığı kaynaklar arasında belirtilen Babinger'e ait *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri* adlı eser ise Gönül'ün ifade ettiği bilgilerin, dolayısıyla bu konu hakkındaki malumatın kaynağını bize göstermesi bakımından önem arz etmektedir. Burada yer

1 Amâsî, *agy,* 165a.

2 "Annesi, Şakâ'ik'te IX tabaka ulemâsından Şeyh Muhiddîn Amâsî'nin kızı ve babası Ahmed isminde bir zattır. Amasya'da doğan İbrâhim, bir müddet, dayısı Şeyh Abdürrahim'den okıdu. Amasya müftüsü Köprücük-zâde [öl. 901= 1544-45]'nin dânişmendliğinde bulunduktan sonra, Burûsa'ya geldi. Niksârî-zâde Emîr Hasan Efendi'den Muallim-zâde Ahmed Çelebi'den okıdu; İstanbul'da Arab-zâde Mehmed [ölm. 969=1561]'den mülâzim oldu. Amasya'da, Sonisa'da müderrislik etti. Hayatının sonlarına doğru, doğduğu şehrin kadısı oldu. Ölümü, 998 [1560]'den sonradır." Behçet Gönül [Necatigil], *agm,* s. 152.

3 Behçet Gönül [Necatigil], *agm,* s. 152.

alan bilgi ise şu şekildedir: "...Amasya Kadısı İbrâhim b. Ahmed tarafından (Bitişi. Cüm. II. 998 sonu/ Mayıs 1590)."[1]

Yazılışında / Tercümede Kullanılan Yöntem ve Dikkat Edilen Hususlar

İbrahim b. Ahmed el-Amâsî, *Tercüme-i Şakâ'ik-i Nu'mâniyye*'nin hatime bölümünde "Ahvâl-i sâhib-i terceme" başlığı altında kendi otobiyografisine yer vermiştir. Bu bölümün girişinde "Bu 'abd-ı hakîr-i nâsî İbrâhîm bin Ahmed Amâsî ki bu kitâbun tercemesi ile mukayyeddür." kaydını düşen mütercim, akabinde tercüme hususiyetini arz eden muhtasar bir bilgi sunmuştur. Burada tercümede kullanılan yöntem hakkında birkaç söz ile eserin tercüme metodunu takdim eden Amâsî ardından eseri tercüme etme sebebine yönelik kısa bir malumat vermiş, son olarak kendi biyografisini takdim etmiştir. Bu bölümde mütercimin kendi ifadesiyle tercümede kullanılan yönteme dair ifadeler şu şekildedir:

Ahvâl-i sâhib-i terceme

> Bu 'abd-ı hakîr-i nâsî İbrâhim bin Ahmed Amâsî ki bu kitâbun tercemesi ile mukayyeddür, 'alâ-vüs'a't-tâka itmâm müyesser oldı. Ve bu tercemede inşâ vü tasnî' ile mukayyed olmadum ki dinilmedük ve işidilmedük dünyâda bir nesne yokdur. Belki her lafzun ma'nâsını terk ile edâ itmek ile mukayyed oldum. Bu ma'lûmdur ki 'Arabî'nün bir harfi, Türkî'nün iki harfi ile edâ olınmaz. Ehline ma'lûmdur, hele aslından ziyâde olmadı. Bu tekellüfden garaz 'arz-ı ihtiyâcdur. Zîrâ bu mücrim-i nâsî kesîrü'l-evzâr ve'l-me'âsîdür.[2]

Tabakaların Tertip ve Tanzimi

Tabakalar *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye*'nin ana bölümleri olup eserin dolayısıyla tercümenin esasını oluşturur. Eserde biyografileri verilen isimler, tercüme içerisinde saltanat yıllarına göre tayin olunan bir tasnif ile yer alır. Âlim ve meşayihler tanıtılacağı hükümdar dönemi içerisinde, o hükümdarın ismi ve tahta geçiş yılı esas alınarak sıralanır. Her bir tabaka "Et-Tabakatü'l-Ulâ Fî 'Ûlemâi Devleti's-Sultân 'Osmân Gâzî Cülûs-ı taht-ı sa'âdet-bahtları

1 Babinger, *age,* s. 96
2 Amâsî, *agy,* 164 b.

sene tis'a ve tis'în ve sitte mi'ede vâki' olmışdur." örneğinde olduğu gibi meydana getirilir. Bu tabakaların hemen ardından bilgi verilecek şahsiyetin ismi ile madde başları oluşturulur. Tabakanın başlığı ile hakkında bilgi verilecek isimler arasında herhangi bir bilgi ya da dibace şeklinde bir geçiş görülmez.[1] *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye*'de bir şahsın biyografisi bitince görülen "min-hüm (onlardan)" ifadesiyle başka bir kişinin hâl tercümelerine geçilir. Böylelikle biyografiler tabakaya "ve onlardan (başka) bir monlâ..." gibi bir ifadeyle bağlanır, başlıklar yanlızca tabaka isimleri olur, alt başlıkları olmayan bir eser tertibatı çıkar. Ancak *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye*'nin aslında görülen bu uygulama *Tercüme-i Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye*'de farklılaşır. Biyografileri verilen zevatın yaşadığı hükümdar dönemi o hükümdarın ismi ve tahta geçiş yılı verilerek tabakalar meydana getirilir. Hemen akabinde bir alt başlık verilerek tanıtımları yapılacak isimlere bir geçiş sağlanır. "Ve min 'ulemâi fî zemânihi" alt başlığı ile o tabakada âlim sınıfı içerisindeki isimler sıralanır. Bu bilgilerin akabinde "Ve min meşâyihi fî zemânihi" alt başlığı ile meşayih sınıfının biyografileri takdim edilir. Bu durum tanıtımları müstakil bir başlığı olan belirli bir bölüm hâline getirir. Padişah dönemlerine göre oluşturulan üst başlık, böylelikle alt başlıklarla (yan başlıklarla) tertip olunarak yazım tekniği açısından önem taşıyan bir kullanım ortaya konulmuş olur. Böylelikle anlatı malzemesinin hacminin genişliği, eserin iskeleti daha belirgin hâle getirilerek düzenlenir. Yukarıda zikrolunan şekilde bir bağlama ifadesiyle şahısların tabakaya bağlanması sağlanmakla birlikte bölüm düzenlemelerinde ince ayrıntıya girilerek "Monlâ" ya da "Şeyh" ile başlayan müstakil başlık verme uygulamaları da görülür. Böylelikle eserin başlık, alt başlık ve yan başlıklarla bir düzen içerisinde kompozisyonu sağlanır. *Tercüme-i Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye*'de yukarıda izah olunan bu metin tertibi eser boyunca devam eder, tabakalara önce padişah ismi akabinde

1 Unutulmamalıdır ki *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye* geleneğin ilk örneğidir. Bu eserden sonra metni belirli bir yazım formatına dönüştürme çabaları, müelliflerin birbirlerinin yaptıkları çalışmaları dikkate alarak daha iyi bir tertip ve tasnif ile eserlerini vücuda getirmeleri söz konusudur. Bu anlamda *Şakâ'ik*'te metin tertibinde birbirinden farklı uygulamaların olması doğaldır. Bu bağlamda değerlendirilecek uygulamalardan biri de Monlâ Hüsrev'in tanıtımında yer almaktadır. Bu bölümde tabaka başlığının akabinde bu başlık ile ilgili tarihî bilgilerin Monlâ Hüsrev'in Sultan Mehmed ile münasebeti çerçevesinde verilmesi eser boyunca diğer tabakalarda görülmeyen bir uygulama olarak göze çarpmaktadır. *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye* geleneğinde ilk kez Âşık Çelebi'nin "*Tetimmetü'ş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye*"sinde görülen genel tarihî bilgilerin tabakaların akabinde verilmesi uygulamasının ilk prototipi sayılacak bu uygulamanın daha sonra ayrı başlıklar hâlinde klasikleşen metin tertip yöntemine dâhil olması söz konusudur.

cülûs tarihleri verilerek tabakalar oluşturulur, ardından ulemâ ve meşayih sınıfını belirten bir ibare yer alır, ulemâ ve meşayih bu alt başlıklar altında sıralanarak tabakalara bağlanır.

Biyografi Yazım Metodu

Taşköprizâde *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye*'de ilk olarak şahısların isimlerini ardından nisbelerini vererek biyografileri tanzim eder. Dolayısıyla müellifin ortaya koyduğu bu uygulama mütercim tarafından da devam ettirilir. Bu nisbelerde genel olarak bir akrabalık bağı, bilinen bir unvan ya da lakap, müellifin doğum-yaşam yeri yer alır. "Filan kişinin oğludur, filan şahsın damadıdır" şeklinde ifadeler ile hangi unvan ya da lakaplarla tanındığı ifade edilerek tanıtımı yapılan isim, belirgin bir kimlik çerçevesinde ortaya konulmaya çalışılır. Nispeten sonra biyografisi verilen kişinin doğum ya da yaşam yeri, ardından biliniyorsa doğum tarihi verilmeye çalışılır. Eserin biyografi tertibinde müellifin üzerinde önemle durduğu konulardan biri olan öğrenim ve yetişme durumu, bu bölümlerin akabinde yer alır. Burada özellikle tanıtımı yapılan şahısların eğitimine yön veren hocaların ismi zikredilir. Eğer bu isimler bilinmiyorsa "ulemâ-yı 'asrından okıyup" cümle kalıbıyla aldığı eğitime işaret olunur. Kimi zaman ise devrinin bilginlerinden aldığı derslere işaret olunarak tanıtımı yapılan isimlerin tahsil durumları belirtilmeye çalışılır. Eserin ulemâ ve meşayih tabakatı olması münasebetiyle özellikle medrese hocalığı ve kadılık başta olmak üzere çok çeşitli makam ve mevkiler çoğu zaman görev yerleri de belirtilerek sıralanır. İsimler kimi zaman ise sadece önemli görevleri belirtilerek takdim edilir.

Tercüme-i hâli verilen şahısların sahip oldukları birtakım şahsî özellikler de biyografi kompozisyonu içerisinde yer alır. Bu konuda tanımı yapılan şahısların ahlakı, zekâsı, fazileti vb. verilmeye gayret edilir. Bu bölüme kimi zaman şahsın fiziksel özellikleri de eklenir. Fiziksel ve ruhsal portrenin çizildiği bu bölüm biyografi kompozisyonu içerisinde net olarak sıralanmaz. Bu yöndeki aktarımlar bazı biyografilerde tanıtımın başında yer alırken kimi örneklerde ise tanıtımın ortalarında ya da sonlarında yer alır. Kimi tanıtımlarda fiziksel ve ruhî portre, birbirinin akabinde yer alırken kimi örneklerde ise farklı bir biyografi kompozisyonu içerisinde görülür.

Osmanlı sahası içinde tanıtımı yapılan isimlere ait özellikle şerh, haşiye, talikat şeklinde görülen eser yazım süreçlerine yer veren müellif, bu eserler hakkında kimi zaman -bir malumatı varsa- kısa bazı değerlendirmeler yapar. Ancak bu eserler hakkında malumatlar muhtasar kalır ve bu eserlere dair örnek metinler yer almaz. Birkaç şahsın şiirinden alıntılanan parçalar haricinde bu yöndeki uygulamalara rastlanmaz.

Biyografilerin sonunda ise müellif tanıtımı yaptığı şahısların eğer biliyorsa ölüm tarihlerini, defnolundukları yerleri verir. Daha çok *Şakâ'ik* zeyillerinde görülen, bir olay ya da ölüm tarihini bildiren ebcet hesabına dayalı mısra ya da beyit *Şakâ'ik*'te pek görülmez. Bu yöndeki uygulamalar sadece birkaç örnekle sınırlı kalır. Bu çerçeveden sonra kısa bir dua cümlesi ile biyografik tanıtım tamamlanır.

Çerçevesi çizilmeye çalışılan bu kompozisyon dışında tanıtımı yapılan kişi hakkında genellikle râvisi verilerek ya da duyulan geçmiş zaman kipiyle çekimlenen bir anlatımla dile getirilen hayattan kesitler- genellikle padişah ve çevresi ile çeşitli münasebetler dolayısıyla gerçekleşen birtakım olaylar-hikâyeler, kerametler de müellif tarafından verilmeye çalışılan bir uygulama olarak görülür.

Yukarıda çerçevesini çizmeye çalıştığımız kompozisyon eserin genelinde görülen bir uygulama hâlidir. Tanıtımı yapılan şahıslar hakkında verilen malumatlara göre bu sıralamanın bire bir uygulama bulması söz konusu değildir. Zira kimi tanıtımların birkaç satırı geçmeyen bilgiler ihtiva ettiği görülmektedir ki bu tanıtımların bu kompozisyonu taşıması söz konusu değildir. Ayrıca bazı tanıtımlarda görülen sıralama, yukarıda çizmeye çalıştığımız şablonun dışındadır. Dolayısıyla bu uygulamalar söz konusu eserde tasnif ve tertip bakımından müşterek kuralların yer almadığını ve metin kurulumunda bir yazım birliğine varılmadığını göstermektedir ki *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye* geleneği olarak aktaracağımız tertip kurallarının daha standart ve belirgin hâle geldiği ve edebî bir geleneğe işaret eden bir yazım birliğini sağladığı eserler zeyillerdir.

Kaynakları

Hususî Kaynaklar

Araştırmalar, gözlemler ve şahıslar ile gerçekleşen görüşmeler ya da şahit olunan olaylar çerçevesinde kaleme alınan *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye* yazılı kaynaklar ya da belge hüviyeti taşıyan metinlere yer vermemesi bakımından dikkat çekmektedir. Taşköprülü'nün birtakım araştırmalar ve gözlemler neticesinde elde ettiği birikimler, ulemâ ve meşayih sınıfından isimler ya da birinci dereceden akrabalar ile gerçekleşen görüşmeler ve şahit olunan olaylar *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye*'nin muhteviyatını oluşturmuştur. Bu anlamda tabakat kitaplarının ya da yazılı diğer metinlerin -ki bu metinler padişah emirlerini içeren hatt-ı hümayunlar, icazetnameler, fetvalar çeşitli muhteviyatı haiz tezkereler vb.- eserde bulunmaması müellifin sözlü kaynaklardan ulaştığı bilgiler ışığında bir anlatımı doğurmuştur. Bu bağlamda müellif tarafından bilgilerin aktarımında farklı metotlar tatbik olunmuştur. Bu metotların ilki bu bölümde değerlendirebileceğimiz müellifin başkalarından ulaştığı ve kaynağı belirli olan rivayetlerdir. *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye*'nin râvileri diyeceğimiz bu isimler hikâye, menkıbe, latife ve kerametlerin anlatımından hemen önce naklin kim tarafından aktarıldığına dair kısa bir malumat ile tanıtılmaktadır. Bu tanıtımlarda rivayetlerine yer verilen isimlerin toplum nazarında makbul ve meşhur kimselerden müteşekkil olması, hem kaynağın mahiyetinin belirtilmesi hem de verilen bilgilere itimat edilmesi noktasında müellifin bilinçli bir tercihini yansıtması bakımından önem arz etmektedir.

eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye'de naklin gerçekleştirildiği kişiler ile ilgili hadisatın takdim cümlelerini şu şekilde vermek mümkündür:

- 'Allâme Suyûtî'den mervîdür ki "Benüm şeyhüm 'Allâme Muhyi'ddîn Kâfiyeci'dür. Fenârî nisbeti san'ata fenâredür." diyü rivâyet ider.
- Ve Hekîm Ya'kûb'un cümle-i ihbârından birisi budur kim…
- Bu rivâyet Mîr Şerîf Mu'ammâyî'den nakl olınur ki Mîr Şerîf sâlih kimesne idi.
- Monlâ Lutfî-i Tokatî'den hikâyet olınur, Monlâ Lutfî didi ki…
- Mevlânâ Mahmûd-ı Sindî'den menkûldür ki "Sinni yüz yigirmi

yaşına irişmiş idi dahı sakâlında beyâz zâhir olmamış idi." Mahmûd-ı Sindî, Zeynü'ddîn-i Hâfî'ye musâhib oldı ve Hâce 'Ubeydu'llâh-ı Semarkandî'ye ve Seyyid Kâsım Envârî'ye musâhib olmış idi ol Mahmûd-ı Sindî eydür:

- Mevlânâ Ayâs'dan menkûldür ki "Ekser meşâyihe zillet vâki' olup eski mertebesini yitürürdi..."
- Şeyh İbn Hacer rivâyet ider ki "Fenârî sene yedi yüz elli bir Safer'inde toğdı. 'İlm-i belâgatda ve 'ilm-i 'Arabiyye'de ve 'ilm-i Kur'ân'da mâhir misli nâdir kimesnedür."
- …Bu rivâyet Muhyi'ddîn-i Fenârî'nün babasından rivâyetidür.
- …Ve dahı Hâce 'Ubeydu'llâh'dan nakl olındı ki…
- Hâcî Halîfe şeyhi Şeyh Tâcü'ddîn'den rivâyet ider ki Şeyh Tâcü'ddîn didi ki "Ben bir yıl Allâhu Te'âlâ'ya du'âya kâdir olmadum." didi.
- ...Bize 'Siz bilmezsiniz ana fahr yitmez mi ki Hatîbzâde gibi bir 'âlim ayagına gele, ol bu kadara râzîdür.' didi." Bu zikr olınan Muhyi'ddîn-i Fenârî'nün rivâyetidür.

Kimi zaman biyografik tanıtımlarda, hakkında bilgi verilen isimlerin doğrudan kendilerine dayandırılan alıntılar da söz konusu olabilmektedir. Burada tanıtılan isimlerin, hayatlarından bir kesit ya da başlarından geçen bir olayın bizzat kendileri tarafından takdimi söz konusu olmaktadır:

- Şeyh Hâcî Halîfe: …Kendüden hikâyet olınur ki "Hâcezâde oğlı Şeyh Mehemmed bana geldi..."
- Monlâ 'Abdu'r-rahman: …Merhûm rivâyet ider ki "Edrine'de marîz idüm yalınuz bir odada sâkin idüm..."

Mütercim tarafından müellifin beyanını esas alan aktarımlarda ise aktarımların "sâhib-i kitâb eydür"; "sâhib-i kitâbun üstâdı hikâyet ider ki"; "sâhib-i kitâbun vâlidi hikâyet ider ki" vs. ifade kalıpları ile metne müdahil kılınması söz konusudur. Bu aktarımlar birçok yönden önem arz etmektedir ki bu önem:

1. Birinci dereceden gözlem, müşahede ve kaynakların muhteviyatı ne ölçüde şekillendirdiğini
2. Müellifin ve çevresindeki isimlerin doğrudan aktarımlarla olayların merkezinde nasıl konumlandıklarını

3. Müellifin tercümede hangi tercüme stratejisi ile metne müdahil kılındığını
4. Müelliften hareketle doğrudan aktarımların kimler tarafından sıklıkla gerçekleştirildiğinin vb. yansıtılmasından kaynaklanmaktadır.

Eserin hususi kaynaklarından olan müellif ekseninde naklin gerçekleştiği kişiler ile ilgili hadisatın takdim cümlelerini ise şu şekilde vermek mümkündür:

- Sâhib-i kitâb eydür "Merhûm Muhyi'ddîn-i Niksârî babamun hem tayısı hem üstâdı idi." Ve vâlidüm hikâyet ider ki..."
- Sâhib-i kitâb eydür "Ben merhûmdan sarf u nahv okıdum. Bir kerre işitdüm ki bâlig olandan ilâ hazâ el-ân bir vakt nemâz fevt itmedüm…" didi.
- …Buraya gelince Hatîb Kâsım oğlınun sâhib-i kitâbâ rivâyetidür.
- Sâhib-i kitâb "Ol şerhi ben gördüm." dir ve dahı dir ki "İşitdüm ki Ferâ'iz-i Sirâciyye şerhi var imiş."
- Sâhib-i kitâb eydür ben şeyhden şöyle işitdüm…
- Sâhib-i kitâb eydür: "Ba'z-ı kitâb kenârında hâşiye ve tahrîrini gördüm, ziyâde 'azametini bildüm." didi.
- Sâhib-i kitâbun babası tayısı Muhammed bin İbrâhîm el-Niksârî, Monlâ Hüsâm'dan okıyup ve sâhib-i kitâb eydür: "Babam dahı ol kitâbı tayısından okıyup ben dahı babamdan okıdum, sabî iken çok müntefi' oldum." didi.

Bu anlamda özellikle müellifin babası tarafından gerçekleştirilen çok sayıda aktarım, bu ismi eserin adeta en önemli râvisi hâline dönüştürmektedir. Kimi örneklerde ise müellifin babası olayların aktarımında dolaylı olarak yer almakta, çeşitli râvilerden duyduğu bilgileri aktarmaktadır. Bu bağlamda doğrudan değil dolaylı olarak aktarım söz konusu olabilmektedir. Burada gösterebileceğimiz örneklerden bazıları şunlardır:

- Sâhib-i kitâb eydür: "Babam hikâyet ider ki 'Seyyidî 'Alî hattı ile Hâşiye-i Keşşâf gördüm sıhhatda ve hüsn-i hatda kemâlde idi.' dir."
- Sâhib-i kitâb vâlidinden istimâ' eyledi ki…

- Sâhib-i kitâb "Babamdan işitdüm 'Sultân Mehemmed'ün mu'allimi idi, sâlih kimesne idi.' didi."
- Sâhib-i kitâbun vâlidi hikâyet ider ki "Akbıyık'un başı açuk saçlı bir oglı var idi…"
- Sâhib-i kitâbun vâlidi Monlâ 'Alî'nün ensârından rivâyet ider "Bir gün Monlâ 'Alî ba'de'l-'azl kıllet mâlını söyledükde yanında olanlar eyitdiler..."
- ... Hattâ ba'z-ı nâs mahbûb-ı dûstluk töhmetin iderlerdi. Sâhib-i kitâbun vâlidi, üstâdı Hâcezâde'den rivâyet ider.

Müellifin babası dışında birinci dereceden akrabalık ve yakınlık münasebetiyle özellikle Taşköprülüzâde'nin dayısı ve üstadlarından gelen aktarımlar da eserde sıklıkla yer almaktadır:

- Sâhib-i kitâb hâlinden rivâyet ider "Monlâ 'Alî yanında on yıl ders okıdum, ekser hâli samt u sükût üzere idi."
- Sâhib-i kitâbun üstâdı Seyyid Çelebi ki mu'îdi idi, ba'z-ı ahvâl-i şerîfesinden rivâyet ider ki
- Sâhib-i kitâbun üstâdı Muhyi'ddîn-i Fenârî hikâyet ider ki "Ben Hatîbzâde'den karındaşum Şâh Efendi ile okurdum…"

Umumî Kaynaklar

Bu hacimli eserde müellif tarafından kaynağı belli olmayan hikâye, menkıbe, latife ve kerametlerin anlatımında görülen *"nakl olınur ki", "menkûldur ki", "rivâyet olınur ki", "ve cümle-i ahbârındandur."* biçiminde genel ifade kalıpları ile çeşitli rivayetler sıklıkla dile getirilir. Bu anlamda kaynağı belli olmayan hikâye ve benzeri olaylar aşağıdaki şekillerde umumî kaynaklara dayandırılır:

- Hikâyet olınur ki Sultân Bâyezîd bir gün bir da'vâda hâzır oldı ve şehâdet eyledükde …
- Kerâmâtından rivâyet olınur ki tâlib-i iksîr olup mâl-ı 'azîm itlâf eyleyüp yüz bin akçe deyne girdi.
- Nakl olınur ki tarîkatı Şeyh Hâmid evvelâ Şâm'da Bâyezîdiyye Zâviyesi'nde sâkin olan meşâyihden ahz idüp sonra andan Hâce 'Alî-i Erdebîlî'ye nakl eyledi.

- Ve cümle-i ahbârındandur. Vezîr Halîl Paşa oğlı Süleymân Çelebi Sultân Murâd Hân zamânında kâdî-'asker idi.
- Rivâyet olınur ki Monlâ Şeyh Hâcî Bayram oğlı Şeyh Hamîd'e mukârin olup andan tasavvufı ahz eyledi.
- Rivâyet olınur ki Monlâ Kestellî uzun boylu arık tenli saru sakallu saru ezraku'l-'ayn recül idi.
- Bu cümledendür ki bir gün İbn 'Arabî'nün Fir'avn hakkında "Zâhir ü mutahhar fevt oldı dimiş." didiler cevâb virdi.
- …Hattâ Sultân Mehemmed'e hattı ile Cevherî Lügatı'nı yazdı, diyü rivâyet olınur.

Kaynağı açıkça belli olmayan bu genel ifadeler ile birlikte hikâye, latife ve kerametleri bir anlatıcıya bağlama gayreti de yer alır. Bu çaba doğrultusunda yazarın ifadesini dayandırdığı anlatıcılar şunlardır: Büyüklerin meclisleri, şeyhin halifeleri ya da âlimlerin talebeleri, bilgili-salih-sadık bir şahs, tanıtımı yapılan isimlerin arkadaşları, inanılır-güvenilir kimseler vb.

Bir anlatıcıya bağlama gayreti içerisinde kendilerinden bilgi, hikâye, menkıbe, latife veya keramet nakledilen örneklerden bazıları şunlardır:

- …Ve dahı kelâm-ı şerîfindendür ki mürîdlerinden birisi eyitdi:
- …Ve ba'z-ı talebesinden istimâ' olınur ki …
- …Ve yine ba'zılar hikâyet ider ki …
- …Ve ba'z-ı 'ulemâdan rivâyet olınur ki …
- Musâhibinden mesmû' olınan budur ki …
- Şâgirdlerinden birisi hikâyet ider ki ...
- Ashâbından birisi rivâyet ider ki …
- Râvî rivâyet ider ki dilümde lüknet-i i'tikâl var idi…
- Ve ba'z-ı üstâdlarumdan istimâ' eyledüm, didiler ki …
- Sâhib-i kitâbun ba'z-ı üstâdı rivâyet ider ki…
- Bu hikâyet Mahmûd Paşa meclisinde zikr olınup ol meclisde hâzır olandan rivâyet olınur…
- Sâhib-i kitâba Ümmüveled'ün ba'z-ı evlâdı hikâyet idüp…

Bu örnekler içerisinde yer alan bazı aktarımlar vardır ki herhangi bir kimlik tespiti yer almamakla birlikte yukarıdaki örneklerden

farklılaşmaktadır. Bu farklılık aktarımları gerçekleştiren kişilere yönelik beyanlardır. Müellifin râvilerin isimlerini bildirmeden gerçekleştirdiği aktarımlarda kişilerin güvenilir kimseler olduklarına dair beyanlar önem arz etmektedir. "*sikâtdan birisi* ", "*mu'temed-i aliyye kimesne"* şeklindeki bu ifadelerde okuyucuyu ikna gayreti dikkat çekmektedir.

- …Ve ba'z-ı sikâtdan mervîdür ki …
- Sulehâdan birisi rivâyet ider ki …
- Bir sikatdan nakl olınur ki …

Eserin Nüshaları

Bugün itibarıyla ülkemizde ve yurt dışındaki kütüphanelerde *Tercüme-i Şakâ'ik-i Nu'mâniyye*'nin tespit edilen beş nüshası bulunmaktadır.

Ankara Millî Kütüphane, 06 Hk 3260

2000x140mm (140x90 mm) ölçülerindeki bu yazmanın her sayfası 17 satır olmak üzere tamamı 211 (199) varaktır. Nestalik yazı ile kaleme alınmış olup söz başları kırmızı mürekkeple oluşturulmuştur. Taç filigranlı bir kâğıda yazılmıştır. Miklepli kahverengi bir meşin cildi vardır. Eserin sonunda "Şakâ'ik-i Nu'mâniyye Bekrîzâde tercümesi" şeklinde bir kayıt bulunmaktadır. Eserin istinsah tarihi 1095 /1683 tarihidir.

Kitabın 4-9 varakları arasında fihrist yer almakta ve eser 10. varaktan itibaren başlamaktadır. Eserde çalışmanın ismine dair herhangi bir kayıt yer almamakta fihrist kısmında *"hazâ kitâb-ı fihrist"* başlığı yer almakta, fihristten sonra 9. varakta "*hazâ Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye"* şeklinde bir sahh kaydı bulunmaktadır.

Başı: "Hamd-i nâ-mahdûd ve şükr-i nâ-ma'dûd ol mâlik-i mülk-i 'atâ vü cûd ve râzıku men fî-dâ'iretü'l-vücûdun zât-ı bî-çûnı üzerine olsun ki iki harf ile 'âlemi mevcûd ve 'âlem içre Âdem'i cemî'-i melâ'ikeye mescûd eyledi."

Sonu: "…Ba'de'l-mülâzemet Amâsiyye ve Sonisa'da müderris olarak Amâsiyye kazâsı müyesser olup bu terceme Amâsiyye kazâsında tamâm olmak müyesser oldı. Temme'l-kitâb bi-'avni'llâhi'l-Meliki'l-Vehhâb fî-evâsıtı Rebî'i'l-âhire sene 1095."

Londra Millî Kütüphane, Or. 5966

203x152 mm ölçülerindeki bu yazmanın her sayfası 15 satır olup tamamı 249 varaktır. Nestalik yazı ile kaleme alınmış olup başlıklar kırmızı mürekkeptir. Meşin bir cildi vardır. Metnin sonunda temmet kaydı yer almaktadır. Bu kayıtta diğer nüshalardan farklı olarak istinsah tarihi değil eserin kaleme alınma tarihi beyan edilmiştir. Bu kaydın hemen akabinde eserin istinsah tarihi farklı bir temmet kaydı ile açıkça belirtilmiştir. Eserin istinsah tarihi 1051/1641 tarihidir. Burada ayrıca "Nûrî'nün bu kitâbı yazmakdan temennâsı bir du'âdur hemân ki bir ehl-i dilün du'âsı ile umarum rahmet ide Mevlâm." ibaresi yer almaktadır.

Başı "Hamd-i nâ-mahdûd ve şükr-i nâ-ma'dûd ol mâlik-i mülk-i 'atâ vü cûd ve râzıku men fî-dâ'iretü'l-vücûdun zât-ı bî-çûnı üzerine olsun ki iki harf ile 'âlemi mevcûd ve 'âlem içre Âdem'i cemî'-i melâ'ikeye mescûd eyledi."

Sonu "…Ba'de'l-mülâzemet Amâsiyye ve Sonisa'da müderris olarak Amâsiyye kazâsı müyesser olup bu terceme Amâsiyye kazâsında tamâm olmak müyesser oldı. Temme'l-kitâb bi-'avni'llâhi'l-Meliki'l-Vehhâb fî-evâhiri şehri Cemâziye'l-âhir sene semâniyye ve tis'în ve tis'ami'e (998)."

"Temmet kad vaka'a tesvîd hazihi'l-kutübü'ş-şerîfe bi-'inâyeti'llâhi'l-Melîkü'l-a'lâ 'an yedi abdi'z-za'îf el-Hâcî Muhammed bin Veli kâtibü'l-Kefevî 'afâ 'anhumâ fi'd-dünyâ ve'l-'ukbâ fi'l-yevmi's-sâni şehri Cemâziye'l-âhir min-şuhûr sene ehad ve hamsîn ve elf (1051)."

Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi Sâliha Hatun No. 158

210x150 mm ölçülerindeki bu yazmanın her sayfası 19 satır olup tamamı 180 varaktır. Nesih yazı türü ile kaleme alınmış olup başlıklar kırmızı mürekkeptir. Meşin bir cildi vardır. Cetveller kırmızı renktedir. İlk varağında temellük kaydı yer almaktadır. Vakıf mührü bulunmaktadır.

Hüseyin b. Mehmed b. Mimî tarafından 1124 /1712 tarihinde istinsah edilmiştir.

Başı: "Hamd-i nâ-mahdûd ve şükr-i nâ-ma'dûd ol mâlik-i mülk-i 'atâ vü cûd ve râzıku men fî-dâ'iretü'l-vücûdun zât-ı bî-çûnı üzerine olsun ki iki harf ile 'âlemi mevcûd ve 'âlem içre Âdem'i cemî'-i melâ'ikeye mescûd eyledi."

Sonu: "…Ba'de'l-mülâzemet Amâsiyye ve Sonisa'da müderris olarak Amâsiyye kazâsı müyesser olup bu terceme Amâsiyye kazâsında tamâm olmak müyesser oldı. Temme'l-kitâb bi-'avni'llâhi'l-Meliki'l-Vehhâb fî-evâhiri şehri Zi'l-hicce el-mübârek el-meymûn min-şühûr sene elf ve mi'eti ve râbi'a ve 'işrîn fi'l-medreseti'l-Haliliyye esâbenallahâhu 'ani'l-belâ ve'l-kadiyye.

'Ala yedi'l-fakîr el-hakîr Hüseyn İbn Muhammed İbn Yahyâ rahmetu'llâhi tilmiz eş-Şeyh Süleymân gafarallâhu lehu ve valideyhi ve ahsin ileyhimâ ve ileyhi. Âmîn."

Millet Kütüphanesi Ali Emirî Tarih 727

285x185-189x107 mm ölçülerindeki bu yazmanın her sayfası 21 satır olmak üzere tamamı 165 varaktır. Nesih yazı ile kaleme alınmış olup başlıklar kırmızı mürekkepledir. Abadî kâğıt türüne yazılmıştır. Cetveller bakır yaldız, başlık bakır yaldız ve kenarları yaldızlıdır. Cildi meşindir. Vakıf mührü vardır.

Müstensihi bilinmeyen eserin istinsah tarihi 1128 /1716'dır.

Başı: "Hamd-i nâ-mahdûd ve şükr-i nâ-ma'dûd ol mâlik-i mülk-i 'atâ vü cûd ve râzıku men fî-dâ'ireti'l-vücûdun zât-ı bî-çûnı üzerine olsun ki iki harf ile 'âlemi mevcûd ve 'âlem içre Âdem'i cemî'-i melâ'ikeye mescûd eyledi."

Sonu: "…Ba'de'l-mülâzemet Amâsiyye ve Sonisa'da müderris olarak Amâsiyye kazâsı müyesser olup bu terceme Amâsiyye kazâsında tamâm olmak müyesser [oldı.] Temme'l-kitâb bi-'avni'llâhi'l-Meliki'l-Vehhâb fî-evâhiri Muharremi'l-mübârek min-şuhûr sene elf ve mi'e ve semâniye ve 'işrîn fî Bagdâd Darü's-selâm 1128."

Mısır Milli Kütüphanesi Tarihî Türkî 162[1] [Kahire Hidiv Kütüphanesi 8925]

180x265mm ölçülerindeki bu yazmanın her sayfası 29 satırdan oluşmakta olup nüshanın tamamı 107 varaktır. Nesih [nasih] yazı ile kaleme alınmıştır.

2. *Tercüme-i Şakâ'ik-i Nu'mâniyye*'nin Muhteva Hususiyetleri

Mukaddimesi

eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye'nin mukaddime ve hatime bölümleri, ihtiva ettiği bilgiler bakımından okuyucunun ihtiyaç duyacağı tam bir tafsilata haiz değildir. Dolayısıyla yeterli donanımda bir mukaddime ve hatimeden yoksun olan bu eserin geleneğin ilerleyen safhalarında tekâmüle ulaşması söz konusu olmakla birlikte zeyillerde görülen bu tekâmül silsilesinin eserin Türkçe tercümelerinde de -Mecdî'nin *Hadâ'iku'ş-Şakâ'ik* adlı eseri hariç- yer almadığı görülmektedir. Bu bağlamda incelememize esas olan *Tercüme-i Şakâ'ik-i Nu'mâniyye*'nin mukaddimesine geçelim.

İbrahim b. Ahmed el-Amâsî tercümesini kaleme alırken *eş-Şakâ'ik'ün-Nu'mâniyye*'yi mukaddime ve hatime bölümleri hariç olduğu gibi Türkçeye çevirmiştir. Bu durum tercüme ile eser arasındaki farkın daha net çizgilerle ortaya konulması adına iki çalışmanın mukaddimeleri arasında bir mukayeseyi gerekli kılmıştır. Bu mukayese zemininde öncelikle *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye*'nin mukaddimesine yer verilmiş akabinde tercüme olan çalışmamızın mukaddimesi ortaya konularak mevcut uygulamaların farkları tespite çalışılmıştır.

---

1 Mevcut çalışmamızda Mısır'da bulunan nüshanın müellif nüshası olmaması, elimizde bulunan 4 nüshanın sağlam bir metnin inşasını mümkün kılması eserin tenkitli metnini dört nüsha üzerinde değerlendirmemizin sebebidir. Ayrıca www.yazmalar.gov.tr adresinde yer alan katalog kayıtlarında Mısır Milli Kütüphanesi ve Hidiv Kütüphanesi olarak iki farklı kütüphanede iki kayıt yer alsa da Hidiv Kütüphanesi Türkçe yazmaları koleksiyonunun Mısır Milli Kütüphanesi bünyesine dâhil edildiği malumatı mevcut nüshaların ayrı değil aynı nüshalar olduğuna bizleri sevk etmiştir. Her iki kütüphane kaydı incelendiğinde nüshaların 29 satırdan oluştuğu ve eserin tamamının 107 varak olduğu müşterek olarak ifade olunmuştur. Kayıtlarda farklı olarak izah olunan yazı çeşididir ki bu durum kanaatimizce kataloglarda eksik veya yanlış bir yazım neticesinde oluşmuştur.

Mukaddime-i *Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye*

Taşköprizâde *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye*'de klasik mensur eserlere nazaran kısa diyebileceğimiz bir mukaddime ile esere giriş yapar. Bu bölümde Allah'a şükrünü sunan müellif daha sonra Hz. Muhammed'e, âline ve ashabına salat eder. Küçüklüğünden beri ulemâ menkıbelerine ve onlar hakkında bilgiler edinmeye meraklı olduğunu dile getirir. İlginç olayları ve sözleri ezberlemeyi seven müellif, âlim ve meşayihler hakkında kitaplar ve defterler dolduracak bilgileri zihninde biriktirdiğini ifade eder. Bu ifadelerden sonra klasik eserlerde genel olarak görülen ve sebeb-i telif olarak adlandırılan müstakil bir bölüme yer vermeden Taşköprizâde eseri kaleme alış sebebini doğrudan zikreder. Muhtasar biçimde ifade edilen bu bölümde şu beyanda bulunur:

> Sonraki dönemde yaşayan âlimler, geçmiş büyük âlimler hakkında nakil yoluyla veya bizzat görerek öğrendikleri bilgileri kitaplaştırmışlardır, fakat hiç kimse şu memleketin âlimlerinin hayatları hakkında bilgi toplamaya iltifât itmemişti. Neredeyse gelip giden nesillerin dillerinde ne isimleri ne de resimleri kalacaktı. Bu durumu fark eden bir fazilet ve kemal sahibi, benden Anadolu ve Rumeli ulemâsının menkıbelerini toplamamı istirham etti. Ben de Melik-i Hayy-i Kayyum Allah'ın yardımını dileyerek bu istirham sahibine olumlu cevap verdim. Yanlız din âlimlerinin tarihçelerine, tarikat şeyhlerinin hallerini de eklemeyi uygun gördüm. Allah nurlarını arttırsın ve sırlarını mukaddes kılsın.[1]

Bu ifadelerden sonra Taşköprizâde eserin tertibi ile birkaç hususa işaret eder ve sonrasında eserin ismini vererek dönemin hükümdarı Kanûnî Sultan Süleyman övgüsünde bulunur ve devrin padişahı Kanûnî Sultan Süleyman'a dua eder, akabinde Allah'a tevekkül ederek kitabına başlar:

> Bu kitapta, ilim ve fazilet bakımından farklı seviyelerde olsalar da yüksek makam ve mevkilere gelenleri zikrettiğim gibi, söz konusu makamları hak ettikleri hâlde onlara gelemeyen zevâtı da zikrettim. Ama her halükârda, zikretmediklerimin sayısı, zikrettiklerimden daha fazladır. Birçok büyük âlimin vefat tarihlerini bilemediğim için kitabı, Osmanlı sultanlarının tertibine göre sıralayıp düzenleyerek eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye fî Ulemâ'i'd-Devleti'l-Osmâniyye adını verdim.

1 Muharrem Tan, *age,* s. 19.

Bu derleme ve telif çalışması, Yüce Allah'ın ilahi lütuflarını mahsus kıldığı Osmanlı Devleti sultanlarından, kudreti karşısında sarayların yıkıldığı, azameti karşısında şanlı kralların boyun eğdiği, iktidar güçlerinin teslim olduğu, halkın günlerinin intizama girdiği, halifelerin özü, İslâm'ın şerefli ve Müslümanların sığınağı, büyük hakanların en özeli, değerli sultanların kutbu, kralllar ve sultanların itaatine mazhar olmuş, şeriat ve dine itaatkâr, sultan oğlu sultan, hakan oğlu hakan, fütuhat ve zaferler sahibi, Sultan Selim Han oğlu Sultan Süleyman Han devleti vaktinde gerçekleşti. Allah onun aydınlık saltanatını kıyamete kadar daim, büyük devletlerin yıllarını devranın sonuna kadar ebedî kılsın ve müebbet devleti Rahmanî ilgilerle kuşatılmaya devam etsin; sonsuz izzeti, Rabbanî lütufların birlikteliğinden uzak kalmasın.

Samed ve Mabûd olan Allah'a tevekkül ederek kitaba başlıyorum. Başarım yanlız Allah'tandır. Ben O'na tevekkül ettim ve O'na yöneldim. O, her şeyi işiten ve kullarına en yakın ve dualarına icabet edendir.[1]

Mukaddime-i *Tercüme-i Şakâ'ik-i Nu'mâniyye*

İbrahim b. Ahmed el-Amâsî tercümesinde, *Şakâ'ik-i Nu'mâniyye*'de de görüldüğü üzere klasik mensur eserlere nazaran kısa diyebileceğimiz bir mukaddime ile giriş yapar. Allah'a şükrünü sunan mütercim daha sonra Hz. Muhammed'e, âline ve ashabına salat eder. Bu kısım tercüme olunan eser ile müşterek ibare ve ifadelerin aynen aktarımı ile vücut bulmaz. Mütercim kendi tasarrufunu yansıtan bir takdim ile bu bölümü oluşturur.

Bismillâhirrahmânirrahîm

Hamd-i nâ-mahdûd ve şükr-i nâ-ma'dûd ol mâlik-i mülk-i 'atâ vü cûd ve râzıku men fî-dâ'ireti'l-vücûdun zât-ı bî-çûnı üzerine olsun ki iki harf ile 'âlemi mevcûd ve 'âlem içre Âdem'i cemî'-i melâ'ikeye mescûd eyledi. Ve sılat-ı salavât-ı nâmiyât ve tuhaf-ı tahiyyât-ı sâmiyât ol mukîm-i makâm-ı Mahmûd ve mün'amü'ş-şefâ'ati'l-'uzmâ fi'l-yevmî'l-mev'ûd ser-hayl-i ashâb-ı safâ ya'nî Hazret-i Muhammed Mustafâ salla'llâhu te'âlâ 'aleyhi ve sellem mâ-dâmeti'l-arzu ve dâreti's-semânun üzerine olsun ki iftihâr-ı efâzıl-ı beşer ve şefî'ü'l-'usât

1 Muharrem Tan, *age,* s. 19-20.

> fî'l-mahşerdür. Ve sad hezâr tahiyyât-ı semiyyât ve teslîmât-ı seniyyât âl u âshâb ve etbâ' u ahbâbları üzerlerine olsun ki nücûm-ı hüdâ vü rücûm-ı 'idâ ve men iktefâ eserehum fekad ihtedâ'dür. [1]

Bu ifadelerden sonra eserin müellifi hakkında birkaç cümleyi geçmeyen bir tanıtım yapan mütercim sonrasında *Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye*'ye dair bazı bilgiler aktarır, eserde tanıtımı yapılacak sınıfları takdim eder, eserin tertibi hakkında kısa bir bilgi vererek eserin adını belirtir:

> ...İlâ rahmeti Rabbi'l-'âlemîn şemsü'l-milleti ve'd-dîn mevlânâ ve bi't-tevfîr fi't-tevkîr evlânâ el-Mevlâ Ahmed bin Mustafâ İbn Halîl 'aleyhi'r-rahmetu'r-Rabbi'l-celîl ki Taşköprîzâde dimek ile ma'rûf ve beyne'l-'ulemâ fazl ile mevsûfdur. Bu bâbda bir kitâb-ı müstetâb-ı nâ-yâb ve bir mecmû'a-i fasl-ı hitâb te'lîf ü tasnîf ve tertîb ü tarsîf idüp ve 'ulemâ-yı Rûm'ı kemâ huve hakkuhum tavsîf ve ba'dehüm meşâyih-i kirâm-ı zevî'l-ihtirâmı ta'zîm u tanzîf eyleyüp sülâle-i Âl-i 'Osmân eyyeda'llâhu saltanatehüm îlâ intihâ'i'z-zamân hazâratınun her birinün zamân-ı saltanatında olan vüzerâ-yı 'izâm ve 'ulemâ-yı zevî'l-ihtirâm ve meşâyih-i kirâmdan mevcûd olanları beyân ve vâki' olan fütûhâtı ve te'lîfât u tasnîfâtı ve zâhir olan kerâmâtı 'iyân idüp zikr-i cemîle mazhar ve ecr-i cezîle mü'esser oldı. Beyt:
>
> "Rahmetu'llâhi 'aleyhi ve alâ 'ıtretihi
> Ve 'alâ men ahaze'l-fazle 'an sohbetihi"
>
> Vech-i hüsn üzere tahrîr ve üslûb-ı müstahsen üzere takrîr idüp müşârün-ileyh bi'l-benân olan hadâ'ik-i musennefât-ı zevî'ş-şân mâbeyninde Şakâ'ik-i Nu'mân diyü ad virüp fevâ'idi 'azîz ve mevâ'idi lezîzdür.[2]

Mütercim klasik eserlerde genel olarak müstakil bir bölüm hâlinde ifade edilen sebeb-i telif bölümüne ayrı bir başlık açmadan geçer ve eseri tercüme etmesinin sebebini beyan ederek kendi ismini belirtir. Sonrasında bir beyit ile "hatâ vü habtdan" emin olmayı Allah'tan niyaz ederek eserin tercümesine başlar.

> ...Lisân-ı 'Arab'da olmak ile her şahs temyîz idemeyüp diyâr-ı Rûm'da nef'i ancak 'ulemâya mahsûs olup cehele gayr-ı mahzûz olmışlardur.

1 Amâsî, *agy,* 1b
2 Amâsî, *agy,* 2a.

> Eyle olsa bu ʻabd-ı hakîr-i nâsî efkaru'n-nâs sâhib-i kalb-i kâsî yaʻnî İbrâhîm bin Ahmed el-Amâsî -eʻâzehu ilahu'n-nâs- ʻulemâ ve cühelâ-ya nefʻi ʻâmm u şâmil olmaga mütezâmin ve mütekâfil olup lisân-ı Türkî ile tercemeye himmet ve nefʻinün ʻumûm u şumûline ʻazîmet eyledi.
>
> **Beyt:** Eyleye Hakk hatâ vü habtdan emîn
> Rahmet ol şahsa kim diye âmîn
>
> Âmîn âmîn yâ Rabbe'l-âlemîn bi-hürmeti Muhammedi'l-emîn ve âlihi't-tayyibîn et-tâhirîn bi-hürmeti sûreti Tâhâ ve Yâsîn.[1]

Sebeb-i Telifi[2]

Tahsil muhitlerinde kaleme alınır alınmaz büyük bir ilgi ve alakaya mazhar olan *eş-Şakâ'iku'n-Nuʻmâniyye*'nin Arapça bilmeyen sınıflar arasında da uyandırdığı ilgi ve merak, neşr ile birlikte Türkçeye tercüme ihtiyacını doğurmuştur. Türkçe tercüme yazma eylemini tetikleyen bu ve aşağıda açıklayacağımız sâikler ile eseri Türkçeye aktaran İbrahim b. Ahmed el-Amâsî *eş-Şakâ'iku'n-Nuʻmâniyye*'yi Türkçeye aktarma, niyet ve hedeflerini eserin mukaddimesinde, ayrıca hatime bölümünde izah etmiştir. Yazılan eserin tesir alanını genişleterek halka ulaştırmak amacını dile getiren mütercim, tercümenin mukaddimesinde eserin müellifi ve eser hakkında birtakım bilgiler verdikten sonra eserin kaleme alınma sebebini şu sözlerle ifade etmiştir:

> … Şakâ'ik-i Nuʻmân diyü ad virüp fevâ'idi ʻazîz ve mevâ'idi lezîzdür lâkin lisân-ı ʻArab'da olmak ile her şahs temyîz idemeyüp diyâr-ı Rûm'da nefʻi ancak ʻulemâya mahsûs olup cehele gayr-ı mahzûz olmışlardur. Eyle olsa bu ʻabd-ı hakîr-i nâsî efkaru'n-nâs sâhib-i kalb-i kâsî yaʻnî İbrâhîm bin Ahmed el-Amâsî -eʻâzehu ilahu'n-nâs- ʻulemâ ve cühelâya nefʻi ʻâmm u şâmil olmaga mütezâmin ve mütekâfil olup lisân-ı Türkî ile tercemeye himmet ve nefʻinüñ ʻumûm u şumûline ʻazîmet eyledi.[3]

1 Amâsî, *agy,* 2a-2b.

2 İbrahim b. Ahmed el Amâsî mukaddime ve hatime bölümlerinde herhangi bir başlık kullanmadan eseri tercüme etme sebebini izah etmektedir. Bu kısmı "sebeb-i telif" biçiminde isimlendirmemizin sebebi budur.

3 Amâsî, *agy,* 2a.

Tercümede eserin tesir alanını genişleterek belirli bir kesimden daha büyük bir kitleye ulaştırılması, izah olunan nedenidir. Eserde bu amacı ifade etmek için kullanılan "*'ulemâ ve cühelâya nef'i 'âmm ve şâmil olmag; nef'inin 'umûm ve şumûline 'azîmet eylemek*" sözü muhatabın Türkçe konuşan tabaka olması münasebetiyledir. Burada eserin tercüme edilmesinin amacı mütercimin ifadesiyle "genel fayda"dır.

Eserin içerdiği bilgilerin geniş kitlelere ulaşmasını hedefleyen bu yaklaşımda çalışmanın Türkçe olması, hem aktarımın yaygın hem de faydasının genel olmasını sağlayacaktır. Burada eserin tercüme edilerek kolaylaştırılması ya da anlaşılır kılınması eserin içeriği ile değil çalışmanın muhatabı ile ilgili olarak düşünülmelidir. Farklı bir tabirle muhatap kitlenin ana dilinin Türkçe olması hasebiyle eserin de Türkçe tercüme edilmesi bir kolaylık ve anlaşılırlık zemini doğuracaktır.

Türkçe eser vermekle mensubu bulunulan millete ilim yönünden hizmet, hayır dua ile anılma ve unutulmama düşüncesi de eserin sebeb-i telifinin bir diğer izahatını oluşturmaktadır. Mütercim tarafından ifadesini bulan bu maksat, eserin hatimesinde *ahvâl-i sâhib-i terceme* bölümünde aşağıdaki sözlerle takdim olunmaktadır:

> …Ve bende yokdur 'ilm-i nâfi' ki anı şefî' eyleyüm ve bende yokdur veled-i sâlih ki ben öldükden sonra bana du'â ider diyü anunla gönlüm egleyüm, tehî-destüm ve bî-hestüm. Âhirü'l-emr bu tercemenün herkese 'umûm u şumûlinden hayr du'âya sebeb olmak ile bu tercemeye ikdâm ve bu ümniyye ile itmâm olındı. Allâhu Te'âlâ hazretlerinün rahmeti ve Resûlu'llâh salla'llâhu 'aleyhi ve sellem hazretlerinün şefâ'ati ol müslim karındaşa karîn olsun ki bu ben za'îf u bî-kesi hayr du'âdan ferâmûş eylemeyüp bari Allâhu Te'âlâ rahmet eyleye diye. Ola ki bir sâ'at-i mübârekede Allâhu Te'âlâ yanında kavli makbûl bir kavl lisânından sudûr bulup rahmet-i Hakk'a mazhar olmak müyesser ola.[1]

Tabakaları

On tabakadan oluşan bu bölüm Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan eserin telif tarihi olan H. 965/ M. 1558 yılına kadar yetişmiş ulemâ ve meşayihin hâl tercümelerini ihtiva eder. 367'si âlim, 153'ü şeyh olmak üzere

1 Amâsî, *agy,* 164b.

toplam 520 kişinin hayat hikâyelerinin anlatıldığı bölümlerin mahiyeti kısaca şöyledir:

Tabakalar	**Ulemâ / Meşayih**	
1. Tabaka Osmân Gâzî	Ulemâ: 3	
	Meşayih: 4	
2. Tabaka Orhân Gâzî	Ulemâ: 5	
	Meşayih: 6	
3. Tabaka Sultan I. Murâd	Ulemâ: 4	
	Meşayih: 3	
4. Tabaka Yıldırım Bâyezîd	Ulemâ: 24	
	Meşayih: 6	
5. Tabaka Çelebi Mehmed	Ulemâ: 7	
	Meşayih: 16	
6. Tabaka Sultan II. Murâd	Ulemâ: 31	
	Meşayih: 9	
7. Tabaka Fâtih Sultan Mehmed	Ulemâ: 62	
	Meşayih: 28	
8. Tabaka II. Bâyezîd	Ulemâ: 68	
	Meşayih: 33	
9. Tabaka Yavuz Sultan Selim	Ulemâ: 52	
	Meşayih: 17	
10. Tabaka Kanûnî Sultan Süleyman	Ulemâ: 111	
	Meşayih: 31	
TOPLAM	Ulemâ: 367	Meşayih: 153
	Toplam: 520	

Hâtimesi

Taşköprizâde *Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye*'nin hatime bölümünde kendi biyografisine yer vererek eserin yazılış şekli ve tarihini belirtir. Allah'a şükreden müellif Hz. Muhammed'e salat ve selam eder, ardından âlim ve şeyhlere duada bulunur. Sonrasında eserin tamamlanmasında katkısı olanlara dua edip eseri Hz. Muhammed'in hadislerinden derlenen bazı özlü dualarla tamama erdirir.

Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye'nin hatimesinde görülen bu tertip İbrahim b. Ahmed el-Amâsî'de ise müellifin kendi kaleminden çıkan otobiyografinin daha sade bir takdimiyle yer bulur. Hatime bölümüne doğrudan bu aktarım ile girilir. Ardından müellif tercümesini yaptığı eserde müellifin kendi biyografisini vermesini örnek alarak Taşköprizâde'nin takdiminden sonra kendi biyografisini verir. Otobiyografiden önce sebeb-i telif olarak adlandıracak şekilde eseri neden tercüme ettiğine dair bilgi veren mütercim sonrasında kendi hayat hikâyesini muhtasar bir şekilde ortaya koyar. Taşköprizâde'nin *Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye*'sinde görülen Allah'a şükür, Hz. Muhammed'e selam ve dönemin padişahına dua tercümenin hatimesinde görülmez. *Ahvâl-i sâhib-i terceme* bölümünden sonra eser tamamlanır:

Ahvâl-i sâhib-i terceme

Bu 'abd-ı hakîr-ı nâsî **İbrâhîm bin Ahmed Amâsî ki** bu kitâbun tercemesi ile mukayyeddür, 'alâ vüs'a't-tâka itmâm müyesser oldı. Ve bu tercemede inşâ vü tasnî' ile mukayyed olmadum ki dinilmedük ve işidilmedük dünyâda bir nesne yokdur. Belki her lafzun ma'nâsını terk ile edâ itmek ile mukayyed oldum. Bu ma'lûmdur ki 'Arabî'nün bir harfi, Türkî'nün iki harfi ile edâ olınmaz. Ehline ma'lûmdur, hele aslından ziyâde olmadı. Bu tekellüfden garaz 'arz-ı ihtiyâcdur. Zîrâ bu mücrim-i nâsî kesîrü'l-evzâr ve'l-me'âsîdür. Bende yokdur mâl ki sadaka-i câriyeye sa'y eyleyüm ve bende yokdur 'ilm-i nâfi' ki anı şefî' eyleyüm ve bende yokdur veled-i sâlih ki ben öldükden sonra bana du'â ider diyü anunla gönlüm egleyüm, tehî-destüm ve bî-hestüm. Âhirü'l-emr bu tercemenün herkese 'umûm u şumûlinden hayr du'âya sebeb olmak ile bu tercemeye ikdâm ve bu ümniyye ile itmâm olındı. Allâhu Te'âlâ hazretlerinün rahmeti ve Resûlu'llâh salla'llâhu

'aleyhi ve sellem hazretlerinün şefâ'ati ol müslim karındaşa karîn olsun ki bu ben za'îf u bî-kesi hayr du'âdan ferâmûş eylemeyüp bari Allâhu Te'âlâ rahmet eyleye diye. Ola ki bir sâ'at-i mübârekede Allâhu Te'âlâ yanında kavli makbûl bir kavl lisânından sudûr bulup rahmet-i Hakk'a mazhar olmak müyesser ola. Âmîn. Yâ mücîbe's-sa'ilîn bi-hürmeti Seyyidü'l-mürselîn ve âle't-tayyibîn et-tâhirîn. Ve bu 'abd-i za'îf mevliden Amâsiyye'denüm. Bir mikdâr Amâsiyye'de hâlüm olan kıdvetü'l-müfessirîn Şeyh 'Abdu'r-rahîm'den okıdum ve bâ'dehu 'umdetü'l-fuzalâ merhûm Cüneyd-zâde 'Abdu'r-rahman'dan okıdum ve ba'dehu Mehemmed Paşa Medresesi'nde Müftî-kulı Mevlânâ Sinân'a ve ba'dehu Hüseyn Aga Medresesi'nde Mevlânâ Fahrü'ddîn'e ve ba'dehu Amâsiyye müftîsi Köprücükzâde merhûma dânişmend olup ba'dehu Burûsa'da Manastır Medresesi'nde Niksârî Emîr Hasan Efendi'ye ve ba'dehu Mu'allimzâde Ahmed Çelebi'ye ve ba'dehu Üsküdâr'da merhûm Monlâ Muhammed bin 'Arabzâde dimekle ma'rûfdur, bi'l-âhire merhûmdan mülâzım olmak müyesser olup -Mısr kâdîsi oldukda bile kadırga ile deryâdan gidüp yolda mevc-i bahrdan halâs müyesser olmayup ilâ-rahmeti'llâha garîk oldı.- ba'de'l-mülâzemet Amâsiyye ve Sonisa'da müderris olarak Amâsiyye kazâsı müyesser olup bu terceme Amâsiyye kazâsında tamâm olmak müyesser oldı. Temme'l-kitâb bi'avni'llâhi'l-Meliki'l-Vehhâb fî evâsıtı Rebî'i'l-âhire sene 1095.

Eserin Dil, Üslup ve İfade Özellikleri

Şakâ'ik tercümelerinden biri olan *Tercüme-i Şakâ'ik-i Nu'mâniyye*'nin dil ve üslup özelliklerine geçmeden öncelikle muhatap kavramı çerçevesinde bir değerlendirme yapmak bu konuyu daha net çizgilerle tayin etmemizi sağlayacaktır. Osmanlı sahasında çok çeşitli bilim sahalarında yazılan ya da tercüme edilen eserlerin özellikle "ön sözleri" (dibâce yahut mukaddime) ya da son sözleri (hatime), eserin telif ya da tercüme edilme gerekçelerini içermekle kalmamakta; aynı zamanda müellifin veya mütercimin Türkçe ile olan münasebetlerine, dil tasarruflarına ışık tutmaktadır.

Eserin tesir alanının genişletilerek daha büyük bir kitleye ulaştırılması, tercümenin telif sebebinde izah olunan nedenlerdendir. Bu amacı ifade etmek için kullanılan "'ulemâ ve cühelâya nef'i 'âmm ve şâmil olmag",

"nef'inün 'umûm ve şumûline 'azîmet eylemek" sözü muhatabın Türkçe konuşan tabaka olması münasebetiyledir. Burada eserin tercüme edilmesinin amacı "genel fayda"dır.

Eserin içerdiği bilgilerin geniş kitlelere ulaşmasını hedefleyen bu yaklaşımda çalışmanın Türkçe olması hem aktarımın yaygın hem de faydanın genel olmasını sağlayacaktır. Eserin tercüme edilerek kolaylaştırılması ya da anlaşılır kılınması çalışmanın içeriği ile değil, eserin muhatabı ile ilgili olarak görülmektedir. Farklı bir tabirle muhatap kitlenin ana dilinin Türkçe olması sebebiyle eserin de Türkçe tercüme edilmesi bir kolaylık ve anlaşılırlık zemini doğuracaktır. Bu açıdan mütercimin dil bilincini gösteren bu yaklaşım, aslında Türkçe konuşan halkın gözetilerek kaleme alınması ve faydanın yaygınlaştırılması amacına istinaden tatbik olunan bir dil tasarrufuna işaret etmektedir. Bu durum tabii olarak halkın okuması, anlaması ve faydalanması için yazılan bir eserin, dil ve ifade hususiyetlerinin ağır ve ağdalı dillere nispeten daha anlaşılır bir yapıda takdimini doğurmaktadır.[1]

Tercümede dil konusundaki tasarruflar çok sade olmamakla birlikte nispeten lügatlere müracaat etmeden anlayabileceğimiz bir yapıdadır. Cümleler yer yer kısa, kullanılan dil ağır metinlere nispeten sadedir. Şahıs hakkında bilgilerin takdir ve övgülerle mübalağalı bir anlatıma dönüşmesi söz konusu değildir. Eserin diğer bölümlerine nispeten ağır diyeceğimiz mukaddime bölümü hariç kullanılan dil sadedir.

Eserlerin daha geniş bir kitleyi bilgilendirmek maksadıyla kaleme alınması biyografilerin yer yer sade ve kısa cümlelerle ifade edilmesini, dolayısıyla çok fazla uzun cümleler kurulmamasını, Arapça ve Farsça unsurların çok fazla yer almamasını, terkipli ve süslü bir nesrin kullanılmamasını doğurmuştur.

---

1 Burada dikkat edilmesi gereken bir husus "faidesi amm" olması için telif ya da tercüme edilen her eserin tamamıyla belirli nitelikleri haiz olmayan bir kitleyi hedeflememesidir. Zira özel bir bilgi birikimini gerektiren bazı bilim dallarında oluşturulan eserler her ne kadar genel için yazıldığı ifade-yi meram olarak beyan edilse de dar bir kitlenin bu faydayı haiz olmasını sağlamaya yöneliktir. Dolayısıyla matematik alanında yazılan ya da tercüme edilen bir eserdeki genel faydaya yönelik ifadelerin daha dar bir kitleye hitap edeceği göz önünde bulundurularak yorum yapılmalıdır. Burada eserin dili, bu ilmi haiz olmayan bir kitle için elbette anlaşılmazdır. Bu çerçevede eserin mahiyetinin incelenerek muhatap kitlenin dikkate alınması bir eserin dil ve ifade hususiyetlerinin daha doğru tespit edilmesine kapı aralayacaktır.

Kişilerin gerek eğitim ve öğretimlerinde gerekse çeşitli beceri ve kabiliyetlerinin ifadesinde karakteristik yönlerin ortaya konulması pek görülmemektedir. Dolayısıyla eserde bazı bölümlerde kullanılan ifadeler birbirine benzer bir durum arz etmektedir. Bununla birlikte eserin biyografik bir mahiyet arz etmesi, isim, mekân ve esere yönelik tanıtımlar anlatıma nispeten bir ağırlık kazandırmaktadır. Tercümenin eserin aslına sadık kalınarak oluşturulmasına rağmen bir dilden farklı bir dile aktarımındaki sıkıntı da kimi bölümlerde kendini hissettirmektedir. Eserde çok sayıda ifadeyi bağlama gayreti kimi zaman devrik cümleleri, kimi zaman ise ifadenin tam anlaşılamamasını doğurmakta, eserin olumsuz olarak değerlendirebileceğimiz bir anlatım ve dil hususiyetine sebep olmaktadır.

Eserin ifade özelliklerine baktığımızda ise birçok kaynaktan yararlanılarak elde edilen bilgilerin herhangi bir kaynak belirtilmeden müellifin kendi şahsî bilgi ve görüşü gibi yansıtma alışkanlıkları eski müelliflerimizde sıklıkla görülen ifade özelliklerinden biridir. Bu tutum *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye* müellifinde de dolayısıyla eserin tercümesi olan çalışmamızda da görülen bir ifade özelliği olarak yer almaktadır. Bu anlamda eserin ilk biyografisinin takdimine bakalım:

> Monlâ Edebâlî: Karamanî'dür. Kendü vilâyetlerinde ba'z-ı ulûmı tahsîl idüp sonra Şâm'a varup ulemâsından tefsîr ü hadîs ü usûl okıyup badehu diyârına gelüp Osmân Gâzî yanında kurb-ı tâmm tahsîl eyleyüp umûr-ı fetvâda ve umûr-ı saltanatda müsteşâr u mütemen idi.

Burada müellifin kendinden yüzyıllar önce yaşamış bir isme yönelik bilgi vermesi söz konusudur. Bu ifadede dikkat çeken husus müellifin bu bilgiyi kendi şahsî bilgisi gibi takdim etmesidir.

Eserde görülen ifade özelliklerinden biri de herhangi bir kaynak belirtmeden takdim edilen bilgilerin anlatılan geçmiş zaman kipiyle çekimlenerek verilmesidir. Bu yönde Şeyh Abdullatîf el-Makdisî'den bahsederken "Ba'z-ı kitâbında kendü hattı ile 'Abdu'llatîf bin 'Abdu'r-rahman bin Ahmed bin 'Alî bin Gânim el-Makdisî el-Ensârî diyü yazmış." ya da Şeyh Zeynüddîn-i Hâfî'den bahsederken "'Ulûm-ı zâhir ü bâtıneyi cem' idüp

tasavvufı Şeyh Nûrü'ddîn 'Abdu'r-rahman-ı Mısrî'den ahz itmişdür." şeklinde geçen ifadeler, duyulan geçmiş zamanla verilerek bir kaynağa dayandırılmamaktadır.

Eser boyunca genel olarak bu ve buna benzer tanıtımlarda yer alan bilgiler, müellifin elde ettiği bilginin aktarımı şeklindedir. Ancak bu tanıtımların tamamının müellifin doğrudan herhangi bir kaynağa müracaat etmeden elde ettiği bir bilginin ifadesi olması mümkün görülmemektedir. Zira bu yönde müellifin eserin mukaddimesinde beyan ettiği aşağıdaki ifadeler her ne kadar somut olarak adlandırılamasa da bu yönde bazı kaynakların varlığına işarettir.

> Sağı soldan doğruyu eğriden ayırmaya başladığım günden beri ulemâ menkıbeleri ve onların haberlerini öğrenmeye çok meraklıydım. Yaşadıkları ilginç olayları ve sözlerini ezberlemeye bayılırdım. Bu sayede onlarla ilgili kitaplar ve defterler dolusu bilgi zihnimde birikmişti. Sonraki dönemde yaşayan âlimler, geçmiş büyük âlimler hakkında nakil yoluyla veya bizzat görerek öğrendikleri bilgileri kitaplaştırmışlar…[1]

Son olarak burada ifade edilmesi gereken birkaç husus vardır. Bunlardan ilki "Sağı soldan doğruyu eğriden ayırmaya başladığım günden beri ulemâ menkıbeleri ve onların haberlerini öğrenmeye çok meraklıydım. Yaşadıkları ilginç olayları ve sözlerini ezberlemeye bayılırdım." ifadesidir. Burada müellifin kendi beyanı ile isimleri ifade olunmasa bile birtakım kaynakların varlığı doğrudan dile getirilmektedir. Bu kaynakların eserin muhteviyatına şekil veren bilgiler taşıdığı muhakkaktır. Ancak kaynakları belli eden bir yaklaşım söz konusu değildir. Dikkat çeken diğer nokta ise: "Sonraki dönemde yaşayan âlimler, geçmiş büyük âlimler hakkında nakil yoluyla veya bizzat görerek öğrendikleri bilgileri kitaplaştırmışlar…" ifadesidir. Bu ifade hususi kaynaklarla örülü eserin yazılı kaynaklar dışında eserin râvileri olarak adlandıracağımız tanıklarına ve bire bir müşahede edilen birtakım olaylar çerçevesinde edinilen bilgilere işaret etmektedir.

---

1 Muharrem Tan, *age,* s. 19.

Tercüme-i Şakâ'ik-i Nu'mâniyye'de Biyografisi Yazılan Zevat

Birinci Tabaka, Osmân Gâzî Dönemi

Ulemâ: Monlâ Edebâlî, Monlâ Tursun Fakîh, Monlâ Hattâb İbn Ebil-Kâsım

Meşayih: Şeyh Muhlis Baba, Şeyh Âşık Paşa İbn Şeyh Muhlis Baba, Şeyh Ulvân [Elvan] Çelebi, Şeyh Hasan {Ahî Hasan}

İkinci Tabaka, Orhân Gâzî Dönemi

Ulemâ: Monlâ Dâvud-ı Kayserî, Monlâ Tâcüddîn el-Kürdî, Monlâ Alâüddîn el-Esved {Kara Hâce}, Monlâ Halîl el-Cenderî Cenderlü Kara Halîl, Monlâ Muhsin-i Kayserî

Meşayih: Geyiklü Baba, Şeyh Karaca Ahmed, Şeyh Ahî Evrân, Şeyh Abdâl Mûsâ, Şeyh Abdâl Murâd, Şeyh Dûglu Baba

Üçüncü Tabaka, Sultan I. Murâd Dönemi

Ulemâ: Monlâ Mahmûd {Koca Efendi}, Monlâ Kâdîzâde-i Rûmî, Monlâ Cemâlüddîn Mehemmed bin Mehemmed el-Aksarâyî, Monlâ Burhânüddîn Ahmed el-Kâdî

Meşayih: Şeyh Hâcî Bektaş-ı Velî, Şeyh Muhammed-i Kûşterî, Şeyh Postin-pûş

Dördüncü Tabaka, Yıldırım Bâyezîd Dönemi

Ulemâ: Monlâ Şemsüddîn Muhammed bin Hamza bin Muhammed el-Fenârî, Monlâ Muhammed Hâfızüddîn Muhammed bin Muhammed el-Kerderî {İbn Bezzâzî}, Monlâ Muhammed Mecduddîn Ebû Tâhir Muhammed bin Ya'kûb bin Muhammed eş-Şîrâzî el-Fîrûzâbâdî, Monlâ Şeyh Şihâbüddîn, Monlâ Hasan Paşa İbn el-Mevlâ Alâüddîn el-Esved, Monlâ Safer Şâh, Monlâ Mehemmed Şâh İbn el-Mevlâ Şemsüddîn el-Fenârî, Monlâ Yûsuf Bâlî İbn Şemsüddîn el-Fenârî, Monlâ Kutbüddîn el-İznikî, Monlâ Bahâüddîn Ömer bin Monlâ Kutbüddîn el-Hanefî, Monlâ İbrâhîm el-Hanefî, Monlâ Necmüddîn el-Hanefî, Monlâ Yâr Alî eş-Şîrâzî, Monlâ Şeyh Muhammed-i Cezerî {Ebü'l-Hayr}, Monlâ Abdulvâcid İbn Muhammed,

Mevlânâ Abdullatîf bin Melek, Mevlânâ Muhammed bin Abdullatîf İbn Melek, Mevlânâ Abdurrahman İbn Alî İbn Ahmed el-Bistâmî, Mevlânâ Alâüddîn er-Rûmî, Monlâ Fahrüddîn er-Rûmî, Mevlânâ Şeyh Ramazân, Mevlânâ Ahmedî, Mevlânâ Bedrüddîn Mahmûd bin İsrâil bin Abdulazîz {Kâdî Simâvnoglı}, Mevlânâ Hâcî Paşa

Meşayih: Şeyh Hâmid bin Mûsâ el-Kayserî, Şeyh Şemsüddîn Muhammed bin Alî el-Hüseynî, Şeyh Hâcî Bayram Sultân el-Ankaravî, Şeyh Abdurrahman el-Erzincânî, Şeyh Tabduk Emre, Şeyh Yûnus Emre

Beşinci Tabaka, Çelebi Mehmed Dönemi

Ulemâ: Mevlânâ Haydar bin Muhammed bin el-Hâfî el-Herevî, Mevlânâ Fahrüddîn-i Acemî, Mevlânâ Ya'kûb el-Asfar el-Karamanî {Saru Ya'kûb}, Mevlânâ Kara Ya'kûb İbn İdrîs Abdullâh el-Nigdevî el-Hanefî, Monlâ Bâyezîd es-Sûfî, Monlâ Fazlullâh, Monlâ Muhyiddîn el-Kâfiyeci {Kâfiyeci}

Meşayih: Şeyh Abdullatîf el-Makdisî, Şeyh Abdurrahîm İbn el-Emîr Azîz el-Merzifonî, Şeyh Abdulmutî {Şeyh-i Harem}, Şeyh Zeynüddîn-i Hâfî, Şeyh Pîr İlyâs el-Amâsî, Şeyh Zekeriyyâ el-Halvetî, Şeyh Abdurrahman Çelebi İbn el-Mevlâ Hüsâmüddîn {Gümüşlüoglı}, Şeyh Şücâüddîn el-Karamanî, Şeyh Muzafferüddîn el-Lârendevî, Şeyh Bedrüddîn ed-Dakîk, Şeyh Bedrüddîn el-Ahmer, Şeyh Baba Nehhâsî el-Ankaravî, Şeyh Salâhuddîn el-Bolevî, Şeyh Muslihuddîn Halîfe el-Burûsavî, Şeyh Ömer Dede el-Burûsavî, Şeyh Lutfullâh

Altıncı Tabaka, Sultan II. Murâd Dönemi

Ulemâ: Mevlânâ Yegân Mehemmed bin Ramazân {Monlâ Yegân}, Mevlânâ Mehemmed Şâh, Mevlânâ Yûsuf Bâlî, Mevlânâ Muhammed İbn Beşîr, Mevlânâ Şerefüddîn el-Kırımî {İbn Kemâl}, Monlâ Seyyid Ahmed Abdullâh el-Kırımî, Monlâ Alâüddîn-i Semerkandî, Mevlânâ İsmâ'îl el-Gürânî, Mevlânâ Mecdüddîn, Mevlânâ Hızır Beg İbn Celâlüddîn, Mevlânâ Şükrullâh, Mevlânâ Tâcüddîn İbrâhîm {İbn el-Hatîb}, Mevlânâ Hızır Şâh, Monlâ Ayâsluglı Çelebi {Mehemmed bin Kâdî Ayâslug}, Monlâ Alî et-Tûsî, Monlâ Hamza el-Karamanî, Monlâ İbn Temcîd, Monlâ Seyyidî Alî el-Acemî,

Monlâ Seyyidî Alî el-Komenâtî, Monlâ Hüsâmüddîn et-Tokatî {Müderrisoglı}, Monlâ İlyâs İbn İbrâhîm es-Sinâbî, Mevlânâ İlyâs İbn Hamza er-Rûmî, Monlâ Muhammed İbn Kâdî Manyas {İbn Manyas}, Monlâ Alî el-Koçhisârî, Monlâ Kâdî-i Balat, Monlâ Bahşâyiş, Monlâ Mehemmed-i İznikî, Monlâ Fethullâh eş-Şirvânî, Mevlânâ İlyâs {Müfred Şücâ', Üsküb Şeyhi}, Monlâ İlyâs el-Hanefî, Monlâ Süleymân Çelebi İbn Halîl Paşa

Meşayih: Şeyh Akbıyık, Şeyh Mehemmed {İbn el-Kâtib}, Şeyh Ahmed bin el-Kâtib Ahî eş-Şeyh Mehemmed {Ahmed Bîcân}, Şeyh Şeyhî eş-Şâ'ir, Şeyh Muslihuddîn {Debbâglar İmâmı}, Şeyh Pîrî Halîfe el-Hamîdî, Şeyh Tâcüddîn İbrâhîm bin Yahşî, Şeyh Hasan Hâce, Şeyh Şemsüddîn

Yedinci Tabaka, Fâtih Sultan Mehmed Dönemi

Ulemâ: Monlâ Hüsrev {Mehemmed bin Ferâmerz}, Monlâ Hayrüddîn Halîl bin Kâsım İbn Hâcî Safâ, Monlâ Mehemmed Zeyrek {Zeyrek}, Monlâ Hâcezâde Muslihuddîn Mustafâ bin Yûsuf bin Sâlih el-Burûsavî {Hâcezâde}, Monlâ Hayâlî Çelebi {Mevlâ Şems Ahmed bin Mûsâ}, Monlâ Muslihuddîn Mustafâ el-Kastalânî {Monlâ Kestelli}, Monlâ Mehemmed Muhyiddîn {İbn el-Hatîb, Monlâ Mehemmed Hatîbzâde}, Monlâ Alî el-Arabî, Monlâ Abdulkerîm, Monlâ Hasan es-Samsunî {Hasan bin Abdussamed}, Monlâ Mehemmed bin Mustafâ bin el-Hâcî Hasan, Monlâ Alî Kuşçı {Alâüddîn Alî bin Muhammed el-Kuşçı}, Monlâ Musannifek Şeyh Alî bin Muhammed bin Mes'ûd bin Mahmûd bin Muhammed bin Muhammed bin Muhammed bin Ömer eş-Şâhrûdî el-Bistâmî el-Herevî er-Râzî el-Ömerî {Musannifek}, Monlâ Sirâcüddîn Muhammed bin Ömer el-Halebî, Monlâ Muhyiddîn Dervîş Mehemmed bin Hızır Şâh, Monlâ Ayâs, Monlâ Hâce Hayrüddîn, Monlâ Hamîdüddîn İbn Efdalüddîn el-Hüseynî, Monlâ Sinân Paşa {Sinânüddîn Yûsuf bin Mevlâ Hızır Beg İbn Celâlüddîn}, Monlâ Ya'kûb Paşa {Ya'kûb Paşa İbn Hızır Beg bin Celâlüddîn}, Monlâ Ahmed Paşa İbn Hızır Beg bin Celâlüddîn, Monlâ Salâhuddîn, Monlâ Abdulkâdir, Monlâ Alâüddîn Alî bin Yûsuf bin el-Mevlâ Şemsüddîn el-Fenârî, Monlâ Hasan Çelebi bin Mehemmed Şâh el-Fenârî, Monlâ Muslihuddîn Mustafâ bin Monlâ Hüsâm, Monlâ Muhyiddîn {Ahaveyn}, Monlâ Kâsım {Kâdîzâde}, Monlâ Muhyiddîn {Magnisazâde}, Monlâ Hüsâmüddîn Hüseyn bin Hasan bin Hâmid et-Tebrîzî {Ümmüveled}, Monlâ Muarrifzâde-i

Balıkesrî, Monlâ Muhyiddîn {Yaraluca Muhyiddîn}, Monlâ Bahâüddîn İbn Şeyh Lutfullâh, Monlâ Sirâcüddîn, Monlâ Mehemmed Muhyiddîn {İbn Küpelü}, Monlâ Mehemmed Muhyiddîn bin Beglik {Monlâ Vildân}, Monlâ Ahmed Paşa bin Veliyyüddîn el-Hüseynî, Monlâ İbrâhîm Paşa İbn Halîl Paşa İbn İbrâhîm İbn Halîl, Monlâ Muslihuddîn Mustafâ bin Evhadüddîn el-Yârhisârî, Monlâ Yûsuf bin Hüseyn el-Kirmâstî {Monlâ Kirmâstî}, Monlâ Eşrefzâde, Monlâ Abdullâh el-Amâsî, Monlâ Hâcî Baba et-Tosyavî, Monlâ Veliyyüddîn el-Karamanî, Monlâ Alâüddîn, Monlâ Kara Sinân, Monlâ Muslihuddîn Mustafâ bin Zekeriyyâ bin Aytogmış el-Karamanî, Monlâ Muslihuddîn, Monlâ Karaca Ahmed Şemsüddîn {Karaca Ahmed}, Monlâ Şemsüddîn {Dinkoz}, Monlâ Taşkun Sûfî, Monlâ Muslihuddîn {Bagl el-Ahmer, Kızıl Katır}, Monlâ Şemsüddîn, Monlâ Melîhî, Monlâ Sirâc, Monlâ Kutbuddîn el-Hekîm el-Acemî, Monlâ Hekîm Şükrullâh eş-Şirvânî, Monlâ Hâce Atâullâh el-Hekîm el-Acemî, Monlâ Hekîm Ya'kûb, Monlâ Hekîm Lârî, Monlâ Hekîm-i Arab, Monlâ Altuncızâde {Altuncıoglı}

Meşayih: Şeyh Akşemsüddîn, Şeyh Abdurrahîm {İbn Mısrî}, Şeyh İbrâhîm bin Hüseynî es-Sarrâf, Şeyh Hamza {Şeyh Şâmî}, Şeyh Muslihuddîn {Attârzâde}, Şeyh Sadullâh İbn Akşemsüddîn, Şeyh Fazlullâh İbn Akşemsüddîn, Şeyh Emrullâh İbn Akşemsüddîn, Şeyh Hamdullâh İbn Akşemsüddîn {Hamdî Çelebi}, Şeyh Muslihuddîn {İbn Vefâ}, Şeyh Hâcî Halîfe {Abdullâh}, Şeyh Sinânüddîn el-Ferevî, Şeyh Muslihuddîn el-Kocavî, Şeyh Muslihuddîn el-İpsalavî, Şeyh Muhyiddîn el-Kocavî, Şeyh Süleymân Halîfe, Şeyh Abdullâh el-İlâhî

Tarikat-ı Nakşibendiyye: Hâce Bahâüddîn-i Nakş-bendî {Muhammed bin Muhammed el-Buhârî**},** Hâce Muhammed Pârsâ, Hâce 'Ubeydullâh-ı Semerkandî {Hâce Muhammed Kâsım bin Hâce Abdulhâdî İbn Hâce Muhammed Abdullâh bin Hâce Ubeydullâh}, Şeyh Abdurrahman bin Ahmed el-Câmî {Monlâ Câmî},

Tarikat-ı Halvetiyye: Şeyh 'Alâüddîn-i Halvetî, Şeyh Dede Ömer el-Aydınî {Rûşenî}, Şeyh Habîb Ömerî el-Karamanî, Şeyh Mes'ûd, Şeyh Mehemmed el-Cemâlî {Çelebi Halîfe}, Şeyh Yûsuf {Şeyh Sinân} Seyyid Yahyâ İbn es-Seyyid Bahâüddîn-i Şirvânî

Sekizinci Tabaka, II. Bâyezîd Dönemi

Ulemâ: Monlâ Muhyiddîn Muhammed bin İbrâhîm bin Hasan en-Niksârî, Monlâ Ahî Yûsuf Cüneyd et-Tokatî, Monlâ Hatîb Kâsım bin Ya'kûb el-Amâsiyyevî {Amâsiyyeli Hatîb}, Monlâ Sinânüddîn Yûsuf, Monlâ Yûsuf {Şâ'ir Sinân}, Monlâ Şücâ {Uslı}, Monlâ Şücâ el-Gulâm, Monlâ Alî el-Yegânî, Monlâ Lütfî et-Tokatî, Monlâ Kâsım {İzârî}, Monlâ Kâsım Çelebi İbn Ahmed bin Mehemmed el-Cemâlî, Monlâ Müftî Alî Çelebi bin Ahmed bin Mehemmed el-Cemâlî, Monlâ Abdurrahman İbn Alî bin Müeyyed el-Amâsiyyevî, Monlâ Muslihuddîn {Birgizâde}, Monlâ Muhyiddîn Muhammed bin el-Mevlâ Hasan es-Samsunî, Monlâ Seyyidî el-Hamîdî, Monlâ Seyyidî el-Karamanî, Monlâ Nûrüddîn el-Karasuyî, Monlâ Muhyiddîn Muhammed bin Muhammed el-Kocavî, Monlâ Bâlî el-Aydınî, Monlâ Abdurrahîm bin Alâüddîn el-Arabî {Bâbek Çelebi}, Monlâ Salâhuddîn Mûsâ Çelebi İbn Hamîdüddîn İbn Efdalüddîn el-Hüseynî, Monlâ Muhyiddîn el-Acemî, Monlâ Sinânüddîn Yûsuf el-Acemî, Monlâ Seyyid İbrâhîm, Monlâ Alâüddîn Alî el-Amâsiyyevî, Monlâ Bedrüddîn Mahmûd bin eş-Şeyh Muhammed, Monlâ Âlim Halîl {Monlâ Halîlî}, Monlâ Pîr Mehemmed Cemâlî {Zeyrek}, Monlâ Rüknüddîn İbn Pîr Mehemmed {Zeyrek}, Monlâ Alem Yûsuf {Kâdî-i Bagdâd}, Monlâ İdrîs bin Hüsâmüddîn el-Bitlisî, Monlâ Ya'kûb İbn Seyyidî Alî, Monlâ Âlim Nûrüddîn {Leys Çelebi}, Monlâ İlyâs Âlim Şücâ, Monlâ Şücâüddîn İlyâs-ı Rûmî, Monlâ Tâcüddîn İbrâhîm bin el-Üstâd, Monlâ İbn el-Mu'îd, Monlâ İbn el-İbrî, Monlâ Şemsüddîn Ahmed el-Yegânî {Eyyühüm}, Monlâ Abdurrahman İbn Muhammed bin Ömer el-Çelebi, Monlâ Abdulvehhâb İbn Abdulkerîm, Monlâ Yûsuf el-Hamîdî {Şeyh Sinân}, Monlâ Ca'fer bin Tâcî Beg, Monlâ Sa'dî İbn Tâcî, Monlâ Kutbuddîn Mehemmed bin Kâdîzâde er-Rûmî, Monlâ Mahmûd bin Mehemmed bin Kâdîzâde er-Rûmî {Mîrim Çelebi}, Monlâ Gıyâsüddîn Paşa Çelebi {Paşa Çelebi}, Monlâ Şeyh el-Muzafferüddîn Alî eş-Şîrâzî, Monlâ Hekîm Mahmûd Şâh el-Kazvînî, Monlâ Seyyid Mahmûd, Monlâ Tablbâz Muhyiddîn, Monlâ İbrâhîm bin İbrâhîm Hatîb {Hatîbzâde}, Monlâ Yahyâ Fakîh {İbn

Bahşî}, Monlâ Kemâlüddîn İsmâ'îl İbn Süleymân el-Karamanî, Monlâ İsmâ'îl-i Karamanî, Monlâ Abdülevvel bin Hüseyn {Ümmüveledzâde}, Monlâ Ahmed Mâşî, Monlâ Muhyiddîn Mehemmed el-Karamanî {Hevâîzâde}, Monlâ Alî {Yetîm}, Monlâ Şeyh {Şeyh}, Monlâ Zamîrî, Monlâ Ömer el-Kastamonî, Monlâ Alâüddîn el-Kastamonî, Monlâ İbn Ömer, Monlâ Hüsâm Dellâkzâde, Monlâ Muhyiddîn el-Hekîm, Monlâ Hekîm Hâcî Halîfe

Meşayih: eş-Şeyh Muhyiddîn el-İskilibî {Şeyh Yavsı}, eş-Şeyh Muslihuddîn es-Sirozî, eş-Şeyh Seyyid Velâyet, eş-Şeyh Bolılı Çelebi Muhyiddîn, eş-Şeyh Şücâüddîn İlyâs {Şeyh Niyâzî}, eş-Şeyh Safiyyüddîn Mustafâ, eş-Şeyh Rüstem Halîfe, eş-Şeyh Alî Dede, eş-Şeyh Alâüddîn el-Esved {Şeyh Kara Alî}, eş-Şeyh Seyyid Alî İbn Meymûn el-Magribî el-Endelüsî, eş-Şeyh Ulvân-ı Hamevî, eş-Şeyh Muhammed bin el-Irâk {İbn Irâk}, eş-Şeyh Abdurrahman {Sûfîzâde}, eş-Şeyh İsmâ'îl eş-Şirvânî, eş-Şeyh Baba Nimetullâh, eş-Şeyh Muhammed el-Bedahşî {Monlâ Otrârîoglı}, eş-Şeyh es-Seyyid Ahmed el-Buhârî el-Hüseynî, eş-Şeyh Muslihuddîn et-Tavîl, eş-Şeyh Âbid Çelebi, eş-Şeyh Lutfullâh el-Üskübî, eş-Şeyh Bedrüddîn {Bedrüddîn Baba}, eş-Şeyh Alâüddîn Halîfe, eş-Şeyh Süleymân Halîfe, eş-Şeyh Sevindük {Kogacı Dede}, eş-Şeyh İmâmzâde, eş-Şeyh Salâhuddîn el-İznikî, eş-Şeyh Bâyezîd Halîfe, eş-Şeyh Sünbül Sinân, eş-Şeyh Cemâlüddîn İshâk el-Karamanî {Cemâl Halîfe}, eş-Şeyh Dâvud, eş-Şeyh Kâsım Çelebi, eş-Şeyh Ramazân, eş-Şeyh Baba Yûsuf es-Seferihisârî

Dokuzuncu Tabaka Yavuz Sultan Selim Dönemi

Ulemâ: Monlâ Ahmed İbn Kemâl Paşa {Monlâ Şemsüddîn Ahmed bin Süleymân bin Kemâl Paşazâde}, Monlâ Abdülhalîm İbn Alî, Monlâ Mehemmed Şâh {Mevlânâ Muhyiddîn Şemsüddîn-i Fenârî oglı Yûsuf Bâlî oglı Mehemmed Şâh}, Monlâ Mehemmed bin Yûsuf Bâlî İbn Şemsüddîn el-Fenârî, Monlâ Muhyiddîn el-Mevlâ Alâüddîn Alî el-Cemâlî, Monlâ Mehemmed Şâh İbn el-Mevlâ Mehemmed İbn el-Hâcî Hasan, Monlâ Hüsâmüddîn Hüseyn bin Abdurrahman, Monlâ Muslihuddîn bin Halîl,

Monlâ Kâsım bin Halîl, Monlâ Abdülvâsi İbn Hızır, Monlâ Abdulazîz İbn es-Seyyid Yûsuf bin Hüseyn {Âbid Çelebi}, Monlâ Abdurrahman İbn es-Seyyid Yûsuf bin Hüseyn el-Hüseynî, Monlâ Pîr Ahmed Monlâ Kâdîzâde, Monlâ Muhyiddîn Muhammed bin el-Hatîb Kâsım, Monlâ Zeynüddîn İbn Muhammed bin Muhammed Şâh el-Fenârî, Monlâ Dâvud İbn Kemâl el-Kocavî, Monlâ Bedrüddîn Mahmûd {Saru Bedrüddîn}, Monlâ Nûrüddîn Hamza {Üçbaş}, Monlâ Muhyiddîn Muhammed bin Muhammed el-Berda'î, Monlâ Seyyidî bin Mahmûd {Mücellidzâde}, Monlâ Muhyiddîn Mehemmed bin Ya'kûb {Ecezâde}, Monlâ Muhyiddîn Muhammed {Şeyh [Şâzelî] Paşa}, Monlâ Sinânüddîn Yûsuf bin Alî el-Yegânî, Monlâ Pîr Ahmed İbn el-Mevlâ Nûrüddîn Hamza {Leyszâde}, Monlâ Paşa Çelebi el-Yegânî, Monlâ Paşa Çelebi İbn el-Mevlâ Zeyrek, Monlâ Muhyiddîn Mehemmed bin el-Mevlâ Zeyrek, Monlâ Abdulazîz, Monlâ Muhyiddîn Şeyh Muslihuddîn el-Kocavî, Monlâ Abdurrahîm el-Abbâsî, Monlâ Bahşî el-Amâsiyyevî, Monlâ Mehemmed bin Ömer bin Hamza, Monlâ Hayrüddîn Hızır el-Ma'rûf Atûfî, Monlâ Abdulhamîd bin el-Eşref, Monlâ Îsâ Halîfe, Monlâ Şu'ayb {Turâbî}, Monlâ Şeyh Muhyiddîn el-Amâsiyyevî, **Bu abd-i** mütercim ki **İbrâhîm bin Ahmed el-Amâsî el-Kâdî bi-Amâsiyye**, Monlâ Tokatî {Tokatlı Çelebi}, Monlâ Muslihuddîn Mûsâ İbn Mûsâ el-Amâsiyyevî, Monlâ Mu'îdzâde el-Amâsiyyevî, Monlâ Abdullâh Hâce, Monlâ Dedecikzâde, Monlâ İbn el-Kaffâl {Kilitcioglı}, Monlâ Sâdık Halîfe el-Magnisâvî, Monlâ Mehemmed İbn el-Hâcî Hasan, Monlâ Mehemmed Paşa, Monlâ Îsâ Paşa, Monlâ Nihânî, Monlâ Haydar, Monlâ Hızır Şâh İbn Monlâ Mehemmed bin el-Hâcî Hasan, Monlâ Mahmûd İbn Kemâl {Ahîcân, Ahî Çelebi}, Monlâ Mahmûd Bedrüddîn et-Tabîb {Hüdhüd}

Meşayih: Şeyh Nasûh et-Tosyavî, eş-Şeyh Mehemmed {Ahî Şûrâ}, eş-Şeyh Muhyiddîn Mehemmed {Ebû Şâme}, eş-Şeyh Abdurrahîm {Hâcî Çelebi}, eş-Şeyh Muhyiddîn Muhammed bin el-Mevlâ Bahâüddîn {Bahâüddînzâde}, eş-Şeyh Muslihuddîn {Hâcezâde Muslihuddîn}, eş-Şeyh Muslihuddîn Mustafâ {Mu'allimzâde}, eş-Şeyh Nebî Halîfe, eş-Şeyh Muhyiddîn

el-Esved {Kara Muhyiddîn}, eş-Şeyh Lutfullâh, eş-Şeyh Emîr Alî İbn Emîr Hasan, eş-Şeyh Monlâ Hızır Beg, eş-Şeyh Mahmûd İbn Alî en-Nakkâş {Lâmi'î Çelebi}, eş-Şeyh Seyyidî Halîfe el-Amâsiyyevî, eş-Şeyh Abdullatîf, eş-Şeyh Hâcî Ramazân, eş-Şeyh Sinân {Sûhte Sinân}

Onuncu Tabaka Kanûnî Sultan Süleyman Dönemi

Ulemâ: Monlâ Hayrüddîn, Monlâ Abdulkâdir {Kâdirî Çelebi}, Monlâ Sadullâh İbn Îsâ, Monlâ Muhyiddîn {Çivizâde}, Monlâ Muhyiddîn Muhammed bin Kutbuddîn Muhammed, Monlâ Hâfız Muhammed bin Ahmed bin Âdil Paşa, Monlâ Şeyh Muhammed {Magûş}, Monlâ Abdülfettâh bin Ahmed bin Âdil Paşa, Monlâ Alâüddîn el-Isfehânî, Monlâ Muslihuddîn {Çâk Muslihuddîn}, Monlâ Şâh Kâsım İbnü'ş-Şeyh el-Mahdûmî, Monlâ Zahîrüddîn el-Erdebîlî {Kâdîzâde}, Monlâ Muhyiddîn Muhammed el-Karamanî, Monlâ İbnü'ş-Şeyh Şebüsterî, Monlâ Şerîf-i Acemî, Monlâ Âşcızâde Hasan Çelebi, Monlâ Pîr Muhammed Şâh el-Cemâlî, Monlâ Abdullatîf, Monlâ Nakîzî Bâyezîd, Monlâ Ya'kûb {Ece Halîfe}, Monlâ Muhyiddîn {Mi'mârzâde}, Monlâ Ahmed {Kireçcizâde}, Monlâ Alî {Çerçin} Monlâ Seyyidî {ed-Dübb}, Monlâ Haydar {Kara Haydar}, Monlâ Ubeydullâh İbn Ya'kûb el-Fenârî, Monlâ Hüsâmüddîn Hüseyn {Gedik Hüsâm}, Monlâ Muhyiddîn {Kırtâsoglı}, Monlâ Sinânüddîn Yûsuf İbn Ahî {Ahîzâde}, Monlâ Celâlüddîn el-Kâdî, Monlâ Muhammed İbn Abdurrahman bin Muhammed bin Ömer el-Halebî, Monlâ Kethudâzâde el-Germiyânî, Monlâ Bedrüddîn Mahmûd, Monlâ Bedrüddîn Mahmûd bin Abdullâh, Monlâ İshâk el-Üskübî, Monlâ Ebü's-Su'ûd {Bedrüddînoglı}, Monlâ Deli Birâder, Monlâ Ca'fer el-Burûsavî {Nihâlî}, Monlâ Işık Kâsım, Monlâ Fahrüddîn İbn İsrâfîl, Monlâ Şemsüddîn Ahmed bin Abdullâh, Monlâ Hüsâm Hasan Çelebi el-Karasuyî, Monlâ Emîr Hasan er-Rûmî, Monlâ Mehemmed Şâh İbn el-Mevlâ Şemsüddîn el-Yegânî, Monlâ Süleymân er-Rûmî, Monlâ Kutbuddîn el-Merzifonî, Monlâ Pîr Ahmed, Monlâ Muhammed eş-Şeyh Mahmûd el-Muglavî, Monlâ Şemsüddîn Ahmed bin el-Mevlâ Hamza el-Kâdî {Arab Çelebi}, Monlâ Şemsüddîn Ahmed, Monlâ Muhyiddîn Muhammed bin Abdulevvel {Saçlu Emîr}, Monlâ Muhyiddîn Muhammed bin

Abdulkâdir {Ma'lûl}, Monlâ Muhyiddîn {Merhabâ Çelebi}, Monlâ Muhyiddîn Pîr Muhammed İbn Monlâ Alî el-Fenârî, Monlâ Alâüddîn Alî bin Sâlih, Monlâ Sâlih {Kara Sâlih}, Monlâ Ebü'l-Leys, Monlâ Fahrüddîn İbn Muhammed İbn Ya'kûb, Monlâ Muslihuddîn Mustafâ {Masdar}, Monlâ Şeyh Muhammed Çelebi {Bâmî Muhammed Çelebi}, Monlâ Sinânüddîn Yûsuf {Köprücükzâde}, **İbrâhîm bin Ahmed el-Amâsî**, Monlâ Alî İbnü'ş-Şeyh Hâcî Çelebi, Monlâ Muhammed Beg, Monlâ Manastırlu Çelebi, Monlâ İbrâhîm Halebî el-Hanefî, Monlâ Muhyiddîn Muhammed el-Hüseynî {Seyrek Muhyiddîn}, Monlâ Muhyiddîn el-Kocavî {Kara Muhyiddîn}, Monlâ Hızır Hayrüddîn {Tanagözzâde}, Monlâ Hidâyetullâh, Monlâ Muhyiddîn Muhammed bin Hüsâmüddîn, Monlâ Muhyiddîn {Ehlice}, Monlâ Abdulkâdir {Monlâ Abdi}, Monlâ Hüsâmüddîn Hüseyn Çelebi İbn Hasan Çelebi, Monlâ Kemâl, Monlâ Emîr Hasan Çelebi İbn es-Seyyid Alî Çelebi, Monlâ Muhyiddîn Muhammed İbn Vezîr Mustafâ Paşa, Monlâ Muhyiddîn Mehemmed bin Monlâ Hayrüddîn, Monlâ Ferah, Monlâ Şemsüddîn Ahmed el-Germiyânî {Saru Şemsüddîn}, Monlâ Şemsüddîn Ahmed el-Burûsavî, Monlâ Abdurrahman İbn Yûnus el-İmâm, Monlâ Abdulkerîm, Monlâ Şemsüddîn Ahmed, Monlâ Sa'dî Çelebi, Monlâ Hayrüddîn Hızır {Saru Hızır}, Monlâ Abdullâh İbnü'ş-Şeyh Kemâl {Şeyhzâde}, Monlâ Hasan el-Karamanî, Monlâ Muhyiddîn {Hakîmzâde}, Monlâ Abdulhay İbn Abdulkerîm İbn Alî İbn el-Müeyyed, Monlâ Sinânüddîn Yûsuf, Monlâ Bedrüddîn Mahmûd el-Aydınî, Monlâ Alâüddîn Alî el-Amâsiyyevî, Monlâ Şemsüddîn Muhammed bin Ömer bin Emrullâh İbn Akşemsüddîn, Monlâ Hayrüddîn, Monlâ Bahşî, Monlâ Ca'fer el-Menteşevî, Monlâ Dervîş Mehemmed, Monlâ Muslihuddîn Mustafâ bin Monlâ Seyyidî el-Menteşevî, Monlâ Sadullâh {Şeyh Şâzelîoglı}, Monlâ Abdulkerîm İbn Abdulvehhâb, Monlâ Mîr Âlim el-Buhârî, Monlâ Hüsâmüddîn Hasan et-Tâliş el-Acemî, Monlâ Şerîf Mehdî eş-Şîrâzî {Fikârî}, Monlâ Sa'yî, Monlâ Kâsım, Monlâ Mükehhalzâde {Sürmelüzâde}, Monlâ Muhyiddîn Muhammed {Arcunzâde}, Monlâ Pîr Mehemmed, Monlâ Hekîm Sinân, Monlâ Hekîm Îsâ et-Tabîb, Monlâ Osmân et-Tabîb

Meşayih: eş-Şeyh Abdulkerîm el-Kâdirî {Müftî Şeyh}, eş-Şeyh Mahmûd Çelebi, eş-Şeyh Pîrî Halîfe el-Hamîdî, eş-Şeyh Hâcî Halîfe el-Menteşevî, eş-Şeyh Bekr Halîfe, eş-Şeyh Muslihuddîn {Gündüz Muslihuddîn}, eş-Şeyh Muhyiddîn el-İznikî, eş-Şeyh İskender, eş-Şeyh Sinân-ı Erdebîlî, eş-Şeyh Muhyiddîn Muhammed, eş-Şeyh Ramazân, eş-Şeyh Bâlî Halîfe es-Sofyevî, eş-Şeyh Muslihuddîn {Merkez Muslihuddîn}, eş-Şeyh Sinân Halîfe, eş-Şeyh Alî Kâzvânî, eş-Şeyh Üveys, Şeyh Dâvud, eş-Şeyh Baba Haydar-ı Semerkandî, eş-Şeyh Safiyyüddîn {Saraçlar Şeyhi}, eş-Şeyh Muhyiddîn, eş-Şeyh Abdulgaffâr, eş-Şeyh İshâk, eş-Şeyh Ahmed Çelebi, eş-Şeyh Abdullatîf İbn es-Seyyid Murtazâ, eş-Şeyh Abdulmümin, eş-Şeyh Şücâüddîn İlyâs, eş-Şeyh Ahmed İbnü'ş-Şeyh Merkez Muslihuddîn, eş-Şeyh Nûrüddîn Hamza el-Germiyânî, eş-Şeyh Tâcüddîn {Saru Şeyh Üryân}, eş-Şeyh Muhyiddîn Muhammed, eş-Şeyh Muslihuddîn Mustafâ

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TERCÜME-İ ŞAKÂ'İK-İ NU'MÂNİYYE'NİN İNCELENMESİ [1]

A. ŞAHISLARIN KİMLİĞİ

İsim, Unvan, Lakap

Osmanlı kültür hayatını yansıtan önemli kaynaklardan biri olan *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye* silsile hâlinde devam eden ve yaklaşık altı asır süren bir dönem içerisinde, ilmiye ve meşayih sınıfına mensup kadı, şeyh, müderris ve mutasavvıfın hâl tercümelerini ihtiva etmektedir. Dönemin önemli isimleri hakkında bilgi vererek onların tanınması ve hatırlanmasını sağlamak amacıyla kaleme alınan bu eserin asıl amacı "*unutturmamaktır*"

---

1 Eserin tasnifinde ve yorumlanmasında en temel başvuru kaynağımız Harun Tolasa'nın "*16. Yüzyılda Edebiyat Araştırma ve Eleştirisi*" adlı çalışmasıdır. Bu ve yararlandığımız kaynaklardan bazıları için bk. Harun Tolasa, *Sehî, Lâtîfî ve Âşık Çelebi Tezkirelerine Göre 16. Yüzyılda Edebiyat Araştırma ve Eleştirisi,* Akçağ Yayınları, Ankara 2002; Harun Tolasa, "Şair Tezkirelerinde Örnek Verme İşlemi*", Ege Ünv. Sosyal Bilimler Fak. Dergisi*, İzmir 1983, C. I, S.I, s. 199-230; Nihat Çetin, *Anadolu Sahasında Yazılan İlk Dört Şuara Tezkiresinin Terkibi Üzerine Bir Araştırma*, İstanbul Ünv. Ed. Fak. Bitirme Tezi [Türkiyat Ens. T. 281]; Pervin Çapan, "18. yy. Tezkirelerinde Edebiyat Araştırma ve Tenkidi", Basılmamış Doktora Tezi, Fırat Ünv. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ 1993; Filiz Kılıç, *XVII. Yüzyıl Tezkirelerinde Şâir ve Eser Üzerine Değerlendirmeler*, Akçağ Yayınları, Ankara 1998; Filiz Kılıç, *Klasik Türk Edebiyatının Peşinden,* Grafiker Yayınları, Ankara 2013; Süleyman Solmaz, *Onaltıncı Yüzyıl Tezkirelerinde (Ahdî, Gelibolulu Alî, Kınalızâde, Beyânî) Şâirin Dünyası*, Akçağ Yayınları, Ankara 2012.

Bu bölümde yararlandığımız diğer kaynaklar için bk. Ârif, "Devlet-i Osmâniye'nin Teessüs ve Takarrürü Devrinde İlim ve Ulemâ", *Edebiyat Fak. Mecmuası*, İstanbul 1332, S. 2, s. 137-144; Abdullah Aydın "Asude Bahar Ülkesine Yolculuk Olan Ölümün Şair Biyografilerinde İfade Edilmesi", *Turkish Studies*, Summer 2013, Volume 8/8, s. 161-188; Cahit Baltacı, *XV-XVI Yüzyıllarda Osmanlı Medreseleri*, Marmara Ünv. İlahiyat Fak. Yayınları, İstanbul 2005; Cahit İzgi, *Osmanlı Medreselerinde İlim*, İz Yayıncılık, İstanbul 1997; Âşık Çelebi, *Meşâ'irü'ş-şu'arâ*, hzl. Filiz Kılıç, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, İstanbul 2010; Ahmed Rıf'at, *Devhatü'n-Nukabâ-Osmanlı Toplumunda Sâdât-ı Kirâm ve Nakibüleşraflar*, hzl. Hasan Yüksel-Mehmet Fatih Köksal, Sivas 1998; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devletinin İlmiyye Teşkilâtı*, TTK Yayınları, Ankara 2014; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devletinin Saray Teşkilatı*, TTK Yayınları, Ankara 2014; Mahmut Kaplan, "Güldeste-i Riyâz-ı İrfân'da Vefatlara Düşülen Notlar", *Turkish Studies*, Winter 2012, Volume 7/1, s. 57-80; Mehmet Arslan, *Hadîkatü'l-Vüzerâ ve Zeyilleri*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2013; Mustafa Durmuş, "Ölümü Güzelleştiren Eda: Türkçe Şair Tezkireleri ile Şairnâmelerde Ölüme Bakış ve Ölümün İfade Biçimleri Üzerine", *Millî Folklor*, 2012, S. 94, s. 105-122; Mustafa İsen vd., *Şair Tezkireleri*, Grafiker Yayınları, Ankara 2011; Mustafa İsen, *Gelibolulu Âlî-Künhü'l-ahbâr'ın Tezkire Kısmı*, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, Ankara 2005; Müjgan Cunbur (hzl.), *Gelibolulu Mustafa Âlî-Menâkıb-ı Hünerverân*, Büyüyen Ay Yayınları, İstanbul 2012; Mehmed Nazmi Efendi, *Hediyyetü'l-ihvân- Osmanlılarda Tasavvufi Hayat,* hzl. Osman Türer, İnsan Yayınları, İstanbul 2006; Abdurrahman Câmî, *Evliyâ Menkıbeleri,* çev. Süleyman Uludağ- Mustafa Kara, Pinhan Yayıncılık, İstanbul, 2011; Esrar Dede, *Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye,* hzl. İlhan Genç, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 2005; İlyas Yazar, "Şair Tezkirelerinde Ölüm Bağlamında Dil ve Üslup Üzerine Bir İnceleme", *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 2013, Cilt: XI, s. 457-466.

denebilir. Dolayısıyla bu amaca yönelik olarak tertip olunan eserde yapılacak ilk iş, ilmiye ve meşayih sınıfına mensup önemli isimlerin adı, sanı, lakabı vs. hakkında kullanılan metoda yönelik tespitler olacaktır.

Eserde ele alınan kişilerin tanıtılma biçimleri genel olarak birbirine benzer ifadeler ile gerçekleşmektedir. Bu tanıtım şahısların isim, unvan ve lakabının ya doğrudan doğruya ya da başka ilgiler kullanılarak verilmesi şeklindedir. Bu ilgi kimi tanıtımlarda eserin biyografik bir kaynak olması hasebiyle: "Monlâ Salâhu'ddîn Mûsâ Çelebi İbn el-Mevlâ el-fâzıl Hamîdü'ddîn İbn Efdalü'ddîn el-Hüseynî"; "Mevlânâ 'Abdu'r-rahman İbn 'Alî İbn Ahmed el-Bistâmî"; "Monlâ Mehemmed Şâh İbn el-Mevlâ Mehemmed İbn el-Hâcî Hasan"; "Şeyh 'Âşık Paşa İbn Şeyh Muhlis Baba"; "Monlâ Yûsuf Bâlî İbn Şemsü'ddîn el-Fenârî" şeklinde hakkında bilgi verilen ismin nesep ve şeceresi ön plana çıkarılarak gerçekleşmektedir. Kimi örneklerde şahısların doğduğu yer kimi örneklerde ise mensubu bulunduğu bir kavim ya da coğrafya, ismi ile yer almaktadır: "Şeyh Hâmid bin Mûsâ el-Kayserî"; "Şeyh Hâcî Bayram Sultân el-Ankaravî"; "Monlâ Seyyidî 'Alî el-'Acemî"; "Mevlânâ İlyâs İbn Hamza er-Rûmî"; "Monlâ 'Alî el-'Arabî".

Ulemâ ve meşayihin "Şeyh" ya da "Monlâ" sıfatıyla tanıtımı ise âlim ve meşayih hakkında bilgi veren asıl kısımla organik bağı yani isim, unvan ve lakabı verilen isimlerin ilmiye ve meşayih zümresine dâhil olmasından kaynaklanmaktadır. Bu bölüm eserin tabakaları içerisinde genel bir belirleme, bölüm veya madde başı olarak tasnif fonksiyonu da taşımaktadır.

Biyografik tanıtımlarda özellikle unvan veya lakaplarda görülen yaygın kullanımlardan biri "... dimek ile meşhûr", "... dimek ile ma'rûf", " ... dimek ile ma'rûf u meşhûr" gibi ibarelerle ifadesini bulan anlatım kalıplarıdır. "Meşhûr", "ma'rûf" kelimeleri ile ifade bulan bu kullanımlarda dikkat çeken husus, bu tarz uygulamaların madde başlarında "eş-şehîr"[1] ifadesiyle kendisinden sonra gelen unvan ya da lakapları ifade eden kullanımlardan farklı olmasıdır. Zira bu tarz tanıtımlar, madde başlarından hemen sonra müstakil bir bölüm hâlinde zikredilmektedir: "**Monlâ 'Alâ'ü'ddîn el-Esved:**

1 "Monlâ Muslihu'ddîn eş-şehîr bi-Birgi-zâde"; "Şeyh Yûsuf eş-şehîr bi-Şeyh Sinân" ; "Monlâ Şücâ' eş-şehîr bi-Uslı".

'Ulemâ-yı Rûm katında Kara Hâce dimek ile meşhûrdur. {3b}"; "**Muhammed el-Kerderî:** Beyne'n-nâs İbn Bezzâzî dimekle meşhûrdur. {9a}"; "**eş-Şeyh Mehemmed:** Ahî Şûrâ dimekle ma'rûfdur. {135b}".

Bazı maddelerde ise şahısların lakap veya unvanıyla tanıtımına gidilmektedir. Bu tanıtımlarda isim sonradan zikredilebilmektedir. Bu tarz kullanımlarda şahısların isminin bilinmemesi de kullanımın bir gerekçesi olarak müellif tarafından ifade olunmaktadır: "**Şeyh Hâcî Halîfe:** Adı 'Abdu'llâh'dur, Hâcî Halîfe dimek ile meşhûrdur. {74b}"; "**Geyiklü Baba:** İsmi gayr-ı meşhûrdur, gazâle nisbet olınur. {4a}"; "**Monlâ Zamîrî:** İsmi gayr-ı ma'lûmdur, Zamîrî dimekle ma'rûfdur. {106b}"; "**Monlâ Deli Birâder:** İsmi gayr-ı ma'lûmdur lâkin Deli Birâder dimekle meşhûrdur. {146a}"

Özel ismin bir unvanın parçası olarak lakap ve unvan ile birlikte kullanımı da görülmektedir. Bu tür tanıtmalarda gerek isimlerin yakın çevresinden gelen kullanımlar gerek birtakım bedensel, ruhsal özellik ve alışkanlıklar etkili olmaktadır. Bununla birlikte uğraşılan meslek ve meşguliyetler de bu kullanıma örnek oluşturmaktadır ki bu tarz tanıtımlar, kişinin toplumda en fazla tanınan yönüne işaret olarak görülebilir: "**Monlâ Muhyi'ddîn el-Hekîm:** Kocaili'nden idi. Kendü 'asrında olan 'ulemâdan okıyup sonra 'ilm-i tıbba râgıb olmak ile ta'lîm-i 'ilm-i tıbb eyleyüp 'ilm-i tıbda mâhir ve hazâkatda akrânı nâdir oldı. {107a}"; **"Monlâ Hekîm Hâcî Halîfe:** Evvel-i 'ömrinde 'ilme meşgûl olup sonra 'ilm-i tıbba râgıb olup tahsîl-i 'ilm-i tıbb eyledi. {107a}"; "**Monlâ 'Âlem Yûsuf:** Merhûm bilâd-ı 'Acem'de Şîrâz'dan idi. Nice müdded Bagdâd'da kâdî oldı. {99a}"

İsim, unvan ve lakaba dair bazı tanıtımlar ise genel çerçevenin dışında, bu bilgilere dair ayrıntılar ile ifade edilmektedir. Şahsiyetlerin nasıl ve ne şekilde bilindiklerine dair bu ayrıntılar daha geniş bir tanıtım çerçevesi oluşturmaktadır: "Monlâ 'Alî **el-mülakkab bi-Yetîm**: Yetîm ile lakabun vechi budur ki merhûm Sultân Murâd zamânında 'azîm tâ'ûn vâki' olup cemî'-i akrabâsı fevt olup hemân 'ammetesi kalup ol terbiyet eylemiş. {106a}"; "Monlâ Hüsâmü'ddîn Hüseyn **el-müştehir bi-Ümmüveled:** Mevlânâ Fahrü'ddîn-i 'Acemî'nün ümmüveledini tezevvüc itdüginden ötüri Ümmüveled diyü mülakkab oldı. {59a}"

Müellif bazı şahıslar için isim veya lakaptan önce saygılı, yükseltici ve yüceltici ifadeler kullanır. Yüceltici ifadelerin tüm isimler için kullanımı söz konusu olmakla birlikte bu durumun isim, unvan ve lakaptan önce kullanılması ise pek görülmez. Bu durum müellifin özel ilgi ve tutumunu öncelikli olarak göstermesi olarak yorumlanabilir. Aynı zamanda farklı ifade kalıplarını kullanmaya yönelik bir tasarruf olarak da düşünülebilir. Bununla birlikte olumlu yönden ele alınan şahısların ismi ile mevkisi, mizacı, ilmî ve kültürel değerleri arasında "ismiyle müsemmâ" deyimiyle izah olunan tanıtımlar da yer alır: "**Monlâ Yûsuf bin Hüseyn el-Kirmâstî:** 'Âlim ü fâzıl Monlâ Kirmâstî'dür. {63a}"; **"Monlâ Hasan es-Samsunî:** 'Âlim ü fâzıl u kâmil Hasan bin 'Abdu's-samed'dür. {48a}"; "**Monlâ Sâlih**: "...Merhûm 'âlim ü fâzıl, ismi müsemmâsına mutâbık, zâhiri vü bâtını sâlih idi. {150a}"

Mekân

Eserde önemle üzerinde durulan konulardan biri de coğrafî mekândır. Çoğu zaman kısa bir tanıtımla belirtilen mekânların, bazen belirsiz genel bir yer ismi ile bazen doğrudan daha belirgin şekillerde zikredildiği görülür.

Eserde doğum ve yerleşim yeri coğrafî mekânın önemli unsurlarından biridir. Bu konudaki bilgiler genel olarak isim, unvan veya lakaplarla birlikte madde başlarında yer alır. Sıfat tamlamaları hâlinde olan bu kullanımlar, doğum ve yerleşim yerinin hangisi olduğu belirtilmeden yapılır. Bu tamlamalar, şahısların tanınan adı veya lakabı da olabilir. Hem madde başlarında hem de müstakil bölüm hâlinde doğum ve yerleşim yerlerinin daha ayrıntıya inilerek verildiği tanıtımlar da yer alır: "Monlâ Muhyi'ddîn es-**Samsunî**"; "Monlâ Seyyidî el-**Karamanî**"; "Monlâ Bâlî el-**Aydınî**"; "**Şeyh Habîb 'Ömerî el-Karamanî**: "…**Karaman**'da **Nigde**'ye karîb **Ortaköy**'dendür. {83b}"; "**Monlâ 'Alâ'ü'ddîn 'Alî el-Amâsiyyevî**: **Amâsiyye**'ye karîb **Çorum** nâm kasabadan idi. {97b}"

Bununla birlikte müstakil bir bölüm hâlinde madde başlarından sonra da bu bilgiler ya açıkça doğum ve yerleşim yerleri belirtilerek ya da doğum ve yerleşim yerinin hangisinin olduğu açıkça belirtilmeden her iki ihtimali de akla getirecek bir biçimde ifade edilir, açıklayıcı ve belirleyici bilgiler verilmez:

"**Monlâ 'Abdu'lhalîm İbn 'Alî: Kastamonı**'da dünyâya geldi. {121a}"; "**Monlâ Muslihu'ddîn bin Halîl**: Sâhib-i kitâbun vâlidi-dür. Sekiz yüz elli yedi târîhinde **Taşköprî** kasabasında togdı ki... {123a}"; "**eş-Şeyh Bâyezîd Halîfe**: Merhûm **Edrine**'de mutavattın idi. {117b}"; "**Monlâ Şücâ'ü'ddîn İlyâs-ı Rûmî: Edrine**'ye karîb **Dimetoka** kasabasından idi. {100a}"; "**Monlâ İlyâs 'Âlim Şücâ'**: Nevâhî-i **Kastamonı**'dandur. {100a}"

Bazı şahıslar için ise coğrafî yer olarak madde başlarında "**Arabî**", "**Acemî**", "**Rûmî**" şeklinde bir terkip içerisinde genel bölge ve yer isimleri verilir. Bu durum çeşitli zorunluluk veya tercihler dolayısıyla şahısların bilinen kasabası yerine şehri, şehri yerine bölgesi verilerek tanıtılması şeklinde değerlendirilebilir ya da etnik bir tanıtıma yönelik bu kullanımlar gerçekleşebilir: "Monlâ 'Abdu'r-rahîm bin el-Mevlâ 'Alâ'ü'ddîn el-'**Arabî** "; "Monlâ Muhyi'ddîn el-'**Acemî**"

Eserde coğrafî mekân ayrıca doğum ve yerleşim yerleri dışında özellikle öğrenim, yetişme, seyahat vb. amaçlarının bir neticesi olarak verilir ve eserde müstakil olarak yer alır. Genel olarak süreklilik ve düzen gösteren bu uygulamalar şahısların hayatının bir başka safhası olarak yer alır. Bunlar başta öğrenim olmak üzere bir görev, dost ve akraba ziyareti, hac vb. nedenlerle şahıslarda görülen çeşitli mekân tanıtımlarıdır:

"**Monlâ Şemsü'ddîn-i Fenârî:** Tahsîl-i 'ilm içün diyâr-ı **'Acem**'e gitdi. {13b}"; "**Monlâ Şemsü'ddîn: Aydın** vilâyetinden idi. 'Ulemâ-yı Rûm'dan okıyup sonra bilâd-ı '**Acem**'e varup 'ulemâsından okıyup sonra '**Arabistân**'a varup 'ulemâsından okıyup… {65b}"; "**Monlâ Şemsü'ddîn Muhammed bin Hamza bin Muhammed el-Fenârî:** ...Ba'dehu yigirmi dördünci senede yine hacc eyleyüp Sultân Mü'eyyed talebi ile **Mısr**'a varup yine fuzalâ-yı **Mısr** ile cem' oldı. Ba'dehu **Kuds-i Şerîf**'i ziyâret eyleyüp yine vilâyetine vardı. {7a}"

Görev yerleri, mekân tespitinde en sık karşılaşılan tanıtımlardır. Oldukça uzun ve kronolojik bir tertibe göre ifade edilen bu hususlar eserin en kapsamlı bölümlerinden biri olarak dikkat çekmektedir. Bu tanıtımlarda genel olarak şahıs-mekân bağlamında bir tanıtım ve tasnif yer almamaktadır:

"**Monlâ Hüsâmü'ddîn Hüseyn bin 'Abdu'r-rahman**: 'Ulemâ-yı 'asrından okıyup sonra Efdalzâde hıdmetine vâsıl olup sonra Monlâ 'Abdu'r-rahman bin Mü'eyyed hıdmetine vâsıl olup sonra Hâcezâde hıdmetine vâsıl oldı sonra **Kütâhiyye**'de Vâcid Medresesi'ne müderris olup sonra **Burûsa**'da Kapluca Medresesi'ne müderris oldı ba'dehu **Burûsa**'da Sultân Bâyezîd Hân Medresesi'ne müderris olup sonra **Amâsiyye**'de Sultân Bâyezîd Hân Medresesi'ne müderris oldı sonra Semâniyye'den birine müderris oldı sonra **Edrine**'ye kâdî olup sonra **Burûsa**'da kâdî oldı sonra Semâniyye'den birine yine müderris olup seksen akçe vazîfe ta'yîn olındı. {122b-123a}"

Bazı isimlerin önemli devlet büyükleri ile bir sefere katılması veya bir âlim ile farklı yerlerde yer alması mizaçları dolayısıyla bir yerde uzun süre duramayan isimlerin belirli bir yerde kalıp daha sonra farklı yerlere göç etmeleri de belirtilen mekân durumları arasındadır:

"**Monlâ 'Abdu'r-rahman el-Amâsiyyevî:** ...Sonra tokuz yüz on tokuz Receb'inde yine **Rûmili**'ne kâdî-'asker eyleyüp Sultân Selîm ile **'Acem** seferine bile gidüp Şâh İsmâ'îl-i Erdebîlî Muhârebesi'nde bile hâzır oldı. {92a-92b}"; "**Şeyh 'Abdu'llâh el-İlâhî**: …Monlâ 'Alî-i Tûsî bilâd-ı '**Acem**'e gitdügi zamânda bu da vilâyet-i **'Acem**'e gitdi. Monlâ Tûsî'ye **Kirmân** şehrinde vâsıl olup yanında 'ulûm-ı zâhireye meşgûl oldı. {77a}" "**Şeyh Dede 'Ömer el-Aydınî:** …'Ârif-i bi'llâh Seyyid Yahyâ-yı Şirvânî'ye mülâkî olup yanında riyâzâta ve mücâhedâta meşgûl olup ahvâli mütebeddil ve 'aşk-ı mecâzîsi 'aşk-ı hakîkîye mübeddil olup gâh **Berda'a**'da ve gâh **Gence**'de ve gâh **Karaagaç**'da sâkin olurdı. {82a}"

Bununla birlikte genellikle geçim durumundan ziyade terbiye veya kanaat hâli olarak bir tekke, hücre, hankahda yaşam da eserde mekân tespitine yansıyan uygulamalar olarak görülür:

"**Monlâ İbrâhîm Halebi el-Hanefî**: Takî vü nakî ve zâhid ü müteverri', halkdan münkatı' olup yâ evinde veyâ mescidde bulınurdı. {151b-152a}"; "**eş-Şeyh Tâcü'ddîn**: …Halâ'ikdan münkatı' olup Magnisa'da karîb bir yirde 'ibâdete ve tâ'ate meşgûl idi. {162b}"

Burada belirtilmelidir ki doğum ve yerleşim yeri olarak anılan şehir ve kasabaların genel görünümü bir mekân tespiti çerçevesindedir. Müellifin

asıl amacı, isimlere yönelik kimlik tespiti çerçevesinde yer isimlerini kısaca ve genel bir ifade ile ortaya koymaktır. Şehirler hakkında tanıtımlar sosyo-kültürel zenginliği, coğrafî güzelliği ihtiva etmemektedir. İsimlerin tanıtılması ve kimliğini tespit amacıyla gördüğümüz coğrafî mekânlar, günümüzde ise ayrı bir önem arz etmektedir. Bu önem Osmanlı ilim hayatı ve muhiti hakkında özgün bilgiler içermesinden, kıymetli bilgi ve ipuçları vermesinden kaynaklanmakta; âlimlerin hayatlarına ilişkin çok yönlü tasvirler, biyografik malumatın ötesinde tarihî ve coğrafî arka plana ulaşmamızı mümkün kılmaktadır.

Zaman

Şakâ'ik'te zamanın belirlenmesi, öncelikle şahısların biyografik varlığına yönelik olup zaman, daha çok bir bilgi ve tanıtma aracı olarak kullanılır. Eserin tabaka sistemine göre tertip edilmiş olması münasebetiyle önemli olaylar ya da isimlerin çevresinde vuku bulan hadiseler, zaman tayininde esas kılınmaz. Bu durum çağın kendine özgü bazı şartları ve dar imkânları olarak değerlendirilebilir. Aynı zamanda şahısların biyolojik kimliklerinin ötesinde ilmî, kültürel bir tanıtım da bu yönde bir tasarrufu doğurabilir.

Zaman tespitinde en sağlam, geçerli ve belirgin olan muhakkak ki takvime dayalı zaman tespitidir. Bu yönde bilinen takvim ay ve yıllarına göre yapılan zaman belirlemelerinde şahısların doğum tarihlerine dair örnekler eserde yer almaktadır:

> "**Monlâ Muhammed el-Fenârî**: "Şeyh İbn Hacer rivâyet ider ki 'Fenârî sene yedi yüz elli bir Safer'inde togdı. {7a}"; "**Mevlânâ Kara Ya'kûb**: Karaman'dan Nigde'ye mensûbdur. Yedi yüz seksen tokuz târîhinde togdı. {18b}"

Eserde ölüm hadisesinine yönelik tanıtım ve tasvirler de zaman tayininde sıklıkla konu edilen unsurlardan biridir. Bu yönde tanıtımlara bakıldığında takvime dayalı zaman biçimi genel olarak kullanılmaktadır:

> "**Monlâ Muhyi'ddîn:** ...Ba'dehu tekâ'üd ihtiyâr eyleyüp yüz akçe tekâ'üd vazîfesi olup tokuz yüz elli yedi târîhinde vefât eyledi. {122a}"; "**Monlâ 'Abdu'lvâsi' İbn Hızır**: …Ba'de'l-hacc âhir-i 'ömrine degin mücâvir olup tokuz yüz kırk beş târîhinde vefât eyledi. {124b}"

Saltanat devrine dayandırılarak yapılan zaman tespitine gelince çağın kendine özgü koşulları münasebetiyle bu yöntemin müellifin başvurduğu bir diğer yol olduğunu söyleyebiliriz. Bu yönde kullanımlarda da ölüm olayı zaman tayininde yer almaktadır:

> "**Monlâ Kâsım**: …Merhûm Sultân Süleymân Hân zamânında vefât eyledi. {158a}"; "**Monlâ 'Abdu'lkerîm**: …Sultân Mehemmed 'azl eyleyüp sonra müftî eyledi. Sultân Bâyezîd zamânında fevt oldı. {47b}"; "**Monlâ Muhyi'ddîn el-Hekîm**: …Sultân Selîm Hân'un saltanatı zamânında âhirete intikâl ve *irci'î ilâ Rabbiki* emrine imtisâl eyledi. {107a}"

Bu yönde sayısı az olmakla birlikte görülen zaman kullanımlardan biri de ölüm hadisesinin bir tarih şiiriyle ifade edilmesidir. Amaç ve içerik bakımından edebî bir faaliyet olarak görülebilecek bu kullanımlar sık ve düzenli değildir, birkaç örnek ile sınırlıdır.

Saltanat devirlerine dayalı zaman tespitlerinde şahısların belirli olay ve dönemlerine de inildiği görülmektedir ki bu örnekler çeşitli seyahatler, yer değiştirme, eğitim ve öğretim, görev vb. durumlar şeklinde ifade bulmaktadır:

> "**Monlâ Hâce Atâu'llâh el-Hekîm:** ... Sultân Mehemmed zamânında Rûm'a geldi, Sultân Bâyezîd zamânında fevt oldı. {67a}"; "**Monlâ Sirâcü'ddîn**: ... Sultân Murâd Hân zamânında Sultân Murâd buna ta'zîm eyleyüp oglı Sultân Mehemmed'e bunı hâce eyledi. {51a}"; "**Monlâ 'Âlim Nûrü'ddîn**: … Defe'ât ile Sultân Mehemmed zamânında defterdâr oldı. {99b-100a}"; "**Mevlânâ Bedrü'ddîn Mahmûd:** …Kal'a-i mezbûrenün fethi ve Şeyh Bedrü'ddîn'ün velâdeti Sultân Murâd Gâzî Hünkâr zamânındadur. {15a}"

Eserde görülen en sık zaman uygulamalarından biri de alınan eğitimin ilk yıllarını ifade eden "ulemâ-yı asrından okıyup" cümle kalıbıdır. Genel olarak tanıtımın başlarında yer alan bu ifade müphem ve belirsizdir. Belirli bir zaman yerine bir zaman periyodunu ihtiva eder. Âdeta bu durum doğum, çocukluk ve yetişme döneminin bir cümle ile ifade edilmesidir ki bu kalıptan sonra genel olarak tanıtımı yapılan isimler görev aldığı mevkide

karşımıza çıkar. Bu ifade kalıbının kimliğe yönelik bir zaman tespitinden ziyade içinde bulunulan zamana aitlik anlamı da ihtiva edebilecek mahiyeti göz önünde bulundurulmalıdır:

> "**Monlâ Pîr Ahmed:** 'Ulemâ-yı 'asrından okıyup sonra Müftî Ahmed Paşa İbn el-Mevlâ Hızır Beg hıdmetine vâsıl oldı ba'dehu İstanbul'da Re'îsü'l-Kurrâ'în Medresesi'ne sonra Kastamonı'da Atabeg Gâzî Medresesi'ne ba'dehu Burûsa'da Manastır ve Murâdiyye medreselerine müderris oldı. {147b-148a}"; "**eş-Şeyh Mahmûd el-Muglavî**: 'Ulemâ-yı 'asrından okıyup sonra Karamanî Monlâ Kara Seyyidî hıdmetine vâsıl oldı ba'dehu Kütâhiyye'de müderris olup sonra Burûsa'da Ferhâdiyye Medresesi'ne müderris olup ba'dehu Kütâhiyye yanında Vezîr Kâsım Paşa Medresesi'ne müderris olup... {148a}"

Zamana dayalı olarak yapılan farklı tanıtmalardan biri de eserin kaleme alındığı dönemi yansıtan, hâlen ne yaptığı ve ne durumda bulunduğu sorusunun cevabını oluşturan ifadelerdir. Eserde "şimdi" ve "el-ân" kelimeleri ile sıklıkla zikredilmekte olan bu ifadeler daha ziyade bir mekân tarifinde kullanılmaktadır:

> "**Şeyh Akşemsü'ddîn:** ...İbn Kuttâr mâ-cerâyı hikâyet eyledükde Sultân Mehemmed ta'accüb eyleyüp ol meczûb-ı sagîre çok 'akâr vakf eyledi. El-ân dahı şeyhün evlâdı elindedür dirler. {71b}"; "**Mevlânâ 'Abdu'llatîf bin Melek**: Aydınoglı Emîr Mehemmed'ün mu'allimi idi. Tire'de müderris idi, şimdi ol medrese ana nisbet olınur. {14a}"

İsimlerin zamanını nasıl bir tasarrufla şekillendirdiğine dair ifadeler de çeşitli tespit ve tanıtımlar çerçevesinde yer almaktadır:

> "**eş-Şeyh İsmâ'îl eş-Şirvânî**: Ahvâl-i nâs ile mukayyed degül idi hemân kendü nefsine müştegil idi. {113a}"; "**Monlâ Muhyi'ddîn Muhammed eş-şehîr bi-Şeyh [Şâzelî] Paşa**: …Evkâtını 'ilm ü 'îbâdete müştegil idi. {128a}"

Eserde en dikkat çeken kullanımlardan biri hayatın çeşitli evrelerine ait olayların bir kronolojik sıra içerisinde "*sonra*", "*ba'dehu*" gibi müphem ifadelerle açık bir tarih belirtilmeden verilmesidir. Eserin tamamında bir çerçeve mahiyeti arz eden bu kullanım, daha ziyade bilgi ve tanıtım aracı olarak şahısların hayatının çeşitli evrelerinin takdimini oluşturmaktadır:

"**Monlâ Pîr Ahmed:** Leyszâde dimek ile meşhûrdur. **Evvelâ** 'ulemâyı 'asrından okıyup ba'z-ı medârise müderris olarak Üsküb Medresesi'ne **sonra** Vezîr Mustafâ Paşa'nun İstanbul'daki medresesine müderris oldı **sonra** Üsküb'e kâdî oldı **ba'dehu** Edrine'de Halebiyye Medresesi'ne ve Dârü'l-Hadîs Medresesi'ne müderris oldı **ba'dehu** Semâniyye'den birine müderris oldı **ba'dehu** Mısr'a kâdî oldı… {128b}"

Eserde bazı kullanımlarda ise belirsiz ve müphem zaman kalıplarının yerini belirli bir zaman alır. Kronolojik zaman diliminin görüldüğü bu örnekler bazen "ve" bağlacı ile ifadeler arasında bir öncelik-sonralık ilişkisine dâhil olsa da genel olarak olaylar takvim içerisinde bir sıra takip edilerek zikredilir:

"**Monlâ Şeyh Muhammed-i Cezerî:** Künyeti Ebü'l-Hayr idi, kendü tahkîki üzereydi. **Yedi yüz elli iki** Ramazân'ınun yigirmi beşinci sebt gicesi dünyâya gelüp **yedi yüz altmış birinde** Kur'ân-ı 'Azîm'i hıfz eyleyüp altmış beşde hatmle namâz kılup bir cemâ'atden hadîs-i şerîf istimâ' eyledi. **Yedi yüz altmış sekizde** kırâ'at-ı seb'a cem' eyleyüp ol sene hacc-ı şerîfe gitdi. **Altmış tokuzda** Mısr'a vardı, kırâ'at-ı 'aşereyi ve isnâ 'aşereyi ve selâse 'aşereyi cem' eyledi. Şâm'a vardı, Dimyâtî ve Eberkuş ashâbından hadîs istimâ' eyledi. Ve dahı İsnevî ve gayrıdan fıkh ahz eyledi **ve** yine Mısr'a vardı, usûli ve 'ilm-i belâgatı tahsîl eyledi **ve** İskenderiyye'ye vardı, İbn 'Abdu's-selâm ashâbından ve gayrıdan hadîs istimâ' eyledi ve şeyhü'l-İslâm Ebû'l-Fidâ İsmâ'îl bin Kesîr idi, **yetmiş dörtde** iftâya ve Şeyh Ziyâü'ddîn **yetmiş sekizde** ve şeyhü'l-İslâm el-Bulkînî **seksen beşde** iftâya izn virdiler…{11a-11b}"

Zaman kavramının kullanıldığı bir diğer durum da bazı zevatın yaşam biçimlerinin karakter ve mizaç değişikliklerinin tespiti meselesidir. Bu durum örneklerinden biri de Şeyh İshak'ındır:

"Evvel-i 'ömrinde tabîb-i Nasrânî idi. ...'İlm-i tıbb ve hikmeti terk idüp İmâm-ı Gazzâlî ve İmâm Fahrü'l-İslâm Pezdevî tesânîfine müştegil olup kitâb u sünnet ile 'amele müdâvemet idüp …{161b}"

Aile, Soy ve Akrabalık

Aile, soy ve akrabalık ile ilgili tanımlar daha ziyade genel olarak ailenin en temel unsurlarından biri olan babanın tanıtılması ile ifade bulur. Aynı zamanda aile kökeninden bazı isimler ve şahsiyetler hatta uzak akrabalıklar da eserde çeşitli vesilelerle zikredilir. Hem aile hem soy ve hem de akrabalık açısından bir şahsın tanıtılması ise bir nesep ve şecere mahiyeti arz eder ki kimi örneklerde bu yönde kullanımlar da yer alır. Burada belirtmek istediğimiz husus şahısların ailesine yönelik aktarımların onların biyolojik varlığını, kökenini tespite yönelik olmakla birlikte kimi zaman onların sosyal ve kültürel varlığını hedef almasıdır.

Bu bilgilerden sonra mevcut kullanımlara dönecek olursak aileye yönelik tanıtımların en önemli unsuru olarak görülen baba en fazla meslek ve mevkisiyle karşımıza çıkmaktadır. Bu yöndeki tanıtımlarda kimi zaman uzun sayılabilecek bilgiler ile babanın sosyal ve kültürel özellikleri eserde yer almaktadır:

> "**Mevlânâ Hızır Beg İbn Celâlü'ddîn:** Rûm'da Seferihisâr'dandur. Babası Seferihisâr kâdîsi idi. Mebânî-i 'ulûmı babasından okıdı. {27a}"; "**Mevlânâ Bedrü'ddîn Mahmûd bin İsrâ'il bin 'Abdu'l'azîz**: Kâdî Simâvnoglı dimek ile meşhûrdur. Simâvna Kal'ası'nda togdı. Babası anda kâdî idi ve hem evvelde emîr-i 'asker idi. Ol kal'a anun elinde feth oldı. Rivâyet olınur ki ecdâdı Âl-i Selçuk'a vezîr idi. {15a}"

Bazı tanıtımlarda ise babanın varlığına işaret olunmakta ancak ismi yer almamaktadır. Bu durum kimi zaman eğitim sürecinin iptidai aşamasında babanın evladına verdiği eğitim dolayısıyla kimi zaman baba ile evlat arasında kurulan çeşitli münâsebetler dolayısıyla yer almaktadır: "**Monlâ Hasan Paşa:** Evvelâ vâlidinden ba'dehu Şeyh Cemâlü'ddîn-i Aksarâyî'den okıyup… {10a}"

Bazı tanıtımlar ise kimlik tayini dışına taşan bir özellik arz etmektedir. Özellikle bu tanıtımlardan Monlâ Seydî İbrâhim'in anlatıldığı maddede bu ismin babası hakkında verilen malumat oldukça kapsamlıdır. Bazı şahısların birkaç satırı geçmeyen bilgilerle ifade edildiği bir eserde verilen bilginin kapsamının bu denli geniş olması dikkat çekmektedir.

Aile üzerine yapılan tanıtımlarda ailenin diğer temel üyelerine göz atıldığında beş on örnek ile sınırlı olsa da annenin varlığı görülmektedir. Annenin yüksek tabakadan olması bu örnekler içerisinde en sık kullanımlardan biri olarak göze çarpmaktadır. Bu örneklerden Şeyh Habîb 'Ömerî'nin tanıtıldığı örnek ise gerek annenin gerekse babanın uzandığı silsile bakımından ayrı bir önem arz etmektedir:

> "**Monlâ Haydar:** Merhûm Hayâlî Çelebi'nün karındaşı oglıdur. Vâlidesi dahı Âl-i Fenârî'dendür. Mehemmed bin Mehemmed Şâh'un kızıdur. {134b}"; "**Monlâ Edebâlî**: ...Ve bir aydan sonra şeyhün kızı ki 'Osmân Gâzî'nün hâtûnı ve Sultân Orhân vâlidesidür, ol dahı vefât eyledi. {2b}"; "**Şeyh Habîb 'Ömerî el-Karamanî**: Babası tarafından 'Ömerî, vâlidesi tarafından Bekrî idi. {83b}"

Verilen kimi örneklere bakıldığında ise şahısların hayatındaki önemi dolayısıyla annenin zikredildiği görülmektedir. Bu örneklerde annenin yaşantı üzerindeki birtakım etkileri söz konusu olabilmektedir.

Şahısların aile yoluyla tanıtım ve tavsifinde görülen bir diğer uygulama ise kardeşler arasında gerçekleşen çeşitli münâsebetler çerçevesindedir. Bu yöndeki tanıtımların çoğunda öğrenim ve yetişme belirleyici bir unsur olarak görülmektedir:

> "**Monlâ Hayrü'ddîn:** …Edrine'ye varup Monlâ Hüsrev ve karındaşından okıdı. {34a}"; "**Monlâ Musannifek:** …Ba'dehu Monlâ Musannifek sekiz yüz on altı târîhinde karındaşı ile Herât'a tahsîl-i 'ilm içün gitdi. {50a}"

Öğrenim ve yetişmede özellikle aile üyeleri arasında eğitim ve öğretime dönük münâsebetler oldukça dikkat çekicidir. Eğitimin çeşitli aşamaları olarak ifade edilen bu tanıtımlarda aile üyelerinden birçoğunun zikredilmesi söz konusudur. Çeşitli görevlerin kardeşler arasında devam ettirilmesi de bu konuda görülen aile yollu tanıtım ve tasvirlerin örneklerindendir:

> "**Monlâ Kâsım bin Halîl**: Fâzıl u 'âmil Kıvâmü'ddîn Kâsım bin Halîl ki sâhib-i kitâbun 'ammisidür. Merhûm hâlet-i sagîrinde vâlidi Monlâ Halîl'den okıyup sonra karındaşı Muslihu'ddîn'den okıyup ba'dehu tayısı Monlâ Muhammed-i Nîksârî'den sonra Hâcezâde merhûm oglı Şeyh Muhammed'den okıdı. {123b}"; "**Monlâ Hüsrev:** ...Monlâ

Hüsrev'ün karındaşı fevt oldukdan sonra Edrine'de karındaşı yirine Halebiyye müderrisi oldı. {33a}"

Kardeşlerin bir kimlik tespiti çerçevesinde tanıtım ve tasviri de dikkat çeken bir diğer kullanımdır. Bu anlamda göze çarpan bir diğer uygulama, aile üyelerinden kız kardeşlerin bir şecere mahiyeti arz edecek şekilde evlilik münasebetiyle eserde yer almasıdır.

Şahısların; oğlu, kızı, torunu, amcası, amcazâdesi, dayısı, dayızâdesi, damat, kayınpeder vb. yakınlık ve akrabalıkları da bu yönde yapılan tanıtımların bir diğer belirgin şekilleridir. Bu unsurlardan bazen biri bazen birden fazlası tanıtımlarda yer almaktadır:

"**Monlâ İbn 'Ömer**: Monlâ 'Ömer-i mezbûr oglıdur. Babası şâgirdi Monlâ 'Alâ'ü'ddîn-i mezbûrdan okıdı. {106b}"; "**Monlâ 'Abdu'l'azîz:** Sâhib-i kitâbun tayısıdur. Evvelâ Muhyi'ddîn Muhammed-i Samsunî'den okıyup ba'dehu Kâdîzâde-i Rûmî'nün oglı oglı Kutbü'ddîn'den okıdı. {124b}"

Aile tanıtımında ailenin temel üyelerinin yer aldığı tanıtımlar bir yana bırakılırsa yaşayan akrabalar ya da ailenin soyu veya sülalesi de çeşitli şekillerde yer alır. Eserde üç unsurun aile, soy ve akrabalığın müşterek olarak tanıtıldığı örneklerden ziyade bu üç unsurdan biri veya ikisiyle tanıtım yaygınlık kazanır. Bu durum haberleşme ve bilgi imkânlarının yetersizliği olarak yorumlanabilir. Dönemin imkânları nispetinde ya da tanınırlığı nispetinde bazen ailenin içerisinden bazen geçmişten çeşitli isimler verilebilir:

"**Şeyh Lutfu'llâh:** Emîr İsfendiyâr neslinden ve cümle-i ümerâsındandur. {22b}"; "**Şeyh Akşemsü'ddîn**: Akşemsü'ddîn dimek ile meşhûrdur. Şeyh Şihâbü'ddîn-i Suhreverdî hazretleri neslindendür. {69a-69b}"

Sülale ve ecdat zikredilerek yapılan kimi tanıtımlar vardır ki kurulan bağ yönüyle dikkat çekmektedir. Bu yöndeki tanıtımlardan Hz. Muhammed ve ashabına dair olanlar en önemlileridir:

"**Şeyh Habîb 'Ömerî el-Karamanî**: Babası tarafından 'Ömerî, vâlidesi tarafından Bekrî idi. {83b}"; **Monlâ Musannifek:** "…İmâm Fahr'ün nisbeti Hazret-i 'Ömer bin Hattâb'a ve Hazret-i Ebî Bekr-i Sıddîk'a radıya'llâhü te'âlâ anhümâ'ya muttasıldur. {50a}"

Bu tür tanımlar daha ziyade ifade edilen kişinin bizzat şahsının sahip olduğu değeri ve seviyeyi tespite yöneliktir. Aileye ya da mensubiyeti bulunduğu soya dayalı olarak isimlere bir ayrıcalık tanınması ya da üstün tutulması söz konusu değildir. Onun sosyal ve kültürel varlığını içeren hatta bazen hedef tutan bu tarz tanıtımlar da şahsın ilim, kültür vb. seviye bakımından ailesine layık, onların isimlerini taşıyan ve meziyetlerini sürdüren bir yaklaşım söz konusu olabilmektedir.

Aile ile ilgili tespitler kimi zaman bir nesep veya şecere bilgisi arz edecek şekilde yer almaktadır. Bu tür tanıtımlarda iki ayrı uygulama görülmektedir. Bunlardan ilki babadan başlayıp kökene doğru uzanmaktadır:

> "**eş-Şeyh Seyyid Velâyet:** Sahîhü'n-neseb Seyyid idi, es-Seyyid Velâyet İbn es-Seyyid Ahmed İbn es-Seyyid İshâk İbn es-Seyyid 'Alâmü'ddîn İbn es-Seyyid Halîl İbn es-Seyyid Cihângîr İbn es-Seyyid Muhammed İbn es-Seyyid Hayatu'ddîn İbn es-Seyyid Rızâ… {108b}"

Bu anlamda bir diğer uygulama ise kökene dair ayrıntılardan ziyade tanıtımı verilen şahıstan başlanarak kendisinden sonraki neslin birbiriyle bağlantılı olarak zikredilmesine dayanmaktadır. Aşağıda yer alan tanıtım hem bu tarz bir uygulama içermesi hem de aileye dayalı tanıtımın mahiyetini yansıtması bakımından dikkat çekmektedir:

> "**Monlâ Musannifek:** …Dirler ki "İmâm Fahr-ı Râzî'nün Muhammed adlu bir oglı vardı. İmâm Râzî severdi ve ekser musannefâtı anunçün idi. Yigitligi zamânında fevt oldı. Andan sonra bir oglı dahı oldı, anun da adını Muhammed kodı. 'İlmde babası mertebesine vardı. Hikmet-i Hudâ ol dahı fevt oldı. Anun bir oglı kaldı adı Mahmûd idi…{49b}"

Evlilik ve Çocuk Durumu

Eserde evlilik ve çocuk durumuna dair tanıtımlar oldukça sınırlı kalmaktadır. Bu durum konunun İslâm'da aile müessesesine, ailenin mahremiyetine uzanan hassas bir çizgide yer alması ile izah olunabilir. Aynı zamanda dönemin kısıtlı imkânlarının da göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

Bu konu hakkında yapılan tanıtımlara bakıldığında doğrudan evlilik ve çocuk çerçevesi içerisinde yapılan açıklamalar nicelikleri bakımından olduğu kadar nitelikleri bakımından da sınırlıdır. Bu konuyu doğrudan ele alan yaklaşımlardan ziyade dolaylı olarak yansıtılması söz konusudur.

Eserde baba-evlat tanıtımı çok sayıda örnekte yer almaktadır. Ancak müellif tarafından bu konuya yaklaşım, eserde evlilik ve çocuk durumunun tespitinden ziyade hakkında bilgi verilen isimler ile bu isimlerin çocuklarının tanıtılmasına yöneliktir.

Bu tespitlerden sonra uygulamalara göz atılacak olunursa evliliğin ifade edilişi daha ziyade tanıtılan isimlerin kızlarını evlendirmeleri münasebetiyledir. Bu yöndeki ifadeler evliliğin kiminle gerçekleştirildiğine dair birkaç cümleden ibarettir: "Mollâ Edebâlî'nin kızını Osmân Gâzî'ye vermesi, Şeyh Ebü'l-Hayr'ın kızını Fenârî ile evlendirmelerini istemesi bu yönde verilen örnekler olarak sıralanabilir. Yıldırım Bâyezîd'in kızının tezvîcini içeren bölüm de bir sultanın kızını kimlerle evlendirdiğine dair bir örnek ihtiva etmesi bakımından dikkat çekebilir:

> "**Şeyh Şemsü'ddîn** …Cümle-i ehibbâsından birisi Sultân Yıldırım Bâyezîd Hân'un kızı idi. Hattâ Sultân Bâyezîd şeyhe tezvîc idüp şeyhün andan evlâdı zuhûr eyledi. {16b}"

Bununla birlikte evliliğin kiminle gerçekleştirildiğine yönelik tanıtımlar da bu konuda belirgin olan kullanımlardandır:

> "**Şeyh Pîrî Halîfe el-Hamîdî:** …Egridir'de mutavattın olan şeyhü'l-İslâmun kızını tezvîc eyledi. {32a}"; "**Monlâ 'Abdu'r-rahman:** ...Monlâ Muslihu'ddîn-i Kastalânî'nün kızını tezvîc eyledi. {92a}"

Evlilik bakımından söz konusu edilen şahısların bazılarında hiç evlenmemişlik hâli "mücerred" kelimesi ile beyan olunmaktadır. Daha ziyade dünyadan elini ve eteğini çekme olarak görülen bu durum bir inziva hâlidir:

> "**Monlâ Yûsuf el-Hamîdî:** ...Ve 'alâ'ik-i dünyeviyyeden mücerred ve tezvîc ü veledden berî idi. {102a}"; "**Monlâ Salâhu'ddîn Mûsâ Çelebi:** …Zâ'irîn ile dünyâ kelimâtı eylemez idi. Ve mücerred idi, ehli ve 'iyâli yok idi. {95a}"; "**Monlâ Işık Kâsım**: …Ve ehl ü 'iyâlden mücerred, 'ömri mâ'iyye karîb idi. {146b}"

Burada zikredeceğimiz son örnek ise Monlâ 'Alî el-'Arabî biyografisinde yer almaktadır. Aile mahremiyetine uzanan hassas bir çizgide yer alan ve yaşantı hâlinin cinsel bir eğilim bakımından aktarıldığı bu tanıtımda evlilik ve çocuk hususunda birkaç cümleyi geçmeyen bilgilerin ötesinde bir uygulama söz konusu olmaktadır:

> **"Monlâ 'Alî el-'Arabî:** … Her gice câriyeleri ile cimâ' idüp evde gusl iderdi. Ve her gice yüzer rek'at namâz kılup sehl uyurdı yine teheccüde kalkardı ba'dehu sabâha degin mütâla'a iderdi…{47a}"

Şahısların Son Durumu ve Ölümü

Eserde üzerinde durulan konulardan biri de şahısların ölümleri hakkındaki çeşitli tanıtım ve tasvirlerdir. Bu tanıtımlar eser genelinde bahse konu edilir. Ancak bu yöndeki tanıtımlar eserin tamamında süreklilik arz eden uygulamalar olarak yer almaz. Şahısların ölümü genellikle takvimsel bir zaman ile aktarılır. Ölüm tarihi ile birlikte ölümden önceki mevcut yaşantı, meşguliyet, son meslekî durum vb. bilgiler verilmeye çalışılır, ölümün şekli ve nedeni ile ilgili bilgiler ise birkaç örnek dışında yer almaz.

Şahısların ölüm zamanı, ölüm anındaki meşguliyeti ve mezarının bulunduğu yer ile ilgili bilgiler kimi örneklerde tek tek yer alırken kimi örneklerde ikisinin ya da her üçünün verildiği bilgiler ile izah olunur. Ölüm anındaki meşguliyet, ölüm zamanı ve mezarının bulunduğu yerin tek tek zikredilmesinden ziyade bu unsurların ikisinin ya da üçünün birlikte verilerek ifade edilmesi eserde daha sık görülür:

> "**Monlâ 'Alî el-Yegânî:** ...Tokuz yüz tokuz târîhinde fevt oldı. {87b}"; "**Monlâ Muhyi'ddîn**: ...Sonra Sultân Bâyezîd kâdî-'asker eyledi. Kâdî-'askerligi hâlinde fevt oldı. {58b}"; "**Monlâ Şeyh Muhammed-i Cezerî:** …Sekiz yüz otuz üç Rebî'ü'l-evvel'inün beşinci güni Şîrâz'da vefât eyledi ve kendü Dârü'l-Kurrâsı'nda defn olındı. {12a}"

Müellif tarafından dikkatle belirtilen bir diğer ölüm şekli erken ve zamansız ölümlerdir. Bu örneklerde ölüm hadisesinin dile getirilişi vefat eden şahsın üstün meziyet, fazilet ya da kabiliyetleri ile ifade bulmaktadır:

"**Monlâ Mehemmed Paşa:** ...Merhûm tab'-ı vakkâd ve zihn-i nakkâd sâhibi idi. Ve hüsn-i tedbîre kâdir olmak ile merhûm Sultân Selîm vezîr eyledi dahı tâze iken vezâretde vefât eyledi. {134a}"; "**Monlâ İlyâs 'Âlim Şücâ'**: ...Ve bir oglı var idi Sinânü'ddîn Yûsuf nâmında. Fazl ile meşhûr idi. Tâze iken fevt oldı. {100a}"

Erken ve zamansız ölüm münasebetiyle kurulan bir ilişki de çeşitli eserlerin kaleme alınamaması ya da temyize çekilememesi sebebiyle zikredilir. Bu eserlerin bazıları kaybolmuş bazıları ise tamamlanamamıştır:

"**Monlâ Hâcezâde Muslihu'ddîn:** ...Ve dahı Tavâli' Şerhi vardur ve Telvîh'e hâşiyesi vardur, müsevvedede kalmışdur. Ve dahı gayrı müsevvedâtı çok idi lâkin fevt oldukdan sonra tagıldı. {41b}"; "**Monlâ Kutbü'ddîn:** …Resâ'il ü fevâ'idden musannefâtı çok idi lâkin itmâmı müyesser olmadı zîrâ tâze iken medrese-i mezbûrda fevt oldı. {103a}"

Bu anlamda zikredilen bir örnek vardır ki ani ve zamansız bir ölümün doğurduğu üzüntü ve kederin ifadesi olması bakımından dikkat çekmektedir:

"**Monlâ Veliyyü'ddîn el-Karamanî:** ...Veledi tâze iken fevt olmagı ile haylî mahzûn olup veledi ba'z-ı ebyât inşâd eylemiş idi. Esnâ-yı va'zında zikr idüp aglardı, hâzırlar bile aglaşurlardı. {64a}"

Ölümü bildirilen isimlerin gerek kendilerinin gerekse başkalarının ölümlerini sezmeleri bu konuda dikkat çeken ayrıntılardan biridir. Burada ifade edilen zaman genel ve belirsiz bir zaman dilimidir. Bu zaman dilimi çeşitli devir ya da evreleri içermektedir:

"**eş-Şeyh Seyyid Velâyet:** …Bunlarun hayâtında Şeyh Sünbül Sinân marîz oldı dahı Şeyh Velâyet'e "Sünbül Sinân vefât eyledi." diyü ihbâr eyledüklerinde Şeyh Seyyid Velâyet eyitdi: "Sünbül Sinân fevt olmadı ammâ benden sonra fevt olsa gerekdür. İnşa'llâhu te'âlâ benüm namâzumı kılıcakdur." didi. Hem Şeyh Seyyid Velâyet haber virdügi üzere olup Şeyh Velâyet vefât eyledükde namâzını Sünbül Sinân kılıvirdi. {110a}"

Bununla birlikte ölüm hakkında çeşitli anlatımların da burada zikredilmesi önem arz edebilir. Bu tarz tanıtımlarda ölüme dair ayrıntılar, ölümün şekli ve ölüm anında yaşanan olayların yansıtılması dikkat çekmektedir. Bu anlamda rüyada cereyan eden bir olayın nasıl bir hadiseye dönüştüğüne işaret eden aşağıdaki tanıtım da eserde ölüm hadisesinin birbirinden farklı tezahürlerinden biri olarak yer alır:

> "**Monlâ Sirâcü'ddîn:** …Sâhib-i kitâbun vâlidi Hâcezâde'den hikâyet ider ki "Düşümde gördüm, elüm kesildi. Çok zamân geçmedi, Sirâcü'ddîn'ün fevti haberi geldi. Bunun mevti ru'yâmun ta'bîri vâki' oldı." didi, diyü rivâyet ider. {60b}"

Bunun dışında siyasî ve dinî bir sebebe dayandırılan ölümler de olmaktadır. Bu münâsebetle zikredilen örneklerden ilki siyasî bir sebebe, ikincisi dinî bir sebebe dayanmaktadır:

> "**Monlâ İbrâhîm Paşa:** …Sultân Mehemmed cülûs eyledükde İstanbul fethinden sonra Halîl Paşa'yı bir husûsdan ötüri habs idüp cemî'-i mâlın aldı ve habsde fevt oldı. {61b-62a}"; "**Mevlânâ Fahrü'ddîn-i 'Acemî:** ...Monlâ minbere çıkup "Hurûfîler'ün mezhebleri bâtıldur, kendüler kâfir u zindîkdür." diyü hükm idüp ve "Katlleri vâcibdür." diyü hükm idüp … re'îslerini ihrâk bi'n-nâr eyledi. {18a}"

Şahısların ölümü münasebetiyle sıklıkla temas edilen bir husus vardır ki, ölüm hadisesi hakkında kısa bir tanıtımdan sonra ölen kişinin kabrinin meşhur olduğu ve burada yapılan duaların makbul olduğudur:

> "**Şeyh 'Âşık Paşa İbn Şeyh Muhlis Baba:** Kırşehrî nâm mevzi'de tavattun idüp anda vefât eyledi. Kabri meşhûr ve du'âsı müstecâbdur. {3a}"; "**Şeyh Karaca Ahmed:** ...Akhisâr'a karîb yirde tavattun eyledi ve kabri dahı andadur. Kabrinde du'â müstecâbdur ve merzâ şifâ bulur. {4b}"

Ölüm tarihinin kesin olarak bilinmediği durumlarda bu duruma yönelik farklı rivayetler dile getirilir:

> "**Şeyh Şemsü'ddîn Muhammed:** …Şeyh-i merhûm sekiz yüz otuz üçde Burûsa'da fevt oldı. Ba'zılar "Sekiz yüz otuz ikide fevt oldı." didiler. Kabri Burûsa'da meşhûrdur. {16b}"

Tüm bu kullanımlarla birlikte bir durum tespitine dayalı olarak vefata dair malumatların çoğu zaman birkaç kelimeyi geçmeyen örneklerle sınırlı kalmasının bu dönemin anlayışını yansıttığı kanaatindeyiz. Bu durum "âkıbet" kavramı ile ölümün hakikatine ve nihayetin ölüm ile vuku bulacağına işaret eden anlayışın tezâhürü olmalıdır:

> "**Şeyh Hâcî Bayram**: …'Âkıbeti Engûrî'de fevt oldı. Kabri meşhûrdur… {17a}"; "**Şeyh Pîr İlyâs el-Amâsî:** …'Âkıbet anda fevt olup Amâsiyye'de olan bâgçesinde defn olınmışdur. {22a}"; "**Monlâ Seyyid Ahmed 'Abdu'llâh el-Kırımî:** …'Âkıbeti İstanbul'da fevt oldı ve anda medfûndur. {24a}"

Bazen ölüm haberini oluşturan bilgi, tarihî bir hadiseye uzanır. Bu durum tabaka sistemine göre tanzim edilen bir eserde kronolojik bir sıranın padişahların değişimi münasebetiyle farklılaşmasına işarettir. Aynı zamanda çeşitli sosyal statü değişiminin de bir izahını oluşturmaktadır:

> "**Monlâ Sinân Paşa:** …Kaçan Sultân Mehemmed fevt olup Sultân Bâyezîd pâdişâh oldukda Edrine'de Dârü'l-Hadîs Medresesi'ni virüp günde yüz akçe 'ulûfe ta'yîn eyledi. {53b}"

Şahısların ölüm sebebini ve şeklini belirten tanıtımlara bakıldığında ise bu konuda verilen örnekler sınırlı kalmaktadır:

> "**Monlâ Muhyi'ddîn Dervîş:** …Merhûm tamdan düşüp fevt olmışdur. {51b}"; **Monlâ Şeyh Muhammed-i Cezerî**: ...Şeyh eydür: 'Ben Rûm'a geldüm, oglum mezbûr Muhammed benüm ders vazîfelerümi cemî'an edâ eyledi vefât idince. Ve sekiz yüz on dördinde maraz-ı tâ'ûndan vefât eyledi. {12a}"

Ölüm haberini oluşturan bilgilerin ve bununla ilgili tafsilatın değişmesi bazen müellifin bizzat olayları müşahede etmesi ya da yakın birinin ağzından duyması münasebetiyle söz konusu olabilmektedir. Bu tarz tanıtımlarda ölüm hadisesi hakkında verilen malumatlar ve sonrasında gelişen olaylar uzun uzadıya takdim edilmektedir.

B. SOSYAL, KÜLTÜREL DURUM VE İLİŞKİLER

Öğrenim ve Yetişme

Şahısların tanıtılmasında önemle üzerinde durulan konuların başında onların öğrenim ve yetişmeleri gelir. İlk eğitiminin nerede ve kim tarafından verildiği, ders alınan hocalar, mütehassıs olunan ilim dalları, icra edilen görevler eserde genellikle bir sıra içerisinde temel hatları ile yer alır. Ancak bu bilgilerin her isimde aynı oranda ve eksiksiz olması tabii olarak düşünülemez.

Eserde eğitim ve öğretim faaliyetlerinin genel çerçevesi ilk olarak eğitim sürecinin kısaca tarifi ile başlar. Daha sonraki süreçte eğitimin nasıl bir tekâmül izlediği ortaya koyulur. Eğitim ve öğretim ile ilgili bu açıklamalar genellikle "ulemâ-yı 'asrından okıdı" kalıp ifadesi ile yapılıp bu tanıtımın ileriki aşamalarında "sonra" ya da "badehu" bağlacı ile hangi hocalardan ders alındığı, hangi ilim dallarında mütehassıs olunduğu, hangi görevlerde bulunduğu izah edilir. Bu ifadeler incelendiğinde bir üslup çabası, içi boş bir sözden ziyade çağın şartlarına göre isimler hakkında birtakım bilgiler içeren ve devrinde rahatlıkla anlaşılabilecek bir tanıtım gerçekleştirildiği görülür. Bununla birlikte meşayih ve ulemâ hakkında benzer bilgilerde tekrara düşmemek adına bu ve buna benzer bazı ifade kalıplarının biyografik eser terminolojisi içerisinde aktarımı da göz önünde bulundurulabilir. Bu çerçevenin genel bir görünüm arz etmesi hasebiyle bazı örneklere bakalım:

> "**Monlâ Yûsuf el-Hamîdî:** Şeyh Sinân dimek ile meşhûrdur. Evvelâ 'ulemâ-yı 'asrından okıyup ba'dehu Kâdîzâde'ye mu'îd oldı sonra Hâcezâde hıdmetine vâsıl oldı ba'dehu ba'z-ı medârise müderris olup ba'dehu Burûsa'da Ahmed Paşa İbn Veliyyü'ddîn Medresesi'ne müderris oldı. {101b-102a}"; "**Monlâ Seyyidî el-Karamanî:** 'Ulemâ-yı 'asrından okıdı sonra Monlâ 'Alî el-'Arabî hıdmetine yitişüp sonra mu'îdi oldı sonra Tokat'da müderris oldı sonra İstanbul'da Kalender-hâne'ye müderris olup ba'dehu Semâniyye'den birine müderris oldı sonra Burûsa'da Sultân Bâyezîd Medresesi'ne müderris oldı sonra İstanbul'a kâdî oldı ba'dehu Anatolı kâdî-'askeri oldı sonra Rûmili kâdî-'askeri oldı. {93b}"

Bu çerçevede değerlendirilebilecek ifadelerden biri de "evvelâ ..... ba'dehu ..." şeklindeki ortaya konulan kronolojik bir sıra içerisindeki ifade kalıplarıdır. Müellif bu kullanımlarda bazen eğitimin ilk olarak kimden ve nereden alındığına dair bilgileri verir, bazen eğitimin hangi dalda gerçekleştiğini aktarır. Bu yapı özellikle tanıtımın başında bir giriş cümlesi olarak yer alır:

> "**Monlâ Hasan Paşa:** Evvelâ vâlidinden ba'dehu Şeyh Cemâlü'ddîn-i Aksarâyî'den okıyup Şemsü'ddîn-i Fenârî ile bile cem' oldı. {10a}"; "**Şeyh Hâcî Halîfe:** ...Evvelâ 'ulûm-ı zâhireyi tekmîl eyledi ba'dehu Yahşî Fakîh oglı Şeyh Tâcü'ddîn hıdmetinde tasavvufı tekmîl eyledi. {74b}"; "**İsmâ'îl el-Gürânî**: ...Evvelâ vilâyetinde 'ulemâ-yı 'asrından okıdı sonra Mısr'a vardı. Anda da fıkh okıdı ve kırâ'at-ı 'aşereyi tekmîl eyleyüp hadîs ü tefsîr okıdı. {24a}"

Kimi örneklerde ise eğitim ve öğretim faaliyetlerinin "musahib", "terbiyet", "mülâzemet", "müdâvemet" kavramları ile izahı söz konusu olur. Bu kavramlar farklı anlam ve nüansları ile genel olarak bir stajyerlik, ilim yolunda bir arkadaşlık, süreklilik arz eden bir eğitim-öğretim faaliyeti, ilme duyulan iştiyak ve bunun neticesinde oluşan bir meşguliyet gibi çeşitli süreçlerinin tanıtımını oluşturur:

> **"Şeyh Muzafferü'ddîn el-Lârendevî:** Bu dahı Şeyh Hâmid'e musâhib olup makâmât-ı 'aliyyeye ve kerâmât-ı seniyyeye vâsıl oldı. {22b}"; **"Şeyh Fazlu'llâh:** … Tarîk-i tasavvufa sâlik olup babasınun halîfesi Şeyh Şâmî terbiyet eyledi. Yanında merâtib-i 'aliyye ve makâmât-ı seniyyeye vâsıl oldı. {73a}"; "**Monlâ Muhyi'ddîn el-Kâfiyeci:** ...Suyûtî eydür: 'Muhyi'ddîn-i mezbûra on dört yıl mülâzemet eyledüm. Her buluşdukda tahkîkât ü 'acâ'ibden istimâ' eylemedügüm fâ'ide istimâ' iderdüm... {19a}"; "**Şeyh Dede 'Ömer el-Aydınî:** ...Sonra Şirvân'a varup 'Ârif-i bi'llâh Seyyid Yahyâ-yı Şirvânî'ye mülâkî olup yanında riyâzâta ve mücâhedâta meşgûl olup … {82a}"; "**eş-Şeyh Muslihu'ddîn et-Tavîl**: ...Meşâyih-i 'asrı deverân idüp âhir Şeyh İlâhî yanında karar idüp hıdmetine müdâvemet eyledi. Vefât idince merhûm yanında tarîkat-ı sûfiyyeyi tekmîl ve gâyetine varınca tahsîl eyledi. {115b}"

Bu çerçevenin dışına çıkan tanıtımlar da eserde yer alır. Verilen bilgilere ek olarak çeşitli tafsilat ve ayrıntılar ifade edilir. Bu tafsilat ve ayrıntılar eğitim ve öğretimin nerede ve nasıl gerçekleştiğine dair bir malumattan ziyade bir yola intisabın, bir gönül bağının izahını oluşturur, anlatım menkıbevî bir mahiyet arz eder:

> "**eş-Şeyh Lutfu'llâh el-Üskübî:** ...Ol vakt İstanbul'da Şeyh İlâhî Hazretleri Zeyrek Câmi'i'nde idi, anun ahvâlini istimâ' idüp ana müteveccih oldı. Merhûm hikâyet ider ki "Tâlib-i 'ilm şeklinde Zeyrek Câmi'i'ne vardum. Mescidün bir gûşesinde oturdum ve kalbüme Şeyh İlâhî'yi imtihân eylemek halecân eyledi. Şeyh tarafına müteveccih oldum. Kıble tarafından bana bir el görindi, ben eli görürem lâkin sâhibini görmezem. Bu hâlet beni cezb eyledi, üç saffa degin ilerü vardum. Salât-ı zuhrda ikâmet olındukda şeyh çıkdı, namâzı edâ eyledi. Ba'de'l-ferâg şeyhün elin öpmege ilerü vardum. Gördüm ki evvel gördügüm eldür, öpdüm. Dahı şeyh bana 'Sen şedîdü'l-imtihânsın ya'nî sen âdemi pek imtihân idersin, bir imtihân yetmez mi idi.' didi. Ben dahı i'tizâr eyledüm ve hıdmetinde olmagı taleb eyledüm. {116a-116b}"

Eğitim ve öğretimin tasavvufî bir yolda gerçekleşmesine dair pek çok örnek eserde yer alır. Bu örnekler ulemânın tanıtımından ziyade meşayihin tanıtımında bulunur. Eğitimdeki metot farklılaşır zira intisap olunan yol farklılaşır. Burada devrin ilim ve kültür hayatı farklı açılardan çeşitli yelpazelerde canlanır. Bu tanıtımlarda öğrenim hayatının özel yönlerine girildiği ve ayrıntılarına inildiği özellikle meşayihin ilmî, fikrî gelişimi ile bu durum arasındaki ilişkilere doğrudan yer verildiği de görülür. Tahsil durumu "ma'rifet, ma'ârif, kemâl" vb. kavramlar ile izah olunur. Burada zikredilen isimler daha çok manevi bir eğitimin temsilcileri olarak yer alır:

> "**Şeyh 'Abdu'r-rahîm**: ...Şeyh Zeynü'ddîn-i Hâfî'ye buluşdı, musâhib oldı. Zeynü'ddîn buna mahabbet eyleyüp bununla Hâf'a vardı. Zeynü'ddîn yanında çok halvet eyledi. Zeynü'ddîn buna *lâ ilâhe illa'l-lâh* kelimesini telkîn eyleyüp Zeynü'ddîn'den hırka giydi. Yanından makâmât-ı 'âliyeye vâsıl oldı, ahz idecegini ahz eyledi. {20a-20b}"; "**Şeyh 'Abdu'llâh el-İlâhî:** …Sonra Semerkand'a vardı, Şeyh 'Ârif-i

bi'llâh Hâce 'Ubeydu'llâh-ı Semerkandî hıdmetine vâsıl olup yanında tarîkatı tahsîl eyledi. İşâreti ile Buhârâ'ya varup Hâce Bahâ'ü'ddîn-i Nakş-bendî âsitânesinde i'tikâf eyleyüp rûhından mürebbâ oldı. Hattâ gâhî kabri yarılup Hâce Bahâ'ü'ddîn mütemessil olup vâkı'asını ta'bîr iderdi. {77b}"

Unutulmamalıdır ki bu süreçler, eserin kaleme alındığı dönemde resmî ve düzenli öğrenim faaliyetleri dışında öğrenim ve bilgi edinme yolları olarak söz konusu edilir. Bir ismin yetişmesinde rol oynayan veya oynayabilecek olan durumlar ortaya konur. Bunların hepsi bilinen düzenli eğitimin yanında -izlenmesi gereken bir yol veya alternatif olarak ele alınmazlar- bir çeşit tahsil ve yetişme tarzı olarak bazı isimlerin eğitim ve öğretim süreçlerinin temelini teşkil eder.

Şahısların yetişmesinde rolü olan isimlerin zikredilmesi de eserin en belirgin tanıtım uygulamalarından birini oluşturur. Öğrenimin önemli bir unsuru olan hocaların isimleri eserde dikkatle ifade olunur. Bu isimler bazen maddi bir eğitim dolayısıyla bazen manevi bir eğitim dolayısıyla zikrolunur. Aynı zamanda bu tanıtımlarda zikrolunan hocaların devrin en önemli ve yetkin âlimleri oldukları gerek bu isimler hakkında gerçekleştirilen tanıtım ve tasvirlerden gerek bu isimlerin çokça zikredilmesinden anlaşılır:

"**Monlâ Musannifek:** ...'Ulûm-ı edebiyyeyi Celâlü'ddîn Yûsuf el-Evbihî ki Taftâzânî şâgirdlerindendür, andan okıdı ve dahı mezbûr Yûsuf'un şâgirdlerinden Ahmed bin Muhammed bin Mahmûd el-İmânî el-Herevî'den okıdı ki mezbûr Celâlü'ddîn Yûsuf şâgirdi idi ve dahı fıkh-ı Şâfi'î 'Abdu'l'azîz bin Ahmed el-Ebherî'den okıdı ve fıkh-ı Hanefiyye'yi İmâm Fasîhu'ddîn Muhammed bin Muhammed 'Âlâ'dan okıdı.{50b}"; "**Mevlânâ Bedrü'ddîn Mahmûd:** ...Mevlânâ Feyzu'llâh fevt oldukdan sonra diyâr-ı Mısr'a göçüp Mısr'da Seyyid Şerîf-i Cürcânî ile Mübârek Şâh Mantıkî'den okıyup Mübârek Şâh ile hacca varup Mekke'de Şeyh Zeyla'î'den okıyup sonra yine Mısr'a gelüp Seyyid Şerîf ile Şeyh Ekmel'den okıyup cemî'-i 'ulûmı andan tahsîl eyledi. {15a}"

Tüm bu aktarımlarla birlikte eğitim ve öğrenime yönelik tanıtımı yapılan isimlerin ilgisi ve gayreti, bu yönde kabiliyeti, diğer akranları ile

mukayesesi, ilim çerçevesinde nasıl bir değer gördüğü, hocalarının kendisi hakkındaki tutum, davranış ve değerlendirmeleri, bu hocaların ilmî ve şahsî durumları kimi zaman müstakil bir bölüm hâlinde kimi zaman ise tamamlayıcı bir bilgi şeklinde ifade edilir.

Öğrenimle ilgili malumatların verildiği kimi örneklerde ise belirli bir merhaleye erişen, sosyal statü kazanan ya da öğrenimini yarıda bırakan şahısların çeşitli kazanım ve edinimlerini terk etmesine, bırakmasına dair bilgiler yer alır. Bu örneklerde neden terk ettikleri, yarıda bıraktıkları veya tamamlayamadıkları birkaç kelime ile beyan edilir, ayrıntıya girilmez. Bazen bir gerekçe beyan edilmez ancak yarıda kalan öğrenimin akabinde tutulan yol tahsilin tamamlanmamasına dair bize birtakım ipuçları verir. Bu durum genel olarak dervişlik, kanaat ve inziva yolunun seçilmesi ile gerçekleşir:

> "**Şeyh Hâcî Bayram Sultân el-Ankaravî:** ...Sonra medreseden ferâgat eyleyüp Şeyh Hâmid müsâhabetini ihtiyâr idüp makâmât-ı sülûke 'ârif oldı. {17a}"; "**Monlâ Ayâs:** …Sultân Mehemmed sagîr iken hâcesi olup sonra cezbe-i İlâhiyye yitişüp Şeyh Tâcü'ddîn hıdmetine vâsıl oldı ki ... {51b-52a}"

Eğitimin yarıda bırakılması kimi örneklerde zâhir ve bâtının bir arada edinimidir. Terk edilen ya da yarıda bırakılan bir yol değil farklı kolları içine alan şer'î ve aklî ilimler ile tasavvufu cem eden bir tekâmül halkasının zinciridir:

> **"Monlâ Mehemmed-i İznikî:** 'Ulûm-ı şer'iyye vü 'akliyyeyi Monlâ Fenârî'den okıyup mâhir ve fâ'ik-i akrân olup sonra sûfî olup tasavvufı tahsîl idüp şerî'at ü tarîkat ü hakîkat beynin cem' eyledi. {30b}"

Bu çerçevede değerlendirilebilecek ifadelerden biri de "evvelâ ... ba'dehu/sonra ..." şeklindeki cümle kalıpları ile ortaya konulan farklı eğitim ve öğretim safhalarına uzanan ifadelerdir. Bu ifadeler, gerek ilmî gerekse tasavvufî eğitim ve terbiyenin bir kopuş hâlinden ziyade uzantısal düzlemde tezahürüdür:

> **"Şeyh 'Abdu'llatîf el-Makdisî:** ...Evvelâ 'ilm-i şerîfe meşgûl olup sonra tarîk-i tasavvufa meyl eyleyüp Şeyh 'Abdu'l'azîz hıdmetine yitişüp... {19b}"; "**Şeyh Hâcî Halîfe:** Evvelâ 'ulûm-ı zâhireyi tekmîl

eyledi ba'dehu Yahşî Fakîh oglı Şeyh Tâcü'ddîn hıdmetinde tasavvufı tekmîl eyledi. {74b}"; **"Şeyh Mes'ûd:** Evvelâ müderris idi sonra tarîk-i tasavvufa râgıb olup Şeyh 'Alâ'ü'ddîn hıdmetine yitişdi. {83b}"

Böyle bir sebep ve sonuç çerçevesinde mevcut öğrenimini bırakan kimi zevatın öğrenimlerinde başarılı oldukları hatta bu aşamada tekâmüle erişmek üzere oldukları kimi zaman ilahî cezbe hâlinin galip gelmesi ile bir makam ve mansıbın terkinin söz konusu edildiği görülür:

"Seyyid 'Alâ'ü'ddîn: Seyyid 'Alâ'ü'ddîn-i mesfûr kendü vilâyetinde 'ilme meşgûl olup mertebe-i fazla yitişdükde tarîk-i tasavvufa sâlik olup mertebe-i 'azîmeye vâsıl oldı. {24a}"; "**Şeyh Karaca Ahmed:** 'Acem pâdişâhlarından birinün oglı idi. Cezbe yitişüp diyârını terk idüp... {4b}"

Öğrenimin çeşitli şekillerde yarıda bırakılmasının bir diğer örneği de farklı bir tanıtımda görülür. Şemsü'ddîn-i Fenârî'nin tedrisini terk etmesinin, yarıda bırakmasının sebebi hocası ile "*mâbeynlerinde muhâlefet olmagın"* beyanı ile izah bulur:

"**Monlâ 'Alâ'ü'ddîn el-Esved:** ...Monlâ Şemsü'ddîn-i Fenârî, 'Alâ'ü'ddîn'den okıdı lâkin mâ-beynlerinde muhâlefet olmagın 'Alâ'ü'ddîn'i terk idüp Cemâlü'ddîn-i Aksarâyî hıdmetine yitişdi. {3b}"

İfade edilen sebeplere müracaat edildiğinde bu sebeplerin bir başarısızlık ya da zevk, safa, eğlence vb. durumları içermemesi eser boyunca dikkat çeken bir ayrıntı olarak görülür. Bununla birlikte öğrenime belirli bir dönem ara verip yeniden dönmek, öğrenim sırasında beyan edilmeyen bir güçlük ya da zorluk, öğrenimin terkini doğuran sebebin bir meslek ya da görev dolayısıyla gerçekleşmesi pek görülmez.

Tahsilini tamamlayanlar, yarıda bırakanlar dışında öğrenim görmeyen bir üçüncü grup yer alır ki bu tarz isimler birkaç örnek ile sınırlıdır. Bu isimlerin öğrenme ve bilgi edinme yolları farklı vasıtalar ile gerçekleşir:

"**eş-Şeyh İskender:** Şeyh Muhyi'ddîn İskilibî yanında tarîk-i tasavvufı tekmîl eyledi ve irşâdı ile icâzet virdi. Ümmî idi lâkin tasavvuf zevki ile ma'ârif-i zevkiyeye kâdir oldı ki 'ukûl mütehayyir olurdı ve mürîd terbiyetinde kuvvet-i 'azîmi var idi. {160a}"; "**eş-Şeyh Sinân**

Halîfe: Şeyh Süleymân Halîfe hulefâsından idi. Makâmına kâ'im olup İstanbul'da zâviyesine şeyh oldı. Gerçi ümmî idi lâkin cezbe-i 'azîmesi var idi. Nâsdan münkatı' ve nefsine müştegil idi. {160b}"

İsimlerin eğitim ve öğretimi ile ilgili olarak siyasî otorite ile bağlantılı aktarımlar ise genel olarak yukarıda izahı verilen bir eğitim ve öğretim anlayışının dışında genel bir yetişme, destekleme, koruyup kollama şeklinde ifade edilir. Bu faaliyetler eser boyunca daha ziyade "terbiyet" ve "musahabet" kavramları ile ifade bulur. Bunun dışında gerek padişah ve devlet adamları gerekse çeşitli isimler tarafından yetiştirilen bazı ulemâ ya da meşayihin küçükken ya da yetişme çağlarında sunulan imkânlar ile yüksek tahsil ve gelişime imkân buldukları da görülür:

"**Monlâ 'Abdu'lkerîm:** 'Âlim ü fâzıl idi. Monlâ 'Abdu'lkerîm ve Vezîr Mahmûd Paşa ve Monlâ Ayâs bu üçi Sultân Murâd merhûmun ümerâsından Mehemmed Âgâ'nun kulları idi. Küçükden bunları Rûm'a getürdi. {47a}"; **"Monlâ Seyyid Mahmûd:** Babası merhûm Sultân Bâyezîd'ün mu'allimi idi. Kendüsi yetîm kalup ba'z-ı sulehâ terbiye eyleyüp zamânı 'ulemâsından -Monlâ Lutfî gibi ve Birgizâde gibi- 'ulûm tahsîl eyledi. {104a}"; "**Monlâ Şücâ' el-Gulâm:** Monlâ İlyâs 'ulemâdan birisinün kulı idi. Küçükden terbiye ve ta'lîm-i 'ulûm eyleyüp kâmil oldı. {87a-87b}"

Müellifin eğitim ve öğretimle ilgili olarak bazen şahısların yakın çevresinden birtakım isimleri zikretmesi de söz konusudur. Bu bölümde özellikle aile üyeleri arasında eğitim ve öğretime dönük münasebetler çeşitli aşamalarda karşımıza çıkar. Bu tanıtımlarda aile üyelerinden birçoğunun zikredilmesi söz konusudur.

Tüm bu örneklerle birlikte belirli isim ve şahsiyetler dışında birtakım tarikat ve tasavvuf çevrelerinin de şahısların yetişmesinde rol oynadığı görülür. Bu örnekler düzenli ve resmî bir eğitim faaliyetinin ötesinde çeşitli tahsil ve yetişme şekillerini ortaya koyması bakımından önem arz eder:

"Bu tarîkat meşâyihinden birisi Hâce Muhammed Pârsâ hazretleridür. Hâce Bahâ'ü'ddîn-i Nakş-bendî ashâbındandur. Bir gün mürîdleri mahzarında Hâce Bahâ'ü'ddîn, Hâce Muhammed'e eyitdi:

> "Şol emânet ki bu tarîkat meşâyihinden bendedür ve cemî' ben bu tarîkde kesb eyledügüm her ne kadar var ise sana teslîm eyledüm." didi. Hâce Muhammed dahı "Kabûl eyledüm." didi. Ve dahı Hâce Bahâ'ü'ddîn, Hâce Muhammed gıybetinde "Âhir hayâtında benüm zuhûrumdan maksûd Hâce Mehemmed'ün vücûdıdur." didi ve "Ben Hâce Muhammed'i cezbe ve sülûk tarîki ile terbiyet eyledüm." didi. "Eger Hâce Muhammed de cezbe ve sülûk tarîkine meşgûl olursa 'âlem münevver olur." didi ve Hâce Muhammed'e şeyhi, sıfat-ı Berh'i hibe eyledi, kıssası meşhûrdur. Bir vakt dahı Bereket-i Nefs'i hibe eyledi ve Resûlu'llâh salla'llâhu 'aleyhi ve sellem'ün *inne min 'ibâdi'l-lâhi men lev akseme 'ala'llâhi le-eberrehu* kavline mazhar oldı. Ve şeyhi buna zikr-i hafîyi telkîn eyledi ve âdâb-ı tarîkatı tâliblere ta'allüme izn virdi. {79b}"

Burada son olarak zikredeceğimiz husus öğrenimin nerede gerçekleştirildiğine dair malumatlardır. Bu bilgiler kimi tanıtımlarda açık ve doğrudan yer alırken kimi tanıtımlarda bu tarz bilgilere doğrudan ulaşılmaz. Eserde yer alan medrese isimleri, zikredilen hocalar, birtakım olaylar ve ifadeler bu konuda yer tespitini mümkün kılan ipuçları olarak yer alır. Eserde yer tanıtımı müstakil bir bölüm hâlinde zikredilmekten ziyade çeşitli vesilelere dayanır, farklı şekillerde bilgisine ulaştığımız bu şehirlerin başında hiç şüphesiz İstanbul gelir.

Konunun dikkat çeken bir hususu eğitim ve öğretim faaliyetlerinin Anadolu sahasında olduğu kadar bu saha dışında da faaliyet alanı bulmasıdır. Anadolu sahası dışına taşan bu yerler genel olarak Arap coğrafyasıdır. Bunun dışında Acem diyarı da bu yönde ilim ve edebiyat meraklılarının uğrak mekânları arasındadır. Bu coğrafyalara uzanan faaliyetlerin âlim ve meşayihlerin hayatında görülebilecek seyahat uygulamalarının en yaygın kısmı olduğu görülür. Bu yerlerde geçen eğitim ve öğretim faaliyetlerinin şekli, içeriği ve eğitim alınan hocalar aşağıdaki örneklerdeki gibi yer alır:

> "**Monlâ Edebâlî:** Karamanî'dür. Kendü vilâyetlerinde ba'z-ı 'ulûmı tahsîl idüp sonra Şâm'a varup 'ulemâsından tefsîr ü hadîs ü usûl okıyup ba'dehu diyârına gelüp... {2b}"; **"Monlâ Cemâlü'ddîn Mehemmed:** …Seyyid Şerîf anda Monlâ Fenârî'ye buluşdı. Mısr'a

bile gitdiler ve Mısr'da Şeyh Ekmel Hazretleri'nden kırâ'at eylediler. {6a}"; "**Monlâ 'Alî el-Koçhisârî:** 'Ulemâsından okıyup diyâr-ı 'Acem'e gitdi. 'Allâme-i Taftâzânî ve Seyyid Şerîf'den okıdı. {30b}"; **"Monlâ Muhyi'ddîn el-Kâfiyeci**: ...'İlme meşgûl olup sonra 'Acem'e sonra Tatar'a varup ulu 'âlimlere yitişüp Şemsü'ddîn-i Fenârî'ye yitişdi, andan okıdı. {18b-19a}"

Bu çerçevede yer hakkında tanıtımların verildiği örneklerde dikkat çeken bir husus müellifin bu yerler hakkındaki malumatları ders görülen veya arkadaşlık edilen bazı âlim, şeyh, bilgin vb. isimler dolayısıyla zikretmesidir. Bunun dışında bu yerlerin ifade edilmesi kimi zaman bir doğum ve yerleşim yeri kimi zaman siyasî vb. sebeplerle gerçekleşmektedir. Bu konu hakkında malumatlar ilgili bölümlerde zikredilmiştir.

İlmî Durum ve Seviye

Zevatın ilmî durum ve seviyesini belirten hâl ve vasıfların tanıtılma ve değerlendirilme şekilleri bu konunun önemine işaret eder. İlim yolundaki merak, gayret bu yöndeki kabiliyet, bu konularda kullanılan saygı ve takdir dolu ifadeler vb. eylemlerin nasıl değerlendirildiğine dair açık birer işaret oluşturur.

Bu konudaki tanıtım ve değerlendirmeler çeşitlilik arz etmekle birlikte birtakım çerçeveler çizilebilir. Şahısların devrindeki ilme haiz olduğuna dair genel ve müphem ifadeler bu durumun belirli bir uygulama şeklini teşkil eder. Kimi zaman birkaç kelime ya da cümle ile ifade edilen tanım ve değerlendirmeler kimi zaman nispeten uzun ifadeleri içeren çeşitli mukayese ve dereceleme şekilleri ile eserde yer alır. Âlim ve meşayihin ilim, bilgi ve ihtisas sahibi olduğuna dair genel ve soyut çerçevede örnek vermek gerekirse aşağıdaki ifadeler bu konuda fikir verebilir:

"**Mevlânâ Tâcü'ddîn İbrâhîm:** Monlâ Yegân'dan okıdı, her 'ulûmda mâhir oldı... {28a}"; "**Monlâ Mahmûd:** Merhûm her 'ulûmun eger menkûl ve eger ma'kûl usûline vusûl ile beyne'l-'ulemâ ma'rûf u makbûl idi. {103a}"

Eğitimin kim tarafından hangi alanda ve yönde verildiğine dair müphem ifadelerin yer aldığı tanıtımlarda zikredilmesi gereken önemli bir husus

"cemî'-i 'ulûmda kâmil ü 'allâme, cemî'-i fünûna şâmil, her fende kâmil, her 'ulûmda mâhir" gibi ibarelerle bir alandaki ilim ve bilgi derinliğinden ziyade isimlerin çok yönlülüğüne dair ifade kalıplarıdır. Bu şekilde çok sayıda örnek eserde tanıtımın bir ifadesi olmaktadır:

> "**Monlâ Safer Şâh:** Merhûm cemî'-i 'ulûmda kâmil ve 'ilmi cemî'-i fünûna şâmil ve 'ilmi ile 'âmil bir recül-i fâzıl idi. {10a}"; "**Monlâ Yûsuf Bâlî:** Bu da 'âlim ü fâzıl ve her fende kâmil idi. {10b}"; "**Monlâ Şeyh Şihâbü'ddîn:** Hâlet-i sagîrinde mebânî-i 'ulûmı tahsîl eyleyüp 'ulemâ-yı 'asrından ahz-ı 'ulûm idüp her fende mâhir oldukdan sonra... {10a}"

Bu kavramların genel ve ayrıntı içermeyen bir mahiyet arz ettiği görülmektedir. Ancak çağın koşulları göz önünde bulundurulduğunda bu tanıtım ve tasvirlerin devrinde rahatlıkla anlaşılabilecek ifade kalıpları olduğu göz ardı edilmemelidir. Zira çağının yükseköğretiminin tamamlanmasını zaruri kılan medrese müderrisliği bu tanıtımı yapılan isimlerin sosyal statülerinin başında yer alan mesleklerden biridir. Ayrıca bu tanıtımlardan sonra yer alan ifadeler, alınan görevler bu ifademizin isnadını oluşturan kısımlardır.

Burada ifade edilmesi gereken bir diğer husus da bazı ifadeler ile isimlerin öğrenim seviyeleri hakkında bir tanıtım ve tespit mahiyeti arz eden kullanımların bulunmasıdır. *"Kâmil, âlim, şâmil, mâhir, beyne'l-'ulemâ ma'rûf u makbûl, 'ulemâ-yı 'asrı fazlına şehâdet ider vb."* ifadelerle ortaya konulan bu tanıtım ve tasvirler çağın belirli bir düzeyde eğitim aşamalarıdır ki elde edilen, erişilen ve bunun neticesinde çeşitli ilmî makamlara ulaşımı sağlayan edinimlerin ifadesini oluşturur.

Bu tarz müphem görülen ifadelerle tanıtımın gerçekleştirildiği örnekler çoğaltılabilir. Çok çeşitli varyasyonların olduğu bu örneklerden bazıları dikkat çekicidir. Bu örneklerden biri Monlâ Mehemmed Şâh'ın biyografisinde görülmektedir. Burada bu ismin haiz olduğu ilim, babasından hareketle ifade edilmektedir: "**Monlâ Mehemmed Şâh İbn el-Mevlâ Şemsü'ddîn el-Fenârî:** 'Âlim ü fâzıl vâlidi muttali' oldugı 'ulûmun cemî'isine muttali' idi. {10b}"

Burada temas edilmesi gereken bir diğer nokta, dile getirilen eğitim ve öğretimin hangi ilimleri kapsadığıdır. Bu yönde görülen bazı uygulamalar genel ve müphem ifadelerin ötesinde öğrenimin hangi yön ve dalda yapıldığının daha belirgin kılındığı tanıtımları içerir. Eğitim ve öğretimin ifade edildiği bu alanlar genel olarak " 'ulûm-ı zâhire, 'ulûm-ı bâtıne, 'ulûm-ı 'akliyye, 'ulûm-ı nakliyye, ilm-i zâhir, 'ulûm-ı âliye, 'ulûm-ı külliye, ulûm-ı cüziyye" vb. gibi geniş kapsamlı ilimler olarak yer alır:

> "**Monlâ Hasan es-Samsunî:** ...Sonra Monlâ Hüsrev hıdmetine varup ba'z-ı 'ulûm-ı 'akliyye ve 'ulûm-ı nakliyyeyi Monlâ Hüsrev'den tekmîl eyledi. {48a}"; "**Monlâ İlyâs el-Hanefî:** 'Ulûm-ı 'akliyye vü nakliyyede mâhir idi. 'İlm ile tasavvuf beynini câmi' idi. {31a}"; "**Monlâ Mehemmed-i İznikî:** 'Ulûm-ı şer'iyye vü 'akliyyeyi Monlâ Fenârî'den okıyup… {30b}"; "**Şeyh Zeynü'ddîn-i Hâfî:** ...'Ulûm-ı zâhir ü bâtıneyi cem' idüp... {21a}"

Burada ifade edilmesi gereken bir durum da şahısların çok yönlülüğüne işaret eden ve bir meziyet olarak zikredilen ifade kalıplarıdır: *"Her fenne dühûlı var; ekser-i fünûna şümûli var; fünûnun ekserisine kâdir idi; zû-fünûn her fende yedi var vb."* Bu ifade kalıplarının bir ilim ve bilgide derinleşmek anlamından öte çeşitli sahalarda belirli seviyelere ulaşma, belirli bir keyfiyet arz etme manalarında kullanımı söz konusudur. Bu yöndeki uygulamaların ilimde çok yönlülüğe işaret eden bir düzlemde şahısların tabiatına, fıtratına kimi zaman tercihlerine dayalı bir tasarrufun beyanı olması söz konusudur. Bu durum müellifçe izlenen bir tanıtım ve tasvir stratejisi olarak da görülebilir. Ancak bu durumun ilimde genişlik ve derinliğin ifadesi olması kanaatimizce daha uygundur.

İlim, bilgi ve ihtisas sahibi olunduğuna dair genel ve belirli bir çerçevenin akabinde daha belirli alanlardaki ilimlere yer verildiği de görülür. Bu örneklerde dikkat çeken husus isimlerin aldığı eğitimin, hangi dalda ihtisasının bulunduğunun genel bir bilgi birikiminin belirtilmesinden sonra ele alınmasıdır. Nitekim bu durum müellifçe izlenen bir tanıtım stratejisi olabilir. Bununla birlikte çok yönlülük, etraflılık içerisinde daha fazla uzmanlaşılan veya tercih edilen bir alanın zikredilmesi de bu yönde bir kullanımın sebebi olarak düşünülebilir:

> "**Monlâ Muhyi'ddîn Muhammed:** Merhûm 'âlim ü fâzıl ve 'ulûmun cemî'isinde mâhir idi. Sâhibü'l-beyân ve fasîhu'l-lisân vâsi'u't-takrîr ve kâmilü't-tahrîr idi. 'Arabî inşâda mâhir idi. {94b}"; "**Monlâ 'Abdu'levvel bin Hüseyn:** Çok 'ulûmda yedi vardur, ale'l-husûs fıkh u hadîs ü kırâ'atde tamâm rüsûhı var idi. {105b}"; "**Monlâ Bedrü'ddîn Mahmûd:** Merhûmun çok 'ulûmda müşâreketi vardur ammâ 'ulûm-ı 'akliyyeye nisbeti ziyâdece idi. {127a}"; "**Monlâ Muhammed Beg:** 'Ulûmun cemî'isinde mâhir idi ve 'ulûm-ı 'akliyyede ve 'ulûm-ı riyâziyyede misli nâdir idi. {151b}"

Tanıtım ve değerlendirmelerde yukarıda verilen çerçeve dışında kimi biyografilerde ilmî durum ve seviyenin çeşitli ıstılahlar etrafında verildiği görülür. Aktarılan bu faaliyetler bu ıstılahların hangi ilim, bilgi ve hüneri kapsadığını açıkça belirten bir tanıtım içerir:

> "**eş-Şeyh Ahmed:** Evvelâ vâlidinden hadîs ü tefsîr okıyup fâ'ik oldukdan sonra tasavvufa râgıb olup ve tahsîl eyleyüp nakl-i hadîs ü tefsîr ve va'z u tezkîre müştegil, nâsdan münkatı' oldılar. {162b}"; "**Monlâ Hamza el-Karamanî:** 'Ulemâ-yı 'asrından 'ulûm-ı şer'iyye ve hadîs ü tefsîr okıyup her birinde mâhir oldı. Derse ve fetvâya meşgûl olup Tefsîr-i Kâdî'ye hâşiye yazdı. {29b}"

Farklı ilim dallarında varlık ya da ihtisas sahibi olmanın soyut ve genel çerçevesinin ötesinde, bu ilim ve bilgi ediniminin somut bir biçimde sosyo-kültürel anlamda neler kazandırdığı da bazı örneklerde açıkça görülür:

> **Monlâ Edebâlî:** Kendü vilâyetlerinde ba'z-ı 'ulûmı tahsîl idüp sonra Şâm'a varup 'ulemâsından tefsîr ü hadîs ü usûl okıyup ba'dehu diyârına gelüp 'Osmân Gâzî yanında kurb-ı tâmm tahsîl eyleyüp umûr-ı fetvâda ve umûr-ı saltanatda müsteşâr ü mü'temen idi. {2b}

Unutulmamalıdır ki ele alınan isimler, ilmi kendisine meslek edinen ve gerçek ilim ve ihtisas sahibi kimselerdir. İlmî durum ve seviyelerine dair ayrıntılı tavsif ve değerlendirmelerin belirli bir oranda yoğunluk, belirginlik, tafsilât ve kuvvet kazanması ve bu nispette tanıtım ve değerlendirmelerin daha ayrıntılı bir hâl arz etmesi de tabii bir durumdur.

Nispeten uzun, mübalağalı çeşitli mukayese ve derecelemeler ile oluşturulan tanıtımlar da önem arz etmektedir. Eser genelinde sıklıkla yer verilen

bu tanıtımlarda âlim ve meşayihin ilmî durum ve seviyesine yönelik bir tanıtım stratejisi söz konusudur:

> "**Monlâ Hamîdü'ddîn**: ...'Ulûm-ı şer'iyye vü 'akliyyeden bir mes'ele bulmadum ki onı hıfz itmiş olmaya." didi. {53a}"; "**Mevlânâ Ya'kûb el-Asfar el-Karamanî**: Telvîh'i bundan okıyup her kaçan bir mes'e-le-i usûl okınsa füru'dan ana ne kadar mes'ele müteferri' ise cümlesini orada takrîr ü beyân iderdi. {18a}"; "**Monlâ 'Abdu'r-rahman:** Merhûm 'ulûm-ı 'akliyyede emed-i aksâya ve 'ulûm-ı nakliyyede gâyet-i kusvâya yitişüp 'ilm-i 'Arabiyye'de şeyh ve hadîs ü tefsîrde ferîd ve 'ilm-i belâgatda vahîd idi. {91b}"

Bazı tanıtımlarla kişilerin hangi ilim ya da bilgi dallarında ihtisaslarının bulunduğu kimi zaman soyut bir mukayese ile kimi zaman ise somut bir biçimde, eser vb. zikredilerek gerçekleştirilmekte, çeşitli uygulamalarla kapsamın genişletildiği bazı tanıtımlarda ise ilme olan bir rağbetin, bu konudaki bir kabiliyetin vb. ele alındığı görülmektedir:

> "**Monlâ Muhyi'ddîn el-Kâfiyeci**: Kelâmda usûl-ı fıkhda ve nahv u sarfda ve i'râbda ve me'ânî vü beyânda ve cedel u mantık ve hey'etde ve dahı fıkhda ve hadîs u tefsîrde kâmil ve te'lîfâtı çok idi. Suyûtî eydür: "Ben su'âl eyledüm, tesânîfüni di yazayum." didüm. Muhyi'ddîn "Saymaga kâdir degülüm." didi. {19a}"; "**Monlâ 'Alâ'ü'ddîn 'Alî:** 'Âlim ü fâzıl muhakkik u müdakkik, 'ulûm-ı şer'iyyeye iştigâle harîs idi. {55a}"

Tüm bu tespitlerden sonra ilmî durumun belirli bir şekilde tavsif ve takdirinde tespit edilen ilim dallarına son olarak bakalım. Eserde sıkça zikredilen ilmî alan veya dallar şunlardır: 'Ulûm-ı zâhire vü bâtıne, 'ulûm-ı makûle vü menkûle, 'ulûm-ı 'akliyye, 'ulûm-ı nakliyye, 'ulûm-ı şer'iyye, 'ulûm-ı hikemiyye, 'ulûm-ı 'Arabiyye, 'ulûm-ı tevârîh, 'ulûm-ı edebiyye, ilm-i 'Arabiyye vü Fârsiyye, 'ilm-i hadîs ü tefsîr, 'ulûm-ı riyâziyye, 'ilm-i usûl u fürû', 'ilm-i kırâ'at, 'ilm-i fıkh u tefsīr, 'ilm-i hey'et, 'ilm-i hendese, kelâm, mantık, hikmet, kavâ'id, sanâ'at-ı inşâ, 'ilm-i belâgat, hüsn-i hatt, nahv, sarf, i'rab, 'ilm-i me'ânî, 'ilm-i beyân, cedel.

C. MESLEK, MEVKİ, GEÇİM DURUMU VE İMKÂNLARI

Eserin Osmanlı ilim hayatı ve muhiti hakkında bilgi veren bir kaynak olması özellikle belirli çevrelerde yoğunlaşan bir meslek ve mevki edinimini ortaya çıkarır. Bu meslek ve mevkilerin elde edilme aşamaları, burada bulunan isimlerin çevresi ile gelişen temas ve münasebetleri, şahısların meslek ve mevkisinde görülen düşüş ve yükselişler, azil, ayrılma, emekli olma vb. konular çeşitli alt başlıklar ile konunun içeriğini oluşturur.

Özel Hizmet, Yakınlık ve Destekler

Saray ve Çevresi

Çağın sosyal, siyasal, kültürel yapısı, tanıtımı yapılan şahısların çeşitli münasebetlerle saray ve çevresiyle yakın ilişkiler kurmasını sağlayacak bir zemin geliştirir. Bu zemin dolayısıyla padişah etkisi, ağırlığı nisbetinde bu ilişki ağının temelinde yer alır. Bu unsur, saray ve tebaası ile çeşitli meslek ve görevlerin doğal ve zorunlu birlikteliklerinin birer yansıması ile eserde zikrolunur. Şahısların hayatında önem arz eden bu durum kimi zaman bir destek ve yardımın, takdir ve tasvibin ifadesi olur kimi zaman ise mutlak bir egemenliğin karşısında ayrı bir güç mekanizmasının varlığını doğurur.

Sunulan sosyal ve ekonomik imkânların farklı şekillerde isimlerin hayat standartlarını yükseltmesi söz konusu olur. Bu imkânların ötesinde âlim veya meşayihin yeteneklerinin gün yüzüne çıkartılması, değer ve kıymetlerinin tefrik edilip layık oldukları kıymetin verilmesi, aynı zamanda çeşitli vesilelerle onların geliştirilmesi ve olgunlaşması da bu konunun çeşitli varyasyonlarını oluşturur.

Yapılan tanıtımlar incelendiğinde âlim ve meşayihin daha ziyade eserde saray ve tebaası ile kurulan dostluk, arkadaşlık, özel hizmet, özel tanışıklık ve destek ilişkileri ile ele alındığı görülür. Bu ilişkiler kimi zaman devamlı, uzun süreli, kalıcı kimi zaman ise çeşitli vesileler çerçevesinde geçici ve kısa süreli gerçekleşir. Bu durumlardan ilki; sohbet, arkadaşlık ve yakınlığın daha sağlam, kalıcı ve samimi bir mahiyet taşıması aynı zamanda devamlı ve uzun süreli olması hasebiyle ilişkilerin en yüksek, ileri ve cazip şeklini oluşturur.

Padişah ve tebaasının âlim ve meşayih ile ilgili münasebeti daha ziyade ilim yönüyle ortaya konur. Şahısların ilmî seviyeleri, çeşitli meziyet ve kabiliyetleri bu münasebetin kaynağını oluşturur. Bu durum kimi zaman bir meclis veya sohbet esnasında vb. gerçekleşir, çeşitli hüner ve yeteneklerin sergisi hâline gelir, kimi zaman takdim edilen bir eser vesilesiyle, kimi zaman ise padişahın bizzat huzurunda gerçekleşen bir münazara ile mümkün olur. Bu konuda çok sayıda örnek eserde yer alır. Bu örneklerden biri Hocazâde ile Sultan Mehmet arasında vuku bulur:

> Ol zamânda vardılar ki Sultân Mehemmed İstanbul'dan çıkmış Edrine'ye gidiyordı. Mahmûd Paşa gördükde "Eyü vardun geldün, ben seni pâdişâha andum. Şimdi pâdişâh yanında bahs vardur, sen de hâzır ol." didi. Hâcezâde vardı, pâdişâha selâm virdi. Sultân Mehemmed "Bu kimdür?" didükde Mahmûd Paşa "Bu Hâcezâde dâ'îleridür." didi. Sultân Mehemmed "Merhabâ." didi. Ol zamânda Sultân Mehemmed'ün bir cânibinde Monlâ Zeyrek ve bir cânibinde Monlâ Seyyidî 'Alî idi. Hâcezâde, Seyyidî 'Alî tarafına teveccüh idüp Seyyidî 'Alî yanında oturdukdan sonra esnâ-yı mübâhasede Hâcezâde, Monlâ Zeyrek'e i'tirâz eyledi. Mâ-beynlerinde çok kelimât olup Seyyidî 'Alî kalkup bir cânibinde Hâcezâde kaldı. Yine mâ-beynlerinde çok kelimât u bahs cârî olup Monlâ Zeyrek gerildi. Hattâ Sultân Mehemmed, Monlâ Zeyrek'e "Monlâ senün sözün söz degüldür." didi dahı Monlâ Zeyrek gitdi. Sultân Mehemmed yanında Hâcezâde kaldı, sarâya dek söyleşürek gitdiler. {36b}

Padişahın buyruğunu hükümsüz bırakacak bir diğer örnek ise Timur ile Sa'dü'ddîn-i Taftazanî arasında gerçekleşir. Sa'dü'ddîn-i Taftazanî'nin tahrir kıldığı eser, kendisini padişahın gazabından kurtardığı gibi verilen değerin de bir nişanesi olur:

> Emîr Timur bir gün bir maslahata peyk gönderdi. "Eger yolda ata muhtâc olursan her kimi bulursan atını al eger benüm oglum Şâhrûh ise dahı." didi. Peyk gitdi, yolda Sa'dü'ddîn-i Taftâzânî bir yirde konmış çâdırı öninde atları baglu turur. Peyk bir atını alup Monlâ tuyup atı peykün elinden alup peyke bir 'alâ kötek çaldı. Peyk dahı dönüp Emîr Timur'a gelüp Sa'dü'ddîn'ün itdügi işi haber virdükde Timur gazab-ı şedîd ile gazab eyledi hattâ eyitdi: "Eger oglum Şâhrûh olsa katl

> iderdüm lâkin nice katl ideyüm, bir kişi ki bir şehre benüm kılıcum girmeden anun tasnîfi girdi." didi. Monlâ Gürânî "Benüm te'lîfâtum el-ân Mekke'de okınur, senün kılıcun Mekke'ye yitişmedi." didi {26a}

Bu ve buna benzer pek çok durum hüner ve yeteneklerin tefrik edilmesini ve çeşitli iltifat şekillerini doğurur. Hocazâde'nin padişah hocalığına terfi'ini mümkün kılan aşağıdaki hadise aynı zamanda verilen taltifin maddi boyutuna da işaret eder:

> ...Ve Sultân Mehemmed "Seni kendüsine hâce eyledi." didiler. Hâcezâde eyitdi: "Beni masharalıga alurlar zann eyledüm." didi. Hemân çâdırlar kurdılar. Tavîle ile atlu ve mülebbes ve kullar ve on bin akçe nakd gönderdi. Gelen atlardan bir at ayırdılar "Buyurun pâdişâh sizi ister." didiler. {37a}

Bununla birlikte kimi zaman sunulan bir hediye bu imkânları sağlar ki bu hediye, bir müfessir ve hadis âlimi olan Monlâ Güranî'nin sultana takdim edilmesiyle farklı bir boyut kazanır:

> Monlâ Yegân kaçan Sultân Murâd'a buluşdukda Sultân Murâd Hân, Monlâ Yegân'e "Monlâ hiç bize armaganun var mı?" didükde monlâ dahı "Ne'am, benümle bir recül vardur, müfessir ü muhaddisdür." diyü Sultân Murâd monlâ "Kandedür?" didükde monlâ "Dahı yakındadur." diyüp kapuda hâzır olmagı ile içerüye da'vet eyledi. Bir mikdâr şöyleşüp fazlını bildükde Burûsa'da ceddi Sultân Murâd Medresesi'ni virdi ba'dehu ceddi Sultân Bâyezîd'ün Burûsa'daki medresesini virdi. {24b}

Devrin şartları göz önünde bulundurulduğunda ilmî münazaraların özellikle meziyet ve kabiliyetlerin tefrik edilmesinde bir dönüm noktası olduğu sıkça görülür. Sergilenen hüner ve yetenekler müşahede edilir, çeşitli iltifat ve lütuflara mazhariyete vesile olur. Bu konunun dikkat çeken bir yönü, ilmî münazaraların bir isbat-ı vücut bulma, o ilme mütehassıs kişiler arasında faik-i akran olma münasebetine dönüşmesidir ki bu durumun ifadelerinden biri Hızır Beg'in tercüme-i hâlinde görülür:

> Sultân Mehemmed'ün evâ'il-i saltanatında bilâd-ı garbdan 'ulûm-ı 'Arabiyye'ye muttali' bir harîf geldi. 'Ulemâ-yı Rûm ile Sultân

Mehemmed yanında cem' olup 'ulemâ-yı Rûm'a birkaç mes'eleden su'âl eyledi ki birisinün ıttılâ'ı yok idi. Bunlar cevâbda 'âciz oldılar. Sultân Mehemmed ziyâde muztarib olup küllî 'âr geldükde " 'Ulûm-ı 'Arabiyye'ye muttali' kim vardur?" diyü su'âl idüp Hızır Beg'e haber virdiler ki şehrinde müderris idi ve hem tâze idi, otuza varmamış idi, sipâhî şeklinde yürürdi. Hızır Beg pâdişâh yanında harîf ile cem' oldukda harîf istihkâren li-şebâbihi ve ziyyihi güldi. Hızır Beg eyitdi: "Bildügün söyle." didi. Harîf dahı 'ulûm-ı şettâden su'âllerini îrâd eyledi. Hızır Beg cemî'ine 'âlim idi, gökçek cevâblar virdi. Sonra Hızır Beg harîfe on altı fenden su'âl eyledi. Harîf birisine muttâli' olmayup mebhût oldı. Sultân Mehemmed ferah-ı şedîd ile ferahlanup şevkinden kalkdı yine oturdı. Hızır Beg'e senâ-yı cemîl eyleyüp Burûsa'da ceddî Sultân Mehemmed Medresesi'ni virdi. {27a}

Kimi zaman zevata mevcut durumun üstünde ve ötesinde gösterilen ilgi ve destekler de bu faaliyetlerin temelini oluşturur. Bu durum zaman zaman bir davranış, ilme duyulan bir hürmet, bazen gösterilen bir keramet, kimi zaman ise üstün bir vasıf vb. ile gerçekleşir. Para, mal (çeşitli eşya ve mülk) veya farklı memuriyetler anında bir bağış olarak tezahür eder. Güzel, takdir dolu bir söz, saygı ve sevgiye dayalı tavır ve davranış (*izzet, hürmet, ihtirâm, ri'âyet, hayır dua vb.*) buna eklenir. Bu münasebetler *"in'âm, ihsân, 'atâ, lutf, bahşiş, câ'ize vb."* ile ifade edilen maddi yardımları kapsadığı gibi *"iltifat, riâyet, teveccüh, rağbet vb."* tabirler de bu münasebetin manevi yönünü oluşturur.

İlişkilerin çok çeşitli boyutlarından bazıları padişah ve tebaasının bir zevatın ilmine ait bir malumat edinmesi, onun eserini çeşitli vesileler ile müşahede etmesi, etrafındaki tebaa tarafından zevatın kendilerine tanıtılması, tavsiye edilmesi veya hâlinin arz edilmesi ile de gerçekleşebilir. Burada padişah tebaasının, bir köprü olma durumu söz konusudur ki daha geniş imkân ve kaynaklara ulaşıma olanak sağlanması, bir basamak mahiyeti teşkil etmesi söz konusu olur:

Monlâ Vildân: 'Ulemâ-yı 'asrından okıdı sonra Gelibolı'ya kâdî oldı. Mahmûd Paşa Sultân Mehemmed'e medh eyleyüp Sultân Mehemmed İstanbul'a da'vet eyledi. Ol zamânda geldi ki ol zamânda kâdî-'asker haste olup 'arza kâdir olmamak ile kâdî-'askere nâ'ib itdiler.

> 'Arz-ı kazâ ile meclis-i refî'-i Sultânî'ye duhûl şerefiyle müstes'id oldukda hüsn-i sîret ve kuvvet-i basîreti pâdişâh-ı dakîka-şinâs nazarında zâhir olıcak Burûsa'da vâlidleri Sultân Murâd Hân Medresesi'ni virdi sonra Burûsa'ya kâdî eyledi ba'dehu kâdî-'asker eyledi. {60b}

Unutulmamalıdır ki ilimde gösterilen bir nitelik her zaman övgüye ve iltifata gebe bir durumdur. Padişah tarafından sevilmek, takdir edilmek, onunla irtibat, intisap ve münasebet hâlinde bulunmak büyük bir değer ve meziyet hâlidir. Kimi zaman elde edilen bir nüfuzun ifadesidir ki ulemâ ve meşayih için bir iftihar kaynağıdır. Ancak bu anlayışın her âlim ve meşayih katında geçerli olmaması söz konusudur ki bu konuda bir örnek Şeyh Ebü'l-Vefa örneğinde görülür:

> **Şeyh Ebü'l-Vefâ** …Monlâ Hüsrev'i ziyâret ider, seni ziyâret itmez." didiler. Monlâ Gürânî "İsâbet ider." diyü cevâb virdi. "Zîrâ Monlâ Hüsrev 'âlim ü fâzıl u 'âmildür, ziyâreti vâcibdür. Ben dahı 'âlimüm lâkin selâtîn ile muhtelit oldum, benüm ziyâretüm câ'iz degüldür." diyü cevâb virdi. {26a}

Verilen bir görevde başarı, bir işte gösterilen ehliyet-liyakat, kimi zaman ispat edilen bir kabiliyet, çeşitli konulardaki üstünlük padişah ve tebaasının özel ilgi ve desteğine ulaşmada en geçerli olan yoldur. Kimi zaman devlet büyükleri ile o makama ulaşmadan kurulan bir ilişki, yakınlık ve onun için yapılan bir eylemin unutulmaması da bu anlamda beyan olunan hususiyetlerdendir. Bu anlamda bir örnek Sultan Mehmed'in tahttan indirilmesi akabinde tebaasının kendisini terk etmesine rağmen Monlâ Hüsrev'in Sultan'ın yanından ayrılmaması münasebetiyle zikrolunmaktadır:

> …Monlâ Hüsrev 'Gitmezem, mürüvvet budur ki kişi müsâhibinün devletde ve 'izzetde ve nekbet ü zilletde şerîki olmak gerek." didi. Sultân Mehemmed bu sözinden ziyâde mahabbet eyledi. Sâninci saltanatında ikrâm-ı 'azîm ile ikrâm eyleyüp menâsıb-ı gâliye ve merâtib-i 'âliyede mu'azzez mükerrem eyledi. {32b-33a}

İstiğna, tok gözlü bir davranış, yaşam tarzı, kimi zaman çeşitli vesilelerle gerçekleşen olayların hoşa gidecek bir mahiyet arz etmesi vb. durumlar da bunlara ilave edilebilir. Bu konuda güzel bir örnek Sultan Mehmed ile Mollâ Ümmüveled arasında gerçekleşir:

> …Ve dahı rivâyet olınur ki bir gün el öpmege Sultân Mehemmed'e varup Sultân Mehemmed'ün elinün ayasını öpdi, mu'tâd yirini öpmedi. Zîrâ mu'tâd elinün arkasını öpmek idi dahı Sultân Mehemmed "Monlâ hilâf-ı mu'tâd aya öpmek ile işâret neyedür?" didi. Monlâ Ümmüveled eyitdi: "Ayasofıyya'yı diledüm." didi. Lügat-ı Yûnânî'de Ayasofıyya hâliyen medrese olan yirün adıdur ve Türkî'de aya el ayasına dirler. Sultân Mehemmed bu latîfeyi istihsân idüp Ayasofıyya Medresesi'ni virdi. {59b}

Hüner sahiplerine erişen ilgi, yardım ve desteğin kimi zaman zevatı ulaştırdığı refah, bolluk ve kimi zaman da bu refah ve bolluğun reddedilmesi müellifin dikkat ve hassasiyet gösterdiği bir durum olarak karşımızda durur. Bu reddediş ile ilgili bir örnek Monlâ Halîl'in verilen bir görevi kabul etmemesi dolayısıyla eserde şu şekilde ifade bulur:

> Sultân Mehemmed emr göndermiş ki "Gelüp Semâniyye'nün birinde müderris ol." diyü emre imtisâl eylemeyüp gelmedükde Sultân Mehemmed monlâ-yı mezbûrı medresesinden ma'zûl eylemiş ki "Mansıb talebine İstanbul'a gelse dahı güçle İstanbul'da alıkosam." dimiş, anunçün Monlâ Halîl İstanbul'a gitmemiş. Hattâ ba'z-ı ganî-i ehl-i belde "Monlâ Halîl'ün İstanbul'a sefer itmege kudreti ve mâlı yokdur ve istemekden de hicâb ider." diyü Monlâ Halîl'e yol harçlıgı on bin akçe 'arz eylemiş kabûl eylememiş "Allâhu Te'âlâ kapusından gayrı kapuya ilticânun aslı yokdur." dimiş. {34a-34b}

Burada dikkat çeken bazı örnekler vardır ki bu iltifat ve refahın tebdiline işaret eder. Bu durum kimi örneklerde had bildirme, hoşnut olunmayan bir durumun izale edilmesi şeklinde gerçekleşirken kimi örneklerde bir gazaba muhatap olma ve cezalandırılma ve bunun akabinde bir sıkıntı ve zorluğun ifadesi olarak görülür; bu durum esef, üzüntü ve yakınma ile ifade edilir.

> "Rivâyet olınur ki bir gün Monlâ-yı mezkûr, Sultân Mehemmed yanında öginüp "Eger Seyyid ve Sa'dü'ddîn sag olalar idi, önümce gâşiyedârum olalar idi." diyü söyledükde Sultân Mehemmed'e gazab müstevlî olup Hâcezâde ile bahs emr eyledi. Çünkim Hâcezâde ile pâdişâh yanında cem' oldılar. Hâcezâde, Monlâ 'Abdu'lkâdir'i ilzâm ve eyledügi ikdâmdan ihcâm eyledi. {55a}"

Dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta ise padişahın maddi bir ilgisinden ziyade manevi bir ilginin, bir dostluğun, arkadaşlığın değerli görülmesidir ki kanaat ile bir hayat süren zevat için daha önemli olan bir olguya işaret eder:

> "Monlâ 'Alî yanında on yıl ders okıdum. Ekser hâli samt u sükût üzere idi illâ meger ki pâdişâh ile musâhabetini zikr olınsa ol vakt nikât-ı garîbe rivâyet ve letâyif-i 'acîbe hikâyet iderdi. Bir gün pâdişâh mukârenetinde a'zam-ı lezâ'izinden su'âl ve her ne ise keşf-i hâl murâd eyledüm. 'İle'l-ân hîçbir ahad bundan su'âl ve istihbâru mâ fî'l-bâl eylemedi. Bu emr-i garîb ve hâl-i dil-firîbdür. Hikâyeti budur ki "Eyyâm-ı şitâda Sultân Mehemmed ile sefer idüp konakda otak kurılınca oturmak içün bir seccâde döşerlerdi. Çizmesini bir gulâm çekerken bir gulâma dahı tayanur idi, her zamânda 'âdeti bu idi. Bir menzilde dahı tayanacagı gulâm bulınmayup Sultân Mehemmed bana tayandı. Sohbet-i selâtînde bundan lezîz nesneye vâsıl olmadum." didi. {56a}"

A'yân ve erkânın âlim ve meşayihle olan münasebetlerine baktığımızda ise bu ilişki de tıpkı padişahınkine benzer. Bu durum daha ziyade bir musahiplik, dostluk, arkadaşlığa dayanır. Hâmîlik, efendilik-bendelik ve sığınma şeklinde değil; gönül, mizaç ve zevk birliğine dayalı bir ilişkinin neticesi olarak tezahür bulur. Bu durum aynı zamanda tanıtımı yapılan zevatın sosyal ilişkilerine ve kültürel varlığına işaret ettiği gibi önemli devlet erkânının da sosyal yaşamlarına, ilme karşı duruşlarına ve âlime yaklaşımlarına örnek oluşturur:

> "Rivâyet olınur ki Monlâ Vildân bir gün Mahmûd Paşa'ya eyitdi: "Ben seni ziyâde severem, 'acebdür ki sen Monlâ 'Abdu'lkerîm'i benden artuk seversin." didi. Mahmûd Paşa eyitdi: "Gerçek dirsin." didi. Monlâ Vildân eyitdi: "Monlâ 'Abdu'lkerîm elün alur da seni cennete mi sokar?" didi. Mahmûd Paşa eyitdi: "Umaram ki ide." didi. Monlâ Vildân eyitdi: "Bu sözi neden didün?" didi. Mahmûd Paşa eyitdi: "Aslı budur ki ben Sultân Mehemmed'ün kapucıbaşısı iken şürb-i hamra mübtelâ idüm. Bir gice çokça göverdüm idi. 'Ale's-seher Monlâ 'Abdu'lkerîm geldi. Tîzye odamı tathîr eyledüm, evânî-i hamrdan ve buhûr ile râyiha-i hamrı izâle eyledüm ki hâricden kimesne gelse

bilmezdi. Monlâ 'Abdu'lkerîm ile bir mikdâr musâhabet eyledüm. Çünkim Monlâ 'Abdu'lkerîm kalkdı kapuya vardı da turdı, eyitdi: "Sana bir söz söyleyüm, lâyık mıdur ki sen ehl-i 'ilm olasın ve pâdişâh yanında bu kadar merteben ola ve 'an-karîb vezîr olmak dahı mukarrer ola dahı hamr gibi bir murdârı batınına dökesin." didükde hicâbumdan derledüm. Sovuk gün idi, der kaftânumdan taşra çıkdı, orada tevbe eyledüm. Monlâ 'Abdul'lkerîm benüm tevbeme sebeb oldı. Mahabbet ideyin mi itmeyeyin mi didükde... {47b}"

Bu tür ilişkilerin muhakkak ki çeşitli yollarla elde edilmesi, elde edilen imkânların derecesi, yapılan hizmetlerin nasıl bir mahiyet arz ettiği, tüm bunların sonucunda zevatın sosyal kültürel yaşantısındaki farklılıklar söz konusudur. Bu durumu değişik şekil ve nispetlerde bulmak mümkündür.

Tüm bunlarla birlikte yüksek bir mevki ve itibarın doğurduğu birtakım sonuçlar da kaçınılmazdır. Zira birtakım hâkimiyet çevrelerinin kendi makam ve mevkilerini ve itibarlarını devam ettirme çabaları neticesinde çeşitli sebeplere dayanan çekememezlikler ve anlaşmazlıklar da farklı olayların tezahür bulmasını ve eserde zikrolunmasını zaruri kılar. Bu durumun örneklerinden biri Monlâ Abdu'lkadir'in makamdan azledimesine yol açan bir olay dolayısıyla ifade bulur:

"...Sonra Sultân Mehemmed'e mu'allim olup yanında mukarrib oldı. Hattâ vezîri Mahmûd Paşa hased eyledi. Ba'z-ı eyyâmda Sultân Mehemmed musâhabete da'vet eyleyüp mizâcında fütûr olmak ile ta'allül eyledi. Ba'z-ı ashâbı eyitdi: "Fülân bâgçede zurefâ cem'iyyeti var. Hâtırınuz tefrîhi içün varalum, kelâm-ı ferah-encâmlarından hâtır-ı deryâ-mekâtırunuza tefrîh hâsıl ola." didiler. Tergîblerine mâ'il ve da'vet-i Sultân hâ'il olmayup vardukda Mahmûd Paşa bu hâli Sultân Mehemmed'e i'lâm u ifşâ idüp "Pâdişâhum! Monlâ 'Abdu'lkâdir pâdişâh müsâhabetinden firâr idüp hadâ'ikden zurefâ sohbetini ihtiyâr eyledi." didükde Sultân Mehemmed tecessüs ve vâki'-i hâli tefahhus eyledükde vâkıf olup Monlâ 'Abdu'lkâdir'i 'azl idüp mansıbdan dûr ve musâhabetden mehcûr eyledükde Monlâ 'Abdu'lkâdir dahı vatanına rücû' idüp hüzn ü melâl ve sû-i hâl ile çok zamân geçmedi, marîz olup dâr-ı 'ukbâya rihlet eyledi. {54b-55a}"

Diğer bir olay ise Sultan Mehmed'in veziri Karamanî Mehmed Paşa'nın Monlâ Kestellî'den çekinmesi sebebiyle yaşanır, hadiseye aşağıdaki şekilde temas edilir:

> "...İstanbul ve Edrine ve Burûsa'dan her birine üçer def'a kâdî oldı sonra Sultân Mehemmed saltanatı evâhirinde kâdî-'asker eyledi. Ol zamâna dek kâdî-'asker bir olurdı. Ol zamânda vezîr Karamanî Mehemmed Paşa idi. Monlâ Kestellî'den korkardı zîrâ müdârât bilmezdi, her mertebede kelime-i hakkı söylerdi. Vezîr, Sultân Mehemmed'e 'arz eyledi ki "Vüzerâ dörtdür, kâdî-'askerden iki olup biri Rûmili'ne ve biri Anatolı'ya olsa mesâlîh-i Müslimîn itmâmında eshel olup Dîvân-ı 'Âlî'ye zeyn olurdı." didükde Sultân Mehemmed meyl eyledi. Monlâ Kestellî'yi Rûmili kâdî-'askeri ve Hâcîzâde Hasan oglını Anatolı kâdî-'askeri eyledi. {42b-43a}"

Bu konu hakkında bir diğer hadisede ise taassubun devlet erkânının tutum ve davranışına nasıl yansıdığı ile izah bulur:

> "Kaçan Sultân Mehemmed, Karamanî Mehemmed Paşa'yı vezîr eyledi. Mehemmed Paşa, Monlâ Tûsî şâgirdi olmagı ile Hâcezâde'ye ta'assub üzerine idi. Mehemmed Paşa bir gün Sultân Mehemmed'e "Hâcezâde İstanbul hevâsından şikâyet ider, okıdugumı unutdum dir, İznik hevâsını medh ider." didükde Sultân Mehemmed "İznik kazâsını medresesi ile ma'an virdüm." diyüp imtisâl ile'l-emr İznik'e vardı. {38a}"

Bu örneklerden biri de Hocazâde ile Mahmud Paşa arasında cereyan eden bir hadise çerçevesinde aşağıdaki şekilde zikrolur:

> "Pâdişâh, Hâcezâde'den Zencânî sarfda te'lîf eyledügi 'İzzî'yi okıyup Hâcezâde 'İzzî'ye şerh yazdı. Sultân Mehemmed yanında ol mertebede i'tibârı ve takarrubı oldı ki Mahmûd Paşa hased eyledi. Hâcezâde'yi pâdişâhdan dûr ve nazarından mehcûr itmek içün pâdişâha "Hâcezâde kâdî-'askerlik ister." diyüp pâdişâh "Niçün benüm musâhabetümi terk ider?" didükde vezîr "İster ancak." diyü cevâb virdi. Bir gün Hâcezâde'ye "Pâdişâh sana kâdî-'askerlik virdi." didükde Hâcezâde "İstemezem." didi. Vezîr "Emr-i pâdişâhî böyle cârî oldı." didükde emre imtisâl idüp kâdî-'asker oldı. {37a}"

Âlim ya da meşayihin hayatında olumsuz vukua gelen hadiselere yol açan bu durumlarla birlikte kimi zaman ulemâ ve meşayihin bu hadiselerdeki kerameti olayın farklı tezahürlerini doğurur. Nitekim böyle bir örnek İvaz Paşa ile Monlâ Fenârî arasında söz konusu olur:

> "Rivâyet olınur ki Sultân Yıldırım Bâyezîd Hân'un vüzerâsından 'İvaz Paşa, Monlâ Fenârî'yi sevmezdi. Monlâ'nun gözinde 'illet 'ârız olmak ile vezîr-i mesfûr eyitdi: "Umaram Allâhu Te'âlâ'dan ki ol kör şeyhün namâzını kılam." diyüp haber Monlâ'ya vâsıl oldı, monlâ eyitdi: "Ol câhildür, namâz ma'nâsını bilmez ammâ ben Allâhu Te'âlâ Hazretleri'nden tazarru' iderem ki bana şifâ ve ana 'amâ vire ve meyyitün namâzını ben kılam didi." hem öyle oldı. Monlâ'ya Allâhu Te'âlâ şifâ virdi. Sultân Bâyezîd Hân bir sebebden hışm idüp 'İvaz Paşa'nun gözine mîl çekdi, kör oldı sonra vefât itdi. Cenâzesi namâzını Monlâ Şemsü'ddîn-i Fenârî kıldı. {8b-9a}"

Padişah ve zevat arasında kurulan ve kısa süren yakınlıklara, arkadaşlıklara ve sohbet ilişkilerine gelince daha çok bir rastlantı sonucu ortaya çıkan veya çeşitli vesileler etrafında bir araya gelinen bir mahiyet arz eder. Bu durumda, tanıtımı yapılan zevatın çeşitli üstün vasıflarına, yetenek ve meziyetlerine işaret olunur:

> "Sultân Mehemmed-i merhûm Uzun Hasan muhârebesi kasdına Burûsa'ya gelüp giderken Dervîş Mehemmed hımâra binüp karşuladı. Yol kenârında hımâr üstinde kaçan Sultân Mehemmed geldükde Sultân Mehemmed'e "Es-selâmü 'aleyküm." didi dahı döndi, gitdi. Sultân Mehemmed Hân kaba âvâzlu idi "Şu bize selâm viren Dervîş Mehemmed degül midür?" didükde Vezîr Mahmûd Paşa "Belî odur." diyüp Sultân Mehemmed, Mahmûd Paşa'ya "Yitiş ardından bize du'â eylesün di." didi. Müstecâbü'd-da'vet olmak ile meşhûr idi. {51b}"

Kimi zaman gerçekleşen bir rastlantı bile bilinen yetenek ve meziyetin takdirine işaret olur ki bu konuda aşağıdaki örnek muhatabın taltifi ile son bulur:

> "İstanbul'a geldükde bir gün yolda Sultân Mehemmed'e rast gelüp atından inüp turdukda Sultân Mehemmed gelüp selâm virüp "Sen Efdalzâde degül misin?" diyüp ol dahı "Ne'am." diyüp eyitdi: "İrte

dîvâna hâzır ol." didi. Monlâ Efdalzâde sabâh dîvâna hâzır olup vüzerâ 'arza girdükde "Efdalzâde geldi mi?" diyüp "Belî pâdişâhum geldi." didüklerinde "Babam Sultân Murâd'un medresesini virdüm elli akçe ile." didi. {52b}"

Padişah ve tebaası ile kurulan ilişkilerin muhakkak ki pek çok yolu ve çeşidi vardır. Bunların eserde en çok zikredilenlerinden biri de hocalık ve musahipliktir. İlk ve en çok akla gelen padişah ve şehzâde medhediciliği ise bu eserde hemen hemen hiç yer almamaktadır. Hatta birçok tanıtımda padişah karşısında ulemânın ve meşayihin tepkileri yer alır. Mollâ Sinan Paşa'nın padişah tarafından cezalandırılması üzerine bu konuda ortaya konulan tavır ve tepkinin vuku buluş şekli padişaha karşı gösterilen tutumu yansıtması bakımından önem arz eder:

"…Sonra Sinân Paşa ile Sultân Mehemmed mâ-beyninde bir kıssa vâki' olup 'azl eyledi ve habs eyledi. 'Ulemâ Dîvân-ı 'Âlî'ye cem' olup "Elbette habsden ıtlâk eyle yoksa kitâblarumuzı yakup memleketüni terk iderüz." didiler. Sultân Mehemmed dahı habsden çıkardı, bunlara teslîm eyledi. Sâkin olduklarından sonra Seferihisâr kazâsını medresesiyle virüp İstanbul'dan çıkardı. İznik'e vardukda ardınca tabîb gönderüp " 'İlâc eyle." didi. " 'Aklı muhtell olmışdur." didi. Tabîb şerbet virüp her gün elli dâne 'asâ ile darb iderdi. İbn Hüsâmü'ddîn işidüp Sultân Mehemmed'e mektûb gönderüp "Yâ bu zulmi def' eyle yâhûd memleketünden çıkup giderem." didi. Bu sebeb ile zulm-i mezbûrdan kurtılup Seferihisâr'a vardı, anda ikâmet eyledi. {53b}"

Unutulmamalıdır ki tüm bu örnekler, hâkimiyetin hangi ellerde törpülendiğinin, verilen yanlış kararlara karşı nasıl tepkiler verildiğinin, aynı zamanda sosyal yaşama birçok yönden taalluk eden olayların panoramasıdır. Bu konuda bir örnek Monlâ Vildân'ın bir gencin -Bu genç daha sonra Sultan II. Beyâzid'e vezir olacak olan Davud Paşadır.- katline hükmeden Sultan Mehemmed karşısındaki tutumudur ki dikkat çekmektedir:

"Hikâyet olınur ki Sultân Mehemmed Hân 'ahdinde Monlâ Vildân kâdî-'asker iken Edrine'de nâ'ibü'ş-şer' olan Efendi Dâvud Paşa'yı henüz mansıb tasarruf idüp vezîr olmamış iken fıskdan men' içün muhzır göndermiş. İmtinâ' idicek nâ'ib gazab idüp bi'z-zât varmış.

> Dâvud Paşa dahı nâ'ibi dögüp başın yarmış. Bu hâdise Sultân Mehemmed Hân hazretlerine ma'rûz olıcak "Tahkîr-i şer' idenün katli vâcibdür." diyü siyâsetine fermân-ı cihân-mutâ'aları müte'allik olmış. Vüzerâ her çend ki şefâ'at itmişler, mümkin olmamış. Monlâ Vildân'dan iltimâs itmişler ki bu husûsa bir çâre ide ki nâ'ire-i gazab-ı pâdişâhî sükûn bula. Ol dahı taleb-i 'afv idicek kelâmı sem'-i rızâ ile mesmû' olmayup "Elbette siyâset olınmak gerekdür." diyü buyurdılar. Mevlânâ dahı eyitdi ki "Nâ'ib meclis-i kazâdan kuvvet-i gazabiyye tahrîki ile kalkup 'ırz-ı kazâya mürâ'at itmemekle mesned kazâdan sâkıt olmışdur. Mazrûb oldugı hînde kâdî degüldür ki tahkîr-i şer' lâzım gele ve hall-i katline fetvâ virile. Eger mücerred siyâset içün katl buyurılursa emr pâdişâhundur." didi. Pâdişâh hazretleri dahı bu mertebeden sonra sükût eylediler. {61a}"

Yukarıda ifade edilen çeşitli olaylarla birlikte zikrolunan bazı hususlar, âlim ve meşayihin makam ve mevki algılarını ve bu konudaki tavırlarını yansıtması bakımından da önem arz eder. Bu anlamda aşağıdaki örnekte Hatîbzâde'nin devlet erkânına karşı tutumu da dikkat çeker:

> "Ol zamânda Efdalzâde yevmî toksan akçe vazîfe ile müftî idi. Hatîbzâde tekaddüm eyledi. Dîvâna vardılar, vüzerâ oturmışlar idi. Efdalzâde bunlara selâm virdükde Hatîbzâde eli arkası ile Efdalzâde'nün gögsine urdı " 'İlmün 'ırzını yıkdun, bunlara selâm virdün. Sen mahdûmsın, bunlar huddâmdur. Husûsan sen bir şerîf kimesnesin." didi. Sonra pâdişâha dâhil oldı, biz dahı bile girdük. Sultân Bâyezîd yedi adım istikbâl eyledükden sonra selâm virdi, egilmedi. Musâfaha eyledi, elin öpmedi ve bizi terbiyet eyledi ve biz de Sultân Bâyezîd'ün elin öpdük. Bize "Şugl eylen." didi. Sonra Hatîbzâde selâmlayup biz dahı bile selâmladuk, döndük Hatîbzâde'ye didük ki "Bu Sultân-ı Rûm'dur, lâyık olan egilüp elin öpmek degül midür?" didük. Bize 'Siz bilmezsinüz ana fahr yetmez mi ki Hatîbzâde gibi bir 'âlim ayagına gele, ol bu kadara râzîdür.' didi. {44b}"

Bu dönemin âdeta bir panoraması olan aşağıdaki örnek ise Monlâ Ahmed İbn Kemâl Paşa biyografisinde yer almaktadır. Bu ismin ilme müteveccih olması dairesinde ortaya konulan bu tanıtım, ilmin izzetine işaret eden bir mahiyet arz eder:

"**Monlâ Ahmed İbn Kemâl Paşa:** 'Âlim ü fâzıl Monlâ Şemsü'ddîn Ahmed bin Süleymân bin Kemâl Paşazâde'dür. Ceddi Devlet-i 'Osmâniyye ümerâsından idi. Kendüsi 'izz ü nâz ile büyüdi. Hubb-ı kemâl galebe idüp tâzelikde 'ilm-i şerîfe meşgûl olup sonra 'askere mülhak olup Halîl Paşa oglı İbrâhîm Paşa ki Sultân Bâyezîd'ün vezîri idi ve Evrenosoglı Ahmed Beg 'azîmü'ş-şân beg idi, üzerine bir sancak begi dahı geçmez idi. Mevlânâ Kemâl Paşazâde hikâyet iderler ki "Bir seferde bunlar ile bile idüm. Bir vakt vezîr-i mezbûr yanında mezkûr Ahmed Beg oturur idi. 'Ulemâdan bir kimesne gelüp mezkûr Ahmed Beg'ün üzerine oturdı, kimesne kaldurmadı. Ta'accüb eyledüm, sordum ki "Ahmed Beg'ün üstine geçüp oturan kimdür? Ne haysiyyetle Beg'e tasaddur ider ve vazîfesi nedür?" Eyitdiler "Otuz akçe vazîfe ile Filibe Medresesi'nde müderrrisdür." didiler. Ben didüm ki "Otuz akçe vazîfe-i tedrîs ile böyle bir 'âzimü'ş-şân Beg'ün üstine nice geçer?" diyü su'âl eyledüm, yoldaşum bana eyitdi: "Bunlar 'ulemâdur ve 'ulemâ-yı mu'azzezler ve mu'azzamlardur." didi. {120a-120b}"

Padişah ve şehzâde ile kurulan ilişkilerin "mülâzemet", "hıdmet", "kul-bende", "intisab etmek" terimleriyle bir çeşit meslek tayinini ya da "mâdih"lik kavramını ihtiva eden bir fonksiyonu düşünmek ise kanaatimizce doğru değildir. Bu kavramların daha ziyade bir çeşit hizmet ve yakınlığın ifadesi olarak görülmesi, kapsamlarının ilme dayalı faaliyet ve fonksiyonları içermesi, geçici bazı görev ve fonksiyonları içine alması daha doğru bir yorumlama olur.

Padişaha dayalı geçim ve imkân tarzına gelecek olursak bu konudaki bilgilerin en geniş ve yaygın şekli, çeşitli ücretler mukabilinde verilen görevlerdir. Bununla birlikte çeşitli vesilelerle yapılan bağış ve ihsanlar da eserde belli aralıklarla zikredilmektedir. Bu konudaki örneklerden biri takdir edilen bir faaliyet dolayısıyla Monlâ Hamidüddîn ile Sultan Mehemmed arasında gerçekleşmektedir. Bu olayın vuku bulması şu şekildedir:

"...İstanbul'da tâ'ûn-ı 'azîm vâki' olmagı ile ba'zı kurâya çıkup her gün köyden İstanbul'a derse müdâvemet idüp günde dört kitâbdan dikkat ü ihtimâm ile ders virürdi. Kaçan Sultân Mehemmed gazâdan geldükde karşulayup yanaşdukda Sultân Mehemmed eyitdi: "Monlâ

> işitdüm her gün köyden şehre derse müdâvemet idüp dört kitâbdan ders virmişsün. İnşâ'allâh sen eyledün, bize kaldı." diyüp 'ulemâdan her birine bir esîr virüp Monlâ Efdalzâde'ye iki esîr virdi sonra İstanbul kazâsını virdi. {52b-53a}"

Eserin en fazla dikkat çeken bölümlerinden biri de padişah ile ulemâ ve meşayih arasında gerçekleşen ve sosyal yaşamda tezahür bulan çok sayıda anlatılardır. Çeşitli münasebetlerle gerçekleşen bu olaylar âdeta padişah ile ulemâ ve meşayihin yaşantılarına dayalı bir belge niteliği arz etmektedir ki tarihsel olayların sosyal ve psikolojik açıdan yorumlanmasında da bir vesika kabul edilebilir. Bu durum kimi zaman bir arkadaşlık ve dostluğun ifadesi olarak yorumlanacak bir ikramın kimi zaman sefere çıkarken gerçekleşen bir hadisenin izahını oluşturur. Bu örneklerden biri Monlâ Güranî ile Sultan Mehmed arasında şu şekilde vuku bulur:

> "Merhûm Monlâ, Sultân Mehemmed Hân'a nasîhat idüp "Dâ'imâ yidügün harâm, giydügün harâmdur, ihtiyât eyle." diyü söylerdi. Bir gün Sultân Mehemmed ile ta'âm yidükde Sultân Mehemmed "Hele sen de harâm yidün." diyüp Monlâ Gürânî "Ta'âmün benüm önümde olanı helâl, senün öninde olanı harâmdur." diyüp Sultân Mehemmed ta'âmı dönderüp Monlâ Gürânî ekl eyledükde pâdişâh, monlâya "Sen de harâm yidün ola." didükde monlâ yine 'ale'l-fevrî cevâb virüp "Senün öninden küllî ta'âm harâmdan helâl nakl olınup benüm önümden giden ta'âm helâlden harâma nakl olındı, anunçün sen ta'âmı döndürdün." diyü cevâb virdi. {25b-26a}"

Eserde üzerinde durulan konulardan biri de saltanat çevrelerinde vuku bulan birtakım olağanüstü olaylardır. Bu olaylar âlim ve meşayihin kerametinin izhar bulmuş şeklidir. Kimi zaman bir kapıyı açar ve fethi, zaferi mümkün kılar kimi zaman ise bir hükümdar zulmetini engeller. Bu konuda Orhân Gâzî ile Lala Orhân arasında vuku bulan bir hadisenin izharı şudur:

> "Sikâtdan mervîdür ki "Orhân Gâzî İznik Hisârı'nı muhâsara eyledükde bir tarafdan küffâr 'askeri zuhûr eyledi. Orhân, kulı Lala Şâhin ile müşâvere eyleyüp Lala, Orhân Gâzî'ye "Siz hisârdan ayrılman eger ganîmeti bana bagışlarsan ben kâfire karşu varayın." diyüp Orhân kabûl eyleyüp Lala küffârı münhezim idüp bî-hadd ve

lâ-yü'add mâl-ı ganîmet hâsıl olıcak Orhân nâdim olup monlâ-yı mesfûra istiftâ olındukda "Eger Lala mu'tak ise ganîmet anundur, pâdişâhun dahli yokdur." diyü fetvâ virüp Lala Şâhin bu mâl-ı ganîmet ile Burûsa'da bir medrese binâ eyledi. {3b}"

Bu anlamda Timur fitnesinin defedilmesinin sebebi ise şu şekilde beyan olur:

"Rivâyet olınur ki Emîr Timur Burûsa'ya dâhil oldukda Tatar şehri fesâda virüp Burûsa halkı şeyhden meded taleb idüp tazarru' eylediler. "Bu zulmetün elinden bizi halâs eyle." didüklerinde şeyh " 'Askere varun, bir na'l-bend vardur, turfe-i hey'etdür. Şu şekilde ve şu hey'etde bir âdem vardur. Kaçan buldugunuz vakt benden selâm idüp şeyh şimden sonra sizden umar ki varup gidesüz diyün." diyüp bunlar dahı 'aynı ile ol şahsı bulup şeyhün haberini îsâl eyledüklerinde "N'ola baş üstine irte göçelüm gidelüm." diyüp hemân irtesi Emîr Timur göçüp şöyle gitdi ki 'askerün öni ardına katlanmadı. {16b}"

Eserde farklı saltanat çevrelerinde vuku bulan çeşitli hadiselerin de bu konuya uzanan yönleriyle dile getirildiği görülür. Ulemâ ve meşayihin kıymet ve değer takdiminde farklı saltanat çevrelerinin hâl ve tutumları bu anlamda dikkat çeker.

Devlet Hizmetleri (En Üst Basamaklar)

Şahısların meslek ve mevkisi eserde muhakkak surette temas edilen konulardan biri olarak yer alır. Bu yönde tanıtımlar müstakil bir bölüm hâlinde görülür. Bununla birlikte doğrudan bir tanıtım olmamakla birlikte birtakım münasebetlerle çeşitli mevki ve görevlerin belirtildiği çok sayıda örnek de yer alır.

Eserde tanıtımı yapılan isimler; sahip oldukları ilmî, kültürel, sanatsal kabiliyetleri, yönetimdeki bilgi ve hünerleri ile devletin en üst mevki ve memuriyetlerinde karşımıza çıkar. Bunlar sadrazamlık, vezirlik, kadıaskerlik, kadılık, müderrislik, padişah hocalığı gibi devletin en üst mevki ve memuriyetlerini oluşturan görevlerdir. Bu görevler kimi örneklerde tanıtımı yapılan isimlerin yegâne mesleği olarak zikredilir. Bazı örneklerde ise ele alınan isim birden fazla mevkide karşımıza çıkar, çeşitli zamanlarda farklı görevlerin ifa edilmesi söz konusu olur.

Bu mevki ve meslekler ile ilgili olarak özellikle anlatılan hususlar, yukarıda da zikrolunduğu üzere padişah ile çeşitli münasebetler çerçevesinde kurulan ilişkiler, yakınlık, farklı şekillerde kanıtlanan kıymetlilik, saygınlığın kazanılması, erişilen maddi ve manevi iltifatlar vb. üzerinedir. Bu durum farklı sahalarda gösterilen liyakat, ehliyet, hayat tecrübesi; her türlü yeterlilik, kabiliyet ve niteliğinin bir sonucudur. (Bk. Saray ve Çevresi).

Çeşitli meslek ve mevkilerde gördüğümüz zevatın tanıtımında sıkça görülen olaylardan biri "azl" kavramı etrafında teşekkül eden olaylardır. Bu kavram ile ifade bulan çok sayıda örnekte çeşitli makam ve mevkiler arasında gidiş-gelişler, geri dönüşler sıkça söz konusu edilmektedir.

Sözlüklerde görevden alma, yol verme, bir şeyi yerinden veya işinden ayırmak gibi anlamlarda takdim edilen azil kavramının manasının tetkik edilmesi zaruridir. Bu anlamı doğuran örnekler olmakla birlikte görevden el çektirme, görevine son verme manasının dışında bir görevin bırakılması, bir emeklilik hâlinin ifade edilmesi de bu terminoloji etrafında sıklıkla yer almaktadır:

> "**Monlâ Şemsü'ddîn Ahmed el-Yegânî**: Eyyühüm dimek ile mülakkab idi. 'Ulemâ-yı 'asrından okıyup sonra nice şehre kâdî oldı sonra Amâsiyye'ye kâdî oldı sonra Sultân Bâyezîd Burûsa kazâsını virdi sonra ma'zûl oldı ba'dehu yine Burûsa'ya kâdî oldı sonra Sultân Selîm Burûsa'dan ma'zûl eyleyüp Gelibolı kazâsını virdi sonra kazâyı terk idüp elli akçe tekâ'üd vazîfesini eylediler, ol hâlde fevt oldı. {101a}"

Âlim ve meşayihin meslek, mevki ve sosyal statülerini belirten kimi örnekler vardır ki birçok meslek ve görevin ifa edilmesi ile çok yönlü bir kişilik ve devlet adamlığı tecessüm etmektedir:

> "**Monlâ Pîr Mehemmed Cemâli:** Evvelâ 'ulemâ-yı 'asrından okıdı sonra ba'z-ı şehrlere kâdî oldı Filibe ve Sofya ve Galata gibi. Sonra Sultân Mehemmed mütevellîsi oldı ba'dehu Sultân Bâyezîd evâhirinde defterdâr oldı. Sultân Selîm bunı vezîr eyledi, Pîrî Paşa diyü lakab virdi. Sultân Süleymân cülûsında vezîr-i a'zam idi ba'dehu vezâretden ma'zûl olup ve Dimetoka'ya karîb yirde tekâ'üd eyleyüp 'ömrini 'ibâdet ile ve salâh u 'iffet ile hatm eyledi. {98b}"

Burada tüm bu görevlerin elde edilmesinde çeşitli edebî birikimler de söz konusudur. Ancak burada zikredilen çoğu isimler, meziyetleri ve edinimleri ile önemli bir din, ilim ve devlet adamıdır. Bu isimlerden edebî vasıfları ile zikredilenlerden çoğu birinci dereceden bir sanatkâr değildir. Bu yönüyle tanıtıma daha ziyade genel bir şiir ve sanat zevkine, bilgi ve kültür düzeyine sahip olmaları ile dâhil edilmiştir. Burada dikkat çeken bir husus yüksek mevkilere dinî, ilmî değer ve meziyetlere ulaşmış kimselerin sanatkârlıkları söz konusu edilince, müellifin bu konuya çok temas etmemesi, pek bir değerlendirme içerisinde bulunmamasıdır. Yapılan izahlar genel nitelikte birtakım takdir ve tavsif ifadeleri ile gerçekleştirilmektedir. Bu durumun tanıtımda verilen diğer bilgiler ile mukayesesi söz konusu edilirse hem şekil hem muhteva hem de hacim bakımından fark açık bir şekilde görülmektedir.

Muallim, Hâce

Söz konusu edilen meslek ve mevkilerden biri vardır ki çok ayrı bir önem arz etmektedir. Bir meslek ve mevkiden öte bir durum arz eden bu konum padişah ya da şehzâdelerle kurulan özel bir dostluk, kalıcı, daimi bir hizmet ve yakınlığın ifadesi olan sultan ya da şehzâde hocalığıdır. Böyle bir hizmet ve yakınlığın değeri tabiatıyla diğer meslek ve mevkilerden çok ayrı bir mahiyet arz etmektedir. Bu mahiyet bu görevi ifa eden isimlerin nitelik ve meziyetlerinin yüksekliği ve çeşitliliği kadar bu mesleğin muhatabı olan kişilerin maddi ve manevi kazanımları nispetinde de gerçekleşmekte, bu meslek ve mevki ile ilgili tanıtımlar çok çeşitlilik arz etmektedir. Kimi örnekler bir durum betimlemesinden öteye gitmemekte ve bu durumda verilen malumat birkaç kelimeden öteye varmamakta kimi tanıtımlarda hocalık yerine muallimlik kavramı aynı unvanın müteradifi olarak zikredilmektedir:

> "**Monlâ Hâce Hayrü'ddîn:** Sultân Mehemmed ki hâcesi idi. {52a}"; "**Monlâ Salâhu'ddîn:** Ba'z-ı medârisde müderris idi sonra Sultân Mehemmed, oglı Sultân Bâyezîd'e mu'allim eyledi. {54b}"; "**Monlâ Bedrü'ddîn Mahmûd:** Sultân Bâyezîd Hân imâmı idi. {98a}"

Padişah ve şehzâde hocalığının yanında bir emire ya da beye yapılan hocalık da isimlerin tanıtımında yer almakta ancak bu örnekler sınırlı kalmaktadır:

"**Mevlânâ 'Abdu'llatîf bin Melek:** Aydınoglı Emîr Mehemmed'ün mu'allimi idi, Tire'de müderris idi. {14a}**"; "Mevlânâ Ahmedî:** Monlâ Ahmedî bilâd-ı Rûm'a geldi, Germiyânoglı emîre mu'allim oldı. {14b}"

Hocalığın ve muallimliğin dile getirildiği farklı bir örnek ise aşağıda yer almaktadır. İsmi bilinmeyen ve lakabı ile tanınan bu isim Sarây-ı 'Âmire'deki oğlanların hocası olan Monlâ Sa'yî'dir: "**Monlâ Sa'yî:** ...Merhûm edîb ü lebîb, halîm ü kerîm idi ve Sarây-ı 'Âmire'de oglanlar hâcesi idi. {157b}"

Bu isim dışında sarayda olan oğlanlara hocalık yapan bir diğer isim Monlâ Kasım'dır: "**Monlâ Kâsım:** …Sultân Bâyezîd Hân yanında ahvâli mezkûr oldukda sarâyda olan oglanlara hâce eyledi. {158a}"

Saray hocalığı şeklinde bir diğer aktarım ise Monlâ Muhyiddîn Muhammed tanıtımında yer almaktadır: "… Sonra Filibe Medresesi'ne müderris oldı sonra Sultân Selîm sarây hâcesi eyledi. {127b}"

Tüm bu tanıtımlardan başka padişah veya şehzâde hocalığı yapmış kimi isimler vardır ki bu isimler müellif tarafından doğrudan, müstakil bir bölüm içerisinde zikredilmemektedir. Bu tür tanıtımlarda çeşitli varyasyonlar söz konusudur. Bu varyasyonlar içerisinde en yaygın uygulama bu mesleği ifa eden isimlerin, tanıtımı yapılan âlim ya da meşayihin hocalığını yapmalarıdır:

"**Monlâ Muhyi'ddîn:** 'Ulemâ-yı 'asrından okıdı ki Zeyrekzâde Rüknü'ddîn gibi ve Mîrim Çelebi gibi ba'dehu mu'allim-i Sultân Süleymân Hâce Hayrü'ddîn hıdmetine vâsıl oldı. {149a-149b}"; "**Monlâ Fenârî: '**Ammisi oglı Monlâ 'Alî-i Fenârî'den okıdı ba'dehu Sultân Bâyezîd hâcesi Mu'arrifzâde hıdmetine vâsıl oldı. {126b}"

Kimi tanıtımlarda ise çeşitli olaylar etrafında gelişen hadiseler ve bu hadiselerin tasviri bu mevkinin zikredilmesine imkân tanımaktadır:

"**Monlâ Hâcezâde Muslihu'ddîn Mustafâ:** …Bir gün Vezîr Mehemmed Paşa-yı Karamanî yanına vardum. Gördüm bir yanından Arık Hayrü'ddîn oturur ya'nî Sultân Mehemmed'ün hâcesidür... {39b}"

Bazı biyografilerde ise ifade edilen isimlerin padişah ve şehzâde katındaki durumu daha açık ve ayrıntılı olarak verilmekte, değerlilik ve takdir çeşitli münasebetlerle dile getirilmektedir:

> **"Monlâ 'Abdu'lhalîm İbn 'Alî:** Sultân Selîm serîr-i saltanatına cülûsından mukaddem bunı taleb eyledi ve kendüye imâm eyledi ve musâhibi oldı. Zîrâ ma'ârif-i İlâhiyye'si var idi, lezîzü's-sohbet idi. Cülûsdan sonra Sultân Selîm kendüye mu'allim eyleyüp iki yüz akçe vazîfe eyledi. {121a}"

Tüm bu örnekler incelendiğinde padişah ya da şehzâde hocalığının akabinde yer alan mesleğin genellikle medrese hocalığı olduğu görülmektedir. Bu manada medrese hocalığı her ne kadar zikrolunan birçok makam ve mevkinin ilk basamağı olarak tanıtımlarda yer alsa da padişah hocalığı akabinde icra edilmesi bakımından çok ayrı bir önem ve mahiyet arz etmektedir:

> **"Monlâ Seyyid İbrâhîm:** …Sonra Vezîr Mehemmed Paşa-yı Karamanî bunı oglına hâce eyledi. Çok zamân Seyyid İbrâhîm Mehemmed Paşa oglına ta'lîm eyledi. Sonra Sultân Mehemmed hayâtında Sultân Bâyezîd oglı Sultân Korkud'a mu'allim eylediler sonra Merzifon Medresesi'ne müderris oldı sonra Karahisâr-ı Sâhib Medresesi'ne müderris olup sonra İstanbul'da Mustafâ Paşa Medresesi'ne müderris olup … {97a}"

Verilen kimi müderrisliğin en üst makamlarla mümasil bir konum arz ettiği de görülmektedir. Özellikle büyük medrese müderrislerinin, yüksek kademede yer alan makam ve mevkiler için birinci derecede bir adaylık arz ettiği görülmektedir:

> **"Monlâ Hasan es-Samsunî:** …Ba'z-ı medârisde müderris oldı sonra Semâniyye'den birine müderris oldı sonra Sultân Mehemmed'e mu'allim oldı sonra kâdî-'asker oldı sonra yine Semâniyye'ye müderris oldı sonra İstanbul kâdîsi oldı. {48a}"

Bu mesleğe girmiş ya da bu meslekte bulunmuş kişileri isim olarak belirleme yoluna gidersek, ismi geçen zevatı şöyle sıralayabiliriz:

1. Hace

a. Doğrudan:[1] Monlâ 'Alâ'ü'ddîn el-Esved {Kara Hâce}, Monlâ Hâcezâde Muslihu'ddîn Mustafâ bin Yûsuf bin Sâlih el-Burûsavî, Hâce Muhammed Pârsâ, Şeyh Hasan Hâce, Monlâ Hâce Hayrü'ddîn, Monlâ Gürânî, Monlâ Sirâcü'ddîn Muhammed bin 'Ömer el-Halebî, Monlâ Ayâs, Monlâ Mu'arrifzâde-i Balıkesrî, Monlâ Ahmed Paşa bin Veliyyü'ddîn el-Hüseynî, Monlâ Hâce 'Atâ'u'llâh el-Hekîm, Hâce Bahâ'ü'ddîn-i Nakş-bendî, Hâce 'Ubeydu'llâh-ı Semerkandî, Monlâ Muslihu'ddîn eş-şehîr bi-Birgizâde, Monlâ Seyyid İbrâhîm, Monlâ Mahmûd bin Mehemmed bin Kâdîzâde er-Rûmî, Monlâ Muhyi'ddîn Muhammed bin el-Hatîb Kâsım, Monlâ Muhyi'ddîn Muhammed bin Muhammed el-Berda'î, Monlâ Hayrü'ddîn Hızır el-ma'rûf bi-'Atufî, Monlâ Şu'ayb, Monlâ 'Abdu'llâh Hâce, eş-Şeyh Muslihu'ddîn {Hâcezâde Muslihu'ddîn}, Monlâ Muhyi'ddîn Muhammed el-Hüseynî, Monlâ Sa'dî Çelebi, Monlâ Şemsü'ddîn Muhammed bin 'Ömer bin Emru'llâh İbn Akşemsü'ddîn, Monlâ Hayrü'ddîn, Monlâ Bahşî, Monlâ Ca'fer el-Menteşevî, Monlâ Sa'yî, Monlâ Kâsım.

b. Dolaylı: Şeyh Hâce 'Alî-i Erdebîlî, Hâce 'Alî Üveysî, Hâce Rüstem, Hâce Bahşâyiş, Hâce Muhammed Kâsım, Hâce 'Abdu'lhâdî, Monlâ Salâhu'ddîn.

2. Muallim

a. Doğrudan: Mevlânâ 'Abdu'llatîf bin Melek, Mevlânâ Ahmedî, Monlâ Bâyezîd es-Sûfî, Monlâ İbn Temcîd, Monlâ Hasan es-Samsûnî, Monlâ Salâhu'ddîn, Monlâ 'Abdu'lkâdir, Monlâ Hatîb Kâsım bin Ya'kûb el-Amâsiyyevî, Monlâ Seyyid İbrâhîm, Monlâ Tâcü'ddîn İbrâhîm bin el-Üstâd, Monlâ 'Abdu'lhalîm İbn 'Alî, eş-Şeyh Muslihu'ddîn Mustafâ {Mu'allimzâde}, Monlâ Hayrü'ddîn, Monlâ Muhyi'ddîn el-Kocavî, Monlâ Hızır Hayrü'ddîn, Monlâ Mehemmed Muhyi'ddîn eş-şehîr bi-İbn el-Hatîb.

b. Dolaylı: Monlâ Gürânî, Monlâ Hayrü'ddîn, Hâcezâde, Kara Mu'allim, Mu'allimzâde Ahmed Çelebi.

---

1 İsimlere yönelik bu tasnif yapılırken, doğrudan mesleğe yönelik tanıtımlar ile çeşitli vesilelerle bir mesleğin zikredilmesinde ayrım gözetilmiş ve bu yönde bir sınıflandırma gerçekleştirilmiştir.

Müderrislik

Eserde en fazla icra edilen görevlerden biri hiç sübhesiz müderrisliktir. Bu mesleğin verilen kimi örneklerde tanıtımı yapılan isimlerin belirtilen tek mesleği olduğu görülürken -bu örneklerin sayısı oldukça fazladır- kimi isimlerde ise bu mesleğin ilerleyen zamanlarda farklı mevki ve mesleğe tebdili söz konusu edilmektedir. Aşağıda seçilen örnek bu anlamda tanıtımı yapılan ismin yegâne mesleğidir:

> "**Monlâ Pîr Ahmed Monlâ Kâdîzâde:** Merhûm vâlidesini tezvîc eyleyüp bundan okıdı, Kâdîzâde ölince ayrılmadı. Ba'dehu Tire'de İbn Melek Medresesi'ne müderris olup ba'dehu İstanbul'da el-Hâcî Hasan Medresesi'ne müderris olup sonra Edrine'de Halebiyye Medresesi'ne müderris oldı ba'dehu Dârü'l-Hadîs'e müderris olup sonra Semâniyye'den birine müderris olup müddet-i kesîre Semâniyye'de müderris olmak ile vazîfesi seksene dek terakkî buldı ve Semâniyye'de müderris iken tokuz yüz otuz iki târîhinde vefât eyledi. {125b-126a}"

Bu örneklere bakıldığı zaman dikkat çeken bir husus "Müderris iken … tarihinde vefât eyledi"; "(bir meslek ya da görev tanıtımı)... O hâlde vefât eyledi." cümle kalıplarıdır. Özellikle meslek ve mevki tanıtımlarından sonra yer alan bu kullanım, isimlerin ölmeden önce en son hangi makam ve mevkide yer aldığına dair bilgiler ihtiva etmesi bakımından önem arz etmektedir:

> "**Monlâ Mehemmed Şâh**: Edrine'de Çifte Medresesi'ne müderris olup anda müderris iken tokuz yüz kırk bir târîhinde vefât eyledi. {147b}"; "**Monlâ Kutbü'ddîn el-Merzifonî**: ...Sonra Tırabozın Medresesi'ne müderris oldı. Anda müderris iken tokuz yüz otuz beş târîhinde vefât eyledi. {147b}"

Eserde müderrislik ile ilgili tanıtımlarda önem arz eden bir diğer husus, eğitim ve öğretimin görüldüğü medresenin maaş derecesinin de ifade olunmasıdır: "**Monlâ Hamîdü'ddîn İbn Efdalü'ddîn el-Hüseynî:** ...didüklerinde "Babam Sultân Murâd'un medresesini virdüm elli akçe ile." didi. {52b}"

Bununla birlikte öğrenimin veya mülâzemetin tamamlandığı hocanın ismi, müderrislik görevinden -varsa- önceki ve sonraki meslekler, bu meslekteki nitelik, ilmî durum, çeşitli devlet büyükleri ile ilgili temaslar, bu

çerçevede vuku bulan bazı hadiseler, farklı bir mesleğe geçiş ya da yeniden mesleğe dönüş vb. benzer durumlar genel olarak bu başlık altında müellif tarafından tanıtımın bir parçası olarak zikredilen hususlardır. Bu hususlar kimi zaman açık ve ayrıntılı bir tanıtımla kimi zaman kısa bir tasvirle yer almaktadır.

Unutulmamalıdır ki özellikle derecesi yüksek medreselerde hocalık yapmak gerek ilim çevrelerinde gerekse saray ve çevresinde tanınmak, sevilmek ve takdir görmeye imkân tanımaktadır. Dolayısıyla çeşitli imkân ve ihtimalleri barındıran bu meslek daha yüksek mevkilere erişim olanağı da barındırmaktadır:

> "**Monlâ Seyyidî el-Karamanî:** …Ba'dehu Semâniyye'den birine müderris oldı sonra Burûsa'da Sultân Bâyezîd Medresesi'ne müderris oldı sonra İstanbul'a kâdî oldı ba'dehu Anatolı kâdî-'askeri oldı sonra Rûmili kâdî-'askeri oldı. {93b}"

Medrese hocalığından çeşitli makam ve mevkilere geçişin görüldüğü birçok örnekte farklı makam ve mevkilerden sonra medrese hocalığına, müderrisliğe dönüşün olması dikkat çekmektedir. Birçok örnekte rastladığımız bu durum hakkında müellifin sebep beyan ettiği bir örnek şu şekildedir:

> **"Monlâ Muslihu'ddîn bin Halîl:** Sultân Bâyezîd Amâsiyye'de merhûm Hüseyn Âgâ Medresesi'ni virüp sonra Burûsa'da Sultân Medresesi'ni virdi ba'dehu Semâniyye'den birine müderris olup sonra Sultân Selîm Hân emri ile Haleb'e kâdî oldı lâkin vâlidi kazâya rızâ virmeyüp terk-i kazâ ile vasiyyet eylemiş idi. Sultân Selîm'ün emrine imtisâl idüp muhâlefet idemedi sonra 'afv taleb idüp Semâniyye Medresesi'nden eski medresesini virdi sonra Burûsa'da Sultâniyye Medresesi'ni virdi, yevmî yetmiş akçe vazîfe eyledi. {123b}"

Medrese hocalığına dönüşün ele alındığı kimi örnekler ise bir sebep beyanı içermemektedir. Olay aktarımı sadece bir durumun tasviri şeklindedir. Ancak çeşitli üst düzey mevkilerden sonra dönülen müderrislik görevinin yüksek dereceli medreseler olması göz önünde bulundurulmalıdır. Bu durum verilen görevlerde bir cezalandırma söz konusu olmadığı takdirde birtakım kriterlerin -her ne kadar beyan edilmese de- varlığına işarettir:

> **"Monlâ Sinânü'ddîn Yûsuf:** 'Ulemâ-yı 'asrından ba'dehu babasından okıyup sonra Burûsa'da İnebeg Medresesi'ne ba'dehu İnegöl Medresesi'ne müderris oldı sonra Burûsa'da Yıldırım Hân Medresesi'ne müderris olup ba'dehu İznik Medresesi'ne müderris oldı sonra Amâsiyye kâdîsi olup sonra Sultân Selîm Hân beytü'l-mâl defteri emîni eyleyüp sonra Şâm kâdîsi eyledi ba'dehu Burûsa'da Murâdiyye'ye ve ba'dehu Semâniyye medreselerinden birine müderris eyleyüp yetmiş akçe vazîfe ta'yîn eyledi. {128a}"

Çeşitli makam ve mevkiler arasında geçişin hangi gerekçelere dayandığının çoğu örnekte zikredilmemesiyle birlikte meslekler arası geçişlerin tamamen pozitif ya da tamamen negatif bir seyir takip etmemesi de dikkat çekmektedir. Zira alt kademelerden üst kademelere uzanan kimi meslek ve mevki edinimlerinin kimi zaman tersi bir duruma işaret eden atamalar hâlinde seyretmesi ve bu konuda müellifin durum betimlemesinden öteye gitmeyen tasvirleri, bu konunun çerçevesinin net bir şekilde çizilmesini mümkün kılmamaktadır. Ancak bu durumun birbirine yakın atfedeceğimiz konum ve mevkiler arasında gerçekleşmesi, alt ve üst sınırın belirli olduğu çeşitli kademelerde bir çeşit görev değişimini yansıtması kuvvetle muhtemeldir:

> "**Monlâ Pîr Ahmed:** Leyszâde dimek ile meşhûrdur. Evvelâ 'ulemâyı 'asrından okıyup ba'z-ı medârise müderris olarak Üsküb Medresesi'ne sonra Vezîr Mustafâ Paşa'nun İstanbul'daki medresesine müderris oldı sonra Üsküb'e kâdî oldı ba'dehu Edrine'de Halebiyye Medresesi'ne ve Dârü'l-Hadîs Medresesi'ne müderris oldı ba'dehu Semâniyye'den birine müderris oldı ba'dehu Mısr'a kâdî oldı, ma'zûl oldı, yine kâdî oldı, yine ma'zûl olup yüz akçe tekâ'üd vazîfesi oldı. Ol hâlde iken tokuz yüz elli iki târîhinde vefât eyledi. {128b}"

Medrese hocalığı ile sıklıkla bir arada zikredilen bir meslek vardır ki medrese hocalığının akabinde ulaşılan bir mahiyet arz etmektedir. Birçok tanıtımda yer alan kadılık mesleği, âdeta müderrislik mesleğinden sonra gelen bir mahiyet arz etmektedir:

> "**Monlâ Bedrü'ddîn Mahmûd:** ...Ba'dehu Vezîr 'Alî Paşa Medresesi'ne müderris oldı sonra Edrine'de Çifte Medrese'den birine müderris

olup ba'dehu Semâniyye'den birine müderris oldı sonra Haleb'e kâdî olup ba'dehu Edrine'ye kâdî oldı. {145b-146a}"

Mesleğin tanıtımında görülen bazı örnekler ise çok ayrı bir mahiyet arz etmektedir. Bu örneklerden biri Hocazâde Muslihuddîn'in tanıtımında yer almaktadır. Mesleğin icra edilen diğer mesleklerden üstün tutulması münasebetiyle zikrolunan aşağıdaki örnek, müderrislik mesleğine nasıl bir önem atfedildiğinin ifadesidir:

"**Monlâ Hâcezâde Muslihu'ddîn Mustafâ:** Sâhib-i kitâbun vâlidi hikâyet ider Hâcezâde'den ki "Ben Sultân Medresesi'ne müderris oldugumda otuz üç yaşında idüm ve 'ilm mahabbetinden gayrı bir nesneye mahabbetüm yok idi." diyüp ve Sultân Medresesi'ni kâdî-'askerlikden ve hâcelikden tercîh iderdi. {37b}"

Burada son olarak ifade edeceğimiz önemli bir husus, medreselerin derecelerinin farklı olmasına rağmen derecesi düşük medreselerin herhangi bir mukayese çerçevesinde verilmemesidir. Bu durum mesleğe karşı müellifin takındığı bir tavırdır ki müderrisin sahip olduğu ilme, şahsi kabiliyet ve meziyetlere, buna dayalı olarak ulaştığı mevki ve saygınlığa dayanır. Dolayısıyla meslek hakkında yer alan olumlu ifadeler, mesleğe yönelik bir tanıtımdan ziyade icra eden zevatın nitelik ve saygınlığına yönelik gerçekleşir.

Bu mevkide tespit ettiğimiz kimseleri isim olarak belirleme yoluna gidersek şöyle sıralayabiliriz:

a. Doğrudan: Monlâ Cemâlü'ddîn Mehemmed bin Mehemmed el-Aksarâyî, Monlâ Fenârî, Mevlânâ 'Abdu'lvâcid İbn Muhammed, Mevlânâ 'Abdu'llatîf bin Melek, Şeyh Hâcî Bayrâm Sultân el-Ankaravî, Mevlânâ Fahrü'ddîn-i 'Acemî, Mevlânâ Yegân Mehemmed bin Ramazân, Mevlânâ Mehemmed Şâh, Mevlânâ Yûsuf Bâlî, Mevlânâ Muhammed İbn Beşîr, Mevlânâ Hızır Beg İbn Celâlü'ddîn, Mevlânâ Hızır Şâh, Monlâ Ayâsluglı Çelebi, Monlâ İlyâs İbn İbrâhîm es-Sinâbî, Mevlânâ İlyâs İbn Hamza er-Rûmî, Monlâ Muhammed İbn Kâdî Manyas, Monlâ 'Alî el-Koçhisârî, Mevlânâ İlyâs eş-şehîr bi-Müfred Şücâ', Monlâ Hüsrev, Monlâ Hayrü'ddîn Halîl bin Kâsım İbn Hâcî Safâ, Monlâ Mehemmed Zeyrek, Monlâ Hayâlî Çelebi, Monlâ Muslihu'ddîn Mustafâ el-Kastalânî, Monlâ Mehemmed

Muhyi'ddîn eş-şehîr bi-İbn el-Hatîb, Monlâ 'Alî el-'Arabî, Monlâ 'Abdu'l-kerîm, Monlâ Hasan es-Samsûnî, Monlâ Mehemmed bin Mustafâ bin el-Hâcî Hasan, Monlâ Musannifek, Monlâ Muhyi'ddîn Dervîş Mehemmed bin Hızır Şâh, Monlâ Ayâs, Monlâ Hâce Hayrü'ddîn, Monlâ Hamîdü'ddîn İbn Efdalü'ddîn el-Hüseynî, Monlâ Ya'kûb Paşa, Monlâ Salâhu'ddîn, Monlâ 'Abdu'lkâdir, Monlâ Hasan Çelebi bin Mehemmed Şâh el-Fenârî, Monlâ Muslihu'ddîn Mustafâ bin Monlâ Hüsâm, Monlâ Muhyi'ddîn {Ahaveyn}, Monlâ Kâsım (Kâdîzâde), Monlâ Muhyi'ddîn {Magnisazâde}, Monlâ Hüsâmü'ddîn Hüseyn bin Hâmid et-Tebrîzî el-müştehir bi-Ümmü'lveled, Monlâ Mu'arrifzâde-i Balıkesrî, Monlâ Muhyi'ddîn {Yaraluca Muhyi'ddîn}, Monlâ Bahâ'ü'ddîn İbn Şeyh Lutfu'llâh, Monlâ Sirâcü'ddîn, Monlâ Mehemmed Muhyi'ddîn el-meşhûr bi-İbn Küpelü, Monlâ Ahmed Paşa bin Veliyyü'ddîn el-Hüseynî, Monlâ Muslihu'ddîn Mustafâ bin Evhadü'ddîn el-Yârhisârî, Monlâ Yûsuf bin Hüseyn el-Kirmâstî, Monlâ 'Abdu'llâh el-Amâsî, Monlâ 'Alâ'ü'ddîn, Monlâ Kara Sinân, Monlâ Muslihu'ddîn, Monlâ Karaca Ahmed Şemsü'ddîn, Monlâ Şemsü'ddîn el-meşhûr bi-Dinkoz, Monlâ Muslihu'ddîn eş-şehîr bi-Bagl el-Ahmer, Şeyh Akşemsü'ddîn, Şeyh İbrâhîm bin Hüseynî es-Sarrâf, Şeyh Mes'ûd, Monlâ Muhyi'ddîn Muhammed bin İbrâhîm bin Hasan en-Niksârî, Monlâ Ahî Yûsuf bin Cüneyd et-Tokatî, Monlâ Hatîb Kâsım bin Ya'kûb el-Amâsiyyevî, Monlâ Sinânü'ddîn Yûsuf, Monlâ Şücâ' eş-şehîr bi-Uslı, Monlâ Şücâ' el-Gulâm, Monlâ 'Alî el-Yegânî, Monlâ Lutfî et-Tokatî, Monlâ Kâsım eş-şehîr bi-'İzârî, Monlâ Kâsım Çelebi İbn Ahmed bin Mehemmed el-Cemâlî, Monlâ Muslihu'ddîn eş-şehîr bi-Birgizâde, Monlâ Muhyi'ddîn Muhammed bin el-Mevlâ Hasan es-Samsûnî, Monlâ Seyyidî el-Hamîdî, Monlâ Seyyidî el-Karamanî, Monlâ Nûrü'ddîn el-Karasuyî, Monlâ Muhyi'ddîn Muhammed bin Muhammed el-Kocavî, Monlâ Bâlî el-Aydınî, Monlâ 'Abdu'r-rahîm bin el-Mevlâ 'Alâ'ü'ddîn el-'Arabî, Monlâ Salâhu'ddîn Mûsâ Çelebi İbn el-Mevlâ el-fâzıl Hamîdü'ddîn İbn Efdalü'ddîn el-Hüseynî, Monlâ Muhyi'ddîn el-'Acemî, Monlâ Sinânü'ddîn Yûsuf el-'Acemî, Monlâ Seyyid İbrâhîm, Monlâ 'Âlim Halîl, Monlâ Rüknü'ddîn İbn Mevlâ el-Fâzıl Pîr Mehemmed eş-şehîr bi-Zeyrek, Monlâ Ya'kûb İbn Seyyidî 'Alî, Monlâ 'Âlim Nûrü'ddîn, Monlâ İlyâs 'Âlim Şücâ', Monlâ Şücâ'ü'ddîn İlyâs-ı Rûmî, Monlâ Tâcü'ddîn İbrâhîm bin el-Üstâd,

Monlâ İbn el-Mu'îd, Monlâ 'Abdu'lvehhâb İbn Mevlâ 'Abdu'lkerîm, Monlâ Yûsuf el-Hamîdî, Monlâ Sa'dî İbn Tâcî, Monlâ Kutbü'ddîn Mehemmed bin Kâdîzâde er-Rûmî, Monlâ Mahmûd bin Mehemmed bin Kâdîzâde er-Rûmî, Monlâ Gıyâsü'ddîn Paşa Çelebi, Monlâ Şeyh el-Muzafferü'ddîn 'Alî eş-Şîrâzî, Monlâ Tablbâz Muhyi'ddîn, Monlâ İbrâhîm bin İbrâhîm Hatîb, Monlâ Yahyâ Fakîh, Monlâ Kemâlü'ddîn İsmâ'îl İbn Süleymân el-Karamanî, Monlâ İsmâ'îl-i Karamanî, Monlâ Ahmed Mâşî, Monlâ Muhyi'ddîn Mehemmed el-Karamanî, Monlâ 'Alî el-mülakkab bi-Yetîm, Monlâ Şeyh, Monlâ Zamîrî, eş-Şeyh Bolılı Çelebi Muhyi'ddîn, eş-Şeyh 'Ulvân-ı Hamevî, eş-Şeyh 'Abdur-rahman, Monlâ Ahmed İbn Kemâl Paşa, Monlâ Mehemmed bin Yûsuf Bâlî İbn el-Mevlâ Şemsü'ddîn el-Fenârî, Monlâ Muhyi'ddîn el-Mevlâ 'Alâ'ü'ddîn 'Alî el-Cemâlî, Monlâ Mehemmed Şâh İbn el-Mevlâ Mehemmed İbn el-Hâcî Hasan, Monlâ Hüsâmü'ddîn Hüseyn bin 'Abdu'r-rahman, Monlâ Muslihu'ddîn bin Halîl, Monlâ Kâsım bin Halîl, Monlâ 'Abdu'l-'azîz İbn es-Seyyid Yûsuf bin Hüseyn eş-şehîr bi-Âbid Çelebi, Monlâ 'Abdu'r-rahman İbn es-Seyyid Yûsuf bin Hüseyn el-Hüseynî, Monlâ Pîr Ahmed Monlâ Kâdîzâde, Monlâ Muhyi'ddîn Muhammed bin el-Hatîb Kâsım, Monlâ Dâvud İbn Kemâl el-Kocavî, Monlâ Bedrü'ddîn Mahmûd, Monlâ Nûrü'ddîn Hamza, Monlâ Muhyi'ddîn Muhammed bin Muhammed el-Berda'î, Monlâ Seyyidî bin Mahmûd, Monlâ Muhyi'ddîn Mehemmed bin Ya'kûb eş-şehîr bi-Ecezâde, Monlâ Muhyi'ddîn Muhammed eş-şehîr bi-Şeyh [Şâzelî] Paşa, Monlâ Sinânü'ddîn Yûsuf bin 'Alî el-Yegânî, Monlâ Pîr Ahmed İbn el-Mevlâ Nûrü'ddîn Hamza, Monlâ Paşa Çelebi el-Yegânî, Monlâ Paşa Çelebi İbn el-Mevlâ Zeyrek, Monlâ 'Abdu'l-'azîz, Monlâ Muhyi'ddîn Şeyh Muslihu'ddîn el-Kocavî, Monlâ Şu'ayb, Monlâ Tokatî, Monlâ Mehemmed İbn el-Hâcî Hasan, Monlâ Mehemmed Paşa, Monlâ 'Îsâ Paşa, Monlâ Nihânî, Monlâ Hızır Şâh İbn el-fâzıl Monlâ Mehemmed bin el-Hâcî Hasan, eş-Şeyh Emîr 'Alî İbn Emîr Hasan, eş-Şeyh Monlâ Hızır Beg, Monlâ 'Abdu'lkâdir, Monlâ Sa'du'llâh İbn 'Îsâ, Monlâ Muhyi'ddîn {Çivizâde}, Monlâ Muhyi'ddîn Muhammed bin Kutbü'ddîn Muhammed, Monlâ Hâfız Muhammed bin Ahmed bin 'Âdil Paşa, Monlâ 'Abdu'lfettâh bin Ahmed bin 'Âdil Paşa, Monlâ 'Alâ'ü'ddîn el-Isfahânî, Monlâ Muslihu'ddîn {Çâk Muslihu'ddîn}, Monlâ Muhyi'ddîn Muhammed

el-Karamanî, Monlâ Şerîf-i 'Acemî, Monlâ Âşcızâde Hasan Çelebi, Monlâ Pîr Muhammed Şâh el-Cemâlî, Monlâ 'Abdu'llatîf, Monlâ Nakîzî Bâyezîd, Monlâ Ya'kûb, Monlâ Muhyi'ddîn {Mi'mârzâde}, Monlâ Ahmed, Monlâ 'Alî, Monlâ Seyyidî, Monlâ Haydar, Monlâ Hüsâmü'ddîn Hüseyn eş-şehîr bi-Gedik Hüsâm, Monlâ Muhyi'ddîn {Kırtâsoglı}, Monlâ Sinânü'ddîn Yûsuf İbn Ahî, Monlâ Celâlü'ddîn el-Kâdî, Monlâ Muhammed bin 'Abdu'r-rahman bin Muhammed bin 'Ömer el-Halebî, Monlâ Kethudâzâde el-Germiyânî, Monlâ Bedrü'ddîn Mahmûd, Monlâ Bedrü'ddîn Mahmûd bin 'Abdu'llâh, Monlâ İshâk el-Üskübî, Monlâ Deli Birâder, Monlâ Ca'fer el-Burûsavî, Monlâ Işık Kâsım, Monlâ Fahrü'ddîn İbn İsrâfîl, Monlâ Şemsü'ddîn Ahmed bin 'Abdu'llâh, Monlâ Hüsâm Hasan Çelebi el-Karasuyî, Monlâ Emîr Hasan el-Rûmî, Monlâ Mehemmed Şâh İbn el-Mevlâ Şemsü'ddîn el-Yegânî, Monlâ Süleymân er-Rûmî, Monlâ Kutbü'ddîn el-Merzifonî, Monlâ Pîr Ahmed, Monlâ Muhammed eş-Şeyh Mahmûd el-Muglavî, Monlâ Şemsü'ddîn Ahmed, Monlâ Muhyi'ddîn Muhammed bin 'Abdu'lkâdir eş-şehîr bi-Ma'lûl, Monlâ Muhyi'ddîn {Merhabâ Çelebi}, Monlâ Muhyi'ddîn Pîr Muhammed İbn Monlâ 'Alî el-Fenârî, Monlâ 'Alâ'ü'ddîn 'Alî bin Sâlih, Monlâ Sâlih, Monlâ Ebü'l-Leys, Monlâ Fahrü'ddîn İbn Muhammed İbn Ya'kûb, Monlâ Muslihu'ddîn Mustafâ, Monlâ Şeyh Muhammed Çelebi, Monlâ Sinânü'ddîn Yûsuf, Monlâ 'Alî İbnü'ş-Şeyh Hâcî Çelebi, Monlâ Muhammed Beg, Monlâ Manastırlu Çelebi, Monlâ İbrâhîm Halebi el-Hanefî, Monlâ Muhyi'ddîn Muhammed el-Hüseynî, Monlâ Muhyi'ddîn el-Kocavî, Monlâ Hızır Hayrü'ddîn, Monlâ Hidâyetu'llâh, Monlâ Muhyi'ddîn Muhammed bin Hüsâmü'ddîn, Monlâ Muhyi'ddîn {Ehlice}, Monlâ 'Abdu'lkâdir {Monlâ 'Abdî}, Monlâ Hüsâmü'ddîn Hüseyn Çelebi İbn Hasan Çelebi, Monlâ Kemâl, Monlâ Emîr Hasan Çelebi İbn es-Seyyid 'Alî Çelebi, Monlâ Muhyi'ddîn Muhammed İbn Vezîr Mustafâ Paşa, Monlâ Muhyi'ddîn Mehemmed bin Monlâ Hayrü'ddîn, Monlâ Ferah, Monlâ Şemsü'ddîn Ahmed el-Germiyânî, Monlâ Şemsü'ddîn Ahmed el-Burûsavî, Monlâ 'Abdu'r-rahman İbn Yûnus el-İmâm, Monlâ Muslihu'ddîn Mustafâ el-Kastalânî, Mevlânâ Şemsü'l-mille ve'd-dîn İsmâ'îl el-Gürânî, Monlâ 'Abdu'lkerîm, Monlâ Şemsü'ddîn Ahmed, Monlâ Sa'dî Çelebi, Monlâ Hayrü'ddîn Hızır, Monlâ 'Abdu'llâh İbnü'ş-Şeyh Kemâl, Monlâ Hasan

el-Karamanî, Monlâ 'Abdu'lhay İbn 'Abdu'lkerîm İbn 'Alî İbn el-Mü'eyyed, Monlâ Bedrü'ddîn Mahmûd el-Aydınî, Monlâ 'Alâ'ü'ddîn 'Alî el-Amâsiyyevî, Monlâ Şemsü'ddîn Muhammed bin 'Ömer bin Emru'llâh İbn Akşemsü'ddîn, Monlâ Hayrü'ddîn, Monlâ Bahşî, Monlâ Ca'fer el-Menteşevî, Monlâ Dervîş Mehemmed, Monlâ Muslihu'ddîn Mustafâ bin Monlâ Seyyidî el-Menteşevî, Monlâ Sa'du'llâh, Monlâ Hüsâmü'ddîn Hasan et-Tâliş el-'Acemî, Monlâ Şerîf Mehdî eş-Şirâzî, Monlâ Pîr Mehemmed, İbrâhîm bin Ahmed Amâsî.

b. Dolaylı: Seyyid Şerîf, Mübârek Şâh, Monlâ 'Alî 'Arabî, Monlâ Celâlü'ddîn-i Devvânî, Şeyh Muhammed, Kıvâmu'ddîn Kâsım.

Kadılık

Kadılık, tanıtımı yapılan isimlerin en fazla icra ettikleri meslek ve mevkilerden biridir. Devrinde ancak yükseköğretim neticesinde elde edilebilen bu meslek bazı isimlerin -tıpkı müderrislik gibi- bazen icra ettiği yegâne meslek olarak ifade bulurken, bazen icra edilen birkaç görevden bir tanesi olarak yer almaktadır. Yegâne meslek olarak ifade edildiği örneklerde, bu meslek ve mevkiye yönelik kısa ve genel hatlar ile çizilen çerçeve genel olarak "Ba'z-ı diyâra kâdî oldı." şeklinde bir ifade kalıbı ile gerçekleşmektedir. Bu tarz tanıtımlarda mesleğin icra alanını belirten bir mekân unsuruna da yer verilmemektedir. Bununla birlikte müphem bir zaman diliminin bulunduğu bu örnekler, belirsiz çizgilerle ortaya konulan bir tasvirden öteye gitmemektedir:

> **"Monlâ Muhyi'ddîn Mehemmed**: 'Ulemâ-yı 'asrından okıyup tahsîl-i 'ilm eyledi ve ba'z-ı diyâra kâdî oldı. Kazâsında sîret-i hasene üzere idi. {128b}"; **"Monlâ Ebü's-Su'ûd**: ...Sonra Monlâ Rüknü'ddîn hıdmetine vâsıl oldı ba'dehu ba'z-ı şehrlere kâdî oldı.{146a}"

Ancak eser genelinde bu konu hakkındaki malumatlar daha ziyade yer unsuru ile bulunmakta, zaman unsuru ise çoğu zaman çeşitli münasebetler çerçevesinde beyan olunmaktadır. Kadılık mesleğinin icra edildiği zamanın müstakil olarak belirtilmesinden ziyade mesleğin icra edildiği vakitte gerçekleşen ölüm hadisesi zaman tayininin esasını oluşturmaktadır. Özellikle vefat tarihlerinin beyan edildiği "… kâdîsi iken vefât eyledi." ifadesi

müellifin kendine özgü bir tanıtım stratejisi olarak sık kullanım alanı bulmaktadır:

> "**Monlâ Yûsuf Bâlî:** …Ba'dehu Yûsuf Bâlî Burûsa'ya kâdî oldı. Sene sekiz yüz kırk altıda kâdî iken vefât eyledi. {10b}"; "**Monlâ Muhammed:** …Ba'dehu Dimetoka Medresesi'ne müderris olup sonra ba'z-ı vilâyete kâdî olup Kefe kâdîsi iken vefât eyledi. {145a}"; "**Ya'kûb bin Muhammed eş-Şîrâzî el-Fîrûzâbâdî**: Sinn-i şerîfi seksen sekizinde Yemen'de Zebîd'de kâdî iken vefât idüp... {9b}"

Bu mesleğin icra edilmesi sırasında özellikle birtakım nitelik ve vasıfların müellifçe zikredilmesi de dikkat çekmektedir. Bu durum kadılık mesleğinin adil, ehliyetli, doğru bir şekilde yürütülmesine yöneliktir. Bu anlamda üzerinde önemle durulan ve en çok temas edilen hususlar dürüstlük, kanaatkârlık, adaletli, bilgili ve tecrübeli olma nitelikleri ile ilgilidir. Burada "Kazâsında sîret-i hasene üzerine idi." ifade kalıbı geniş bir dairede izah olunabilecek birden çok vasfın âdeta bir cümle ile özetlenmesidir:

> "**Monlâ Muslihu'ddîn:** …Sonra Edrine kâdîsi oldı. Kazâsında sîret-i hasene ve tarîkat-ı müstahsene üzere idi. {92b}"; "**Monlâ Sa'du'llâh İbn 'Îsâ:** Merhûm tedrîsinde fâ'ik-i akrân ve kazâsında sîret-i hasene ve hayrât ü ihsân sâhibi idi. {139b}"

Satır arasına gizlenen kimi ifadelerde ise "Nice zamân kazâda oldı amma siret-i hasene üzere idi." bu mesleğe cazip bir iş veya meslek olarak bakılmadığı görülmektedir. Bu konuda yer alan övücü ifadelerin mesleğe değil daha ziyade onu taşıyan kişiye yönelik olduğu bilinmelidir:

> "**Monlâ Kethudâzâde el-Germiyânî:** ...Sonra Kethudâzâde Kütâhiyye'de müderris oldı ba'dehu kâdî olup nice zamân kazâda oldı ammâ sîret-i hasene üzere idi. {145b}"

Tanıtımı yapılan isimlerin kadılık mesleğine ulaşmadan önce genel olarak farklı makam ve mevkilerde yer alması da söz konusu edilmektedir. Bu konuda verilen tanıtımlar incelendiğinde müderrisliğin âdeta kadılığa geçiş arz eden bir mevki olduğu görülmektedir:

> "**Monlâ Muhyi'ddîn Mehemmed:** 'Ulemâ-yı 'asrından okıyup sonra Hatîbzâde hıdmetine vâsıl oldı ba'dehu İznik Medresesi'ne müderris

olup sonra çok şehre kâdî oldı. Sultân Selîm Hân serîr-i saltanatda cülûs eyledükde Selânik kâdîlıgını virüp sonra Burûsa kâdîlıgını virdi. {128a}"

Kadılık mesleğinin bir şekilde müderrislik vazifesi ile zikredildiği çok sayıda örnekten hareketle bu makam ve mevkiler arasında geçişkenliğin diğer mesleklere oranla daha saydam bir mahiyette olduğu görülmektedir. Bununla birlikte kadılığın çeşitli sebeplerle terki, bırakılması ya da azil durumlarında müderrisliğin yeniden dönülen, icra edilen bir meslek olması söz konusudur:

"**Monlâ Bâlî el-Aydınî:** ...Ba'dehu ba'z-ı medârise müderris olarak İstanbul'da Vezîr 'Alî Paşa Medresesi'ne müderris oldı sonra Edrine'de Çifte Medrese'ye müderris olup ba'dehu Semâniyye'den birine müderris oldı sonra seksen akçe vazîfe ile mütekâ'id oldı ba'dehu Burûsa'ya kâdî oldı ba'dehu ma'zûl olup seksen akçe vazîfe ile Semâniyye'den birine müderris oldı. {94b}"

Farklı mesleklerin icra edildiği tanıtımlarda ise genel olarak daha alt kademede yer alan medrese hocalığının akabinde yapılan bir meslek olarak kadılığın, daha yüksek makam ve mevkiye geçişe olanak sağladığı da görülmektedir. Bu yönüyle bu meslek barındırdığı birtakım imkân ve olasılıklar ile daha üst mevkilere ulaşmak için kimi zaman bir basamak mahiyeti de arz etmektedir.

Bu mesleğin kimi zaman yapılan bir tercih dolayısıyla icra edilmesi ifade edilen nedenlerden birini oluşturmaktadır ki bu durum daha üst düzey mevkilerin elde edilmesi söz konusu iken bu mesleğe kanaat etmek şeklinde yer alması dikkat çekmektedir:

"**Saçlu Emîr:** Merhûm Saçlu Emîr vâlidi hayâtında Rûm'a gelüp Mevlânâ Mü'eyyedzâde'nün vâlidi ile mahabbet-i sâbıkası olmagın bir medrese 'arz eyledi lâkin mansıb-ı kazâyı ihtiyâr idüp nice bilâda kâdî oldukdan sonra... {148b}"

Mesleğin icra edilmesine yönelik farklı sebepler bulunmakla birlikte burada zikredeceğimiz son örnek bu mesleğin icra edilmesinin bir isteğe, ısrara hatta zorlamaya dayanmasıdır. Bu anlamda Sultan Bâyezîd'in bu mesleğin icra edilmesine yönelik Monlâ Kâsım'a talebi dikkat çeken örneklerden

biridir: "Sultân Bâyezîd Hân tahta cülûs eyledükde Burûsa kazâsını girü virdi kabûl eylemedi 'âkıbet ibrâm itdüklerinde kerhen kabûl eyledi. {58a}"

Kadılık makamında tespit ettiğimiz kimseleri isim olarak belirleme yoluna gidersek şöyle sıralayabiliriz:

a. Doğrudan: Monlâ Halîl el-Cenderî {Cenderlü Kara Halîl}, Monlâ Mahmûd, Monlâ Şemsü'ddîn Muhammed bin Hamza bin Muhammed el-Fenârî, Monlâ Muhammed sâhibü'l-Kâmûs Mecdu'ddîn Ebû Tâhir Muhammed bin Ya'kûb bin Muhammed eş-Şîrâzî el-Fîrûzâbâdî, Monlâ Yûsuf Bâlî İbn Şemsü'ddîn el-Fenârî, Monlâ Şeyh Muhammed-i Cezerî, Monlâ Fazlu'llâh, Mevlânâ Yegân Mehemmed bin Ramazân, Mevlânâ Mehemmed Şâh, Mevlânâ Hızır Beg İbn Celâlü'ddîn, Mevlânâ Hızır Şâh, Mevlânâ İlyâs İbn Hamza er-Rûmî, Monlâ Kâdî-i Balat, Monlâ Hâcezâde Muslihu'ddîn Mustafâ bin Yûsuf bin Sâlih el-Burûsavî, Monlâ Muslihu'ddîn Mustafâ el-Kastalânî, Monlâ Hasan es-Samsûnî, Monlâ Mehemmed bin Mustafâ bin el-Hâcî Hasan, Monlâ Ya'kûb Paşa, Monlâ Kâsım {Kâdîzâde}, Monlâ Muhyi'ddîn {Magnisazâde}, Monlâ Muhyi'ddîn {Yaraluca Muhyi'ddîn}, Monlâ Mehemmed Muhyi'ddîn bin Beglik el-meşhûr bi-Monlâ Vildân, Monlâ Ahmed Paşa bin Veliyyü'ddîn el-Hüseynî, Monlâ Muslihu'ddîn Mustafâ bin Evhadü'ddîn el-Yârhisârî, Monlâ Yûsuf bin Hüseyn el-Kirmâstî, Monlâ 'Alâ'ü'ddîn, Monlâ Kâsım Çelebi İbn Ahmed bin Mehemmed el-Cemâlî, Monlâ Muslihu'ddîn eş-şehîr bi-Birgizâde, Monlâ Muhyi'ddîn Muhammed bin el-Mevlâ Hasan es-Samsûnî, Monlâ Seyyidî el-Hamîdî, Monlâ Seyyidî el-Karamanî, Monlâ Nûrü'ddîn el-Karasuyî, Monlâ Muhyi'ddîn Muhammed bin Muhammed el-Kocavî, Monlâ Bâlî el-Aydınî, Monlâ 'Abdu'r-rahîm bin el-Mevlâ 'Alâ'ü'ddîn el-'Arabî, Monlâ Muhyi'ddîn el-'Acemî, Monlâ 'Alâ'ü'ddîn 'Alî el-Amâsiyyevî, Monlâ Bedrü'ddîn Mahmûd bin eş-Şeyh Muhammed, Monlâ Pîr Mehemmed Cemâlî eş-şehîr bi-Zeyrek, Monlâ 'Alem Yûsuf eş-şehîr bi-Kâdî-i Bagdâd, Monlâ Şücâ'ü'ddîn İlyâs-ı Rûmî, Monlâ Şemsü'ddîn Ahmed el-Yegânî, Monlâ 'Abdu'r-rahman İbn Muhammed bin 'Ömer el-Çelebi, Monlâ 'Abdu'lvehhâb İbn Mevlâ 'Abdu'lkerîm, Monlâ Ca'fer bin Tâcî Beg, Monlâ Kemâlü'ddîn İsmâ'îl İbn Süleymân el-Karamanî, Monlâ 'Abdu'levvel bin Hüseyn eş-şehîr bi-Ümmüveledzâde, eş-Şeyh 'Âbid Çelebi, Monlâ Ahmed İbn Kemâl Paşa,

Monlâ Mehemmed Şâh, Monlâ Mehemmed bin Yûsuf Bâlî İbn el-Mevlâ Şemsü'ddîn el-Fenârî, Monlâ Muhyi'ddîn el-Mevlâ 'Alâ'ü'ddîn 'Alî el-Cemâlî, Monlâ Hüsâmü'ddîn Hüseyn bin 'Abdu'r-rahman, Monlâ Muslihu'ddîn bin Halîl, Monlâ 'Abdu'lvâsi' İbn Hızır, Monlâ 'Abdu'l-'azîz İbn es-Seyyid Yûsuf bin Hüseyn eş-şehîr bi-Âbid Çelebi, Monlâ Zeynü'ddîn İbn Muhammed bin Muhammed Şâh el-Fenârî, Monlâ Dâvud İbn Kemâl el-Kocavî, Monlâ Muhyi'ddîn Mehemmed bin Ya'kûb eş-şehîr bi-Ecezâde, Monlâ Sinânü'ddîn Yûsuf bin 'Alî el-Yegânî, Monlâ Pîr Ahmed İbn el-Mevlâ Nûrü'ddîn Hamza, Monlâ Muhyi'ddîn Mehemmed bin el-Mevlâ Zeyrek, Monlâ 'Abdu'l-'azîz, Monlâ Muhyi'ddîn Şeyh Muslihu'ddîn el-Kocavî, Monlâ Mehemmed İbn el-Hâcî Hasan, Monlâ Hızır Şâh İbn el-fâzıl Monlâ Mehemmed bin el-Hâcî Hasan, Monlâ 'Abdu'lkâdir {Kâdirî Çelebi}, Monlâ Sa'du'llâh İbn 'Îsâ, Monlâ Muhyi'ddîn {Çivizâde}, Monlâ Muhyi'ddîn Muhammed bin Kutbü'ddîn Muhammed, Monlâ 'Alâ'ü'ddîn el-Isfahânî, Monlâ Âşcızâde Hasan Çelebi, Monlâ Pîr Muhammed Şâh el-Cemâlî, Monlâ 'Abdu'llatîf, Monlâ Muhyi'ddîn {Mi'mârzâde}, Monlâ Ahmed, Monlâ Haydar, Monlâ 'Ubeydu'llâh İbn Ya'kûb el-Fenârî, Monlâ Muhyi'ddîn {Kırtâsoglı}, Monlâ Celâlü'ddîn el-Kâdî, Monlâ Muhammed bin 'Abdu'r-rahman bin Muhammed bin 'Ömer el-Halebî, Monlâ Kethudâzâde el-Germiyânî, Monlâ Bedrü'ddîn Mahmûd bin 'Abdu'llâh, Monlâ İshâk el-Üskübî, Monlâ Ebü's-Su'ûd, Monlâ Ca'fer el-Burûsavî, Monlâ Fahrü'ddîn İbn İsrâfîl, Monlâ Şemsü'ddîn Ahmed bin 'Abdu'llâh, Monlâ Hüsâm Hasan Çelebi el-Karasuyî, Monlâ Pîr Ahmed, Monlâ Muhyi'ddîn Muhammed bin 'Abdu'levvel eş-şehîr bi-Saçlu Emîr, Monlâ Muhyi'ddîn Muhammed bin 'Abdu'lkâdir eş-şehîr bi-Ma'lûl, Monlâ Muhyi'ddîn {Merhabâ Çelebi}, Monlâ 'Alâ'ü'ddîn 'Alî bin Sâlih, Monlâ Ebü'l-Leys, Monlâ Muslihu'ddîn Mustafâ, Monlâ Muhammed Beg, Monlâ Hidâyetu'llâh, Monlâ Muhyi'ddîn Muhammed bin Hüsâmü'ddîn, Monlâ 'Abdu'lkâdir {Monlâ 'Abdî}, Monlâ Kemâl, Monlâ Şemsü'ddîn Ahmed, Monlâ Hasan el-Karamanî, Monlâ Muhyi'ddîn {Hakîmzâde}, Monlâ 'Abdu'lhay İbn 'Abdu'lkerîm İbn 'Alî İbn el-Mü'eyyed, Monlâ Mükehhalzâde.

b. Dolaylı: Hayrü'ddîn Paşa, Mehemmed Çelebi, İbrâhîm Paşa, Vahiyü'ddîn Kâdî 'Ömer el-Bekrî, Sa'dî Çelebi.

Müftülük

Eserde zikredilen meslek ve mevkiler arasında müderrislik ve kadılık mesleğinin yanı sıra müftülük mesleği de sıklıkla görülür. Düzenli bir eğitim neticesinde elde edilen bu meslek ile ilgili tanıtımlarda bu mevkinin genellikle müderrislik veya kadılık mesleğinin akabinde icra edildiği görülür.

> "**Monlâ Nûrü'ddîn Hamza:** Merhûm Sultân Bâyezîd Medresesi'ne müderris olup ba'dehu Amâsiyye'ye müftî oldı.{127a}"; "**Monlâ Hamîdü'ddîn:** …Monlâ Efdalzâde'ye iki esîr virdi sonra İstanbul kazâsını virdi. Sultân Bâyezîd devrinde İstanbul'a müftî oldı. Müftî iken tokuz yüz sekiz târîhinde fevt oldı. {53a}"

Medrese hocalığı, kadılık ve müftülüğün icra edilmesine dair kimi örnekler vardır ki bu örnekler incelendiğinde bu meslek ve mevkilerden hangisinin ilk olarak icra edildiğine yönelik bir malumat, öncelik-sonralık ilişkisi yer almamaktadır. Verilen bilgiler bir meslek tespitinden öteye gitmemektedir:

> "**Mevlânâ İlyâs İbn Hamza er-Rûmî**: Merzifon'da müderris hem kâdî ve hem müftî idi. {30a}"; "**Monlâ Şemsü'ddîn Muhammed: …** Rivâyet ider ki "Monlâ Fenârî Manastır Medresesi'nde müderris ve Burûsa'da kâdî ve memâlik-i 'Osmâniyye'ye müftî idi. {7b}"

Kimi örneklerde ise bu mesleğin azil sonucu daha alt kademede bir mevki ve göreve dönüşümü söz konusudur ki böyle bir örnek Monlâ Abdülkerim'in tanıtımında yer almaktadır:

> "Tahsîl-i 'ulûm itdükden sonra ba'z-ı medreselere müderris olarak Sultân Mehemmed İstanbul'ı feth eyledükde ihdâs eyledügi sekiz medreseden birine müderris oldı sonra kâdî-'asker oldı ba'dehu Sultân Mehemmed 'azl eyleyüp sonra müftî eyledi. {47b}"

Birçok tanıtımda görüldüğü gibi bu makam ve mevkiyle ilgili de herhangi bir değerlendirme ya da yorumun yapılmaması dikkat çekmektedir. Ancak bazı örneklerde görülen kimi ifadeler, tanıtımın farklı bir mahiyet arz etmesine yol açmaktadır. Mesleğin cebren ifa edilmesine dair aşağıdaki örnek bu mahiyettedir:

"**Monlâ Müftî 'Alî Çelebi**: Sultân Bâyezîd cülûs eyledükde Monlâ 'Alî Çelebi'yi vâkı'asında görüp vezîrleri ile da'vet eyledi, varmadı. Sonra cebr eyleyüp Amâsiyye'ye müftî eyledi. {89b}"

Tanıtımlarda verilen meslek ve mevkilerin bir sebep ya da sonuç belirtilmeden sadece bir tanıtım mahiyeti taşıması, bir alt-üst ilişkisi verilmemesi, bu görev değişimlerinin neye dayandığı ve nasıl gerçekleştiğine dair müphem bir durum oluşturmaktadır. Zira birçok örnekte bir müderrislik ya da kadılık mesleği akabinde görülen müftülük mesleğinin yeniden bu makam ve mevkilere tebdili bu meslekler arası geçişkenliğin izahatına dair belirsizlik doğurmaktadır:

"**Monlâ 'Abdu'l-'azîz:** 'Ulemâ-yı 'asrından okıyup sonra Mü'eyyedzâde hıdmetine vâsıl olup tahsîl-i 'ulûm eyledükden sonra İstanbul'da Dâvud Paşa Medresesi'ne ba'dehu Burûsa'da Manastır Medresesi'ne ba'dehu Edrine'de Dârü'l-Hadîs Medresesi'ne müderris oldı ba'dehu ba'z-ı kasabâta kâdî olup ve ba'dehu Tırabozın Medresesi'ne müderris olup ba'dehu Haleb'e kâdî olup ba'dehu Magnisa'ya müftî ve müderris olup sonra tedrîsi terk idüp yetmiş akçe vazîfe eylediler. {129a}"

Mesleğin doğrudan değil de çeşitli sebeplerle zikredilmesi, değinilen isimlerin meslek ve mevkilerine dair bilgi vermesi bakımından önem arz etmektedir. Özellikle bu tanıtımlarda müftülük konumu, ders hocalarının bir mesleği olarak yer alır ki bu örneklerin sayısı hayli fazladır:

"**Monlâ 'Abdu'lkerîm:** Rûmili'nde Vize'den idi. Ba'z-ı 'ulemâ-yı 'asrından okıyup sonra Müftî Kemâl Paşazâde hıdmetine vâsıl oldı. {154b}"; "**Monlâ Mehemmed Şâh:** 'Ulemâ-yı 'asrından okıyup Müftî 'Alî Çelebi el-Cemâlî'nün mu'îdi olup... {147b}"; "**Monlâ Kutbü'ddîn el-Merzifonî:** 'Ulemâ-yı 'asrından okıyup ba'dehu Müftî 'Alî Çelebi el-Cemâlî hıdmetine vâsıl oldı. {147b}"

Müftülük mesleğinin çeşitli olaylar münasebetiyle zikredildiği diğer örneklere bakacak olursak birbirinden farklılık arz eden bu aktarımlarda müftülük makamının farklı şekillerde zikrolunduğu görülür:

"**eş-Şeyh Sevindük:** …Rivâyet olınur ki bir gün İstanbul kâdîsi Monlâ Kirmâstî ile Hamîdü'ddîn İbn Efdalü'ddîn yanında cem' olup -Hamîdü'ddîn ol vakt müftî idi.- Monlâ Kirmâstî sûfîlerden müftîye şekvâ eyledi ki… {117a-117b}"

Kimi örneklerde görülen "emr-i fetvâ, umûr-ı fetvâ" şeklinde bir ifade vardır ki müftülük makamını, belirli bir meslek ve mevki tayinini oluşturmaktadır. Şimdi bu örneklere bakalım:

"**Monlâ Edebâlî:** Kendü vilâyetlerinde ba'z-ı 'ulûmı tahsîl idüp sonra Şâm'a varup 'ulemâsından tefsîr ü hadîs ü usûl okıyup ba'dehu diyârına gelüp 'Osmân Gâzî yanında kurb-ı tâmm tahsîl eyleyüp umûr-ı fetvâda ve umûr-ı saltanatda müsteşâr ü mü'temen idi. {2b}"; "**Monlâ Tursun Fakîh**: Edebâlî güyegüsidür. Karamanî'dür. Kayın atası yine merhûm Edebâlî'den tahsîl-i 'ulûm idüp ba'de vefâtihi tedbîr-i umûr-ı saltanat ve emr-i fetvâ vü tedrîsde makâmına kâ'im oldı. {2b}"

Burada son olarak vereceğimiz örnek müftülük mesleğinin niçin verildiğine dair bir sebep beyanı dolayısıyladır. Zira sebep-sonuç ilişkisi içerisinde bir meslek ve mevki tayini eser genelinde çoğunlukla görülmemektedir. Aşağıdaki örnek bu durumun istisnalarından birini oluşturmaktadır:

"**eş-Şeyh 'Abdu'lkerîm el-Kâdirî:** …Kaviyyü'l-hıfz fakîh idi. Fıkhda mâhir oldugıçün Sultân Süleymân günde yüz akçe vazîfe ile İstanbul'a müftî eyledi. {158b}"

Bu mevkide tespit ettiğimiz kimseleri isim olarak belirleme yoluna gidersek şöyle sıralayabiliriz:

a. Doğrudan: Ebû'l-fezâ'i'l-ve'l-kemâlât Monlâ Şemsü'ddîn Muhammed bin Hamza bin Muhammed el-Fenârî, Mevlânâ Fahrü'ddîn-i 'Acemî, Mevlânâ Şemsü'l-mille ve'd-dîn İsmâ'îl el-Gürânî, Mevlânâ İlyâs İbn Hamza er-Rûmî, Monlâ Hâcezâde Muslihu'ddîn Mustafâ bin Yûsuf bin Sâlih el-Burûsavî, Monlâ 'Alî el-'Arabî, Monlâ 'Abdu'lkerîm, Monlâ Hamîdü'ddîn İbn Efdalü'ddîn el-Hüseynî, Monlâ Muslihu'ddîn Mustafâ bin Monlâ Hüsâm, Monlâ 'Alî el-Yegânî, Monlâ Müftî 'Alî Çelebi bin Ahmed bin Mehemmed el-Cemâlî, Monlâ Seyyid İbrâhîm, Monlâ Ahmed İbn Kemâl Paşa, Monlâ Mehemmed bin Yûsuf Bâlî İbn el-Mevlâ Şemsü'ddîn el-Fenârî, Monlâ Nûrü'ddîn Hamza, Monlâ 'Abdu'l-'azîz, Monlâ 'Abdu'lkâdir {Kâdirî Çelebi},

Monlâ Sa'du'llâh İbn 'Îsâ, Monlâ Muhyi'ddîn {Çivizâde}, Monlâ Nakîzî Bâyezîd, Monlâ Hüsâmü'ddîn Hüseyn eş-şehîr bi-Gedik Hüsâm, Monlâ Sinânü'ddîn Yûsuf İbn Ahî, Monlâ Sinânü'ddîn Yûsuf, Monlâ Sa'dî Çelebi, eş-Şeyh 'Abdu'lkerîm el-Kâdirî.

b. Dolaylı: Burhânü'ddîn Haydar el-Herevî, Efdalzâde, Hamîdü'ddîn, Müftî Ahmed Paşa İbn el-Mevlâ Hızır Beg, Müftî Kemâl Paşazâde, Köprücükzâde.

Kadıaskerlik

Eserde çeşitli münasebetlerle sıklıkla zikredilen mesleklerden biri de kadıaskerliktir. Bu mesleğe yönelik tanıtımlara bakıldığında yapılan açıklamalar çoğunlukla bu vazifede bulunan isimlerin kadıaskerlikten önce ve sonra yapmış oldukları meslekler münasebetiyledir. Tanıtımlarda bu mesleğin öncesinde icra edilen müderrislik ve kadılık mesleğinin birbirinin akabinde olması ve bu mesleklerin hemen sonrasında kadıaskerlik makamının yer alması üstlük ve altlık olarak ifade edilebilecek bir görev değişimi olarak görülebilir:

> "**Monlâ 'Alâ'ü'ddîn:** Fenârî'ye mensûbdur ammâ evlâd-ı Fenârî'den degüldür. Merhûm 'âlim ü fâzıl idi. Monlâ Tûsî'den okıyup sonra ba'z-ı medârise müderris olup sonra Semâniyye'ye vâsıl olup sonra Burûsa'ya kâdî oldı sonra Anatolı'ya kâdî-'asker olup sonra ma'zûl olup tekâ'üd tarîki ile seksen akçe ta'yîn olındı. {64a-64b}"

Bununla birlikte kimi tanıtımlarda yer alan meslek ve mevki edinimlerinin nasıl gerçekleştiğine dair fikir beyan etmek ise bu anlamda zordur. Herhangi bir izahata yer verilmeyen bu tanıtımlarda bu mevkiler arası geçişkenliğin çok çeşitlilik arz etmesi söz konusudur:

> "**Monlâ Vildân:** 'Ulemâ-yı 'asrından okıdı sonra Gelibolı'ya kâdî oldı. Mahmûd Paşa Sultân Mehemmed'e medh eyleyüp Sultân Mehemmed İstanbul'a da'vet eyledi. Ol zamânda geldi ki ol zamânda kâdî-'asker haste olup 'arza kâdir olmamak ile kâdî-'askere nâ'ib itdiler. 'Arz-ı kazâ ile meclis-i refî'-i Sultânî'ye duhûl şerefiyle müstes'id oldukda hüsn-i sîret ve kuvvet-i basîreti pâdişâh-ı dakîka-şinâs nazarında zâhir olıcak Burûsa'da vâlidleri Sultân Murâd Hân Medresesi'ni virdi sonra Burûsa'ya kâdî eyledi ba'dehu kâdî-'asker eyledi sonra 'azl itdiler. Sultân Bâyezîd 'asrında Anatolı kâdî-'askeri olup müteveffâ oldı. {60b-61a}"

Kimi tanıtımlarda ise uzun süre bu mesleğin icra edilmesine yönelik ayrıntılar yer almaktadır. Saltanat değişikliklerinin de görüldüğü bu tanıtımlarda bu mevkinin isimlerin yegâne mesleği olarak ifade bulması söz konusudur:

> "**Monlâ Mehemmed bin Mustafâ bin el-Hâcî Hasan:** …Sonra Sultân Mehemmed fevt oldugı yıl Anatolı kâdî-'askeri oldı. Ol yıl sene sekiz yüz seksen altı idi. Kaçan Sultân Mehemmed fevt olup Sultân Bâyezîd pâdişâh oldukda yirinde ibkâ eyledi. Sonra Rûmili'ne kâdî-'asker oldı, ölince kâdî-'asker idi. Tokuz yüz on bir târîhinde fevt oldı. {48a}"

Bir durum tasvirinden öteye gitmeyen bazı tanıtımlarda ise bu mesleğin nasıl elde edildiğine dair malumatlardan ziyade bu mesleğe ulaşılması söz konusu edilmektedir. Ancak mesleği icra eden isimlerin tanıtımlarında görülen özellikler -başarı, kabiliyet, gösterilen üstünlük ve ilerilik, padişah ve zevatın nezdinde gördüğü takdir ve teşvikler- bu anlamda mesleğin ediniminde çeşitli niteliklerin ve koşulların varlığına işaret etmektedir:

> "**İbn Küpelü:** 'Ulemâ-yı 'asrından okıdı zamânında fazl ile meşhûr oldı sonra ba'z-ı menâsıba vâsıl olup sonra Sultân Mehemmed kâdî-'asker eyledi. {60b}"; **"Monlâ Süleymân Çelebi:** Vâlidi Sultân Murâd Hân'a vezîr idi. Kendü vâlidi zamânında kâdî-'asker idi. 'Âlim ü fâzıl ve menâkıb-ı celîle vü hasâ'il-i hamîde sâhibi idi. {31a}"

Aşağıda yer alan örnek ise birçok açıdan dikkat çekmektedir. Bu hadise konunun bağlamı münasebetiyle Anadolu ve Rumeli kadıaskerliğinin ayrımına dairdir. Bu olayın sebebine dair beyanat ise tarihî bir hadisenin arka planını yansıtması bakımından ayrı bir önemi ihtiva etmektedir:

> "**Monlâ Muslihu'ddîn Mustafâ el-Kastalânî:** İstanbul ve Edrine ve Burûsa'dan her birine üçer def'a kâdî oldı sonra Sultân Mehemmed saltanatı evâhirinde kâdî-'asker eyledi. Ol zamâna dek kâdî-'asker bir olurdı. Ol zamânda vezîr Karamanî Mehemmed Paşa idi. Monlâ Kestellî'den korkardı zîrâ müdârât bilmezdi, her mertebede kelime-i hakkı söylerdi. Vezîr, Sultân Mehemmed'e 'arz eyledi ki "Vüzerâ dörtdür, kâdî-'askerden iki olup biri Rûmili'ne ve biri Anatolı'ya olsa mesâlîh-i Müslimîn itmâmında eshel olup Dîvân-ı 'Âlî'ye zeyn

olurdı." didükde Sultân Mehemmed meyl eyledi. Monlâ Kestellî'yi Rûmili kâdî-'askeri ve Hâcîzâde Hasan oglını Anatolı kâdî-'askeri eyledi. {42b-43a}"

Mesleğe temas edilen kimi örnekler de vardır ki bu örneklere bakıldığında tanıtımların doğrudan değil de çeşitli münasebetler dolayısıyla zikrolunduğu görülmektedir:

"**Monlâ İbrâhîm Paşa:** Sâbıkda zikr olındı ki cedd-i a'lâsı Devlet-i 'Osmâniyye'de evvel kâdî-'asker olmışdur. {61b}"; "**Monlâ Şemsü'ddîn Ahmed:** Bolı'dan idi. 'Ulemâ-yı 'asrından okıyup ba'dehu Kâdî-'asker Kâdirî Efendi hıdmetine vâsıl olup... {154b}"

Tüm bu tespitlerin akabinde kadıaskerlik mesleğine girmiş ya da bu meslekte bulunmuş kimseleri isim olarak belirleme yoluna gidersek aşağıda yer alan isimleri görmekteyiz:

a. Doğrudan: Monlâ Halîl el-Cenderî el-müştehir beyne'n-nâs Cenderlü Kara Halîl, Mevlânâ Şeyh Ramazân, Mevlânâ Şemsü'l-mille ve'd-dîn İsmâ'îl el-Gürânî, Mevlânâ Mecdü'ddîn, Monlâ Süleymân Çelebi İbn Halîl Paşa, Monlâ Hüsrev, Monlâ Hâcezâde Muslihu'ddîn Mustafâ bin Yûsuf bin Sâlih el-Burûsavî, Monlâ Muslihu'ddîn Mustafâ el-Kastalânî, Monlâ 'Abdu'lkerîm, Monlâ Hasan es-Samsûnî, Monlâ Mehemmed bin Mustafâ bin el-Hâcî Hasan, Monlâ 'Alâ'ü'ddîn 'Alî bin Yûsuf bin el-Mevlâ Şemsü'ddîn el-Fenârî, Monlâ Muhyi'ddîn {Magnisazâde}, Monlâ Mehemmed Muhyi'ddîn el-meşhûr bi-İbn Küpelü, Monlâ Mehemmed Muhyi'ddîn bin Beglik el-meşhûr bi-Monlâ Vildân, Monlâ Ahmed Paşa bin Veliyyü'ddîn el-Hüseynî, Monlâ 'Alâ'ü'ddîn, Monlâ 'Abdu'r-rahman İbn 'Alî bin Mü'eyyed el-Amâsiyyevî, Monlâ Seyyidî el-Karamanî, Monlâ Nûrü'ddîn el-Karasuyî, Monlâ Muhyi'ddîn Muhammed bin Muhammed el-Kocavî, Monlâ 'Alâ'ü'ddîn 'Alî el-Amâsiyyevî, Monlâ Bedrü'ddîn Mahmûd bin eş-Şeyh Muhammed, Monlâ 'Âlim Halîl, Monlâ Rüknü'ddîn İbn Mevlâ el-Fâzıl Pîr Mehemmed eş-şehîr bi-Zeyrek, Monlâ Ya'kûb İbn Seyyidî 'Alî, Monlâ Ca'fer bin Tâcî Beg, Monlâ Mahmûd bin Mehemmed bin Kâdîzâde er-Rûmî, eş-Şeyh Muhyi'ddîn el-İskilibî, Monlâ Ahmed İbn Kemâl Paşa, Monlâ Mehemmed Şâh, Monlâ Mehemmed bin Yûsuf Bâlî İbn el-Mevlâ

Şemsü'ddîn el-Fenârî, Monlâ 'Abdu'lvâsi' İbn Hızır, Monlâ 'Abdu'lkâdir {Kâdirî Çelebi}, Monlâ Muhyi'ddîn {Çivizâde}, Monlâ Muhyi'ddîn Muhammed bin Kutbü'ddîn Muhammed, Monlâ Muhyi'ddîn Muhammed bin 'Abdu'lkâdir eş-şehîr bi-Ma'lûl.

b. Dolaylı: Süleymân Çelebi, 'Alâ'ü'ddîn-i Fenârî, 'Abdu'rrahman, Şeyh Mahmûd, Kâdî-'asker Kâdirî Efendi.

Vezir- Veziriazam

Sıklıkla tanıtımlarda geçen makam ve mevkilerden biri de vezirlik ya da veziriazamlıktır. Bu makam ve mevki ile ilgili bilgiler, genel olarak bir durum betimlenmesinden öteye geçememektedir. Verilen bilgiler bu meslek ve mevkinin elde edilmesine dair açık bir malumat içermemekte ancak isimlerin şahsiyet ve davranışları, ilmî seviyeleri, bulundukları hizmetler bu yönde önemli ipuçları vermektedir:

> "**Cenderlü Kara Halîl:** Orhân Gâzî İznik'i feth eyledükde İznik'e kâdî oldı ba'dehu Burûsa'ya kâdî olup Sultân Murâd pâdişâh oldukda kâdî-'asker eyleyüp ba'dehu vezîr eyledi. {4a}"; "**Monlâ Süleymân Çelebi**: Vâlidi Sultân Murâd Hân'a vezîr idi. Kendü vâlidi zamânında kâdî-'asker idi. 'Âlim ü fâzıl ve menâkıb-ı celîle vü hasâ'il-i hamîde sâhibi idi. {31a}"

Tanıtımının, aile-soy ve akrabadan birinin bu mesleği icra etmesi münasebetiyle kısa bir bilgi veya işarete dayanması ise ayrı bir tanıtım stratejisi olarak görülmektedir. Bu örneklerde gerek isimlerin dayandığı kökene/şecereye dair malumatlar gerekse kültürel ve sosyal varlığı hedef alan yaklaşımlar önem arz etmektedir:

> "**Mevlânâ Bedrü'ddîn Mahmûd**: "Simavna Kal'ası'nda togdı. Babası anda kâdî idi ve hem evvelde emîr-i 'asker idi. Ol kal'a anun elinde feth oldı. Rivâyet olınur ki ecdâdı Âl-i Selçuk'a vezîr idi. {15a}"; "**Monlâ Süleymân Çelebi:** Vâlidi Sultân Murâd Hân'a vezîr idi. Kendü vâlidi zamânında kâdî-'asker idi. 'Âlim ü fâzıl ve menâkıb-ı celîle vü hasâ'il-i hamîde sâhibi idi. {31a}"; "**Monlâ İbrâhîm Paşa:** Sâbıkda zikr olındı ki cedd-i a'lâsı Devlet-i 'Osmâniyye'de evvel kâdî-'asker olmışdur ammâ babası Halîl Paşa Sultân Murâd'a vezîr oldı. {61b-62a}"

Vezirlik ya da veziriazamlık makamının kimi örneklerde içinde bulunulan birden fazla mevki, meslek şeklinde yer aldığı görülmektedir. Bu örneklerde zikrolunan makam ve mevkiler arasında düşüşler ve yükselişler çeşitli şekil ve ayrıntılar içerisinde dile getirilmektedir:

"**Monlâ Pîr Mehemmed Cemâlî:** Evvelâ 'ulemâ-yı 'asrından okıdı sonra ba'z-ı şehrlere kâdî oldı Filibe ve Sofya ve Galata gibi. Sonra Sultân Mehemmed mütevellîsi oldı ba'dehu Sultân Bâyezîd evâhirinde defterdâr oldı. Sultân Selîm bunı vezîr eyledi, Pîrî Paşa diyü lakab virdi. Sultân Süleymân cülûsında vezîr-i a'zam idi ba'dehu vezâretden ma'zûl olup ve Dimetoka'ya karîb yirde tekâ'üd eyleyüp... {98b}"

Bu yönde yapılan tanıtımların en yaygın şekillerinden biri de bu meslek ve mevki çerçevesinde meydana gelen olaylardır. Doğrudan bir meslek ya da mevki tanıtımını içermeyen bu örnekler, birtakım olaylar çerçevesinde makam ve mevkinin zikredilmesi ya da bu makam ve mevki ile ilgili çeşitli anlatımların söz konusu edilmesi ile hasıl olmaktadır:

"**Monlâ Muhyi'ddîn Muhammed bin Hüsâmü'ddîn:** Ebnâ-yı Rûm'dan idi ve ebnâ-yı Rûm'dan olan Vezîr Mehemmed Paşa'nun kullarından idi. Sultân Mehemmed ol Vezîr'i bir husûsdan ötüri katl eylemiş idi. {152b}"

Ulemâ ve meşayihin bu mevkide bulunanlarla ilişkileri de bir şekilde bu görevlerin anlatıma konu edilmesini doğurmaktadır. Bu temas ve münasebetler çerçevesinde kimi zaman sağlam, samimi bir yakınlık ve dostluk bu nispette ulaşılan imkânlar kimi zaman bir mevki ve makamın kaybedilmesi söz konusu olabilmektedir:

"**Monlâ Lutfî et-Tokatî:** Evvelâ Sinân Paşa'dan tahsîl-i 'ilm eyledi ba'dehu Monlâ 'Alî Kuşcı Rûm'a geldükde Sinân Paşa, Monlâ Lutfî'yi 'Alî Kuşcı'ya gönderüp vâsıtası ile 'ulûm-ı riyâziyyeyi Sinân Paşa'ya ta'lîm eyledi. Kaçan Sinân Paşa vezîr oldukda Sultân Mehemmed yanında Monlâ Lutfî'yi terbiye eyleyüp kitâb-ı hazinesine emîn nasb eyledi. Monlâ Lutfî ol vâsıta ile garâ'ib nüshaya muttali' oldı. Sultân Mehemmed, Sinân Paşa'yı bir husûsdan ötüri 'azl idüp Seferihisâr'a nefy-i beled itdükde Monlâ Lutfî dahı bile gitdi. {87b}"

Özellikle bu meslek ve mevkide görülen bir durum vardır ki tanıtımı yapılan diğer meslek ve mevkilerden bu yönüyle bir hayli farklılaşmaktadır. Çeşitli güç mücadeleleri çevresinde sıklıkla görülen bu tutum ve davranışlar, bu mesleğe karşı takınılan tavrı ortaya koymaktadır ki bu tavır olumlu değildir.

"**Monlâ 'Abdu'lkâdir:** …Hattâ vezîri Mahmûd Paşa hased eyledi. Ba'z-ı eyyâmda Sultân Mehemmed musâhabete da'vet eyleyüp mizâcında fütûr olmak ile ta'allül eyledi. {54b}"; "**Monlâ Müftî 'Alî Çelebi:** …Mehemmed Paşa-yı Karamanî ki Sultân Mehemmed'e vezîr oldı. Sinân Paşa'yı sevmezdi ve 'Alî Çelebi'nün Sinân Paşa ile kesret musâhabeti oldugıçün buna da garaz eyleyüp medresesini tebdîl idüp vazîfesinden yevmî beş akçesini kesdi. {89b}"

Olumsuz tutum ve davranışların tebdili de bizlere anlatılmaktadır. Kimi olaylar münasebetiyle bir gerçeğin fark edilmesi, bu manada bir durumun izahını oluşturabilmektedir:

"**Monlâ Hâcezâde Muslihu'ddîn Mustafâ:** ...Bir sâ'at söyleşdükden sonra Hâcezâde kalkup bu ekâbir üzengüsine gelüp öni sıra evine dek götürdiler. Vezîr-i mezbûr âh eyledi "Bunun 'arzınun kesrine biz kâdir degülmişüz, bilmedük ki … {38a-38b}"

Kimi örneklerde ise bu meslekler; yakınlık, arkadaşlık ve dostluğun ifadesine dönüşmekte böylelikle daha ziyade olumsuz olarak karşımıza çıkan bu mesleklere dair olumlu bir bakış açısının yansıtılması söz konusu olabilmektedir. Vezîr İbrâhîm Paşa ile Hatîbzâde arasında gösterilen aşağıdaki tanıtım bu açıdan önem arz etmektedir:

"Vezîr İbrâhîm Paşa risâleyi eli ile Sultân Bâyezîd'e irsâl-i risâle eyledi. Sultân Bâyezîd'e İbrâhîm Paşa risâleyi 'arz eyledükde Sultân Bâyezîd eyitdi: "Ol kelâmı lisânı ile zikr eyledi, iktifâ eylemedi dahı evrâka dahı yazdı. Var risâlesini suratına çal ve di ki elbette benüm memleketümden çıksun gitsün." Vezîr mütehayyir olup bu kelâmı Hatîbzâde'den ketm eyledi ammâ Hatîbzâde pâdişâhdan câ'ize recâ idüp ve te'hîrinde müte'ellim olup vezîre eyitdi: "Pâdişâhdan izn alıvir. Ben bu memleketden giderem, Mekke-i Mükerreme'de mücâvir oluram." didi. Vezîr cevâb virmeyüp sonra kendü mâlından pâdişâh nâmına on bin akçe gönderdi, pâdişâh emr itdügini unutdurdı. {44b-45a}"

Son olarak bu mesleğe girmiş ya da bu meslekte bulunmuş kimseleri isim olarak belirleme yoluna gidersek aşağıdaki isimler eserde yer almaktadır:

Vezirlik

a. Doğrudan: Monlâ Halîl el-Cenderî el-müştehir beyne'n-nâs Cenderlü Kara Halîl, Monlâ Muhyi'ddîn (Magnisazâde), Monlâ Ahmed Paşa bin Veliyyü'ddîn el-Hüseynî, Monlâ İbrâhîm Paşa İbn Halîl Paşa İbn İbrâhîm İbn Halîl, Monlâ Kutbü'ddîn el-Hekîm el-'Acemî, Monlâ Hekîm Ya'kûb, Monlâ Pîr Mehemmed Cemâlî eş-şehîr bi-Zeyrek, Monlâ Mehemmed Paşa.

b. Dolaylı: Hayrü'ddîn Paşa, 'İvaz Paşa, Vezîr Mahmûd Paşa, Mehemmed Paşa-yı Karamanî, Sinân Paşa, İbrâhîm Paşa, Efendi Dâvud Paşa, Halîl Paşa, Vezîr 'Alî Paşa, Vezîr Mustafâ Paşa, Vezîr Kâsım Paşa, Vezîr Sûfî Mehemmed Paşa.

Diğer Meslekler ve Geçim Yolları

Eserde sıklıkla zikredilen sadrazamlık, vezirlik, kadılık, müderrislik, hocalık vb. meslek, mevki ve memuriyetten başka bu çerçevede zikretmemiz gereken bazı meslek ve mevkilere de rastlamaktayız. Şimdi bu mesleklere bakalım.

Eserde tanıtımı yapılan iki ismin tanıtımında görülen **mütevellilik**, farklı iki yorumlamayı da beraberinde getirmektedir. Bu tanıtımların ilki Monlâ Zeynü'ddîn İbn Muhammed bin Muhammed Şâh el-Fenârî'de görülmektedir ki mütevellilik mesleğinin daha üst makamlara tebdili söz konusu edilmektedir:

> "…'Ammisi oglı Monlâ 'Alî-i Fenârî'den okıdı ba'dehu Sultân Bâyezîd hâcesi Mu'arrifzâde hıdmetine vâsıl oldı ba'dehu Burûsa'da Yıldırım Bâyezîd Hân evkâfına mütevellî olup ba'dehu Orhân Gâzî mütevellîsi oldı sonra Amâsiyye'de Sultân Bâyezîd mütevellîsi oldı sonra Tire'ye kâdî oldı ve ba'dehu Şâm kâdîsi oldı sonra Haleb'e kâdî olup Haleb'de kâdî iken tokuz yüz yigirmi altı Rebî'ü'l-evvel'i gurresinde vefât eyledi. {126b}"

Mütevelliğin arzu edilmeyen, aranmayan, yetinilmeye çalışılan bir meslek olarak takdiminin görüldüğü diğer örnek ise bir hadise dolayısıyla ifade olunmaktadır. Dolaylı olarak meslek hakkında yorum ve değerlendirmenin

görüldüğü bu tanıtımda, başka meslek ve mevkilerden ümidin kesilmesi, kişinin hayattan elini ve eteğini çekmesi söz konusu olmaktadır:

"**Monlâ İbrâhîm Paşa:** Sâbıkda zikr olındı ki cedd-i a'lâsı Devlet-i 'Osmâniyye'de evvel kâdî-'asker olmışdur ammâ babası Halîl Paşa, Sultân Murâd'a vezîr oldı. Sultân Mehemmed cülûs eyledükde İstanbul fethinden sonra Halîl Paşa'yı bir husûsdan ötüri habs idüp cemî'-i mâlın aldı ve habsde fevt oldı. Ol târîhde merhûm İbrâhîm Paşa Edrine kâdîsi idi. İbrâhîm Paşa'yı dahı kazâdan 'azl eyleyüp 'ulûfe ta'yîn eylemedi. İbrâhîm Paşa beyne'n-nâs hor ve hakîr olup dânişmend olmak istedi. Sultân Mehemmed havfından kimesne kabûl eylemedi. Ve bi'l-cümle ahvâli mütegayyir olup hattâ Burûsa'da Yıldırım Bâyezîd mütevellîsi oldı. {61b-62a}"

Yukarıdaki tanıtımın devamında yer alan aşağıdaki ifadede ise müellifin doğrudan bir meslek ve mevki hakkında yorum ve değerlendirmede bulunması ayrı bir önem arz etmektedir. Bu ifadede yer alan meslek **muhtesipliktir**.

"Monlâ İbrâhîm Paşa: …Sonra rûzgâr-ı bed-kirdâr u nâ-hemvâr bunı Burûsa'ya muhtesib eyledi ki andan kötü bir mansıb yok idi. {62a}"

Zikredilen bir diğer meslek de **kâtiplik** mesleğidir. Doğrudan bu mesleğe yönelik bir tanıtım tespit edilememiştir. Bu mesleğin zikredildiği birkaç örnekte bu konu hakkındaki tespitlerimiz sadece bu mesleğin bir unvan çerçevesinde tanıtımda yer almasından ibarettir:

"Monlâ Hâcezâde Muslihu'ddîn Mustafâ: …Ve dahı sâhib-i kitâb Burûsa'da mahkeme kâtibi Mehemmed bin Eflâtûn'dan rivâyet ider ki "Hâcezâde Burûsa'da müftî iken Sultân Bâyezîd tarafından Hâcezâde'ye bir emr geldi. {40b}"

Doğrudan tanıtımın yer almadığı bir diğer örnekte ise kâtiplik mesleği, güzel yazı (hüsn-i hat) bakımından bir maharet ve yetenek işareti olarak söz konusu edilmektedir:

"**Monlâ 'Abdu'r-rahman:** ...Husûsan envâ'ı hüsn ü hattı kâtib ve 'ulemâ içinde mertebesi a'le'l-merâtib idi. Ba'z-ı 'ulemânun risâlesi medhinde nazmındandur. {91b}"

Buraya kadar verilenlerin dışında bir veya birkaç kişi için söz konusu edilen bir diğer meslek ise **nişancılıktır.** Bu mevki ve memuriyetin doğrudan ele alındığı bir örnek Monlâ Şeyh Muhammed-i Cezerî'nin tanıtımında oğlu Mehemmed Ebü'l-Hayr hakkındaki tanıtımda yer almaktadır. Bu tanıtımda dikkat çeken hususlardan ilki verilen bir görevin niçin verildiğine dair yer alan beyandır, diğeri ise önemli bir mevkinin elde edilememesinin izahatıdır. Tasvirden öteye gitmeyen birçok tanıtımdan farklılık arz eden bu örneğe bakalım:

> "Sultân Mehemmed Hân nişâncı eyledi ve ziyâde ikrâm eyledi. Zîrâ fazlı bî-nihâye ve ahlâkı bî-gâye idi lâkin tiryâkî olmak ile muhtelü'l-mizâc idi. Sultân Mehemmed "Eger tiryâkî olmayaydı elbette vezîr iderdüm." didi. {13a}"

Bir diğer örnek ise daha önce icra edilen nişancılık mesleğine dönüşün ifadesi olarak yer almaktadır: "**Monlâ Ca'fer bin Tâcî Beg:** ...Bir hâdiseden ötüri evâhir-i saltanat-ı Sultân Bâyezîd'de 'azl olınup yüz akçe tekâ'üd vazîfesi olındı ammâ kabûl eylemeyüp kaçan Sultân Selîm pâdişâh oldukda ba'z-ı şehrlere kâdî idüp tekrâr nişâncı eyledi sonra Anatolı kâdî-'askerligini virdi. {102a-102b}"

Müstakil bir tanıtımın dışındaki örneklere baktığımızda ise bu tanıtımlardan biri nişancılık mesleğinin Anadolu sınırları dışında icra edilmiş olması münasebetiyledir: "**Monlâ İdris:** Merhûm ümerâ-yı 'Acem'de nişâncı idi. Erdebîloglı fitnesinde bilâd-ı Rûm'a rihlet eyledi. {99a-99b}"

Bir diğer örnek ise Sultan Mehemmed ile gerçekleşen bir münasebet dolayısıyla bu mesleğin takdiminden doğmaktadır:

> "**Monlâ Muhyi'ddîn:** …Sultân Mehemmed bir 'Arabî beytden su'âl eyledi. İbn Magnisa "Hâtırumda yokdur, evde fikr ideyüm dahı cevâb vireyüm." didi. Sultân Mehemmed "Bir beytde fikre mi muhtâcsın?" didükde İbn Magnisa sâkit oldı. Ol zamânda Monlâ Sirâcü'ddîn nişâncı idi. Sultân Mehemmed da'vet eyleyüp ol beyti su'âl eyledükde "Bu beyt fülân şâ'iründür ve fülân kasîdedendür ve evveli budur ve âhiri budur." diyü tahkîk eyledükde Sultân Mehemmed,

İbn Magnisa'ya "'İlmde ve ma'rifetde ve şi'rde 'âlim işte böyle olur." didi. {58b}"

Doğrudan olmayıp çeşitli münasebetler çerçevesinde zikredilen bir diğer meslek ise **naipliktir.** Birkaç tanıtımda yer alan bu mevki ile ilgili malumatlar bir tasvirden öteye gitmemektedir:

"**Monlâ Vildân:** 'Ulemâ-yı 'asrından okıdı sonra Gelibolı'ya kâdî oldı. Mahmûd Paşa, Sultân Mehemmed'e medh eyleyüp Sultân Mehemmed İstanbul'a da'vet eyledi. Ol zamânda geldi ki ol zamânda kâdî-'asker haste olup 'arza kâdir olmamak ile kâdî-'askere nâ'ib itdiler. {61a}"

Üst düzey makam ve mevkilerden biri olan **beglik** ise daha ziyade "*beg iken"* şeklinde bir döneme işaret etmektedir: "**Monlâ Ca'fer:** Sultân Bâyezîd Hân Amâsiyye'de beg iken babası müdebbir-i umûr-ı saltanat ve mütemmim-i mesâlih-i ra'iyyet bir sâhib-i basîret olmak ile makbûl-ı hazret idi. {102a}"; "**Monlâ Hatîb Kâsım:** ...Sultân Bâyezîd Amâsiyye'ye emîr oldukda mu'allimi oldı. {87a}"

Bunun dışında çeşitli münasebetler ile temas olunan bu meslek, herhangi bir ismin makam ve mevkisine işaret eden bir unvan olarak kullanılmaktadır: "**Monlâ Hüsrev:** Asl Rûmî'dür sonra Müslimân oldı. Vâlidinün bir kızı var idi, bir bege tezvîc eyledi ki adı Hüsrev idi. {33a}"; "**Şeyh Dede 'Ömer el-Aydınî:** ...Kızı ki Tebrîz begi Cihânşâh Mirzâ'nun zevcesidür, anun zâviyesinde oturtdı. {83a}"

Meslek ve mevki olarak begliğin doğrudan takdiminin yapıldığı tek örnek ise şudur: **"Monlâ Burhânü'ddîn Ahmed el-Kâdî:** ...Ba'dehu Haleb'e meşgûl oldı sonra şehrine geldi beg oldı ba'dehu katl olındı. {6b}"

Son olarak ifade edilmelidir ki verilen örneklerle meslek, mevki ve geçim durumları, özel hizmet, yakınlık ve devlet hizmetleri birçok yönden dile getirilmekte, bu örnekler ile devrin sosyal, kültürel, ekonomik durum ve ilişkilerine açılan pencereden âdeta bir panorama ile canlandırılmaktadır.

D. KİŞİLİK YAPISI VE ÖZELLİKLERİ

Zihin, Zekâ, Düşünce Gücü ve Özellikleri

Ulemâ ve meşayihin tanıtım ve değerlendirilmesinde müracaat edilen unsurlardan biri de zihin, zekâ, düşünce, anlayış, kavrayış ve yetenekleri ile ilgili bilgilerdir. Bu bilgiler "zihin, zekâ, zekâvet, akl, fehm, iz'ân, fikr, re'y" gibi farklı tabirler ile ifade edilmektedir.

Yapılan tanıtımlar incelendiğinde bu kavramların genel olarak bir arada kullanıldığı görülmektedir. Çoğu örnekte kısa ve genel çerçevede, bir hâlin bildirimi dolayısıyla ortaya konan bu bilgiler, kimi örneklerde ise daha ayrıntılı bir tanıtım ve tavsif ile ele alınmaktadır.

Biyografiler incelendiğinde -birbirinden farklı sosyal durum ve seviyelere sahip olmakla birlikte- hemen hemen bütün isimlerin zihin, zekâ, düşünce gücü ve özellikleri bakımından tanıtıma tabi tutulduğu görülmektedir. Bu ifadeler çoğunlukla kısa, birkaç kelimeyi geçmeyen ibarelerdir. Ancak az da olsa bazı isimlerin tanıtımında zihin, zekâ, düşünce gücünün yansıtılmasında ayrı bir ısrar, dikkat ve önem hissedilmektedir.

Eserdeki uygulamalara bakıldığında zihin ve düşünme gücüyle ilgili verilen örnekler çoğunlukla genel ve soyut bir çerçevede çizilmektedir. Bu anlamda "*tab'-ı vakkâd ve zihn-i nakkâd*" ifadesi müellifin tanıtımlarda sıklıkla kullandığı bir ifade kalıbı olarak görülmektedir:

> "**Monlâ 'Alî:** Merhûm 'âlim ü fâzıl, tab'-ı nakkâd ve zihn-i vakkâd sâhibi idi. {151a}"; "**Monlâ 'Abdu'r-rahman:** Merhûm tab'-ı vakkâd ve zihn-i nakkâd sâhibi idi. {101b}"

Bu bağlamda özellikle "zeki" tabirinin "tab'" kavramıyla kullanılışı ulemâ ve meşayihin, insanın yaratılışı ile -yani doğuştan verilen birtakım özellikler ile- tavsif ve takdire tabi tutulduğu örnekler olarak ön plana çıkmaktadır:

> "**Monlâ Mehemmed Şâh:** Merhûm tab'-ı zekî ve vech-i behî ve kerem-i vefî sâhibi idi. {121b}"; **"Âbid Çelebi:** Merhûm zekiyyü't-tab' ve kerîmü'n-nefes, sâhib-i muhâvere idi. {124b}; **Monlâ Işık Kâsım**: Merhûm zekiyyü't-tab', latîfü'l-muhâveret, hüsnü'l-muhâzarat idi. {146b}"

Kimi örneklerde bu yönde tavsif ve tanıtımlar ileri ve üstünlük dereceleri göz önünde bulundurularak gerçekleştirilmektedir. Bu anlamda "'azîm, kavî, şedîd, kuvvet vb." kavramlar, nasıl bir zihin ve zekâ gücünün arandığının işareti olmaktadır:

"**Monlâ Bahâ'ü'ddîn:** 'Âlim ü fâzıl, şedîdü'z-zekâ ve kaviyü't-tab' idi. Evkâtını 'ilm ile 'amele taksîm eylemiş idi. {59b-60a}"; "**Monlâ 'Alî el-Yegânî:** Merhûm selîmü'l-'akl ve kaviyyü'l-karîha ve şedîdü'z-zekâ idi. {87b}"

Bu bağlamda "fikr" kavramının "kuvvet, sâkıb, sâ'ib, kesîr" kavramlarıyla belirli bir derece ve seviye ile ifade edildiği örnekler ise şu şekildedir:

"**Monlâ Hâcezâde:** Merhûm muhakkik u müdakkik idi. Kuvvet-i fikri ile müşkil mes'eleleri hall iderdi. {41b}"; **"Monlâ Vildân:** Fikr-i sâkıb ve re'y-i sâ'ib ile hakkı bâtıldan fark iderdi. {61a}"; "**Monlâ Kâsım:** Merhûm fikr-i sâ'ib ve zihn-i sâkıb sâhibi idi. {89a}"; **"Monlâ 'Abdu'lhamîd bin el-Eşref:** …Ve tavîlü's-samt ve kesîri'l-fikr idi. {132a}"

"Hiddet-i zihn, hadîdü'd-tab', kesîrü'l-hıfz, serî'ü'l-fehm, kuvvet-i hâfıza vb." kavramları ile ifade bulan diğer örnekler ve bu örneklerin tavsif ve değerlendirmeye nasıl tabi tutulduğuna dair ibareler ise aşağıdaki şekildedir:

"**Monlâ Sinân Paşa:** Hiddet-i zihninden ötüri tab'ına şehâdet-i irâdî galebe idüp tahkîk-i mesâ'ile çok mültefit olmazdı. {53a}"; "**Monlâ İlyâs:** Recül-i fâzıl idi, hadîdü't-tab' idi. {30a}"; "**Mevlânâ Hızır Beg**: Müstakîmü't-tab', kesîrü'l-hıfz, serî'ü'l-fehm idi. Kendüden okuyana küllî terbiyet iderdi. {27b}"; "**Monlâ Kâsım Çelebi:** Kemâl-i iştigâl ile 'ilme meşgûl olup kuvvet-i hâfızası ziyâde idi. Kütüb-i mutavveli hıfz eylemiş idi illâ tasnîf ile mukayyed degül idi**.** {89b}"

Kimi örneklerde ise beyanların daha somut kılındığı görülmektedir. Bu anlamda bizzat müellifin kendi gözünden genellikle bir eser verilerek gerçekleştirilen tanıtımlar, farklı münasebetler çerçevesinde dile getirilmekte, kimi zaman bir mukayese çerçevesinde bir üstünlük durumu söz konusu olabilmektedir.

Zihin, zekâ ve düşünce gücüyle ilgili olarak -şu ana kadar üzerinde durulan- daha ziyade üstünlük durumunu ifade eden beyanların yanı sıra

olumsuz tanıtımlar da gerçekleştirilmektedir. Bu yönde gerçekleşen tanıtımlar birkaç örnek dışında görülmemektedir:

> "**Mevlânâ Yegân Mehemmed:** Fâzıl u zekî ve sâhib-i tab'-ı kavî idi lâkin kuvvet-i hâfızası az idi. {23a}"; "**Monlâ Karaca Ahmed Şemsü'ddîn**: Cemî'-i evkâtını 'ilme ve şugle sarf itmiş idi. Lâkin iştigâli kesîr tahsîli kalîl idi zîrâ kü[n]d-tab' idi. {64b}"; "**Monlâ Yûsuf el-Hamîdî:** Merhûm 'ilme ziyâde meşgûl idi. Zekî degül idi ammâ tab'ı müstakîm ve zevki selîm idi. {102a}"

Mizaç ve Ahlak

Âlim ve meşayihin hâl ve vasıflarının tanıtımında çeşitli yorumlamalar ile devrin değer sistemine ve anlayışına dayalı bir tutum yansıtılır. Bu değerler toplumun çeşitli dinamiklerinin ifadesidir. Beklenen, sahip olanı yükselten, yücelten, insanî değer ve meziyetleri ihtiva eden hâl ve vasıfların bir bütünüdür. Kimi zaman ise toplum dinamiklerinin eleştirdiği ve karşı çıktığı birtakım niteliklerdir. Bu konudaki yorumlarının elbette müellifin gözüyle olduğu açıktır. Buradaki kıstasın nasıl ve ne ölçüde olduğunu da kestirmek pek de mümkün değildir. Ancak değerlendirmelerin, esası değiştirecek, gerçeği ters yüz edecek derecede tasarruflar olmadığı açıktır. Zira tanıtımı yapılan şahıslarda, olmayan bir niteliği yakıştırmak veya kötü olanı güzel göstermek gibi bir tutum pek de mümkün görünmemektedir.

> Yapılan tanıtım ve değerlendirmelerin günümüz bilimsel usul ve anlayışları yansıtmadığı pek tabiidir. Zira günümüzden yüzyıllar öncesine ait vuku bulan hadiselere bu yaklaşımı sunmak abestir. Müellifin tanıtımını ve değerlendirmelerini oluşturan kriterler, devrin şartlarına göre önem arz eden ve dikkate alınmaya değen yönlerdir. Çeşitli derecelere varan tanıtımlar, alışkanlık ya da bir durum hakkında tasvir mahiyetinde yer alan ibareler bu kapsamın yansımaları olarak yer almaktadır. Baktığımızda âlim ve meşayihin tek tek ve somut olarak rastlanan olaylarından, en çok uygulama alanı bulan tavsif ve tasvirlerine kadar birçok yönden resmedilen portreler söz konusudur.

Şimdi kapsamı ve çeşitli kullanımları üzerinde çok sayıda örneğini sıralayacağımız bu duruma çeşitli başlıklar ve faaliyetler içerisinde temas edelim.

"Sohbet zevki", "sohbet adamlığı", "dostluk" ve "arkadaşlık" ulemâ ve meşayihin zevk ve alışkanlıkları arasında, daha ziyade sohbete karşı duyulan sevgi, hoşlanma, arkadaş canlılığı ve dostluğa yatkın bir mizacın ifadesi olarak yer bulur. Bu anlamda "lezîzü's-sohbet", "hüsnü'l-muhâveret", "hüsnü'l-muhâzarat", "latîfü'l-muhâvere" vb. tabir ve ifadeler bu hâl ve mizaca yönelik tipik kullanımları oluşturur. Aşağıdaki isimlerin biyografilerinde bu yönde portreler çizilir: Mevlânâ Yegân Mehemmed bin Ramazân, Hâce Hayrü'ddîn, Monlâ Ahmed Paşa bin Veliyyü'ddîn el-Hüseynî, Monlâ 'Abdu'r-rahman İbn Muhammed bin 'Ömer el-Çelebi, Monlâ Seyyid Mahmûd, Monlâ 'Abdu'lhalîm İbn 'Alî, Monlâ Mehemmed Şâh İbn el-Mevlâ Mehemmed İbn el-Hâcî Hasan, Monlâ Muhyi'ddîn Muhammed bin Muhammed el-Berda'î, Monlâ Haydar, Monlâ Deli Birâder, Monlâ Ca'fer el-Burûsavî, Monlâ Hüsâm Hasan Çelebi el-Karasuyî, Monlâ Emîr Hasan Çelebi İbn es-Seyyid 'Alî Çelebi, Monlâ Ferah, Monlâ Hayrü'ddîn Hızır, Monlâ Şemsü'ddîn Muhammed bin 'Ömer bin Emru'llâh İbn Akşemsü'ddîn'dir.

Sohbet adamlığı, arkadaş canlısı isimler genel olarak hem sohbeti seven hem de sohbeti zevkli, değerli ve dostluğu bilen insanlardır:

> "**Mevlânâ Yegân Mehemmed:** Ashâbı ile 'işret severdi, ashâbına et'ime-i nefîse ihzâr iderdi... {23a}"; "**Monlâ Seyyid Mahmûd**: … Lezîzü's-sohbet, hüsnü't-tarîkat, latîfü'l-muhâvere, lezîzü'l-muhâzara kimesne idi. {104a-104b}"; "**Monlâ Haydar:** Merhûm cemîlü's-sûret ve mahmûdü't-tarîkat ve lezîzü's-sohbet ve nâşirü'l-ma'rife idi. {134b}"; "**Monlâ Deli Birâder:** …Ve yârân ile bî-tekellüf lezîzü's-sohbet idi. {146b}"; "**Monlâ 'Alî:** …lezîzü'l-muhâvere ve kerîmü't-tab', sahiyyü'n-nefs idi. {144a}"

Bu bağlamda "şaka", "takılma" ve "alay düşkünlüğü" yapılmaktan zevk alınan, alışkanlık hâline getirilen bir hâl ve vasıftan ziyade takdire değer bir durum, hatta bir vasıf olarak ele alınır. Bu durumun bir mizaç hâlinin yanı sıra bir kabiliyet olarak yansıtılması tasvibi doğuran, takdire değer, hoşlanılan bir hâl hatta bir meziyet olarak takdim edilir. "Mevlânâ Ahmedî" ile

"Timur" arasında hamamda geçen aşağıdaki diyalog bu şekilde bir tanıtımın ifadesini oluşturur:

> **"Mevlânâ Ahmedî**: …Kaçan Emîr Timur ol diyâra geldükde Ahmedî anunla musâhib olup bir gün bile hammâma girdiler. Timur, Ahmedî'ye "Benümle hammâma girenleri kıymete tut." diyü teklîf eyleyüp her birini kıymete tutup Timur "Beni dahı kıymete tut." didi. Ahmedî eyitdi: "Sen seksen akçeden artuk degmezsin." Timur eyitdi: " 'Adlle hükm eylemedün, benüm futam hod seksen akçeyedür." didükde Ahmedî eyitdi: "Benüm de kıymete tutdugum futadur, sen bir akçe degmezsin." didi. Timur ziyâde hazz eyledi, hammâmda olan âlâtı hep Ahmedî'ye bagışladı, çok nesne var idi. {15a}"

Sultan Mehemmed ile arasında gerçekleşen bir görüşmede latif bir biçimde temennisini dile getiren Ümmüveled'in sultan ile diyaloğu ise şu şekilde takdim bulur:

> "…Ve dahı rivâyet olınur ki bir gün el öpmege Sultân Mehemmed'e varup Sultân Mehemmed'ün elinün ayasını öpdi, mu'tâd yirini öpmedi. Zîrâ mu'tâd elinün arkasını öpmek idi dahı Sultân Mehemmed "Monlâ hilâf-ı mu'tâd aya öpmek ile işâret neyedür?" didi. Monlâ Ümmüveled eyitdi: "Ayasofıyya'yı diledüm." didi. Lügat-ı Yûnânî'de Ayasofıyya hâliyen medrese olan yirün adıdur ve Türkîde aya el ayasına dirler. Sultân Mehemmed bu latîfeyi istihsân idüp Ayasofıyya Medresesi'ni virdi. {59b}"

Monlâ Zeyrek ile Hocazâde arasında geçen bir münazara münasebetiyle Fatih Sultan Mehmed'in latifesi bu konuda farklı bir örnek oluşturur.

> "…Mâ-beynlerinde yedi güne dek bahs müstemirr oldı. Altıncı günde Sultân Mehemmed "Biri birisinün tahrîrine mütâla'a eylesünler." didi. Monlâ Zeyrek "Benüm bu nüshamdan gayrı nüsham yokdur." diyü virmeyicek Hâcezâde "Benüm bir âhir nüsham dahı vardur." diyüp kendü nüshasını Monlâ Zeyrek'e virdi. Monlâ Zeyrek tahrîrini alup kendüde olan nüshasınun zahrine Monlâ Zeyrek tahrîrini yazmaga 'azîmet eyleyüp Mahmûd Paşa belinden devâtını Hâcezâde'ye virüp Hâcezâde yazmaga başladukda latîfe ile Sultân Mehemmed "Hâcezâde sakın Monlâ Zeyrek'ün kelâmını galat yazma." didükde

Hâcezâde cevâb virüp "Ben her ne kadar galat yazsam Monlâ Zeyrek'ün galatından artuk galat yazmayum." didükde Sultân Mehemmed bu sözden güldi ve ferah oldı. {35a-35b}"

Gözleri iyi görmeyen Şeyhî'nin göz otu satması münasebetiyle başından geçen bir olayın dile getirildiği aşağıdaki ifadeler ise konunun mahiyeti içerisinde ayrı bir yer bulur:

"Gözi agrıklu hakîrce hilkat idi." Sâhib-i kitâbun üstâdı 'Alâ'ü'ddîn böyle nakl eyledi. Ve hem nakl ider ki "Kehhâl idi, göz otı satardı. Bir gün bir harîf bir akçelık göz otı almış da iki akçe virmiş eyitmiş "Birisi kehhâl akçesidür, bir akçeye de sen de kühl al dahı gözine ko bolay ki safâlasun." dimiş. Şeyhî bu latîfeye haylî istihsân idüp gâhî anar da güler imiş. {31b}"

Burada vereceğimiz son örnek ise "Monlâ Hayâlî Çelebi"nin tanıtımında yer alır. Bu tavır ve davranışın bir isimde görülmemesi münasebetiyle konu dile getirilir:

"**Monlâ Hayâlî Çelebi:** Monlâ Gıyâsü'ddîn rivâyet ider ki "İki yıl İznik'de dersine müdâvemet eyledüm, bir kerre latîfe eyledügini ve güldügini görmedüm." didi. Dâ'imü's-samt idi, mübâhase-i 'ilmiyye olmayınca söylemez idi. {42a}"

"Güleç", "şen", "açık" hâl ve mizacın ise tanıtımlarda bir iki örnek dışında yer almadığı görülür. Bu anlamda birçok terim ile ifade edilebilecek bu hâl, sadece bir durum tasviri şeklinde aşağıda zikrolunur:

"**Şeyh Akşemsüddîn**: "Merhûm Akşemsü'ddîn'ün bir sagîr oglı var idi. Adı Nûrü'l-hüdâ idi, meczûb idi. Şeyhün zamânında bir beg var idi. Adına Kuttâroglı dirlerdi, köse idi, hîç sakalı yok idi. İstanbul'a Sultân Mehemmed'e giderken şeyhe mülâkî oldı. Ol mahallde şeyhün meczûb oglı babası yanına gelmiş idi. İbn Kuttâr'ı gördi, güldi "Bu 'avrat nedür?" didi. {71a-71b}"

Daha ziyade bir olay karşısında gerçekleşen bu durum dışında böylesi bir mizaca sahip olduğunu söyleyebileceğimiz tek tespit ise Monlâ Şu'ayb biyografisinde görülür: "**Monlâ Şu'ayb**: …Gâhî latîfe-gûyluk iderdi, hâzırîni güldürürdi gâhî aglardı, hâzırîni agladurdı. {132b}"

Müellif tarafından ifade olunan çeşitli hâl ve vasıflar vardır ki farklı şekil, ölçü ve nispetlerde "duygusal taşkınlık ve coşkunluğun" ifadesi olur. Bu durum, ruhî ve aklî bir dengesizlik hâlinden ziyade içinde bulunulan metafizik (manevî, ilahî) bir aşkın neticesi olarak ifade bulur. Tasavvufî bir yola yönelişin veya böyle bir yolda ilerleyişin sebebi, sonucu ya da tezahürü olarak görülür. Pek çoğunda herhangi bir sebep beyan edilmeden sadece bir mizaç ve ruh hâli olarak ifade bulur.

Müellif tarafından ifade edilen, bizim taşkınlık, coşkunluk başlığı altında ele almayı uygun gördüğümüz bu hâl ve tavırlar şu tabirlerle ifade olunur: "Dîvâne, meczûb, vecd, vecd ü hâl, ehl-i hâl, cünûn, cezbe, cezbe-i 'azîme vb." Bu hâl ve davranışlar belirtilen tabir ve ifadelerle şu şekilde görülür:

> "**Şeyh Elvân Çelebi:** Merhûm 'âbid ü zâhid ve cezbe-i 'azîme sâhibi idi. {3a}"; "**Şeyh Karaca Ahmed:** 'Acem pâdişâhlarından birinün oglı idi. Cezbe yitişüp diyârını terk idüp Rûm'a gelüp Akhisâr'a karîb yirde tavattun eyledi. {4b}; "**Monlâ Ayâs:** Cezbe-i İlâhiyye yitişüp Şeyh Tâcü'ddîn hıdmetine vâsıl oldı ki Şeyh 'Abdu'llatîf el-Makdisî hulefâsından idi. {52a}"

Cezbe anında hâsıl olan olağanüstülükler tanıtımların ayrı bir vechini ortaya koyar ki bu durum aynı zamanda eserin menkıbevî bir mahiyet arz etmesini mümkün kılar:

> "**Monlâ Müftî 'Alî Çelebi:** …Ve bu esnâda müftî 'Alî Çelebi eyitdi: "Ben 'arefeden geldükde bana cezbe-i 'azîme hâsıl oldı ki benümle Rabbü'l-'izzet mâ-beyninde kat'an hicâb kalmadı. {90a}"; "**Şeyh 'Alâ'ü'ddîn-i Halvetî:** Seyyid Yahyâ hulefâsındandur. Cezbe-i 'azîme sâhibidür, bir kimesneye nazar eylese veyâhûd kulagına söylese meczûb iderdi. {82a}"

Genel bir tanıtım ve tasvir ile bu yönde gerçekleştirilen çok sayıda aktarım, eser boyunca özellikle meşayih tabakasında kendini gösterir. Bu tanıtımlarda çok çeşitli olaylar ve durumlar etrafında cezbe ve keramet hâli ifade bulur:

> "**Monlâ Veliyyü'ddîn el-Karamanî:** …Esnâ-yı va'zda ba'zı hâl 'ârız olup minberden düşerdi. {64a}", "**Monlâ Muslihu'ddîn**: …Salâtda

iken hâl galebe iderdi. {141b}"; "**Monlâ 'Abdu'lvâsi' İbn Hızır:** … Yanında bir câriyesi var idi. Bir sâlih kimesneye tezvîc idüp sonra mâl u mansıb ve câhı 'ibâdât-ı İlâh'a tebdîl eyleyüp Ka'be-i Şerîf'de dîvâne oldı. {124b}"; "**Şeyh İbrâhîm bin Hüseynî es-Sarrâf :** Mahabbetu'llâh galebe eyleyüp ve cezbe-i İlâhiyye ile meczûb olup Erdebîl meşâyihine gitmek kasd eyledi. Sonra Akşemsü'ddîn'ün evsâfını işitdi, ana teveccüh eyledi. {71b-72a}"; "**eş-Şeyh 'Abdu'llatîf:** Merhûm meczûb idi. Sagîr ü kebîr ve ganî vü fakîr yanında bir idi. Gâhî galebe-i cezbe eyledükde sayha-i 'azîme ile sayha idüp muztarib olurdı. {138b-139a}"; "**Şeyh Abdâl Murâd:** Meczûb, abdâldur. Orhân Gâzî ile Burûsa fethinde bile hâzır oldı. Kerâmâtı elsinede mezkûr ve kendüsi dahı kerâmât ile meşhûrdur. {4b}"

Bu hâl ve vasıflar içerisinde öne çıkan isimler ise şu şekilde yer alır: "Şeyh Karaca Ahmed, Şeyh Abdâl Mûsâ, Şeyh Abdâl Murâd, Şeyh Dûğlu Baba, Mevlânâ Bedrü'ddîn Mahmûd bin İsrâ'il bin 'Abdu'l-'azîz, Şeyh Yûnus Emre, Monlâ 'Alî et-Tûsî, Monlâ 'Alî el-'Arabî, Monlâ Veliyyü'ddîn el-Karamanî, Şeyh 'Alâ'ü'ddîn-i Halvetî, Şeyh Mes'ûd, eş-Şeyh Bolılı Çelebi Muhyi'ddîn, eş-Şeyh 'Alâ'ü'ddîn Halîfe, eş-Şeyh Süleymân Halîfe, eş-Şeyh Sevindük, eş-Şeyh Cemâlü'ddîn İshâk el-Karamanî, Monlâ 'Abdu'r-rahman İbn es-Seyyid Yûsuf bin Hüseyn el-Hüseynî, Monlâ Şu'ayb, eş-Şeyh 'Abdu'llatîf, Monlâ Muslihu'ddîn, eş-Şeyh Sinân Halîfe, eş-Şeyh 'Alî Kâzvânî, eş-Şeyh Şücâ'ü'ddîn İlyâs."

Yapılan tavsif ve değerlendirmelere bakıldığında hâl ve vasıfların "Kayıtsızlık, Pervasızlık" şeklinde yansımaları da görülür. Bu kavramlar hakkında bilgi edinmek nispeten mümkün olur, en esaslı kanaat yine birlikte veya içinde kullanıldığı diğer hâl ve yaşayışlar ile ortaya konur. Bu anlamda kayıtsızlık, bir umursamazlık, önemsememe şeklinde özetleyeceğimiz mizaç ve yaşayış hâli daha ziyade (istiğna), azla yetinme (kanaat) vb. durumlar ile ifade bulur.

Yapılan tanıtımlara bakıldığında içinde yaşanan her çeşit duruma kayıtsızlık, bir umursamazlık hatta bunları tanımama ve önemsememe; pervasız, disiplinsiz bir yaşama hâlinden ziyade, dünyevî bağlara karşı rahat ve serbest olma şeklinde yer alır. Bu mizaç ve yaşayış hâlinin en temel ve

belirgin yönünü tasavvufun teşkil ettiği görülür. Zira bu durum bir kayda girmemenin, kurallara uymamanın, disiplinsiz yaşamanın ifadesinden çok manevi bir yaşantının kendisini hissettirdiği durumlar belirir. Çeşitli kelime ve tabirlerle ifadesini bulan bu durumun ele alınan isimlerin hâl ve etvârını yansıtması, bu hususta tanıtımların en belirgin yönünü oluşturur:

> "**Monlâ Yûsuf el-Hamîdî:** …Ve 'alâ'ik-i dünyeviyyeden mücerred ve tezvîc ü veledden berî idi. {102a}"; "**eş-Şeyh Muhammed el-Bedahşî:** …'Alâ'ik-i dünyeviyyeden 'arî ve lezzâtından berî idi. {113a}"; "**Monlâ 'Abdu'llâh:** Meşâyih ile mu'âşeret eyleyüp ehl-i dünyâdan münkatı' olup…{155a}"; "**Monlâ Muslihu'ddîn:** Merhûm sâlih ü zâhid ve ehl-i vakâr ve kendü nefsine müştegil olup mâ-lâ-ya'nîden firâr iderdi. {123b}"

Belli bir yerde, bir işte, bir düzende uzun süre duramamak devamlı oradan oraya geçmek, dolaşmak, gelmek, gitmek anlamında "Hercâi, Kararsız ve Gezgin Mizaçlılık" da mevzubahis edilir. Daha ziyade kayıtsız, tasasız, özgür bir mizaç hâli olarak göze çarpan bu durum, Monlâ Deli Birâder tanıtımında güzel bir ifade bulur:

> "**Monlâ Deli Birâder:** İsmi gayr-ı ma'lûmdur lâkin Deli Birâder dimekle meşhûrdur. 'Ulemâ-yı 'asrından Muhyi'ddîn-i 'Acemî'den okıyup sonra sûfiyye meslegine sâlik olup anda da karâr eylemedi ba'dehu Burûsa'da Bâyezîd Paşa Medresesi'ne müderris oldı sonra Seferihisâr Medresesi'ne ba'dehu Akşehr Medresesi'ne sonra Amâsiye'de Hüseyn Âgâ Medresesi'ne müderris oldı sonra medreseyi terk idüp yevmî otuz akçe tekâ'üd vazîfesi olup İstanbul'a karîb yirde leb-i deryâda hücre ve câmi' ve hammâm binâ idüp hammâmı câmi'e vakf eyledi. Evkât-ı hamseyi câmi'inde kılurdı. Sonra Mekke-i Mükerreme'ye göçüp anda vefât idince mücâvir oldı. {146a-146b}"

Seyahat hâline gelince bu anlamda cebren icra edilen bir durum "Monlâ Eşrefzâde" tanıtımında ifade olunur: "...Tâ'ife-i mezbûre bunı cebren ve kahren ahz eylediler. Onlar ile bilâdı deverân eyledi, ölince onlarla geçindi. {64a}"

Bir diğer örnek ise "Şeyh Dede 'Ömer el-Aydınî" tanıtımında yer alır. Gezgin bir mizaç hâlinin ifade edildiği bu tanıtımda "hakikî bir aşk" ile farklı beldeler arasında gidiş-gelişler tanıtımın esasını oluşturur:

"**Şeyh Dede 'Ömer el-Aydınî:** Rûşenî dimek ile meşhûrdur. Tâzeliginde 'ilm-i zâhir talebesinden idi. Sûhte iken Burûsa'da şugl üzere idi ve hem melâhî vü hicvde meşgûl idi. Sonra 'ilm tahsîli içün bilâd-ı 'Acem'e gidüp Karaman'da büyük karındaşı 'Alâ'ü'ddîn-i Halvetî'ye buluşup evvelâ elinde tevbe eyledi sonra Şirvân'a varup 'ârif-i bi'llâh Seyyid Yahyâ-yı Şirvânî'ye mülâkî olup yanında riyâzâta ve mücâhedâta meşgûl olup ahvâli mütebeddil ve 'aşk-ı mecâzîsi 'aşk-ı hakîkîye mübeddil olup gâh Berda'a'da ve gâh Gence'de ve gâh Karaagaç'da sâkin olurdı. {82a}"

"Göz tokluğu", "menfaat için baş eğmeme" ve "fakr" hâlleri de eserde sıklıkla bir mizaç ve yaşayış hâlinin ifadesi olur. Bu vasıflar sebep, sonuç ve tezahür şekilleri ile tanıtımlarda iç içe akis bulur. Para ve mevkiye verilmeyen önem, dünyalık bir menfaat uğruna boyun eğmeme, kendini hor ve hakir kılmama, maddi yoksulluklara sabretme hatta bunları özellikle tercih etme gibi bazı hâl ve vasıflar genel olarak dervişlik hâli ile ifade bulur.

Baş eğmemenin, belirli bir kişi ya da olay etrafında değil de tüm menfaat hâline ve dünya zevklerine boyun eğmeme şeklinde en ideal şekliyle tasvire ve takdire uğradığı görülür. Ahlakî ve tasavvufî yönleri ile tezahür bulan, idealleştirilen bu mizaç ve yaşayış hâline birbirinden farklı görünümleriyle birçok isimde tesadüf olunur:

"**Monlâ Şeyh el-Muzafferü'ddîn 'Alî eş-Şîrâzî:** Fakrı gınâ üzerine, bâkîyi fenâ üzerine tercîh idüp mâlını fukarâya bezl iderdi. {104a}"; "**eş-Şeyh Baba Ni'metu'llâh:** Mezkûr Baba Ni'metu'llâh 'ârif-i bi'llâh idi. Fukarâyı agniyâdan ve fakrı gınâdan tercîh iderdi. {113a}"; "**Monlâ Muhyi'ddîn Şeyh Muslihu'ddîn el-Kocavî:** …Ba'dehu dâ'iyyeyi terk gâlib olup 'uzlet u ferâgat ihtiyâr eyledi. {129a}"; "**Monlâ Hâcezâde Muslihu'ddîn Mustafâ:** Altı yıl anda fakr u fâka ile ders didi. Hattâ evinde kendü bi-nefsihi hıdmet iderdi. {36a-36b}"

Çeşitli isimlerde görülen bu hâller dışında "sabretme ve hâlinden kimseye şikâyet etmeme" hâli birçok isim için söz konusudur. Bu mizaç ve yaşayış kimi zaman çeşitli yokluk ve sıkıntılara karşı gösterilen bir tavır, bazı durumlarda ortaya konulan bir davranışdır. Her şekilde bir meziyet ve olgunluk eseri olan bu durum, kendi nefsine ve dünyaya tamah etmeyen gına ve istiğnası olan kişilerin etvârı olarak izah bulur:

"Monlâ Muhyi'ddîn el-Kâfiyeci: Ezâya sâbir idi. {19a}"; "**Monlâ Hamîdü'ddîn:** Belâya sâbir idi …Recül-i sabûr idi. {53a}"; "**Monlâ Muhammed:** Halîmü'n-nefs, sabûr u vakûr kimesne idi. {145a}"

Eserin ulemâ ve meşayih biyografisi olması münasebetiyle tanıtımı yapılan isimlerin önemli bir kısmında yukarıda izah olunan mizaç ve ahlaka ait unsurlar dışında kanaat, feragat ve inziva hâli, çeşitli mevki ve maddi imkânların terk edilerek münzevi bir hayatın yansıması şeklinde izah bulur. Dinî, ahlakî ve tasavvufî sebeplerle izah bulan bu durumlar "kanâ'at, tevekkül, teveccüh, ferâgat, kat'-ı alaka, dünyâ ve mâ-fîhâ'dan istignâ, vahdet, 'uzlet, terk-i örf ü izâfet, fakr u fenâ vb." tabirler ile dile getirilir. Yan yana zikrettiğimiz bu kavramlar gerçi birbirinin aynı değildir ancak sebep, sonuç ve tezahür şekilleri itibarıyla birbirlerine sıkıca bağlı bu kavramların birçok isimde tezahür ettiği görülür.

Ahlakî ve tasavvufî bir yönü olan ve açıkça tasvibe uğrayan hatta bazen idealleştirilen bu mizaç ve yaşayış hâline, farklı görünümleri ile aşağıdaki isimlerde rastlanır: "Mevlânâ Fahrü'ddîn er-Rûmî, Şeyh Hâcî Bayram Sultân el-Ankaravî, Şeyh Tabduk Emre, Mevlânâ Fahrü'ddîn-i 'Acemî, Şeyh 'Abdu'lmu'tî, Mevlânâ Hızır Şâh, Monlâ Ayâsluglı Çelebi, Şeyh Akbıyık, Monlâ Hayrü'ddîn Halîl bin Kâsım İbn Hâcî Safâ, Monlâ Ayâs, Monlâ Bahâ'ü'ddîn İbn Şeyh Lutfu'llâh, Monlâ Şemsü'ddîn, Şeyh Sa'du'llâh İbn Akşemsü'ddîn, Şeyh Muslihu'ddîn, Şeyh Muslihu'ddîn el-İpsalavî, Süleymân Halîfe, Şeyh Yûsuf eş-şehîr bi-Şeyh Sinân, Monlâ Salâhu'ddîn Mûsâ Çelebi İbn el-Mevlâ el-fâzıl Hamîdü'ddîn İbn Efdalü'ddîn el-Hüseynî, Monlâ Seyyid İbrâhîm, Monlâ İlyâs 'Âlim Şücâ', Monlâ Yahyâ Fakîh, Monlâ İsmâ'îl-i Karamanî, Monlâ 'Abdu'levvel bin Hüseyn eş-şehîr bi-Ümmüveledzâde, eş-Şeyh 'Alâ'ü'ddîn el-Esved, Monlâ 'Abdu'r-rahman İbn es-Seyyid Yûsuf bin Hüseyn el-Hüseynî, Monlâ Seyyidî bin Mahmûd, Monlâ Muhyi'ddîn Şeyh Muslihu'ddîn el-Kocavî, Monlâ Mu'îdzâde el-Amâsiyyevî, eş-Şeyh Muhyi'ddîn Mehemmed, eş-Şeyh Muslihu'ddîn, eş-Şeyh Sinân, Monlâ Muhammed bin 'Abdu'r-rahman bin Muhammed bin 'Ömer el-Halebî, Monlâ İshâk el-Üskübî, Monlâ İbrâhîm Halebî el-Hanefî, Monlâ 'Alâ'ü'ddîn 'Alî el-Amâsiyyevî, eş-Şeyh Pîrî Halîfe el-Hamîdî, eş-Şeyh Hâcî Halîfe el-Menteşevî, eş-Şeyh Bekr Halîfe, eş-Şeyh Muslihu'ddîn, eş-Şeyh Muhyi'ddîn

Mehemmed, eş-Şeyh Ramazân, eş-Şeyh Sinân Halîfe, eş-Şeyh Baba Haydar Semerkandî, eş-Şeyh Ahmed İbnü'ş-Şeyh Merkez Muslihu'ddîn, eş-Şeyh Tâcü'ddîn, eş-Şeyh Muslihu'ddîn Mustafâ."

Zikredilen bu isimlerde dikkat çeken bir husus örneklerin birçoğunda halktan inkita ve uzlet hâlinin yani insanlardan ya da toplumdan bir tür kaçış hâlinin ifade edilmesidir. Eserde tasvip ve takdire uğrayan hatta idealize edilen bu durum farklı akisleri ile söz konusu olur:

> "**Monlâ İshâk el-Üskübî:** Ehl ü evlâddan berî ve zehârif-i dünyâ-yı denîden 'arî idi. {146a}"; "**Şeyh Sa'du'llâh**: 'Alâ'ik-i dünyeviyyeden mücerred olup 'ilm ile takvâ beynini cem' eyledi. {72b}"; "**Şeyh Akbıyık**: Esnâ-yı halvetde ebvâb-ı dünyâ feth oldı, anunla kanâ'at eyledi. {31a}"; "**Mevlânâ Hızır Şâh**: Sultân Murâd Hân Burûsa'da binâ eyledügi medreseyi elli akçe ile virdükde kabûl eylemedi. "On beş akçe masârifüme kifâyet ider, ziyâdesi teşvîş virür." diyü cevâb virdi. {28a}"; "**Monlâ İlyâs 'Âlim Şücâ':** Halvet ü 'uzlet ihtiyâr eyleyüp kendü nefsi ıslâhına meşgûl idi. {100a}"; "**Monlâ İsmâ'îl-i Karamanî:** Monlâ İsmâ'îl dahı tedrîsden 'azl ve halkdan 'uzlet idüp menâsıb-ı uhreviyyeye, menâsıb-ı 'ibâdete mülâzemet eyledi. {105b}"; "**Monlâ Muhyi'ddîn Şeyh Muslihu'ddîn el-Kocavî:** …Ba'dehu dâ'iyyeyi terk gâlib olup 'uzlet u ferâgat ihtiyâr eyledi. {129a}"; "**eş-Şeyh 'Alâ'ü'ddîn el-Esved:** …Sonra nâsdan münkatı' olup teveccühü ile'llâh ve tevekkülü 'ale'llâh eyledi. {111b}"; "**eş-Şeyh Sinân:** Halkdan münkatı' olup tekmîl-i nefs ve terbiyet-i mürîdine müştegil idi. {139a}"; "**eş-Şeyh Muslihu'ddîn:** Merhûm nâsdan münkatı' [olup] savma'asından çıkmazdı illâ vakt-i salâtda ve zâviyesinden çıkmazdı illâ yevm-i cum'ada. {160a}"; "**Monlâ 'Alâ'ü'ddîn 'Alî el-Amâsiyyevî:** Merhûm 'ilm ü 'ibâdete ve tedrîs ü ifâdeye müştegil, nâsdan mu'arrız u münkatı' idi. {156a}"; "**eş-Şeyh Pîrî Halîfe el-Hamîdî:** 'Âbid ü zâhid, münkatı' 'ani'n-nâs ve müteveccihün ile'llâh idi. {159b}"

Eserin mahiyeti itibarıyla açıkça tasvip ve takdirle uğrayacağı anlaşılan bir diğer mizaç ve ahlak hâli güzel huy ve ahlak çerçevesinde gerçekleşir. Yapılan tanıtımlarda bu isimlerin "huy, haslet, hulk" itibarıyla "latif, letâfet, hasen, hûb, hoş, hüsn, kemâl, makbûl, güzide, ferhunde, pesendîde, hâmîde vb." hâl ve vasıflar içinde yer aldıkları görülür.

İdealleştirilen bu mizaç ve yaşayış hâline farklı görünümleri ile şu isimlerde tesadüf olunur: "Monlâ Hüsrev, Monlâ Ya'kûb Paşa, Monlâ Salâhu'ddîn, Monlâ Hatîb Kâsım bin Ya'kûb el-Amâsiyyevî, Monlâ Bedrü'ddîn Mahmûd bin eş-Şeyh Muhammed, Monlâ Sa'dî İbn Tâcî, eş-Şeyh Salâhu'ddîn el-İznikî, Monlâ 'Abdu'lhalîm İbn 'Alî, Monlâ İbnü'ş-Şeyh Şebüsterî, Monlâ 'Alî, Monlâ Seyyidî, Monlâ Kutbü'ddîn el-Merzifonî, Monlâ Muhyi'ddîn Pîr Muhammed İbn Monlâ 'Alî el-Fenârî, Monlâ Hızır Hayrü'ddîn, Monlâ Şemsü'ddîn Ahmed, Monlâ Hayrü'ddîn, Monlâ Muhyi'ddîn Mehemmed, Monlâ Hekîm 'Îsâ et-Tabîb."

Tanıtımlarda çeşitli kavramlar etrafında ifade olunan "güzel ahlak ve huy" özel ya da somut tespitlerden ziyade belirli hâl ve vasıflar ile genel ve soyut bir biçimde ifade bulur. Her şekilde tasvip ve takdire uğrayan "ahlak ve huy" güzelliğinden ne kastedildiği bir dereceye kadar kestirilebilir:

> **"Monlâ Hekîm 'Îsâ et-Tabîb**: Kerîmü'l-ahlâk, hayr ile memlû idi. {158b}"; "**Monlâ Muhyi'ddîn Mehemmed:** Merhûm selîmü'n-nefs ve ahlâk-ı hamîde sâhibi idi. {158a}"; "**Monlâ Sa'dî İbn Tâcî:** Kerîmü'n-nefes, hamîdü'l-hisâl ve makbûlü'l-fi'âl ve sâdıku'l-akvâl idi. {102b}"; "**Monlâ Salâhu'ddîn**: Gâyetde sâlih ve ahlâk-ı hamîde ve ef'âl-i pesendîde sâhibi idi. {54b}"; "**Monlâ Mehemmed:** Merhûm sahî ve hulk-ı hasen sâhibi idi. {134a}"; "**Monlâ 'Abdu'lhalîm İbn 'Alî:** Merhûm ma'ârif-i cezîle ve ahlâk-ı hamîde sâhibi idi. {121a}"

Çeşitli şekil ve dereceleriyle üzerinde durulan bir diğer hâl "cömertlik ve eli açıklık" etrafında daha ziyade sosyal bir değer ve meziyet olarak ifade bulur. Kişiye ait mizaç hâlinin, taşıdığı önem ve değer bakımından sosyal yönüyle ifade edildiği örneklere çeşitli vesilelerle temas olunur.

Cömertlik ve el açıklığı, diğer kişilik yapısı ve özelliklerinde de görüldüğü üzere kısa ve genel tavsifler ile ifade olunur. Uzun uzadıya bir anlatım söz konusu olmadığı bu hâl ve tavırlar başlıca "kerîm, hayr, sahî, kerem, kerem-i vefî, hayrât, ihsân, kesirü'l-hayr" gibi kavramlar etrafında ifade bulur.

Açıkça tasvibe uğrayan hatta bazen idealleştirilen bu mizaç ve yaşayış hâline farklı görünümleri ile şu isimlerde tesadüf edilir: "Monlâ Paşa Çelebi el-Yegânî, Monlâ Mehemmed İbn el-Hâcî Hasan, Monlâ Mehemmed

Şâh, Monlâ 'Abdu'l-'azîz, Monlâ 'Ubeydu'llâh İbn Ya'kûb el-Fenârî, Monlâ Sinân Paşa, Monlâ Sa'du'llâh İbn 'Îsâ, Monlâ 'Alâ'ü'ddîn 'Alî el-Amâsiyyevî, Monlâ Şemsü'ddîn Ahmed el-Yegânî, Monlâ 'Ömer el-Kastamonî, Monlâ 'Abdu'lvâsi' İbn Hızır, Monlâ Sa'yî, Monlâ Ahmed Paşa İbn Hızır Beg bin Celâlü'ddîn, eş-Şeyh Emîr 'Alî İbn Emîr Hasan, Monlâ Muslihu'ddîn Mustafâ, Monlâ 'Alâ'ü'ddîn el-Kastamonî, Monlâ Ebü'l-Leys, Monlâ Mehemmed Zeyrek, Monlâ İbrâhîm Paşa İbn Halîl Paşa İbn İbrâhîm İbn Halîl, Monlâ Hekîm 'Arab, Monlâ Hekîm Sinân, Monlâ Hekîm 'Îsâ et-Tabîb, eş-Şeyh Bekr Halîfe."

Cömertlik, eli açıklık, lutf ve ihsanın sözü edilen şekillerine genellikle İslâmî sosyal açıdan bakılır. Bu anlamda "muhibb-i fukarâ vü mesâkîn, muhibb-i hayrât vb." ifade kalıpları, cömertlik ve el açıklığının ifadesi olur. Bu ve benzeri kavramlarla ortaya İslâmî bir perspektiften yorumlanabilecek değerler çıkar:

"**Monlâ Ahmed Paşa:** 'Âlim ü fâzıl u selîmü'n-nefs idi. Muhibb-i fukarâ vü mesâkîn idi. {54b}"; "**Monlâ 'Ömer el-Kastamonî:** Muhibb-i hayrât, tâlib-i müberrât, marziyü's-sîret, mahmûdü't-tarîkat kimesne idi. {106b}"; "**Monlâ Muslihu'ddîn Mustafâ:** Merhûm 'âlim ü sâlih, sahîhü'l-'akide, muhibb-i hayr idi. {150b}"; "**eş-Şeyh Emîr 'Alî İbn Emîr Hasan:** Muhibb-i fukarâ vü sulehâ ve fi's-sabâh ve'l-mesâ mülâzım-i cemâ'at idi. {138a}"; "**Monlâ Hekîm 'Arab:** Fukarâyı râ'î tatyib-i hâtır-ı mesâkîne sâ'î idi. {68b}"; "**Monlâ 'Âlim Halîl:** Merhûm kerîmü'n-nefes, mühibb-i hayrât idi. {98b}"; "**eş-Şeyh Bekr Halîfe**: Nâsdan münkatı', cenâb-ı Hakk'a müteveccih, vakûr u sabûr, halîm ü kerîm, hayr-ı kesir ve ehl-i hayra muhibb idi. {160a}"; "**Monlâ İbrâhîm Paşa:** İstanbul'da yevmî altı yüz fukarâ ta'âmından intifâ' iderlerdi. Fevt oldukda sekiz bin akçeden mâ-'adâ akçesi bulınmadı. {63a}"; "**Monlâ Sa'du'llâh İbn 'Îsâ:** Merhûm tedrîsinde fâ'ik-i akrân ve kazâsında sîret-i hasene ve hayrât ü ihsân sâhibi idi. {139b}"; "**Monlâ 'Alâ'ü'ddîn 'Alî el-Amâsiyyevî:** Merhûm talîku'l-lisân ve ceriyyü'l-cenân idi, hayrâta tâlib ve meberrâta râgıb idi. {98a}"

Bu hâl ve mizacın kimi zaman israf boyutuna varan uygulamalarına da yer verilir: "**Monlâ 'Ubeydu'llâh:** Kerem ü sehâda gâyetine ve bezl-i isrâfda

nihâyetine irişüp isrâf eyledi. {144b}"; "**Monlâ Sinân Paşa:** Sekiz yüz toksan bir târîhinde Edrine'de fevt oldı. Suyını ısıdıcak odun bulınmadı zîrâ sehâda müfrit müsrif idi. {54a}"

Eserde herhangi bir fiiliyatıyla başkalarına zarar vermeyi, onları kötü duruma düşürmeyi amaç edinen bir anlayışın dile getirilmesi ve tasvip görmesi söz konusu değildir. Bu konuda "büyüklenme", "başkalarını incitme" üzerinde birkaç cümle ile belirtilen husus, tanıtılan kişinin bir olay münasebetiyle ortaya konulan tavır ve davranışları hasebiyledir.

Bu anlamda bir örnek "Monlâ Abdu'lkâdir'in" tanıtımında yer almaktadır. Büyüklenme olarak yorumlanabilecek bu davranış herhangi bir şekilde tasvip görmemiş ve açıkça tenkide uğramıştır:

> "Rivâyet olınur ki bir gün Monlâ-yı mezkûr, Sultân Mehemmed yanında öginüp "Eger Seyyid ve Sa'dü'ddîn sag olalar idi, önümce gâşiyedârum olalar idi." diyü söyledükde Sultân Mehemmed'e gazab müstevlî olup Hâcezâde ile bahs emr eyledi. Çünkim Hâcezâde ile pâdişâh yanında cem' oldılar, Hâcezâde Monlâ 'Abdu'lkâdir'e ilzâm ve eyledügi ikdâmdan ihcâm eyledi. {55a}"

Hiçbir şekilde tasvip olunmayan bu davranışın etraflıca tetkik edilmesi gerekmektedir. Bu anlamda bir örnek Hatîbzâde'nin padişah huzurunda onun elini öpmemesi münasebetiyledir. Bu durum farklı yorumlamaları beraberinde getirebilir. Ancak ilmin izzetine ve âlimin değerine işaret eden bu davranışın doğru anlaşılması gerekmektedir:

> "…Sonra pâdişâha dâhil oldı, biz dahı bile girdük. Sultân Bâyezîd yedi adım istikbâl eyledükden sonra selâm virdi, egilmedi. Musâfaha eyledi, elin öpmedi ve bizi terbiyet eyledi ve biz de Sultân Bâyezîd'ün elin öpdük. Bize "Şugl eylen." didi. Sonra Hatîbzâde selâmlayup biz dahı bile selâmladuk, döndük. Hatîbzâde'ye didük ki "Bu sultân-ı Rûm'dur, lâyık olan egilüp elin öpmek degül midür?" didük. Bize "Siz bilmezsinüz ana fahr yitmez mi ki Hatîbzâde gibi bir 'âlim ayagına gele, ol bu kadara râzîdür." didi." {44b}"

Bu konuda yapılan tanıtımlara bakıldığında bir kimseyi hiçbir şekilde incitmeme ve rahatsız etmeme, başkaları hakkında edep dışı kötü söz sarf

etmeme şeklinde tezahürleri görülür. Bu anlamda aşağıda yer alan ibareler, tanıtımı yapılan âlim ve meşayihin kişiliğini olumlu anlamda hedef alan tavsif ve değerlendirmeleri oluşturur:

> "**Monlâ Sa'du'llâh:** Bir ahadı şerr ile zikr eylemezdi illâ bi'l-hayr. {139b}"; "**Monlâ Süleymân er-Rûmî:** Kendü nefsine meşgûl idi ve her ahadı hayr ile yâd iderdi**.** {147b}"; "**Monlâ 'Arab Çelebi:** Merhûm 'âlim ü 'âbid ve sâlih ü müttakî, kerîmü'n-nefes, sahîhü'l-'akîde, vakûr u sabûr ve her ferde hayrı degerdi. {148b}"; "**Monlâ Şemsü'ddîn Ahmed:** Merhûm 'âlim ü fâzıl, selîmü't-tab' idi. Her ahadı hayr ile yâd iderdi. {148b}"; "**Monlâ 'Alâ'ü'ddîn el-Kastamonî**: … Sâlih ü 'âbid, mülâzim ü mu'âbid, hayr-taleb kimesne idi. {106b}"

"Doğruluk, hakkaniyet, haramdan çekinme, edep, hayâ, iffet" eserde sıklıkla kullanım alanı bulan, resmedilen portreleri şekillendiren bir diğer mizaç ve ahlak hâli olarak yer bulur. Bu hâl ve tavırlar "hakîkat, edeb, edeb ü vakâr, iffet, fikr-i sâ'ib, sâdıku'l-kavl, edîb ü lebîb vb." terimler ile sebep, sonuç ve tezahür şekilleri ile birbirine sıkıca bağlı durur.

Bu anlamda açıkça tasvibe uğrayan ve idealleştirilen "hakîkat, edeb, edeb ü vakâr, iffet, fikr-i sâ'ib, sâdıku'l-kavl, sâdıku'l-akvâl vb." hâl ve vasıflar, farklı görünümleri ile şu isimlerde zikrolunur: "eş-Şeyh 'Ulvân-ı Hamevî, Monlâ 'Alâ'ü'ddîn 'Alî bin Yûsuf bin el-Mevlâ Şemsü'ddîn el-Fenârî, eş-Şeyh Kâsım Çelebi, eş-Şeyh Baba Yûsuf es-Seferihisârî, Monlâ Hüsâmü'ddîn Hüseyn bin 'Abdu'r-rahman, eş-Şeyh Nebî Halîfe, eş-Şeyh Monlâ Hızır Beg, Monlâ Pîr Muhammed Şâh el-Cemâlî, Monlâ Kâsım, Monlâ Hüsrev, Monlâ Muslihu'ddîn bin Halîl, Monlâ Zahîrü'ddîn el-Erdebîlî, Monlâ Pîr Mehemmed Cemâlî eş-şehîr bi-Zeyrek, Monlâ Tâcü'ddîn İbrâhîm bin el-Üstâd, Monlâ Kutbü'ddîn Mehemmed bin Kâdîzâde er-Rûmî, Monlâ Sa'dî Çelebi, Monlâ Mehemmed Muhyi'ddîn bin Beglik el-meşhûr bi-Monlâ Vildân, Monlâ Muhyi'ddîn el-Mevlâ 'Alâ'ü'ddîn 'Alî el-Cemâlî, Monlâ Sa'dî İbn Tâcî."

Bu isimlerin yukarıda zikredilen kavramlar etrafında ahlakî temizlik, doğruluk, sağlamlık, hak ve hukuku gözetme gibi hâllerin ifade bulması aşağıdaki şekilde söz konusu olur:

"**eş-Şeyh 'Ulvân-ı Hamevî:** …Ve 'âlim ü fâzıl, fâsıl-ı beyne'l-hakk ve'l-bâtıl ve ahlâk-ı 'azîmeye mâlik ve ebrâr meslegine sâlik idi. {112a}"; "**eş-Şeyh Kâsım Çelebi:** Tamâm edeb ü vakâr ile leyl ü nehâr bi's-sırri ve'l-cihâr zikr-i istigfâr üzere idi. {119a}"; "**eş-Şeyh Baba Yûsuf es-Seferihisârî:** Sâhib-i edeb ü vakâr üzere, süm'a vü riyâdan 'ârî, âdâb-ı şerî'ati ve hudûd-ı tarîkatı râ'î idi. {119b}"; "**eş-Şeyh Nebî Halîfe:** Sâhib-i kitâb eydür: "Ben çok musâhabet eyledüm, edebe muhâlif bir vasfını görmedüm. 'Adûsi dahı olsa zikr-i bi'l-hayr iderdi. {137b}"; "**Monlâ Kâsım:** Sultân Bâyezîd Hân yanında ahvâli mezkûr oldukda sarâyda olan oglanlara hâce eyledi. 'İlm ü edeb ü salâhdan ötüri terbiyeti ile çok oglan hâsıl oldı. {158a}"; "**Monlâ Pîr Mehemmed Cemâlî eş-şehîr bi-Zeyrek:** …Ba'dehu vezâretden ma'zûl olup ve Dimetoka'ya karîb yirde tekâ'üd eyleyüp 'ömrini 'ibâdet ile ve salâh u 'iffet ile hatm eyledi. {98b}"; **"Monlâ Tâcü'ddîn İbrâhîm:** Kendü 'iffet ü salâh ve zekâ vü fitnat üzere idi ve çok 'ulûmda eli var idi. {101a}"; "**Monlâ Kutbü'ddîn Mehemmed:** Salâh u 'iffet ve sıdk u diyânet sâhibi idi. {102b}"; "**Monlâ Sa'dî Çelebi:** Merhûm 'âlim-i muhakkik, 'iffet ü salâh ve diyânet sâhibi idi. Sahîhü'l-'akîde ve müstakîmü't-tarîkat kimesne idi. {155a}"; "**Monlâ Vildân:** Fikr-i sâkıb ve re'y-i sâ'ib ile hakkı bâtıldan fark iderdi. {61a}"; "**Monlâ Sa'dî İbn Tâcî:** …Ve kerîmü'n-nefes, hamîdü'l-hisâl ve makbûlü'l-fi'âl ve sâdıku'l-akvâl idi. {102b}"

Tasvibe uğrayan bu mizaç ve yaşayış hâlinin çok sayıda isimde görülen bir diğer aktarımı ise "edîb ü lebîb" sözleridir. Bu yöndeki tanıtımlara şu isimlerde tesadüf olunur: "Monlâ Kutbü'ddîn Mehemmed bin Kâdîzâde er-Rûmî, Monlâ İbrâhîm bin İbrâhîm Hatîb, Monlâ 'Abdu'l-'azîz, eş-Şeyh Muslihu'ddîn, eş-Şeyh Muslihu'ddîn Mustafâ, Monlâ Muhyi'ddîn Muhammed el-Karamanî, Monlâ Şerîf-i 'Acemî, Monlâ Şemsü'ddîn Ahmed bin 'Abdu'llâh, Monlâ Ebü'l-Leys, Monlâ Fahrü'ddîn İbn Muhammed İbn Ya'kûb, Monlâ Muhammed Beg, Monlâ Hidâyetu'llâh, Monlâ Muhyi'ddîn Muhammed İbn Vezîr Mustafâ Paşa, Monlâ Mîr 'Âlim el-Buhârî, Monlâ Şerîf Mehdî eş-Şirâzî, Monlâ Sa'yî, Monlâ Kâsım, eş-Şeyh Mahmûd Çelebi, eş-Şeyh Hâcî Halîfe el-Menteşevî."

Bu hâl ve tavır etrafında ifade olunan örnekler ise genel hatları ile aşağıdaki şekilde yer bulur:

"**Monlâ Kutbü'ddîn Mehemmed:** Mütevâzı' ü edîb ve mütehaşşi' ü lebîb idi. {102b}"; "**Monlâ İbrâhîm:** Merhûm edîb ü lebîb ve nesîb ü necîb kimesne idi. {104b}"; "**Monlâ 'Abdu'l-'azîz:** Merhûm edîb ü lebîb, kerem ü mürüvvet sâhibi idi. {129a}"; "**eş-Şeyh Muslihu'ddîn:** Merhûm huzû' u huşû' üzere edîb ü muhîbb ve vakûr u sabûr 'azîz idi. {137b}"; "**Monlâ Muhyi'ddîn Muhammed el-Karamanî:** Selîmü't-tab', halîmü'n-nefs, edîb ü lebîb idi. {142a}"; "**Monlâ Şerîf-i 'Acemî**: Merhûm 'âlim u fâzıl idi. Edîb ü lebîb ve vakûr u sabûr, şīme-i hasene sâhibi idi. {142b}"; "**Monlâ Şemsü'ddîn Ahmed:** Merhûm 'âlim ü sâlih ve takî vü nakî, makbûlü's-sîret, mahmûdü't-tarîka, edîb ü lebîb, şīme-i 'azîme sâhibi idi. {147a}"; "**Monlâ Ebü'l-Leys:** Merhûm 'âlim ü nâsih ü sâlih, kesirü'l-hayr, hüsnü'l-'âkîde, edîb ü vakûr kimesne idi. {150a}"; "**Monlâ Fahrü'ddîn:** …Ve halîmü'n-nefs, edîb ü lebîb ve vakûr u sabûr idi. 'Unfuvân-ı şebâbda dâr-ı na'îmü'l-me'âba dâhil oldı. {150a-150b}"

Burada son olarak üzerinde duracağımız aktarımlar ise "Sagîr ü kebîr ve ganî vü fakîr yanında cümle bir idi." ifade kalıbıdır. Bir durum tasviri, genel ve soyut bir ibare şeklinde bazı isimlerin tanıtımında yer bulur:

"**Şeyh 'Abdu'llâh el-İlâhî:** Hulk-ı 'azîme sâhibi idi. Sagîr u kebîr, ganî vü fakîr gelse yanında bir idi, kalkardı. {78a}"; "**eş-Şeyh İsmâ'îl eş-Şirvânî:** Sagîr ü kebîr ve ganî vü fakîr yanında cümle bir idi. {113a}"; "**Monlâ Mehemmed:** …Ve ceriyyü'l-cenân, talîku'l-lisân ve mehâbete şân ve sagîr ü kebîr yanında yeksân idi. {122a}"

Yukarıda yer alan ve çeşitli başlıklar hâlinde sıraladığımız mizaç ve yaşayış hâlleri dışında birkaç isimde görülen bazı tavsif ve tasvirler söz konusudur ki bu tanıtımlar daha özel ve somut durumları içermektedir. Bu tanıtımlar az sayıda isimde görülmeleri dolayısıyla ayrı başlıklar hâlinde incelemekten ziyade bir araya getirilmeye çalışılmıştır.

Burada "Monlâ 'Alâ'ü'ddîn 'Alî bin Yûsuf bin el-Mevlâ Şemsü'ddîn el-Fenârî, Monlâ 'Abdu'lhamîd bin el-Eşref, Monlâ Hayâlî Çelebi, Monlâ 'Alâ'ü'ddîn 'Alî bin Yûsuf bin el-Mevlâ Şemsü'ddîn el-Fenârî"de gördüğümüz az konuşma ve sükût hâli daha ziyade mizaca dayalı hâller olarak ifade bulmaktadır. Tanıtımlara bakıldığında bu hâl ve tavrın daha ziyade "samt ve sükût" kavramları ile ifade bulması söz konusudur:

"**Monlâ 'Alâ'ü'ddîn 'Alî:** Ekser hâli samt u sükût üzere idi. {56a}"; "**Monlâ 'Abdu'lhamîd bin el-Eşref**: Zâhid [ü] mu'tezil idi ve tavîlü's-samt ve kesîri'l-fikr idi. {132a}"; "**Monlâ Hayâlî Çelebi:** Dâ'imü's-samt idi, mübâhase-i 'ilmiyye olmayınca söylemez idi. {42a}"; "**Monlâ 'Alâ'ü'ddîn 'Alî:** Sâhib-i kitâb hâlinden rivâyet ider: "Monlâ 'Alî yanında on yıl ders okıdum. Ekser hâli samt u sükût üzere idi. {56a}"

Bu anlamda Ümmüveled'de görülen dalgınlık hâli, Şücâ' el-Gulâm'ın inadı, Monlâ Bedrüddîn Mahmûd'da görülen hırs tamamen mizaca dayalı durumlardan başka bir şey değildir. Burada Monlâ Salâhuddîn Mûsâ Çelebi'nin abdest almasındaki vesvese hâli ve en nihayetinde bu vesvesenin ölümüne sebep olması farklı bir kişiliği ifade eden satırlardır:

"**Monlâ Ümmüveled:** ...Umûr-ı dünyâ'da gafleti var idi hattâ Semâniyye'de kendü medresesini bulmazdı bir delîl olmayınca. {59a}"; "**Monlâ Şücâ' el-Gulâm:** 'İnâdı eclinden medhûl idi. {87b}"; "**Monlâ Nûrü'ddîn Hamza:** …Mâl cem'ine harîs idi. {127a}"; "**Monlâ Salâhu'ddîn Mûsâ Çelebi**: …Ve vuzûda vesvesesi var idi. Âb-destini gören kimesne kışda şiddetde ayagına yigirmi koga su dökdügini rivâyet eyledi. Hem sebeb-i mevti dahı ol vesvesesi olmışdur. {95a}"

E. İNANÇ DÜNYASI

Dinî-Tasavvufî Düşünce ve Yaşayışlar

Eserin çerçevesi ve muhtevası itibarıyla tanıtım ve değerlendirmelerde oldukça kapsamlı bir biçimde ele alınan konuların başında dinî-tasavvufî düşünce ve yaşayış gelir. Bu faaliyetler, her Müslümanın yerine getirmesi gereken esaslardan çok, yapılması ve yaşanması bireysel arzu ve isteğe dayalı bir bağlamda tezahür bulur. Ele alınan âlim ve meşayihin hem uğraş, meslek, nitelik hem de düşünce ve yaşayışıyla tanınan, sivrilen ve çeşitli şekillerde dikkate alınan kişiler olduğu görülür. Bu şahıslar üzerindeki anlatımlar bir değerlendirmeden çok bir tavsif ve tasvir ile gerçekleştirilir.

Tanıtım ve değerlendirmelerde ele alınan kişilerin genellikle bir şeyh ya da mürşit olarak sosyal statü içerisinde yer aldıkları görülür. Belirli usul

ve esaslar çerçevesinde çeşitli merhalelere ulaşan ve irşada izin verilen bu kişiler, kimi zaman bir tarikat kurucusu olarak karşımıza çıkar kimi zaman ise bu yola intisap bir tanıtımı oluşturur. Tasavvufî düşünce ve esaslar çerçevesinde hasıl olan yaşayış, genel olarak belirli bir isim, şekil, statü ve durumlarla kayıtlı ve ilişkili olarak ortaya konur.

Gerek bir tarikat usul ve dairesinde gerekse bu yolun genel ve ortak esasları içerisinde tanıtımı yapılan meşayihin çeşitli noktalarda ele alındıkları ve dikkat çektikleri görülür. Bu noktalar: "Zevatın tasavvufî yola karşı duydukları iştiyak, bu yaşayıştaki ruhî yatkınlıkları, bu yola giriş, girişin şekli, sebebi, gayesi, bu yolda müracaat edilen kişiler, bu hayatın yaşama uzanan hâl ve etvârı, ulaşılan merhaleler, bu yaşayışın toplumsal ve kendileri açısından elde edilen ya da ulaşılan sonuçları vb." olarak sıralanır.

Bütün bu durumlar yani tasavvufî yola gösterilen eğilim, yatkınlık, tasavvufî yoldaki cezbe hâlleri, bu hâllerin ruhen yansımaları, günlük yaşam içerisinde tasavvufun usul ve esaslarına bağlılık, kimi zaman maddi ve manevi hayatı birlikte yürütmek ya da hayatın maddi yönünü terk edip uzlet hâlinde yaşamak, bu yola giriş şekli-gayesi, bu yolda erişilen menziller, rehberliğine iltica edilen mürşitler, mürit ile mürşit arasında geçen birtakım olaylar böyle bir yaşantının tezahürleri içinde çok çeşitli açılardan kimi zaman kısa ve genel olarak kimi zaman ise uzun ve ayrıntılı bir anlatımla yer alır.

Tüm bu durumlardan tasavvufa meyletmeden önceki yaşantı ile bizzat bu yaşantı arasındaki hâl ve etvâr farkı, bu yola girerken içinde bulunulan sosyal statü ve girildikten sonraki yaşayış, bu yaşayışın kanaat, fakr, feragat, ruhî coşkunluk, kurallara kayıtsızlık, gezgin mizaçlılık, göz tokluğu, baş eğmeme, sabretme, hâlinden kimseye şikâyet etmeme, iç temizliği ve saflık, güzel huy ve ahlaklılık, cömertlik, mütevazılık, doğruluk, hakkaniyet, haramdan çekinme, edep, hayâ, iffet vb. hâlleri eserde sıklıkla yer alır.

Bu yaşantı içerisinde hacca gitme, hacda bulunma çoğu isimde görülür. Kimi zaman kısa bir biçimde anlatımı yapılan isimlerin hayat hikâyesinin bir parçası olarak bu hâle işaret olunur. Aktarımı yapılan bu hâlin özel bir tavır, yaşayış ve düşünüşe uzandığı kimi örnekler vardır ki bu durumun en dikkat çeken ve tanıtıma esas olan şeklini oluşturur. Bu anlamda "mücâvir"

olma hâli sıklıkla izahat bulur: "**eş-Şeyh 'Alî Kâzvânî:** 'Arefezâde'nün mektûbını Şeyh 'Ulvân-ı Hamevî kabûl eyleyüp yanında terbiyet eyledi. Merâtib-i 'âliyeye vâsıl olup ba'dehu Rûm'a geldi sonra hacca gitdi. Mekke-i Mükerreme'de mücâvir olup anda vefât eyledi ve anda defn olındı. {161a}"

Eserde sıkça kullanılan "âbid, zâhid, zühd, salâh, sâlih, müteşerri' müteverri' vb." kavramlarına da temas etmek gerekir. Belirli bir yolda belirli usul ve esaslar çerçevesinde yaşantısını sürdüren zevatın tanıtımında sıkça rastlanan bu tabirler, dinî yaşantının bir tezahürü olarak görülür. Bu yaşantı, tasavvufî bir yaşamın kural ve kaidelerinin belirli bir düşünce ve inanç çerçevesinde hayata daha yoğun tatbik edilmesiyle akis bulur.

Yaşantının -daha ziyade bir tövbenin akabinde- özellikle dinî, tasavvufî bir yola evrilmesi de eserde söz konusu olur. Bu konuda "Şeyh Dede Ömer el-Aydınî" hakkında yapılan tanıtım, bu bağlamı yansıtan bir örnek olarak yer alır:

> "**Şeyh Dede 'Ömer el-Aydınî:** Rûşenî dimek ile meşhûrdur. Tâzeliginde 'ilm-i zâhir talebesinden idi. Sûhte iken Burûsa'da şugl üzere idi ve hem melâhî vü hicvde meşgûl idi. Sonra 'ilm tahsîli içün bilâd-ı 'Acem'e gidüp Karaman'da büyük karındaşı 'Alâ'ü'ddîn-i Halvetî'ye buluşup evvelâ elinde tevbe eyledi sonra Şirvân'a varup 'ârif-i bi'llâh Seyyid Yahyâ-yı Şirvânî'ye mülâkî olup yanında riyâzâta ve mücâhedâta meşgûl olup ahvâli mütebeddil ve 'aşk-ı mecâzîsi 'aşk-ı hakîkîye mübeddil olup … {83a}"

Ele alınan zevatın özellikle tasavvuf yolunda ulaştığı mertebeler, keramet durumları, manevi güçleri de eserde sıkça dile getirilir. Ayrıca bu isimlerin tasavvufî sohbet ve nasihatleri, birtakım cereyan eden olaylar etrafında kimi zaman bir sohbet içerisinde aktarım bulur:

> "**eş-Şeyh 'Alâ'ü'ddîn Halîfe:** …Ve merhûm sâhib-i hâl ve cezbe-i 'azîme sâhibi idi. Kerâmâtından rivâyet olınur ki sikâtdan birisi tâlib-i iksîr olup mâl-ı 'azîm itlâf eyleyüp yüz bin akçe deyne girdi. Bunun ahvâli Şeyh 'Alâ'ü'ddîn'e ma'lûm olup ahvâlini su'âl eyledükde deynini haber virdi. Şeyh eyitdi: "Ey ogul! Deyni iksîr içün tahsîl

idersin. Asl iksîri deyn içün tahsîl gerek idi. Ve iksîr san'at ile tahsîl olınmaz, işte iksîr budur." didi. Hemân avucı ile bir avuc topragı aldı dahı bir mikdâr tutdı ve yire kodı. Hâlis bir altun olmış ki nazîri yok. Ba'dehu kuyumcılara nidâ itdürüp altunı bey' eyledi ve deyn-i mezbûrı bununla edâ eyledi. Bunun kerâmâtı lâ-yu'add ve lâ-yuhsâdur. {117a}"

"**eş-Şeyh Sevindük:** Kogacı Dede dimek ile ma'rûf u meşhûr idi ve cezbe-i 'azîme sâhibi idi. Rivâyet olınur ki bir gün İstanbul kâdîsi Monlâ Kirmâstî ile Hamîdü'ddîn İbn Efdalü'ddîn yanında cem' olup -Hamîdü'ddîn ol vakt müftî idi.- Monlâ Kirmâstî sûfîlerden müftîye şekvâ eyledi ki "Sûfîler saf saf olurlar, raks ile zikru'llâh iderler. Bu hod şer'-i şerîfe muhâlifdür." didükde Müftî Efdalzâde eyitdi: "Re'îsleri işte budur." diyü Kogacı Dede'ye işâret eyledi, eyitdi: "Bunı ıslâh idersen küllisi sâlih olur." didi. Monlâ Kirmâstî şeyhi kaldurup kendü evine götürüp mürîdleri ile ta'âm ihzâr eyledi, ba'de't-ta'âm zikru'llâh oldı. Monlâ Kirmâstî "Edeb ü vakâr ile zikru'llâh eylen." diyü tenbîh idüp zikru'llâh iderken Şeyh Kogacı Dede, Kirmâstî'nün kulagına bir kerre nice haykırdı ise hemân Monlâ Kirmâstî kalkdı, deverâna başladı. Dülbendi başından düşdi ve ridâsı boynından düşdi. Sülüs-i nehâra varınca deverândan sâkin olmadı. Şol mertebe ki muztarib oldı, şeyh eyitdi: "Ey Monlâ! Nedür ıztırâbun? Sen hod bunı münkir idün, şimdi sen mi idersin?" didi. Monlâ Kirmâstî eyitdi: *"Estagfiru'llâh tubtu ve race'tu."* didi. {117a-117b}"

Ayrıca eğitim ve öğretimin terk edilerek tasavvufa yönelme durumunun da birçok tanıtım içerisinde yer aldığı görülür. Bu örneklerden bir kısmı aşağıdaki biyografilerde yer alır: "**Monlâ 'Alâ'ü'ddîn-i Semerkandî:** Seyyid 'Alâ'ü'ddîn-i mesfûr kendü vilâyetinde 'ilme meşgûl olup mertebe-i fazla yitişdükde tarîk-i tasavvufa sâlik olup mertebe-i 'azîmeye vâsıl oldı. {24a}"

İsimlerin dinî-tasavvufî duyuş, düşünüş ve yaşayışlarıyla, şiirleri ve şairlikleri arasında bir bağlantının kurulup kurulmadığına bakıldığında ise meselenin bu yönünde açık bir bağıntıdan söz etmek pek de mümkün olmaz. Bu meselenin önemli bir yönü var ki o da tasavvufî yolda ululuğa, yüceliğe ulaştığı kabul edilen bazı kimselere müellifçe şairlik hâl ve vasfının yakıştırılmadığı ve bu kimseler tarafından yazılan şiirlere daha farklı bir yorum ve

farklı bir değer düzeyi oluşturulduğudur. Bu anlamda aşağıdaki örnek farklı bir bakış açısının tezahürü olarak akis bulur:

> "**Monlâ Fenarî:** Rivâyet olınur ki Tevârîh-i İskenderiyye nâzımı Mevlânâ Ahmedî ve 'ilm-i tıbdan Şifâ sâhibi Hâcî Paşa ve Monlâ Fenârî şirket üzere Şeyh Ekmel'den okurlar idi. Bu üçi bir gün evliyâ'u'llâhdan bir şahsa buluşdılar. Ol şahs-ı velî bunlara nâzır olup Ahmedî'ye "Sen vaktini şi'rde zâyi' idersin." didi ve Hâcî Paşa'ya "Sen tıbda zâyi' idersin." didi. Monlâ Fenârî'ye nazar eyleyüp "Sen dîn ü dünyâ ve 'ilm ü kazâ ve fetvâ riyâsetini cem' idersin." didi, hem didügi gibi oldı. Zîrâ Ahmedî Germiyânoglı'na musâhib olup anunçün şi're meşgûl oldı. Hâcî 'İvaz Paşa marîz oldı, anunçün tıbba meşgûl oldı. {9a}"

Bu konuda yapılan tüm bu tanıtımlara bakıldığında ele alınan yaşayışın genellikle dinî-tasavvufî bir nitelikte, tasvip ve takdir gören bir inanış çerçevesinde ele alındığı görülür. Olumsuz bulunan ve tasvip edilmeyen, karşı çıkılan ve bu yönüyle eserde yer alan unsurların bir olay münasebetiyle birkaç yerde ele alınması da söz konusu olur. Yaşayış ve inanışlarında sapıklık ve dalalet görülen isimlerin bu hâle nasıl geldikleri, bunu nasıl açığa vurduklarına dair sorulara nispeten cevap bulunur:

> "**Mevlânâ Fahrü'ddîn-i 'Acemî:** Fahrü'ddîn'ün Sultân Mehemmed bin Murâd Hân ile bir garîb kıssası vardur. Hikâyeti budur ki tâ'ife-i Hurûfiyye ve dâllenün re'îsi olan Fazlu'llâh-ı Tebrîzî'nün etbâ'ından ba'zısı Sultân Mehemmed Hân'a musâhib oldukda Vezîr Mahmûd Paşa bundan ziyâde müte'ellim oldı. Pâdişâhdan havfından aslâ kimesneye söylemeyüp Fahrü'ddîn-i mezbûra haber virdükde Fahrü'ddîn bunlarun kelimât-ı bâtılalarını bi'z-zât istimâ' murâd eyledükde Mahmûd Paşa, Fahrü'ddîn'i sarâyında bir yirde gizleyüp ol mülhidi da'vet eyledi ve kendü ol bâtıl mezheb tarafına meyl ider gibi oldı tâ cemî'-i kavâ'id-i bâtılalarını izhâr idüp Fahrü'ddîn istimâ' eylesün diyü. Mülhid-i mezbûr dahı kavâ'id-i bâtılalarını beyân u 'ıyâna başlayup kelâmını hulûle ve ittihâda yitişdürdükde monlânun sabrı kalmayup çıkup mülhid-i mezbûre gazab u şiddet ile sebb idüp mülhid-i mezbûr dârü's-sa'âdeye togrı kaçup monlâ ardınca kovup pâdişâh öninde mülhidi tutup pâdişâh hicâbından sâkıt oldı. Monlâ,

> mülhidi Edrine'de Yeni Câmi'e getürüp nâsa nidâ olınup cem' oldukda monlâ minbere çıkup "Hurûfîler'ün mezhebleri bâtıldur, kendüler kâfir u zindîkdür." diyü hükm idüp ve "Katlleri vâcibdür." diyü hükm idüp ve "Bunlarun katline mübâşeret idenlerün şu kadar sevâbları vardur." diyü beyân idüp ve re'îslerini ashâbı ile ahz idüp re'îslerini ihrâk bi'n-nâr eyledi. Rivâyet olınur ki odı monlâ kendü üfürdi hattâ sakalı yandı. Zîrâ monlânun sakalı çok idi. Sonra nâs odun cem' idüp mülhid-i mezbûrı ihrâk idüp cemî'-i ashâbını katl eylediler dahı nârü'l-hârrı söndürdiler, ehl-i sünneti sevindürdiler. Rivâyet olınur ki monlâ-yı mezbûr marîz oldukda Mevlânâ 'Alî-i Tûsî göre gelüp bundan vasiyyet taleb eyledükde böyle vasiyyet eyledi ki "*Lâ-tahil zahre'l-'avâm min 'asâi'ş-şerî'ati*" ya'nî "'Avâmun arkasını şerî'at degneginden hâlî eyleme." diyü vasiyyet eyledi, gayrı söylemedi. {17b-18a}"

İncelenen örneklerde eserde ele alınan durumlar karşısında müellifin bizzat kendi düşüncelerini belirterek bir durumu tasvip etmeme-reddetme yerine, daha ziyade mevcut durumu yansıtması söz konusu olur. Burada açıkça dile getirilen değerlendirmelerden ziyade kullanılan üslup ve kavramlardan birtakım çıkarımlar bu konuda aydınlatıcı olur. Eserin genelinde hissedilen ve tanıtımının esasını oluşturan kriterlerin hemen hemen hepsinin bu anlamda belirli bir çizgide olduğu görülür.

Kısaca toparlandığında ise tespit edilen tüm bu durumlar ve verilen örnekler, şeriat ve ehl-i sünnet akidesini esas alan, İslâmî kaideleri benimseyen, hoşgörü hudutları içerisinde kalan, propagandaya dayanan bir anlayıştan ziyade samimiyet, derinlik ve temizlik ölçüsünde tasavvufî yaşayışı tasvip ve takdir eden, gerek kişinin kendi iç huzuru ve tekâmülü gerekse toplum düzenini esas alan yaklaşımları yansıttığı görülür.

Derinlik ve Olgunluk

Genel olarak "kemâl, kâmil, kemâlât, fazl, fazîlet, fâzıl, fezâyil, ma'rifet, ârif, irfân vb." gibi kavramlar ile ifade edilen bu hâl ve vasfın kapsamı oldukça geniştir. Hemen hemen tüm isimlerde çeşitli tezahürleri ile gördüğümüz bu durum, takdir ve tasvip olunan bir değer olarak karşımıza çıkmaktadır.

Öğrenim durumuna, seviyesine, sahip olunan ahlak ve mizaca, ilimde ulaşılan merhaleye, dinî-tasavvufî yaşayışa, meslekî, kültürel ve sanatsal alanlarda nasıl bir yeteneğe sahip olunduğuna, kabiliyet, ihtisas ve hünerlere dair birçok hususun değerlendirilmesinde gördüğümüz bu kavramlar, kullanımlarındaki müstakillik ve ısrar ile dikkat çekmektedir.

Kapsamı ve çeşitli kullanımları üzerinde çok sayıda örneğini sıralayacağımız bu duruma çeşitli düşünce ve faaliyetler içerisinde temas edelim. Öncelikle uygulamanın genel görünümünü yansıtması bakımından aşağıdaki örneklere bakalım:

> "**Monlâ Şücâ':** 'Ulûm-ı şer'iyye vü 'akliyyede kâmil idi. {87a}"; **"Monlâ 'Abdu'lvehhâb:** 'Ulûm-ı 'akliyye vü şer'iyyede kâmil ve sâ'ir 'ulûmda şâmil idi. {101b}"; "**eş-Şeyh Bâyezîd Halîfe:** Merhûm Edrine'de mutavattın idi. 'Ulûm-ı zâhire vü bâtınede kâmil ü mükemmil oldı. {117b}"

"Kâmil, Makbûl, Mükemmel" olma hâlinin belirli bir koldan ziyade pek çok yönde sahip olunan ihtisas, kabiliyet ve hüner hâlinde aktarımı söz konusudur. Bu tarz örneklerde kapsam çok daha geniş, müphem ve çok yönlüdür. Bu manada yukarıda verilen tanıtımlardan nispeten farklılık arz eden uygulamalar söz konusudur:

> "**Monlâ 'Abdu'r-rahman:** Merhûmun 'ilmde hâli budur ki cemî'-i 'ulûmda fâ'ik, 'ulemâda misli ve 'adîli yok dimege lâyık kimesne idi. {125b}"; "**Mevlânâ Tâcü'ddîn İbrâhîm:** Monlâ Yegân'dan okıdı. Her 'ulûmda mâhir oldı. {28a}"; "**Mevlânâ 'Abdu'llatîf bin Melek**: Aydınoglı Emîr Mehemmed'ün mu'allimi idi. Tire'de müderris idi, şimdi ol medrese ana nisbet olınur. Cemî'-i 'ulûmda mâhir idi. {14a}", "**Monlâ 'Ümmüveledzâde:** Sinni yüze karîb idi. 'Ateh ü i'tikâlde intikâl eyledi." Çok 'ulûmda yedi vardur. {105b}"; "**Şeyh Pîrî Halîfe el-Hamîdî:** 'Ulûmda fazl ile ma'rûf idi ve tarîk-i sûfiyyede mükemmel ü mürşid idi. {32a}"; "**Monlâ Muhyi'ddîn Muhammed:** Merhûm 'âlim ü fâzıl ve 'ulûmun cemî'isinde mâhir idi. Sâhibü'l-beyân ve fasîhu'l-lisân, vâsi'u't-takrîr ve kâmilü't-tahrîr idi. {94b}"

Kimi örneklerde ise daha ziyade belirli bir konuda sahip olunan bilginin, mütehassıs olma durumunun yansıtıldığı görülmektedir. Bu anlamda çeşitli bilimlerde bilgi, hüner, tecrübe ve ihtisas sahibi olma durumu, tanıtımlarda ağırlık kazanmaktadır. İlim tahsisine dayanan bir bilgi birikimi, belirli bir alanda mütehassıs ve mümtaz olma durumu birçok örnekte akis bulmaktadır:

> "**Monlâ Muhyi'ddîn Muhammed:** … 'Ulûm-ı 'Arabiyye'ye ıttılâ'-ı 'azîmi var idi meselâ vefk gibi ve iksîr gibi. Cifr ü mûsikî ve sâ'ir 'ulûm-ı riyâziyyede tamâm mâhir idi. {126a}"; "**Mevlânâ 'Abdu'lvâcid:** 'Ulûm-ı edebiyyede ve fünûn-ı 'akliyye vü nakliyyede ve hadîs ü tefsîrde kâmil idi. {14a}"; "**Şeyh Hâcî Bayram Sultân el-Ankaravî:** …Sonra 'ulûm-ı 'akliyye vü nakliyyeye meşgûl olup ikisinde de mâhir oldı. {17a}"

Çeşitli derecelendirme ifadeleri ile oluşturulan tanıtımlara baktığımızda tüm tanıtımların aynı kelime ve terminoloji ile ifade edilmesi elbette mümkün görülmemektedir. Bu tarz tanıtımlar her ne kadar yukarıda zikredilen kavramlar ile izah bulmasa da aynı kapsam içerisinde farklı kullanışlar da söz konusudur. Bu anlamda farklı bir tanıtım stratejisi ile ortaya konulan örneklerin bazıları şu şekildedir:

> "**Monlâ 'Abdu'r-rahman:** Merhûm 'ulûm-ı 'akliyyede emed-i aksâya ve 'ulûm-ı nakliyyede gâyet-i kusvâya yitişüp 'ilm-i 'Arabiyye'de şeyh ve hadîs ü tefsîrde ferîd ve 'ilm-i belâgatda vahîd idi. {91b}"; "**Monlâ Lutfî et-Tokatî:** Bir risâlesi dahı vardur. Aksâm-ı 'ulûmı beyân eylemişdür, yüz 'ilme dek çıkarmışdur ve zamâne kulagı işitmedügi 'acâ'ib vardur. {88b-89a}"; "**Monlâ Cemâlü'ddîn Mehemmed:** Merhûm 'âlim u 'âmil ve kâmil u fâzıl ve takî vü nakî ve 'ulûm-ı 'akliyye vü şer'iyyede mâhir ve misli nâdir ve îcâd u tasnîfe kâdir bir monlâ idi. {6a}"; "**Şeyh Muslihu'ddîn:** 'Ârif-i bi'llâh idi ve 'ulûm-ı zâhireye 'âlim idi. Cibâl-i şerî'atden bir cebel ve bihâr-i hakîkatden bir bahr idi. {31b}"; "**Mevlânâ Hızır Beg:** 'Ulûm-ı 'Arabiyye'de şöyle mâhir oldı ki "Monlâ Fenârî'den sonra 'ulûm-ı 'Arabiyye'ye muttali' böyle kimesne gelmedi." diyü rivâyet olınur. {27a}"

Buraya kadar verdiğimiz örneklerde farklı bilimlerde ulaşılan tecrübe, bilgi, beceri, ihtisas sahibi olma hâli söz konusudur. Bu bağlamda müşkül meseleleri çözme, faydalı dersler verme, önemli eserler yazma vb. bilgi, hüner ve ihtisas sahibi olma durumları da söz konusudur:

> "**Monlâ 'Alî et-Tûsî**: ...Monlâ, pâdişâh hâzır oldugıçün inbisât gösterüp müşkilât ve dakâ'iki hall idüp işidilmedük 'ulûm u ma'ârif izhâr eyleyüp Sultân Mehemmed sürûrından kalkdı ve oturdı. {28b}"; "**Mevlânâ Fahrü'ddîn er-Rûmî**: 'Ulûm-ı şer'iyyede kâmil idi. Da'vât-ı me'sûrede bir kitâb te'lîf idüp mebâhis-i dakîka tazmîn eyledi. Onı görenler 'ulûmda hazâkatını anlarlar. {14b}", "**Monlâ Yâr 'Alî eş-Şirâzî:** Usûl ü fürû'ı ve mâ'kûl ü meşrû'ı câmi' bir 'âlim-i nâfi', müşkilât-ı 'ulûmda merci'un ileyh zamânında emr-i fetvâ ana râci' idi. {11a}"; "**Monlâ Muhyi'ddîn Muhammed:** Merhûmun 'ilme kemâl iştigâli var idi, gice ve gündüz hall-i müşkilâtdan hâlî olmazdı. {93a}"; "**Monlâ Bâlî el-Aydınî:** Cemî'-i ulûmda eli var idi ve hall-i müşkilâta kâdir idi. Hıfzı kavî ve kitâbı çok [idi.]" {95a}"

> Burada temas edilmesi gereken husus, bu tanıtım ve değerlendirmelerin ne kadar objektif kriterler taşıdığıdır. Zira bu duruma yönelik tasvir ve değerlendirmelerin müellifin takdiri olduğu malumdur ve bu değer yargılarının ne derece doğru olup olmadığı tartışmaya açıktır. Ancak bu durum, konumuzun dışında müellifin takdirindedir ve tanıtımlarda esas olan bilgi, ihtisas ve hüner sahibi olan isimlerin dönemin bakış açısı ve değer yargıları ile ifade edildiğidir.

İlgili başlıklarda yeri geldikçe temas olunan hususlarda tanıtımlara baktığımız zaman tabir ve ifadelerin anlam ve kapsamlarını ne derecede yakalayabileceğimizi de kestirmek güçtür. Burada ifade edilen hususların çoğunlukla doğrudan yapılan tanımlama ve açıklamalar olmadığı açıktır. Bu kullanımlar, çeşitli hâl ve vasıfların sahip olunan dereceleri ile ortaya konulmasıdır. Sınırlı bazı tafsilatlar ve dolaylı yapılan birtakım tespit ve açıklamalar ile tespiti nispeten mümkündür. Tabir ve ifadelerde daha ziyade esas olan, değerli ve takdire layık olanı doğrudan ya da çeşitli dereceleme ifadeleri ile ortaya koymaktır.

SONUÇ

"Nizâm-ı âlem" ve "devlet-i ebed-müddet" fikriyle gelişerek küçük bir beylikten imparatorluğa uzanan Osmanlı Devleti'nde bu gelişime paralel olarak tarih bilinci de gelişmiştir. Geçmişi kayıt altına almak sadece siyasî, askerî, malî vb. alanlarda kalmamış; ilim, kültür, sanat ve edebiyat sahalarında da çok çeşitli eserler kaleme alınarak büyük bir külliyat oluşturulmuştur. Devletin çeşitli kademelerinde yer alan bürokratlar, bir şehrin tanınmış kişileri, tasavvuf ve sanat erbabı, bu külliyatta geçmişi günümüze taşıyan bir biyografi disiplini içerisinde yer almıştır.

Bu disiplin içerisinde ele alınan eserlerden biri de Taşköprizâde Ahmed İsâmeddin Efendi'nin *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye fî Ulemâi'd-Devleti'l-Osmâniyye*'si olmuştur. 965/1557-58 yılında telif olunan çalışmada, Osmanlı Devleti'nin kurucusu Osman Bey'den Kanûnî Sultan Süleyman dönemine kadar yaşamış olan ulemâ ve meşayihin hâl tercümelerine yer verilmiştir. Yazılır yazılmaz büyük bir ilgiye mazhar olan esere çeşitli tercüme, telhis ve zeyiller yazılmış; her zeyil yazarı kendinden önce bırakılan yerden kendi zamanına getirmek suretiyle 1299-1755 yıllarını kapsayan binlerce önemli şahsın biyografisini içeren büyük bir külliyata vücut vermiştir. İlmiye sınıfına mensup kadı ve müderrislerin hâl tercümelerini konu edinerek başlayan bu gelenek zamanla şeyh, mutasavvıf, şair ve devlet adamlarının biyografileri ile tarihî olayları da aslî konusu hâline getirmiştir.

Doktora düzeyinde yapılan çalışmalar ile yeni harflere aktarılmaya başlanan bu külliyat, daha ziyade *eş-Şakâi'ku'n-Nu'mâniyye*'ye yazılan zeyilleri esas alan bir yaklaşımla yayımlanmıştır. Tercüme niteliğinin yanında mütercimin çeşitli tasarruflarıyla genişletilip edebî bir hüviyet kazanan *Şakâ'ik* tercümeleri ise henüz yayımlanmamıştır. Geleneğin önemli bir halkasını teşkil eden ve yayımlanmayan bu tercümelerden biri olan *Tercüme-i Şakâ'ik-i Nu'mâniyye* ilmî metotlar çerçevesinde tarafımızca hazırlanmıştır. Mukaddime ve hatime bölümleri dışında aslına sadık kalınarak tercüme edilen bu eser, İbrahim b. Ahmed el-Amâsî (ö. 998/1590 sonrası) tarafından 998 Cemâziyelâhir sonlarında (1590 Mayıs) tamamlanmıştır.

Unutulmamalıdır ki *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye* geleneğin ilk halkasıdır. Bu eserden sonra metni belirli bir yazım formatına dönüştürme çabaları, müelliflerin birbirlerinin yaptıkları çalışmaları dikkate alarak daha iyi bir tertip ve tasnif ile eserlerini vücuda getirmeleri söz konusudur. Bu anlamda daha ziyade zeyillerde görülen uygulamaların prototipi sayılabilecek tasarruflar *Tercüme-i Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye*'de görülmüştür.

Eserin mukaddime ve hatime bölümlerine bakıldığında ihtiva ettiği bilgiler bakımından bu bölümler, okuyucunun ihtiyaç duyacağı tam bir tafsilatı haiz olmayıp mütercimin kendi tasarrufunu yansıtan bir takdim içermiştir. Takdimin ardından *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye*'de biyografileri verilen isimler, eser içerisinde saltanat yıllarına göre tayin olunan bir tasnif ile yer almıştır. Biyografileri verilen zevatın yaşadığı hükümdar dönemi, o hükümdarın ismi ve tahta geçiş yılı verilerek tabakalar meydana getirilmiştir.

Tabakalar *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye*'nin ana bölümleri olup eserin, dolayısıyla tercümenin esasını oluşturmuştur. "*Ve min 'ulemâi fî zemânihi*" alt başlığı ile her bir tabakadaki âlim sınıfı sıralanarak bilgi verilecek zevatın ismi ile madde başları oluşturulmuştur. Tabakanın başlığı ile hakkında bilgi verilecek isimler arasında herhangi bir bilgi ya da dibace şeklinde bir geçişe ya da alt bir bilgiye bir bölüm dışında yer verilmemiştir. Ulemâ biyografilerinden sonra "*Ve min meşâyihi fî zemânihi*" alt başlığı ile meşayih sınıfının biyografileri takdim edilmiş, bu durum biyografileri müstakil bir başlığı olan belirli bir bölüm hâline getirmiştir. Padişah dönemlerine göre oluşturulan üst başlık böylelikle alt başlıklarla (yan başlıklarla) tertip olunarak yazım tekniği açısından önem taşıyan bir uygulama ortaya konmuştur. Böylelikle anlatı malzemesinin hacminin genişliği, eserin iskeleti daha belirgin hâle getirilerek düzenlenmiştir.

Yukarıda zikrolunan şekilde, şahısların tabakaya bağlanması sağlanmakla birlikte bölüm düzenlemelerinde ince ayrıntıya girilerek "Monlâ" ya da "Şeyh" ile başlayan müstakil başlık verme kullanımları da yer verilmiştir. Böylelikle eserin başlık, alt başlık ve yan başlıklarla bir düzen içerisinde kompozisyonu sağlanmış, bu kompozisyon içerisinde mütercimin tasnifi

ile ulemâ sınıfından 367, meşayih sınıfından 153 olmak üzere toplam 520 ismin biyografileri tercümede yer almıştır.

Eserin dil özelliklerine bakıldığında *eş-Şakâ'iku'n- Nu'mâniyye* tercüme ve zeyillerinde görülen ağır dil ve münşiyâne üslup *Tercüme-i Şakâ'ik-i Nu'mâniyye*'de tercih edilmemiştir. Dil konusundaki tasarruflar çok sade olmamakla birlikte nispeten lügatlere müracaat etmeden anlayabileceğimiz bir hususiyet arz etmiştir. Ağır, anlaşılması güç terkiplerle uzayıp giden bir anlatıma yer verilmemiş, cümleler yer yer kısa tutularak geleneğin diğer örneklerine göre daha sade bir takdim söz konusu olmuştur. Bu amaca yönelik sebeb-i telifte tercümenin tesir alanının genişletilerek daha geniş bir kitleye ulaştırılmasının amaçlandığı ifade edilmiştir. Bunu dile getirmek için kullanılan "'ulemâ ve cühelâya nef'i 'âmm ve şâmil olmag; nef'inin 'umûm ve şumûline 'azîmet eylemek" sözü hem aktarımın yaygın hem de faydanın genel olması amacına yönelik izah bulmuştur.

İbrahim b. Ahmed el-Amâsî'nin kendi kaleminden çıkan biyografiyi içeren hatime bölümü ise Taşköprizâde'nin *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye*'sini esas alan bir yaklaşımla tahrir kılınmıştır. Kendi biyografisinden önce sebeb-i telif olarak adlandırılacak şekilde eseri neden tercüme ettiğine dair bilgi veren mütercim, sonrasında kendi hayat hikâyesini muhtasar bir şekilde ortaya koymuş, eseri hangi tarihte, nerede tamamladığını ifade ederek tercümesini sonlandırmıştır.

Eser ile birlikte dönemin sosyal kültürel yaşamına, devlet teşkilatına, ilmî ve edebî muhitlerine dair tespitler bu külliyattan istifadenin azami düzeye taşınması amacıyla hazırlanmıştır. *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye*'nin tamamını merkeze alan bir yaklaşım ile ulemâ ve meşayihin kimlik, zanaat, sanat, meslek bilgileri, öğrenim serüvenleri, sosyal ilişkileri, kurdukları entelektüel ağlar paylaşılarak özelde âlim ve meşayihin sosyo-kültürel arka planı, genelde ise Osmanlı kültür dünyası yansıtılmıştır. Yeni çıkan ve tespit edilen veriler ışığında *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye* geleneğinin yeniden yorumlanarak değerlendirme ve tasnife tâbi tutulduğu tercümeler bölümü ise bu geleneğin daha doğru bilgiler ışığında tespitine yönelik oluşturulmuştur.

TENKİTLİ METNİN İNŞASI

Nüshaların Değerlendirilmesi ve Şeceresi

Klasik filolojide metin tenkidi ve tenkitli neşrin esaslarını ortaya koyan Ateş'e göre: "Metnin doğru olarak tespit (constitution) ve neşrinin gâyesi, okuyucuya mümkün olduğu kadar müellif kaleminden çıkmış (original) metnin aynı olan bir metin vermektir."[1] Yazılan bir eserin nüshalarını tespit ve temin edip bu nüshalar içerisinde müellif hattı nüshasının bulunup bulunmadığını araştırmak bu anlamda metin tenkidinin aslî gayesidir. Bu gayeye yönelik kütüphane kayıtları ya da yazma eserin üzerindeki müellif hattı olduğuna dair ibareler birer ölçüttür. Ancak müstensih tarafından müellif nüshası esas alınarak yazılabilecek bu ibareler müellif hattına yönelik tespiti güç kılmaktadır. Bununla birlikte müellif hattı olduğuna dair tespitlerin ötesinde, eserin yazım aşamasından sonra yapılan ekleme ve çıkarmalar -metin müellif nüshası olsa dahi- diğer nüshalara müracaat etmeyi, tenkitli metin kurmayı zorunlu kılmaktadır. Bu bilgilerden hareketle:

Yapılan katalog taramaları neticesinde *Tercüme-i Şakâ'ik-i Nu'mâniyye*'nin Türkiye ve yurt dışı kütüphanelerinde kayıtlı beş nüshası tespit edildi. Tespit edilen bu nüshalar; Ankara Millî Kütüphane, 06 Hk 3260; Londra Millî Kütüphane, Or. 5966; Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, Sâliha Hatun, No. 158; Millet Kütüphanesi, Ali Emirî Tarih, 727; Mısır Milli Kütüphanesi, Tarihî Türkî 162'de kayıtlıdır. Bu nüshalardan Mısır Milli Kütüphane, Tarihî Türkî 162 numarada kayıtlı müstensih nüshası daha önce belirtilen gerekçelerle temin edilemedi ve diğer dört nüsha içerisinde de müellif nüshasına ulaşılamadı.

Nüshalar arasında müşterek benzerlik ve farklılıklar, ilave ve çıkarmalar, der-kenârlar vb. hususlar değerlendirildiğinde Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, Sâliha Hatun Koleksiyonu, 158 numarada kayıtlı yazma eser ile Millet Kütüphanesi, Ali Emirî Tarih 727 numarada yer alan nüshanın aynı koldan geldiği; Ankara Millî Kütüphane, 06 Hk 3260 numaralı yazma ile Londra Millî Kütüphane, Or. 5966 numarada kayıtlı nüshanın ise ayrı bir koldan geldiği tespit edildi.

1 Ahmet Ateş, *agm,* s. 255.

Ali Emirî nüshası ile aynı koldan gelen Sâliha Hatun nüshası eksik olması hasebiyle tenkitli metne dâhil edilmedi. Diğer nüshalarla karşılaştırıldığında toplam 484 ismin[1] tercüme-i hâlinin yer aldığı bu nüshada 36 ismin[2] biyografisinin eksik olduğu tespit edildi.

Diğer koldan gelen Ankara Millî Kütüphane ve Londra Millî Kütüphanesinde kayıtlı nüshalar incelendiğinde ise Ankara Millî Kütüphane 06 Hk 3260 numaralı yazma eser; başında yer alan fihrist, biyografik bilgilerin sıralanması, bağlı bulunduğu tabakadaki biyografilerin tamamını içermesi, satır atlamanın asgari seviyede olması, varaklarda kopukluk olmaması gibi muhtelif vecheleri ile tenkitli metin tesisinde kullanıldı. Böylelikle nüshalar arasında yukarıda sıralanan çeşitli yönlerden benzerlik ve farklılıkların tespiti çerçevesinde Ali Emirî nüshası[3] ile Ankara Millî Kütüphane[4] nüshası kullanılarak tenkitli metin oluşturuldu.

---

1 Haliliye Medresesi'nde Hasan b. Muhammed tarafından istinsah edilen bu nüshanın I. Tabakasında 7 biyografiye, II. Tabakasında 11 biyografiye, III. Tabakasında 7 biyografiye, IV. Tabakasında 2 biyografiye, V. Tabakasında 18 biyografiye, VI. Tabakasında 38 biyografiye, VII. Tabakasında 89 biyografiye, VIII. Tabakasında 99 biyografiye, IX. Tabakasında 71 biyografiye, X. Tabakasında ise 142 biyografiye yer verilerek toplam 484 şahsın tercüme-i hâli kaleme alınmıştır.

2 Bu nüshada yer almayan Şeyh/ Monlâ künyeleri şunlardır: **Dördüncü Tabaka**, Yıldırım Bâyezîd Dönemi: Monlâ Muhammed Hâfızüddîn Muhammed bin Muhammed el-Kerderî {İbn Bezzâzî}, Monlâ Muhammed Mecduddîn Ebû Tâhir Muhammed bin Ya'kûb bin Muhammed eş-Şîrâzî el-Fîrûzâbâdî, Monlâ Şeyh Şahâbüddîn, Monâ Hasan Paşa İbn el-Mevlâ Alâüddîn el-Esved, Monlâ Safer Şâh, Monlâ Mehemmed Şâh İbn el-Mevlâ Şemsüddîn el-Fenârî, Monlâ Yûsuf Bâlî İbn Şemsüddîn el-Fenârî, Monlâ Kutbuddîn el-İznikî, Monlâ Bahâüddîn Ömer bin Monlâ Kutbuddîn el-Hanefî, Monlâ İbrâhîm el-Hanefî, Monlâ Necmüddîn el-Hanefî, Monlâ Yâr Alî eş-Şîrâzî, Monlâ Şeyh Muhammed-i Cezerî {Ebü'l-Hayr}, Mevlânâ Abdullatîf bin Melek, Mevlânâ Muhammed bin Abdullatîf İbn Melek, Mevlânâ Abdurrahman İbn Alî İbn Ahmed el-Bistâmî, Mevlânâ Alâüddîn er-Rûmî, Monlâ Fahrüddîn er-Rûmî, Monlâ Şeyh Ramazân, Mevlânâ Ahmedî, Mevlânâ Bedrüddîn Mahmûd bin İsrâil bin Abdulazîz {Kâdî Simâvnoglı}, Mevlânâ Hâcî Paşa, Şeyh Hâmid bin Mûsâ el-Kayserî, Şeyh Şemsüddîn Muhammed bin Alî el-Hüseynî, Şeyh Hâcî Bayram Sultân el-Ankaravî, Şeyh Abdurrahman el-Erzincânî, Şeyh Tabduk Emre, Şeyh Yûnus Emre. **Beşinci Tabaka,** Çelebi Mehmed Dönemi: Mevlânâ Haydar bin Muhammed bin el-Hâfî el-Herevî, Mevlânâ Fahrüddîn-i Acemî, Mevlânâ Ya'kûb el-Asfar el-Karamanî {Saru Ya'kûb}, Şeyh Abdulmutî {Şeyh-i Harem}, Şeyh Zeynüddîn Hâfî. **Altıncı Tabaka,** Sultan II. Murâd Dönemi: Tâcüddîn İbrâhîm {İbn el-Hatîb}, Mevlânâ Hızır Şâh. **Yedinci Tabaka,** Fâtih Sultân Mehmed Dönemi: Hâce Bahâüddîn-i Nakş-bendî {Muhammed bin Muhammed el-Buhârî}**. Sekizinci Tabaka**, II. Bâyezîd Dönemi: Monlâ Şemsüddîn Ahmed el-Yegânî {Eyyühüm}, Monlâ Abdurrahman İbn Muhammed bin Ömer el-Çelebi.

3 Bu nüsha metin tenkidinde AE olarak adlandırılmıştır.

4 Bu nüsha metin tenkidinde MK olarak adlandırılmıştır.

Metin Tesisi İle İlgili Açıklamalar

Arap harfli metinlerin neşrinde kullanılan transkripsiyon ya da çeviriyazının hangi usûl ve esaslara göre nasıl yapılması gerektiğine dair çeşitli görüşler yer almaktadır.[1] Bu görüşler arasında İsmail Ünver'in transkripsiyonla alakalı görüş ve uygulamaları birçok araştırmacı tarafından tatbik edilmekte, farklı görüşler arasında en fazla kabul gören uygulamalardan biri olmaktadır. Bu bağlamda:

- Çalışmamızda Arapça ve Farsça ek, Arapça ve Farsça birleşik kelime, ön ek ve son eklerde İsmail Ünver'in *Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler* isimli makalesinde belirtilen hususlar dikkate alındı.
- Metinde geçen Arapça ve Farsça ibareler metin içerisinde Arap harfleriyle yazıldı, Türkçe tercümeleri dipnotlarda verildi.
- Metinde yer alan âyetlerin Arapça hâllerine sadık kalındı. Dipnot ile bulundukları sûrenin adları, sıraları, âyet numaraları ve mealleri bildirildi.

---

1 Transkripsiyonlu metin neşrinin nasıl yapılması gerektiği konusunda görüşler için bk. İsmail Ünver, "Çevriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler", *Türkoloji Dergisi*, Ankara 1993, Cilt: XI, S. 1, s. 51-89; İsmail Ünver, "Arap Harfli Türkçe Metinlerin Çevrisinde Karşılaşılan Yanlışlar, (Bu makale I. Eski Türk Edebiyatı Kollogyumu'nda 17-18 Ocak 1992 İlesam, Ankara, tebliğ olarak sunulmuştur.); İsmail Ünver, "Eski Türk Edebiyatıyla İlgili Sorunlarımız", *Türk Dili*, S. 500, s. 118-126; Tunca Kortantamer, "Genç Edebiyat Araştırmacısının Yanlışları", *Türklük Araştırmaları Dergisi*, Marmara Ünv. Fen-Edebiyat Fak. Yayını, İstanbul 1993, C. VII, s. 253-267; Ahmet Ateş, "Metin Tenkidi Hakkında-Dasitān-ı Tevārih-i Āl-i Osman Münasebeti İle", *Türkiyat Mecmuası*, 1942, Cilt: VII-VIII, s. 253-267; Osman Horata, "Klâsik Edebiyatımıza Ait Metinlerin Neşrinde Karşılaşılan İmlâ ile İlgili Bazı Problemler", (Bu makale I. Eski Türk Edebiyatı Kollogyumu'nda 17-18 Ocak 1992 İlesam, Ankara - tebliğ olarak sunulmuştur.); Adnan İnce, "Tenkitli Metin Kurmada Karşılaşılan Güçlükler ve Çözüm Önerileri", (Bu makale I. Eski Türk Edebiyatı Kollogyumu'nda 17-18 Ocak 1992 İlesam, Ankara - tebliğ olarak sunulmuştur.); Ziya Avşar, "Tenkitli Metin Neşrinde İmla Sorunu Üzerine Yeni Düşünce ve Öneriler", *Turkish Studies*, Fall 2008, Volume 3/6, s. 75-111; Zeynep Korkmaz, "Eski Osmanlı Kaynaklarının Yayınında Transkripsiyonla İlgili Değerlendirmeler", *Türkoloji Dergisi*, 1979, C. VIII, s. 67-78; Mertol Tulum, "Filolojik Çalışma ve Eski Metinlerin Neşri Üzerine Görüş ve Tenkitler", *Türk Dünyası Araştırmaları*, Aralık 1983, s. 175-228; Mehmet Çavuşoğlu, "Bir Divan Neşri Üzerine Notlar", *Erdem*, Eylül 1985, C. I, S. 3, s. 801-824; Atabey Kılıç, "Günümüzde Metin Neşri ve Problemleri Üzerine Düşünceler", *GÜ Kırşehir Eğitim Fak. Dergisi*, Nu: 1, Kırşehir 2004, s. 331-345; Ahmet Tanyıldız, "Süreli Yayınlar Bağlamında Bazı Çevriyazı Sorunları", *Turkish Studies*, Summer 2007, Volume 2/3, s. 526-534; Yusuf Ziya Kavakçı, *İslâm Araştırmalarında Usul*, Emel Matbaacılık, Ankara 1976; Mertol Tulum, *Tarihî Metin Çalışmalarında Usūl (Menâkıbü'l-Kudsiyye Üzerine Bir Deneme)*, Deniz Kitabevi, İstanbul 2000; M. Ali Tanyeri, *Divanlar Üstüne Eleştiriler*, Turkuaz Yayınları, İstanbul 2005; Gotthelf Bergstrasser, *Metin Tenkidi ve Yazma Metinleri Yayınlama İlkeleri*, hzl. Muhammed Hamdî el-Bekrî, Çev. Eyyüp Tanrıverdi, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2011; Salahattin Polat, *Metin Tenkidi*, Marmara Ünv. İlâhiyat Fak. Yayınları, İstanbul 2010. Ayrıca Erciyes Üniversitesi'nde düzenlenen II. Klâsik Türk Edebiyatı Sempozyumu'nda (Prof. Dr. İsmail Ünver Adına, Kayseri, 15-16 Mayıs 2008) imlâ ve metin neşri konularında pek çok tebliğ sunulmuş ve bu tebliğler yayımlanmıştır: *Turkish Studies* (Prof. Dr. İsmail Ünver Adına), Volume 3/6, Fall 2008.

- Hadis-i şerifler italik olarak transkribe edildi. Anlamları dipnotlarda verildi. Geçtikleri kaynak belirtildi.
- Metnin imlâsında zaman zaman problemler gözlemlendi. Bu gibi durumlarda metne müdahale edildi, Arapça ve Farsça kelimeler mümkün olduğunca asıllarına uygun yazılmaya çalışıldı.
- Yer isimlerinin Arapça - Farsça kökenli olduğu kesin olarak saptandıysa uzun ünlüler gösterildi.
- Metinde müellifçe başlıklarda kullanılan sürh mürekkep dikkate alınarak bu kısımlar "bold" ile yazıldı.
- Mensur kısımlarda anlam doğrultusunda metin göz önünde bulundurularak noktalama işareti kullanıldı. Şiir örneklerinde herhangi bir noktalama işareti uygulanmadı.
- Metinde biyografik anlatılarda yer alan diyalog cümleleri tırnak " " içerisinde yazıldı.
- Ebced hesabı ile oluşturulan bölümlerin yan tarafına parantez açılarak ifadenin tarihi yazıldı.
- Farsça vasıf terkiplerinde eş, yakın ve zıt anlamlı kelimeleri birbirine bağlayan vâv (و) harfi "u, ü, vu, vü" şeklinde okundu. Türkçe ibarelerde ise vâv (و) harfi "ve" biçiminde okundu.
- Farsça kelimelerde yer alan vâv-ı maʿdûle "hˇâce, hˇîş" örneklerinde olduğu gibi (ˇ) işareti ile gösterildi.
- Esasında orta hecelerinde hemze (ء) bulunan ama nüshalarda hemzeleri ye (ی) olarak yazılıp Türkçe söyleyişe yaklaştırılan kelimeler aslî imlâları dikkate alınarak metne dâhil edildi. Dakâ'ik (dakâyık), hakâ'ik (hakâyık), şakâ'ik (şakâyık) gibi.
- İl, ilçe ve diğer yer isimleri eserin kaleme alındığı çağın söyleyişine uygun olarak yazıldı. Tırabozın (Trabzon), Ayasofıyya (Ayasofya), Edrine (Edirne), Balıkesrî (Balıkesir), Burûsa (Bursa).
- "Muhammed" ismi, Anadolu'da yaşayan şahıslar için "Mehemmed", Anadolu dışındaki isimler için "Muhammed" biçiminde okundu.
- Şahıs isimlerinden önce ve sonra gelen unvanlar çeviriyazıda olduğu gibi yazıldı. Beg, Aga vb.

- Bir yerleşim yerine mensubiyet bildiren nispet î'sini almış özel isimler terkip hâline getirilerek Farsça kurallar çerçevesinde yazıldı. Monlâ Kâdîzâde-i Rûmî (Monlâ Kâdîzâde Rûmî), Monlâ Muhsin-i Kayserî (Monlâ Muhsin Kayserî) vb.
- Elif-i maksûre ile biten kelimelerde herhangi bir ayrıma gidilmedi, tamamı "â" şeklinde gösterildi.
- Ramazân-Ramadân, kâdî-kâzî örneklerinde olduğu gibi hem "d"li hem de "z" li okunabilen (ض) harfinin imlâsında yaygın olarak kullanılan ilk şekiller tercih edildi.
- Metin boyunca yazar tarafından aynı yer isimlerinin farklı yazıldığı görülmüştür. Bu tarz yazımlarda metne müdahil olunmamıştır. İstanbul-İslâmbol, Ankara-Engüri. Bununla birlikte farklı harflerle yazıldığı hâlde aslında aynı olan Ebî Eyyûb - Ebû Eyyûb, Burûsavî - Bursâvî gibi kelimelerde de tek tip kullanım esas alındı.
- Aynı çift ünsüzle biten Arapça kelimelere ünsüz bir harfle başlayan bir ek geldiğinde bu ünsüzlerden biri düşürüldü. Ancak kelime herhangi bir ek almıyorsa çift ünsüzlerin yazımı muhafaza edildi.
- Metin içerisinde yer alan Arapça ibarelerden yaygın olarak kullanılan "*rahmetullâhi aleyh*", "*radiyallâhu anh*" vb. kısa dua cümleleri transkribe edilip italik hâle getirildi. Bu ibarelerin ilk geçtikleri yerlerde anlamları verildi.

Tenkitli Metinde Nüsha Farklarının Gösterilmesi İle İlgili Açıklamalar

- Tenkitli metnin kurulmasında ve nüsha farklarının gösterilmesinde Ahmed Ateş'in *Metin Tenkidi Hakkında* (*Dasitân-ı Tevârîh-i Mülûk-ı Âl-i Osman Münasebeti ile*) adlı makalesinde belirtilen usul ve esaslara uyuldu.[1]
- Tenkitli metin tesisinde müellif nüshasının içeriği ile dil hususiyetlerini iyi yansıtan ve fiziksel açıdan iyi durumda olan iki nüshadan istifade edildi. Her iki nüshadan herhangi bir nüsha esas alınmayarak anlam, söz dizimi, ses, ahenk ve tarih bilgisi ölçütleri

1 Ahmet Ateş, "*Metin Tenkidi Hakkında-Dasitân-ı Tevârih-i Âl-i Osman Münasebeti İle*", Türkiyat Mecmuası, 1942, Cilt: VII-VIII, s. 253-267.

göz önünde bulundurularak nüsha farkları değerlendirildi. Müellif nüshasına uyduğu düşünülen varyant metne, farklar ise aparata alındı.

- Aparatta yer alan açıklama ve nüsha farklarında yazmalara verilen AE (Millet Kütüphanesi Ali Emirî Tarih 727), MK (Ankara Millî Kütüphane, 06 Hk 3260) kısaltmaları kullanıldı.
- Nüsha varyantlarının olduğu yere dipnotlar konuldu.
- Aparatta nüsha farkı bulunan ifade yazılıp iki nokta (:) işareti konuldu. Varyantlar işaretten sonra verildi.
- Sıralı birden fazla kelimede yazma farkı olduğunda ilk ve son kelimeler yazıldı, araya "//" işareti konuldu. Bu kelimeler içerisinde aynı ibarelerin yer alması durumunda ilk kelimede sonrasında yer alan kelime, son kelimede ise kendisinden önceki kelime yazıldı. Nüsha farklılığının fazla olduğu sıralı cümlelerde ise her iki nüsha farklılığı kısaltılmadan gösterildi.
- Anlam ve yapı gereği metinde olması gereken ancak müstensih tarafından nüshaya alınmayan kısımlar için aparatta tire (-) işareti konuldu. Mesela "eyitdi: - AE" ibaresi, "eyitdi" kelimesinin AE nüshasında bulunmadığı anlamına gelmektedir.
- Tek sözcükten oluşan varyantlarda metinde geçen kelime aparatta yazılmadı. İlgili dipnotta sadece metne alınmayan farklı kelime ve bulunduğu nüsha yazıldı. Bu uygulamanın nedeni dipnotların metnin önüne geçmesine engel olmaktır.
- Anlamı ya da metnin tesisini herhangi bir şekilde etkilemeyen müstensih kaynaklı kelime farklılıkları aparatta gösterilmedi: (ve) ba'dehu/sonra; idüp/eyleyüp; olup/oldı; oldı/eyledi; ahz itmişdür/ahz idüp; itdüklerinde/eyledüklerinde; olmagıyla/olmış vb.
- Kim/ki, ol/o, Rûm/ Rûm'a gibi dil bilgisi birliklerindeki küçük değişikliklere yer verilmedi.
- Aynı kelime ve anlamlara sahip olup tek farkları Arapça ve Farsça esaslara göre kurulmak olan tamlamalarda nüsha farkları gösterilmedi: Ebî Bekr es-Sıddîk: Ebî Bekr-i Sıddîk gibi.
- Özellikle tarih kısımlarında müstensihin dahliyle ortaya çıkan

farklarda MK nüshası esas alınarak nüsha farkları gösterilmedi: "Dokuz yüz on bir tarihinde fevt oldı: Sene dokuz yüz on birde fevt oldı"; "Yediyüz seksen altı Receb'inün yigirminci Cum'a gicesi: Sene yedi seksen altı Receb'inin yigirmisinde Cum'a Gicesi" vb.

- Sürh mürekkep ile yazılan madde başlarında MK nüshası esas alınarak başlıklar oluşturuldu. AE nüshasındaki farklılıklar belirtilmedi: **Mevlânâ Abdurrahmân İbn Alî İbn Ahmed el-Bistâmî; Mevlânâ Abdurrahmân**: Abdurrahmân bin Alî İbn Ahmed el-Bistâmî.
- "... sâkin oldı, anda defn olındı; ... sâkin olup anda defn olındı" şeklinde müstensihin dahliyle yapılan cümle kısaltmalarında bir nüshaya uyulup farklar bildirilmedi.
- "İle" vb. edatların birleşik veya ayrı yazımından kaynaklanan farklar aparata alınmadı.
- Saygı anlamı taşıyan "lar, ler" ekinin kullanılıp kullanılmamasından dolayı ortaya çıkan varyantlar aparata konulmadı.
- Mücerret isim yapılırken Farsça (-î) veya Arapça (-iyye) eklerinden birinin tercih edilmesinden kaynaklanan yazma farkları gösterilmedi.
- Big/Beg/Bey, onun/anun, hizmet/hidmet gibi farklı yazımlarda tek tip kullanıma gidildi.

TENKİTLİ METİN

TERCÜME-İ ŞAKÂ'İK-İ NU'MÂNİYYE

Amâsî'nin Şakâ'ik Tercümesi

TERCÜME-İ ŞAKĀ'İK-İ NU'MĀNİYYE

Bi'smi'llāhi'r-raḥmāni'r-raḥīm

[1b] Ḥamd-i nā-maḥdūd ve şükr-i nā-maʿdūd ol mālik-i mülk-i ʿaṭā vü cūd ve rāzıḳu men fī-dā'ireti'l-vücūduñ[1] ẕāt-ı bī-çūnı üzerine olsun ki iki ḥarf ile ʿālemi mevcūd ve ʿālem içre Ādem'i cemīʿ-i melā'ikeye mescūd eyledi. Ve ṣılat-ı ṣalavāt-ı nāmiyāt ve tuḥaf-ı taḥiyyāt-ı sāmiyāt ol muḳīm-i maḳām-ı Maḥmūd ve münʿamü'ş-şefāʿati'l-ʿuẓmā fi'l-yevmī'l-mevʿūd serḫayl-i aṣḥāb-ı ṣafā yaʿnī Ḥażret-i[2] Muḥammed Muṣṭafā *ṣallā'llāhu teʿālā*[3] *ʿaleyhi ve sellem mā-dāmeti'l-arżu ve dāreti's-semā*'nuñ üzerine olsun ki iftiḫār-ı efāżıl-ı beşer ve şefīʿü'l-ʿuṣāt fī'l-maḥşerdür. Ve ṣad hezār taḥiyyāt-ı semiyyāt ve teslīmāt-ı seniyyāt āl u aṣḥāb ve etbāʿ u aḥbābları üzerlerine olsun ki nücūm-ı hüdā vü rücūm-ı ʿidā ve[4] من افتقى أثرهم فقد اهتدى'dür. Ammā baʿd her ʿāḳil-i ḫabīre[5] ḫafī ve nāḳid-i baṣīre ḫabī degüldür ki dār-ı dünyānuñ fenāsından fenāsı ṣūreti ʿiyān ve ġınāsı ile ʿanāsı hem-ʿinān dirhemi hemm ile mütevālī **[AE 2a]** ve dīnārı nār ile mütetālīdür. Pes nāẓire-i ʿayn-ı iʿtibār ve dīde-i iḫtibār[6] ile naẓar idüp bu dünyāda fakīr ü ġanī bīḳarār u ḳaṣī vü denī nā-pāydār ve metāʿı maḥż-ı iġtirār **[MK 2a]** idügini bildükden ṣoñra ʿāḳıbet-endīş ve tedbīr-i umūr-ı ʿāḳıbet-i ḫ̆īşde ṣarf-ı himmet ve taḥṣīl-i zād-ı yevmü'l-mīʿāda ʿazīmet eyleye. Binā'en ʿalā ẕālik ʿumdetü'l-ʿulemāʿi'l-müteʿaḫḫirīn ve zübdetü'l-fużalāʿi'l-müteverriʿīn yenbūʿu'l-fażli ve'l-yaḳīn ed-dāric ilā raḥmeti Rabbi'l-ʿālemīn şemsü'l-milleti ve'd-dīn mevlānā ve bi't-tevfīr fī't-tevḳīr[7] evlānā el-Mevlā Aḥmed bin Muṣṭafā İbn Ḫalīl ʿaleyhi'r-raḥmetu'r-Rabbi'l-celīl ki Ṭaşköprī-zāde dimek ile maʿrūf ve beyne'l-ʿulemā fażl ile mevṣūfdur. Bu bābda bir kitāb-ı müsteṭāb-ı nā-yāb ve bir mecmūʿa-i faṣl-ı ḫiṭāb te'līf ü taṣnīf ve tertīb ü tarṣīf[8] idüp ve ʿulemā-yı Rūm'ı كما هو حقهم tavṣīf ve baʿdehüm meşāyiḫ-i kirām-ı

1 vücūd ki AE
2 - AE
3 - AE
4 "Onların izlerinin peşinden gidenler hidayete ermişlerdir."
5 başīre AE
6 iḫtiyār MK
7 bi't-tevḳīr fī't-tevfīr MK
8 tavṣīf MK

ẕevī'l-iḥtirāmı taʿẓīm ü tanẓīf eyleyüp sülāle-i[1] Āl-i ʿOs̱mān *eyyeda'llāhu*[2] *salṭanatehüm ilā intihā'i'z-zamān hażāratınuñ*[3] her birinüñ zamān-ı salṭanatında olan vüzerā-yı ʿiẓām ve ʿulemā-yı ẕevī'l-iḥtirām ve meşāyiḫ-i kirāmdan mevcūd olanları beyān ve vāḳiʿ olan fütūḥātı ve te'līfāt u taṣnīfātı ve ẓāhir olan kerāmātı ʿiyān idüp ẕikr-i cemīle maẓhar ve ecr-i cezīle mü'es̱ser oldı. **Beyt**:[4]

رحمة الله عليه وعلى عترته
وعلى من اخذ الفضل عن الصحبة[5]

Vech-i ḥüsn üzere taḥrīr ve üslūb-ı müstaḥsen üzere taḳrīr idüp müşārün-ileyh bi'l-benān olan ḥadā'iḳ-i muṣannefāt-ı ẕevī'ş-şān mā-beyninde *Şaḳā'iḳ-i Nuʿmān* diyü ad virüp fevā'idi ʿazīz ve mevā'idi leẕīẕdür lākin lisān-ı ʿArab'da olmaḳ ile her şaḫṣ temyīz idemeyüp diyār-ı Rūm'da nefʿi ancaḳ ʿulemāya[6] maḫṣūṣ olup cehele ġayr-ı maḥẓūẓ olmışlardur. Eyle olsa bu ʿabd-ı ḥaḳīr-i nāsī efḳaru'n-nās **[MK 2b]** ṣāḥib-i ḳalb-i ḳāsī yaʿnī İbrāhīm bin Aḥmed el-Amāsī -eʿāẕehu ilahu'n-nās-[7] ʿulemā ve cühelāya nefʿi ʿāmm u şāmil olmaġa müteżāmin ve mütekāfil olup lisān-ı Türkī ile tercemeye himmet ve nefʿinüñ ʿumūm u şumūline ʿazīmet eyledi. Beyt:[8]

Eyleye Ḥaḳḳ ḫaṭā vü ḫabṭdan emīn
Raḥmet ol şaḫṣa kim diye āmīn

Āmīn āmīn[9] yā Rabbe'l-ʿālemīn bi-ḥurmeti Muḥammedi'l-emīn **[AE 2b]** ve ālihi'ṭ-ṭayyibīn eṭ-ṭāhirīn bi-ḥurmeti sūreti Ṭāhā ve Yāsīn.[10]

1 - AE
2 ebbeda'llāhu MK
3 - AE
4 - AE
5 "Allah ona yakınlarına ve sohbetinin faziletiyle şereflenmişlere rahmet eylesin."
6 nefʿi // ʿulemāya - AE
7 eʿāẕehu ilāhu'n-nās, der-kenâr AE
8 - AE
9 - MK
10 bi-ḥurmeti // Yāsīn -MK

EṬ-ṬABAḲATÜ'L-ŪLĀ FĪ-ʿŪLEMĀİ DEVLETİ'S-SULṬĀN ʿOṮMĀN ĠĀZĪ

Cülūs-ı taḫt-ı saʿādet-baḫtları sene tisʿa ve tisʿīn ve sitte mi'ede vāḳiʿ olmışdur.[1]

VE MİN-ʿULEMĀ'İ FĪ-ZEMĀNİHİ

Monlā Edebālī

Ḳaramanī'dür. Kendü vilāyetlerinde[2] baʿż-ı ʿulūmı taḥṣīl idüp ṣoñra Şām'a varup ʿulemāsından tefsīr ü hadīṯ ü uṣūl oḳıyup baʿdehu diyārına gelüp ʿOṮmān Ġāzī yanında ḳurb-ı tām taḥṣīl eyleyüp umūr-ı fetvāda ve umūr-ı salṭanatda müsteşār u mü'temen idi. Ṣūfiyye ṭarīḳine sülūk idüp müsāfirīne bir zāviye binā eyledi. Bir gice ʿOṮmān Ġāzī zāviyeye gelüp gice anda yatdı. Ol gice vāḳıʿasında[3] şöyle gördi ki ay şeyḫüñ ḳoynından çıḳdı daḫı ʿOṮmān Ġāzī ḳoynına girdi ve hemān[4] ʿOṮmān Ġāzī'nüñ göbeginden bir ʿaẓīm aġac ẓāhir oldı. Bir ʿālī aġacdur ki budaḳları altında ṭaġlar var ve ol ṭaġlardan ırmaḳlar aḳar,[5] nās kendülerine ve ṭavarlarına ve ekinlerine ṣalup intifāʿ iderler. Bu ḳıṣṣa-i[6] vāḳıʿayı şeyḫe rivāyet eyledükde şeyḫ eyitdi:[7] "Beşāret olsun saña ki mertebe-i emāretde iken mertebe-i salṭanata[8] vāṣıl olduñ. Senden ve evlāduñdan nās **[MK 3a]** müntefiʿ olsa gerekdür ve ḳızum saña tezvīc eyledüm." didi ve hem tezvīc itdi ve şeyḫüñ ḳızından evlādı oldı. Ve şeyḫüñ sinn-i şerīfi yüz yigirmi sene oldı, diyü rivāyet iderler. Ve sene sitte ve ʿışrīn [ve] sebʿa mi'ede şeyḫ-i merḥūm vefāt eyledi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*.[9] Ve bir aydan ṣoñra şeyḫüñ ḳızı ki ʿOṮmān Ġāzī'nüñ ḫātūnı ve Sulṭān Orḫān vālidesidür, ol daḫı vefāt eyledi ve üç aydan ṣoñra ʿOṮmān Ġāzī vefāt eyledi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyhim ecmaʿīn.*[10]

---

1 tisʿa // olmışdur: yedi yüz AE
2 yirinde AE
3 Ol // vāḳıʿasında: bir vāḳıʿa AE
4 hem MK
5 budaḳları // aḳar: Budaḳları altında ṭaġlar bulınup budaḳlar altında bu ṭaġlardan ırmaḳlar aḳar AE
6 - MK
7 - AE
8 sulṭāniyye AE
9 "Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun."
10 "Allah'ın rahmeti hepsinin üzerine olsun."

Monlā Ṭursun Faḳīh

Edebālī güyegüsidür. Ḳaramanī'dür. Ḳayın atası yine merḥūm Edebālī'den taḥṣīl-i ʿulūm idüp baʿde vefātihi tedbīr-i umūr-ı salṭanat ve emr-i fetvā vü tedrīsde maḳāmına ḳā'im oldı. Müstecābü'd-daʿvet idi.

Monlā Ḫaṭṭāb İbn Ebi'l-Ḳāsım

Ḳaraḥiṣārī idi, diyārı ʿulemāsından bir miḳdār oḳıyup baʿdehu Şām-ı şerīfe[1] varup ʿulemā-yı Şām'dan[2] fıḳh u ḥadīṯ ü tefsīr taḥṣīl idüp yine diyārına gelüp vefāt **[AE 3a]** eyledi. *Manẓūme-i ʿÖmer-i Nesefī*'ye tamāmī[3] şerḥi vardur. Sene sebʿa ve ʿaşer ve sebʿa mi'ede vefāt itmişdür.[4]

VE MİN-MEŞĀYİḪİ FĪ-ZEMĀNİHİ[5]

Şeyḫ Muḫliṣ Baba

Bilād-ı Ḳaraman'da tavaṭṭun idüp ʿOṯmān Ġāzī'nüñ baʿż-ı fütūḥātında bile ḥāżır[6] olup müstecābü'd-daʿvet idi ve kerāmātı ẓāhir ʿazīz kimesne[7] idi.

Şeyḫ ʿĀşıḳ Paşa İbn Şeyḫ Muḫliṣ Baba

Ḳırşehrī nām mevżiʿde tavaṭṭun idüp anda vefāt eyledi. Ḳabri meşhūr ve duʿāsı müstecābdur. Eṭvār-ı sülūkde **[MK 3b]** manẓūm kitāb te'līf eylemişdür.

Şeyḫ ʿUlvān [Elvān] Çelebi

ʿĀşıḳ Paşa oġlıdur. Amāsiyye ḳażāsına tābiʿ Ẕü'n-nūn-ābād nām nāḥiyede Elvān Çelebi dimek ile maʿrūf ḳaryede medfūndur. Merḥūm ʿābid ü zāhid ve ceẕbe-i ʿaẓīme ṣāḥibi idi. Eṭvār-ı sülūkde bunuñ da naẓmı vardur.

Şeyḫ Ḥasan

ʿĀbid ü zāhid, müstecābü'd-daʿvet, pīr-i pīrān-ı ʿazīzdür.[8] Burūsa'da Dārü's-saʿādet ḳurbında bir zāviyesi vardur. Aḫī Ḥasan dimek ile meşhūr u maʿrūfdur.[9]

---

1 - AE
2 ʿulemā-yı Şām'dan: ʿulemāsından AE
3 "tamāmī" kelimesi AE'de "vardur" kelimesinden sonra gelmektedir.
4 sebʿa // etmişdür: yedi yüz on yedide vāḳiʿ oldı. AE
5 Ve // zemānihi: Meşāyiḫ-i zemānī AE
6 Ġāzī'nüñ // ḥāżır: Ġāzī ile fütūḥātına ḥāżır AE
7 - MK
8 pīr-i // ʿazīzdür: bir pīr-i ʿazīzdür. AE
9 meşhūr u maʿrūfdur: meşhūrdur. AE

EṬ-ṬABAḲATÜ'Ş-ŞĀNİYE FĪ-DEVLETİ'S-SULṬĀN ORḪĀN ĠĀZĪ[1]

Taḫt-ı Saʿādet-baḫta[2] sene sitte ve ʿışrīn ve sebʿa miʾede[3] cülūs eyledi.

[VE MİN-ʿULEMĀʾİ FĪ-ZEMĀNİHİ][4]

Monlā Dāvūd-ı Ḳayṣerī

Ḳaramanīʾdür. Diyārında ʿilme meşġūl oldı baʿdehu Mıṣrʾa vardı. ʿUlemāsından ḥadīṣ ü tefsīr ü uṣūl ve ʿulūm-ı ʿaḳliyye taḥṣīl eyledükden ṣoñra ʿilm-i taṣavvufı daḫı taḥṣīl eyleyüp Şeyḫ Muḥyiʾd-dīn-i ʿArabīʾnüñ *Fuṣūṣ*ʾı-na şerḥ yazdı ve ol şerḥe bir muḳaddime vażʿ eyleyüp anda uṣūl-i ʿilm-i taṣavvufı beyān eyledi. *Maṭlaʿ* ismiyle mevsūm bir muḳaddime-i nefīsedür.[5] ʿİlm-i taṣavvufda[6] ve ʿulūm-ı ʿaḳliyyede mahāreti andan maʿlūmdur. Ve Sulṭān Orḫān bunuñ içün İzniḳʾde bir medrese binā eyledi. Ṣiḳātdan mesmūʿ olan "Devlet-i ʿOṣmāniyyeʾde evvel binā olınan medrese budur." diyü rivāyet olındı.

Monlā Tācüʾd-dīn el-Kürdī

Diyārı ʿulemāsından Sirācüʾd-dīn-i Urmevī ki *Meṭāliʿ ve Beyānü'l-Ḥikme* ṣāḥibidür, andan çoḳ ʿulūm taḥṣīl eyledi, feżāʾili meşhūr oldı. Dāvūd-ı Ḳayṣerī vefāt eyledükde Orḫān Ġāzī[7] İzniḳ Medresesiʾni Tācüʾd-dīnʾe virdi. Ḫaylī zamān İzniḳʾde ṭālibīne ders ifāde eyledi. Bir ḳızını merḥūm Edebālīʾye ve bir ḳızını Ḫayrüʾd-dīnʾe **[MK4a]** virdi ki evvel ḳāḍī ṣoñra vezīr oldı. **[AE 3b]** Ḫayrüʾd-dīn Paşa dimek[8] ile mülaḳḳab oldı. Ṣiḳātdan

1 - AE
2 taḫtına AE
3 sitte // miʾede: yedi yüz yigirmi altı AE
4 [Ve Min // Zemānihi]: ʿUlemā-yı zemānī AE
5 Muṭṭaliʿ // nefīsedür - AE
6 ʿİlm-i taṣavvufda: bu ʿilmde AE
7 - AE
8 - AE

mervīdür ki "Orḫān Ġāzī[1] İzniḳ Ḥiṣārı'nı muḥāṣara eyledükde bir ṭarafdan küffār ʿaskeri ẓuhūr eyledi. Orḫān ḳulı Lala Şāhīn ile müşāvere eyleyüp Lala, Orḫān Ġāzī'ye 'Siz[2] ḥiṣārdan ayrılmañ eger ġanīmeti bāna bağışlarsañ ben kāfire ḳarşu varayın.'[3] diyüp[4] Orḫān ḳabūl eyleyüp Lala, küffārı münhezim idüp bī-ḥadd ve lā-yuʿadd māl-ı ġanīmet ḥāṣıl olıcaḳ Orḫān nādim olup monlā-yı mesfūra[5] istiftā olınduḳda 'Eger Lala muʿtaḳ ise ġanīmet anuñdur; pādişāhuñ daḫli yoḳdur.' diyü fetvā virüp Lala Şāhīn bu māl-ı ġanīmet ile Burūsa'da bir medrese binā eyledi."

Monlā ʿAlā'ü'd-dīn el-Esved

ʿUlemā-yı Rūm ḳatında Ḳara Ḫˇāce dimek ile meşhūrdur. Diyār-ı ʿAcem'e varup ʿulemāsından oḳıyup Rūm'a geldükde İzniḳ Medresesi Tācü'd-dīn'den ṣoñra ʿAlā'ü'd-dīn'e virildi**.** Eṣnā-yı dersinde *Viḳāye*'ye şerḥ yazdı. Ṣāḥib-i kitāb eydür: "İki cildde gördüm ve müṭālaʿa eyledüm ve küllī müntefiʿ oldum." diyü rivāyet eyledi. Monlā Şemsü'd-dīn-i Fenārī, ʿAlā'ü'd-dīn'den oḳıdı lākin mā-beynlerinde muḫālefet olmağın ʿAlā'ü'd-dīn'i terk idüp Cemālü'd-dīn-i Aḳsarāyī ḫıdmetine yitişdi.

Monlā Ḫalīl el-Cenderī el-müştehir beyne'n-nās Cenderlü Ḳara Ḫalīl

[Cenderlü Ḳara Ḫalīl] dimekle meşhūrdur.[6] ʿAlā'ü'd-dīn-i Esved şāgirdlerindendür. Evvel ḳāḍī-ʿasker Devlet-i ʿOṯmāniyye'de budur. Ḳıṣṣası budur ki bir gün Orḫān Ġāzī, ʿAlā'ü'd-dīn-i Esved'i ziyārete gelüp ʿAlā'ü'd-dīn'i namāzda bulup su'āl **[MK 4b]** eyledi ki niçün eglendi.[7] "Monlā namāzdadur." diyü cevāb virdüklerinde Orḫān "Ben daḫı namāzı ḳılmadum,[8] edā idelüm." diyü namāza şurūʿ eyleyüp Ḳara Ḫalīl, Orḫān'a imāmet eyledi. Monlā ʿAlā'ü'd-dīn daḫı baʿde'ṣ-ṣalāt ṭaşra çıkup Orḫān ile buluşduḳda Orḫān Ġāzī,[9] Monlā ʿAlā'ü'd-dīn'e "Seferlerde benüm yanumca bir ḳāḍī

1 - AE
2 Orḫān Ġāzī'ye siz: Orḫān'a sen AE
3 varayum AE
4 - AE
5 monlā-yı mesfūra: monlā-yı mezbūrdan AE
6 dimekle meşhūrdur. - MK
7 eglendi: eglendi diyü AE
8 ḳılmadum: ḳılmadum namāzı AE
9 - AE

lāzımdur ki vāḳiʿ olan meṣāliḥ-i ʿaskeriyyeye göre şāgirdlerüñüzden birisini taʿyīn eyle." didükde monlā ḥāżır telāmīẕine işāret idüp "Şunlardan birini al git." **[AE 4a]** diyüp telāmīẕe mā-beynlerinde iḫtilāf düşüp rıżāsı ile birisi ḳabūl eylemedi. Bi'l-āḫire Orḫān, monlāya "Hemān siz birisini taʿyīn eyleñ, ben cebren alur giderem." diyüp Monlā Ḳara Ḫalīl'i taʿyīn eyledi ve cebr ü ikrāh ile aldı gitdi. Merḥūm Sulṭān Murād ve Sulṭān Meḥemmed'üñ vezīri olan Ḫalīl Paşa bunuñ neslindendür. Ve bir rivāyetde Cenderlü Ḳara Ḫalīl, ʿOṯmān Ġāzī salṭanatınuñ āḫirinde Bilecik ḳāḍīsi idi. Orḫān Ġāzī[1] İzniḳ'i fetḥ eyledükde İzniḳ'e ḳāḍī oldı baʿdehu Burūsa'ya ḳāḍī olup Sulṭān Murād pādişāh oldukda ḳāḍī-ʿasker eyleyüp baʿdehu vezīr eyledi ve beglerbegi eyledi.[2] Şeyḫ Edebālī aḳrabāsından idi.

Monlā Muḥsin-i Ḳayṣerī

Mecdü'd-dīn-i Ḳayṣerī'den oḳıyup aḳsām-ı fünūn-ı edebiyyeyi ve eṣnāf-ı ʿulūm-ı şerʿiyyeyi tekmīl idüp baʿdehu Şām'a varup Şām[3] ʿulemāsından ḥadīṯ ü tefsīr oḳıyup ṣoñra Ḳayṣeriyye'[ye] gelüp anda vefāt eyledi.[4] ʿİlm-i fıḳhdan bir ġāyet eyü kitābı naẓm eyledi ve ʿilm-i ferā'iżi daḫı gökçek naẓm eyledi ve bī-naẓīr[5] şerḥ eyledi. **[MK 5a]** Ve ʿilm-i ʿarūżdan Şeyḫ Endülīsī'nüñ *Muḫtaṣar*'ını şerḥ eyledi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[6]

VE MİN-MEŞĀYİḪİ FĪ-ZEMĀNİHİ[7]

Geyiklü Baba

İsmi ġayr-ı meşhūrdur, ġazāle nisbet olınur. Zīrā ġazāli tesḫīr eyleyüp ġazāle binerdi.[8] Diyār-ı ʿAcem'de Ḫoy nām ḳaṣabadandur, vilādet-i saʿādeti Ḫoy'dadur. Baʿdehu Rūm'a gelüp ġazāle binüp Orḫān ile Burūsa fetḥine bile ḥāżır oldı. Burūsa'ya ḳarīb İnegöl Ovası'nuñ Keşiş Ṭağı eteginde

1 - AE
2 Ve // eyledi. - MK
3 - AE
4 Ḳayṣeriyye'[ye] // eyledi: Ḳayṣeriyye'de vefāt eyledi. AE
5 bī-naẓīr - AE
6 Ve ʿilm // ʿaleyh - MK
7 Ve // zemānihi: Meşāyiḫ-i zemānī AE
8 Zīrā // binerdi.: Zīrā ġazāle binerdi ġazāli tesḫīr eylemiş idi. AE

tavaṭṭun eyledi ve anda vefāt itdi. Şeyḫinden su'āl olınduḳda "Baba İlyās mürīdlerindenüm ve Şeyḫ Ebü'l-Vefā-yı Baġdādī ṭarīḳindenüm." diyü cevāb virürdi. Ṣāḥib-i kitāb eydür: "Şeyḫüñ ḳabri yanında bir ḳabr daḫı gördüm[1] ve ḳabrdārına[2] ṣordum. 'Emīr-i Germiyān evlādından idi,[3] şeyḫüñ ḫıdmetine yitişüp yanında merātib-i 'āliyeye vāṣıl oldı.' diyü cevāb virdi." didi. 'Oṯmān Ġāzī ümerāsından Ṭurġud Alp şeyḫüñ eḥibbāsından idi. Pīr olup ṣaġīr ü kebīr yanında bir olup Geyiklü Baba'ya ḳarīb yirde tavaṭṭun eyledi ki şimdi aña Ṭurġudili dirler. Vefāt idince şeyḫüñ **[AE 4b]** ḫıdmetine müdāvemet ve nice şiddetine muḳāvemet eyledi. Sulṭān Orḫān şeyḫi ġāyet severdi, İnegöl tevābi'i ile şeyḫe virdi. Şeyḫ ḳabūl eylemedi, ibrām idicek "Fülān yirden fülān yire gelince fuḳarāya odunluḳ vir." didi. Orḫān şeyḫden du'ā istimdād idicek şeyḫ "Ben ġāfil degülüm, vaḳt-i ḥācetde du'ā iderem." diyüp birḳaç günden ṣoñra şeyḫ bir ḳavaḳ aġacını ḳoparup Burūsa'ya götürüp Orḫān'uñ sarāy **[MK 5b]** ḳapusınuñ iç yüzine diküp gitdi. Orḫān işitdi, tamām ḥaẓẓ eyledi ve aġacı terbiyet eyledi. "El-ān daḫı ṭurur." diyü rivāyet olınur.

Şeyḫ Ḳaraca Aḥmed

'Acem pādişāhlarından birinüñ oġlı idi. Ceẕbe yitişüp diyārını terk idüp Rūm'a gelüp Aḳḥiṣār'a ḳarīb yirde tavaṭṭun eyledi ve ḳabri daḫı andadur. Ḳabrinde du'ā müstecābdur ve merżā şifā bulur.

Şeyḫ Aḫī Evrān

'Ārif-i bi'llāh 'azīzdür. Da'vāt-ı müstecābe ve enfās-ı müsteṭābe ve kerāmāt-ı 'aliyyesi ẓāhir ü bāhir kimesne idi.

Şeyḫ Abdāl Mūsā

Meczūb idi, Orḫān Ġāzī[4] ile Burūsa fetḥinde ḥāżır ve nice kerāmātı ẓāhir olup cümleden[5] bir ḳızıl közi bir ḳurı atılmış pamuḳ içine ṣardı, Geyiklü Baba'ya gönderdi. Geyiklü Baba daḫı bir çanaḳ ile Abdāl Mūsā'ya süd

1 gördüm: gördüm diyü AE
2 türbedār AE
3 evlādından idi: evlādındandur MK
4 - AE
5 cümlesinden AE

gönderdi. Abdāl Mūsā taʿaccüb eyledügin [gören] kimesne "Süd ʿālemde çoḳ, bunı göndermekden murād ne ola?" didükde eyitdi:[1] "Baba bañā ġalebe eyledi, bu süd geyik südidür. Tesḫīr-i ḥayvān müşkildür, tesḫīr-i ḥubūbātdan." didi.

Şeyḫ Abdāl Murād

Mecẕūb, abdāldur. Orḫān Ġāzī[2] ile Burūsa fetḥinde bile ḥāżır oldı. Kerāmātı elsinede meẕkūr ve kendüsi daḫı kerāmāt ile meşhūrdur.

Şeyḫ Dūġlu Baba

Mecẕūb idi, Burūsa fetḥinde bile ḥāżır olup ġāzīlere ṣu ile ḳarışmış süd üleşdirürdi ve bi'l-cümle ṣu ile süd dimekden murād ayran üleşdirürdi. Tatar lisānında ayrana dūġ dirler. Ve mezār-ı şerīfi Burūsa'ya ḳarīb yirde **[AE 5a]** ṭaġdadur. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyhim ecmaʿīn.* **[MK 6a]**

1 didükde eyitdi: diyü fikr iderken AE
2 - AE

EṬ-ṬABAḲATÜ'Ş-ŞĀLİŞE FĪ-DEVLETİ'S-SULṬĀN MURĀD ḪĀN İBN ORḪĀN ġĀZĪ

ġāzī Ḫudāvendigār[1] dimek ile maʿrūfdur. Salṭanatda sene 760'da bīʿat olındı.[2]

VE MİN-ʿULEMĀ'İ FĪ-ZEMĀNİHİ

Monlā Maḥmūd

Sulṭānöñi nām mevżiʿde ṭoġdı ve zamānı ʿulemāsından oḳıyup ʿulūm-ı ʿArabiyye vü şerʿiyye ve ḥadīṯ oḳıyup her birinden māhir oldı. Sulṭān Murād Burūsa'ya ḳāḍī eyledi. Müddet-i medīd Burūsa'da ḳāḍī oldı. Pīr[3] olduġıçün Ḳoca Efendi dirlerdi. Sulṭān Murād Germiyān oġlınuñ ḳızını oġlı Yıldırım Bāyezīd Ḫān'a[4] alduḳda götüri ümerāya mevlānā-yı mezbūrı re'īs idüp gönderdi. Mevlānā-yı mezbūruñ bir oġlı var idi, adı Muḥammed idi. Ol daḫı ʿālim ü fāżıl idi lākin sinn-i şebābda vefāt eyledi. Kendüden ṣoñra olan oġlı Mūsā Paşa idi ki Ḳāḍī-zāde-i Rūmī dirler.

Monlā Ḳāḍī-zāde-i Rūmī

Vilāyetinde bir miḳdār taḥṣīl-i ʿilm idüp diyār-ı ʿAcem'de ʿilm ṣadāsını işidüp aḳrabāsından iḫfā[5] idüp sefere ʿazm eyledükde hemşīresi kitābları içine kendü ḥulīsinden bir miḳdār altun ve incü ḳoyup diyār-ı ʿAcem'e varduḳda Ḫorāsān meşāyiḫinden oḳıyup ṣoñra Māverāü'n-nehr'e varup ʿulemāsından oḳıyup ʿulūm-ı keṯīre taḥṣīl eyleyüp Ḳāḍī-zāde-i Rūmī dimek ile şöhret buldı. Ṣoñra Semerḳand pādişāhı -Uluġ Beg bin Şāhruḫ bin Timurleng'dür- anuñ yanına varup Uluġ Beg, Ḳāḍī-zāde'ye ziyāde taʿẓīm eyleyüp baʿż-ı ʿilm oḳıdı ve ʿulūm-ı riyāżiyyeyi **[MK 6b]** sevmek ile ʿilm-i riyāżiyyeden daḫı oḳıdı.[6] Ḳāḍī-zāde ʿulūm-ı riyāżiyyede aḳrānından degül belki ḳudemānuñ ekṯerinden daḫı tafżīl iderlerdi. ʿİlm-i hendeseden sene

1 Ḫünkār AE
2 Salṭanatda // olındı: Cülūs-ı saʿādetleri sene 761 vāḳiʿ olmışdur. MK
3 pīr: pīr-i fānī MK
4 - AE
5 iḫtifā MK
6 ve ʿulūm-ı // oḳıdı: ʿulūm-ı riyāżiyyeden daḫı oḳıdı ʿulūm-ı rıyāżiyyeyi severdi. AE

ḫams ve ʿaşere semāne miʾe[1]de *Eşkāl-i Teʾsīs* kitābını[2] ve ʿilm-i heyʾetden *Çaġmīnī* kitābını şerḥ eyledi. Ḫuṭbesinde vaṭanını terk idüp Semerḳand'da tavaṭṭun eyledügine sekiz yüz on dört tārīḫinde[3] iʿtiẕār idüp ʿArabiyye:[4]

ولا عيب فيهم غير أن ضيوفهم
تلام بنسيان الأحبة والوطن[5]

beytini inşād itmişdür.[6]

Ṣāḥib-i kitāb eydür: "Bu iki şerḥi Mevlānā Vālid'den oḳıdum, Vālid daḫı ṭayısı Monlā Muḥammed-i Niksārī'den oḳıdı. Monlā Muḥammed daḫı **[AE 5b]** bu iki kitābı[7] Monlā Fetḥu'llāh-ı Şirvānī'den oḳıdı. Monlā[8] Fetḥu'llāh daḫı bu ikisini[9] Ḳāḍī-zāde'den oḳıdı." diyü rivāyet eyledi.

Ḳāḍī-zāde, Seyyid Şerīf'den oḳıdı, mā-beynlerinde muḫālefet vāḳiʿ olup Seyyid Şerīf, Ḳāḍī-zāde içün "Ṭabʿına riyāżāt ġalebe eylemiş." diyüp Ḳāḍī-zāde, Seyyid ḥaḳḳında "Bańa ifādeye ḳādir olmadı." diyü söyledi ve bi'l-cümle Seyyid Şerīf ile mā-beynlerinde nevʿan münāfere vāḳiʿ oldı. Seyyid Şerīf'üñ *Şerḥ-i Mevāḳıf*'ını müṭālaʿa eyleyüp mevāḳıʿ-i redde bir ḥalka resm eyledi, ġayrı nesne yazmadı. Diyār-ı ʿAcem'de bunuñ ile ṭalebe ẕihnlerin imtiḥān iderlerdi, murād ne idügi maʿlūm olınca nice baḫṣ olurdı.

Ḥikāyet[10] olınur ki Semerḳand'da murabbaʿ bir medrese var idi ki her gūşede bir medrese binā olup adına Medrese-i Murabbaʿa dirlerdi. Bu dört medresenüñ dört müderrisinüñ Ḳāḍī-zāde-i Rūmī reʾīsleri idi. Evvelā dört müderris Ḳāḍī-zāde dersine ḥāżır olurlar idi, baʿdehu her birisi **[MK 7a]** gelüp dānişmendlerine ders virürler idi ve her medresenüñ ḥücreleri çoḳ idi ve Uluġ Beg daḫı derse baʿż-ı zamānda ḥāżır olurdı.

1 ḫams // semāne miʾe: sekiz yüz on beş AE
2 kitābeti MK
3 sekiz // tārīḫinde - MK
4 ʿArabiyye: beyt AE
5 "Onların bir kusuru yok. Tek kusurları şudur ki dostları ve vatanı unutmalarından dolayı misafirlerine sitem edilir."
6 beytini // itmişdür. - AE
7 bu // kitābı -MK
8 - AE
9 bu ikisini - MK
10 Rivāyet AE

İttifāḳ bir gün Uluġ Beg müderrisüñ birisini maʿzūl eyledükde Ḳāḍī-zāde bī-ḥużūr olup birḳaç gün derse ḥāżır olmayıcaḳ Uluġ Beg "Bir ʿārıża mı oldı ola?"[1] diyü Ḳāḍī-zāde'ye gelüp ders terkinüñ vechini ṣordı. Ḳāḍī-zāde cevāb virüp "Ben baʿż-ı meşāyiḫe ḫıdmet eyledüm bańa 'Dünyā menāṣıbından ʿazl olıcaḳ manṣıb iḫtiyār eyleme.' diyü[2] vaṣiyyet eylemişler idi. Ben manṣıb-ı tedrīsüñ ʿazli yoḳ ṣanurdum çünki bunuñ da ʿazli vardur, ferāġat eyledüm." didükde Uluġ Beg iʿtiẓār idüp "Tedrīsi ḳabūl eyle." diyü taẓarruʿ eyledi ve yine ol müderris-i maʿzūle yirini muḳarrer eyleyüp ve min baʿd müderris maʿzūl eylememege ġalīẓ yemīn eyledi, Ḳāḍī-zāde daḫı ḳabūl eyledi. Ve baʿdehu Uluġ Beg müteḳaddimīn raṣadlarında iḫtilāl müşāhede eylemegin kendüsi bir raṣad-ı kevākib iḥdāṯ eyledi. Maḥallini tertīb eyleyüp Ġıyāṣü'd-dīn Cemşīd şürūʿ eyledi. Çoḳ zamān geçmedi vefāt eyledi. Ṣońra[3] **[AE 6a]** Ḳāḍī-zāde-i Rūmī mübāşeret eyledi, ḳable'l-itmām anlar[4] daḫı intiḳāl eyledi. Baʿdehu Mevlānā ʿAlī İbn Muḥammed el-Ḳuşcı itmām u ikmāl eyledi.

Monlā Cemālü'd-dīn Meḥemmed bin Meḥemmed el-Aḳsarāyī

Merḥūm ʿālim uʿāmil ve kāmil u fāżıl ve taḳī vü naḳī ve ʿulūm-ı ʿaḳliyye vü şerʿiyyede māhir ve miṯli nādir ve īcād u taṣnīfe ḳādir bir monlā idi. Ve İmām Faḫrü'd-dīn Rāzī'nüñ dördünci ṭabaḳada **[MK 7b]** evlādındandur. Cemālü'd-dīn Meḥemmed bin Meḥemmed el-İmām Faḫrü'd-dīn Meḥemmed er-Rāzī'dür. Ḳaraman'da Medrese-i Müselsele'de müderris oldı. Binā iden kimesne medrese-i mezbūreyi *Ṣıḥāḥ-ı Cevherī*'yi her kim ḥıfẓ iderse aña şarṭ idüp ittifāḳ ol tārīḫde ḥāfıẓ-ı *Cevherī* Cemālü'd-dīn ve aña maḫṣūṣ olmaḳ ile Cemālü'd-dīn'e virildi.

Ṭalebesi üç ḳısm idi; bir ḳısmı derse giderken yolda ders alurlardı ki aña meşşā'iyyūn dirler ve bir ḳısmı daḫı revāḳ-ı medresede yaʿnī ḫāric-i ḥücerātda medrese ḥavlīsinde ve yāḫūd ṣuffesinde ders alurlardı, aña revāḳiyyūn dirlerdi ve bir ḳısmı daḫı aṣl ders-ḫānede ders alurlardı. Mevlānā-yı

1 - AE
2 diyü: diyü bańa AE
3 - AE
4 bu AE

mezbūruñ tertībi[1] ḥukemā-yı aḳdemīn tertībi üzere idi. Monlā Fenārī ol tārīḫde tāze olmaḳ ile revāḳ-ı medresede sākin olurdı.

Monlā Cemālü'd-dīn'üñ ṣīt u ṣadāsı Monlā Seyyid Şerīf ḥażretlerine vāṣıl olduḳda ol cānibe ʿāzim oldı. Oḳımaḳ içün Rūm'a taʿyīn olduḳda Cemālü'd-dīn'üñ *Īẓāḥ*'a şerḥini gördi ve çoḳluḳ pesend eylemedi. Ḥattā كالذباب وقع على لحم البقر diyü edā[2] eyledi. Yaʿnī siñek gibi ki ṣıġır etine ḳonmış ola. Zīrā metn vāżıḥ olup çoḳluḳ şerḥe muḥtāc olmayup metni keşīr[3] ve şerḥi ḳalīl olmaḳ ile كالذباب على لحم البقر siñek ḳonmış gibi." didi. Seyyid Şerīf bu teşbīhi eyledükde baʿż-ı ṭalebe "Merḥūmuñ taḳrīri taḥrīrinden aḥsen idi." didi. Seyyid Şerīf Ḳaraman'a Aḳsarāy'a geldükde ittifāḳ Cemālü'd-dīn'üñ daḫı cenāzesi şehrden çıḳdı. Seyyid Şerīf anda Monlā Fenārī'ye buluşdı, **[MK 8a]** Mıṣr'a bile gitdiler ve Mıṣr'da Şeyḫ Ekmel ḥażretlerinden ḳırā'at eylediler. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyhimā.*

Monlā Burhānü'd-dīn [AE 6b] Aḥmed el-Ḳāḍī

Erzincānī,[4] ʿālim ü fāżıl, veraʿ u taḳvā[5] ṣāḥibi idi. Ümerā fetreti zamānında Erzincān'a beg oldı. *Telvīḥ*'e *Tercīḥ* adlu bir ḥāşiye yazdı, 'inde'l-ʿulemā maḳbūldür. Şeyḫ Şihābü'd-dīn İbn Ḥacer'üñ *Dürer-i Kāmine* adlu kitābından Burhānü'd-dīn tercemesinde "Bir miḳdār fıḳh taḥṣīl eyledi baʿdehu Ḥaleb'de meşġūl oldı[6] ṣoñra şehrine geldi, beg oldı baʿdehu[7] ḳatl olındı. Yirine āḫer kimesne beg oldı. Merḥūm ʿārif u fāżıl u zāhid idi ve daḫı[8] hem naẓm ve hem şecāʿat ṣāḥibi idi. Sene yedi yüz seksen ṭoḳuzda ʿasker-i Mıṣr Erzincān'a nāzil olup ve baʿdehu sene yedi yüz ṭoḳsan ṭoḳuzda Tatar ile mülāḳī olup Mıṣr ḥākimi Ẓāhir Berḳūḳ bir mektūb gönderüp Tatar münhezim olup gitdi. Burhānü'd-dīn ol maʿrekede sene ṣemāne mi'e[9] āḫirinde vefāt eyledi." *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*

---

1 Mevlānā-yı // tertībi - AE
2 ad MK
3 keşīr: hem sürḫ ile hem keşīr AE
4 - MK
5 taḳī AE
6 meşġūl oldı: vardı AE
7 baʿdehu: baʿdehu beg AE
8 u zāhid // daḫı - MK
9 ṣemāne mi'e: sekiz yüz AE

VE MİN-MEŞĀYİḪİ FĪ-ZEMĀNİHİ[1]

Şeyḫ Ḥācī Bektaş-ı Velī

Kerāmātı ẓāhir kimesnelerdendür. Ḳabri Türkman içindedür. Ḳabri üstinde bir ḳubbe vardur ve yanında bir ʿālī zāviyesi vardur. Ḳabrinde duʿā müstecāb[dur]. Baʿż-ı melāḥide uşaḳlar[2] Ḥācī Bektaş mürīdleri geçinürler lākin kiẕb u iftirādur ve şeyḫ onlardan berīdür. *Raḥimehu'llāh.*[3]

Şeyḫ Muḥammed-i Küşterī

Diyār-ı ʿAcem'den Rūm'a gelüp Burūsa'da tavaṭṭun eyledi. Maḳberesi maʿrūfdur, ceẕbe-i ʿaẓīm ve kerāmāt-ı seniyye ṣāḥibi idi.

Şeyḫ Postin-pūş

Diyār-ı ʿAcem'den Rūm'a gelüp Burūsa'da tavaṭṭun eyledi. Ceẕbe-i ʿaẓīme ve kerāmāt-ı seniyye ṣāḥibi, **[MK 8b]** müstecābü'd-daʿvet idi. Sulṭān Murād Yeñişehr'de buña bir[4] zāviye yapdı. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyhim ecmaʿīn.*[5]

---

1 Ve min // Velī: Zamān-ı Sulṭān Murād'da zamānında olan meşāyiḫ Ḥācī Bektaş AE
2 Şakīler AE
3 "Allah ona rahmet/merhamet etsin."
4 buña bir - AE
5 *Raḥmetu'llāhi* // *ecmaʿīn: Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.* AE

EṬ-ṬABAḲATÜ'R-RĀBİʿA FĪ-DEVLETİ'S-SULṬĀN YILDIRIM BĀYEZĪD ḪĀN BİN MURĀD ḪĀN

Sene iḥdā ve tisʿīn ve sebʿa miʾe[1] Ramażān'uń dördünci güni cülūs eylediler.

VE MİN-ʿULEMĀʾİ FĪ-ZEMĀNİHİ[2]

Ebü'l-feżāʾi'l-ve'l-kemālāt Monlā Şemsü'd-dīn Muḥammed bin Ḥamza bin Muḥammed el-Fenārī

ʿAllāme Suyūṭī'den mervīdür ki "Benüm şeyḫüm ʿAllāme Muḥyi'd-dīn Kāfiyeci'dür,[3] Fenārī nisbeti ṣanʿata fenāredür." diyü rivāyet ider. Ṣāḥib-i kitāb-ı *Şaḳāʾiḳ* ceddinden[4] rivāyet ider ki "Fenārī, Fenār adlu bir ḳaryeye mensūbdur." Suyūṭī rivāyet ider ki "Şeyḫüm **[AE 7a]** Muḥyi'd-dīn Kāfiyeci Şemsü'd-dīn-i Fenārī'ye mülāzemet ü müṣāḥabet eylemişdür bir mertebede ṣenā ider ki taʿbīr olınmaz."[5]

Şeyḫ İbn Ḥacer rivāyet ider ki "Fenārī sene yedi yüz elli bir Ṣafer'inde ṭoġdı. ʿİlm-i belāġatda ve ʿilm-i ʿArabiyye'de ve ʿilm-i *Ḳurʾān*'da māhir, miṣli nādir kimesnedür. ʿAlāʾü'd-dīn-i Esved'den oḳıdı lākin mā-beynlerinde münāfere vāḳiʿ olmaḳ ile Cemālü'd-dīn-i Aḳsarāyī ḫıdmetine vardı, andan[6] taḥṣīl eyledi. Baʿdehu[7] Mıṣr'a varup Şeyḫ Ekmel'den ve ġayrı mevālīden aḫẕ u taḥṣīl eyledi. Ṣoñra[8] Rūm'a geldükde Burūsa ḳażāsı virildi. Āl-i ʿOṯmān yanında ḳadri ve vaḳti yevmen fe yevmen mütezāʾid olup ḥattā vezīr-i aʿẓam mertebesinde müsteşār u muʾtemen olup fażlı iştihārda [9]كالشمس فى وسط النهار mertebesinde oldı."

---

1 fī-devleti's // miʾe: fī-ʿulemā-yı devlet-i Yıldırım Bāyezīd Ḫān bin Murād yedi yüz ṭoḳsan bir tārīḫinde AE
2 ʿulemā-yı zamāndan AE
3 benüm // Kāfiyeci'dür -MK
4 ceddinden: Ben babamdan ve babam daḫı AE
5 Suyūṭī // olınmaz. -MK
6 - AE
7 - AE
8 - AE
9 "Gündüzün ortasında Güneş gibi."

Baʿdehu ḥacc-ı şerīf niyyetine Mıṣr'a varduḳda ʿulemā vü fużalā-yı Mıṣr ile müṣāḥabet-i ʿilmiyye ve mübāḥaṣe-i ḳaviyye idüp fużalā-yı Mıṣr, faẓl-ı ʿaẓīme ile şehādet eylediler. Ḥacdan rücūʿ eyledükde "Küllī ḳudret u ḳuvvet māl u niʿam ve ḫayl u ḫadem ile gelüp yanında **[MK 9a]** elli sekiz biñ ḳırmuzı filorisi var idi." diyü rivāyet olındı. Baʿdehu yigirmi dördünci senede yine ḥacc eyleyüp Sulṭān Mü'eyyed ṭalebi ile Mıṣr'a varup yine fużalā-yı Mıṣr ile cemʿ oldı. Baʿdehu Ḳuds-i Şerīf'i ziyāret eyleyüp yine vilāyetine vardı. Baʿdehu otuz üçünci[1] senede Anṭāḳiyye yolından yine ḥacc eyleyüp vilāyetine geldükde vefāt eyledi. Şehr-i Receb'de gözleri aġrıdı şöyle ki aʿmā[2] olayazdı yine Allāhu Teʿālā ṣıḥḥat virdi. Ṣoñraki ḥaccı anuñ şükrānesi içün eyledi.

Uṣūl-i fıḳhda bir bī-naẓīr kitābı[3] ʿulemā mā-beyninde maḳbūl ve şāyiʿ nāmı *Fuṣūl-i Bedā'iʿ fī-ʿİlmi'ş-Şerā'iʿ* idi. Bu kitābında *Menār'ı* ve *Pezdevī*'yi ve *Maḥṣūl-i* İmām Rāzī'yi ve *Muḫtaṣar-ı* İbn Ḥācib'i ve bi'l-cümle bu dört mütūn-ı maḳbūleyi cemʿ eyledi. Ve nice fevā'id-i keṯīrü'l-ʿavā'id daḫı żamm eyledi ve bunuñ ʿamelinde otuz yıl iḳāmet eyledi. Ve *Fātiḥa-i Şerīfe*[4] *Tefsīri* daḫı vardur. Ve bir risāle daḫı te'līf eyledi ki ol risālede yüz fenden mes'ele vardur. Buña nice su'āller daḫı īrād eyledi. Bu risāleye *Unmūẕec-i ʿİlm* diyü ad virdi. İbn Ḥacer eydür: "Bañа ḫaṭṭı ile icāzet virdi." dir. Tercemesi taḥrīrinden[5] buraya gelince İbn Ḥacer kelāmındandur.

Ṣāḥib-i kitāb **[AE 7b]** eydür: "Ben baʿż-ı evlādından şöyle istimāʿ eyledüm ki ol yüz fenden te'līf ü taṣnīf itdügi risāleyi oġlı Muḥammed Şāh içün yazdı." Ve daḫı Monlā Fenārī'nüñ yigirmi manẓūm ḳıṭʿası vardur ki her ḳıṭʿa müstaḳbel bir fenden bir mes'eledür. Ve ol fünūnuñ isimlerini bi-ṭarīḳi'l- **[MK 9b]** elġāz taʿyīn eyledi fużalā-yı dehri imtiḥān içün. Fużalā-yı dehr, bir fennini taʿyīne ḳādir olmadılar. Bu ḳande ḳaldı ki mesā'ilini ḥall eyleyeler.

1 üç MK
2 kör AE
3 - MK
4 - AE
5 Tercemesi taḥrīrinden: diger ṣaḥīfe olınan AE

Ḫuṣūṣan ol risālenüñ dībācesinde وذلك عجالة يوم مما تبصرون[1] didi. Oġlı Muḥammed Şāh ol risāleyi şerḥ eyledi ve esāmī-i fünūnı taʿyīn eyledi. Ve daḫı münāsebetini elġāzātuñ beyān eyledi ve müşkilātı ḥall eyledi ve her bir ḳıṭʿanuñ ʿaḳībinden bir ḳıṭʿa-i āḫiri daḫı naẓm eyledi. Baʿżında "Ben bunı teʾkīden didüm." diyüp ve baʿżında "Cevāb içün didüm." didi ve hem laṭīf cevāblar virdi.

Ve daḫı Monlā Şemsü'd-dīn-i Fenārī ʿilm-i mīzānda *Eṣīrü'd'dīn-i Ebherī Risālesi'*ni şerḥ eyleyüp dībācesinde شرعت فيه غدوة يوم من أقصر الأيام وختمت مع أذان مغربه بعون الملك العلام[2] didi. Yaʿnī bir ḳıṣa günde ṣabāḥ başladum, aḫşam eẕānından muḳaddem tamām eyledüm, didi. Ẕihī ḳudret ẕihī fażīlet. Ve daḫı *Ferāʾiż-i Sirāciyye*'ye dāḫi laṭīf şerḥi vardur ki aḥsen-i şurūḥıdur**.** Vaḳtā ki Seyyid Şerīf'üñ *Şerḥ-i Mevāḳıf*'ını gördi ise nice mevżūʿa taʿlīḳātı ve nice muʾāḫezātı vardur ki ʿulemā yanında maḳbūldur. Ve daḫı nice[3] risāleleri ve taʿlīḳātı vardur ki fetvā vü tedrīs ü ḳażā beyāża māniʿ oldı.

Ve baʿż-ı ṣikātdan mesmūʿdur ki Monlā Fenārī'nüñ babası Monlā Ḥamza, Şeyḫ Ṣadrü'd-dīn-i Ḳonevī ḫulefāsından idi. Teṣānīfden *Miftāḥü'l-Ġayb* adlu kitābını Monlā Ḥamza Ṣadrü'd-dīn'den oḳıdı ve oġlı Monlā Fenārī'ye oḳıtdı ve Monlā Fenārī aña şerḥ ile şerḥ eyledi. Ṣāḥib-i kitābuñ vālidi, ceddinden rivāyet **[MK 10a]** ider ki "Monlā Fenārī Manastır Medresesi'nde müderris ve Burūsa'da ḳāḍī ve memālik-i ʿOṯmāniyye'ye müftī idi ve ʿaẓīm māl ü ḫıdmet-kār ve şevket-i ʿaẓīme ṣāḥibi, refīʿü'l-cāh ve'l-menzile idi. Cāmiʿe çıḳsa nās izdiḥāmı bir mertebede olurdı ki ṭurıcaḳ yirler bulınmazdı." Ḥikāyet **[AE 8a]** olınur ki Ḫaṭīb-zāde, Sulṭān Meḥemmed'e "Monlā Fenārī'nüñ aḥsen-i muṣannefātı *Fuṣūlü'l-Bedāʾiʿ*dür, ednā[4] müṭālaʿa ile anı tezyīf iderem." dimiş. Ḫaṭīb-zāde o günde pādişāh öñinde ḫaylī ögündi**.**

1 "Bu da gördüklerimizden bir gün(kü) aceledir."
2 "Bu risâlenin şerhine kısa günlerden birinde kuşluk vakti başladım. Allâh'ın izniyle aynı günün akşam ezanı okunurken de bitirdim."
3 Nice - AE
4 ednā: ednā ben AE

Ve Monlā Fenārī'nüñ[1]on iki aʿlā libāslu müşekkel[2] ḳulı ve dāḫil beyninde cāriyesi bī-ḥadd idi. Hele ḳırḳ cāriyesi altunlu taḳiyyeler giyerdi. Rivāyet olınur ki kendüsi bu ʿaẓāmet ü celālet ile denī libāslarını giyerdi, ṣūfiler gibi başında küçücek dülbendi var idi. "Benüm libāsum ve ṭaʿāmum kesb-i yedümdendür, bundan ziyāde vefā eylemez." dirdi. Zīrā kendüsi üstād-ı ḳazzāz idi. Evi medrese ile Sulṭān Bāyezīd Sarāyı mā-beyninde idi. Ve Burūsa'da cāmiʿi ve medresesi vardur. Mezār-ı şerīfi ol cāmiʿi öñindedür. Vefāt eyledükde "On bin mücelled ḳitābı ḳaldı." diyü rivāyet olındı.

Ḥikāyet[3] olınur ki Sulṭān Bāyezīd bir gün bir daʿvāda ḥāżır oldı ve şehādet eyledükde monlā "Tārikü'l-cemāʿatsun."[4] diyü Sulṭān Bāyezīd'üñ şehādetini redd eyledi daḫı Sulṭān Bāyezīd[5] sarāyı öñinde bir cāmiʿ binā eyledi ve cāmiʿde[6] kendüye maḫṣūṣ yir eyledi daḫı ḳaṭʿan cemāʿati terk eylemedi.

İttifāḳ Sulṭān Bāyezīd[7] ile mā-beynlerinde iḫtilāf vāḳiʿ oldı daḫı monlā, Sulṭān Bāyezīd'üñ vilāyetini terk eyleyüp **[MK 10b]** Ḳaramanoġlı yanına vardı. Ḳaramanoġlı kendüye günde biñ aḳçe ve ṭalebesine beş yüz aḳçe vaẓīfe eyledi. Ṣoñra Sulṭān Bāyezīd[8] nādim olup Ḳaramanoġlı'ndan monlāyı recā eyledi. Monlā daḫı daʿvete icābet eyleyüp eski menāṣıbı yine muḳarrer ḳılındı.

Rivāyet olınur ki monlā, Şeyḫ Ḥācī Bayram oġlı Şeyḫ Ḥamīd'e muḳārin olup andan taṣavvufı aḫẕ eyledi. Ṣāḥib-i kitāb eydür: "Ben Monlā Şemsü'd-dīn-i Fenārī'nüñ Şeyḫ ʿAbdu'l-laṭīf İbn Ġānim el-Maḳdisī'ye -ki Şeyḫ Zeyn-i Ḥāfī ḥażretlerinüñ maḳbūl ḫalīfesidür- bir ḳaṣīde gönderdi ki işte ḳaṣīde budur:

قدمت بلاد الروم يا خير قادم
بخير طريق جل عن كل نائم

فمنذ قتوح الروم لم يأت مثله
إلى ملكه يهدي به كل عالم

1 Monlā Fenārī'nüñ - AE
2 eşkel MK
3 ḥikāyet: rivāyet AE
4 tārikü'l-cemāʿatsun: tārik-i ṣalātsuñ AE
5 - AE
6 cāmiʿün AE
7 - AE
8 - AE

على مسلك المختار من سائر الورى
إلى حضرة الغفار من كل عالم

يلقب زين الدين قد صح كاملا
ويسمي إذا عبد اللطيف بن غانم **[AE 8b]**

لعمرك إن إبن الفناري طالب
ولكن تقصيري لملزوم لازم

وقد حثني شوق شديد لأرضه
لأقصى بقايا العمر هذا عزائم

وانتظر المخدوم في القدس راجيا
لجمعي بجمع السر عن كل هائم

فقم واستلم خبرا يعز بعصرنا
وسلم له ما دمت حيا بقائم

ورض واغتنم واخدم سبيلا لعارف
تنل بغية تعلو على كل خادم[1]

Ve Şeyḫ 'Abdu'l-laṭīf el-Maḳdisī naẓmına cevāben yazdı.

ألا يا إمام العصر يا خير قائم
بشرع رسول الله يا خير حاكم

لأنت فريد العصر في العلم والنهى
وأنت وحيد الدهر أكرم جازم

وأنت ضياء الدين بل أنت شمسه
بعلمك ساد الناس يا خير عالم

ركبت محيط العلم في سفن التقى
ففقت على الأقران جاث وقائم

1 "Rum eline geldin sen ey en hayırlı gelen. En iyi yoldan geldin uyuyanları (geride bırakarak) / Rum'un fethinden beri onun gibisi gelmiş değil. Onunla Anadolu mülküne yol bulur her ilim sahibi. / Zeynüddîn kâmil olarak sahih olmuştur. Bu durumda kendisine Ganim oğlu Abdullatif denir. / Her bir âlim-i muhtarın (seçilmiş kimsenin) gittiği yola. Her bir alemden hazret-i Gaffar'a. / And olsun ki Fenâri'nin oğlu tâliptir. Ömrün şu kalan çağında azimetlerin en ağırına. / Ama kusur yakamı bırakmaz, ben de onu bırakmam. Oysa karşı konulmaz bir özlem beni zorluyor. / Mahdum Kudüs'te bekler ümit ederek. Her gizlinin ardındaki sırrı cem etmemi. / Kalkıver de selam dur asrımızın şerefli âlimine. Hayatta ve ayakta oldukça ona selâm ver. / Memnun ol, ganimet bil ve ârifin yoluna hizmet et ki tüm hizmet edenlerin üzerinde bir gayeye ulaşasın."

فأنت إذا ما كنت في بلدة آضت
وأيقظ يقظان بها كل نائم

فأن غبت لا يخفي ضياك وإنما
حضرت فأنت الشمس في أفق عالم

سألت إلهي ان يديم بقاءكم
يفيض على طلاب جن وآدم

لعمرك شعري في جوابك عاجز
كنظم لحسان وكف لحاتم

قريضي إذا ما فاز منك بنظرة
فلا بد أن تخفوه عن كل ناظم

فإني لأستحيي إذا قيل إنه
أجاب مديح ابن الفناري ابن غانم[1]

Rivāyet olınur ki evvel taʿṭīl eyyām-ı cumʿa ile yevmü'ṣ-ṣelāṣe idi. Zamānında ʿAllāme-i Taftāzānī'nüñ taṣnīfātı ẓāhir olup nüsaḫ daḫı ḳalīl olup ṭalebe yazmaġa muḥtāc oldılar. Bu iki taʿṭīl kifāyet eylemedi, düşenbe güni daḫı żamm olınup üç oldı.

Rivāyet olınur ki Sulṭān Yıldırım Bāyezīd Ḫān'uñ[2] vüzerāsından ʿİvaż Paşa, Monlā Fenārī'yi sevmezdi. Monlānuñ gözinde **[AE 9a]** ʿillet ʿārıż olmaḳ ile vezīr-i mesfūr[3] eyitdi: "Umaram Allāhu Teʿālā'dan ki ol kör[4] şeyḫüñ namāzını ḳılam." diyüp ḫaber monlāya vāṣıl oldı. Monlā eyitdi**:** "Ol cāhildür, namāz maʿnāsını bilmez ammā ben Allāhu Teʿālā ḥażretlerinden tażarruʿ iderem ki baña şifā ve añaʿamā vire ve meyyitüñ namāzını ben ḳılam

1 "Sen ey asrın imamı, ey en üstün kaim! Allâh resûlünün şeriati ile en iyi hükmeden kimse! / Hiç kuşkusuz sen asrın ilim ve nehiy açısından eşine az rastlanır kimsesisin. Sen ki zamanın yegânesisin üstün ve azimlisin. / Hatta sen dinin ışığısın hatta güneşisin. İnsanlar senin ilmin ile yücelir ey âlemin hayırlısı! /Sen ilim okyanusuna takva gemileriyle yol alırsın. Sen oturan ve ayakta duran tüm akranlarından ilerisin. / Sen ki bir beldeye vardın mı artırırsın ve orada uyuyan herkesi uyandırırsın. / Eğer kaybolursan ışığın kaybolmaz Varlığında sen güneş olursun ilmin ufkunda. / Allâh'ımdan diledim bekanı sürdürmesini. İster cin ister insan olsun talipleri aydınlatmanı. / Ant olsun ki şiirim sana cevap vermede acizdir. Hassan (b. Sâbit)in şiiri ve Hâtem-i (Tâî)nin eli gibi. / Eğer dense ki Fenâri'nin oğlunun övgüsü Ganim oğluna cevaptır denirse gerçekten utanırım."

Ṣāḥib-i kitāb eydür: // Ecābe medīḥa İbni'l-Fenāriyyi İbni Ġānimin - MK

2 - AE

3 - AE

4 - MK

didi." Hem öyle oldı, monlāya Allāhu Teʿālā şifā virdi. Sulṭān Bāyezīd Ḫān bir sebebden ḫışm idüp[1] ʿİvaż Paşa'nuñ gözine mīl çekdi, kör oldı ṣoñra vefāt itdi. Cenāzesi namāzını Monlā Şemsü'd-dīn-i Fenārī ḳıldı.

Rivāyet olınur ki monlānuñ kör olmasına[2] sebeb bu idi ki ʿulemā-yı ʿāmilinüñ laḥmini arż[3] yimez, diyü rivāyet olınup bu rivāyet ṣaḥīḥ midür diyü üstādı ʿAlā'ü'd-dīn-i Esved'üñ mezārını nice zamāndan ṣoñra açdı. **[MK 11a]** Gördi ki nice ḳodılar ise öyle ṭurur. Bu ḥālde hātifden bir ṣadā geldi ve aña iltifāt eyledi. Böyledür ki "İnanduñ mı Allāhu Teʿālā gözüñi kör eylesün!" didi. Gözi kör olup nice müddetden ṣoñra Allāhu Teʿālā'nuñ ʿināyetiyle yine[4] ifāḳat buldı.

Rivāyet olınur ki *Tevārīḫ*[5]*-i İskenderiyye* nāẓımı Mevlānā Aḥmedī ve ʿilm-i ṭıbdan *Şifā* ṣāḥibi Ḥācī Paşa ve Monlā Fenārī şirket üzere[6] Şeyḫ Ekmel'den oḳurlar idi. Bu üçi bir gün evliyā'u'llāhdan bir şaḫṣa buluşdılar. Ol[7] şaḫṣ-ı velī bunlara nāẓır olup Aḥmedī'ye "Sen vaḳtini şiʿrde żāyiʿ idersin." didi ve Ḥācī Paşa'ya "Sen ṭıbda żāyiʿ idersin." didi. Monlā Fenārī'ye naẓar eyleyüp "Sen dīn ü dünyā ve ʿilm ü ḳażā ve fetvā riyāsetini cemʿ idersin." didi, hem didügi gibi oldı. Zīrā Aḥmedī Germiyānoġlı'na muṣāḥib olup anuñçün şiʿre[8] meşġūl oldı.[9] Ḥācī ʿİvaż [10] Paşa marīż oldı, anuñçün ṭıbba meşġūl oldı.

Monlā Muḥammed Ḥāfiẓü'd-dīn Muḥammed bin Muḥammed el-Kerderī

Beyne'n-nās İbn Bezzāzī dimekle meşhūrdur. Fetāvāda bir laṭīf ü naẓīf kitābı vardur, *Fetāvā-yı Bezzāziyye* dimekle meşhūrdur ve *Menāḳıb-ı İmām-ı Aʿẓam*'da daḫı bir laṭīf ü nāfiʿ kitābı vardur. Merḥūm bilād-ı Rūm'a dāḫil

1 Ḫān // idüp - AE
2 monlānuñ // olmasına: kör olmaġa AE
3 yir AE
4 nice // yine: baʿdehu AE
5 Tārīḫ AE
6 ile AE
7 ve AE
8 naẓma AE
9 - AE
10 - MK

olduḳda Monlā Fenārī ile mübāḥaṣe eyledi, fürūʿda Fenārī'ye ġālib oldı[1] ve uṣūl ve ʿulūm-ı ve sā'irede[2] Fenārī **[AE 9b]** aña ġālib oldı. Sene sekiz yüz yigirmi yedi evāsıṭ-ı Ramażān'ında[3] vefāt eyledi. *Raḥimehu'llāh*.

Monlā Muḥammed ṣāḥibü'l-Ḳāmūs Mecdü'd-dīn Ebū Ṭāhir Muḥammed bin Yaʿḳūb bin Muḥammed eş-Şīrāzī [MK 11b] el-Fīrūzābādī

Şeyḫ Ebū İsḥāḳ-i Şīrāzī ki *Tenbīhü'l-Ġāfilīn* ṣāḥibidür, aña mensūbdur.[4] Nisbeti Ḥażret-i Ebū Bekr raḍiya'llāhü ʿanh'[a] müntehīdür. Kendü ḫaṭṭı ile Ṣıddīḳī diyü yazardı. Bilād-ı Rūm'a dāḫil olup Sulṭān Bāyezīd Ḫān[5] ḫıdmetine yitişdi ve yanında mertebe-i ʿaẓīmeye vāṣıl oldı ve çoḳ māl baġışladı ve Timur daḫı beş biñ altun baġışladı. Ṣoñra şarḳ u ġarba Timur ile bile deverān eyleyüp ʿulemāsından aḫẕ eyleyüp cemīʿ-i ʿulūmda māhir oldı. Ḫuṣūṣān ḥadīṯ ü tefsīr ü lüġatda tamām mahāret taḥṣīl eyledi.

Muṣannefātı ḳırḳ ʿadede yitişür. Ecell-i muṣannefātı *el-Lāmiʿu'l-Muʿlemu'l-ʿUcāb el-Cāmiʿ Beyne'l-Muḥkem ve'l-ʿUbāb* didükleri kitābdur. Altmış mücelleddür ṣoñra iki cildde telḫīṣ eyledi. Bir cilde daḫı ṣıġar, bunuñ adı *Ḳāmūs-ı Muḥīṭ*'dür. Ḳāmūs, vasaṭ-ı baḥre daḫı[6] dirler. Ve *[Ḳur'ān]* tefsīri, *Buḫārī* ve *Meşārıḳ*'a şerḥleri vardur.

Bir şehre dāḫil olmazdı illā ol şehrüñ vālīsi Mevlānā-yı mezbūra küllī riʿāyet iderdi. Ve seriʿü'l-ḥıfẓ idi "Ben her gice yüz saṭr ḥıfẓ eylemeyince nā'im olmazum." dirdi.[7] Keẕīrü'l-ʿilm, maʿārif-i ʿacībeye ıṭṭılāʿı var idi ve bi'l-cümle ḥıfẓda ve ġarā'ibe ıṭṭılāʿda ve taṣnīfde bir āyet ve bir ʿalāmet idi. Velādeti Kāzrin'de sene yedi yüz yigirmi ṭoḳuzda idi. Vefātı sene sekiz yüz on yedi Şevvāl'inüñ yigirmisinde idi. Sinn-i şerīfi seksen sekizinde[8] Yemen'de Zebīd'de ḳāḍī iken vefāt idüp Şeyḫ İsmāʿīl-i Cebertī ḳaryesinde[9] defn olındı.

---

1 ġālib oldı -MK
2 sā'irede AE
3 yedi // Ramażān'ında: yedide AE
4 aña mensūbdur: aña ulaşur. MK
5 - AE
6 - AE
7 olmazum dirdi: olmazdı AE
8 Sinn-i // sekizinde: yaşı sinni seksen yedi AE
9 ḳaryesinde: türbesinde AE

Ve her birisi bir fende fā'iḳ-ı aḳrān ve müşārün-ileyh bi'l-benān olan muṣannifinden sekizincinüñ **[MK 12a]** āḫir vefāt eyleyen Firūzābādī Muḥammed bin Ya'ḳūb'dur. Evveli Şeyḫ Sirācü'd-dīn-i Bulḳīnī fiḳh-ı Şāfi'ī-de, ikincisi Şeyḫ Zeynü'd-dīn el-'Irāḳī ḥadīṯde, üçüncisi Şeyḫ Sirācü'd-dīn el-Mulaḳḳan keṯret-i teṣānīfde fiḳhda ve ḥadīṯde,[1] dördünci Şemsü'd-dīn-i Fenārī'dür 'ulūm-ı 'aḳliyye vü naḳliyyede ve 'Arabiyyede, beşincisi 'Abdu'l-lāh İbn 'Arefe'dür fiḳh-ı Mālikiyye'de ve sā'ir 'ulūm-ı āḫirīde, altıncısı Mecdü'd-dīn-i Şīrāzī'dür **[AE 10a]** lüġatde, yedincisi Muṣannifek'dür teṣānīfde, sekizincisi müşārün-ileyh Muḥammed bin Ya'ḳūb'dur.[2] *Raḥimehu'llāh.*

Monlā Şeyḫ Şihābü'd-dīn

Evvelā Sivaslı ṣoñra Āyāṯluġlı, Sivas'da[3] bir kimesnenüñ mu'taḳı idi. Ḥālet-i ṣıġarında mebānī-i 'ulūmı taḥṣīl eyleyüp 'ulemā-yı 'aṣrından aḫẕ-ı 'ulūm idüp her fende māhir olduḳdan ṣoñra Zeynü'd-dīn-i Ḥāfī ḫulefāsından Şeyḫ Muḥammed ḫıdmetine vāṣıl olup 'ilm-i taṣavvufı taḥṣīl ü tekmīl eyleyüp şeyḫi ile Āyāṯluġ'a geldükde 'Ābidīnoġlı Emīr tamām ikrām idüp Āyāṯluġ'da tavaṭṭun eyledi. Sene sekiz yüz seksen ḥudūdında vefāt idüp anda defn olındı. Ḳabrinde du'ā müstecāb olmaḳ ile ma'rūfdur. Maḳbūl tefsīri vardur, nāmı '*Uyūnü't-Tefāsīr*'dür ammā beyne'n-nās *Tefsīr-i Şeyḫ* dimek ile ma'rūfdur. Ṣāḥib-i kitāb eydür:[4] "Taṣavvufda bir risālesini gördüm *Risāletü'n-Necāt min-Şerri's-Ṣıfāt* diyü nāmı vardur. Ol risāleyi müṭāla'a iden merḥūmuñ taṣavvufda ḳadem-i rāsiḫi olduġına şehādet ider ve bir risālesi daḫı vardur taṣavvufda ammā nāmı nā-ma'lūmdur." diyü rivāyet eyledi. *Raḥimehu'llāh.*[5]

Monlā Ḥasan Paşa İbn el-Mevlā 'Alā'ü'd-dīn el-Esved

Evvelā vālidinden ba'dehu **[MK 12b]** Şeyḫ Cemālü'd-dīn-i Aḳsarāyī'den oḳıyup Şemsü'd-dīn-i Fenārī ile bile cem' oldı. Rivāyet olınur ki bir gün Şeyḫ Cemālü'd-dīn ḫafiyyeten ṭalebesi aḥvālini tefaḥḥuṣ u tecessüs eyleyüp

1 el-Mülaḳḳan // ḥadīṯde: Sirācü'd-dīn-i Ṣānī' fiḳhda MK
2 yedincisi // Ya'ḳūb'dur: hele sekizincisi Muḥammed bin Ya'ḳūb'dur. AE
3 - MK
4 - AE
5 - MK

Ḥasan Paşa'yı gördi ki kitāba baḳar ve cenbi üzere ittikā eylemiş[1] ve Monlā Fenārī'yi gördi ki dizi üstine egilmiş[2] kitāba baḳar ve hem kenārına ḥāşiye yazar. Didi ki "Ḥasan Paşa derece-i fażla vāṣıl olmaz." ve Fenārī ḥaḳḳında "Fażīlet taḥṣīl ider ve ʿilmde şān-ı ʿaẓīm ṣāḥibi olur." didi ve hem şeyḫ didügi gibi oldı. [3]﴿اَنْطَقَنَا اللهُ الَّذِي اَنْطَقَ كُلَّ شَيْءٍ﴾ Ve Ḥasan Paşa *Merāḥ*'a şerḥ yazdı[4] ve *Miṣbāḥ*'a şerḥ yazdı adına *"İftitāḥ"* diyü ad virdi.

Monlā Ṣafer Şāh

Merḥūm[5] cemīʿ-i ʿulūmda kāmil ve ʿilmi cemīʿ-i fünūna şāmil ve ʿilmi ile ʿāmil bir recül-i fāżıl idi. Monlā Fenārī ḥall içün baʿż-ı müşkilāt irsāl iderdi. Cevābını yazup Monlā Fenārī'ye irsāl iderdi **[AE 10b]** ve teʾeddüben cevāba taʿarrużına iʿtiẕār iderdi ve cevābında [6]بحكم ما قيل المأمور معذور dirdi. Ve ṣāḥib-i kitāb "Ben belīġ ḫutbelerini gördüm, ṣaḥīḥü'l-terkīb ve maḳbūlü't-tertīb." dirdi.[7]

Monlā Meḥemmed Şāh İbn el-Mevlā Şemsüʾd-dīn el-Fenārī

ʿĀlim ü fāżıl, vālidi muṭṭaliʿ olduġı ʿulūmuñ cemīʿsine muṭṭaliʿ idi, ẕekāda[8] babasına ġālib idi. Babası ḥayātda iken Burūsa'da Sulṭāniyye Medresesi'ni oġlı Meḥemmed Şāh'a tefvīż eyledi. Ol tārīḫde Meḥemmed Şāh on sekiz yaşında idi. Evvel dersinde Burūsa'nuñ ʿulemā vü fużalāsı cemʿ olup fünūn-ı müteferriḳ suʾāller īrād eylediler, her birine ḳavī cevāblar virdi. Cemīʿ-i ʿulūma ıṭṭılāʿına cemīʿan iʿtirāf eylediler. Faḫrü'd-dīn-i ʿAcemī **[MK 13a]** muʿīd-i dersi idi -Bunuñ da tercemesi yaḳında gelür.- ol ders-i ʿāmda bir ferdüñ cevābından ʿāciz olmadı. İllā ṭalebesinden bir bekrī vardı, aña cevāb ü ilzāmda küllī elem çekdi. İlzām eyledügi zamānda ol bekrī ġayretinden aġladı. Rivāyet olınur ki dersden ṣoñra Şemsüʾd-dīn oġlı Meḥemmed Şāh yanına geldükde "Ey vālid! Sen baña fāsıḳ ʿālim olmaz dirsin ammā ol

1 ve // eylemiş - MK
2 gelmiş MK
3 Kur'ân-ı Kerîm, Fussilet Sûresi, 41/21, *"Onlar da her şeyi söyleten Allâh derler."*
4 - MK
5 - AE
6 "Cevapların yazılmaya başlaması emir altındakinin mazur görülmesi gereğidir."
7 - AE
8 ẕekāvet AE

fāsıḳuñ yedinden ben[1] bugün güçle dāmen-i baḥṣi[2] ḫalāṣ eyledüm." didi. Monlā eyitdi: "Eger fāsıḳ olmayaydı daḫı ziyāde olurdı." Merḥūm sene sekiz yüz otuz ṭoḳuzda vefāt eyledi. Allāhu Teʿālā rūḥını şād ve bedenini ʿaẕāb-ı dūzaḫdan āzād eyleye.

Monlā Yūsuf Bālī İbn Şemsü'd-dīn el-Fenārī

Bu da ʿālim ü fāżıl ve her fende kāmil idi. Ḳarındaşı Meḥemmed Şāh vefāt eyledükde Sulṭān Medresesi'ni Yūsuf Bālī'ye virdiler. Ṣāḥib-i kitābuñ ceddi Yūsuf Bālī'den oḳıdı baʿdehu Yūsuf Bālī Burūsa'ya ḳāḍī oldı. Sene sekiz yüz ḳırḳ altıda ḳāḍī iken vefāt eyledi.

Monlā Ḳuṭbü'd-dīn el-İzniḳī

Müşārün-ileyh[3] Şeyḫ Ḳuṭbü'd-dīn ʿālim ü fāżıl ve zāhid ü müteverriʿ kimesne idi, taṣavvufdan behredār idi. İzniḳ'de ṭoġdı ve ʿulemāsından taḥṣīl-i ʿilm idüp her ʿilmde māhir oldı ve yine İzniḳ'de vefāt eyledi.[4] Kitāb-ı ṣalātda bir muḳaddime te'līf eyledi ki cemīʿ-i mesā'i-i ṣalātı cāmiʿ bir kitāb-ı nāfiʿ idi. Ḥikāyet[5] **[AE 11a]** olınur ki Timur ile Rūm'da cemʿ olduḳda " Bi-ġayri ḥaḳḳın ḳatl-i nefs idüp ḳan dökmek ʿādetini terk **[MK 13b]** eyle." didi.[6] Timur eyitdi: "Yā şeyḫ ḳaçan bir yire ḳonup çādırumuñ ḳapusını cānib-i şarḳa idüp girü dönmek ḳaṣdın eylesem[7] ṣabāḥın çādıruñ ḳapusını yine cānib-i ġarba müteveccih olmış buluram ve ata binsem ricāl-i ġā'ibden elli nefer kimesne bāna pīş-rev bulur.[8] Ben anlaruñ iṣrine giderem, benden ġayr onları kimesne görmez ancaḳ ben görürem ve emrlerine imtiṣāl iderem." didi. Şeyḫ eyitdi: "Ben seni recül-i ʿāḳil işidürdüm, şimdi ṣaḥīḥ bildüm ki cāhilmişsün." didükde Timur "Yā şeyḫ! Bu sözi niçün söylersiñ ve bu sözi nerden naḳl idersin?" didükde Şeyḫ Ḳuṭbü'd-dīn-i İzniḳī cevāb virüp didi ki "Zīrā sen şeyṭān vaṣfı ile iftiḫār idersin ki Allāhu Teʿālā ḥażretlerinüñ ḳahrına maẓhar olmışsun." didi ve ayrıldı.

---

1 - MK
2 "dāmen-i baḥṣi" terkibi AE'de "eyledüm" kelimesinden sonra gelmektedir.
3 Müşārün-ileyh - AE
4 ve yine // eyledi: ʿāḳıbeti Baġdād şehrinde vefāt eyledi. MK
5 Rivāyet AE
6 - AE
7 ḳaṣdın eylesem: ḳaṣdına AE
8 olur AE

Monlā Bahā'ü'd-dīn ʿÖmer bin Monlā Ḳuṭbü'd-dīn el-Ḥanefī

ʿĀlim ü fāżıl ve faḳīh ü müteşerriʿ ve emr-i fetvāda merciʿ idi. *Raḥimehu'llāh.*

Monlā İbrāhīm el-Ḥanefī

ʿĀlim ü fāżıl ve faḳīh ü ʿāmil,[1] emr-i fetvāda merciʿun ileyh idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*

Monlā Necmü'd-dīn el-Ḥanefī

ʿĀlim ü ʿāmil ve fāżıl u kāmil, rivāyet ile dirāyet beynini cāmiʿ, Müslimīn'e nāfiʿ, zamānında emr-i fetvā aña rāciʿ idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyhi raḥmeten vāsiʿaten.*[2]

Monlā Yār ʿAlī eş-Şīrāzī

Uṣūl ü fürūʿı ve maʿḳūl ü meşrūʿı cāmiʿ bir ʿālim-i nāfiʿ, müşkilāt-ı ʿulūmda merciʿun ileyh, zamānında emr-i fetvā aña rāciʿ idi. *Raḥimehu'llāh.*

Monlā Şeyḫ Muḥammed-i Cezerī

Muḥammed bin Muḥammed bin Muḥammed bin[3] ʿAlī bin Yūsuf el-Cezerī. Künyeti "Ebü'l-Ḫayr" idi, kendü taḥḳīḳi üzereydi. **[MK 14a]** Yedi yüz elli iki Ramażān'ınuñ yigirmi beşinci sebt gicesi dünyāya gelüp yedi yüz altmış birinde *Ḳur'ān-ı ʿAẓīm'* i ḥıfẓ eyleyüp altmış beşde ḫatmle namāz ḳılup bir cemāʿatden ḥadīs̱-i şerīf istimāʿ eyledi. Yedi yüz altmış sekizde ḳırā'at-i sebʿa cemʿ eyleyüp ol sene ḥacc-ı şerīfe gitdi. Altmış ṭoḳuzda Mıṣr'a vardı, ḳırā'at-i ʿaşereyi ve is̱nā ʿaşereyi ve s̱elās̱e ʿaşereyi cemʿ eyledi**.** **[AE 11b]** Şām'a vardı, Dimyāṭī ve Eberḳuş aṣḥābından ḥadīs̱ istimāʿ eyledi. Ve daḫı İsnevī ve ġayrıdan fiḳh aḫẕ eyledi ve yine Mıṣr'a vardı, uṣūli ve ʿilm-i belāġatı taḥṣīl eyledi ve İskenderiyye'ye vardı, İbn ʿAbdu's-selām aṣḥābından ve ġayrıdan ḥadīs̱ istimāʿ eyledi ve şeyḫü'l-İslām Ebü'l-Fidā İsmāʿīl bin Kes̱īr idi, yetmiş dörtde iftāya ve Şeyḫ Żiyā'ü'd-dīn yetmiş sekizde ve şeyḫü'l-İslām el-Bulḳīnī seksen beşde iftāya iẕn virdiler. Ṣoñra ḳırā'at içün oturdı, cemāʿat-i kes̱īre bundan ḳırā'at oḳıdılar. Yedi yüz ṭoḳsan üçde

1 ʿālim // ʿāmil: ʿālim u ʿāmil ve faḳīh u fāżıl AE
2 *Raḥmetu'llāhi // vāsiʿaten: Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.* MK
3 Muḥammed bin - AE

Şām'a ḳāḍī oldı ve yedi yüz ṭoḳsan sekizde Mıṣr'da baʿż-ı nehb u ġāret māl ü menālde ḫasāret olmaḳ ile Rūm'a Burūsa'ya geldi. Cemāʿat-i keṯīre bundan ḳırā'at-i ʿaşereyi tekmīl eyledi.

Timurleng'üñ fitnesinde sekiz yüz beşde Timur, mezbūrı[1] Māverāü'n-nehr'e iledüp Keş şehrinde ve Semerḳand'da cemāʿat-ı keṯīre ḳırā'at aḫẕ eylediler. Timur sekiz yüz yedi tārīḫinde vefāt idicek monlā-yı mezbūr[2] Māverāü'n-nehr'den Ḫorāsān'a vardı. Herāt'a ve Yezd'e **[MK 14b]** ve Iṣfahān'a ve Şīrāz'a dāḫil olup her birinde cemāʿat-ı keṯīre ḳırā'at aḫẕ eylediler, kimi sebʿa kimi ʿaşere. Ve Şīrāz pādişāhı Pīr Muḥammed Ḫān,[3] ḳażā-yı Şīrāz'ı teklīf eyledükde kerhen ḳabūl eyleyüp baʿdehu Baṣra'ya geldi baʿdehu Mekke-i Mükerreme ve Medīne-i Münevvere'de mücāvir oldı. Sekiz yüz yigirmi üçinde Medīne'de iḳāmet eyledükde şeyḫ-i Ḥarem[4] ḳırā'at oḳıduġı zamānda *Kitābü'n-Neşr fi'l-Ḳırā'āti'l-ʿAşr'ı* iki cildde te'līf ve muḫtaṣar *Taḳrīb'i ve Taḥbīru't-Teysīr fi'l-Ḳırā'āti'l-ʿAşere* ve *Ṭabaḳātü'l-Ḳırā'at'ı* ve *Ṣuġrā* ve *Kübrā* tārīḫlerini te'līf eyledi.

Kitāb ṣāḥibi[5] bu terceme(yi) *Tārīḫ-i Ṣuġrā*'dan naḳl ider "Ḳaçan Timur Cezerī'yi Māverāü'n-nehr'e iletdükde *Meṣābiḥ* şerḥini üç cildde te'līf eyledi ve tefsīr ü ḥadīṯ ü fıḳhdan daḫı çoḳ kitāb te'līf eyledi. Ve ḳadīmen *Ġāyetü'l-Mehere fi'z-Ziyādeti* **[AE 12a]** *ʿale'l-ʿAşere* ve daḫı *Ṭayyibetü'n-Neşr fi'l-Ḳırā'āti'l-ʿAşr* ve daḫı naḥvden *Cevhere'yi*. Ve bi'l-cümle fünūn-ı şettādan te'līfātı çoḳdur." Ve bu mekāna gelince Şeyḫ Cezerī'nüñ *Tārīḫ-i Ṣuġrā*'sından ṣāḥib-i kitābuñ bi-ʿibāretihi naḳlidür.

Ve Şeyḫ Cezerī'nüñ baʿż-ı tilmīẕlerinden mervīdür ki "Şeyḫ Cezerī[6] sekiz yüz otuz üç Rebīʿü'l-evvel'inüñ beşinci güni Şīrāz'da vefāt eyledi ve kendü Dārü'l-ḳurrāsı'nda defn olındı. Merḥūmuñ cenāzesi meşhūde idi. Yaʿnī melā'ike ḥāżır olup cenāzesinde ḫavāṣṣ u ʿavām ve ḥaḳīr u humām tamām izdiḥām üzere idi. Cenāzesine yitişen mess u taḳbīl ve yitişemeyen muḳabbili taḳbīl iderdi. Mevti ile İslām mühimmātlarından çoḳ nesne münderis

1 Cezerī'yi AE
2 Timur // mezbūr: Timur vefāt eyledi sekiz yüz yedide AE
3 - AE
4 Cezer MK
5 Kitāb ṣāḥibi: ṣāḥib-i kitāb AE
6 - AE

ü żāyiʿ oldı." **[MK 15a]** Edʿiye-i me'ṣūrede *Ḥıṣnü'l-Ḥaṣīn* adlu kitāb daḫı Cezerī'nüñdür, telḫīṣ eyledi.

Rivāyet olınur ki şeyḫüñ iki oġlı var idi. Kebīri Ebü'l-Fetḥ Muḥammed bin Muḥammed bin Muḥammed bin Muḥammed bin el-Cezerī eş-Şāfiʿī, yedi yüz yetmiş yedi Rebiʿü'l-evvel'inüñ ikinci[1]erbaʿā güni Şām'da dünyāya gelüp ve sekiz yaşında *Ḳur'ān*'ı ḥıfẓ eyledi ve daḫı *Ṣāṭıbiyye* ve *Rā'iyye'yi* ve *Manẓūme-i Hidāye*'i ḥıfẓ eyledi ve ḳırā'at-i ʿaşereyi cemʿ eylemeye şürūʿ eyledi, şeyḫ ile Mıṣr'a vardı. Ḳırā'atı şuyūḫından aḫẕ idüp ġayrı fünūna meşġūl olup ve her fenden bir kitāb ḥıfẓ eyledi. Ebū İsḥāḳ'uñ *Tenbīh*'i gibi ve İbn Mālik'üñ *Elfiyye*'si gibi. Ve Beyżāvī'nüñ *Minhāc*'ı ve *Miftāḥ*'uñ telḫīṣi ve *Uṣūlü'd-dīn'den Minhāc* ve *Elfiyye* -i Şeyḫ ʿIrāḳī ʿulūm-ı ḥadīṯden ve ġayrıdan ḥıfẓ eyleyüp şuyūḫ-ı ʿaṣr öñinde ḳırā'at idüp icāzet virdiler ve şeyḫi Burhānü'd-dīn Enbāşī iftā vü tedrīs ile iẕn virdi. Şeyḫ eydür: "Ben Rūm'a geldüm, oġlum mezbūr Muḥammed benüm ders vaẓīfelerümi cemīʿan edā eyledi vefāt idince. Ve sekiz yüz on dördinde maraż-ı ṭāʿūndan vefāt eyledi." ﴿إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ﴾[2]

Ve ṣaġīr oġlı Muḥammed bin Muḥammed bin Muḥammed bin Muḥammed bin el-Cezerī Ebü'l-Ḫayr'dur. Şeyḫ Cezerī eydür ṣaġīr oġlı içün "Yedi yüz **[AE 12b]** seksen ṭoḳuz Cumāde'l-ūlāsı'nda dünyāya geldi ki ol tārīḫ bizüm Mıṣr'dan ʿavdet idüp ve ḳarındaşı Ebü'l-Fetḥ ḳırā'atı itmām ve meşāyiḫüñ Ebü'l-Fetḥ'e icāzeti tārīḫidür. Baʿdehu mezbūr Ebü'l-Ḫayr ile ve ḳarındaşları ile Mıṣr'a vardum. **[MK 15b]** Ebü'l-Ḫayr, meşāyiḫ-i Mıṣr'dan[3] *Ṣāṭıbiyye'yi* istimāʿ eyledi ḳarındaşı Ebū Bekr Aḥmed ḳırā'atı ile. Şām'a geldük, *Buḫārī* 'yi istimāʿ eyledi. Sekiz yüz birinde Rūm'a dāḫil olduḳ, ḫatm ile namāz kılup *Cevhere*'yi ve *Muḳaddime*'yi ḥıfẓ eyledi ve sekiz yüz üçinde ḳırā'at-i ʿaşereyi tekmīl eyledi ve sekiz yüz dördinde Ẕi'l-ḥicce'nüñ ṭoḳuzuncı yevm-i vaḳfe[4] güni bir ḫatmeye daḫı şurūʿ u itmām eyledi. Ve eyyām-ı Timur'da cemīʿan Keş şehrinde sekiz yüz yedide cemʿ olduḳ. Andan ṣoñra benümle Şīrāz'a dek muṣāḥabet eyledi, anda daḫı ḳırā'at-i ʿaşeri tekmīl eyledi." Bu rivāyet cemīʿan Şeyḫ Cezerī aġzındandur.

1 ikinci: ikinci güni AE
2 Kur'ân-ı Kerîm, Bakara Sûresi, 2/156, *"Şüphesiz biz Allah içiniz ve şüphesiz biz O'na döneceğiz."*
3 Mıṣr'dan - MK
4 "yevm-i vaḳfe" terkibi AE'de "dördinde"kelimesinden sonra gelmektedir.

Bunlardan mā-ʿadā Şeyḫ Muḥammed-i Cezerī'nüñ bir oġlı daḫı vardur, nāmı Aḥmed'dür. "Yedi yüz seksen Ramażān'ınuñ on altıncı güni Şām'da ṭoġdı. On yaşına varduḳda[1] yedi yüz ṭoḳsan tārīḫinde [2] *Ḳur'ān-ı ʿAẓīm*'i ḥıfẓ eyledi ve *Şāṭıbıyye*'yi ve *Rā'iyye*'yi daḫı ḥıfẓ eyledi ve benüm te'lifātumı ḥıfẓ eyledi,[3] meşāyiḫ icāzet virdiler. Ben Rūm'a dāḫil olduḳda benümle mülāḳī oldı, ifāde vü istifādeye meşġūl oldı ve Yıldırım Bāyezīd Ḫān'uñ evlādı Meḥemmed ve Saʿīd ve Muṣṭafā ve Eşref bundan müntefiʿ oldılar ve Burūsa'da Yıldırım Bāyezīd'üñ cāmiʿi evḳāfına mütevellī olup Timurleng'üñ fitnesinde Timur bunı Nāṣır Ferec bin Berḳūḳ'a elçi gönderdükde şeyḫden ayrıldı. Yigirmi yıl miḳdārı Aḥmed Rūm'da, şeyḫ diyār-ı ʿAcem'de Timur ile olup[4] sekiz yüz yigirmi yedide şeyḫe yine ḥacc eylemek müyesser olup oġlı[5] Aḥmed'e mektūb gönderüp Mıṣr'da on altı gün muṣāḥabet eyleyüp şeyḫ giru ḥacca müteveccih olup Aḥmed Mıṣr'da[6] şevvālden ol bir şevvāle dek iḳāmet idüp sekiz yüz yigirmi sekizde şeyḫ ile[7] ḥacc eyleyüp cemīʿan yine[8] Mıṣr'a gelüp **[MK 16a]** Aḥmed Rūm'a müteveccih olup **[AE 13a]** ṭoḳuzda şeyḫden müfāreḳat eyleyüp şeyḫ Şām'a varup şeyḫ Mekke'de iken Aḥmed Mıṣr'da *Ṭayyibetü'n-Neşr'i* kitābını[9] laṭīf şerḥ eyledi. Ḥālbuki yanında nüsḫası yoḳ idi ve andan muḳaddem *Muḳaddime-i Tecvīd* 'i ve *Muḳaddime-i ʿİlm-i Ḥadīṯ'i* aʿlā[10] şerḥ eyledi. Ve sulṭān-ı Mıṣr, melik-i eşref Barsbāy mezbūr Aḥmed'i ḳarındaşı Ebü'l-Fetḥ yirine ḳırā'at u tedrīs ü meşīḫate ḳā'im-maḳām idüp Ebü'l-Fetḥ Rūm'dan ehlini Mıṣr'a götürmege gitdi ve şeyḫ daḫı diyār-ı ʿAcem'e müteveccih oldı. Bu ḳıṣṣa sekiz yüz yigirmi ṭoḳuzda idi." Buraya gelince Şeyḫ Muḥammed-i Cezerī taḳrīridür.

Ve mezbūr Şeyḫ Muḥammed-i Cezerī'nüñ bu oġullarından ġayrı iki oġlı vardur. Birisi Ebü'l-Beḳā İsmāʿīl ve birisi Ebü'l-Faẓl İsḥāḳ ve benāt(ı) Fāṭıma

1 Yaşına varduḳda: yaşında AE
2 yedi // tārīḫinde -MK
3 *Şāṭıbıyye*'yi // eyledi - MK
4 - AE
5 - AE
6 Mıṣr'da // Mıṣr'da - MK
7 bile MK
8 - AE
9 - AE
10 - MK

ve ʿĀ'işe ve Selmā[1] ve bunlaruñ cemīʿsi[2] ḳurrā-yı mücevvidī ve mürettilīndendür. Allāhu Teʿālā bunlardan rāżī ve bunları irżā eylesün. Ve Monlā Ḫıżr Beg İbn Celāl Monlā Cezerī'ye bir rubāʿī gönderdi, ol rubāʿī budur.[3] Rubāʿī:

لو كان في بابه للنظم مفخرة
الفت في مدحه ألفا من الكتب

لكنه البحر في كل الفنون فما
إهداء در إلى بحر من الأدب

Şeyḫ Cezerī bu naẓma cevāb gönderdi. Rubāʿi:

في در نظمك بحر الفضل ذو لجب
ودر نظمك عقد في طلي الأدب

الدر في البحر معهود تكونه
والبحر في الدر يبدي غاية العجب[4]

Ve baʿdehu merḥūm Şeyḫ Cezerī'nüñ Muḥammed Ebü'l-Ḫayr oġlı, fātiḥ-i İstanbul Sulṭān Meḥemmed Ḫān[5] zamānında Rūm'a geldi. ʿĀlim ü fāżıl ve ṣanʿat-ı inşāda miṯli naẓīri yoḳ idi. Sulṭān Meḥemmed Ḫān,[6] **[MK 16b]** nişāncı eyledi ve ziyāde ikrām eyledi. Zīrā fażlı bī-nihāye ve aḫlāḳı bī-ġāye idi lākin tiryākī olmaḳ ile muḫtelü'l-mizāc idi. Sulṭān Meḥemmed "Eger tiryākī olmayaydı elbette vezīr iderdüm." didi. Marīż olduḳda on yaşında bir ḳızı var idi, aña otuz biñ altun taʿyīn eyledi ve bir ṣaġīr oġlı var idi, aña daḫı otuz biñ altun taʿyīn **[AE 13b]** eyledi.

Monlā ʿAlī İbn Yūsuf el-Mevlā Şemsü'd-dīn-i Fenārī, taḥṣīl-i ʿilm içün diyār-ı ʿAcem'e gitdi. Şeyḫ Ebü'l-Ḫayr, Monlā ʿAlī-i Fenārī'nüñ diyār-ı Rūm'a teveccühini istimāʿ eyledükde vaṣiyyet eyledi ki ḳızını Monlā ʿAlī'ye tezvīc eyleyeler. Şeyḫ Ebü'l-Ḫayr vefāt eyledi. Monlā ʿAlī-i Fenārī, Rūm'a geldükde Şeyḫ Ebü'l-Ḫayr'uñ ḳızını tezvīc eyleyüp otuz biñ altunı ḳabż eyledi. Şeyḫüñ ḳızından iki fāżıl oġlı oldı, tercemesi gelse gerekdür.

---

1 ve benāt(ı) // Selmā: Ve iki benātı daḫı vardur Fāṭıma ve ʿĀ'işe MK
2 cümlesi MK
3 ol // budur. -AE
4 "Şiirinin incisinde coşkun bir fazilet deryası var. Şiirinin incisi edep gerdanında bir gerdanlıktır. / İncinin deryada varlığı herkesçe malûmdur. Lakin deryanın incide varlığı hayretin zirvesini gösterir."

Sulṭān // Ḫān: Sulṭān Meḥemmed İbn Murād AE
5 Sulṭān // Ḫān: Sulṭān Meḥemmed İbn Murād AE
6 - AE

Ve Şeyḫ Cezerī'yi Timurleng Māverāü'n-nehr'e iletdüginde bir ʿaẓīm dügün eyleyüp Ḥażret-i Seyyid Şerīf müderris idi. Semerḳand'da Timur ṣaġ cānibini ʿulemāya ve ṣol cānibini ümerāya taʿyīn eyledi.[1] Ol meclisde Cezerī'yi Seyyid Şerīf üzerine taḳdīm eyledi. Su'āl eyledüklerinde[2] "Nice taḳdīm eylemeyeyüm ki bir recül-i ʿārif, kitābı ve sünneti bu ikisinde müşkil olanı Ḥażret-i Risālet *ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem*[3] ile biʿẕ-ẕāt müşāvere ider daḫı ḥall ider." Bu ḥikāyetüñ naẓīridür ki ʿAllāme-i Taftāzānī ile Seyyid Şerīf-i Cürcānī mā-beyninde cārī olan. Ḳaçan bu ikisi Timur yanında cemʿ oldılar; Timur, Seyyid Şerīf'i ʿAllāme-i Taftāzānī'nüñ üzerine taḳdīm eyledi ve didi ki "Teslīm idelüm ki ikisi fażlda berāber idi lākin Seyyid Şerīf'üñ şeref-i nesebi vardur." didi. **[MK 17a]** ʿAllāme-i Taftāzānī ġāyetde maġmūm u maḥzūn oldı, çoḳ zamān geçmedi Monlā Saʿdü'd-dīn vefāt eyledi. Bu taḳdīm Seyyid ile Saʿdü'd-dīn'üñ Timur yanında baḥṣlerinden ṣoñra idi. Mā-beynlerinde ḥakem, Nuʿmānü'd-dīn el-Ḫˇārezmī el-Muʿtezilī idi. Seyyid Şerīf'üñ kelāmını ʿAllāme-i Taftāzānī kelāmından tercīḥ eyledi.

Ve Seyyid Şerīf'üñ Şīrāz'dan Māverāü'n-nehr'e sebeb-i irtiḥāli budur ki Timur Şīrāz'a geldükde nehb u ġāret ile emr eyledi. Baʿż-ı vüzerāsı Seyyid Şerīf içün emān ṭaleb eyleyüp Timur daḫı emān virüp Seyyid'üñ ḳapusına Timur oḳlarından bir oḳ aṣdılar, ʿādetleri emāna bu behāne idi. Şīrāz'uñ cemīʿan ḳızları ve ḫātūnları Seyyid Şerīf'üñ evine cemʿ oldılar. Vezīrüñ Seyyid Şerīf üzerinde olan ḥaḳḳ-ı emān içün Seyyid'i Māverāü'n-nehr'e bile alup[4] gitmege recā **[AE 14a]** eyledi, Seyyid Şerīf daḫı tābiʿ oldı. *Şerḥ-i Miftāḥ* evvelinde ḥattā ابتليت في آخر العمر بالارتحال إلى ما وراء النهر[5] didügi budur. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*

Mevlānā ʿAbdu'l-vācid İbn Muḥammed

Diyār-ı ʿAcem'den gelüp Kütāhiyye Medresesi'ne müderris oldı. El-ān ol medrese Vācid Medresesi dimek ile maʿrūfdur. ʿUlūm-ı edebiyyede ve fünūn-ı ʿaḳliyye vü naḳliyyede ve ḥadīṯ ü tefsīrde kāmil idi. Ve *Niḳāye*'yi

1 - AE
2 eyledüklerine AE
3 - AE
4 - AE
5 "Ahir ömrümde Mâverâü'n-nehr'e gitmeye mecbur oldum."

şerḥ eyledi ve şerḥde mesā'il-i keṣīre getürüp sekiz yüz altı tārīḫinde tamām eyledi. Ṣāḥib-i kitāb eydür: "Bir manẓūme kitābını gördüm, ʿilm-i usṭurlābda Mevlānā Fenārī oġlı Meḥemmed Şāh'a ḥıfẓ eylesün diyü te'līf eyledi, naẓmı belīġ ve ġāyet ḥasen idi." **[MK 17b]**

Mevlānā ʿAbdu'l-laṭīf bin Melek

Aydınoġlı Emīr Meḥemmed'üñ muʿallimi idi. Tire'de müderris idi, şimdi ol medrese aña nisbet olınur. Cemīʿ-i ʿulūmda māhir idi, ḫuṣūṣan ʿulūm-ı şerʿiyyede. *Mecmaʿu'l-Baḥreyn*'i şerḥ eyledi ve *Meşārıḳ*'ı daḫı şerḥ eyledi ve uṣūlde *Menār*'ı şerḥ eyledi. Ve taṣavvufda bir risālesi vardur ki ʿilm-i taṣavvufda mahāretine delālet ider. Bir ḳarındaşı var idi, Fażlu'llāh-ı Tebrīzī aṣḥābından idi, ḥurūfī-i ḍālle ṭā'ifesinüñ re'īsi idi.

Mevlānā Muḥammed bin ʿAbdu'l-laṭīf İbn Melek

Viḳāye'yi laṭīf şerḥ eyledi. *Ravżatü'l-Muttaḳīn* adlu bir kitābı vardur. *Raḥimehu'llāh*.

Mevlānā ʿAbduʾr-raḥmān İbn ʿAlī İbn Aḥmed el-Bisṭāmī meşreben ve el-Ḥanefī meẕheben ve el-Anṭākī mevliden

Fıḳh u ḥadīṯ ü tefsīre ʿālim idi, ḫavāṣṣ-ı ḥurūfa ve ʿilm-i vefḳe ʿārif idi ve ʿilm-i cifrde māhir idi, tevārīḫe ʿālim idi. ʿUlūm-ı ʿArabiyye'ye ṭālib olup Şām vilāyetini gezdi, Mıṣr'a vardı ve Maġrib vilāyetini devr eyleyüp maṭlūbına vāṣıl oldı. Muḥaṣṣal-ı kelām, ḥavāṣṣ-ı ḥurūfda ʿaẓīm taṣarrufı var idi. Esmā'u'llāh'a iştiġālde te'ṯīr-i ʿaẓīmi var idi. Ḥikāyāt-ı ġarībesi vardur. Burūsa'ya geldi, Monlā Fenārī'ye buluşdı, Fenārī'den çoḳ ʿilm taḥṣīl eyledi. ʿİlm-i cifrde, ʿilm-i vefḳde ve ḫavāṣṣ-ı Esmā'u'llāh'dan ve ʿilm-i tevārīḫde bī-nihāye taṣnīfātı vardur. **[AE 14b]** Ṣāḥib-i kitāb eydür: "Ekṯerini kendü ḫaṭṭı ile gördüm, ḫaṭṭı ġāyet muḥkem idi." dir. Muṣannefātınuñ ġāyet eyüsi *Fevā'iḥu Miskiyye fi'l-Fevātiḥi'l-Mekkiyye*'dür. Bunda yüzden ziyāde ʿilm cemʿ eyledi. Ve *Şemsü'l-Āfāḳ fī-ʿİlmi'l-Ḥurūf* **[MK 18a]** *ve'l-Evfāḳ* kitābı bunuñdur. Burūsa'ya gelüp tavaṭṭun eyledi, ḳabri daḫı Burūsa'dadur. Bu beyt anuñdur. ʿArabiyye:[1]

1 - AE

فقير غريب أتى روم زائرا
دعي عبد الرحمن المقيم ببروسه [1]

Mevlānā ʿAlāʾüʾd-dīn er-Rūmī

ʿĀlim ü fāżıl, ḥadīdüʾṭ-ṭabʿ, ḳaviyyüʿẕ-ẕekā idi. ʿAllāme-i Taftāzānīʾnüñ ve Seyyid Şerīfʾüñ derslerine ve bahṣlerine ḥāżır olup onlardan çoḳ suʾāl ve cevāb ḥıfẓ idüp ḥāżırları baḥṣden ʿāciz ḳordı. Mıṣrʾa geldi, ʿulemāsını ʿāciz ḳodı. Bir risālesi vardur. Anda nice fenden suʾāller cemʿ eylemiş idi. Ṣāḥib-i kitāb eydür: "Ceddüm ḫaṭṭı ile bende vardur."

Mevlānā Faḫrüʾd-dīn er-Rūmī

ʿĀrif u zāhid kimesne idi. Ḫalāʾiḳden münḳaṭıʿ olup kendü nefsine meşġūl olup taḳvā üzerine idi ve Mudurnı ḳaṣabasında sākin idi. Vaẓīfelü imāma iḳtidā eylemezdi, ḳudemā ʿibādetde ücreti kerīh gördüklerinden ötüri. ʿUlūm-ı şerʿiyyede kāmil idi. Daʿvāt-ı meʾṣūrede bir kitāb teʾlīf idüp mebāḥiṣ-i daḳīḳa tażmīn eyledi. Onı görenler ʿulūmda ḥaẕāḳatını añlarlar.

Mevlānā Şeyḫ Ramażān

ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup faḳīh oldı ṣoñra Sulṭān Bāyezīd ḳāḍī-ʿasker eyledi.

Mevlānā Aḥmedī

Vilāyet-i Germiyān'dan idi. ʿUlemāsından oḳıdı ṣoñra Mıṣrʾa vardı. Monlā Fenārī ile ve Ḥācī Paşa ile bir şeyḫe vardılar. Hemān şeyḫ bunlara baḳduḳda Aḥmedīʾye baḳdı[2] "Yazıḳ saña şiʿrde ʿömrüñi żāyiʿ itseñ gerek." didi. Ḥācī Paşaʾya eyitdi: "Yazıḳ saña ʿömrüñi ṭıbda żāyiʿ itseñ gerek." **[MK 18b]** didi. Mevlānā Fenārīʾye "Sen ʿālim-i Rabbānī olsañ gerek." didi, hem didügi gibi oldı. Monlā Aḥmedī bilād-ı Rūmʾa geldi, Germiyānoġlı emīre muʿallim oldı. Emīr-i mezbūr[3] ise şiʿre ṭālib idi ṣoñra Yıldırım Bāyezīd oġlı Süleymān Şāh ile muṣāḥib olup yanında mertebe-i ʿaẓīme ṣāḥibi oldı. Anuñçün **[AE 15a]** *İskender-nāme*'yi naẓm eyledi daḫı çoḳ ḳaṣāʾid ü eşʿār

1 "Bir fakir ve garip ziyaret için Anadolu'ya geldi. Sonra da Bursa'da mukîm Abdurrahman diye anıldı."
2 - MK
3 - AE

naẓm eyledi. Ḳaçan[1] Emīr[2] Timur ol diyāra geldükde Aḥmedī, anuñla muṣāḥib olup bir gün[3] bile ḥammāma girdiler. Timur, Aḥmedī'ye "Benümle ḥammāma girenleri ḳıymete ṭut." diyü teklīf eyleyüp her birini ḳıymete ṭutup Timur "Beni daḫı ḳıymete[4] ṭut." didi. Aḥmedī eyitdi: "Sen seksen aḳçeden artuḳ degmezsin." Timur eyitdi: "'Adlle ḥükm eylemedüñ, benüm futam ḫod seksen aḳçeyedür." didükde Aḥmedī eyitdi: "Benüm de ḳıymete ṭutduġum futadur, sen bir aḳçe degmezsin." didi. Timur ziyāde ḥaẓẓ eyledi, ḥammāmda olan ālātı hep Aḥmedī'ye baġışladı, çoḳ nesne var idi.

Mevlānā Bedrü'd-dīn Maḥmūd bin İsrā'il bin ʿAbdu'l-ʿazīz

Ḳāḍī Simavnoġlı dimek ile meşhūrdur. Simavna Ḳalʿası'nda ṭoġdı. Babası anda ḳāḍī idi ve hem evvelde[5] emīr-i ʿasker idi. Ol kalʿa anuñ elinde fetḥ oldı. Rivāyet olınur ki ecdādı Āl-i Selçuḳ'a vezīr idi, kendü de Sulṭān ʿAlā'ü'd-dīn Selçūḳī'nüñ ḳarındaşı oġlı idi. Kalʿa-i mezbūrenüñ fetḥi ve Şeyḫ Bedrü'd-dīn'üñ velādeti Sulṭān Murād Ġāzī Ḫünkār zamānındadur.

Şeyḫ Bedrü'd-dīn[6] ṣabī iken vālidinden oḳıyup ḳırā'ati ḥıfẓ eyledi. Monlā Şāhidī'den oḳıyup[7] naḥv u ṣarfı Mevlānā Yūsuf'dan oḳıdı. Ṣoñra babası ʿammisi oġlı Mü'eyyed bin ʿAbdu'l-mü'min **[MK 19a]** ile Mıṣr'a geçüp -lākin evvelā baʿż-ı ʿilmi Ḳonya'da oḳıyup ʿilm-i naḥvi[8] Fażlu'llāh şāgirdi Feyżu'llāh'dan oḳıdı- dört ay yanında ṭurdı. Mevlānā Feyżu'llāh fevt olduḳdan ṣoñra diyār-ı Mıṣr'a göçüp Mıṣr'da[9] Seyyid Şerīf-i Cürcānī ile Mübārek Şāh Manṭıḳī'den oḳıyup Mübārek Şāh ile ḥacca varup Mekke'de Şeyḫ Zeylaʿī'den oḳıyup ṣoñra yine Mıṣr'a gelüp Seyyid Şerīf ile Şeyḫ Ekmel'den oḳıyup cemīʿ-i ʿulūmı andan taḥṣīl eyledi.

Şeyḫ Bedrü'd-dīn'den Sulṭān Ferec bin Berḳūḳ-ı melik-i Mıṣr oḳıdı ṣoñra Şeyḫ Bedrü'd-dīn'e ceẕbe-i İlāhiyye yitişüp Mıṣr'da eş-Şeyḫ Seyyid

1 - AE
2 - MK
3 - MK
4 ṭutup // ḳıymete - MK
5 anda AE
6 - AE
7 Monlā // oḳıyup - MK
8 meʿānī MK
9 - AE

Ḥüseyn[1] Aḫlāṭī'ye varup[2] anuñ yanında taḥṣīl-i merātib eyleyüp şeyḫ bunı irşād içün Tebrīz'e gönderdi. Rivāyet olınur ki Emīr Timur Tebrīz'e varduḳda ʿulemā Timur yanında **[AE 15b]** münāzaʿa-i keşīre eyleyüp mümeyyiz olmaġın baḥṣ faṣl olınmadukda Cezerī, Şeyḫ Bedrü'd-dīn'i Timur yanında mümeyyiz olmasını ẕikr idüp ve tervīc ü terġīb eyleyüp "Şeyḫ Bedrü'd-dīn mümeyyiz olmayıcaḳ bunlaruñ baḥṣi tamām olmaz." dimegin Timur, Bedrü'd-dīn'i ḥakem eyleyüp ḥaṣmlaruñ her birisi ḥükmine rāżī oldılar. ʿUlemā faẓlında ittifāḳ idüp Emīr Timur çoḳ māl virüp nihāyet mertebede ikrām eyledi. Ṣoñra Şeyḫ Bedrü'd-dīn külliyyesini terk idüp Bidlis'e geldi. Ṣoñra Mıṣr'a gelüp yine[3] Şeyḫ Aḫlāṭī'ye buluşup ṣoñra Aḫlāṭī fevt olduḳda Şeyḫ Bedrü'd-dīn'i yirine oturtdı. Altı ay oturduḳdan ṣoñra Bedrü'd-dīn Ḥaleb'e geldi ṣoñra Ḳonya'ya geldi ṣoñra Rūm'a Tire'ye geldi.[4] Saḳız Aṭası'nuñ re'īsi şeyḫi daʿvet eyleyüp şeyḫüñ öñinde İslām'a gelüp **[MK 19b]** şeyḫüñ eḥibbāsından oldı. Ṣoñra Edrine'ye gelüp vālidini ḥayy buldı.

Ol vaḳt ki Āl-i ʿOṯmān'dan Mūsā Çelebi tasalluṭ eyledi, şeyḫi ḳāḍī-ʿasker eyledi. Mūsā Çelebi'nüñ ḳarındaşı Çelebi Sulṭān Meḥemmed, ḳaçan kim[5] Mūsā Çelebi'yi ḳatl eyledükde şeyḫi ehli ile ve ʿıyāli ile İzniḳ'de ḥabs idüp ayda biñ aḳçe taʿyīn eyledi. Ṣoñra Şeyḫ Bedrü'd-dīn Emīr İsfendiyār'a ḳaçdı, vardı. Ḳaṣdı Tatar'a varmaḳ idi. İsfendiyār, Āl-i ʿOṯmān ḫavfından şeyḫe iẕn virmedi ṣoñra vilāyet-i Rūm'dan[6] Zaġra'ya gönderdi. Eḥibbāsı yanında cemʿ olduḳda baʿżı kimesne şeyḫ içün "Dimāġında salṭanat fikri vardur." diyü Sulṭān Meḥemmed'e[7] ġamz eylediler, emr gönderüp aḫẕ eyledi.[8] Mevlānā Ḥaydar-ı ʿAcemī fetvāsı ile ḳatl eyledi.

Çoḳ teṣānīfi vardur; birisi *Leṭā'ifü'l-İşārāt ve* şerḥi, *Teshīl*'dür. İzniḳ'de maḥbūs iken te'līf eyledi. Ve birisi daḫı *Cāmiʿü'l-Fuṣūleyn*'dür. Ve birisi daḫı '*Unḳūdü'l-Cevāhīr*'dür. Ṣarfda *Maḳṣūd* şerḥidür.[9] Ve birisi daḫı taṣavvufda

1 - MK
2 yitişüp AE
3 - AE
4 ṣoñra // geldi: ṣoñra Ḳonya'ya çıḳup andan Tire'ye geldi. MK
5 ḳarındaşı // kim -AE
6 Rūmili'nde MK
7 Sulṭān Meḥemmed'e -AE
8 emr // eyledi: daḫı aḫẕ eyledi. AE
9 ṣarfda // şerḥidür: ṣarfa da ve maḳṣūda da şerḥi vardur MK

Meserretü'l[1]*-Ḳulūb*'dür. Ve biri daḫı *Vāridāt*'dur. Vefātı taḫmīnen sekiz yüz on sekizdedür. "Seyyid Şerīf fażl ile medḥ iderdi." diyü rivāyet olınur.

Mevlānā Ḥācī Paşa

Aydın vilāyetinde idi. Mıṣr'a göçdi, anda Şeyḫ Ekmel'den ve ʿulūm-ı ʿaḳliyyeyi, Mübārek Şāh Manṭıḳī'den oḳıdı. Ṣoñra marīż olup żarūrī ʿilm-i ṭıbba meşġūl **[AE 16a]** oldı. Ḥattā anda māhir olup Bīmāristān-ı Mıṣr'a re'īs oldı. *Kitāb-ı Şifā*'yı[2] te'līf eyledi ve ṭıbda Türḳī *Teshīl* adlu bir kitāb daḫı[3] te'līf eyledi. Ve ṭıbba meşġūl olmazdan muḳaddem ʿAllāme Rāzī'nüñ *Şerḥ-i* **[MK 20a]** *Meṭāliʿ*'i'ne ḥāşiye yazdı ki "taṣavvurātına ve taṣdīḳātına" bir ḥāşiyedür. Seyyid Şerīf ḥāşiyesinden evvel didi. Ḥattā baʿż-ı mevāzıʿda Seyyid Şerīf bunuñ üzerine redd ider. Beyżāvī'nüñ *Ṭavāliʿ*'ini daḫı şerḥ eyledi. "Seyyid Şerīf Şeyḫ Bedrü'd-dīn gibi buña da fażīlet-i tāmme ile şehādet eyledi." diyü rivāyet olınur.[4]

VE MİN-MEŞĀYİḪİ FĪ-ZEMĀNİHİ[5]

Şeyḫ Ḥāmid bin Mūsā el-Ḳayṣerī

Ḳayṣeriyye'dendür. Meşāyiḫ-i müte'aḫḫirīnüñ evvelisidür. ʿUlūm-ı ẓāhire vü bāṭıneyi cemʿ eylemiş idi. Kerāmāt-ı ʿaliyye ve maḳāmāt-ı seniyye ṣāḥibi idi. Evvellerinde Burūsa'da tavāṭṭun idüp arḳası ile etmek ṣatardı. Nās teberrüken etmegi bundan almaġa saʿy iderlerdi. Şeyḫ Şemsü'd-dīn-i Fenārī buña muṣāḥib olup bundan istifāde idüp fażlına iʿtirāf iderdi. Sulṭān Bāyezīd Burūsa'da Cāmiʿ-i Kebīr'i binā idüp şeyḫi ṭaleb eyledi ki cāmiʿde[6] vāʿiẓ ola. Birḳaç meclis vaʿẓ eyleyüp nāsuñ teveccühini görüp Aḳsarāy'a göçdi.

Ẓāhir-i ṭarīḳatı Şeyḫ Ḫˇāce ʿAlī-i Erdebīlī'den aḫẕ eyledi. İllā bu ḳadar var ki Ḫˇāce ʿAlī, Üveysī idi. Bāṭınen, Bāyezīd-i Bisṭāmī rūḥından aḫẕ eyledi.

1 *Ḥasretü'l MK*
2 *Kitāb-ı Şifā*'yı: Kitāb MK
3 - AE
4 diyü // olınur - AE
5 Ve // zemānihi: Sulṭān Yıldırım Bāyezīd ki zamān-ı meşāyiḫinden AE
6 bunda AE

Rivāyet olınur ki Ḥażret-i Ḫıżır ʿaleyhi's-selām[1] ile muṣāḥib idi. Mevlānā Ayās'dan menḳūldür ki "Ekṣer meşāyiḫe ẕillet vāḳiʿ olup eski mertebesini yitürürdi, Şeyḫ Ḥāmid'e ḳaṭʿan vāḳiʿ olmadı." Naḳl olınur ki ṭarīḳatı Şeyḫ Ḥāmid evvelā Şām'da Bāyezīdiyye Zāviyesi'nde sākin olan **[MK 20b]** meşāyiḫden aḫẕ idüp ṣoñra andan Ḫʿāce ʿAlī-i Erdebīlī'ye naḳl eyledi.

Naḳl olınur ki mürīdlerinden birisi bir ḳıṭʿa yir kendü içün bir ḳıṭʿa yir şeyḫi içün eküp mürīdüñ yiri ḥāṣıl oldı, şeyḫüñ yirinde aṣlā nesne ḥāṣıl olmadı. Bir gün şeyḫ mezraʿaya vardı, mürīde eyitdi: "Benüm ḥaṣatum ḳanḳıdur?" didi. Mürīd de utanup ekin biten yire işāret idüp "Bu sizüñdür." didükde şeyḫ ġamlanup mürīd sebeb-i ġamından su'āl eyledükde şeyḫ eydür: **[AE 16b]** "Benüm yirüm ekin bitürmiş yir degüldür illā benden bir günāh-ı ʿaẓīm ṣādır olduġındandur." didi. Şeyḫ Ḥāmid Aḳsarāy'da fevt oldı. Ḳabri meşhūrdur, ziyāret olınur. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*

Şeyḫ Şemsüʾd-dīn Muḥammed bin ʿAlī el-Ḥüseynī

Kitābu'llāh ve sünneti ʿālim idi, ʿārif-i bi'llāh idi. Zāhid ü müteverriʿ ve ceẕbe-i ʿaẓīme ṣāḥibi idi. Taṣavvufda[2] ḳadem-i rāsiḫi var idi. Buḫārā'da ṭoġdı, ṣabī iken kerāmātı ẓāhir olup meşāyiḫ-i ʿiẓām ile muḳārin olup nice menāzil ḳaṭʿ eyledi ṣoñra Rūm'a gelüp Burūsa'da tavaṭṭun eyleyüp Şemsü'd-dīn-i Fenārī'den oḳıdı.

Ṣāḥib-i kitāb eydür: "Ben ḫaṭṭı ile Ṣadrü'd-dīn-i Ḳonevī'nüñ *Miftāḥü'l-Ġayb* adlu kitābını gördüm." Fenārī'den oḳıyup Fenārī ḫaṭṭı ile icāzet yazmış. Ṣoñra ahālī-i Burūsa ziyāde sevdiler, beynlerinde Emīr Sulṭān dimek ile meşhūr oldı. Cümle-i eḥibbāsından birisi Sulṭān Yıldırım Bāyezīd Ḫān'uñ[3] ḳızı idi. Ḥattā Sulṭān Bāyezīd şeyḫe tezvīc idüp şeyḫüñ andan evlādı ẓuhūr eyledi. Selāṭīn-i ʿOṯmāniyye bundan kerāmāt müşāhede eylediler daḫı[4] ziyāde taʿẓīm idüp sefere gitdüklerinde şeyḫden **[MK 21a]** duʿā alup ḳılıçların şeyḫden ṭaḳınurlardı.

Rivāyet olınur ki Emīr[5] Timur Burūsa'ya dāḫil olduḳda Tatar şehri

1 Ḥażret-i // ʿaleyhi's-selām: Ḫıżır AE
2 - AE
3 - AE
4 eylediler daḫı: eylemegin ziyāde MK
5 - MK

fesāda virüp Burūsa ḫalḳı şeyḫden meded ṭaleb idüp taẓarruʿ eylediler. "Bu ẓulmetüñ elinden bizi ḫalāṣ eyle." didüklerinde şeyḫ "'Askere varuñ bir naʿl-bend vardur ṭurfe heyʾetdür[1] şu şekilde ve şu heyʾetde bir ādem vardur ḳaçan[2] bulduġuñuz vaḳt benden selām idüp şeyḫ şimden ṣoñra sizden umar ḳi varup gidesüz diyüñ." diyüp bunlar daḫı ʿaynı ile ol şaḫṣı bulup şeyḫüñ ḫaberini īṣāl eyledüklerinde "N'ola baş üstine, irte göçelüm gidelüm." diyüp hemān irtesi Emīr[3] Timur göçüp şöyle gitdi ki ʿaskerüñ öñi ardına ḳatlanmadı. Şeyḫ-i merḥūm sekiz yüz otuz üçde Burūsa'da fevt oldı.[4] Baʿżılar "Sekiz yüz otuz ikide fevt oldı." didiler. Ḳabri Burūsa'da meşhūrdur, ziyāret iderler. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*

Şeyḫ Ḥācī Bayram Sulṭān el-Anḳaravī

Engüri'ye ḳarīb **[AE 17a]** Ṣolfaṣol adlu ḳaryede ṭoġdı ki Çubuḳ Ṣuyu dimek ile maʿrūf ırmaḳ kenārındadur. ʿUlūm-ı ʿaḳliyye vü naḳliyyeye meşġūl olup ikisinde de māhir oldı ṣoñra Engüri Medresesi'ne müderris oldı ṣoñra medreseden ferāġat eyleyüp Şeyḫ Ḥāmid muṣāhabetini iḫtiyār idüp maḳāmāt-ı sülūke ʿārif oldı. Kerāmāt-ı ʿıyāniyye vü maʿneviyye ṣāḥibi idi. Ṣoḥbeti ziyāde mü'eṣṣir idi. Ṣoḥbeti bereḳātında nice kimesne merātib-i ʿāliyeye vāṣıl oldı. ʿĀḳıbeti[5] Engüri'de fevt oldı. Ḳabri meşhūrdur, ziyāret olınur, duʿā mezārında müstecāb olınur. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*

Şeyḫ ʿAbduʾr-raḥmān el-Erzincānī

Şeyḫ Ṣāfiyyü'd-dīn-i Erdebīlī ḫalīfelerinden idi. Rūm'a **[MK 21b]** gelüp Amāsiyye'ye ḳarīb Ṭaġ semtinde tavaṭṭun eyledi. Bir gün baʿż-ı mürīdlerine "Bir cemāʿat ḳonuḳ gelse gerek, ṭaʿām ḥāżır idüñ." diyüp "Yanumuzda nesne yoḳdur, ne iḥżār idelüm?" didüklerinde şeyḫ ṣavmaʿasından çıḳup hemen bir alay āhū gelüp şeyḫ ol āhūlara[6] "Ḳonuḳ içün ḳanġıñuz nefsini fedā ider?" didükde hemān içinden birisi ilerü gelüp mürīdler ẕebḥ eylediler, hemān ḳonuḳlar gelüp bişürdiler. Bir gün şeyḫ-i müşārün-ileyh[7] maḥzūn

1 bir // heyʾetdir - AE
2 - MK
3 - MK
4 Şeyḫ // oldı: Burūsa'da sene sekiz yüz otuz üçde fevt oldılar. AE
5 - AE
6 ol āhūlara: bunlara AE
7 - AE

ṣabāḥa dāḫil olup sebeb-i ḥüzninden su'āl eylediler, eyitdi: "Erdebīl ṭā'ifesi taḳvā ve ḥüsn-i ʿaḳīde üzerlerine idi, bugün içlerine şeyṭān girüp dedeleri ṭarīḳinden azdurdı." didi. Birḳaç gün geçdi geçmedi[1] ḫaber geldi ki "Şeyḫ Ḥaydar ṭarīḳ-i ḍalāle sülūk idüp[2] ecdādı ve eslāfı ṭarīḳini taġyīr ve iʿtiḳādlarını tebdīl eyledi." didiler.

Şeyḫ Ṭabduḳ Emre

Ṣaḳarya kenārında bir ḳaryede tavaṭṭun idüp nāsdan ʿuzlet eylemiş idi. İrşād ṣāḥibi idi[3] ve kerāmātı ẓuhūr eylemiş idi.

Şeyḫ Yūnus Emre

Ṭabduḳ Emre dervīşlerinden idi. Şeyḫüñ zāviyesinde odun çekerdi, getürdügi odunda bir egri odun yoḳ idi. Şeyḫ su'āl eyledükde "Bu ḳapuya egri yaraşmaz." diyü cevāb virdi. Kerāmet-i ẓāhiresi vardur, vecd ü ḥāl ṣāḥibidür. Türkī taṣavvufda çoḳ naẓmı vardur. Tevhīdde maḳāmı ʿālī idügi **[AE 17b]** andan añlanur. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[4]

1 - AE
2 - AE
3 - MK
4 - AE

EṬ-ṬABAḲATÜ'L-ḪĀMİSETÜ FĪ-DEVLETİ'S-SULṬĀN MEḤEMMED ḪĀN İBN YILDIRIM BĀYEZĪD ḪĀN

Tārīḫ-i [MK 22a] hicretüñ sekiz yüz on altısında taḫta geçüp pādişāh oldı.

VE MİN-ʿULEMĀ'İ FĪ-ZEMĀNİHİ

Mevlānā Ḥaydar bin Muḥammed bin el-Ḥāfī el-Herevī

Saʿdü'd-dīn-i Taftāzānī şāgirdlerindendür. ʿĀlim ü fāżıldur ve muḥaḳḳiḳ u müdaḳḳiḳdür. Taftāzānī'nüñ *Şerḥ-i Keşşāf*'ına ḥāşiyesi vardur. Anda fāżıl-ı Şīrāzī'nüñ üstādı Taftāzānī'ye eyledügi iʿtirāżāta cevābı vardur. Ve daḫı *İżāḥ-ı Meʿānī*'ye şerḥi vardur. Ṣāḥib-i kitāb "Ol şerḥi ben gördüm." dir. Ve daḫı dir ki "İşitdüm ki *Ferāʾiż-i Sirāciyye* şerḥi var imiş." Merḥūm ṣāḥib-i mürüvvet ve veraʿ u taḳvā ṣāḥibi idi. Sekiz yüz otuz tārīḫinüñ onında fevt olmış. *Raḥmetuʾllāhi ʿaleyh*.

Mevlānā Faḫrüʾd-dīn-i ʿAcemī

Vilāyetinde ʿulemā-yı ʿaṣrından oḳıdı. Rivāyet olınur ki evvelā[1] Seyyid Şerīf'den oḳıyup ṣoñra Rūm'a gelüp Meḥemmed Şāh-ı Fenārī'nüñ dersi muʿīdi oldı ṣoñra baʿż-ı medreselere müderris olup ṣoñra Sulṭān Murād zamānında müftī olup[2] Sulṭān Murād günde otuz aḳçe taʿyīn eyledi. Sulṭān vaẓīfesini arturmaḳ isterdi, ol ḳabūl eylemezdi. "Benüm beytü'l-mālden ḥaḳḳum kifāyetüm ḳadardur, ziyādesi ḥelāl degüldür." dirdi. ʿĀlim-i müteşerriʿ[3] idi.

Ḫˇāce-zāde *Buḫārī*'yi bundan oḳıdı, ḥadīṯe icāzet virdi. Ṣāḥib-i kitāb eydür: "Vālidüm daḫı Ḫˇāce-zāde'den oḳıdı, mücāz oldı. Ben daḫı vālidümden oḳıdum, mücāz oldum." Faḫrü'd-dīn ḥadīṯe icāzeti **[MK 22b]** Mevlānā Ḥaydar el-Herevī'den alup ol daḫı Saʿd-ı Taftāzānī'den aldı.

Faḫrü'd-dīn'üñ Sulṭān Meḥemmed bin Murād Ḫān ile bir ġarīb ḳıṣṣası vardur. Ḥikāyeti budur ki ṭāʾife-i Ḥurūfiyye ve ḍāllenüñ reʾīsi olan

1 - AE
2 ṣoñra // olup -AE
3 meşrūʿ MK

Fażlu'llāh-ı Tebrīzī'nüñ etbāʿından baʿżısı Sulṭān Meḥemmed Ḫān'a muṣāḥib olduḳda Vezīr Maḥmūd Paşa bundan ziyāde müte'ellim oldı. Pādişāhdan ḫavfından aṣlā kimesneye söylemeyüp Faḫrü'd-dīn-i mezbūra ḫaber virdükde Faḫrü'd-dīn bunlaruñ kelimāṭ-ı bāṭılalarını bi'z-zāt istimāʿ murād eyledükde Maḥmūd Paşa, Faḫrü'd-dīn'i sarāyında bir yirde **[AE 18a]** gizleyüp ol mülḥidi daʿvet eyledi ve kendü ol bāṭıl meẕheb ṭarafına meyl ider gibi oldı tā cemīʿ-i ḳavāʿid-i bāṭılalarını iẓhār idüp Faḫrü'd-dīn istimāʿ eylesün diyü. Mülḥid-i mezbūr daḫı ḳavāʿid-i bāṭılalarını beyān u ʿıyāna başlayup kelāmını ḥulūle ve ittiḥāda yitişdürdükde monlānuñ ṣabrı ḳalmayup çıḳup mülḥid-i mezbūre ġażab u şiddet ile sebb idüp mülḥid-i mezbūr dārü's-saʿādeye ṭoġrı ḳaçup monlā ardınca ḳovup pādişāh öñinde mülḥidi ṭutup pādişāh ḥicābından sākit oldı.

Monlā, mülḥidi Edrine'de Yeñi Cāmiʿe getürüp nāsa nidā olınup cemʿ olduḳda monlā minbere çıkup "Ḥurūfīler'üñ meẕhebleri bāṭıldur, kendüler kāfir u zindīḳdür." diyü ḥükm idüp ve[1] "Ḳatlleri vācibdür." diyü ḥükm idüp ve "Bunlaruñ ḳatline mübāşeret idenlerüñ şu ḳadar ṣevābları vardur." diyü beyān idüp ve re'īslerini aṣḥābı ile aḫẕ idüp re'īslerini iḥrāḳ bi'n-nār eyledi. **[MK 23a]** Rivāyet olınur ki odı monlā kendü üfürdi ḥattā ṣaḳalı yandı. Zīrā monlānuñ[2] ṣaḳalı çoḳ idi. Ṣoñra nās odun cemʿ idüp mülḥid-i mezbūrı iḥraḳ idüp cemīʿ-i aṣḥābını ḳatl eylediler daḫı nārü'l-ḥārrı söndürdiler, ehl-i sünneti sevindürdiler.

Rivāyet olınur ki monlā-yı mezbūr[3] marīż olduḳda Mevlānā ʿAlī-i Ṭūsī göre gelüp bundan vaṣiyyet ṭaleb eyledükde böyle vaṣiyyet eyledi ki لا يخلي ظهر العوام من عصا الشريعة yaʿnī " ʿAvāmuñ arḳasını şerīʿat degneginden ḫālī eyleme." diyü vaṣiyyet eyledi, ġayrı söylemedi. Edrine'de medfūndur. *Raḥimehu'llāh*.

Mevlānā Yaʿḳūb el-Aṣfar el-Ḳaramanī

Ṣaru Yaʿḳūb dimekle meşhūr,[4] ʿālim ü fāżıl idi. Cemīʿ-i ʿulūmda müşāreketi var idi. Ṣāḥib-i kitābuñ cedd-i ümmisi *Telvīḥ*'i bundan oḳıyup ḳaçan

1 diyü // ve - MK
2 zīrā monlānuñ - AE
3 - AE
4 dimekle meşhūr -AE

bir mes'ele-i uṣūl oḳınsa fürūʿdan aña ne kadar mes'ele müteferriʿ ise cümlesini orada taḳrīr ü beyān iderdi. Mütevāżiʿ ü müteḫaşşiʿ idi. Burūsa'ya gelüp Monlā Yegān'e buluşup baʿż-ı su'āllerini Monlā Yegān'e ʿarż eyleyüp Monlā Yegān begendi, cevāba muʿteriż olmayup ġāyet ikrām eyledi.

Āyetüñ beyninde teʿāruża bir risālesi vardur, **[AE 18b]** beyti budur. ﴿ إِنَّا لَنَنْصُرُ رُسُلَنَا ﴾[1] ﴿ وَيَقْتُلُونَ النَّبِيِّنَ بِغَيْرِ الْحَقِّ ﴾[2] Sebeb-i taṣnīfi[3] bunuñ ile ʿulemā-yı Mıṣr beyninde bu defʿ-i taʿarrużda cārī olandır. Ṣāḥib-i kitāb eydür: "Ben o risāleyi gördüm, ol risāle ʿulūmda tebaḥḥurına delālet ider.

Ve işitdüm ki menāsik-i ḥacda daḫı taṣnīfi vardur. Ve baʿż-ı ulularuñ mecmūʿalarında yazmış ki bunı[4] baʿż-ı müderrislerden **[MK 23b]** işitdüm. Ol daḫı babasından işitmiş, babası rivāyet ider Monlā Ṣaru Yaʿḳūb'dan Ṣaru Yaʿḳūb[5] dir ki 'Ben düşümde Ḥażret-i Risālet'i ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem gördüm, didüm ki 'Yā Resūla'llāh! Sizden naḳl olınur ki لحوم العلماء مسمومة فمن شمها مرض ومن أكلها مات yaʿnī "Ulemānuñ eti aġuludur, ḳoḫulayan marīż olur, ekl eyleyen fevt olur.' 'Yā Resūla'llāh! Sen böyle didüñ mi?' didükde Resūlu'llāh *ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem* buyurdı ki[6] 'Yā Yaʿḳūb! Neʿam لحوم العلماء سموم yaʿnī 'ulemānuñ etleri aġuludur.'

Mevlānā Ḳara Yaʿḳūb İbn İdrīs bin ʿAbdu'llāh el-Nigdevī el-Ḥanefī

Ḳaraman'dan Nigde'ye mensūbdur. Yedi yüz seksen ṭoḳuz tārīḫinde ṭoġdı. Kendü diyārında şuġl eyledi, ʿArabiyye'de ve uṣūl ü meʿānīde māhir oldı. *Meṣābiḥ*'e şerḥ yazdı ve *Hidāye*'ye ḥāşiye yazdı. Ṣoñra Şām'a ve Mıṣr'a varup ṣoñra gelüp Lārende'de fevt olınca iḳāmet eyledi. Sene sekiz yüz otuz üç Rebīʿü'l-evvel'inde fevt oldı. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*.[7]

Monlā Bāyezīd eṣ-Ṣūfī

ʿĀlim ü fāżıl ve müdebbir-i umūr idi. Yıldırım Bāyezīd oġlı Sulṭān Meḥemmed'e muʿallim eyledi.

---

1 Kur'ân-ı Kerîm, Mü'min Sûresi, 40/51, *"Hiç kuşkusuz peygamberlerimize yardım eder zafere erdiririz."*
2 Kur'ân-ı Kerîm, Âl-i İmrân, 3/21, *"Nebîleri haksız yere öldürürler."*
3 taṣnīʿ MK
4 - AE
5 Ṣaru Yaʿḳūb: mevlānā-yı mezbūr MK
6 buyurdı ki: didi ki AE
7 Sene / / ʿaleyh - MK

Monlā Fażlu'llāh

'Ālim ü 'āmil kimesne idi. Yıldırım Bāyezīd oġlı Sulṭān Meḥemmed[1] zamānında Gekbūze'de ḳāḍī idi

Monlā Muḥyi'd-dīn el-Kāfiyeci

Meḥemmed bin Süleymān bin Sa'd bin Mes'ūd er-Rūmī el-Berda'ī'dür. *Kitāb-ı Kāfiye*'ye çoḳ meşġūl olduġıçün Kāfiyeci dirler. Suyūṭī eydür: "Bizüm şeyḫümüz 'allāme, üstādlar üstādı Ebū 'Abdu'llāh el-Kāfiyeci, sene[2] yedi yüz seksen sekizde ṭoġdı. 'İlme meşġūl olup ṣoñra 'Acem'e ṣoñra Tatar'a varup ulu 'ālimlere yitişüp **[AE 19a]** Şemsü'd-dīn-i Fenārī'ye yitişdi, andan oḳıdı. **[MK 24a]** Burhānü'd-dīn Ḥaydar'dan, Şeyḫ Vācid'den, *Mecma'* şārihi İbn Melek'den ve Bezzāzī'den oḳıdı ba'dehu[3] Mıṣr'a varup fużalā vü 'ıyān bundan aḫẕ idüp Şeyḫūniyye şeyḫi oldı. Zīrā İbn Hümām ol meşīḫatden i'rāż eylemiş idi ve bi'l-cümle imām-ı kebīr idi. Kelāmda, uṣūl-i fiḳhda ve naḥv u ṣarfda ve i'rābda ve me'ānī u beyānda ve cedel u manṭıḳ ve hey'etde ve daḫı fiḳhda[4] ve hadīṯ u tefsīrde kāmil ve te'līfātı çoḳ idi." Suyūṭī eydür: "Ben su'āl eyledüm, teṣānīfüñi di yazayum." didüm. Muḥyi'd-dīn "Ṣaymaġa ḳādir degülüm." didi ve "Hem çoḳ te'līfüm vardur, unutdum, el-ān adlarını daḫı bilmezem." didi. Ekṣeri muḫtaṣarātdur ve enfa'ı *Ḳavā'id-i İ'rāb Şerḥi*'dür ve *Kelime-i Şehādet Şerḥi*'dür. 'Ulūm-ı tefsīrde muḫtaṣarı vardur, adı *Teysīr*'dür,[5] üç cüz' ḳadar vardur. "Bu 'ilmi ben iḫtirā' eyledüm." dir.

Muḥibb-i ehl-i sünnet ve mübġiż-i ehl-i bid'at idi. Pīr idi, ibādeti çoḳ iderdi, ezāya ṣābir idi. Suyūṭī eydür: "Muḥyi'd-dīn-i mezbūra on dört yıl mülāzemet eyledüm. Her buluşduḳda taḥḳīḳat ü 'acā'ibden istimā' eylemedügüm fā'ide istimā' iderdüm. Fażīleti işte bu mertebede idi. Bir gün baña 'Zeydün ḳā'imünüñ i'rābı nedür?' diyü su'āl eyledi. Ben daḫı 'Bunı ṣabā 'āleminde iken su'āl idene cevābını virdüm.' diyicek Muḥyi'd-dīn 'Zeydün ḳā'imün'de yüz on üç baḥs vardur.' didi. Ben de didüm ki 'Ben bunı

1 Yıldırım // Meḥemmed: Çelebi Sulṭān Meḥemmed MK
2 bizüm // sene: üstādumuzdur MK
3 - AE
4 - AE
5 Tefsīr MK

ögrenmeyince buradan gitmezem.' didüm. Bańa teẕkeresini çıḳardı, ben daḫı andan yazdum. Şeyḫ Muḥyi'd-dīn-i müşārün-ileyh sekiz yüz yetmiş ṭoḳuz Cumāde'l-ūlā'sınuń dördünci[1] Cumʿa gicesi fevt oldı." **[MK 24b]** Buraya gelince ʿAllāme Suyūṭī ḳavlidür.

Ṣāḥib-i kitāb eydür: "Ben istiṡnā mes'elesinde[2] Muḥyi'd-dīn'üń bir risālesini[3] gördüm. Cemīʿ-i mesā'il-i istiṡnāyı anda derc eylemiş ve daḫı nice leṭā'if derc eylemiş ki zamān ḳulaġına degmemişdür."

VE MİN-MEŞĀYİḪİ FĪ-ZEMĀNİHİ[4]

Şeyḫ ʿAbdu'l-laṭīf el-Maḳdisī

Baʿż-ı kitābında kendü ḫaṭṭı ile ʿAbdu'l-laṭīf bin ʿAbdu'r-raḥmān bin Aḥmed bin ʿAlī **[AE 19b]** bin Ġānim el-Maḳdisī el-Enṣārī diyü yazmış. Yedi yüz seksen altı Receb'inüń yigirminci Cumʿa gicesi dünyāya geldi. Evvelā ʿilm-i şerīfe meşġūl olup ṣońra ṭarīḳ-i taṣavvufa meyl eyleyüp Şeyḫ ʿAbdu'l-ʿazīz ḫıdmetine yitişüp Şeyḫ ʿAbdu'l-ʿazīz buńa irşāda icāzet virdi. Ḳaçan Şeyḫ Zeynü'd-dīn-i Ḥāfī Ḳuds-i Şerīf'e geldükde Şeyḫ ʿAbdu'l-laṭīf, Zeynü'd-dīn'i evine ḳondurup ziyāde iʿzāz u ikrām eyledi ve Zeynü'd-dīn ile ṣoḥbet eyledi,[5] Zeynü'd-dīn'e ʿaẓīm meyl eyledi. Zeynü'd-dīn, Ḥicāz'a müteveccih olduḳda Şeyḫ ʿAbdu'l-laṭīf bile gitmek diledi. Zeynü'd-dīn, ʿAbdu'l-laṭīf'i Ḥicāz seferinden menʿ eyledi. Zīrā ʿAbdu'l-laṭīf'üń vālidesi ṣāliḥa idi. Ol zamānda marīża olup ʿAbdu'l-laṭīf'e "Bunuń ḫıdmetinde ṭur inşā'allāh rücūʿda murāduń ne ise ḥāṣıl ola." didi.

Zeynü'd-dīn ḥacdan Ḳuds'e geldükde ʿAbdu'l-laṭīf, Zeynü'd-dīn ile Ḫorāsān'a gidüp[6] anuń emri ile ḫalvete girüp riyāżāta ve mücāhedāta meşġūl oldı. Ṣońra Zeynü'd-dīn emri ile ʿAbdu'l-laṭīf,[7] Cām şehrine varup

1 Muḥyi'd-dīn-i // dördünci - AE
2 meselesini MK
3 risālesinde MK
4 Ve // zemānihi: Sulṭān Meḥemmed bin Yıldırım Bāyezīd ki zamān-ı meşāyiḫinden AE
5 ve Zeynü'd-dīn // eyledi -MK
6 - AE
7 - MK

ḫalvet-i erbaʿīn içün Şeyḫ Aḥmed-i Nāmıḳī ve Mevlānā[1] Cāmī türbesinde erbaʿīn içün[2] oturup **[MK 25a]** kendüye ʿārıż olan[3] aḥvāli mürāsele ile Zeynü'd-dīn'e ʿarż iderdi. Āḫirü'l-emr āyet-i naṣr vārid olıcaḳ şeyḫe ʿarż eyledi. Şeyḫ irşāda icāzet kitābını gönderdi daḫı ʿAbdu'l-laṭīf diyār-ı Şām'a riḥlet eylemiş idi.[4] Ṣoñra Rūm'a gelüp Ḳonya'ya dāḫil oldı.

Rivāyetdür ki Şeyḫ ʿAbdu'l-laṭīf eydür: "Ḳonya'ya dāḫil oldum, Şeyḫ Celālü'd-dīn-i Belḫī ḳabrini ziyāret eyledüm, bedenümi ʿuryān gördüm. Ṣoñra Şeyḫ Ṣadrü'd-dīn-i Ḳonevī'yi ziyāret eyledüm, mezārında aġacdan şibāk var idi, etegümden beni çekdi. Şeyḫ Şemsü'd-dīn-i Tebrīzī mezārını ziyāret eyledüm, benden üzerinde namāz ḳılmaḳ ṭaleb eyledi. Namāz ḳıldum ṣoñra Burūsa'ya teveccüh eyledüm. Seferümüñ evvel güninde at üstinde uyurken işitdüm 'Ehl-i maʿrifet saña muntaẓırdur, tīz yüri.' didi, ḳā'ilini görmedüm. Evvel-i Şaʿbān'da Burūsa'ya geldüm, ʿulemādan bir cemāʿat ile Şaʿbān'uñ ʿaşr-ı evvelinden[5] Ramażān **[AE 20 a]** āḫirine varınca ḫalvet eyledüm. Müddetüñ evvel güninde işitdüm bir ḳā'il eydür ki 'Bu cemʿiyyet cennetden bir cemʿiyyetdür, dünyāda miṯli yoḳdur.' didi."

Şeyḫüñ iki beyti vardur. Her kelimenüñ evvel ḥarfi ile silsilet-i ricālinüñ isimlerinün evvel ḥarfine işāret eylemişdür. Ol beytler bunlardur:

علا زين عزي يا حبائب مهجعا
نجيا عل نهج غلا نوع كونه

عفا كل رسم جاز سري متى عنى
كفاه جري بحر زها حين عونه[6]

Ve esmā-yı ricāl-i silsile yaʿnī silsile[7] ādemlerinüñ isimleri bunlardur: ʿAbdu'l-laṭīf, Zeynü'd-dīn-i Ḥāfī, ʿAbdu'r-raḥmān eş-Şüreysī, Yūsuf el-ʿAcemī, Ḥasan eş-Şimşīr, Maḥmūd el-Iṣfahānī**, [MK 25b]** Nūrü'd-dīn el-Naṭanzī, ʿÖmer-i Suhreverdī, Necīb-i Suhreverdī, Aḥmed-i Ġazzālī, Nessāc Ebī ʿAlī,

1 - AE
2 erbaʿīn içün - MK
3 - AE
4 daḫı // idi. - MK
5 āḫirlerinden AE
6 "Ey güven içerisinde uyuyan dostlar! Zeyn izzetimi yüceltti, varlık şekli kıymet biçilemez yola vâsıl olmuş. / Bütün izler yok olduğunda sırrımı açıklamak câiz oldı. Zaten korunması gerektiğinde onu korumuş olmak şeref olarak ona yeterlidir."
7 yaʿnī silsile - MK

Kerkān Ebī ʿAlī, Ebū ʿOṣmān-ı Maġribī, Ebū ʿAlī Kātib, Ebū ʿAlī er-Rūdbārī, Cüneyd el-Baġdādī, Seriyy-i Saḳaṭī, Maʿrūf-ı Kerḫī, ʿAlī bin Mūsā er-Rıżā, Mūsā Kāẓım, İmām Caʿfer-i Ṣādıḳ, Muḥammed Bāḳır, Zeyne'l-ʿĀbidīn, İmām Ḥüseyn, ʿAlī İbn Ebī Ṭālib *raḍiya'llāhü teʿālā ʿanhüm.*[1]

Rivāyet olınur ki bu ṭarīḳ ehlinüñ defʿ-i żarr ve cerr-i nefʿ ve muʿāvenet-i iḫvān ve muḳābele-i aʿdā içün iştiġāl Şeyḫ ʿAbdu'l-laṭīf'den ẓāhir oldı. Şeyḫ ʿAbdu'l-ʿazīz ṭarīḳinden mürtedd oldı. Zīrā ṭarīḳ-i Zeyniyye'de buña icāzet yoḳdur daḫı maḳāmāt beyānında şeyḫüñ *Tuḥfe* adlu bir kitābı vardur. Sekiz yüz elli[2] altı Rebiʿü'l-evvel'ün ġurresinde pencşenbe güni fevt oldı. Burūsa'da zāviyesi yanında medfūndur.

Şeyḫ ʿAbdu'r-raḥīm İbn el-Emīr ʿAzīz el-Merzifonī

Merzifon'da ṭoġdı, Mıṣr'a vardı, Şeyḫ Zeynü'd-dīn-i Ḥāfī'ye buluşdı, muṣāḥib oldı. Zeynü'd-dīn buña maḥabbet eyleyüp bunuñla Ḥāf'a vardı. Zeynü'd-dīn yanında çoḳ ḫalvet eyledi. Zeynü'd-dīn buña *lā ilāhe illa'llāh* kelimesini telḳīn eyleyüp Zeynü'd-dīn'den ḫırḳa giydi. Yanından **[AE 20 b]** maḳāmāt-ı ʿāliyeye vāṣıl oldı, aḫẕ idecegini aḫẕ eyledi. Zeynü'd-dīn buña irşāda icāzet virdi ve *ʿAvārifü'l-Maʿārif* kitābını ve Şeyḫ Şihābü'd-dīn-i Suhreverdī'nüñ *Aʿlāmü'l-Hüdā* adlu kitābını rivāyete icāzet virdi. Ve daḫı *Veṣāyā-yı Ḳudsiyye* kitābını ve sā'ir mü'ellefātını ve merviyyātını rivāyete icāzet virüp Merzifon'a gönderdi. Ardınca "Bilād-ı Rūm'a ʿışḳ āteşini gönderdüm." **[MK 26a]** didi. Merzifon'a varduḳda Sulṭān Murād Ḫān[3] Merzifon'daki ʿimāreti evḳāfından günde beş aḳçe vaẓīfe eyledi ṣoñra üç aḳçe daḫı ziyāde eyledi ve her yıl on müdd ġalle taʿyīn eyledi. Vaḳtā ki bu vaẓīfe ḳabūlinden şeyḫe su'āl olınduḳda şeyḫ "Nesne yoḳdur حصرنا الأيادي المختلفة في اليد الواحدة, وسددنا بتلك اللقمة فم النفس[4] diyü cevāb virdi. Merzifon'da fevt olup anda defn olındı. Ḳabri meşhūrdur ziyāret olınur.

1 "Allahu Teʿâla ondan razı olsun."
2 altmış MK
3 - AE
4 "Bizce bunda bir mahzur yoktur. Farklı elleri tek bir elle sınırladık, bu lokma ile nefsin ağzını tıkadık."

Şeyḫ ʿAbdu'l-muʿṭī

Zeynü'd-dīn-i Ḥāfī ḫulefāsındandur. ʿAbdu'l-laṭīf ve ʿAbdu'r-raḥīm ve ʿAbdu'l-muʿṭī bu üçine ʿAbādān[1] dirler. Meẕkūr ʿAbdu'l-muʿṭī[2] Maġrib'de dünyāya geldi ṣoñra Zeynü'd-dīn ḫıdmetine yitişüp anuñ yanında ṭarīḳatı tekmīl eyledi. Şeyḫ buña irşād ile icāzet virdi. Ṣoñra Mekke-i Mükerreme'de[3] tavaṭṭun idüp Şeyḫ-i Ḥarem diyü mülaḳḳabdur. Kerāmāt-i ẓāhire vü maʿneviyye ṣāḥibidür.

Mevlānā Maḥmūd-ı Sindī'den menḳūldür ki "Sinni yüz yigirmi yaşına irişmiş idi daḫı ṣaḳalında beyāż ẓāhir olmamış idi." Maḥmūd-ı Sindī, Zeynü'd-dīn-i Ḥāfī'ye muṣāḥib oldı ve Ḫˇāce ʿUbeydu'llāh-ı Semerḳandī'ye ve Seyyid Ḳāsım-ı Envārī'ye muṣāḥib olmış idi. Ol Maḥmūd-ı Sindī eydür: "Ben ḥacc eyledüm, Mekke'de Şeyḫ ʿAbdu'l-muʿṭī'yi gördüm. Riyāżet-ı ḳaviyye üzere nāsdan münḳaṭıʿ idi. Bañа bir gün 'Seni Ḫˇāce ʿUbeydu'llāh-ı Semerḳandī gördi diyü işitdüm, göricek bilür misin?' didi. Ben daḫı 'Neʿam' didüm. Şeyḫ ʿAbdu'l-muʿṭī 'El-ān ṭavāfdadur.' didi. Ṭavāfa[4] vardum, gördüm, Kaʿbe'yi ṭavāf **[AE 21a]** ider. Ben daḫı ṭavāfa meşġūl **[MK 26b]** oldum. Ben ferāġat itmedin ol maḳām-ı İbrāhīm'e varup ṣalāḥa meşġūl oldı. Ben daḫı ṭavāfı tamām eyledüm maḳām-ı İbrāhīm'e vardum, namāza şurūʿ eyledüm, selām virdüm, Ḫˇāce ʿAbdu'llāh'ı göremedüm. Şeyḫ ʿAbdu'l-muʿṭī'ye vardum, bañа didi ki 'Ṣaḥīḥ bildüm ki sen Ḫˇāce ʿAbdu'llāh'ı bilürmişsün.' didi.

Bir müddetden ṣoñra Semerḳand'a sefer eyledüm, Ḫˇāce ʿAbdu'llāh ḫıdmetine vardum, bañа 'Mā-cerāyı keşf eyleme.' didi. Ṣoñra yine Mekke-i Mükerreme'ye[5] vardum, Şeyḫ ʿAbdu'l-muʿṭī'yi gördüm. Nās beyninde meşhūr üzerine ḫalḳ cemʿ olmış ḫıdmetine vardum, bañа eyitdi: 'Ben Ḫˇāce ʿAbdu'llāh'ı senüñ yanuñda teşhīr eyledüm, Ḫˇāce ʿAbdu'llāh beni nās yanında teşhīr eyledi.' didi."[6] Bu Şeyḫ ʿAbdu'l-muʿṭī ve Şeyḫ ʿAbdu'r-raḥīm ve Şeyḫ ʿAbdu'l-laṭīf, Zeynü'd-dīn-i Ḥāfī'nüñ ḫulefāsındandur.[7]

---

1 ʿAbādile AE
2 Meẕkūr ʿAbdu'l-muʿṭī - AE
3 Şerīfe'de AE
4 - AE
5 - AE
6 - AE
7 Bu // ḫulefāsındandur.: Bu meşāyiḫ Zeynü'd-dīn-i Ḥāfī'nüñ ḫulefāsıdur. AE

Şeyḫ Zeynü'd-dīn-i Ḥāfī

Gerçi Şeyḫ Zeynü'd-dīn-i Ḥāfī[1] Rūm'a gelmedi lākin teberrüken ẓikr olınur. Şeyḫ Ebū Bekr Muḥammed bin Muḥammed el-meşhūr bi-Zeynü'd-dīn el-Ḥāfī, Ḥāf ḳaṣabasında bilād-ı Ḫorāsān'dandur. Yedi yüz elli yedi[2] Rebiʿü'l-evvel'inüñ on beşinde ṭoġdı. ʿUlūm-ı ẓāhir ü bāṭıneyi cemʿ idüp taṣavvufı Şeyḫ Nūrü'd-dīn ʿAbdu'r-raḥmān-ı Mıṣrī'den aḫẕ itmişdür.

İcāzeti kitābında eydür:[3] "Zeynü'd-dīn vaḳtā ki ḫalvete ve vāridāt-ı ġaybiyyeye müsteḥaḳḳ oldı ise Allāhu Teʿālā'dan istiḫāre eyledüm. Maʿhūd ḫalvetüm ki yedi günde ḫalvetlendürdüm. Allāhu Teʿālā leyle-i rābiʿada, ebvāb-ı mevāhibi fetḥ eyledi. Derecāt-ı maḳāmda, maḳām-ı ḥaḳīḳat-ı tevḥīde vāṣıl olup yedi gün tamām olmazsızın şuhūr-ı cemʿde ḳuyūd-ı teferruḳa maḫall olup yedi gün tamām olduḳda[4] levāmiʿ-i **[MK 27a]** tevḥīd-i ḥaḳīḳī, ẕātına -lisān-ı ehl-i ḥaḳīḳatde cemʿü'l-cemʿ dirler, ol levāmiʿ- ẓāhir oldı. Ḳuvvet-i istiʿdādı taṣavvur olınandan ziyāde vü aʿlā, derecāt-ı teraḳḳīsi[5] fevḳa'l-ʿāde idi." Şeyḫi ṣebāt u devām ve müttaḳīlere imām olmaḳ içün duʿā eyledi.

Ḥikāyet olındı ki Zeynü'd-dīn'den "Vaḳtā ki kitāb-ı icāzeti şeyḫden aldum ve Ḫorāsān'a sefer eyledüm, kitābı Baġdād'da unutdum. Zamāndan ṣoñra Mıṣr'a geldüm, şeyḫi Mıṣr'da fevt olmış buldum.[6] Ḫalvetine girdüm, icāzet **[AE 21b]** kitābını baña yazmış idi. Bi-ʿaynihi buldum, hemān birḳaç ḥarfde tefāvüt buldum. Bilmezem ki mā-cerāyı bildi daḫı icāzet kitābını yazdı benümçün ḫalvetinden ḳodı yoḳsa bu kitāb ol kitābdan nüsḫa idi. ʿAlā kile't-taḳdīreyn şeyḫüñ kerāmāt-i ẓāhiresindendür. Zīrā ḫalvet açuḳ, her kişi girer çıḳar, kitāb ḥāli üzerine ṭurmak şeyḫüñ kerāmetinden idüginde şübhe yoḳdur."

---

1 Zeynü'd-dīn-i Ḥāfī - AE

2 MK'de bu tarih "yedi yüz seksen yedi" olarak yer almakta olup AE nüshasında tarih yer almamaktadır. Ayrıca bu tarih Tan'da: "*Zeyneddin-i Hâfî ismiyle şöhret bulan Merhum Şeyh Zeyneddin Ebû Bekr b. Muhammed, Horasan diyarının Haf kasabasında H. 751 yılı Rebîü'levvel ayının Onbeşinci günü dünyaya gelmiştir.*" şeklinde yer almaktadır. Bk. Muharrem Tan (*age*, s. 84); Hekimoğlu'nda ise "*…Merhum Horasan beldelerinden Hâf kasabasında 15 Rebîü'levvel 757 tarihinde dünyaya geldi.*" şeklinde yer almaktadır. Bk. Muhammet Hekimoğlu (*age*, s. 130); İslâm Ansiklopedisi'nde ise "*15 Rebîü'llevvel 757 (18 Mart 1356) tarihinde Horasan'ın Hâf şehrinde doğdu.*" Bk. Reşat Öngören, "Zeynüddin el-Hâfî", DİA, C. XLIV, s. 375. şeklinde belirtilmektedir. Dolayısıyla metinde yer alan yanlış bilgi tashih edilmiştir.

3 - AE

4 olmazsızın // olduḳda - AE

5 teraḳḳīsi - AE

6 - MK

Ve daḫı ḥikāyet olınur ki şeyḫ didi ki "Benüm şeyḫümüñ bir tācı var idi, fuḳarāsından çoḳ kimesneye giydürmiş idi. Ben Baġdād'a girdügümde[1] tācı bańa ehl-i ṭarīḳat yanında şurūṭ-ı maʿhūdesi üzerine giydürdi. Mezbūr tācı Baġdād'da Pīr-i Tācü'l-Geylānī adlu kimesne şurūṭ-ı maʿhūdesi üzerine istedi. Ben daḫı şurūṭ-ı maʿhūdesi üzerine virdüm. Vāḳıʿamda tāc 'Meded beni bu ṭarīḳüñ ekābiri giye gelmiş idi.' didi ve adlarını cemīʿan ʿadd[2] eyledi. 'Şimdi beni bir şārib-i ḫamrā virdüñ, beni ḫalāṣ eyle.' didi. Ben daḫı ḥarīfi aradum, mey-ḫānede ser-ḫoş buldum. Yoldaşum tācı başından alup döndük." **[MK 27b]** Zeynü'd-dīn-i Ḥāfī, sekiz yüz otuz sekiz Şevvāl'inüñ ikinci aḥad gicesinde fevt oldı. Müddet-i ʿömri seksen bir senedür.

Şeyḫ Pīr İlyās el-Amāsī

Zamānında faẓl ile maʿrūf ʿulemādan idi. Amāsiyye nevāḥīsinde sākin idi. Emīr Timur Rūm'a geldükde şeyḫ-i mesfūrı[3] Şirvānʿa gönderüp Şirvān'da maʿāşına kifāyet miḳdārı nesne taʿyīn eyledi. Żarūrī anda sākin olup ṭalebeye ders diyüp Şeyḫ Pīr Ṣadrü'd-dīn-i Şirvānī'ye muḳārin oldı ve yanında erbaʿīn çıḳarup riyāżāta meşġūl oldı.

Şeyḫ[4] Ṣadrü'd-dīn ümmī idi, anuñçün baʿż-ı zamānda Pīr İlyās'a fetret vāḳiʿ olurdı. Āḫiri Şirvān'da ṭurmayup Rūm'a vaṭanına gelüp on iki yıl **[AE 22a]** riyāżāta meşġūl oldı. Ḫorāsān'da Zeynü'd-dīn-i Ḥāfī'nüñ ṣadāsını işidüp ańa müteveccih olmaḳ diledi. Resūlu'llāh *ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem*'i vāḳıʿasında gördi. "Yā İlyās! Ṣadrü'd-dīn ṭarafına müteveccih ol." didi. Resūlu'llāh emri ile Ṣadrü'd-dīn ṭarafına müteveccih oldı. Yaḳın geldükde Ṣadrü'd-dīn dervīşlerine "Monlā İlyās geliyor, istiḳbāl eyleñ" didi. Vaḳtā ki ḥāżır oldı ise Ṣadrü'd-dīn'üñ elini öpdi. Şeyḫ[5] eyitdi: "Yā Monlā[6] İlyās! Bu ḳande olur ki her kişiye Resūlu'llāh *ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem*[7] irşād eyleye." didi. Çoḳ zamān ḫıdmetinde oldı, mücāhedāta ve riyāżāta meşġūl olup ṣoñra ṣılası ṭarafına teveccüh eyledi.

---

1 Baġdād'a girdügümde: Baġdād'da gezerken MK
2 ʿaded MK
3 - AE
4 - AE
5 - AE
6 - MK
7 *ṣalla'llāhu // sellem* - AE

Ṣadrü'd-dīn'üñ vefātı ḫaberin işitdükden ṣoñra irşāda meşġūl oldı. ʿĀḳıbet anda fevt olup Amāsiyye'de olan bāġçesinde **[MK 28a]** defn olınmışdur.[1] Bu meşhūrdur ki ġassāl serīri ṣuffe ḳoyup ṣuffenüñ bir cānibi yıḳılduḳda Şeyḫ Pīr İlyās serīrüñ bir ṭarafını düşmesün diyü ṭutdı.[2] *Raḥmetu'l-lāhi ʿaleyh.*[3]

Şeyḫ Zekeriyyā el-Ḫalvetī

Pīr İlyās aṣḥābından idi, Pīr İlyās[4] fevt olduḳda aṣḥābı ḫalvet eylediler ki şeyḫüñ maḳāmına cānib-i Ḥaḳ'dan kime işāret ola diyü. İşāret Şeyḫ Zekeriyyā'ya oldı, sā'irleri buña bīʿat eylediler. Ṣāḥib-i mücāhede ve maʿārif ṣāḥibi idi. Amāsiyye'de Saraçlar Mescidi civārında medfūndur.

Şeyḫ ʿAbdu'r-raḥmān Çelebi İbn el-Mevlā Ḥüsāmü'd-dīn

Vālidesi Pīr İlyās ḳızıdur. Ṭarīḳ-i taṣavvufı Şeyḫ Zekeriyyā'dan aḫz eyleyüp baʿdehu[5] maḳāmına ḳā'im oldı. Laḳabı Gümüşlüoġlı idi, vālidi ḳaṣaba-i Gümüş'den idi. ʿĀşıḳ ve semāʿa muḥibb idi, taʿbīr-i rü'yāda māhir idi. ʿIşḳa ve vecd ü ḥāle müteʿalliḳ Türḳī naẓmı çoḳdur. Şiʿrinde Ḥüsāmī diyü taḫalluṣ idüp babasına nisbet iderdi. Ḳabri Amāsiyye'de Sevādiyye'de Yaʿḳūb Paşa Zāviyesi'ndedür ki aña Çile-ḫāne dirler.

Şeyḫ Şücāʿü'd-dīn el-Ḳaramanī

Şeyḫ Ḥāmid-i Ḳayṣerī'ye muṣāḥib **[AE 22b]** olup ṣoḥbeti berekātında ḥażīż-i nefsāniyyetden ẕirve-i ruḥāniyyeye ʿurūc eyleyüp çoḳ teraḳḳī buldı. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[6]

Şeyḫ Muẓafferü'd-dīn el-Lārendevī

Bu daḫı[7] Şeyḫ Ḥāmid'e muṣāḥib olup maḳāmāt-ı ʿaliyyeye ve kerāmāt-ı seniyyeye vāṣıl oldı.

---

1 ʿĀḳıbet // olınmışdur: Amāsiyye'de bāġçesinde fevt oldı. AE
2 Bu // ṭutdı. -MK
3 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.* - AE
4 - AE
5 - MK
6 - AE
7 Bu daḫı - AE

Şeyḫ Bedrü'd-dīn ed-Daḳīḳ

Şeyḫ Ḥācī Bayram'a muḳārin olup merātib-i ʿaliyyeye[1] vāṣıl oldı.

Şeyḫ Bedrü'd-dīn el-Aḥmer

Bu daḫı[2] Şeyḫ Ḥācī Bayram'a müḳārin olup merātib-i ʿāliyeye vāṣıl oldı.

Şeyḫ Baba Neḥḥāsī el-Anḳaravī[3]

Şeyḫ Ḥācī Bayram aṣḥābındandur.

Şeyḫ Ṣalāḥu'd-dīn el-Bolevī[4]

Bu daḫı Şeyḫ Ḥācī Bayram aṣḥābındandur.

Şeyḫ Muṣliḥu'd-dīn Ḫalīfe el-Burūsavī[5]

Bu daḫı[6] Şeyḫ Ḥācī Bayram aṣḥābındandur, mertebe-i irşāda vāṣıldur[7]

Şeyḫ ʿÖmer Dede el-Burūsavī

Evvelā ṭarīḳatı Şeyḫ Ḥāmid'den aḫẕ idüp Ḥācī Bayram yanında **[MK 28b]** itmām eyledi. Şeyḫ Ḥācī Bayram irşāda icāzet virdi.

Şeyḫ Luṭfu'llāh

Emīr İsfendiyār neslinden ve cümle-i ümerāsındandur. Balıkesrī'de tavaṭṭun idüp ekābirden birisinüñ Engüri'de binā eyledügi ḥammāmuñ bināsına nāẓır oldı ve Şeyḫ Ḥācī Bayram'a varup Balıkesrī'yi vaṣf eyledi. Şeyḫ Balıkesrī'ye varmaġa rāġıb olup "Ne zamānda gidelüm?" didükde şeyḫ "İsterseñ hemān şimdi gidelüm biz bī-ḳayd olan fuḳarādanuz." diyüp[8] Şeyḫ Luṭfu'llāh, Balıkesrī'ye Şeyḫ Ḥācī Bayram ile gidüp yolda şeyḫ ilerü giderken dervīşleri Luṭfu'llāh'a "Şeyḫüñ saña ʿaẓīm himmeti vardur, erbaʿīne girseñ murāduña yitişürdüñ." didükde şeyḫ "Tevaḳḳuf idüp murādına

1 merātib-i ʿaliyyeye: kerāmāta MK
2 Bu daḫı - AE
3 - MK [Bu isim hakkında tanıtım MK nüshasında bulunmamaktadır.]
4 el-Bolevī - MK
5 el-Burūsavī -MK
6 Bu daḫı -AE
7 Şeyḫ Muṣliḥu'd-dīn Ḫalīfe biyografisi MK'de der-kenârda yer almaktadır.
8 Şeyḫ // diyüp, der-kenâr MK

bir naẓarda daḫı yitişür." diyicek Luṭfu'llāh şeyḫüñ ayaġını öpdi. Çünkim[1] Balıkesrī'ye vardılar, şeyḫ Balıkesrī'de bir ev yapdı, bir müddet anda sākin olup Luṭfu'llāh şeyḫ yanında çoḳ ḥāle vāṣıl oldı. Ḳaçan[2] Şeyḫ Ḥācī Bayram Engüri'ye gitdükde Luṭfu'llāh'ı yirine ḫalīfe nā'ib[3] eyleyüp **[AE 23a]** ölince anda sākin olup anda defn olındı.[4]

1 - AE
2 - AE
3 Naṣb AE
4 Anda // olındı. - MK

EṬ-ṬABAḲATÜ'S-SĀDİSETU FĪ-DEVLETİ'S-SULṬĀN MURĀD ḪĀN İBN MEḤEMMED ḪĀN TAḪT-I SAʿĀDET-BAḪTA SEKİZ YÜZ YİGİRMİ BEŞDE CÜLŪSLARI VĀḲİʿ OLMIŞDUR.[1]

VE MİN-ʿULEMĀ'İ FĪ-ZEMĀNİHİ[2]

Mevlānā Yegān Meḥemmed bin Ramażān[3]

Monlā[4] Yegān dimekle meşhūr oldı. Aydın vilāyetinde[5] bir recül-i fāżıl-dan ʿilm taḥṣīl itmişdür.[6] -Ṣāḥib-i kitāb ismini vālidinden istimāʿ eylemiş lā-kin ḥīn-i taḥrīrde teẕekkür ü teẕkīr mümkin olmamaġın ism ḳābil olmadı.-[7] Ṣoñra Şemsü'd-dīn-i Fenārī'den oḳıdı ṣoñra Burūsa'da baʿż-ı medārise mü-derris oldı. Ṣoñra riyāset ders ü fetvā bundan nihāyet bulup Şemsü'd-dīn-i Fenārī'den ṣoñra manṣıb-ı ḳażā daḫı **[MK 29a]** bunda nihāyet buldı.

Pādişāh yanında mükerrem, ḫavāṣṣ u ʿavām yanında muʿaẓẓam olup bunuñ üzerine zamān geçdi ṣoñra küllīsini terk eyleyüp[8] Mekke'ye gitdi. Geldükden ṣoñra manṣıb ḳabūl eylemedi. Fāżıl u ẕekī ve ṣāḥib-i ṭabʿ-ı ḳavī idi lākin ḳuvvet-i ḥāfıẓası az idi. Ve aḳ[9] beñizlü çoḳ ṣaḳallu uzun boylu idi. Aṣḥābı ile ʿişret severdi, aṣḥābına eṭʿime-i nefīse iḥżār iderdi. Ve ṣāḥīb-i kitābuñ ceddi Ḫayrü'd-dīn bundan oḳımış idi.

Rivāyet olınur ki Burūsa'da ḳāḍī iken bir mes'ele ḥükm eylemiş, evlād-ı Fenārī bir ḫuṣūṣda Monlā Yegān'a taʿaṣṣub üzerlerine imiş. Bunuñ ḥük-mini taḫṭi'e idüp bu ḫuṣūṣ içün ʿaḳd-ı meclis olmaġa ʿazīmet itdüklerinde Burūsa müderrislerinden birḳaç müderris evlād-ı Fenārī'ye naṣīḥat itmişler. "Monlā Yegān fāżıl kimesnedür, bir maḫlaṣ bulur ṣoñra maḥcūb olursuñuz."

---

1 Eṭ-ṭabaḳatü's-sādiseti // olmışdur: Eṭ-ṭabaḳatü's-sādise fi-ʿulemā-yı devletü's-Sulṭān Murād Ḫān İbn Sulṭān Meḥemmed Ḫān sene sekiz yüz yigirmi beşde pādişāh oldı. AE

2 Ve min // zemānihi: ʿulemā-yı zamāndandur. AE

3 Armaġan AE

4 - AE

5 vilāyetinde: vilāyetinde bir recülden AE

6 ʿilm // itmişdür: taḥṣīl eyledi. AE

7 Ṣāḥib-i kitāb // olmadı. - MK

8 idüp AE

9 beyāż - AE

didüklerinde iltifāt itmeyüp ʿaḳd-ı meclis olup Mevlānā Yegān ḥāżır olduḳda "Senüñ ḥükmüñ kütüb naḳline muḫālifdür." diyü birḳaç naḳl īrād eyledüklerinde Monlā Yegān "İmām Züfer müctehid midür?" diyüp onlar da "Neʿam" didüklerinde "İmdi **[AE 23b]** ben bu ḳażiyyede bir maṣlaḥatdan ötüri[1] İmām Züfer ḳavli ile ḥükm eyledüm eger ḳādir iseñüz ḥükmi naḳż eyleñ." diyicek küllīsi mebhūt u müteḥayyir oldılar. Zīrā meẕheb-i żaʿīf, ḥükm-i ḳāḍī ile ḳavī olduġına ʿālimler idi. Sebeb-i taʿaṣṣub Monlā Fenārī Monlā Yegān'a ḳızın tezvīc itmek diledi, Monlā Yegān almadı. Zīrā üstād-ı sābıḳanuñ ḳızını almaġa[2] ʿahd eylemiş idi, naḳż-ı ʿahde rıżā virmedi.

Mevlānā Meḥemmed Şāh

Monlā Yegān oġlıdur. **[MK 29b]** Burūsa'da Sulṭān müderrisi olup ṣoñra Burūsa'da ḳāḍī iken fevt oldı.

Mevlānā Yūsuf Bālī[3]

Bu daḫı[4] Monlā Yegān oġlıdur. Vālidinden oḳıdı ṣoñra Burūsa'da baʿż-ı medreselere müderris oldı, müderris iken fevt oldı.[5] *Telvīḥ*'üñ evā'iline ḥāşiyesi vardur.

Mevlānā Muḥammed İbn Beşīr

Kendü vilāyetinden gidüp Burūsa'ya gelüp Sulṭān Bāyezīd Medresesi'ne sākin olup sūḫte oldı ṣoñra dānişmend oldı ṣoñra muʿīd oldı ṣoñra ol medreseye müderris oldı.[6] Muʿīd iken Seyyid'üñ *Ḥāşiye-i Meṭālī*ʿini otuz altı kerre ders virmiş.[7] Otuz yedincisi ṣāḥib-i kitābuñ ceddine ders virmiş.[8] Cumʿa ile ʿiydlerden ġayrı eyyāmı taʿṭīl eylemezdi.

Mevlānā[9] Şerefü'd-dīn el-Ḳırımī

İbn Kemāl dimekle meşhūrdur. Kendü şehrinde cemīʿ-i ʿulūmı ḫuṣūṣan

1 maṣlaḥatdan ötüri - MK
2 - AE
3 - MK
4 bu daḫı - AE
5 ṣoñra // oldı. - MK
6 ṣoñra dānişmend // oldı, der-kenâr MK
7 ders virmiş: oḳıdı. AE
8 Otuz // virmiş: Otuz yedinciyi ṣāḥib-i kitābuñ ceddi oḳımış. AE
9 Monlā AE

ʿulūm-ı şerʿiyyeyi oḳıdı.[1] Rivāyet olınur ki aṣl[2] Ḥāfiẓü'd-dīn Bezzāzī'den oḳıdı. Kendü şehrinde ders didi, taṣnīf eyledi. Ḳaçan Ḳırım şehri ḫarāba müşrif olup ʿulemāsı müteferriḳ olduḳda Mevlānā Şerefü'd-dīn[3] Rūm'a geldi. Sulṭān Murād Ḫān[4] buña ikrām eyleyüp vaẓīfe taʿyīn eyledi, ölince vüṣʿat-i niʿmetde oldı. *Menār*'e bir şerḥi vardur dirler ammā ṣāḥib-i kitāb "Ben muṭṭaliʿ olmadum." didi.

Monlā Seyyid Aḥmed ʿAbdu'llāh el-Ḳırımī

Şerefü'd-dīn-i meẕkūrdan oḳıdı. Rūm'a geldükde Sulṭān Meḥemmed Merzifon'daki medresesini virüp baʿdehu İstanbul'a geldükde günde elli aḳçe vaẓīfe eyledi.[5] Ṣoñra İstanbul'dan Edrine'ye müteveccih **[AE 24a]** olduḳda monlā-yı mesfūrı bile götürüp ekṣeri muṣāḥabet iderlerdi. Bir gün eṣnā-yı muṣāḥabetde Sulṭān Meḥemmed, monlāya Ḳırım şehrinüñ aḥvālini ṣorup eyitdi:[6] "Şöyle işitdük ki Ḳırım'uñ altı yüz müftīsi ve üç yüz muṣannifi var imiş, ʿilm ü ṣalāḥ ile maʿmūr bir muʿaẓẓam şehr imiş." didükde Monlā Ḳırımī "Ṣaḥīḥ ben daḫı böylece istimāʿ **[MK 30a]** eyledüm lākin ben de āḫirlerine irişdüm." didi. Sulṭān Meḥemmed "Sebeb-i ḫarābı nedür?" didi. Monlā[7] Ḳırımī eyitdi: "Pādişāhınuñ bir vezīri ḥādiṯ olmış, muttaṣıl ʿulemāya ihānet üzere olmaġı ile ʿulemā daḫı müteferriḳ olmış. ʿUlemā şehrüñ ḳalbidür, ḳalbe āfet ʿārıż olıcaḳ sā'irinde sirāyet ider." diyicek Sulṭān Meḥemmed vezīri olan[8] Maḥmūd Paşa'yı daʿvet idüp Monlā Ḳırımī'nüñ ḳavlini ḥikāyet eyleyüp "Maʿlūm oldı ki vilāyetüñ ḫarābı vüzerādan imiş." didi. Maḥmūd Paşa "Ḫayır pādişāhum aṣl pādişāhlardandur." didi. Sulṭān Meḥemmed[9] "Neden dirsin?" diyicek Maḥmūd Paşa eyitdi: "Ol aṣl vezīri pādişāh niçün vezīr ider?" didi. Pādişāh eyitdi: "Eyü dirsin." didi. Mevlānā-yı mezbūruñ *Lübb*[10] *Şerḥi,* Seyyid ʿAbdu'llāh'a ḥāşiyesi vardur ve Saʿ-

1 İbn Kemāl // oḳıdı: İbn Kemāl kendü şehrinde cemīʿ-i ʿulūmı oḳıdı, ḫuṣūṣan ʿulūm-ı şerʿiyyeyi daḫı AE
2 - AE
3 Mevlānā Şerefü'd-dīn - AE
4 - AE
5 baʿdehu // eyledi: İstanbul'a geldi, Sulṭān Meḥemmed günde elli aḳçe vaẓīfe eyledi. AE
6 monlā-yı mesfūrı // eyitdi.: Monlā Ḳırımī, Sulṭān Meḥemmed'e mülāḳī olduḳda Sulṭān Meḥemmed Ḳırım şehrinüñ aḥvālini ṣordı, didi ki AE
7 - AE
8 vezīri olan - AE
9 Sulṭān Meḥemmed: pādişāh AE
10 - AE

dü'd-dīn'üñ *Telvīḥ*'ine ve *Şerḥ-i ʿAḳā'id*'ine ḥāşiyesi vardur. ʿĀḳıbeti[1] İstanbul'da fevt oldı ve anda medfūndur, ḳabri mezārdur.[2]

Monlā ʿAlā'ü'd-dīn-i Semerḳandī

Seyyid ʿAlā'ü'd-dīn-i mesfūr[1] kendü vilāyetinde ʿilme meşġūl olup mertebe-i faẓla yitişdükde ṭarīḳ-i taṣavvufa sālik olup mertebe-i ʿaẓīmeye vāṣıl oldı. Baʿdehu Lārende şehrine gelüp anda tavaṭṭun idüp[4] tefsīr yazdı, dört cildde *Sūre-i Mücādile*'ye indürdi. Nice fevā'id-i cezīle ve daḳā'iḳ-i celīle ki kütüb-i tefāsīrden intiḫāb eylemişdür, anda derc eyledi ve kendüden daḫı nice fevā'id ilḥāḳ eyledi.[5] Muʿammer idi,[6] sinni baʿżılar "Yüz elli" dir ve baʿżılar "İki yüz geçmişdür." dir. *Allāhu Teʿālā*[7] *aʿlem*[8]

Mevlānā Şemsü'l-mille ve'd-dīn İsmāʿīl el-Gürānī

ʿİlm-i uṣūle ve fiḳha ʿālim idi. Evvelā vilāyetinde ʿulemā-yı ʿaṣrından oḳıdı[9] ṣoñra Mıṣr'a vardı. Anda da fiḳh oḳıdı ve ḳırā'at-i **[MK 30b]** ʿaşereyi tekmīl eyleyüp[10] ḥadīṯ ü tefsīr oḳıdı. ʿUlemā-yı ʿaṣrı ẕikr olan ʿulūmda icāzet virdiler. İbn Ḥacer ḥadīṯde icāzet **[AE 24b]** virdi. "Ḳāri'-i ḥadīṯdür, rivāyet ü dirāyet ḫuṣūṣan *Buḫārī* daḫı ḳırā'at eyledi." didi. Mıṣr'da ders-i ʿāmm eyledi, fuḥūle ders-i ḫāṣṣ eyledi.

Monlā Yegān Ḥicāz'a giderken Mıṣr'a varup Mıṣr'da Monlā Gürānī, Monlā Yegān'e buluşup faẓīletine şehādet itdükleri ecilden faẓīleti bi'ẕ-ẕāt müşāhede eyledügi ecilden Monlā Yegān, Monlā Gürānī'yi alup Rūm'a getürdi. Monlā Yegān ḳaçan[11] Sulṭān Murād'a buluşduḳda Sulṭān Murād Ḫān[12] Monlā Yegān'e "Monlā hīç bize armaġanuñ var mı?" didükde monlā daḫı[13] "Neʿam benümle bir recül vardur, müfessir ü muḥaddiṯdür." diyü

1 - AE
2 ve // mezārdur. - MK
1 Mesfūr - AE
4 baʿdehu // idüp: Lārende şehrinde tavaṭṭun idüp AE
5 nice // eyledi - AE
6 - MK
7 - AE
8 "En iyi bilen Allah'tır."
9 evvelā // oḳıdı: ʿulemā-yı ʿaṣrından vilāyetinde oḳıdı. AE
10 ḳırā'at-i // eyleyüp: on ḳırā'atı tekmīl eyledi AE
11 - AE
12 - AE
13 Monlā daḫı - AE

Sulṭān Murād, monlā "Ḳandedür?" didükde monlā "Daḫı yaḳındadur." diyüp ḳapuda ḥāżır olmaġı ile içerüye daʿvet eyledi. Bir miḳdār şöyleşüp faẓlını bildükde[1] Burūsa'da ceddi Sulṭān Murād Medresesi'ni virdi baʿdehu ceddi Sulṭān Bāyezīd'üñ Burūsa'daki medresesini virdi.

Ol zamānda[2] Sulṭān Murād'uñ oġlı Sulṭān Meḥemmed-i Şeh-zāde Maġnisa'da beg[3] idi. Babası birḳaç muʿallim gönderdi, emrlerine imtiṡāl eylemedi, oḳımadı ḥattā *Ḳur'ān-ı ʿAẓīm*'i ḫatm eylemedi. Babası ḳızdı, mehābete ḥiddetlü muʿallim ṭaleb eyledükde Monlā Gürānī'yi ẕikr eylediler. Hemān oġlına muʿallim idüp kendü eliyle bir yaş ḫurma ʿaṣāsını virdi ki "Saña muḫālefet iderse bunuñ ile ḍarb eyle." diyü. Çünkim monlā, Maġnisa'ya vardı şeh-zāde'nüñ yanına[4], içerü girdi elinde ʿaṣā eyitdi: "Babañ beni saña muʿallim virdi ve hem muḫālefet iderse ḍarb eyle bu ʿaṣā ile didi." diyicek Sulṭān Meḥemmed güldükde Monlā Gürānī ḍarb-ı şedīd ile ḍarb eyledi ḥattā Sulṭān Meḥemmed ḳorḳdı, **[MK 31a]** az zamānda *Ḳur'ān-ı ʿAẓīm*'i ḫatm eyledi. Sulṭān Meḥemmed'üñ oḳıduġını işidicek[5] Sulṭān Murād ḫaylī ḥaẓẓ eyleyüp Monlā[6] Gürānī'ye çoḳ māl gönderdi.

Ḳaçan[7] Sulṭān Meḥemmed pādişāh olduḳda Monlā Gürānī'ye vezāret ʿarż eyledi. Ḳabūl eylemedi, eyitdi: "Senüñ ḳapuñda olan ʿabīd ü ḫademe āḫir-i emrde vezīr olalum diyü ḫıdmet iderler, vezīr āḫerden olıcaḳ ḳalbleri **[AE 25a]** senden döner daḫı umūr-ı salṭanat[8] muḫtell olur." didi. Sulṭān Meḥemmed bu sözi ḫaylī begenüp monlāya ḳāḍī-ʿaskerlik virdi. Pādişāha ʿarż itmezden ehline ḳażā vü tedrīs virdükde pādişāh bī-ḥużūr oldı lākin ḥicābından iẓhār eylemedi. Vüzerā ile müşāvere idüp bunı re'y eylediler ki Burūsa'da olan selāṭīn-i ʿOṡmāniyye evḳāfınuñ iḫtilālinde ıżṭırāb ṣūretini göstere. Ve hem öyle eyledi, monlāya eyitdi: "Burūsa'da ceddüm evḳāfınuñ iḫtilālini işitdüm, tedārüki lāzımdur." diyicek monlā eyitdi: "Emr iderseñ

1 Müfessir // bildükde: müfessir ve muḥaddiṡ vardur." diyüp monlā "Yaḳındadur?" didükde Monlā Yegān "Yaḳındadur." didi, "Ḳapuda" didi, içerü daʿvet eyledi. Bir miḳdār söyledi, faẓlını bildi. AE
2 Ol zamānda - AE
3 - MK
4 Çünkim // yanına: Monlā vardı. AE
5 Sulṭān // işidicek - AE
6 - AE
7 - AE
8 umūr-ı salṭanat: emr AE

ben ıṣlāḥ iderem." Pādişāh eyitdi:[1] "Bu çoḳ zamān ister, sańa Burūsa ḳażāsını tevliyet-i evḳāfı ile virdüm." diyü Monlā Gürānī daḫı ḳabūl eyleyüp Burūsa'ya gitdi.

Bir[2] müddetden ṣońra Sulṭān Meḥemmed[3] bir emrle bir ḳulını Monlā Gürānī'ye gönderdi. Emrüń[4] içinde şerʿe muḫālif ḳażiyye var idi. Emri oḳıdı ve yırtdı[5] ve gelen ḳulı dögdi ve ḳovdı. Sulṭān Meḥemmed bundan şöyle ġażaba geldigi dem nefsi baġlandı, Monlā Gürānī'yi ʿazl eyledi. Bu sebebden[6] mā-beynlerinde münāẓara vü muḫālefet vāḳiʿ olup[7] monlā Burūsa'dan ḳalḳup[8] Mıṣr'a vardı. Sulṭān Ḳayıtbay ġāyetle ikrām eyleyüp anda ʿizzet-i ʿaẓīme ile[9] bir **[MK 31b]** zamān geçindi. Ṣońra Sulṭān Meḥemmed eyitdügine[10] nādim olup daḫı[11] Sulṭān Ḳayıtbay'a mektūb gönderüp Monlā Gürānī'yi ṭaleb eyledi. Ḳayıtbay-ı Mıṣrī monlāya[12] Sulṭān Meḥemmed'üń mektūbını gösterüp gitmege çoḳluḳ rıẓā göstermedi "Ben andan ziyāde[13] sańa riʿāyet ideyüm." didi. Monlā Gürānī eyitdi: "Neʿam riʿāyetüń ziyādedür[14] lākin benüm anuńla mā-beynümüzde vālid ü veled maḥabbeti vardur. Benüm kendüye bi'ṭ-ṭabʿ mā'il olduġum bilür ve varmazsam menʿi senden bilüp daḫı mā-beynüńüzde ʿadāvet vāḳiʿ olur." didükde Sulṭān Ḳayıtbay bu kelāmı begendi, monlāya çoḳ māl virdi ve ḥavā'ic-i seferini ikmāl idüp Sulṭān Meḥemmed'e bile hedāyā-yı ʿaẓīme gönderdi.

Monlā Gürānī geldükde Sulṭān Meḥemmed yine Burūsa ḳażāsını virdi. Bu ḳıṣṣa sekiz yüz altmış iki tārīḫinde vāḳiʿ oldı. Bunuń üzerine zamān mürūr **[AE 25b]** eyledi daḫı iki yüz aḳçe vaẓīfe ile müftī eyledi ve her ayda yigirmi biń aḳçe ve her yılda elli biń aḳçe taʿyīn eyledi. Gönderdügi

1 Monlā // eyitdi: Monlā Gürānī "Emr iderseń ben ıṣlāḥ iderem." diyüp pādişāh AE
2 - AE
3 Sulṭān Meḥemmed - AE
4 - AE
5 Emri // yırtdı: Oḳıduḳda emri yırtdı MK
6 bu sebebden - AE
7 münāẓara // olup: münāfere vü muḫālefet olup AE
8 Monlā Burūsa'dan ḳalḳup -AE
9 "'izzet-i ʿaẓīme ile" ifadesi AE'de "geçindi" kelimesinden sonra gelmektedir.
10 - AE
11 - MK
12 Mıṣrī monlāya - AE
13 - AE
14 riʿāyetüń ziyādedür - AE

hedāyā-yı tuḥaf ve ḳul ve cāriyeden ġayrıdur. Bu eṣnāda *Ḳur'ān-ı 'Aẓīm*'i tefsīr eyledi, *Ġāyetü'l-Emānī fī-Seb'i'l-Meṯānī* diyü ad virdi. Zemaḫşerī'ye ve Beyżāvī'ye redler vardur. Ve *Buḫārī*'yi şerḥ eyledi, *Kevṯer-i Cārī fī-Riyāżi'l-Buḫārī* diyü ad virdi. Kirmānī ve İbn Ḥacer'e redleri vardur ve *Şāṭıbī Şerḥ-i Ca'berī*'ye ḥāşiyesi vardur. Tefsīr ü ḥadīṯ ü ḳırā'at ta'līm iderdi, ṭalebeden çoḳ kimesne yanında māhir oldı. Evḳātını ders ü fetvāya ve taṣnīfe ve 'ibādete ṣarf eylemiş idi.

Şāgirdlerinden birisi ḥikāyet ider ki "Bir gice yanına geldüm, ṣalāt-ı[1] 'işāyı ḳıldı, ḳırā'at-i *Ḳur'ān*'a başladı. Uyudum uyandum oḳur gördüm ve gene uyudum uyandum Tebāreke Sūresi'ni oḳur. Ṣabāḥ namāzı vaḳtinde ḫatmi tamām eyledi. Ḫuddāmınuñ birine ṣordum 'Bu 'ādet-i müstemirresidür.' **[MK 32a]** didi."

Merḥūm mehībü'l-vech ve ṭavīlü'l-ḳāme ve kebīrü'l-liḥye idi,[2] liḥyesini boyardı. Ḳā'il bi'l-ḥaḳḳ idi. Vezīre adı ile çaġırurdı, pādişāha selām virdügi zamānda münhanī olmazdı ve elin öpmezdi. Da'vet itmeyince pādişāha[3] bayramda da varmazdı. Bir ṣiḳadan naḳl olınur ki "Ol ṣiḳa monlāya varmış, 'arefe güni yaġmurlu gün imiş. Sulṭān Bāyezīd-i Velī[4] zamānında Sulṭān Bāyezīd'den bir ḳul gelmiş. Monlāya 'İrte pādişāh sizi da'vet eyledi.' didükde monlā 'Yol balçıḳlıdur, edegüm balçıḳ olur varmazam.' didi. Ḳul varup girü gelmiş. Pādişāh buyurdı 'Benüm atdan indügüm yirde insüñ tā ki edegi balçıḳ olmasun didi.' diyü ḫaber getürmiş."

Merḥūm monlā[5] Sulṭān Meḥemmed Ḫān'a naṣīḥat idüp "Dā'imā yidigüñ ḥarām giydügüñ ḥarāmdur, iḥtiyāṭ eyle." diyü söylerdi. Bir gün Sulṭān Meḥemmed ile ṭa'ām yidükde Sulṭān Meḥemmed "Hele sen de ḥarām yidüñ." diyüp Monlā Gürānī "Ṭa'āmuñ benüm öñümde olanı ḥelāl, senüñ öñinde olanı ḥarāmdur." diyüp **[AE 26a]** Sulṭān Meḥemmed ṭa'āmı dönderüp Monlā Gürānī ekl eyledükde pādişāh monlāya "Sen de[6] ḥarām yidüñ ola." didükde monlā yine 'ale'l-fevrī cevāb virüp "Senüñ öñüñden küllī

1 - AE
2 Merḥūm // idi.: Merḥūm mehīb idi, ṭavīl idi, kebīrü'l-liḥye idi. AE
3 - AE
4 - AE
5 - AE
6 - AE

ṭaʿām[1] ḥarāmdan ḥelāl naḳl olınup benüm öñümden giden ṭaʿām ḥelālden ḥarāma naḳl olındı anuñçün sen ṭaʿāmı döndürdüñ." diyü cevāb virdi.

Bir gün Monlā Gürānī'ye eyitdiler: "Şeyḫ Ebü'l-Vefā, Monlā Ḫüsrev'i ziyāret ider, seni ziyāret itmez." didiler. Monlā Gürānī "İṣābet ider." diyü cevāb virdi. "Zīrā Monlā Ḫüsrev ʿālim ü fāżıl u ʿāmildür, ziyāreti vācibdür. Ben daḫı ʿālimüm lākin selāṭīn ile muḫteliṭ oldum, benüm ziyāretüm **[MK 32b]** cā'iz[2] degüldür." diyü cevāb virdi. Hīç bir aḥada ḥased itmezdi. Kendüyi manṣıb daḫı geçse söylendügi zamānda "Kişi kendü ʿaybını görmez eger ol kimesnenüñ benden fażīleti ziyāde olmasa Allāhu Teʿālā añа ziyāde virmezdi." diyü cevāb virürdi.

Bir gün Monlā Gürānī, Sulṭān Meḥemmed'e kendüden şikāyeti muṭażammın bir ḥikāyet idüp[3] "Emīr Timur bir gün bir maṣlaḥata peyk gönderdi. 'Eger yolda ata muḥtāc olursañ her kimi bulursañ atını al eger benüm oġlum Şāhrūḫ ise daḫı.' didi. Peyk gitdi, yolda Saʿdü'd-dīn-i Taftāzānī bir yirde ḳonmış çādırı[4] öñinde atları baġlu ṭurur. Peyk bir atını alup monlā ṭuyup atı peyküñ elinden alup[5] peyke bir ʿalā kötek çaldı. Peyk daḫı dönüp Emīr Timur'a gelüp Saʿdü'd-dīn'üñ itdügi işi ḫaber virdükde Timur[6] ġażab-ı şedīd ile ġażab eyledi ḥattā eyitdi:[7] 'Eger oġlum Şāhrūḫ olsa ḳatl iderdüm lākin nice ḳatl ideyüm, bir kişi ki bir şehre benüm ḳılıcum girmeden anuñ taṣnīfi girdi.' didi." Monlā Gürānī "Benüm te'līfātum el-ān Mekke'de oḳınur, senüñ[8] ḳılıcuñ Mekke'ye yitişmedi." didi. Sulṭān Meḥemmed eyitdi: "Neʿam yā monlā nās taṣnīfātını gezdürürler sen taṣnīfātını yazarsın Mekke'ye gönderürsin.فضحك المولى الكوراني واستحسن هذا الكلام غاية الاستحسان yaʿnī güldi ve bu sözi begendi. Kemāl mertebede bunuñ menāḳıbı çoḳdur.

İstanbul'da sekiz yüz ṭoḳsan üç tārīḫinde fevt oldı ve anda defn olındı. **[AE 26b]** Ḳıṣṣa-i vefātı budur ki evvel-i behārda İstanbul'dan ṭaşrada bir

1 ola // ṭaʿām: ola didükde pādişāh, monlāya "Ḥarām yidüñ." diyüp monlā "Senüñ öñinden gelen ṭaʿām AE
2 vācib AE
3 - MK
4 - MK
5 peyküñ // alup - AE
6 - AE
7 ḥattā eyitdi - AE
8 - AE

çādır ḳurdurup yaz geçince anda sākin oldı, güz geldükde bir bāġçe aldı. Güzüñ evvel faṣlında anda sākin olup her hafta vüzerā bir kerre ziyāret iderlerdi. Bir **[MK 33a]** gün ṣabāḥ namāzı ḳıldı. İstanbul'daki evinüñ bir gūşesinde bir serīr yapdurdı, işrāḳ namāzını bāġçede ḳıldı andan[1] evine geldi. Serīr üstinde ṣaġ yanı üzerine ḳıbleye ḳarşu söykendi "Daḫı şehrde her ne ḳadar *Ḳur'ān* oḳur varsa gelsün, benüm üzerüme *Ḳur'ān* oḳısunlar." didi. Ḫaber itdiler, küllīsi ḥāżır oldı. Monlā Gürānī eyitdi: "Benüm sizüñ üzerüñüzde ḥaḳḳum vardur, bugün anuñ ḳażāsı günidür. Vaḳt-i ʿaṣra degin üzerüme *Ḳur'ān* oḳuñ." didi. Vüzerā ṭuydı, ʿiyādete geldi. Dāvūd Paşa aġladı zīrā mā-beynlerinde maḥabbet-i zā'ide var idi. Monlā Gürānī "Yā Dāvūd! Niçün aġlarsın?" didi. Dāvūd Paşa "Sizde żaʿf añladum, anuñçün aġlarum."[2] didükde Monlā eyitdi: "Yā Dāvūd! Nefsüñ[e][3] aġla." didi. "Ben dünyāda selāmet ile ʿayş eyledüm, inşā'allāh selāmet ile ḫatm oluram." didi. Andan ṣoñra vüzerāya "Benden Bāyezīd'e selām idüñ, benüm namāzuma bi-nefsihi ḥāżır olsuñ, benüm deynümi beytü'l-mālden edā eylesün beni ḳabre ḳomazsızın." diyü vaṣiyyet eyledi. "Bundan ṣoñra vaṣiyyetüm budur ki beni ḳabrüm yanına ḳoduḳda beni[4] ayaġumdan ḳabr ṭarafına sürüñ daḫı beni andan ṣoñra ḳoñ." didi. Īmā ile ṣalāt-ı ẓuhrı ḳıldı ṣoñra eẕān-ı ʿaṣrdan su'āl eyledi "Yaḳın mıdur?" didi. Eẕān-ı ʿaṣrda mü'eẕẕin "Allāhu ekber" didükde Monlā Gürānī "*Lā ilāhe illa'llāh.*[5] "didi ve rūḥı teslīm eyledi. Ṣoñra Sulṭān Bāyezīd ṣalāṭına ḥāżır olup düyūnını ḳażā eyledi. Şāhidsüz düyūnı seksen biñ aḳçe ile[6] yüz aḳçe idi. Vaḳtā ki ḳabri yanında ḳodılar, kimesne ayaġına yapışmaġa iḳdām idemeyüp bir ḥaṣīr üzerine ḳodılar **[MK 33b]** daḫı ḥaṣīri çekdiler ḳabr ṭarafına. Andan ṣoñra ḳabre indürüp Allāhu Teʿālā raḥmetine **[AE 27a]** teslīm eylediler. İstanbul cezaʿ u fezaʿ ile ṭoldı ve sedd-i İslām'dan bir gedük açıldı.

---

1 - AE
2 anuñçün aġlarum - AE
3 Nefsüñ[e]: Başuñı MK
4 - MK
5 "Allah'tan başka ilah yoktur."
6 aḳçe ile - MK

Mevlānā Mecdüʾd-dīn

ʿĀlim ü fāżıl ve sīret-i maḥmūde ṣāḥibi idi. Sulṭān Meḥemmed, Monlā Gürānī'den ṣoñra ḳāḍī-ʿasker eyledi.

Mevlānā Ḫıżır Beg İbn Celālüʾd-dīn

Rūm'da Seferiḥiṣār'dandur. Babası Seferiḥiṣār ḳāḍīsi idi. Mebānī-i ʿulūmı babasından oḳıdı. Ṣoñra Monlā Yegān'a varup ʿulūm-ı ʿaḳliyye vü naḳliyyeyi andan taḥṣīl idüp[1] anuñ yanında ẓuhūr buldı ve ḳızını Ḫıżır Beg'e tezvīc idüp evlādı ḥāṣıl oldı. Seferiḥiṣār'a müderris oldı. ʿUlūm-ı ʿArabiyye'de şöyle māhir oldı ki "Monlā Fenārī'den ṣoñra ʿulūm-ı ʿArabiyye'ye muṭṭaliʿ böyle kimesne gelmedi." diyü rivāyet olınur.

Ve daḫı rivāyet olınur ki Sulṭān Meḥemmed'üñ evā'il-i salṭanatında bilād-ı ġarbdan ʿulūm-ı ʿArabiyye'ye muṭṭaliʿ bir ḥarīf geldi. ʿUlemā-yı Rūm ile Sulṭān Meḥemmed yanında cemʿ olup ʿulemā-yı Rūm'a birḳaç mes'eleden su'āl eyledi ki birisinüñ ıṭṭılāʿı yoḳ idi, bunlar cevābda ʿāciz oldılar. Sulṭān Meḥemmed ziyāde muẓṭarib olup küllī ʿār geldükde "ʿUlūm-ı ʿArabiyye'ye muṭṭaliʿ kim vardur?" diyü su'āl idüp Ḫıżır Beg'e ḫaber virdiler ki şehrinde müderris idi ve hem tāze idi, otuza varmamış idi, sipāhī şeklinde yürürdi. Ḫıżır Beg pādişāh yanında ḥarīf ile cemʿ olduḳda ḥarīf استحقار لشبابه وزيه[2] güldi. Ḫıżır Beg eyitdi: "Bildügüñ söyle." didi. Ḥarīf daḫı ʿulūm-ı şettādan su'āllerini īrād eyledi. Ḫıżır Beg cemīʿine ʿālim idi, gökçek cevāblar virdi. **[MK 34a]** Ṣoñra Ḫıżır Beg ḥarīfe on altı fenden su'āl eyledi, ḥarīf birisine muṭṭāliʿ olmayup mebhūt oldı. Sulṭān Meḥemmed feraḥ-ı şedīd ile feraḥlanup şevḳinden ḳalḳdı yine oturdı. Ḫıżır Beg'e[3] ṣenā-yı cemīl eyleyüp Burūsa'da ceddi Sulṭān Meḥemmed Medresesi'ni virdi. Çünkim Ḫıżır Beg[4] Burūsa'da müderris olup fużalā-yı ṭalebe yanına cemʿ oldı Monlā Kestellī gibi, Monlā ʿAlī el-Maġribī **[AE 27b]** gibi.[5]

İki muʿīdi var idi; birisi Monlā Muṣliḥu'd-dīn eş-şehīr bi-Ḫʿāce-zāde, birisi Monlā[6] Şemsü'd-dīn eş-şehīr bi-Ḫayālī. Evḳātını ʿilme iştiġāle ve ʿibādete ṣarf eyledi. Müstaḳīmü'ṭ-ṭabʿ, keṣīrü'l-ḥıfẓ, serīʿü'l-fehm idi. Kendüden

1 - AE
2 ziyyihi: ziyyihi mefhūmı üzere AE "Yürüyüş ve şeklini hor görerek"
3 Ḫıżır Beg'e - AE
4 Çünkim Ḫıżır Beg - AE
5 Monlā // gibi -MK
6 - AE

oḳıyana küllī terbiyet iderdi. Ḳaṣīrü'l-ḳāme idi,[1] Cerāb-ı ʿİlm laḳabı idi.[2] Sulṭān Meḥemmed Ḳosṭanṭiniyye'yi fetḥ eyledükde ḳāḍī eyledi. -Ḳosṭanṭiniyye'nüñ[3] evvel ḳāḍīsi budur.- Ḳāḍī iken sekiz yüz altmış üç tārīḫinde fevt oldı, yine Ḳosṭanṭiniyye'de medfūndur.

Merḥūm naẓmda māhir idi. ʿAḳā'idde *Nūniyye* bir ḳaṣīde inşā idüp Monlā Ḫayālī anı şerḥ eyledi. Ve müstezādda bir naẓmı daḫı vardur ki evveli:

يا من ملك الأنس بلطف الملكات
في حسن صفات

حركت جنوني بفنون الحركات
يا جنة ذاتي[4]

Ve *Nūniyye* bir ḳaṣīde daḫı inşā eyledi ki evveli budur. ʿArabiyye:

لقد زاد الهوى في البعد بيني
وبين البين بعد المشرقين[5]

Buña ʿ*Ucāletu Leyleteyn* diyü ad virdi. Ḳaṣīde-i mezbūreyi[6] Sulṭān Meḥemmed'e gönderdükde Sulṭān Meḥemmed Monlā Gürānī'ye ʿarż eyledi. Monlā[7] maṭlaʿına naẓar eyledügi gibi "Zāde lāzımdur, müteʿaddī degüldür." diyü iʿtirāż eyledi. Sulṭān Meḥemmed monlānuñ[8] iʿtirāżını ẓahr-ı ḳaṣīdeye yazup cevāb ṭalebi içün Ḫıżır Beg'e göndermeye emr eyledi. Ḫıżır Beg iʿtirāżuñ altına cevāb ﴿في قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَزَادَهُمُ اللهُ مَرَضاً﴾[9] āyetini yazdı. Hem "Zāde"nüñ taʿdiyesini iẓhār ve hem ḳalbinde maraż-ı hased var idügini **[MK 34b]** işʿār eyledi.

Rivāyet olınur ki Meḥemmed bin el-Ḥācī Ḥasan, Ḫıżır Beg şāgirdlerinden idi. Didi ki "Vaḳtā ki üstādum bu ḳıṣṣayı ẕikr eyledi. Ben didüm

1 "Ḳaṣīrü'l-ḳāme idi." ifadesi MK'de "serīʿü'l-fehm" ifadesinden sonra gelmektedir.
2 Cerāb-ı // idi. -MK
3 ḳāḍī // Ḳosṭanṭiniyye'nüñ: Ḳosṭanṭiniyye'ye ḳāḍī eyledi. AE
4 ki evveli // ẕātī - MK Ey güzel vasıflarla melekeler lutfeden, insanlara malik olan! Sanatkârane hareketlerle deliliğimi tahrik ettin, ey zâtımın cenneti!
5 "Ayrılıktan dolayı sevgiliye olan hasretim doğu ile batı arasındaki mesafe kadar artmıştır."
6 - AE
7 eyledi. Monlā - AE
8 - AE
9 Kur'ân-ı Kerîm, Bakara Sûresi, 2/10, *"Onların kalplerinde (nifak) hastalığı (yerleşmiştir.) Allah da hastalıklarını ziyadeleştirmiştir."*

ki 'Eger [1]﴿وَاِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ اٰيَاتُهٗ زَادَتْهُمْ اِيمَانًا﴾ āyetini yazsañuz bu da ḥasen olurdı.' didüm, sözümi begendi." Ḳaṣīdeye 'ucāletu vech-i tesmiyesi āḫir ḳaṣīdeden ẓāhirdür. 'Arabiyye:[2]

ألا يا أيها السلطان نظمي
عجالة ليلة أو ليلتين

مع الاشغال في أيام درسي
وما فارقت شغلي ساعتين[3]

Mevlānā Şükru'llāh

'Ālim ü fāżıl, beyne'l-ḫavāṣṣ **[AE 28a]** ve'l-'avām idi. Sulṭān[4] Murād Ḫān bunı Ḳaraman Begi'ne resūl gönderdi. Ḳaraman Begi daḫı Mevlānā Ḥamza'yı resūl gönderüp vāḳi' olan sū'-i edebden i'tiẕār eyledi idi. Sulṭān[5] Murād Ḫān daḫı anuñçün bunı gönderdi ki bir daḫı itmesün diyü and vire. Sulṭān Meḥemmed'üñ monlā-yı mesfūre[6] ziyāde i'timādı var idi.

Mevlānā Tācü'd-dīn İbrāhīm eş-şehīr bi-İbn el-Ḫaṭīb

Monlā Yegān'dan oḳıdı, her 'ulūmda māhir oldı. Sulṭān Murād[7] ba'ż-ı medreseler virdi ṣoñra İzniḳ Medresesi'ni virdi, yevmī yüz otuz aḳçe vaẓīfe eyledi. Fāżıl ve şīme-i 'aẓīme ve mehābet-i cesīme ṣāḥibi idi. Oġlı Muḥ-yi'd-dīn ḥikāyet ider ki "Ḳaçan Monlā Yegān Ḥicāz niyyetine İzniḳ'e geldi, vālidüm ḳarşulayup getürüp bir 'ālī eve ḳondurdı ve ẓiyāfet-i 'aẓīm eyledi. Ben ṣaġīr idüm, vālidüm monlāyı ḥammāma iletdi. Monlā ḥammāmdan çıḳduḳda vālidüm ayaġına ṣu döküp egilüp ayaġını öpdükde Monlā Yegān[8] '*Bāreka'llāhu leke* [9] Mevlānā Tācü'd-dīn' didi. Monlānuñ bu sözi **[MK 35a]** daḫı ḳulaġumdadur." didi. Sulṭān Meḥemmed Ḫān'uñ evā'il-i salṭanatında İzniḳ'de fevt oldı ve anda defn oldı.

---

1 Kur'ân-ı Kerîm, Enfâl Sûresi, 8/2, *"O'nun ayetleri kendilerine okunduğunda (bu) onların imanlarını arttırır."*
2 - AE
3 "Ey sultan! Bu şiirim bir ya da iki gecenin apar topar işidir. Ders günlerinde meşgul olmama rağmen işimi iki saat bile bırakmış değilim."
4 - AE
5 - AE
6 monlā-yı mesfūre - AE
7 -AE
8 -AE
9 "Allāh mübarek kılsın."

Mevlānā Ḫıżır Şāh

Aṣlı Menteşe vilāyetindendür. Şehrlerinde bir miḳdār oḳıyup ṣoñra Mıṣr'a varup on beş yıl Mıṣr'da şuġl eyledi. Monlā Ṭūsī Rūm'a geldükde Rūm'a gelüp baʿż-ı mecālisde cemʿ oldı.[1] On beş aḳçe vaẓīfe ile Balaṭ Medresesi'ne müderris oldı. Ṣoñra Sulṭān Murād Ḫān[2] Burūsa'da binā eyledügi medreseyi elli aḳçe ile virdükde ḳabūl eylemedi. "On beş aḳçe maṣārifüme kifāyet ider, ziyādesi teşvīş virür." diyü cevāb virdi. Kendü yirinde bāġçesi var idi. Dersden ṣoñra ḥımārına binüp öñine ḳaftānını ḳoyup üzerine kitābını ḳordı. Gidüp geldükde yolda müṭālaʿadan ḫālī olmazdı. ʿİlme ve ʿibādete meşġūl, ḳāniʿ ü mütevāżıʿ idi. Balaṭ'da sekiz yüz elli üç tārīḫinde fevt oldı. İki oġlı var idi; kebīri Dervīş Meḥemmed'dür, **[AE 28b]** ẕikr olınsa gerekdür. Ṣaġīri Zeynü'd-dīn'dür, recül-i fāżıl idi. Bilād-ı Rūm'da ḳāḍī iken fevt oldı.

Monlā[3] Āyāṯluġlı Çelebi

Meḥemmed bin Ḳāḍī Āyāṯluġ dirler.[4] Fażl u ẕekā ve ḳuvvet-i ṭabīʿat ve cevdet-i ḳarīḥa ṣāḥibi idi. ʿİlm ü ʿibādete meşġūl idi ve ḫalā'iḳden münḳaṭıʿ idi ve tekmīl nefse müteveccih idi. Monlā Yegān'dan oḳıdı, Aġrus Medresesi'ne müderris olup medresede[5] iken Ḫˇāce-zāde ve Monlā Ayās bundan oḳıdılar. İbn Sāʿātī *Mecmaʿ*ını şerḥ eyleyüp şurūḥ-ı *Hidāye*'ye su'ālleri vardur. Her kitābuñ āḫirinde ol kitāba müteʿalliḳ olan mesā'ilden kendüden ẓāhir olanı ẕikr iderdi.

Monlā ʿAlī et-Ṭūsī

ʿAllāme-i zamān ve üstād-ı āvān idi. Bilād-ı ʿAcem'de taḥṣīl-i **[MK 35b]** ʿulūm eyleyüp fā'iḳ-i aḳrān olduḳdan ṣoñra Rūm'a geldi. Sulṭān Murād buña küllī ikrām eyleyüp babası Sulṭān Meḥemmed'ün Burūsa'da medresesini yevmī elli aḳçe vaẓīfe eyledi. Ve ḳaçan[6] Sulṭān Meḥemmed İstanbul'ı fetḥ eyledükde sekiz kilīsāyı medrese idüp birisini Monlā ʿAlī-i[7] Ṭūsī'ye

1 Monlā // oldı. -MK
2 - AE
3 - AE
4 - AE
5 Anda MK
6 eyledi // ḳaçan: ile virdi AE
7 Monlā ʿAlī -AE

virdi ve günde yüz aḳçe vaẓīfe taʿyīn eyledi. Ve İstanbul'a ḳarīb bir ḳarye temlīk eyledi ki el-ān Müderris Köyi dirler ve birisini Ḫˇāce-zāde'ye virdi ve birisini ʿAbdu'l-kerīm'e virdi ve bāḳī[1] her birisini fużalādan birine virdi. Ḥālā Medrese-i Şemāniyye didükleri ol medreselerdür.[2] Monlā Ṭūsī'ye taʿyīn olınan şimdi Zeyrek Cāmiʿi dimekle meşhūrdur. Ol zamānda eṭrāfında ḳırḳ ḥücresi var idi, ṭalebesi sākin olurdı.

Bir vaḳt[3] Sulṭān Meḥemmed binā eyledügi medresesine[4] gelüp ṭalebeden birini Monlā Ṭūsī'ye gönderdi. Geldükde ders ile emr eyledi, monlā yirinde oturdı. Sulṭān Meḥemmed, Maḥmūd Paşa ile ṣaġ ṭarafına oturdı. Ṭalebe Seyyid Şerīf'üñ *Şerḥ-i ʿAḍud Ḥāşiyesi*'ni oḳıdı. Monlā pādişāh ḥāżır olduġıçün inbisāṭ gösterüp müşkilāt ve daḳā'iḳ[i] ḥall idüp işidilmedük ʿulūm u maʿārif iẓhār eyleyüp Sulṭān Meḥemmed sürūrından ḳalḳdı ve oturdı. **[AE 29a]** Bir ʿaẓīm ḫilʿat ile on biñ aḳçe virdi ve ṭalebesinden her birine beşer yüz aḳçe virdi. Ṣoñra Sulṭān Meḥemmed ile ʿAbdu'l-kerīm Medresesi'ne vardı. Monlā Ṭūsī yanında ʿAbdu'l-kerīm derse iḳdām eylemedi, Sulṭān Meḥemmed ʿaybladı. Ṣoñra bir gün Sulṭān Meḥemmed Ḫˇāce-zāde Medresesi'ne vardı. Ḫˇāce-zāde derse ḥāżır oldı ammā[5] Sulṭān Meḥemmed oturmadı "Şuġl eyleñ." didi. Baʿdehu[6] Sulṭān Meḥemmed, Monlā Ṭūsī'ye Edrine'de babası Sulṭān Murād'uñ medresesini **[MK 36a]** yevmī yüz aḳçe vaẓīfe ile virdi. Ṣoñra Monlā Ṭūsī ʿAcem'e gitdükde Sulṭān Meḥemmed ol Murādiyye Medresesi'nüñ[7] yanında bir medrese daḫı yapup yüz aḳçeyi iki medreseye tevzīʿ idüp ellişer aḳçe eyledi.

Sulṭān Meḥemmed, Monlā Ṭūsī ile Ḫˇāce-zāde'ye İmām-ı Ġazzālī ile ḥükemānuñ *Tehāfüt*'ī mā-beyninde muḥākeme içün kitāb yazmaġa emr eyledi. Ḫˇāce-zāde dört ayda tamām eyledi, Monlā Ṭūsī altı ayda tamām eyledi. Ḫˇāce-zāde kitābını tercīḥ eylediler. Sulṭān Meḥemmed her birine on biñ aḳçe virdi,[8] Ḫˇāce-zāde'ye ziyāde bir aʿlā ḳatır virdi. Monlā Ṭūsī'nüñ diyār-ı ʿAcem'e gitmesine sebeb budur. Çünkim[9] Monlā Ṭūsī Tebrīz'e varup

1 -AE
2 ḥālā // medreselerdür: Sulṭān Meḥemmed Şemāniyye'yi binā eyledükde her birine bir medrese virdi. AE
3 bir vaḳt: gāhī AE
4 binā // medresesine -AE
5 - AE
6 - AE
7 ol // Medresesi'nüñ - AE
8 Ḫˇāce-zāde // virdi, der-kenâr MK
9 - AE

Şeyḫ İlāhī'yi gördi. Şeyḫ, monlā şāgirdlerinden idi. Şeyḫ, monlāyı[1] żiyāfet içün bāġçeye aldı gitdi. Monlā[2] bir aḳarṣu kenārında baş aşaġı mütefekkir ṭurup şeyḫ "Mevlānā ne fikr idersin?" didi. Monlā eyitdi: "Burada bāna ḥużūr-ı ḫāṭır ḥāṣıl olup bilād-ı Rūm'ı ve menāṣıbını terkden gelen teşvīş-i ḫāṭır mündefiʿ oldı." didi, şeyḫ bir beyt-i Fārsī didi. Mażmūnı,[3] ferāġ-ı ḫāṭır cemīʿ-i murāddan evlādur, dimek idi. Monlā hemān ḥayḳırup düşdi ṣoñra āh eyleyüp Allāh'a ḥamd eyledi ṣoñra Māverāü'n-nehr'e varup Şeyḫ ʿĀrif-i bi'llāh Ḫˇāce ʿUbeydu'llāh ḥıdmetine varup çoḳ merātib ḳaṭʿ eyledi.

Seyyid Şerīf'üñ *Şerḥü'l-Mevāḳıf*'ına ḥāşiyesi vardur ve daḫı Seyyid'üñ *Şerḥ-i ʿAḍud Ḥāşiyesi'ne* ḥāşiyesi vardur.[4] Daḫı Seyyid'üñ *Keşşāf Ḥāşiyesi*'ne ḥāşiyesi vardur ve *Ḥāşiye-i Meṭāliʿe* ḥāşiyesi vardur **[AE 29b]** ve *Telvīḥ*'e ḥāşiyesi vardur. Küllī te'līfātı müstaḥsen ü maḳbūldür.

Baʿż-ı ʿulemādan mervīdür ki ḥikāyet ider "Ben ṣaġīr iken Monlā Ṭūsī ṭalebesinüñ birisinden oḳıdum. Ekābir evlādından idi, nefīs döşekleri ve yaṣdıḳları var idi. **[MK 36b]** Bir gün Ṭūsī ḥücresine dāḫil olup döşeklerini ve yaṣdıḳlarını istiḥsān[5] idüp ol daḫı 'Mirāṣlardan ḳalmadur.' diyüp monlā 'Bu devlet-i ḳadīmeye delālet ider.' diyü cevāb virdi. Rāvī eydür: هذا أول ما شعرت به من اعتبار المزايا في الكلام [6]

Monlā Ḥamza el-Ḳaramanī

ʿUlemā-yı ʿaṣrından ʿulūm-ı şerʿiyye ve ḥadīṯ ü tefsīr oḳıyup her birinde māhir oldı. Derse ve fetvāya meşġūl olup *Tefsīr-i Ḳāḍī*'ye ḥāşiye yazdı ve ṭoḳuz yüz tārīḫinüñ[7] evvelinde fevt oldı.

Monlā İbn Temcīd

Ṣāḥib-i kitāb "Babamdan işitdüm 'Sulṭān Meḥemmed'üñ muʿallimi idi, ṣāliḥ kimesne idi.' didi." *Tefsīr-i Ḳāḍī* 'ye ḥāşiye yazup ḥavāşī-i *Keşşāf*'dan telḫīṣ eyledi. Ṣāḥib-i kitāb "Bir ʿArabī ve Fārsī ḥasen[8] naẓmı gördüm." didi.

---

1 - AE
2 Şeyḫ AE
3 - AE
4 ve // vardur. *-MK*
5 imtiḥān AE
6 "Bu onun söz sanatındaki meziyetlere nasıl itibar ettigine dair fark ettiğim ilk olaydı."
7 - AE
8 - MK

Monlā Seyyidī ʿAlī el-ʿAcemī

ʿUlūmı ʿAcem'de taḥṣīl eyledi. "Seyyid Şerīf'den oḳıdı" diyü rivāyet olınur. Rūm'a çıḳduḳda[1] Ḳasṭamonı'ya geldi -Ol zamān Ḳasṭamonı[2] emīri İsmāʿīl Beg idi, nihāyetde ikrām eyledi.- ṣoñra Edrine'ye geldi. Sulṭān Murād Burūsa'da dedesi Sulṭān Yıldırım Bāyezīd'üñ medresesini virdi. Sulṭān Meḥemmed zamānına degin ṣaġ idi. ʿUlemā-yı zamānı ile baḥs[3] eyleyüp mā-beynlerinde fażīleti ẓāhir oldı. *Şemsiyye Şerḥi Ḥāşiyesi Kūçek Ḥāşiye*'ye ḥāşiyesi vardur ve daḫı *Ḥāşiye-i Şerḥ-i Meṭālīʿe* ḥāşiyesi vardur ve Seyyid'üñ *Şerḥ-i Mevāḳıf*'ına ḥāşiyesi vardur. Güzel ḫaṭṭı var idi. Ṣāḥib-i kitāb eydür:[4] "Babam ḥikāyet ider ki 'Seyyidī ʿAlī ḫaṭṭı ile *Ḥāşiye-i Keşşāf* gördüm, ṣıḥḥatda ve ḥüsn-i ḫaṭda kemālde idi.' dir." Sekiz yüz altmış tārīḫinde fevt oldı.

Monlā Seyyidī[5] ʿAlī el-Ḳomenātī

Toḳat'a ḳarīb Gümenek dimek ile meşhūr ḳaryedendür. Her ʿilmde fażīlet ṣāḥibi, ālim ü ʿābid **[MK 37a]** idi. **[AE 30a]** *ʿİnāye* adlu *Viḳāye Şerḥi* vardur.[6] *Zīc-i Şāmil*'e şerḥi vardur. *Viḳāye Şerḥi* fażlına şāhiddür. Dilinde lüknet vardur. Sekiz yüz tārīḫi āḫirlerinde fevt oldı.

Monlā Ḥüsāmü'd-dīn et-Toḳatī

Müderrisoġlı dimekle meşhūrdur. ʿĀlim ü ṣāliḥ, derse ve ʿibādete müdāvim idi. 'Abdu'l-ḳāhir'üñ *Mi'e*'sini şerḥ eyledi. Ṣāḥib-i kitābuñ babası ṭayısı Muḥammed bin İbrāhīm el-Niksārī, Monlā Ḥüsām'dan oḳıyup ve ṣāḥib-i kitāb eydür: "Babam daḫı ol kitābı ṭayısından oḳıyup ben daḫı babamdan oḳıdum, ṣabī iken çoḳ müntefiʿ oldum." didi. Seyyid Şerīf'üñ *Şerḥ-i Tecrīd Ḥāşiyesi*'ni yazmışdur. *Ḳavs-ı Ḳuzaḥ Esbābı*'na daḫı yazmışdur. Āḫirinde "Bu ḥükemā ḳavli üzerinedür, olası bundan aʿrāżdur, ḫuṣūṣan ḳuzaḥ şeyṭānuñ ismidür." didi.

Monlā İlyās İbn İbrāhīm es-Sinābī

Recül-i fāżıl idi, ḥadīdü'ṭ-ṭabʿ idi, her ʿilmde müşāreketi var idi, meşġūl idi. *Fıḳh-ı Ekber*'e şerḥ yazdı. Tefsīre müteʿalliḳ risāleleri vardur. ʿİlm-i

1 - AE
2 Ol // Ḳasṭamonı -AE
3 maḥabbet MK
4 - AE
5 - MK
6 *ʿİnāye* // vardur.: *ʿİnāye*'ye ve *Viḳāye*'ye şerḥleri vardur. MK

tefsīrde ḥaẕāḳatına delālet ider. Ḫaṭṭı ḥasen ve serī'ü'l-kitābet idi. Ṣāḥib-i kitāb, vālidinden istimā' eylemiş ki "Monlā İlyās bir günde Ḳudūrī'yi ve bir gicede *Kūçek Ḥāşiye'* yi yazmış." Burūsa'da Sulṭān müderrisi olup müderris iken fevt olmış.

Mevlānā İlyās İbn Ḥamza er-Rūmī

Merzifon'da müderris hem ḳāḍī ve hem müftī idi. Fıḳhı -Şeyḫ-i kebīr, sālik-i mesālik-i ehli'l-ḥaḳīḳat, ṣāḥib-i *Faṣlü'l-Ḫiṭāb ve'l-'Fuṣūlü's-Sitte* ve ġayruhümā Mevlānā Muḥammed bin Muḥammed bin Maḥmūd el-Ḥāfıẓī el-Buḫārī **[MK 37b]** ki Ḫˇāce Muḥammed Pārsā dimekle meşhūrdur.- ol Ḫˇāce Muḥammed Pārsā'dan aḫẕ idüp Ḫˇāce Muḥammed Pārsā daḫı[1] ḳıdvetü'l-verā, baḳiyye-i a'lāmü'l-hüdā, eş-şeyḫ, ḥāfıẓü'l-ḥaḳḳ ve'd-dīn ile ẓāhir Ebū Ṭāhir[2] Muḥammed bin Muḥammed bin el-Ḥasan bin 'Alī eṭ-Ṭāhirī'den aḫẕ idüp ol daḫı Şeyḫ[3] İmām Ṣadrü'ş-şerī'a 'Ubeydu'llāh bin Maḥmūd bin Muḥammed el-Burhānī'den aḫẕ eyledi. Ṣadrü'ş-şerī'a'nuñ Şeyḫ Ebū Ṭāhir'den icāzeti yedi yüz ḳırḳ beş Ẕi'l-ḳa'de'sinde **[AE 30b]** Buḫārī'de vāḳi' oldı. Şeyḫ Ebū Ṭāhir'den Ḫˇace Muḥammed'e icāzet Buḫārī'de yedi yüz yetmiş altı Şa'bān'ı āḫirinde vāḳi' oldı. Ḫˇāce Muḥammed[4] "Bu yılda 'aşereyi tekmīl eyledüm." didi. Ḫˇāce Muḥammed'den[5] Monlā İlyās'a icāzet, sekiz yüz yigirmi bir Şa'bān'ınuñ yigirmi yedisinde Buḫārī'den vāḳi' oldı.

Monlā Muḥammed İbn Ḳāḍī Manyas

İbn Manyas dimekle meşhūrdur. 'Ulemā-yı 'aṣrından oḳıyup cemī'-i 'ulūmda kāmil oldı. Edrine'de ba'ż-ı medreseye müderris oldı. Ġarā'ib [ü] 'acā'ib 'ulūma muṭṭali' idi. Faḳīh ü uṣūlī, müfessir ü muḥaddiṯ idi. Taftāzānī'nüñ *Şerḥ-i 'Aḳā'id'* ine ḥāşiyesi vardur ve *'Acebü'l-'Uccāb* nām bir kitābı daḫı vardur.[6] Ġayrı kitābda bulınmayan ġarā'ib ü 'acā'ibi yazmış idi.

---

1 - AE
2 - MK
3 - AE
4 - AE
5 - AE
6 *'Acebü'l-'Uccāb* // vardur: *Ġarā'ib u 'Acā'ib* kitābı vardur. AE

Monlā ʿAlī el-Ḳoçḥiṣārī

ʿUlemāsından oḳıyup diyār-ı ʿAcem'e gitdi. ʿAllāme-i Taftāzānī ve Seyyid Şerīf'den oḳıdı ṣoñra Rūm'a geldi baʿż-ı medreseye müderris olup *Şerḥ-i Miftāḥ*'a ḥāşiye yazdı. ʿİlm-i ʿArabiyye'de māhir idi ki kitābından fehm olınur.

Monlā Ḳāḍī-i Balaṭ

ʿĀlim ü fāżıl u müteverriʿ idi. *Ḍav'a* [1] ḥāşiyesi vardur, *Ḳāḍīcıḳ Ḥāşiyesi* dirler, beyne'l-enām maḳbūldür.

Monlā Baḫşāyiş

ʿĀlim **[MK 38a]** ü ṣāliḥ, nefesi mübārek kimesne idi. Ṣāḥib-i kitāb baʿż-ı risālesini görmiş ki Sulṭān Murād içün dimiş.

Monlā Meḥemmed-i[2] İzniḳī

ʿUlūm-ı şerʿiyye vü ʿaḳliyyeyi Monlā Fenārī'den oḳıyup māhir ve fā'iḳ-i aḳrān olup ṣoñra ṣūfī olup taṣavvufı taḥṣīl idüp şerīʿat ü ṭarīḳat ü ḥaḳīḳat beynin cemʿ eyledi. Ṣāḥīb-i kitāb eydür: "Baʿż-ı kitāb kenārında ḥāşiye ve taḥrīrini gördüm, ziyāde ʿaẓametini bildüm." didi. Şeyḫ Ṣadrü'd-dīn-i Ḳonevī'nüñ *Miftāḥü'l-Ġayb* adlu kitābını şerḥ eyledi. ʿAlā-vechi'l-iḫtiṣār nice fevā'id ẕikr eyledi ki mübtedīye nāfiʿdür ve Monlā Fenārī ki üstādıdur ġāyet mufaṣṣal şerḥ eyledi ki ancaḳ müntehī müntefiʿ olur. Ve Şeyḫ Ṣadrü'd-dīn'üñ *Fuṣūṣ*'ını daḫı Meḥemmed-i İzniḳī üstādı Monlā Fenārī'nüñ icāzeti ile şerḥ eyledi.[3] Sekiz yüz seksen beş tārīḫinde fevt oldı.

Mevlānā Fetḥu'llāh eş-Şirvānī

ʿUlūm-ı ʿaḳliyye vü şerʿiyyeyi Seyyid Şerīf'den **[AE 31a]** oḳıdı ve ʿulūm-ı riyāżiyyeyi Semerḳand'a varup Ḳāḍī-zāde-i Rūmī'den oḳıdı. Baʿdehu Rūm'a teveccüh idüp[4] İsmāʿīl Beg zamānında Ḳasṭamonı'ya geldi. Ṣāḥib-i kitābuñ babasınuñ ṭayısı Monlā[5] Muḥammed-i Niksārī *Telvīḥ*'i ve

1 *Żev'-i Muṣāḥib* adlı eserdir
2 Meḥemmed: Mahmūd MK
3 ve Monlā // eyledi: ve Şeyḫ Ṣadrü'd-dīn'üñ *Fuṣūṣ*'ı daḫı şerḥ eyledi. Monlā Fenārī Meḥemmed-i İzniḳī'nüñ üstādı ol *Miftāḥü'l-Ġayb*'ı ġāyet mufaṣṣal şerḥ eyledi ki ancaḳ müntehī müntefiʿ olur. AE
4 Semerḳand'a // idüp: Ḳāḍī-zāde-i Rūmī'den Semerḳand'da oḳıdı, Rūm'a geldi. AE
5 - AE

Şerḥ-i Mevāḳıf'ı ve Ḳāḍī-zāde-i Rūmī'nüñ *Eşkāl-i Te'sīs Şerḥi'* ni ve *Çaġmīnī Şerḥi* 'ni Fetḥu'llāh'dan oḳıdı, istifādesi gibi ifāde eyledi. Ṣāḥib-i kitābuñ[1] babası daḫı ṭayısı Monlā[2] Meḥemmed'den öyle oḳıdı. Ve ṣāḥib-i kitāb daḫı vālidinden "Bu ikisi öyle oḳıdı."[3] diyü rivāyet ider. Fetḥu'llāh'uñ *Şerḥ-i Mevāḳıf*ı ilāhiyyātına ḥāşiye yazup Ḳāḍī-zāde'nüñ şerḥine *Çaġmīnī*'nüñ ve *Şerḥ-i Mevāḳıf* evā'iline risālesi vardur. Sulṭān **[MK 38b]** Meḥemmed Ḫān salṭanatında Ḳasṭamonı'da fevt olup anda defn olındı.

Mevlānā İlyās eş-şehīr bi-Müfred Şücāʿ

Üsküb Şeyḫi diyü daḫı[4] laḳab iderler. Üsküb'de İsḥāḳiyye Medresesi'ne ḳırḳ yıl müderris oldı. ʿĀlim ü fāżıl, müstecābü'd-daʿvet idi. Ṣāḥib-i kitāb, Zeyrek-zāde Mevlānā Rüknü'd-dīn'den istimāʿ eyledi ki "Vālidi Monlā İlyās'dan oḳıdı. Mücābü'd-daʿvet idi ve ḥasen libāslar giyerdi, ṣūfīler libāsı üzere idi." didi.

Monlā İlyās el-Ḫanefī

ʿUlūm-ı ʿaḳliyye vü naḳliyyede māhir idi, ʿilm ile taṣavvuf beynini cāmiʿ idi.

Monlā Süleymān Çelebi İbn Ḫalīl Paşa

Vālidi Sulṭān Murād Ḫān'a vezīr idi. Kendü vālidi zamānında ḳāḍī-ʿasker idi. ʿĀlim ü fāżıl ve menāḳıb-ı celīle vü ḫaṣā'il-i ḥamīde ṣāḥibi idi. Vālidi ḥayātda iken fevt oldı. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*.

VE MİN-MEŞĀYİḪİ FĪ-ZEMĀNİHİ[5]

Şeyḫ Aḳbıyıḳ

Ḥācī Bayram Sulṭān[6] dervīşlerinden idi. Eṣnā-yı ḫalvetde ebvāb-ı dünyā fetḥ oldı, anuñla ḳanāʿat eyledi. Şeyḫ naṣīḥat eyledi "Dünyā[7] fānīdür, bāḳī

1 Ṣāḥib-i kitābuñ - AE
2 - AE
3 oḳıdı // oḳıdı. - AE
4 - MK
5 Ve // zemānihi: Sulṭān Murād'un zamānı meşāyiḥindendür AE
6 - AE
7 Şeyḫ // "Dünyā, der-kenâr AE

ṭalebi gerek." diyü[1] Aḳbıyıḳ "Dünyā āḫiret mezraʿasıdur, dünyā ile cennet ḳapusı fetḥ olur." didi, şeyḫden döndi. Şeyḫ "Şimden ṣoñra benden saña nesne yitişmez." didi. Aḳbıyıḳ[2] zāviyeden çıḳmaḳ diledükde başından tāc düşdi, bildi ki şeyḫ ṭarafındandur. Āḫir-i ʿömrine gelince başı açıḳ gezdi, ṣaçını ṣalıvirmiş idi. Ve **[AE 31b]** dünyā ḳapusı kendüye[3] açıldı. Ḥıfẓına muḳayyed olmayup erbāb-ı iḥtiyāca beẕl **[MK 39a]** iderdi. Burūsa'da bir büyük ev aldı. Keşf ü kerāmāt ṣāḥibi idi. Ayıḳlığından serḫoşlığı çoḳ idi. Ṣāḥib-i kitābuñ vālidi ḥikāyet ider ki "Aḳbıyıḳ'uñ başı açuḳ ṣaçlı bir oġlı var idi. Monlā ʿAlī el-ʿArabī'den bu ḥāl ile oḳıdı." Fevti ve refti Burūsa'dadur, ḳabri meşhūrdur.

Şeyḫ Meḥemmed eş-şehīr bi-İbn el-Kātib

Ḥācī Bayram Sulṭān[4] ḫulefāsından idi. Gelibolı'da tavaṭṭun eyleyüp *Muḥammediyye* nām kitābı te'līf eyledi ve İbn ʿArabī'nüñ *Fuṣūṣ*'ını şerḥ eyledi. Ḳabri de Gelibolı'dadur.

Şeyḫ Aḥmed bin el-Kātib Aḫī eş-Şeyḫ Meḥemmed el-Mezbūr

Aḥmed Bīcān dimek ile meşhūrdur. *Envārü'l-ʿĀşıḳīn* adlu bir kitābı vardur. Ol daḫı[5] Gelibolı'da medfūndur.

Şeyḫ Şeyḫī eş-Şāʿir

Germiyān'dan idi. Şāʿir Aḥmedī yanında taʿallüm idüp ʿulemā-yı ʿaṣrından oḳıyup ṣoñra Ḥācī Bayram ḫıdmetine yitişüp ṭarīḳ-i ṣūfiyyeyi taḥṣīl idüp ṣoñra Kütāhiyye'ye ḳarīb Tumnıpıñar nām mevżiʿde oturup anda fevt oldı. Ḳabri Kütāhiyye'den Burūsa'ya gelicek ṭarīḳ-i ʿām[6] üzerindedür. Türkī *Ḫüsrev ü Şīrīn* ḳıṣṣasını manẓūm yazmışdur. Ehl-i lisān ḥaḳḳında kemāl mertebe maḳbūldür. "Gözi aġrıḳlu ḥaḳīrce ḫilḳat idi." Ṣāḥib-i kitābuñ üstādı ʿAlā'ü'd-dīn böyle naḳl eyledi ve hem naḳl ider ki "Keḥḥāl idi, göz otı ṣatardı. Bir gün bir ḥarīf bir aḳçelıḳ göz otı almış da iki aḳçe virmiş, eyitmiş "Birisi keḥḥāl aḳçesidür, bir aḳçeye de sen de küḥl al daḫı gözine ko

1 - AE
2 - AE
3 - AE
4 - AE
5 - AE
6 - MK

bolay ki ṣafālasun." dimiş. Şeyḫī bu laṭīfeye ḫaylī istiḥsān **[MK 39b]** idüp gāhī añar da güler imiş.

Şeyḫ Muṣliḥu'd-dīn

Edrine'de Debbāġlar İmāmı dimek ile maʿrūfdur. ʿĀrif-i bi'llāh idi ve ʿulūm-ı ẓāhireye ʿālim idi. Cibāl-i şerīʿatden bir cebel ve biḥār-i ḥaḳīḳatden bir baḥr idi. Şeyḫ ʿAbdu'l-laṭīf el-Maḳdisī bunun içün "Biḥār-ı ḥaḳīḳatden bir baḥr idi." diyü[1] şehādet iderdi. Mehībü'l-vech[2] ve dā'imü'l-istiġrāḳ idi. Rivāyet olınur ki "Gicede **[AE 32a]** yüz rekʿat namāz ḳılup her iki rekʿatde bir tecdīd-i vużū' iderdi." dirler. Edrine'de fevt oldı, ḳabri meşhūrdur.

Şeyḫ Pīrī Ḫalīfe el-Ḥamīdī

Egridir'de mutavaṭṭın olan şeyḫü'l-islāmuñ ḳızını tezvīc eyledi. Ṭalebeye kütüb-i muʿtebereden ders virürdi. Şeyḫ ʿAbdu'l-laṭīf Ḳonya'ya geldükde ziyārete geldi ve yanında inābet eyleyüp ḫıdmetine ḳā'im oldı ṣoñra iẕni ile vaṭanına rücūʿ eyledi. ʿUlūmda faẓl ile maʿrūf idi ve ṭarīḳ-i ṣūfiyyede mükemmel ü mürşid idi.

Şeyḫ Tācü'd-dīn İbrāhīm bin Yaḫşī

Manavġat'dan idi. Pīrī Ḫalīfe'nüñ ʿulūm-ı ẓāhireye meşġūl ṭalebesinden idi. Pīrī Ḫalīfe ile Şeyḫ ʿAbdu'l-laṭīf'i bile ziyāret idüp Pīrī Ḫalīfe vaṭanına döndükde Şeyḫ ʿAbdu'l-laṭīf,[3] Pīrī Ḫalīfe'ye "Şeyḫ Tācü'd-dīn'i bizümle ḳo." didi. Şeyḫ ʿAbdu'l-laṭīf Burūsa'ya geldükde Şeyḫ Tācü'd-dīn bile idi. Ṭarīḳ-i taṣavvufı ve irşādı tekmīl eyledi. Burūsa'da Şeyḫ ʿAbdu'l-laṭīf fevt olduḳda şeyḫüñ maḳāmına ḳā'im olup irşādda ziyāde iḳdāmı vardı. Yanına çoḳ ṭalebe cemʿ olup her birisi maṭlūbına vāṣıl oldı. Baʿż-ı ḫuddāmından rivāyetdür ki "Yanında olan ṭālibīne yüz yigirmi çanaḳ taḳsīm eyledüm." didi. Baʿż-ı aṣḥābından rivāyetdür ki "Bir gün şeyḫi yitürdük, arayaraḳ Burūsa **[MK 40a]** ṭaġında bir yirde riyāżet üzerine bulduḳ." Ol bir zāviye ehlinüñ yaylaḳı idi. Ḫˇāce Rüstem adlu bir ṣāḥib-i ḫayr binā eylemiş idi ammā şeyḫüñ zāviyesini ve mescidini tüccār-ı ʿAcem'den Şeyḫ ʿAbdu'l-laṭīf eḥibbāsından

1 - MK
2 - AE
3 - AE

Ḫˇāce Baḫşāyiş binā eylemişdür. Sekiz yüz yetmiş iki ṣaferinde fevt olup şeyḫi ʿAbdu'l-laṭīf yanında defn olındı ve müverriḫ bu tārīḫi didi. Tārīḫ:

انتقل الشيخ وتاريخه
قدسك الله بسر رفيع[1]

Şeyḫ Ḥasan Ḫˇāce

Ḳaresi'dendür. Şeyḫ ʿĀrif-i bi'llāh es-Seyyid Muḥammed bin ʿAlī el-Ḥüseynī'ye ki Seyyid Buḫārī dimek ile meşhūrdur ve Burūsa'da medfūndur. Müşārün-ileyh Seyyid Buḫārī ḳaçan[2] marīż oldılar aṣḥābından birisini yirine[3] irşād içün taʿyīn ṭaleb olınduḳda şeyḫ "Ben fevt olduḳdan ṣoñra Burūsa'da sākin fülān mecẕūba varuñ **[AE 32b]** ol taʿyīn eylesün." didi. Fevt olduḳda ol mecẕūba varduḳlarında ġażab idüp bunları redd eyledi. Tekrār vardılar, Seyyid Buḫārī'nüñ vaṣiyyetini bildürdiler, mecẕūb vaṣiyyeti ḳabūl eyledi. Bunlara eyitdi: "'Arşa naẓar eyleñ." didi. Baḳdılar, Seyyid Buḫārī'yi ʿarşda oturur, yanında Ḥasan Ḫˇāce oturur. Bildiler ki Ḥasan Ḫˇāce,[4] Seyyid'üñ ḫalīfesidür. Merḥūm ʿālim ve ʿārif-i bi'llāh,[5] mürşid-i kāmil ve ʿilmi ile ʿāmil idi.

Şeyḫ Şemsü'd-dīn

Merḥūm, mezbūr[6] Ḫˇāce Ḥasan ḫulefāsından ʿālim-i taḳī ve zāhid-i naḳī idi. Ṣāḥib-i kitāb eydür: "Bir mecmūʿasını gördüm. Leṭā'if-i *Ḳur'ān*'ı ve daḳā'iḳ-ı ehl-i ʿirfānı bī-ḥadd u bī-ḳıyās cemīʿ-i ʿulūm ile istīnās eyledügine şāhiddür." didi.

1 "Şeyh intikal eyledi ve tarihi "Allâh kutsasın seni yüce bir sır ile 872" ifadesidir."
2 dimek // ḳaçan - AE
3 - MK
4 Ḥasan Ḫˇāce - MK
5 bi'llāh - MK
6 mezbūr - MK

EṬ-ṬABAḲATÜ'S-SĀBİʿATÜ FĪ-DEVLETİ'S-SULṬĀN FĀTİḤ MEḤEMMED ḪĀN İBN ES-SULṬĀN MURĀD ḪĀN [MK 40B][1]

Babası merḥūm[2] Sulṭān Murād [3]﴿كُلُّ نَفْسٍ ذَآئِقَةُ الْمَوْتِ﴾ cürʿasını nūş ve [4]﴿وَ كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ اِلَّا وَجْهَهُ﴾ cübbesini ber-dūş idüp ﴿اِرْجِعِي اِلٰى رَبِّكِ رَاضِيَةً مَرْضِيَّةً﴾[5] nidāsını istimāʿ, [6]﴿فَادْخُلِي فِي عِبَادِي وَادْخُلِي جَنَّتِي﴾ şevḳī ile semā idüp [7]﴿فِي مَقْعَدِ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِيكٍ مُقْتَدِرٍ﴾ de maḳarr eyledükde taḫt-ı saʿādet-baḫta fātiḥ-i Ḳayṣer ü Engürüs Sulṭān Meḥemmed cülūs eyledi. Merḥūm Sulṭān Murād ḳable vefātihi salṭanatı terk idüp oġlı[8] Sulṭān Meḥemmed'i yirine oturtdı. Kendü Maġnisa'ya gitdi ṣoñra bir ḫuṣūṣdan ötüri nādim olup oġlını Maġnisa'ya gönderüp kendü yine salṭanat taḫtına oturup ölince salṭanat sürdi.[9] Sulṭān Meḥemmed muḳaddemā[10] pādişāh olduġı gibi Monlā Ḫüsrev'i[11] ḳāḍī -ʿasker eylemiş idi. Ḳaçan[12] salṭanatdan maʿzūl olduḳda erkān-ı salṭanatuñ cemīʿsi Sulṭān Meḥemmed'i terk eyledi, Monlā Ḫüsrev terk eylemedi. Sulṭān Meḥemmed "Sen de var git onlar ile." didükde Monlā Ḫüsrev "Gitmezem, mürüvvet budur ki kişi müṣāḥibinüñ devletde ve ʿizzetde ve nekbet ü ẕilletde şerīki olmaḳ gerek." didi. Sulṭān Meḥemmed bu sözinden ziyāde maḥabbet eyledi. Ṣānīnci salṭanatında **[AE 33a]** ikrām-ı ʿaẓīm ile ikrām eyleyüp menāṣıb-ı ġāliye ve merātib-i ʿāliyede muʿazzez ü mükerrem eyledi.

---

1 Eṭ-ṭabaḳatü's-sābiʿatü fī-ʿulemā-yı devleti's-Sulṭān Meḥemmed Ḫān İbn es-Sulṭān Murād AE
2 Merḥūm - MK
3 Kur'ân-ı Kerîm, Ankebut Sûresi, 29/57, *"Her nefis ölümü tadacaktır."*
4 Kur'ân-ı Kerîm, Kasas Sûresi, 28/ 88, *"O'nun yüzünden (Zatından) başka her şey helak olucudur."*
5 Kur'ân-ı Kerîm, Fecr Sûresi, 89/28, "*(Haydi, Allah'ı) Razı etmiş, (kendisi de)hoşnut ve memnun edilmiş olarak Rabbine dön!"*
6 Kur'ân-ı Kerîm, Fecr Sûresi, 89/29-30, *"(Sadık ve makbul) Kullarımın arasına katıl. Ve (sonsuz, kusursuz saadete ulaşmak üzere) cennetime gir!"*
7 Kur'ân-ı Kerîm, Kamer Sûresi, 54/55, *"Doğruluğun hâkim olduğu bir ortamda, gücüne sınır olmayan bir hükümdarın huzurundadırlar."*
8 - AE
9 ṣoñra // sürdi: ṣoñra nādim oldı bir ḫuṣūṣdan ötüri daḫı oġlını Maġnisa'ya gönderdi, ölince kendüsi yirine oturdı. AE
10 - AE
11 AE nüshasında Monlā Hüsrev bir başlık olarak buradan itibaren yer almaktadır.
12 - AE

VE MİN-ʿULEMĀ'İ FĪ-ZEMĀNİHİ[1]

Monlā Ḫüsrev[2]

Aṣl adı Meḥemmed bin Ferāmerz'dür. Vālidi ümerā-yı Ferāsiḫa'dan idi. Aṣl Rūmī'dür ṣoñra Müslimān oldı. Vālidinüñ bir ḳızı var idi, bir bege tezvīc eyledi ki adı Ḫüsrev idi. Oġlı mezbūr Monlā Meḥemmed ki Ḫüsrev dimek ile meşhūrdur. Babası Ferāmerz fevt olduḳdan ṣoñra **[MK 41a]** eniştesi mezbūr Ḫüsrev[3] terbiyetinde olup Ḫüsrev Beg'üñ[4] zevcesi ḳarındaşı dimek ile maʿrūf olaraḳ ṣoñra hemān Ḫüsrev dimek ile meşhūr oldı.

ʿUlūmı bilād-ı Rūm müftīsi Burhānü'd-dīn Ḥaydar el-Herevī'den aḫẕ idüp Edrine'de Şāh Melek Medresesi'ne müderris oldı. Monlā Ḫüsrev'üñ bir ḳarındaşı Edrine'de Ḥalebiyye Medresesi'nde müderris olup ṣāḥib-i kitābuñ ceddi dānişmendi idi. Ḳarındaşı fevt olduḳda Monlā Ḫüsrev ceddini Burūsa'da Sulṭān müderrisi Yūsuf Bālī İbn Şemsü'd-dīn-i Fenārī'ye gönderdi.[5] Monlā Ḫüsrev ol Şāh Melek Medresesi'nde[6] *Muṭavvel*'e ḥāşiye yazdı. İttifāḳ Seyyid Aḥmed-i Ḳırımī Edrine'ye geldi. Monlā Ḫüsrev görsün diyü ḥāşiyesini gönderdükde Monlā Ḳırımī kenārına[7] redler yazdı, gönderdi. Ṣoñra Monlā Ḫüsrev żiyāfet idüp ʿulemā-yı beledi cemʿ idüp Monlā Ḫüsrev,[8] Monlā Ḳırımī'yi daʿvet idüp cemʿiyyet-de ḥāşiyesini çıḳarup Monlā Ḳırımī'nüñ kelimātını ve kendünüñ aña cevāblarını taḳrīr eyledükde Monlā Ḳırımī, Monlā Ḫüsrev'üñ cevāblarını teslīm وما شيء مضى به[9] iʿtiẕār eyledi.

Monlā Ḫüsrev'üñ ḳarındaşı fevt olduḳdan ṣoñra Edrine'de ḳarındaşı yirine Ḥalebiyye müderrisi oldı.[10] Sulṭān Meḥemmed'üñ evvelki[11] salṭana-

1 Ve // zemānihi - AE
2 Monlā Ḫüsrev -AE
3 Beglik MK
4 Ḫüsrev Beg'üñ: Ḫüsrev'üñ AE
5 Ḳarındaşı // gönderdi - MK
6 ol Şāh // yazdı: ḳaçan Şāh Melek Medresesi'nde müderris iken MK
7 Edrine'ye // kenārına - AE
8 Monlā Ḫüsrev - MK
9 وما بقي AE
10 Edrine'de // oldı: Edrine'de ḳarındaşı Ḥalebiyye'de yirine müderris oldı. AE
11 -MK

tında ḳāḍī-ʿasker oldı. Ṣāniyen salṭanatında günde yüz aḳçe vaẓīfe taʿyīn eyledi. İstanbul fetḥ olınduḳda Ḫıżır Beg'i ḳāḍī eyledi. Ḫıżır Beg fevt olduḳda Sulṭān Meḥemmed İstanbul'ı ve ḫavāṣṣını ve Ġalaṭa ve Üsküdār'ı Monlā Ḫüsrev'e virüp[1] Ayaṣofıyya Medresesi'ni żamm eyledi. Cemīʿ-i ṭalebesi seḥerī vaḳt ḍaḥvede evine gelüp ṭaʿāmlanduḳdan ṣoñra Monlā Ḫüsrev ḳatırına binüp ṭalebesi yayan öñine **[AE 33b]** düşüp medreseye götürüp ders **[MK 41b]** oḳıduḳdan ṣoñra yine öñine düşüp evine götürürlerdi.

Merḥūm merbūʿü'l-ḳāme yaʿnī vasaṭü'l-ḳāme yaʿnī orta boylu idi ve çoḳ ṣaḳallu idi. Alçaḳ libās giyerdi, küçük dülbend ṣarınurdı. Cumʿa gün Ayaṣofıyya Cāmiʿi'ne girdükde miḥrāba dek ḫalḳ iki ṭaraf olurlardı, geçüp miḥrāb yanında namāz ḳılurdı.[2] Sulṭān Meḥemmed kendü yirinden baḳup iftiḫār idüp vüzerāsına "Görüñ zamānenüñ Ebū Ḥanīfe'sini." dirdi. Mütevāżıʿ ve aḫlāḳ-ı ḥamīde ṣāḥibi idi [3] ve sükūn-ı vaḳār ṣāḥibi idi. Müṭālaʿası evinde kendü ḫıdmet iderdi ve ḳażā vü tedrīse iştiġāl ile kütüb-i selefden günde iki kāġıd yazardı. Kendü ḫaṭṭı ile çoḳ kitābı ḳaldı ve Seyyid'üñ[4] iki *Şerḥ-i Mevāḳıf*'ı ḳaldı ṣoñra[5] altı biñ aḳçeye ṣatıldı.

Ḳaçan[6] Sulṭān Meḥemmed dügün idüp Monlā Gürānī'ye "Nerede oturur?" diyü istīẕān eyledükde "Gürānī'ye lāyıḳ budur ki oturmayup bu dügüne ḫıdmet eyleye." diyü ḫaber gönderüp Sulṭān Meḥemmed ḫaẓẓ idüp ṣaġ ṭarafını taʿyīn idüp Monlā Ḫüsrev'e ṣol ṭarafını taʿyīn eyledükde Monlā Ḫüsrev rāżī olmayup Sulṭān Meḥemmed'e[7] mektūb gönderdi ki "Ġayret-i ʿilmiyye vü dīniyye iḳtiżā eyledi ki ben ol meclise ḥāżır olmayum." didi ve gemiye bindi, Burūsa'ya gitdi. Burūsa'da bir medrese yapup anda derse meşġūl oldı. Ve baʿde zemānin Sulṭān Meḥemmed işledügine nādim olup Monlā Ḫüsrev'i İstanbul'a daʿvet eyledi. Monlā daḫı[8] imtiṣāl eyleyüp İstanbul'a geldükde fetvā manṣıbını virdi, nihāyetde ikrām eyledi. İstanbul'da **[MK 42a]** bir nice yirde mescidi vardur.

---

1 - AE
2 miḥrāba // ḳılurdı.: ḫalḳ iki ṭaraf olur idi, miḥrāba dek miḥrāb yanında ḳılurdı. AE
3 ṣāḥibi idi - MK
4 "Seyyid'üñ" kelimesi AE'de "ḳaldı" kelimesinden sonra gelmektedir.
5 - MK
6 Ṣoñra AE
7 "Sulṭān Meḥemmed'e" ifadesi AE "gönderdi" kelimesinden sonra gelmektedir.
8 Monlā daḫı - AE

Te'līfātından *Muṭavvel Ḥāşiyesi* ve *Telvīḥ Ḥāşiyesi* ve *Tefsīr-i Ḳāḍī Beyżāvī Ḥāşiyesi* evā'ilinden[1] ve uṣūlden *Mirḳātü'l-Vuṣūl* metni ve *Şerḥ-i Mir'ātü'l-Uṣūl* ve fıḳhdan *Dürer* metni ve *Şerḥ-i Ġurer* ve *Velā*'dan bir risālesi ve Sūre-i Enʿām ve tefsīrine bir risālesi vardur daḫı bunuñ emṡāli ne **[AE 34a]** var ise taʿlīḳātı maʿrūf u meşhūrdur. Sekiz yüz seksen beş tārīḫinde İstanbul'da fevt olup cenāzesi Burūsa'da medresesinde defn olındı.

Monlā Ḫayrü'd-dīn Ḫalīl bin Ḳāsım İbn Ḥācī Ṣafā

Ṣāḥib-i kitābuñ babası dedesidür. Cedd-i aʿlāsı Cengiz Ḫān fitnesinden ḳaçup ʿAcem'den Rūm'a gelüp[2] Ḳasṭamonı nāḥiyesinde tavaṭṭun eyledi. Ṣāḥib-i kerāmāt ve mücābüʿd-daʿvet idi. Ḳabri ol diyārda maʿrūfdur. Bir oġlı oldı Maḥmūd adlu. Bir miḳdār fıḳh u ʿArabiyye oḳıdı, mertebe-i fāżilete varmadı. Bir oġlı oldı Aḥmed adlu, ol daḫı babası Maḥmūd gibi idi. Aḥmed'üñ Ḥācī Ṣafā adlu bir oġlı oldı, ehl-i ʿilm idi babası gibi. Ḥācī[3] Ṣafā'ñuñ bir oġlı oldı -adı Ḳāsım- ol daḫı ṭaleb-i ʿilmde fevt oldı. Ḳāsım'uñ Ḫalīl adlu bir oġlı oldı ki ṣāḥib-i kitābuñ ceddi idi, mertebe-i fażla vāṣıl oldı.[4]

Diyārında mebānī-i ʿilmi taḥṣīl idüp Burūsa'ya geldi. İbn Beşīr'den oḳıdı, andan[5] Edrine'ye varup Monlā Ḫüsrev ve ḳarındaşından oḳıdı ve ḥadīṯ ü tefsīri Faḫrü'd-dīn-i ʿAcemī'den oḳıyup yine Burūsa'ya gelüp Sulṭān Medresesi müderrisi İbn Fenārī Yūsuf Bālī'den[6] oḳıyup andan[7] monlā iken ḫıdmetine gelüp yanında fażīlet-i **[MK 42b]** tāmme ile şöhret buldı. Ol vaḳt emīr-i Ḳasṭamonı İsmāʿīl Beg idi. Ol tārīḫde Ṭaşköpri'de Muẓafferü'd-dīn Medresesi maḥlūl oldı. İsmāʿīl Beg, Monlā Yegān'a ḫaber gönderdi ki "Bu medreseye ṭalebenden birisini gönder." diyü. Monlā Yegān, Monlā Ḫalīl'i gönderdi. Otuz aḳçe vaẓīfe medreseden ve elli aḳçe vaẓīfe Baḳırküresi'nden taʿyīn eyledi.[8]

1 - MK
2 ʿAcem'den // gelüp: ʿAcem'den Rūm'da AE
3 - AE
4 ki ṣāḥib-i // oldı. - AE
5 - AE
6 İbn // Bālī'den: Yūsuf bin Fenārī Bālī'den AE
7 - AE
8 elli // eyledi. : elli aḳçe Baḳırküresi'nden eyledi. AE

Zamān mürūr idüp Sulṭān Meḥemmed ol vilāyeti İsmāʿīl Beg elinden alduḳda Monlā Ḫalīl Küre maḥṣūlinden baʿż-ı bidʿat ḳarışduġından ötüri ferāġat eyleyüp Sulṭān Meḥemmed Ṣemāniyye'yi binā eyledükde muʿallimi Monlā Ḫayrü'd-dīn, Monlā Ḫalīl'i terbiyet[1] eylemiş ki bu medreselerden birisini virsün diyü. Zīrā Monlā Ḫalīl'den oḳımış imiş. Sulṭān Meḥemmed emr göndermiş ki "Gelüp Ṣemāniyye'nüñ birinde müderris ol." diyü emre imtiṣāl eylemeyüp gelmedükde[2] Sulṭān Meḥemmed monlā-yı mezbūrı medresesinden[3] maʿzūl eylemiş ki "Manṣıb **[AE 34b]** ṭalebine İstanbul'a gelse daḫı güçle İstanbul'da alıḳosam." dimiş, anuñçün Monlā Ḫalīl İstanbul'a gitmemiş. Ḥattā baʿż-ı ġanī-i ehl-i belde "Monlā Ḫalīl'üñ İstanbul'a sefer itmege[4] ḳudreti ve mālı yoḳdur ve istemekden de ḥicāb ider." diyü Monlā Ḫalīl'e[5] yol ḫarçlıġı[6] on biñ aḳçe ʿarż eylemiş, ḳabūl eylememiş "Allāhu Teʿālā ḳapusından ġayrı ḳapuya ilticānuñ aṣlı yoḳdur." dimiş. Ṣāḥib-i kitābuñ babası "Baʿde'l-ʿazl ʿayşumuz daḫı ziyāde oldı." diyü rivāyet ider. Ṣoñra Küre ḫalḳı ibrām u tażarruʿ ile Küre'ye iledüp anda vaʿẓ u naṣīḥat üzere idi. ʿĀḳıbet[7] anda fevt olup sekiz yüz yetmiş ṭoḳuz **[MK 43a]** tārīḫinde cāmiʿ yanında defn olındı.

Ṣāḥib-i kitābuñ vālidi rivāyet idüp dir ki "Benüm babam merḥūm Ṭaşköpri Medresesi'nde ḳırḳ yıl müderris oldı. Merḥūm feṣāḥat u belāġat ile ʿārif ve fażīlet ile meşhūr idi. Uṣūlde ve fıḳhda ve ḥadīṯ ü tefsīrde māhir idi. İʿtikāfı ve tilāvet-i *Ḳur'ān*'ı ve ṣalāt-ı nāfileyi çoḳ iderdi."

Ḫaṭīb Ḳāsım oġlı Monlā Meḥemmed, ṣāḥib-i kitāba ʿAlī adlu bir ṣūfīden ḥikāyet ider ki Merzifonlı Şeyḫ ʿAbdu'r-raḥīm ḫulefāsından idi. "Şeyḫ ʿAbdu'r-raḥīm ḳable'l-fetḥ İstanbul'a ḥımār üstinde gelüp ben yayan öñince İstanbul'a girdük. Ayaṣofıyya'da sākin baʿż-ı keşīşler ile baḥṣ eyledi. Ḥattā ḳırḳ ḳadar keşīş İslām'a gelüp İslāmlarını kefereden ḫavflerinden gizlediler. Rivāyet olınur ki yevm-i fetḥde anlaruñ altısı ḥayātda idi. Şeyḫ Ḳosṭanṭiniyye'den Ṭaşköpri'ye gelüp ḫādimine eyitdi: 'Bunda bir müteşerriʿ müderris

1 tertīb AE
2 - AE
3 monlā-yı // medresesinden -AE
4 İstanbul'a // itmege: sefere AE
5 Monlā Ḫalīl'e - MK
6 ḫarçlıġı: ḫarçlıġı diyü AE
7 - AE

vardur, bize anuñ ziyāreti vācibdür.' didi. Ḳapusına varduḳ 'Mesciddedür.' didiler. Mescid ḳapusına varduḳda ḫādimine eyitdi: 'Şu barmaġumda olan ḫatemi ḥıfẓ eyle, cā'iz ki ḫatemden ötüri bize daḫl eyleye.' didi. Baʿdehu[1] şeyḫ mescide girdi taʿẓīm ü tevḳīr ile Monlā Ḫalīl'e buluşup bir zamān muṣāḥabet idüp ṣoñra vedāʿ eyleyüp ayrıldı." Buraya gelince Ḫaṭīb Ḳāsım oġlınuñ ṣāḥib-i kitāba rivāyetidür.

Ve ṣāḥib-i kitābuñ vālidi Ḫˇāce-zāde'den rivāyet ider ki "Monlā Ḫalīl Burūsa Sulṭāniyyesi'nde **[AE 35a]** sākin idi. Baʿż-ı müte'eddibīn Monlā Ḫalīl'den oḳurdı, dersini istimāʿ iderdük. **[MK 43b]** Ḥüsnü't-taḳrīr ve ṣāḥibü't-taḥḳīḳ ve't-tedḳīḳ idi. Dersi vaḳtine muntaẓır olup istimāʿ ile mütelezziz olurduḳ lākin ḥadāset-i sinn beni ḳırā'atden menʿ iderdi." didi.

Monlā Meḥemmed Zeyrek

Ṣabī iken Sulṭān Ḥācī Bayram'dan oḳıyup Zeyrek diyü laḳab didi. Baʿdehu[2] Monlā Ḫıżır Şāh'dan aḫz-i ʿulūm[3] eyledi. Ṣoñra Burūsa'da Sulṭān Murād Medresesi'ne müderris olup ṣoñra Sulṭān Meḥemmed Ṣemāniyye'yi binā eylemezden muḳaddem ʿinde'l-fetḥ sekiz medreseden birini virdi -şimdi ol medreseye Zeyrek Cāmiʿi dirler- yevmī elli aḳçe vaẓīfe taʿyīn eyledi. Yigirmisini beyti meṣārifine ṣarf idüp bāḳīsini Ḥācī Bayram fuḳarāsına ṣarf iderdi. ʿİlme şuġlinden ʿibādete iştiġāli ziyāde idi.

Bir gün Sulṭān Meḥemmed yanında Seyyid Şerīf üzerine fażīlet daʿvā idüp "Ben Seyyid Şerīf'den artuḳum." didi. Sulṭān Meḥemmed'e bu söz ṣaḳīl gelüp -Ol zamānda[4] Ḫˇāce-zāde Burūsa'da Sulṭān Murād[5] Medresesi'nde müderris idi.- Sulṭān Meḥemmed, Ḫˇāce-zāde'yi daʿvet eyleyüp Monlā Zeyrek ile baḥṣe emr eyledi. Ḫˇāce-zāde'nüñ burhān-ı tevhīde bir su'āli vardı. Monlā Zeyrek cevāb yazsun diyü gönderdi. Cevāb yazduḳdan ṣoñra Sulṭān Meḥemmed yanında cemʿ oldılar. Sulṭān Meḥemmed, Monlā Ḫüsrev'i mümeyyiz naṣb idüp Maḥmūd Paşa ol[6] meclisde ayaġ üzere ḥāżır[7]

1 - AE
2 - AE
3 - AE
4 Sulṭān // zamānda - AE
5 - AE
6 - AE
7 - AE

idi. Evvelā Ḫˇāce-zāde söyleyüp eyitdi: "Pādişāh bilsün ki delīle inkārdan müddeʿāya inkār lāzım gelmez. Ḫˇāce-zāde tevḥīdi inkār eyledi dimesünler." didi, suʾālini taḳrīr eyledi. Monlā Zeyrek cevāb virdi. Mā-beynlerinde yedi güne dek baḥṣ müstemirr oldı. **[MK 44a]** Altıncı günde Sulṭān Meḥemmed "Biri birisinüñ taḥrīrine müṭālaʿa eylesünler." didi. Monlā Zeyrek "Benüm bu nüsḫamdan ġayrı nüsḫam[1] yoḳdur." diyü virmeyicek Ḫˇāce-zāde "Benüm bir āḫer nüsḫam daḫı vardur." diyüp kendü nüsḫasını Monlā Zeyrek'e virdi. Monlā Zeyrek taḥrīrini alup kendüde olan nüsḫasınuñ ẓahrına Monlā Zeyrek taḥrīrini yazmaġa ʿazīmet eyleyüp Maḥmūd Paşa belinden **[AE 35b]** devātını Ḫˇāce-zāde'ye virüp Ḫˇāce-zāde yazmaġa başladuḳda laṭīfe ile Sulṭān Meḥemmed "Ḫˇāce-zāde ṣaḳın Monlā Zeyrek'üñ kelāmını ġalaṭ yazma." didükde Ḫˇāce-zāde cevāb virüp "Ben her ne ḳadar ġalaṭ yazsam Monlā Zeyrek'üñ ġalaṭından artuḳ ġalaṭ yazmayum." didükde Sulṭān Meḥemmed bu sözden güldi ve feraḥ oldı. Baʿdehu yedinci günde Ḫˇāce-zāde'nüñ faẓlı ẓāhir oldı ve Monlā Ḫüsrev faẓlına ḥükm eyleyicek Sulṭān Meḥemmed Ḫˇāce-zāde'ye eyitdi: "Ey Monlā! Ḥadīṯ-i şerīfde vardur[2] ki من قتل قتيلا وله بينة فله سلبه yaʿnī ġazāda bir müslim ḫasmını ḳatl eylese ṣoyġunı anuñdur. Ben şāhidüm ki sen bu recüli ḳatl eyledüñ, imdi medresesini saña virdüm." didi. Monlā Zeyrek ol zamānda Ṯemāniyye binā olınmazdan muḳaddem vażʿ olınan kilīsālaruñ birinde müderris idi. Sulṭān Meḥemmed yanından çıḳduḳdan ṣoñra Monlā Zeyrek'üñ eḥibbāsı üzerine cemʿ olup "Ḥāl nice oldı?" didüklerinde Monlā Zeyrek eyitdi: "Ḫˇāce-zāde tevḥīdi inkār eyledi. Ben tevḥīdi iḳrār eyle diyü başına urduḳça Monlā Ḫüsrev defʿiden ḫālī olmadı."

Ṣoñra Monlā **[MK 44b]** Zeyrek Burūsa'ya varup tavaṭṭun eyledi. Bir ḳoñşısı var idi, adına Ḫˇāce Ḥasan dirlerdi. Monlā Zeyrek'e "Günde ḫarcuñ nedür?" didi. Monlā Zeyrek "Yigirmi aḳçedür." didi. Ḫˇāce Ḥasan "İmdi günde yigirmi aḳçe ḫarcuña ben kefīl[em]." diyüp Monlā Zeyrek fevt olınca günde yigirmi aḳçeyi virdi. Baʿde zemān[3] Sulṭān Meḥemmed, Monlā Zeyrek'e itdügine nādim olup manṣıb ʿarż eyledükde Monlā Zeyrek[4]

1 - AE
2 vardur: vardur olmışdur MK
3 Baʿde zemān: ol zamānda AE
4 Monlā Zeyrek - AE

ḳabūl eylemeyüp "Benüm sulṭānum Ḫˇāce Ḥasan'dur." didi. Merḥūm çoḳluḳ[1] taṣnīf-i kütübe meşġūl olmadı lākin baʿż-ı kitāb kenārında taṣarrufını ḳayd iderdi. Ṣāḥib-i kitāb baḥṣ-ı ʿilmde bir risālesine muṭṭaliʿ olmış ki farṭ-ı ẕekāsı taʿyīn-i ḥaḳḳa mānīʿ olup "Himmeti iʿtirāż semtine idi." dir.

Monlā Ḫˇāce-zāde Muṣliḥu'd-dīn Muṣṭafā bin Yūsuf bin Ṣāliḥ el-Burūsavī

Beyne'n-nās Ḫˇāce-zāde dimekle meşhūrdur.[2] **[AE 36a]** Babası tācir idi, mālı çoḳ idi. Evlādı[3] refāhiyyet üzere idi libāsda ve ḳulda lākin Ḫˇāce-zāde kendü ṭarīḳini ḳoyup ʿilme meşġūl olduġıçün Ḫˇāce-zāde'ye[4] babası[5] ancaḳ yevmī bir aḳçe taʿyīn idüp artuḳ nesne virmezdi. Bir gün babası Emīr Sulṭān ḫalīfelerinden Velī Şems ile cemʿ olup Şeyḫ Ḫˇāce-zāde'yi sū'-i ḥāl ile ṣaff-ı niʿālde görüp sā'ir ḳarındaşlarını libās-ı fāḫire ile gördükde babasına "Bunlar kimlerdür?" diyüp babası "Oġullarumdur." didükde Ḫˇāce-zāde içün "Yā bu kimdür?" didükde "Bu daḫı oġlumdur." diyicek şeyḫ "Bu sū'-i ḥāl üzere, onlar sürūr-ı bāl üzere olduġınuñ vechi **[MK 45a]** nedür?" didükde babası "Bunı gözümden bıraḳdum benüm ṭarīḳatum terk eyledügi ecilden." didi. Şeyḫ naṣīḥat eyledi, te'ṯīr eylemedi. Meclisden ḳalḳduḳlarında Ḫˇāce-zāde'ye şeyḫ "Bañа yaḳın gel." diyüp yanına geldükde "Sū'-i ḥālinden müte'eṯṯir olma ṣaḳın, ṭarīḳ senüñ ṭarīḳüñdür. İnşā'allāhu teʿālā[6] sen şān-ı ʿaẓīm ṣāḥibi olursun, ḳarındaşlaruñ sañа ḫıdmet iderler." diyü naṣīḥat eyledi. Merḥūm faḳīr idi ancaḳ bir gömlegi var idi. Kitāb almaġa ḳādir olmaduġı ecilden ucuz behālu alçaḳ kāġıda kitābını kendüsi yazardı.

Vilāyetinde bir miḳdār[7] taḥṣīl-i ʿilm idüp andan[8] Āyāṯluġ Ḳāḍīsi-oġlı yanına varup uṣūl ü meʿānī vü beyānı Aġrus Medresesi'nde anuñ yanında taḥṣīl eyledi. Baʿdehu[9] Burūsa'da Sulṭān müderrisi Ḫıżır Beg ḫıdmetine varup yigitligi zamānında anuñ yanında çoḳ ʿulūm taḥṣīl eyledi. Ḫıżır Beg,

1 - AE
2 maʿrūfdur AE
3 - MK
4 - MK
5 - AE
6 - AE
7 Vilāyetinde // miḳdār - AE
8 - AE
9 - AE

Ḫˇāce-zāde'ye çoḳ ikrām iderdi ḥattā bir müşkil mes'ele olsa "Ben ḥall idemesem ʿaḳl-ı selīme ʿarż iderem." dirdi, ʿaḳl-ı selīmden[1] murādı Ḫˇāce-zāde idi. Baʿdehu[2] Ḫıżır Beg, Ḫˇāce-zāde'yi Sulṭān Murād'a gönderdi "Yeñi medreseye müsteḥaḳdur bir medrese vir." diyü. Sulṭān Murād şehādetini ḳabūl eyledi lākin sefere müteveccih idi. Ḫˇāce-zāde'ye Kestel ḳażāsını virdi. Seferden geldükde Burūsa'da Arslaniyye Medresesi'ni on aḳçe ile virdi. Altı yıl anda faḳr u fāḳa ile ders didi **[AE 36b]** -Ḥattā evinde kendü bi-nefsihi ḫıdmet iderdi.- ol medresede *Şerḥ-i Mevāḳıf*'ı ḥıfẓ eyledi.

Sulṭān Meḥemmed pādişāh olıcaḳ ʿulemā Sulṭān Meḥemmed'üñ **[MK 45b]** ʿilme raġbetini müşāhede eyleyicek Sulṭān Meḥemmed'e müteveccih oldılar. Ḫˇāce-zāde de ḳaṣd eyledi lākin faḳrından ḳādir olmadı. Bir Türk oġlı ḫıdmet-kārı var idi, ḳarż sekiz yüz aḳçe virdi. Ḫıdmet-kārı ile iki at aldılar, Sulṭān Meḥemmed'e vardılar. Ol zamānda vardılar ki Sulṭān Meḥemmed İstanbul'dan çıḳmış Edrine'ye gidiyordı.[3] Maḥmūd Paşa gördükde "Eyü varduñ geldüñ, ben seni pādişāha añdum. Şimdi pādişāh yanında baḫṣ vardur, sen de ḥāżır ol." didi. Ḫˇāce-zāde vardı, pādişāha selām virdi. Sulṭān Meḥemmed "Bu kimdür?" didükde Maḥmūd Paşa "Bu Ḫˇāce-zāde dāʿīleridür." didi.[4] Sulṭān Meḥemmed "Merḥabā." didi. Ol zamānda Sulṭān Meḥemmed'üñ bir cānibinde Monlā Zeyrek ve bir cānibinde Monlā Seyyidī ʿAlī idi. Ḫˇāce-zāde, Seyyidī ʿAlī ṭarafına teveccüh idüp Seyyidī ʿAlī[5] yanında oturduḳdan ṣoñra eṣnā-yı mübāḥaṣede Ḫˇāce-zāde, Monlā Zeyrek'e iʿtirāż eyledi. Mā-beynlerinde çoḳ kelimāt olup Seyyidī ʿAlī ḳalḳup bir cānibinde Ḫˇāce-zāde ḳaldı. Yine[6] mā-beynlerinde çoḳ kelimāt u baḫṣ cārī olup Monlā Zeyrek gerildi. Ḥattā Sulṭān Meḥemmed, Monlā Zeyrek'e "Monlā[7] senüñ sözüñ söz degüldür." didi daḫı Monlā Zeyrek gitdi.

Sulṭān Meḥemmed yanında Ḫˇāce-zāde ḳaldı, sarāya dek söyleşürek gitdiler. Andañ ṣoñra Sulṭān Meḥemmed, Seyyidī ʿAlī'ye ve Monlā Zeyrek'e iḥsān idüp Ḫˇāce-zāde kendüye iḥsān olmaduġından maġmūm u maḥzūn

1 ʿAḳl-ı selīmden - AE
2 - AE
3 gideyorurdu MK
4 Sulṭān // dāʿīleridür." didi. - AE
5 Seyyidī ʿAlī - MK
6 - AE
7 Monlā // Monlā - AE

olup ḫıdmet-kārı daḫı ḫıdmetinden ictināb idüp[1] "Eger sen ehl-i ʿilm olaydın saña da[2] ikrām iderlerdi **[MK 46a]** ve anlara olınan iḥsānlar gibi saña da iḥsān olınurdı." didi.[3] Ḫattā baʿżı ḳonaḳda ḫıdmet-kārı nāʾim olup ata kendüsi ḫıdmet iderdi. Bu ḥālde bir aġac gölgesinde maḥzūn otururken pādişāh ḳapucılarından üç ḳapucı "Ḫˇāce-zādeʾnüñ çādırı ḳanḳısıdur?" diyü ṣorarlardı, çādırı var ṣanurlardı. "İşte şu aġac gölgesinde iki **[AE 37a]** ādem vardur, birisi nāʾim ve birisi hāʾim anlardur."[4] diyü ḫaber virdüklerinde inanmayup geldiler, selām virdiler "Sen Ḫˇāce-zāde misin?" didiler "Neʿam" didi. "Gerçek söyle sen o mısın?" didiler "Neʿam" didi. "Burūsaʾda Arslaniyye müderrisi olup Monlā Zeyrekʾe pādişāh yanında ġalebe-i ilzām iden sen misin?" didiler "Belī benüm." didi. Elin öpdiler ve "Sulṭān Meḥemmed seni kendüsine ḫˇāce eyledi." didiler. Ḫˇāce-zāde eyitdi: "Beni masḫaralıġa alurlar ẓann eyledüm." didi. Hemān çādırlar ḳurdılar, ṭavīle ile atlu ve mülebbes ḳullar ve on biñ aḳçe naḳd gönderdi. Gelen atlardan bir at ayırdılar, "Buyuruñ pādişāh sizi ister." didiler. Bu zamāna degin ol ḫıdmet-kār-i dil-āzār ve ol bed-baḫt-ı sitīze-kār-ı[5] bed-ḫˇāh uyḫuda idi. Ḫˇāce-zāde biʾz-zāt "Ḳalḳ." diyü tenbīh eyledükde "Ḳoy beni ben uyuram." didi. Tekrār "Ḳalḳ ve işbu ḥāle baḳ." didükde yatduġı yirden "Ne baḳıcaḳ[6] ḥālüñ var, ḥālüñi bilürem." diyü ḳalḳmadı. Baʿdeʾl-ibrām ḳalḳdı ve bu ḫayme ve ḫargāha āgāh olıcaḳ "Bu ne ḥāldür?" didükde Ḫˇāce-zāde "Ben fāʾiḳ-i aḳrān yaʿnī muʿallim-i Sulṭān oldum." diyicek elin **[MK 46b]** öpüp ḫıdmetde itdügi ġaddārlıkdan istiġfār ve taḳṣīrinden iʿtiẓār eyledi. Ḫˇāce-zāde daḫı ḫıdmet-kārına olan[7] sekiz yüz aḳçe deynini edā eyledi ve ata bindi ve cānib-i sulṭāna teveccüh eyledi.

Pādişāh Ḫˇāce-zādeʾden Zencānī ṣarfda teʾlīf eyledügi ʿ*İzzī*ʾyi oḳıyup Ḫˇāce-zāde ʿ*İzzī*ʾye şerḥ yazdı. Sulṭān Meḥemmed yanında ol mertebede iʿtibārı ve taḳarrubı oldı ki Maḥmūd Paşa ḥased eyledi. Ḫˇāce-zādeʾyi pādişāhdan

1 Ḫˇāce-zāde // idüp: Ḫˇāce-zādeʾye maġmūm u maḥzūn olup ḥattā kendüye iḥsān olmaduġından ḫıdmet-kārı ḫıdmetinden ictināb idüp AE
2 saña da - MK
3 ve anlara // didi: anlara ikrām etdükleri gibi didi. AE
4 anlardur: ki vardur odur AE
5 sitīze-kār: sitize-dil-azār AE
6 bilinmicek: MK
7 - MK

dūr ve naẓarından mehcūr itmek içün pādişāha "Ḫˇāce-zāde ḳāḍī-ʿaskerlik ister." diyüp[1] pādişāh "Niçün benüm muṣāḥabetümi terk ider?" didükde vezīr "İster ancaḳ." diyü cevāb virdi. Bir gün Ḫˇāce-zāde'ye "Pādişāh sañа ḳāḍī-ʿaskerlik virdi." didükde Ḫˇāce-zāde "İstemezem." didi. Vezīr "Emr-i pādişāhī böyle cārī oldı." didükde emre imtiṯāl idüp ḳāḍī-ʿasker oldı. Ḫˇāce-zāde'nüñ **[AE 37b]** vālidi ṣaġ idi. Oġlı ḳāḍī-ʿasker olduġını işidüp inanmadı. Şāyiʿ olduḳda Burūsa'dan oġluñ ziyāret içün Edrine'ye teveccüh idüp yaḳın geldükde Ḫˇāce-zāde Edrine ʿulemāsı ve eşrāfı ile ḳarşu çıḳdı. Babası bu heybet u ṣalābeti gördükde ḥayret alup "Bunlar kimlerdür?" diyü ṣorduḳda "Oġluñdur." didiler. "Benüm oġlum[2] çāḳ bu[3] mertebeye mi ʿurūc eyledi?" didi "Neʿam." didiler. Monlā hemān babasını gördükde atından inüp babası daḫı inüp ḳoca ḳoca oġlı ile görüşüp babasınuñ elin öpdükde babası terk-i iʿtibār-ı sābıḳ içün iʿtiẕār eyleyicek Ḫˇāce-zāde eyitdi:[4] "Ey baba! Eger ol zamānda bañа **[MK 47a]** māl virseñ ben bu mertebeye vāṣıl olmazdum." didi. Ṣoñra vālidini sulṭāna ʿarż eyledükde el öpmege iẕn virüp hedāyā-yı bī-kerān-ı[5] lā-yuʿadd ile taḳbīl-i yed-i sulṭān eyledi. Ṣoñra babasına ʿaẓīm żiyāfet idüp ekābir ü ʿulemāyı cemʿ idüp kendüsi ṣadra oturdı. Babası yanına oturup sā'iri mertebeleri miḳdārı cülūs eylediler. Ekābir müzāḥamesinden ḳarındaşları oturıcaḳ yir bulmayup ayaġ üzere maḳām-ı ḫıdmetde ṭurduḳlarında Ḫˇāce-zāde "Bu vāḳıʿa Şeyḫ[6] Velī Şemsü'd-dīn'üñ ḫaberinüñ eṣeridür." diyü fikr eyledi ve Allāhu Teʿālā'ya şükr eyledi. Ṣoñra Sulṭān Meḥemmed Burūsa'da ceddi Sulṭān Meḥemmed Medresesi'ni virdi, yevmī elli aḳçe vaẓīfe eyledi.

Ṣāḥib-i kitābuñ vālidi ḥikāyet ider Ḫˇāce-zāde'den ki "Ben Sulṭān Medresesi'ne müderris olduġumda otuz üç yaşında idüm ve ʿilm maḥabbetinden ġayrı bir nesneye maḥabbetüm yoḳ idi." diyüp ve Sulṭān Medresesi'ni ḳāḍī-ʿaskerlikden ve ḫˇācelikden tercīḥ iderdi ve "Yüz biñ aḳçeye māliküm." dirdi. Ṣoñra Sulṭān Meḥemmed, Ḫˇāce-zāde'ye Monlā Zeyrek ile mübāḥaṣeye emr idüp İstanbul'da medrese virdükde ol medresede ziyāde

1 "Ḫˇāce-zāde // diyüp: bir gün didi. "Ḫˇāce-zāde ḳāḍī-ʿaskerlik manṣıbını istiyor." AE der-kenâr
2 "Benüm" kelimesi AE'de "oġlum" kelimesinden sonra gelmektedir.
3 - AE
4 - AE
5 bī-kerān-ı - AE
6 - MK

şuġl eyledi ve orada *Kitāb-ı Tehāfüt*'i pādişāh emri ile te'līf eyledi. Ṣoñra Edrine ḳāḍīsi oldı baʿdehu İstanbul ḳāḍīsi oldı. Ṣāḥib-i kitābuñ vālidi Monlā ʿİẓārī'den **[AE 38a]** naḳl ider ki "Ḫˇāce-zāde'nüñ ḳażā ḳabūli büyük muṣībetdür. Eger şuġl üzerine olsa āṯār-ı ʿaẓīmesi ẓāhir olurdı, didi." dir.

Ḳaçan[1] Sulṭān Meḥemmed, Ḳaramanī Meḥemmed Paşa'yı vezīr eyledi, Meḥemmed Paşa,[2] Monlā Ṭūsī şāgirdi olmaġı ile Ḫˇāce-zāde'ye taʿaṣṣub üzerine idi.[3] **[MK 47b]** Meḥemmed Paşa bir gün Sulṭān Meḥemmed'e "Ḫˇāce-zāde İstanbul hevāsından şikāyet ider, oḳıduġumı unutdum dir, İzniḳ hevāsını medḥ ider." didükde Sulṭān Meḥemmed "İzniḳ ḳażāsını medresesi ile maʿan virdüm." diyüp imtiṯāl ile'l-emr İzniḳ'e vardı. "Şuġle māniʿdür." diyü ḳażāyı daḫı terk idüp Sulṭān Meḥemmed ölince ol medresede müderris oldı. Bu ḫuṣūṣda şāgirdlerinden Sirācü'd-dīn bu rubāʿīyi didi. Rubāʿī:

وجوه اعتراف قد عنت لك سيدي
ويرجى عنايات ويظهر تعنيت

وتعطس عن أنف من الفضل شامخ
وليس يرى غير الشماتة تشميت[4]

Bu rubāʿī Ḫˇāce-zāde ḫaṭṭı ile *Kitāb-ı Tavżīḥ* ẓahrında yazılmış ve yanında Ḫˇāce-zāde yazmış ki "Bu rubāʿī Sirācü'd-dīn'üñdür. في حق الفقير الحائر عند معاداة الوزير الجائر diyü yaʿnī Sirācü'd-dīn bu rubāʿīyi ḥasb-i ḥālüm içün didi. Bu faḳīr-i müteḥayyir ḥaḳḳında cevr idici vezīrüñ cevri vaḳtinde dimekdür."

Ṣoñra Ḫˇāce-zāde İzniḳ'den İstanbul'a Meḥemmed Paşa zamānında gelüp ḳatırına binüp şāgirdlerinden Monlā[5] Sirācü'd-dīn ve daḫı Monlā[6] Bahā'ü'd-dīn -Bu ikisi Ṣemāniyye'de müderrisler idi ve daḫı Muṣliḥu'd-dīn el-Yārḥiṣārī Murād Paşa'da müderris idi.- bunlar piyāde[7] öñine düşüp Meḥemmed Paşa'ya geldükde vezīr-i mezbūr[8] bu taʿẓīm ü tekrīmi görüp

1 - AE
2 - AE
3 Monlā // idi: Monlā Ṭūsī şāgirdi idi, anuñçün Ḫˇāce-zāde'ye taʿaṣṣub üzerine idi. AE
4 "Türlü ikrarlar arz oldı size efendim Umula inayetler, hatalar açığa çıka. / Mağrur olan üstünlüğüyle hapşırır da "Yerhamukallāh" diyenden başkasını görmez."
5 - AE
6 - AE
7 - AE
8 - AE

ḳapuya degin karşu gelüp getürüp yirine oturtdı, şāgirdleri ayaḳ üzere ṭurdılar. Bir sāʿat söyleşdükden ṣoñra Ḫˇāce-zāde ḳalḳup bu ekābir üzengüsine gelüp[1] öñi ṣıra evine dek götürdiler. Vezīr-i mezbūr[2] āh **[AE 38b]** eyledi "Bunuñ ʿarżınuñ kesrine biz ḳādir degülmişüz. Bilmedük ki **[MK 48a]** bunuñ ʿarżı ʿilm ile imiş yoḫsa manṣıb ile degülmiş." didi.

Ḫˇāce-zāde'nüñ[3] İstanbul'a gelmesine sebeb bu idi ki Meḥemmed Paşa-yı mezbūr[4] Ḫaṭīb-zāde'yi Ḫˇāce ile baḥṣe taḥrīk eyledi. Ḥattā Ḫˇāce-zāde'yi[5] baḥṣe ṭaleb eyledükde Ḫˇāce-zāde "Benüm şāgirdlerüm ile baḥṣ eylesün evvelā. Eger onlara ġālib olursa ṣoñra[6] benümle baḥṣ eylesün." didi. Ḫaṭīb-zāde bu sözi işidicek baḥṣden ḳaçdı, töhmetini eyledi. Ḫˇāce-zāde işidicek İzniḳ'e kitāblarını getürmege ādem gönderdükde merḥūm Sinān Paşa vezīr-i mezbūr Meḥemmed Paşa'ya[7] varup "Ḫaṭīb-zāde'nüñ ʿarżını kesr itmek mi murād idersin?" didi. Vezīr "Yoḳ." didükde Sinān Paşa eyitdi: "İmdi Ḫˇāce-zāde bir yire tamām müṭālaʿa eyledükden ṣoñra anuñla kimesne söyleşemez." didi. Vezīr eyitdi: "Ṣaḥīḥ söylersin." didi. Ṣoñra Ḫˇāce-zāde'ye İzniḳ'e gitmege iẕn virdi.

Az zamān geçdi Sulṭān Meḥemmed fevt olup Sulṭān Bāyezīd pādişāh oldı. Ḫˇāce-zāde'ye Burūsa'da Sulṭān Medresesi'ni virdi günde yüz aḳçe ile ve hem Burūsa fetvāsını virdi. Ṣoñra iki ayaḳları ile ṣaġ eli meflūc olup ṣol eli ile yazardı. Fetvāya naẓar itmeyince fetvā virmezdi. Bir mes'ele iki kerre gelse iki kerre naẓar itmeyince virmezdi.[8] Dirdi ki "Eger bundan ihmāl eylesem sā'irinde de ihmāle mü'eddī olur." dirdi. Fetvāda ʿaynı ile mes'eleyi bulmasa re'ye sālik olurdı. Gāhī vücūh ẓāhir olup birini tercīḥ eylese kütüb-ı[9] fürūʿda ʿaynı ile bulurdı. Tercīḥine ẕāhib olduġı vechi baʿż-ı kütübde ve وعليه الفتوى وبه يفتى وهو الأصح[10] diyü muḳayyed ve mesṭūr bulınurdı.

1 bu // gelüp: bu üç ekābir mevālī üzengüsine gelüp MK
2 - AE
3 - AE
4 - AE
5 Ḫˇāce // Ḫˇāce-zāde'yi - MK
6 - AE
7 vezīr-i // Paşa'ya: vezīre AE
8 Bir // virmezdi.: Bir mes'eleye iki kerre naẓar itmeyince yazmazdı. MK
9 kütüb - AE
10 "Verdiği fetvada kararlıdır ve bu en doğrusudur."

Ṣāḥib-i kitābuñ vālidi eydür: "Bu ḥikāyeti işitdüm **[MK 48b]** daḫı kendüye büyük mertebededür bu." didüm, eyitdi: "Benüm de sā'ir ʿulemā üzerine faẓlum bunuñladur." didi. Daḫı eydür ki "Seyyid Şerīf'üñ *Muḫtaṣar Şerḥi* ḥāşiyesini Ḫˇāce-zāde'den oḳıdum. Ḫavāṣṣ-ı **[AE 39a]** Ẕāt'ı baḥṣe geldükde Seyyid Şerīf'e iʿtirāżlarını taḳrīr eyledi. Sābıḳan işidürdüm ol maḥalde[1] Seyyid Şerīf'e iʿtirāżları var idügüni. Aṣlā söylemege ḳādir olmaduḳ ziyāde ḳuvvetinden." didi. Ve daḫı Ḫˇāce-zāde didi ki "Bu iʿtirāż ol iʿtirāżlardandur ki Seyyid Şerīf ḥayātda olsa da bu suʾāli ʿarż eylesem ol daḫı[2] ḳabūl iderdi." didi ve didi ki "Böyle[3] fehm eylemeñ ki ben Seyyid Şerīf[4] üzerine faẓl-ı daʿvā[5] ve tesvīd-i daʿvā idem *ḥāşā ṣümme ḥāşā* ol benüm ʿulūmda üstādumdur, anuñ teṣānīfinden istifāde eyledüm lākin Seyyid Şerīf[6] ki taḥṣīl-i ʿilmde himmet-i ṣādıḳası var idi, sūʾ-i mizāc ve menāṣıb-ı ecnebīye taḫallül eylemedi. Benüm de himmet-i ṣādıḳam var idi lākin sūʾ-i mizāc ve menāṣıb-ı ecnebīye ḳażā gibi taḫallül eyledi. Böyle olmayaydı benüm de ʿilmde şānum olurdı." didi.

Ṣāḥib-i kitābuñ vālidi "Bu ẕikr olan Ḫˇāce-zāde'nüñ ʿibāretidür." didi ve daḫı eyitdi: "Merḥūm Ḫˇāce-zāde, Seyyid Şerīf'üñ teṣānīfinden ṣoñra ben bir kitāba istifāde niyyeti ile naẓar eylemedüm." Ve daḫı vālidi[7] didi ki "Merḥūm Ḫˇāce-zāde hem iḳdām ṣāḥibi idi ve hem iḥcām ṣāḥibi idi." didi. Ṣāḥib-i kitāb eydür: "Didüm ki iḳdām ile iḥcām yaʿnī dönmek birbirine muḫālifdür, vechi nedür?" didükde vālidi didi ki "Merḥūm dirdi ki 'Ben müṭālaʿamı fī-ikmāl eylesem bir aḥaddan ḫavf eylemezem ikmāl eylemesem her aḥaddan ḫavf iderem.' dirdi **[MK 49a]** ve bilā-[8]müṭālaʿa söz söylemezdi."

Ve daḫı Ḫˇāce-zāde dirdi ki "ʿUlūm üç ḳısmdur; bir ḳısm budur ki taḳrīri ve taḥrīri yaʿnī dil ile söylemesi ve ḳalem ile yazması mümkin ola. İkinci ḳısmı budur ki taḳrīri mümkin ola ammā taḥrīri mümkin olmaya, ol

1 Seyyid Şerīf'e // maḥalde - AE
2 ol daḫı: evvelā AE
3 - MK
4 - AE
5 daʿvā: daʿvā idüm MK
6 - AE
7 - MK
8 - MK

ḥīn-i mübāḥaṣede cārī olandur. Üçünci ḳısmı budur ki ne taḳrīri[1] ne taḥrīri mümkin ola." dirdi. Vālid daḫı "Bu ne ʿilmdür ki ne taḳrīre ve ne taḥrīre ḳābil ola, ḳābil-i taʿbīr olmaya." Cevāb virdi ki "Bu ḳısmdan taʿbīr mümkin degüldür **[AE 39b]** diḳḳatinden ötüri. İllā ḳaçan bu ḥālet-i ẕevḳiyye bir kimesneye ḥāṣıl olsa īmā vü işāret ile taʿbīr eyleye. Yoḫsa ṣarīh ʿibāret ile ḳābil degüldür." didi.

Ve daḫı merḥūm Ḫˇāce-zāde'den ḥikāyet olınur ki "Bir gün Vezīr Meḥemmed Paşa-yı Ḳaramanī yanına vardum. Gördüm bir yanından Arıḳ Ḫayrü'd-dīn oturur yaʿnī Sulṭān Meḥemmed'üñ ḫˇācesidür. Ṣoñra Efḍal-zāde geldi, Ḫˇāce Ḫayrü'd-dīn'üñ altına oturdı. Benüm altuma oturmaḳdan ḳaçdı, baña da keder geldi. Hele meclisde Seyyid Şerīf 'üñ[2] fażīletinden müẕākere olındı. İttifāḳ eylediler ki kimesne Seyyid Şerīf üzerine iʿtirāż idemeye. Ben daḫı didüm ki 'Seyyid Şerīf beşerdür, beşere ḫaṭā ʿaceb midür? [3]اول الناس اول الناسي dür lākin ḫaṭāsı ḳalīldür.' didüm. Bu sözümi Ḫˇāce[4] Ḫayrü'd-dīn ile Efḍal-zāde inkār eylediler. Ben daḫı didüm ki 'Seyyid Şerīf *Şerḥ-i Mevāḳıf*'da 'Allāme-i Taftāzānī üzerine iʿtirāż ider "İlm-i kelām, manṭıḳa muḥtācdur.' didügi yirde dir ki 'Bu ḳavle iḳdām ve cürʾet eylemez illā şol felāsifeden ola ve yāḫūd felāsifeden geçine daḫı felāsifenüñ mühmelātını yalayan eydür.' diyü bu maḳūle iṭāle-i **[MK 49b]** lisān ider daḫı Seyyid Şerīf yine kendüsi *Muḫtaṣar Şerḥi*'nüñ ḥāşiyesinde 'Allāme-i Taftāzānī'nüñ bu sözini naḳl ider daḫı 'Ḥaḳḳ budur.' dir. 'Bu ḫod ṣarīḥ ḫaṭādur.' didüm daḫı benüm *Şerḥ-i Mevāḳıf*'dan naḳlümi iḳrār u taṣdīḳ eylediler ammā *Şerḥ-i Muḫtaṣar* ḥāşiyesinden naḳlümi[5] inkār eylediler. Ben de didüm ki 'Benüm nüsḫamuñ ṣaġ ṭarafında dört saṭrdan aşaġı yazılmışdur, el-ān naẓar itmek üzereyüm.' didüm. Vezīr eyitdi: 'Ol ḥāşiye bende vardur.' didi iḥżār eyledi. Vezīrüñ bu iḥżārdan ġarażı 'Benüm didügüm ḥāşiyede bulınmaya daḫı iftirām ẓāhir ola.' bu idi. 'Aynı ile didügüm söz *Muḫtaṣar Şerḥi* ḥāşiyesinde bulınup naẓar eyledüklerinde Ḫˇāce Ḫayrü'd-dīn sākit **[AE 40a]** olup Efḍal-zāde eyitdi: 'Ḥāşiyede olan nefsü'l-emri beyāndur ve

1 ne taḳrīri: ne taḳrīri mümkin ola AE
2 Şerīf'üñ: Şerīf üzerine: MK
3 "İlk insan ilk unutandı."
4 Bu // Ḫˇāce: ikisi yaʿnī AE
5 Naḳlümi: naḳlümi iḳrārAE

*Şerḥ-i Mevāḳıf*da olan iʿtirāżdur.' didi. Ben didüm ki 'Sen nefsü'l-emr didüñ, nefsü'l-emrüñ maʿnāsı nedür?" Efḍal-zāde eyitdi: 'Nefsü'l-emrüñ iki maʿnāsı vardur.' Ḫˇāce-zāde eyitdi: 'Ḫaṭā eyledüñ, bilmedüñ ki nefsü'l-emrüñ bir maʿnāsı ve iki mā-ṣadaḳı vardur. Mefhūm ile mā-ṣadaḳ beynini farḳ eylemedüñ, bunuñla ʿilm daʿvāsını da idersin didüm.' didi, Efḍal-zāde daḫı[1] sākit oldı. Vezīr eyitdi: 'Monlā sende ḥiddet vardur.' didi.[2] Ḫˇāce-zāde eyitdi:[3] 'Neʿam, bende ḥiddet vardur bāṭıl söyleyene.'didi. Vezīr eyitdi: 'Monlā kendü ṭalebeñ ile böyle mi muʿāmele idersin?' didi. Ḫˇāce-zāde eyitdi: 'Eger ṭalebemden birisi bu maḳūle söz söyleyeydi kitābla başına ururdum.' didi. Vezīr güldi ṣoñra Ḫˇāce-zāde 'Ḳalḳdum gitdüm.' didi."

Ṣāḥib-i kitābuñ vālidi rivāyet ider "Sulṭān Ḥüseyn Bayḳara kim melik-i Ḫorāsān idi, tehniyet-i salṭanat içün Sulṭān **[MK 50a]** Bāyezīd'e hedāyā-yı seniyye gönderdi ve Ḫorāsān ṭalebe-i ʿilmden bir şaḫṣ gönderdi ki Ḫˇāce-zāde'den oḳımaġa. Ḫˇāce-zāde'den[4] iẕn almaḳ iltimās eyledi ve Ḫˇāce-zāde'ye daḫı hediyye gönderdi. Ḫˇāce-zāde daḫı żiyāfet eyleyüp ol gelen şaḫṣa emr eyledi ki Seyyid Şerīf'üñ *Muḫtaṣar Ḥāşiyesi*'ni baḫṣ-i ʿilmden oḳıya." Rāvī eydür: "Ben ol dersde ḥāżır idüm.[5] Ol recül ile monlā meclisine bile varduḳ. Monlā baña ḳırāʾat ile emr eyledi. Ben ḳırāʾat eyledüm fe-ammā ol recülden mā-ʿadā ne ben söyledüm ve ne sāʾir şürekā söyledi, hemān ol recül söyledi ancaḳ ammā ikinci dersde ol recül bir suʾāl eyledi. Cevāb virdüm, monlā ḳabūl eyledi. Bir iʿtirāż daḫı eyledi. Aña da cevāb virdüm, monlā ḳabūl eyledi.[6] Üçünci iʿtirāż eyledi. Cevāb virdüm, monlā cevābum begenmedi. Ḥāşiyeden iki saṭr oḳıduḳdan ṣoñra baña 'Üçünci cevābıñı tekrār söyle.' didi. Tekrār söyledüm, onu daḫı ḳabūl eyledi. 'Seyyid'üñ bu kelāmı bu cevābı müʾeyyeddür.' didi." Ṣāḥib-i **[AE 40b]** kitāb "Ben vālidümden işitdüm ki 'Ḫˇāce-zāde müṭālaʿası müṭālaʿama muvāfiḳdur didi.' dirdi." Merḥūm vālidüm bu kelāmla iftiḫār idüp "Müddet-i ʿömrümde baña bu faḫr yeter." didi.

---

1 - AE
2 - MK
3 - AE
4 - MK
5 Rāvī // idüm: Rāvī "Ben ḥāżır idüm ol dersde. AE
6 Bir // eyledi - AE

Ve daḫı ṣāḥib-i kitāb Burūsa'da maḥkeme kātibi Meḥemmed bin Eflāṭūn'dan rivāyet ider[1] ki "Ḫˇāce-zāde Burūsa'da müftī iken Sulṭān Bāyezīd ṭarafından Ḫˇāce-zāde'ye bir emr geldi.[2] Bir daʿvā istimāʿı içün müteḫāṣımīnüñ birine ḥükm eyledi. Ḥüccet yazılmaḳ içün beni daʿvet eyleyüp 'Şu ḳażiyyeye ḥüccet yaz.' didi, müteḥayyir oldum. Zīrā monlā, meşhūr-ı āfāḳ **[MK 50b]** ben ise ol zamānda ṣanʿat-ı kitābetde rācil idüm lākin iḳdām [ile] bir ḥüccet yazdum. Bolay ki içinden baʿżı[3] redd eyleye, cümlesini redd eylemeye diyü recā iderek ḥücceti iletdüm. Eline aldı, evvelinden āḫirine degin oḳıdı ṣoñra tekrār oḳıdı. Devāt u ḳalem istedi, ben eyitdüm: 'Ḥücceti bozmaḳ içün ister ola.' didüm. Ḳalemi eline aldı, bir sāʿat tefekkür eyledi. 'Bilür misin niçün fikr iderem?' didi. Ben 'Yoḳ.' didüm. Eyitdi: 'Ḥücceti[4] eyü inşā eylemişsün, ben daḫı buña münāsib bir ʿunvān fikr iderem.' didi. Eflāṭūn-zāde eydür: 'Bańa İslām'dan ṣoñra böyle feraḥ gelmedi.' didi, ṣoñra ʿunvān-ı ḥücceti yazdı." Naẓm:[5]

ما هو المسطور في طي الكتاب
صح عندي خاليا عن ارتياب

مصطفى بن يوسف قد حرره
راجيا من ربه حسن الثواب

المولى فيه ممن أمره
نافذ والله أعلم بالصواب[6]

Ṣāḥib-i kitāb vālidinden ḥikāyet ider "Ḫaṭīb-zāde'nüñ *Ḥāşiye-i Tecrīd Ḥāşiyesi* şāyiʿ oldukda getürtdi, gördi, ʿaceblemedi. Ṣoñra Celālü'd-dīn-i Devvānī'nüñ *Şerḥ-i Ḥāşiyesi* şāyiʿ oldı. Getürtdi, gördi, ʿacebledi." didi. Ṣāḥib-i kitāb ben bir muʿtemed-i ʿaliyye kimesneden işitdüm ki Monlā Mü'eyyed-zāde, ʿAllāme-i Devvānī ḫıdmetine yitişdükde Celālü'd-dīn-i Devvānī, Mü'eyyed-zāde'ye "Bańa ne tuḥfe ile geldüñ?" **[AE 41a]** diyüp Mü'eyyed-zāde "Ḫˇāce-zāde'nüñ *Tehāfüt*'i ile geldüm." didi. Celālü'd-dīn

1 rivāyet ider: işitdüm AE
2 Ḫˇāce-zāde // geldi: bir gün Burūsa'ya Sulṭān Bāyezīd ṭarafından Ḫˇāce-zāde'ye bir emr geldi, Ḫˇāce-zāde Burūsa'da müftī idi. AE
3 kitābetde // baʿżı, der-kenâr MK
4 - MK
5 - AE
6 "Bu sayfada yazılmış olan sahihdir. Bana göre kuşkudan berîdir. / Mustafa b. Yûsuf, Rabbi'nden umarak sevabın en güzelini onu yazdı. / Ona emir verenin yerine iş gördü. Doğrusunu da sadece Allah bilir."

"Ol bir recül-i mebrūşdur." didi. Ben "Ol mebrūş degüldür." didüm. Celālü'd-dīn "Ol bu diyārda böyle meşhūrdur." didi. Mü'eyyed-zāde eydür: *"Tehāfüt*'i virdüm, bir zamān müṭālaʿa eyledi, eyitdi: 'Allāhu Teʿālā senden ve bunuñ mü'ellifinden rāżī olsun. Niyyetümde var idi ki bu bābda bir kitāb yazam. Eger bu kitābı **[MK 51a]** görmedin yazaydum rüsvāy olurdum.' didi." Ṣoñra merḥūm müftī olup iki ayaġı ile ṣaġ eli meflūc oldı. Sulṭān Bāyezīd *Şerḥ-i Mevāḳıf*'a ḥāşiye yazmaġa emr eyledi. Ḫˇāce-zāde iʿtiẓār eyleyüp "Benüm *Şerḥ-i Mevāḳıf*'a olan sözlerümi Ḥasan Çelebi almış, ḥāşiyesine żamm eylemiş lākin *Telvīḥ*'e müsevvedem vardur. Sulṭān emr iderse onı beyāż ideyüm." didi. Sulṭān Bāyezīd tekrār "*Şerḥ-i Mevāḳıf'a* yazsun." diyü emr eyledi. Emre imtiṣāl eyleyüp *Şerḥ-i Mevāḳıf*'ı yaṣdıḳlar ile öñine ḳorlar idi. Naẓar iderdi, āḫir kitāba naẓar itmege ḳādir degüldi. Żaʿf-ı bedenden ötüri bir varaḳ döndürmelü olsa kendü döndüremezdi çāḳ bir ḫādim gelüp döndürmeyince. Ḥāşiye-i mezbūrı[1] ṣol eli ile yazdı vücūd baḥṣine degin. Orada fevt oldı, ḥāşiye müsevvedede ḳaldı. Ṣoñra Monlā Bahā'ü'd-dīn -Telāmīẕesinden idi. -[2] ol beyāża çıḳardı. Beyāża çıḳarduġı gibi Monlā Bahā'ü'd-dīn daḫı fevt oldı. Ġarā'ib-i ittifāḳātdandur ki ol ḥāşiyenüñ āḫir kelimesi [3]لا يتم المطلوب vāḳiʿ oldı. Merḥūm Ḫˇāce-zāde Burūsa'da müftī iken sekiz yüz ṭoḳsan üç tārīḫinde fevt olup Seyyid Buḫārī civārında defn olındı. Muṣannefātından *Tehāfüt* ve *Ḥāşiye-i Şerḥ-i Mevāḳıf* ve *Hidāyetü'l-Ḥikmet Şerḥi*'ne ḥāşiyesi vardur.

Ṣāḥib-i kitābuñ vālidi ḥikāyet ider "Ḫˇāce-zāde'den merḥūm dirdi ki 'Ben bu kitāba ḥāşiye yazmaġa ḳaṣd eylemedüm. *Şerḥ-i Hidāyetü'l-Ḥikmet*'i benden Aḥmed Paşa İbn Veliyyü'd-dīn'üñ ḳarındaşı Ebū Bekr Çelebi oḳıdı. Müṭālaʿada lā'iḥ olanı varaḳda **[AE 41b]** yazdum, virdüm. Ebū Bekr[4] Çelebi bu evrāḳı tesbīḥe naẓm ider gibi naẓm eylemiş.' didi." diyü 'ibāret ile naḳl eyledi. Ve daḫı *Ṭavāliʿ Şerḥi* vardur ve *Telvīḥ*'e ḥāşiyesi vardur, **[MK 51b]** müsevvedede ḳalmışdur. Ve daḫı ġayrı müsevvedātı çoḳ idi lākin fevt olduḳdan ṣoñra ṭaġıldı.

1 meẕkūrı AE
2 olmaġıla MK
3 "İstenen tamam bulmuyor."
4 oḳıdı // Ebū Bekr der-kenār MK

Merḥūm Ḫˇāce-zāde'nüñ iki oġlı ḳaldı.[1] Kebīri Şeyḫ Meḥemmed idi. Babası ḥayātında Burūsa'da Çendik'de[2] müderris ve ḳażā-yı Kete aña żamm olınmış idi. Tedrīsi ve ḳażāyı terk idüp babası ḥayātında taṣavvuf ṭarīḳine sālik olup ṭarīḳ-i Zeynī'de[3] Ḥācī Ḫalīfe'ye ḫıdmet eyledi. Ṣoñra ba'ż-ı 'Acem begleri ile bilād-ı 'Acem'e gidüp ṭoḳuz yüz otuz iki tārīḫinde fevt oldı. Merḥūm muḥaḳḳiḳ u müdaḳḳiḳ idi. Ḳuvvet-i fikri ile müşkil mes'eleleri ḥall iderdi. Ṣaġīr oġlınuñ adı 'Abdu'llāh idi. 'İlme meşġūl olup ẕekā vü fıṭnat ṣāḥibi idi ve taḳrīri daḫı ḥasen idi. Rivāyet olınur ṣāḥib-i kitābuñ vālidi ḥikāyet ider ki "Eger bu 'Abdu'llāh ṣaġ olaydı 'ilmde şān-ı 'aẓīm ṣāḥibi olurdı." diyü rivāyet ider.[4]

Monlā Ḫayālī Çelebi

'Ālim ü fāżıl u kāmil Mevlā Şems Aḥmed bin Mūsā eş-şehīr bi-Ḫayālī Çelebi'dür. 'Ālim ü 'āmil, taḳī vü naḳī, zāhid ü müteverri' idi. Babası ḳāḍī olmaġı ile yanında ba'ż-ı 'ulūmı taḥṣīl eyledi ṣoñra Ḫıżır Beg ḫıdmetine yitişüp -Burūsa'da Sulṭān Medresesi'nde mu'īdi idi- ṣoñra ba'ż-ı medārise müderris olup ba'dehu Filibe Medresesi'nde yevmī otuz aḳçe ile müderris oldı.[5] Ol zamānda Monlā İbn el-Ḥācī Ḥasan ḳāḍī idi. Gelibolı'da Maḥmūd Paşa, Sulṭān Meḥemmed'den Burūsa'daki Murādiyye Medresesi'ni dilek eyledi, alıvirdi. Monlā Ḫayālī ḥased eyleyüp Maḥmūd Paşa'ya bir mektūb yazdı, bu iki beyti bile[6] yazdı. 'Arabiyye:

[MK 52a] أعجوبة في آخر الأيام
تبديك صحة طفرة النظام

وفساد آراء الحكيم لأنها
في الأن قطع مسافة الأعوام[7]

1 Ḫˇāce-zāde'nüñ // ḳaldı.: Ḫˇāce-zāde iki oġlı terk eyledi. AE
2 -MK
3 ṭarīḳ-i Zeynī'de: Zeynī ṭarīḳinde AE
4 diyü rivāyet ider. -MK
5 ba'dehu // oldı. - AE
6 - MK
7 "Son günlerde bir acayiplik, ne tuhaf şeyler oluyor. Sana Nazam'ın tafra teorisinin doğruluğunu ve filozofların görüşlerinin bozuk olduğunu gösteriyor. Zira şu son zamanlarda yılların mesafesi anlık vakitte katediliyor."

Maḥmūd Paşa mektūbı oḳıdı "Ol şaḫṣ ol mertebeye müsteḥaḳdur, Monlā Ḫayālī anı bilmez." didi. Ṣoñra Tācü'd-dīn ki Ḫaṭīb-zāde dimekle meşhūrdur, İzniḳ Medresesi'nde müderris iken fevt olduḳda Maḥmūd Paşa **[AE 42a]** mevtini Sulṭān Meḥemmed'e ʿarż idüp tamām bī-ḥużūr oldı. Eyitdi: "Yirine tāze ve fāżıl, şuġle iḳdām ider bir kimesne gör." didi. Maḥmūd Paşa'nuñ ḳalbine Ḫayālī Çelebi geldi lākin ol meclisde söylemedi. Ṣoñra bir meclisde daḫı Ḫayālī'yi ʿarż eyledükde Sulṭān Meḥemmed "Ḫayālī didügüñ *Şerḥ-i ʿAḳā'id*'e ḥāşiye yazup anda senüñ aduñ añan degül midür?" didi. Maḥmūd Paşa "Oldur." didi. Sulṭān Meḥemmed "Ol müsteḥaḳdur." diyüp İzniḳ Medresesi'ni Ḫayālī Çelebi'ye yüz otuz aḳçe ile virdi. Ṣoñra İstanbul'a geldükde ḥacca niyyet eyledügi ecilden medreseyi ḳabūl eylemedi. Maḥmūd Paşa ibrām eyledükde "Sen vezāretüñ, Sulṭān Meḥemmed salṭanatın virse ben bu seferi terk eylemezem." didi. Vezīr bu ḥāli ʿarż eyledükde Sulṭān Meḥemmed "İbrām eylemedüñ mi?" didi. Maḥmūd Paşa "İbrām[1] eyledüm tā ḥattā[2] vezāretüñ daḫı virseñ dönmezem." didi, te'eddüben salṭanatı añmadı. Sulṭān Meḥemmed maḥzūn oldı "Ḥacdan gelince muʿīdi medresede ders disün kendü yirine." diyü emr eyledi. Çünkim ḥacc-ı şerīfe varup geldi,[3] yine müderris oldı. Ḥikmet-i Ḫudā[4] çoḳ yıl yaşamadı, fevt oldı. Öldügi vaḳt otuz üç yaşında idi.[5] ʿİlmden ve ʿibādātdan bir sāʿat ayrılmazdı ve günde ve gicede bir kerre yimek yirdi ve az yirdi ve ġāyet de naḥīf idi ḥattā baş barmaġı ile ṣalāt **[MK 52b]** barmaġını ḫalḳa iderdi. Bileginden ḳarucasına çıḳınca ol ḫalḳaya ṣıġardı, çāḳ şu mertebede naḥīf idi.

Monlā Ġıyāṯe'ḍ-dīn rivāyet ider ki "İki yıl İzniḳ'de dersine müdāvemet eyledüm, bir kerre laṭīfe eyledügini ve güldügini görmedüm." didi. Dā'imü'ṣ-ṣamt idi, mübāḥaṯe-i ʿilmiyye olmayınca söylemez idi. Bir gün bir cāmiʿde Ḫˇāce-zāde ile cemʿ olup baḥṯ eyledi, Ḫˇāce-zāde'ye ġalebe eyledi. Evine geldükde ḥāżırīnden baʿżı "Bugün Ḫˇāce-zāde'ye ġalebe eyledüñüz mi?" didükde "Belī,[6] Baḫīl Ṣāliḥ oġlınuñ başına urmaḳdan ḫālī olmadum." didi. Meger Ḫˇāce-zāde'nüñ dedesi Baḫīl Ṣāliḥ dimek ile maʿrūf

1 - AE
2 tā ḥattā - AE
3 Çünkim // varup geldi: ḥacdan geldi AE
4 Ḥikmet-i Ḫudā - AE
5 Öldügi // idi. - AE
6 eyledüñüz // belī: eyledüñ didi, Ḫayālī eyitdi AE

idi. Rāvī eydür: "Ḫayālī'nüñ güldügini ancaḳ bu zamānda gördüm." didi. **[AE 42b]** Rivāyet olınur ki "Ḫayālī[1] ölince Ḫˇāce-zāde ḥavfından döşekde yatmadı." dir. Ve daḫı Zeynü'd-dīn-i Ḥāfī ḫulefāsından Merzifonī Şeyḫ ʿAbdu'r-raḥīm, Monlā Ḫayālī'ye kelime-i ẕikri telḳīn eyledi. Edrine'de Yeñi Cāmiʿde Ḫayālī'nüñ kendü ḫaṭṭı ile *Telvīḥ* kitābınuñ ẓahrında mektūbdur.

Monlā[2] Ḫayālī muṣannefātından *Şerḥ-i ʿAḳā'id Ḥāşiyesi* vardur daḫı *Ḥāşiye-i Tecrīd* evā'iline ḥāşiyesi vardur ve daḫı üstādı Ḫıżır Beg'üñ *Naẓm-ı ʿAḳā'id*'ine şerḥi vardur, maḳbūldür. Ṣāḥib-i kitāb "Kendü ḫaṭṭı ile *Telvīḥ* kitābını gördüm ve kenārında sözlerini daḫı gördüm." dir ve "Kendü ḫaṭṭı ile *Tefsīr-i Ḳāḍī*'yi daḫı gördüm, kenārında ḫaṭṭı ile[3] taṣarrufātın daḫı gördüm." diyü rivāyet ider.

Monlā Muṣliḥu'd-dīn Muṣṭafā el-Ḳasṭalānī

ʿĀlim ü fāżıl Muṣliḥu'd-dīn Muṣṭafā el-Ḳasṭalānī,[4] Monlā Kestellī dimek ile meşhūrdur. ʿUlemā-yı Rūm'da oḳıyup ṣoñra Sulṭān Medresesi'nde Burūsa'da Ḫıżır Beg ḫıdmetine **[MK 53a]** irişdi. Ol zamānda Ḫˇāce-zāde ile Monlā[5] Ḫayālī muʿīdleri idi. Ṣoñra Mudurnı[6] Medresesi'ne müderris olup ṣoñra Dimetoḳa Medresesi'ne müderris olup Sulṭān Meḥemmed Ṣemāniyye'yi binā eyledükde birisini Monlā Kestellī'ye virdi. Merḥūm şuġlden ve dersden fütūr gelmezdi. "Sekiz medreseyi baña virseler her gün birinde müteʿaddid dersler dirdüm." diyü daʿvā iderdi.

İstanbul ve Edrine ve Burūsa'dan her birine üçer defʿa ḳāḍī oldı ṣoñra Sulṭān Meḥemmed salṭanatı evāḫirinde ḳāḍī-ʿasker eyledi. Ol zamāna dek ḳāḍī-ʿasker bir olurdı. Ol zamānda vezīr Ḳaramanī Meḥemmed Paşa idi. Monlā Kestellī'den ḳorḳardı zīrā müdārāt bilmezdi, her mertebede kelime-i ḥaḳḳı söylerdi. Vezīr, Sulṭān Meḥemmed'e ʿarż eyledi ki "Vüzerā dörtdür, ḳāḍī-ʿaskerden iki olup biri Rūmili'ne ve biri Anaṭolı'ya olsa meṣāliḥ-i Müslimīn itmāmında eshel olup Dīvān-ı ʿĀlī'ye zeyn olurdı." didükde Sulṭān

1 Ḫayālī'nüñ // Ḫayālī - MK
2 - AE
3 ḫaṭṭı ile - AE
4 ʿālim // el-Ḳasṭalānī - MK
5 - AE
6 - AE

Meḥemmed meyl eyledi. Monlā Kestellī'yi Rūmili ḳāḍī-ʿaskeri ve Ḥācī-zāde Ḥasan oġlını[1] Anaṭolı ḳāḍī-ʿaskeri **[AE 43a]** eyledi. Ḥācī Ḥasan-zāde ol tārīḫde İstanbul ḳāḍīsi idi. Monlā Kestellī ḳabūl eylemeyüp Ḥācī Ḥasan-zāde ile müşārekete rıżā virmedi. Vezīr telyīn-i ḫāṭır içün bir ādem gönderdi, müfīd olmadı. Vezīr "Ben bi-nefsihi varayum." didükde Kestellī'nüñ eḥibbāsı "Vezīr gelür, seni irżā ider ammā ṣoñra şerrinden emīn olımazsın." didiler, hem öyle oldı. Vezīr Meḥemmed Paşa-yı Ḳaramanī, Kestellī'ye bi-nefsihi geldi, naṣīḥat eyledi ve ḫāṭırun taṭyīb eyledi. Kestellī müşārekete rāżī **[MK 53b]** oldı. Rivāvet olınur ki Ḥācī Ḥasan-zāde ṭalāḳa yemīn eyledi ki "Monlā Kestellī pādişāh yanında Meḥemmed Paşa ḥaḳḳında her ne söylerse Meḥemmed Paşa'ya ḫaber vire." Az zamān geçdi Sulṭān Meḥemmed fevt olup Sulṭān Bāyezīd pādişāh olduḳda Monlā Kestellī'yi maʿzūl eyleyüp günde yüz aḳçe ʿulūfe eyledi, yirine Ḫalīl Paşa oġlı İbrāhīm'i naṣb eyledi. Maḥallinde[2] gelse gerekdür.

Ṣāḥib-i kitābuñ vālidi ḥikāyet ider ki "Muṣannifek fevt olduḳda ʿulemā-yı şehr götüri defnine ḥāżır olup -Ol zamānda Kestellī İstanbul ḳāḍīsi idi. El-ān Sulṭān Selīm Cāmiʿi yeri anuñ evi idi.- mezārdan döndükde Monlā[3] Kestellī, Maġnisa-zāde ile Ḳāḍī-zāde'ye 'Bu gice bizde yatalum, irte inşā'allāh Monlā Muṣannifek'üñ mezārına bile gelelüm.' didükde Ḳāḍī-zāde'nüñ evi yaḳın idi, Monlā Kestellī'ye 'Ben eve varayın da geleyüm.' didi, vardı ve geldi. Monlā Kestellī'nüñ evinde cemʿ oldılar. Gice meclise bir ḥoḳḳa getürdi içinde maʿcūn var. Merḥūm ḥaşīş yimek ile töhmetli idi." Ṣāḥib-i kitābuñ vālidi eydür: "Ḳāḍī-zāde didi ki 'Ol gice taḥḳīḳ eyledüm ki ḥaşīş ekline müdāvim idi.' Merḥūm ḥoḳḳayı evvelā kendü aldı, çoḳ ekl eyledi." Daḫı Ḳāḍī-zāde eydür: "Baña teklīf eyledi, ben daḫı kiẕbi iḫtiyār eyledüm, didüm ki 'Ben muḳaddemce eve varduġımuñ ḥikmeti bu idi. Ben evde çoḳ yidüm buyuruñ.' didi." Maġnisa-zāde'ye ibrām eyledi, ol sehlce ekl eyledi. Bir zamāndan ṣoñra Kestellī'nüñ otı yitişdi **[AE 43b]** daḫı lübb-i maʿārife başlayup gāh ʿulūm-ı ḥikemiyyeden **[MK 54a]** ol ḳadar daḳā'iḳ naḳl eyledi[4] ki ʿömrümde işitmedüm idi. Ke-ẕālik ʿulūm-ı şerʿiyyede böyle

1 Ḥasan oġlını - MK
2 - AE
3 - AE
4 naḳl eyledi: işitdüm AE

ḥaḳā'iḳ u daḳā'iḳ basṭ eyledi. Ve gāh tevārīḫden ve gāh ḳaṣā'id-i ʿArabiyye'den ve bi'l-cümle zamāne ḳulaġına degmemiş ḥaḳā'iḳ u daḳā'iḳ basṭ eyledi. Ḳāḍī-zāde eydür: "Kestellī'nüñ her ʿulūmda tebaḥḥurını müşāhede eyledügümde ol ḥoḳḳaya işāret idüp 'Bu ḥoḳḳa içindeki benümle maʿlūmātum ortasında ḥā'il oldı.' Ḳāḍī-zāde eydür: 'Ben de didüm 'Şimdi ḥālüñ ve fażluñ ḳābil-i taʿbīr degül yā evvel ḥālüñ ne idi?' didüm." didi.

Monlā Luṭfī-i Toḳatī'den ḥikāyet olınur. Monlā Luṭfī[1] didi ki "Ben Sinān Paşa ṭalebesinden idüm, Sinān Paşa vezīr idi. Ol vaḳt ʿādeti taʿṭīl gicelerinde eṭʿime-i nefīse bişürürdi, ʿulemāyı daʿvet iderdi. İttifāḳ bir gice Monlā Kestellī ile Ḫˇāce-zāde ve Ḫaṭīb-zāde cemʿ olup[2] muṣāḥabete meşġūl oldılar. Benüm de bir muṣāḥibüm var idi, anuñla muṣāḥabet iderdük. Gizlüce ben ol muṣāḥibüme eyitdüm ki 'Bir zamānda ben ḫaste oldum, ḳan dürüldüm ḥattā gömlegüm ḳızıl[3] ḳana boyandı.' didüm. Benüm muṣāḥibüm istiġrāb idüp güldi. ʿUlemā mütenebbih olup 'Niçün güldüñ?' didiler. Ol muṣāḥibüm[4] didi ki 'Monlā Luṭfī işte şöyle şöyle[5] dir, aña güldüm.'didükde ʿulemā daḫı[6] güldiler. Hemān Monlā Kestellī eyitdi: 'Niçün gülersüz, buña fülān maraż dirler. İbn Sīnā kitāb-ı *Ḳānūn*'da fülān yirde yazar.' didi. Ḫˇāce-zāde eyitdi:[7] '*Ḳānūn*'ı tamām müṭālaʿa eyledüñüz mi?' didükde 'Neʿam' didi. 'Belki İbn Sīnā'ñun cemīʿ-i teṣānīfi daḫı[8] ḥattā kitāb-ı *Şifā*'yı bi-temāmihi müṭālaʿa eyledüm.' didi. Andañ ṣoñra yine Kestellī eyitdi: '*Şifā*'yı yedi kerre bi-temāmihi müṭālaʿa eyledüm. Yedincisi yeñi dānişmend yeñi **[MK 54b]** medresede derse nice müṭālaʿa iderse öyle müṭālaʿa eyledüm.' didi. Ḥāżır olanlar iḥāṭasından taʿaccüb eyledi. Ḫˇāce-zāde, Monlā Kestellī'yi añduḳda Monlā Luṭfī ile ẕikr iderdi. "Ulūm-ı keṣīreye iḥāṭası vardur, müşkil ḥalline ḳādirdür diyü şehādet **[AE 44a]** iderdi. İllā bu ḳadar dirdi ki beşeriyyet muḳteżāsınca ḫaṭā eylese dönmezdi.' dirdi. Ve yine Ḫˇāce-zāde dirdi ki 'Monlā Kestellī benüm ḥaḳḳumda Ḫˇāce-zāde fülān mes'elede ḫaṭā eyledi ve işitdüm ki ḫaṭāsından rücūʿ eylememiş.' dirdi." diyü ḥikāyet ider.

1 Monlā Luṭfī - MK
2 Ḫˇāce-zāde // olup: Ḫˇāce-zāde ile cemʿ oldı. Ḫaṭīb-zāde bile AE
3 ḳara AE
4 ol muṣāḥibüm: Monlā Luṭfī eydür: "Ben muṣāḥibüm AE
5 - MK
6 - AE
7 - MK
8 - MK

Rivāyet olınur ki Monlā Kestellī uzun boylu, arıḳ tenli, ṣaru ṣaḳallu, ezraḳu'l-ʿayn recül idi. İstanbul'da bir cāmiʿ binā eyledi. Ve *Şerḥ-i ʿAḳā'id'e* daḫı ḥāşiye yazdı. Ve bir risāle yazdı ki anda yedi su'āli var idi *Mevāḳıf*'a ve şerḥine. Ve daḫı Ṣadrü'ş-şerīʿa'nuñ *Tavżīḥ*'de vażʿ eyledügi *Muḳaddimāt-ı Erbaʿa*'ya bir risāle yazdı. Evvelā Monlā ʿAlī el-ʿArabī yazmış idi ṣoñra Kestellī yazup baʿżı yirinde redd eyledi. Monlā Kestellī'nüñ derse ve ḳażāya iştiġāli keṯretinden taṣnīfe meşġūl olmadı. Ṭoḳuz yüz bir senesinde fevt olup Ebī Eyyūb-ı Enṣārī civārında defn olındı.

Monlā Meḥemmed Muḥyi'd-dīn eş-şehīr bi-İbn el-Ḫaṭīb

Monlā Meḥemmed, Ḫaṭīb-zāde dimek ile meşhūrdur. Tāze iken vālidi Tācü'd-dīn'den oḳıdı -Yuḳaruda meẕkūrdur- baʿdehu[1] Monlā Ṭūsī'den ve Ḫıżır Beg'den oḳıdı. Ṣoñra İzniḳ'de Kūçek Medrese'ye müderris oldı ṣoñra Ṣemāniyye'ye müderris **[MK 55a]** oldı. Ṣemāniyye'ye evvel müderris olanlaruñ birisidür. Ṣoñra Sulṭān Meḥemmed[2] bir ḫuṣūṣdan ötüri maʿzūl eyledükde Monlā Gürānī, Sulṭān Meḥemmed'e naṣīḥat eyledi, medresesini yine virdi ṣoñra kendüye ḫˇāce eyledi. Ṣoñra Ḫˇāce-zāde ile baḥṣ eylemek daʿvāsını eyledi. Sulṭān Meḥemmed eyitdi: "Ḫˇāce-zāde ile sen baḥṣe ḳādir misin?" didi. Ḫaṭīb-zāde "Ḳādirem, ḫuṣūṣan ki pādişāh ḳatında bu ḳadar ḥayyiz ü iʿtibārum var." didi. Bu sözden ötüri Sulṭān Meḥemmed muʿallimlikden ʿazl eyledi daḫı müderris eyledi, çoḳ zamān ders virdi. Merḥūm ṭalīḳu'l-lisān olmaġı ile muḥāvereye ḳavī, mübāḥaṣede faṣīḥ idi. Anuñçün zamānında çoḳ ʿulemāyı ḳahr eyledi.

Ṣāḥib-i kitābuñ üstādı Muḥyi'd-dīn-i Fenārī ḥikāyet ider ki "Ben Ḫaṭīb-zāde'den ḳarındaşum Şāh Efendi **[AE 44b]** ile oḳurdum. Ol zamānda Ḫaṭīb-zāde yevmī yüz aḳçe ile müteḳāʿid idi. Tehniyet-i ʿiyd içün Sulṭān Bāyezīd'e gitdi, bize bile[3] ışmarladı ki bile varup Sulṭān Bāyezīd'e bizi[4] terbiyet eyleye. Ol zamānda Efḍal-zāde yevmī ṭoḳsan aḳçe vaẓīfe ile müftī idi. Ḫaṭīb-zāde teḳaddüm eyledi. Dīvāna vardılar, vüzerā oturmışlar idi.

1 - AE
2 Sulṭān Meḥemmed - AE
3 - MK
4 - MK

Efḍal-zāde bunlara selām virdükde[1] Ḫaṭīb-zāde eli arḳası ile Efḍal-zāde'nüñ gögsine urdı "İlmüñ ʿırżını yıḳduñ, bunlara selām virdüñ. Sen maḫdūmsın, bunlar ḫuddāmdur. Ḫuṣūṣan sen bir şerīf kimesnesin.' didi. Ṣoñra pādişāha dāḫil oldı, biz daḫı bile girdük. Sulṭān Bāyezīd yedi adım istiḳbāl eyledükden ṣoñra selām virdi, egilmedi. Muṣāfaḥa **[MK 55b]** eyledi, elin öpmedi ve bizi terbiyet eyledi ve biz de Sulṭān Bāyezīd'üñ elin öpdük. Bize 'Şuġl eyleñ.' didi. Ṣoñra Ḫaṭīb-zāde selāmlayup[2] biz daḫı bile selāmladuḳ, döndük. Ḫaṭīb-zāde'ye didük ki 'Bu sulṭān-ı Rūm'dur, lāyıḳ olan egilüp elin öpmek degül midür?' didük. Bize 'Siz bilmezsüñüz aña faḫr yitmez mi ki Ḫaṭīb-zāde gibi bir ʿālim ayaġına gele, ol bu ḳadara rāżīdür.' didi." Bu ẕikr olınan Muḥyi'd-dīn-i Fenārī'nüñ rivāyetidür Ḫaṭīb-zāde'nüñ vüzerāya ve selāṭīne tekebbüri ḫuṣūṣında.

Ṣoñra Sulṭān Bāyezīd, Ḫaṭīb-zāde'yi Monlā ʿAlī el-ʿArabī ile cemʿ eyledi. Sā'ir ʿulemā daḫı bile mā-beynlerinde baḥṯ cārī oldı. ʿĀḳıbet-i[3] baḥṯ ol kelāma yitişdi ki Sulṭān Bāyezīd, Ḫaṭīb-zāde'ye inkār-ı küllī ile münker olup tamām küdūret ʿārıż oldı. Ḫaṭīb-zāde bu ḥāle vāḳıf oldı daḫı rü'yet ü kelām baḥṯinde bir risāle yazdı. Baḥṯ-i kelāmda daʿvā eyledügi nesneyi taḥḳīḳ eyledi ve dībācesini Sulṭān Bāyezīd nāmına resm eyledi. Vezīr İbrāhīm Paşa risāleyi[4] eli ile Sulṭān Bāyezīd'e irsāl-i risāle eyledi. Sulṭān Bāyezīd'e İbrāhīm Paşa risāleyi[5] ʿarż eyledükde Sulṭān Bāyezīd eyitdi: "Ol kelāmı lisānı ile ẕikr eyledi, iktifā eylemedi daḫı evrāḳa daḫı[6] yazdı. Var risālesini ṣuratına çal ve di ki elbette benüm memleketümden çıḳsun gitsün." Vezīr müteḥayyir olup bu kelāmı **[AE 45a]** Ḫaṭīb-zāde'den ketm eyledi ammā[7] Ḫaṭīb-zāde pādişāhdan cā'ize recā idüp ve te'ḫīrinde müte'ellim olup[8] vezīre eyitdi: "Pādişāhdan iẕn alıvir. Ben bu memleketden giderem, Mekke-i Mükerreme'de mücāvir oluram." didi. Vezīr cevāb virmeyüp[9] ṣoñra kendü **[MK 56a]** mālından pādişāh nāmına on biñ aḳçe gönderdi, pādişāh emr

1 virdi daḫı AE
2 selām virdi AE
3 - AE
4 - MK
5 Sulṭān Bāyezīd'e irsāl-i // risāleyi - AE
6 -MK
7 ammā: bunuñ birle AE
8 - AE
9 cevāb virmeyüp: müteḥayyir oldı AE

itdügini unutdurdı. Bunuñ birle Ḫaṭīb-zāde cā'izenüñ te'ḫīrini ve ḳılletini vezīrden bilürdi. Anuñçün vezīr ile beynlerinde vaḥşet-i ʿaẓīme vāḳiʿ olmışdı.[1] Ṣoñra Celālü'd-dīn-i Devvānī Rūm'daki dūstlarından Monlā Münşī'ye[2] mektūb gönderdükde kenārında "Es-selām ʿAlī el-Mevlā Ḫaṭīb-zāde ve ʿAlī el-Mevlā Ḫˇāce-zāde" didi. Ḫaṭīb-zāde işitdi, mektūbı getürüp vezīr-i mezbūre gönderdi. "Vezīr Ḫˇāce-zāde'nüñ benden fażīletin daʿvā ider lākin ben bilād-ı ʿAcem'de andan fāżıl olduġuma Celālü'd-dīn'üñ mektūbı[3] delālet ider zīrā beni muḳaddem yazmış." didi. Mektūb vezīre varup gördükde vezīr[4] eyitdi: Bu su'āl devridür, ẕikrde taḳdīm fażlda taḳdīmi müstelzim degüldür. Şöyle añlaram ki Ḫaṭīb-zāde bu mes'eleyi bilmez." didi. Az zamān geçmedi Ḫaṭīb-zāde vefāt eyledi sene ṭoḳuz yüz birde.

Merḥūmuñ muṣannefātından *Ḥāşiye-i Tecrīd* Seyyid Şerīf'e ḥāşiyesi vardur.[5] Ve evā'il-i Ṣadrü'ş-şerīʿa'ya ḥāşiyesi vardur. Sulṭān Bāyezīd emri ile yazdı, bir mānīʿ ẓuhūr eylemek ile itmām eylemedi. Mānīʿ bu ki merḥūm Ḫaṭīb-zāde'nüñ bir yigit oġlı var idi, ziyāde fāżıl idi ve Ḥażret-i Eyyūb-ı Enṣārī Medresesi'nde[6] müderris idi. Ekser-i nās babasından tercīḥ iderdi. Baʿżı ḳulları ḳatl eylediler, ol bī-ḥużūrluḳ ile ḥāşiye nā-tamām ḳaldı. Ve Seyyid Şerīf'üñ *Muḫtaṣar Şerḥ-i Ḥāşiyesi*'nüñ evā'iline daḫı[7] ḥāşiyesi vardur ve rü'yet baḥsinde bir risālesi **[MK 56b]** vardur ve *Şerḥ-i Mevāḳıf* evā'iline ḥāşiyesi vardur ve *Muḳaddimāt-ı Erbaʿa*'ya ḥāşiyesi vardur ve *Feżā'il-i Cihād*'da bir risālesi vardur.

Monlā ʿAlī el-ʿArabī

Aṣlı nevāḥī-i Ḥaleb'den idi, Rūm'a geldi. Burūsa'da Sulṭān Bāyezīd[8] **[AE 45b]** Medresesi'nde Monlā Gürānī müderris iken Monlā Gürānī'den oḳıdı. Ṣāḥib-i kitābuñ vālidi ḥikāyet ider Monlā Gürānī vālidine "Sen benüm yanumda Mübārek Şāh Manṭıḳī yanında Seyyid Şerīf[9] nice ise sen de öylesin."

1 vāḳiʿ olmışdı. der-kenār AE
2 Rūm'daki // Münşī'ye: Rūm'da baʿżı dūstlarına ki Monlā Münşī idi AE
3 fāżıl // mektūbı: fāżılum Celālü'd-dīn'üñ mektūbı añа AE
4 - MK
5 muṣannefātından // vardur: muṣannefātındandur ḥāşiye-i *Ḥāşiye-i Tecrīd* es-Seyyid Şerīf AE
6 Ḥażret-i // Medresesi'nde: Eyyūb Medresesi'nde AE
7 - AE
8 Bāyezīd: Bāyezīd bin Murād Ġāzī AE
9 - AE

didi ve ḳıṣṣasını naḳl eyledi. Vālidi ḥikāyeti budur ki "Seyyid Şerīf *Şerḥ-i Meṭāli'*i on altı kerre oḳıyup muṣannifinden oḳımaḳ murād eyledi. Şāriḥ Herāt'da idi, Herāt'a vardı. Şerḥini şāriḥden oḳımaḳ murād idindi[1] ammā[2] şāriḥ pīr idi. 'Ömri yüz yigirmi yaşına varup ḳaşları gözlerini örtmişdi. Eli ile ḳaşını ḳaldurdı Seyyid'e baḳdı, gördü ki yigitdür. Seyyid'e[3] eyitdi: 'Sen yigitsin, ben pīr-i ża'īfüm, sańa derse ḳādir degülüm. Eger *Şerḥ-i Meṭāli'*i benden işitmek isterseń Mübārek Şāh'a var, ol benden işitdügi gibi seni oḳıdur.' didi." Ol zamānda Mübārek Şāh Mıṣr'da müderris idi, şāriḥ Ḳuṭb'ü'd-dīn'üń ḳulı idi. Küçükden terbiyet eyleyüp kendü bildüklerini cemī'an ańa bildürdi. Seyyid Şerīf daḫı şāriḥüń mektūbı ile Mıṣr'a vardı. Mektūbı Mübārek Şāh'a virdi, oḳıdı ve öpdi "N'ola?" didi. "İllā bu ḳadar var ki sańa müstaḳil ders yoḳdur ve ḳırā'at daḫı yoḳdur. Mücerred semā' ile iktifā iderseń ḫoş." didi. Seyyid Şerīf daḫı[4] rāżī oldı.

İttifāḳ şerḥi ekābir-i Mıṣr'dan birinüń oġlı ibtidā eyledi. Seyyid Şerīf anuńla derse bile ḥāżır oldı. Mübārek Şāh'uń evi **[MK 57a]** medreseye muttaṣıl idi ve hem medreseye bir penceresi var idi. Bir gice Mübārek Şāh medrese ṣaḥnında devr iderken ol ḳāri' olan şaḫṣuń ḥücresinden āvāz gelür. Diñlese görse Seyyid Şerīf ṭurmayup söylenür "Şāriḥ şöyle dir, ben daḫı şöyle direm." diyü kelimāt-ı laṭīfe naḳl ider. Mübārek Şāh 'acebe ḳalup şevḳinden raḳṣ ider. Andan ṣońra Seyyid Şerīf oḳımaġa ve söylemege ve her ne dilerse işlemege iẕn virür daḫı Seyyid Şerīf *Ḥāşiye-i Meṭāli'*i tesvīd ider. Ol maḳāmda Monlā Gürānī **[AE 46a]** bu ḥikāyeti söyler daḫı Monlā 'Arab'a eydür: "Mübārek Şāh'uń Seyyid ile iftiḫārı ve ṭarabından benüm senüńle iftiḫārum ve ṭarabum ziyādedür." didi, diyü[5] ṣāḥib-i kitābuń vālidi ḥikāyet ider.

Monlā 'Arab ṣońra Ḫıżır Beg ḫıdmetine vāṣıl olup çoḳ 'ulūm taḥṣīl eyledi. Ṣońra Edrine'de Dārü'l-Ḥadīṣ Medresesi'nde mu'īd oldı. *Şerḥ-i 'Aḳā'id Ḥāşiyesi'*ni anda taṣnīf eyledi. Ṣońra Burūsa'da Sulṭān Murād Medresesi'ne müderris oldı. Ṣońra ṭā'ife-i Ḫalvetī rü'esāsından Şeyḫ 'Alā'ü'd-dīn-i Ḫalvetī Burūsa'ya geldi. Bir gün Monlā 'Arab'uń evine vardı, daḳḳ-ı bāb eyledi.

1 Şerḥini // idindi.- MK
2 - AE
3 - MK
4 - AE
5 iftiḫārı // diyü: benüm senüńle iftiḫārum ziyādedür." didi, diyü cevāb MK

Monlā çıḳdı, şeyḫ selām virdi, kitāb- ḫānesine girdiler. Monlā ṭaʿām getürdi, yidiler, bir miḳdār taṣavvufdan söyleşdiler. Monlā tamām mertebe şeyḫe meyl eyledi. Dersden artuḳ şeyḫ ṣoḥbetini iḫtiyār eyleyüp şeyḫüñ[1] yanında ṭarīḳ-i taṣavvufı tekmīl eyledi ḥattā irşāda icāzet virdi.

Şeyḫ ʿAlā'ü'd-dīn'üñ ceẕbesi ḳuvvetinden ḫalḳ üzerine cemʿ oldı. Sulṭān Meḥemmed'e ḫavf düşdi daḫı Şeyḫ ʿAlā'ü'd-dīn'i nefy-i beled eylediler. Monlā ʿArab mücādele idüp **[MK 57b]** şeyḫüñ ḫusemāsına cevāb virmek istedükde Monlā ʿArab'ı bile nefy-i beled eylediler, Monlā ʿArab Maġnisa'ya vardı. Ol zamānda Maġnisa[2] begi Sulṭān Muṣṭafā bin[3] Sulṭān Meḥemmed idi. Monlā ʿArab ile muṣāḥabet itdükde Monlā ʿArab'a ziyāde maḥabbet eyleyüp babasına şefāʿat eyleyüp Sulṭān Meḥemmed daḫı oġlı ḫāṭırı içün[4] Monlā ʿArab'a Maġnisa'da bir medrese virdi. Orada kemāl-i mertebede ʿilm ü taṣavvufa meşġūl oldı, ʿilm ile ʿamel riyāsetini cemʿ eyledi.

Daḫı[5] ḥikāyet olınur ki Monlā ʿArab orada eyyām-ı ṣayfda bir ṭaġda sākin olurdı. Bir gün eṭrāfında olan[6] ḳarye imāmlarından birisinüñ bir ḍāllesi vāḳiʿ olup[7] arayaraḳ ṭaġda Monlā ʿAlī yanına varduḳda Monlā ʿAlī imāma eyitdi: "Sende necāset ḳoḳar." didi. İmām-ı ḍālle[8] ḳaftānını yoḳladı, hīç eẕer bulmadı, tekrār iḳdām eyledi. Otururken ḳoynından Simavnoġlı Şeyḫ Bedrü'd-dīn'üñ *Vāridāt*'ı düşdi. Monlā ʿArab baḳdı, **[AE 46b]** gördi. İcmāʿa muḫālif nesne buldı, eyitdi: "Ol bed-rāyiḥa bu risālenüñ rāyiḥası imiş." didi, iḥrāḳ ile emr eyledi. İmām muḫālefet eyledi, rāżī olmadı. Monlā ʿArab eyitdi: "İmām bunı yaḳmaḳ üzerüñe lāzımdur, bundan saña ḫayr gelmez." didi. Bunlar bu sözde iken ıraḳdan bir od belürdi. İmām baḳdı, eyitdi: "Bu od benüm evime yaḳın añlaram." didi. Yine bir daḫı diḳḳat ile naẓar eyledi "Yanan ev benüm evümdür." didi. Ol risāleyi[9] iḥrāḳa muḫālefete nedāmet ile evinden cānibe saʿy eyledi.

---

1 iḫtiyār // şeyḫüñ: iḫtiyār eyledi AE
2 - AE
3 Sulṭān Muṣṭafā bin: Muṣṭafā İbn AE
4 Sulṭān // içün: babası AE
5 - MK
6 eṭrāfında olan - AE
7 ḳarye // olup: ḳarye imāmlarından bir ḍāllesi MK
8 İmām-ı ḍālle - AE
9 Ol risāleyi - AE

Ve daḫı rivāyet olınur ki Monlā ʿArab'uñ baʿż-ı ebnāsınuñ veledi marīż olup ḥattā mevte ḳarīb oldı. Babası yanına[1] yaʿnī Monlā ʿArab'a vardı. Monlā ʿArab erbaʿīnde idi. Babasından ḫaste oġlı üzerine duʿā eylemek taẓarruʿ eyleyüp ġāyet ibrām eyledi. Monlā ʿArab[2] ḫalvetinden **[MK 58a]** çıḳdı, marīż üzerine vardı. Bir sāʿat murāḳabeye vardı daḫı duʿā eyledi, duʿāsı maḳbūl oldı. Fi'l-ḥāl marīż döşeginden ḳalḳdı, Monlā ʿArab eline yapışdı. Ṭaşra çıḳardı gūyā ki hīç ḫaste olmamış idi. Monlā ʿArab'dan ṣoñra daḫı ol veled muʿammer oldı.

Ṣoñra Monlā ʿArab Ṣemāniyye'ye müderris oldı. Her cumʿa cāmiʿde oturup mürīdleri ile meclis-i ẕikr iderdi. Çoḳ zamānda baʿż-ı ḥāl ġalebe idüp nefsinden ġā'ib olurdı. Anuñçün Cumʿairtesi ders dimezdi, düşenbe gün ders dirdi. Sulṭān Meḥemmed seksen aḳçe ʿulūfe eyledi. Sulṭān Bāyezīd cülūs eyledükde elli aḳçe eyledi. Bu baʿż-ı vüzerānuñ raġmından idi. Ḥattā ḳabūlde tereddüt eyleyüp ḳabūl eyle diyü naṣīḥat eylediler, ḳabūl eyledi. Ṣoñra yine seksen aḳçe eyledi ṣoñra yüz aḳçe ile İstanbul müftīsi oldı. Ṭoḳuz yüz bir tārīḫinde müftī iken fevt oldı.

Merḥūm ʿulūm-ı ʿaḳliyye vü şerʿiyyede māhir idi. *Telvīḥ* bi-temāmihi[3] ḥıfẓında idi. Günde iki kāġıd *Telvīḥ*'den[4] ders virürdi. Ṣāḥib-i kitābuñ vālidi eydür: "Ben Monlā ʿArab ḫıdmetinde idüm. Kitāb-ı *Telvīḥ*'i rükn-i evvelinden āḫirine varınca Monlā ʿArab'dan oḳıdum." dir. Ve müşkil olan maḥalde **[AE 47a]** ṭālibleri imtiḥān idüp ḥall ideni istiḥsān iderdi.

Merḥūm uzun boylu, etlü ve cānlu, ḳavī-mizāc idi. Kış günlerinde baş açuḳ otururdı. Ẕikr-i ḳalbīsi vardı, işidilürdi. Gāhī ders dirken ẕikr-i ḳalbī ders ṣavtına ġalebe idüp ḳalb ṣavtı sākit olınca ṣabr iderdi ṣoñra derse şurūʿ iderdi. Her gice cāriyeleri ile cimāʿ idüp evde ġusl iderdi. Ve her gice yüzer **[MK 58b]** rekʿat namāz ḳılup sehl uyurdı yine teheccüde ḳalḳardı baʿdehu[5] ṣabāḥa degin müṭālaʿa iderdi. Ṭoḳsan ṭoḳuz veledi ẓāhir[6] oldı, beş ve altı ancaḳ ṣoñına ḳaldı. Keṣret-i cimāʿdan ḥammāma girmeden ḥicāb iderdi.

1 babasına MK
2 Monlā ʿArab - AE
3 bi-temāmihi - AE
4 "*Telvīḥ*'den" kelimesi AE'de "virürdi" kelimesinden sonra gelmektedir.
5 - AE
6 - AE

Marīż oldı, dört vezīr göregeldi bile ṭabīb getürdiler.[1] Ḥammāma gir diyü ibrām eylediler, rāżī olmadı. Güçle vüzerā Monlā ʿArab'ı bir serīr üzerine oturtdılar. Her bir ṭarafını bir vezīr ṭutdı daḫı cebr ile ḥammāma ḳoydılar.

Muḳaddimāt-ı Erbaʿa ki *Tavżīḥ* kitābında Ṣadrü'ş-şerīʿa yazmışdur, aña ḥāşiyesi vardur. Ṣāḥib-i kitāb eydür:[2] "Vālidüm ḥāşiye-i mezbūreyi Monlā ʿArab'dan oḳıdı, baʿżı yirini çizdi, taġyīr eyledi. Mevżiʿ-i taġyīre Monlā ʿArab[3] emri ile taġyīr olındı." diyü rivāyet ider.[4] *Muḳaddimāt-ı Erbaʿa*'ya evvelā Monlā ʿArab yazdı ṣoñra Monlā Kestellī yazdı andan ṣoñra Monlā Ḥasan-i Samsunī yazdı ṣoñra Ḫaṭīb-zāde yazdı bunlardan ṣoñra Ḥācī Ḥasan-zāde yazdı.[5]

Monlā ʿAbdu'l-kerīm

ʿĀlim ü fāżıl idi. Monlā ʿAbdu'l-Kerīm ve Vezīr[6] Maḥmūd Paşa ve Monlā Ayās bu üçi Sulṭān Murād merḥūmuñ ümerāsından Meḥemmed Aġa'nuñ ḳulları idi. Küçükden bunları Rūm'a getürdi. Monlā ʿAbdu'l-kerīm ile Maḥmūd Paşa birbirine ḥacmen ve ḳāmeten uyardı. Monlā Ayās bunlardan büyük, ikisi ḳadar var idi. Gāhī bir laṭīfe iderdi ki "At üzerinde iken ikiñüz ḳadar idüm, şimdi fażlda ve ʿilmde daḫı öyleyüm."[7]dirdi.

Meḥemmed Aġa bunlara muʿallim naṣb eyleyüp oḳıtdı. Baʿdehu[8] Maḥmūd Paşa'yı Sulṭān **[AE 47b]** Murād'a gönderdi oġlı Sulṭān Meḥemmed[9] içün. Çünkim Maḥmūd Paşa,[10] **[MK 59a]** Sulṭān Meḥemmed ile büyürdi, pādişāh olduḳda vezīr eyledi. Monlā ʿAbdu'l-kerīm ʿulūmı Monlā ʿAlī-i Ṭūsī'den oḳıdı. Baʿdehu[11] Meḥemmed Şāh-ı Fenārī şāgirdlerinden ʿAcem Sinān'dan oḳıdı. Taḥṣīl-i ʿulūm itdükden ṣoñra[12] baʿż-ı medreselere

1 geldi AE
2 - AE
3 - AE
4 diyü // ider - MK
5 - AE
6 ''Vezīr" kelimesi AE'de ''Paşa" kelimesinden sonra gelmektedir.
7 ikisi // öyleyüm.": belki ikisi ḳadar idi. Laṭīfe iderdi "Ben ikiñüz ḳadar idüm at üzerinde, şimdi fażlda ikiñüz ḳadarum." AE
8 - AE
9 - AE
10 - AE
11 ve AE
12 itdükden ṣoñra: eyledi AE

müderris olaraḳ Sulṭān Meḥemmed İstanbul'ı fetḥ eyledükde iḥdāṯ eyledügi sekiz medreseden birine müderris oldı ṣoñra ḳāḍī-ʿasker oldı. Baʿdehu[1] Sulṭān Meḥemmed ʿazl eyleyüp ṣoñra müftī eyledi. Sulṭān Bāyezīd zamānında fevt oldı. Merḥūmuñ evā'il-i *Telvīḥ*'e ḥāşiyesi vardur.

Rivāyet olınur ki Monlā Vildān[2] bir gün Maḥmūd Paşa'ya eyitdi: "Ben seni ziyāde severem, ʿacebdür ki sen Monlā ʿAbdu'l-kerīm'i benden artuḳ seversin." didi. Maḥmūd Paşa eyitdi: "Gerçek dirsin." didi. Monlā Vildān eyitdi: "Monlā ʿAbdu'l-kerīm elüñ alur da seni cennete mi ṣoḳar?" didi. Maḥmūd Paşa eyitdi: "Umaram ki ide." didi. Monlā Vildān eyitdi: "Bu sözi neden didüñ?" didi.[3] Maḥmūd Paşa eyitdi: "Aṣlı budur ki ben Sulṭān Meḥemmed'üñ ḳapucı-başısı iken[4] şürb-i ḫamra mübtelā idüm. Bir gice çoḳça göverdüm idi. ʿAle's-seher Monlā ʿAbdu'l-kerīm geldi. Tīzye[5] odamı taṭhīr eyledüm, evānī-i ḫamrdan ve buḫūr ile rāyiḥa-i ḫamrı izāle eyledüm ki ḫāricden kimesne gelse bilmezdi.[6] Monlā ʿAbdu'l-kerīm ile bir miḳdār muṣāḥabet eyledüm. Çünkim[7] Monlā ʿAbdu'l-kerīm ḳalḳdı, ḳapuya vardı da ṭurdı, eyitdi: 'Saña bir söz söyleyüm, lāyıḳ mıdur ki sen ehl-i ʿilm olasın ve pādişāh yanında bu ḳadar mertebeñ ola ve ʿan-ḳarīb vezīr olmak daḫı muḳarrer ola daḫı ḫamr gibi bir murdārı bāṭınına dökesin.' didükde ḥicābumdan derledüm. Ṣovuḳ gün idi, der ḳaftānumdan ṭaşra çıḳdı, orada tevbe eyledüm. Monlā ʿAbdul'l-kerīm benüm tevbeme sebeb oldı. Maḥabbet ideyin mi itmeyeyin mi didükde[8] Monlā Vildān eyitdi: 'Min ṣamīmi'l-ḳalbi **[MK 59b]** maḥabbet vācib oldı.' didi." Bu ḥikāyet Maḥmūd Paşa meclisinde **[AE 48a]** ẕikr olınup ol meclisde ḥāżır olandan rivāyet olınur.

Monlā Ḥasan es-Samsunī[9]

ʿĀlim ü fāżıl ve kāmil Ḥasan bin ʿAbdu'ṣ-ṣamed'dür. ʿUlemā-yı Rūm'dan oḳıdı. Ṣoñra Monlā Ḫüsrev ḫıdmetine varup baʿż-ı ʿulūm-ı ʿaḳliyye ve

1 - AE
2 Vildān: Vildān merḥūmun AE
3 Monlā // didi. - MK
4 iken: idüm ve AE
5 - AE
6 bilmezdi: bilmez oldı. AE
7 - AE
8 Monlā // didükde, der-kenâr MK
9 Samsunī: Sinobī MK

ʿulūm-ı naḳliyyeyi Monlā Ḫüsrev'den tekmīl eyledi.[1] Baʿż-ı medārisde müderris oldı ṣoñra Ṣemāniyye'den birine müderris oldı ṣoñra Sulṭān Meḥemmed'e muʿallim oldı ṣoñra ḳāḍī-ʿasker oldı ṣoñra yine Ṣemāniyye'ye müderris oldı ṣoñra İstanbul ḳāḍīsi oldı. Marżiyyü's-sīret, ḳażāsında maḥmūdü'l-ḫaṣlet idi. İslāmı ḳavī, müsennen-i sünnet-i Nebevī idi. Ḥasen ḫaṭṭı var idi ve ḫaṭṭı ile çoḳ kitāb yazmış idi. Ḥattā Sulṭān Meḥemmed'e ḫaṭṭı ile *Cevherī Lüġatı*'nı yazdı, diyü rivāyet olınur. *Muḳaddimāt-ı Erbaʿa*'ya ḥāşiyesi vardur ve Seyyid Şerīf'üñ *Muḫtaṣar Şerḥ-i Ḥāşiyesi*'ne şerḥi vardur. Sene sekiz yüz ṭoḳsan birde fevt oldı.

Monlā Meḥemmed bin Muṣṭafā bin el-Ḥācī Ḥasan

ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıdı ṣoñra Monlā Yegān ḫıdmetine vardı. Ṣoñra Dimetoḳa Medresesi'ne müderris oldı ṣoñra Malḳara Medresesi'nde müderris oldı ṣoñra Gelibolı ḳāḍīsi oldı. Ṣoñra Vezīr Maḥmūd Paşa, Sulṭān Meḥemmed ḳatında medḥ eyledi daḫı[2] Burūsa'da babası Sulṭān Murād'uñ medresesini alıvirdi. Ṣoñra Burūsa ḳāḍīsi oldı ṣoñra Ṣemāniyye'den birine müderris oldı ṣoñra İstanbul ḳāḍīsi oldı ṣoñra Sulṭān Meḥemmed fevt olduġı yıl Anaṭolı ḳāḍī-ʿaskeri oldı. Ol yıl sene sekiz yüz seksen altı idi.[3] Ḳaçan[4] Sulṭān Meḥemmed fevt olup Sulṭān Bāyezīd pādişāh olduḳda yirinde[5] ibḳā eyledi. Ṣoñra Rūmili'ne ḳāḍī-ʿasker oldı, ölince **[MK 60a]** ḳāḍī-ʿasker idi. Ṭoḳuz yüz on bir tārīḫinde fevt oldı, ṭoḳsan yaşından mütecāviz idi. Uzun boylu, ḳaba ṣaḳallu, vecīh ādem idi. Meşāyiḫ u fuḳarāyı sever idi. ʿİlmden bir deñiz idi, ʿilmi ve ʿulemāyı severdi. ʿUlūm-ı ʿaḳliyye vü şerʿiyyeyi ve fürūʿ **[AE 48b]** ve uṣūli cāmiʿ idi. *Tefsīr-i Ḳāḍī*'den *Sūre-i Enʿām'a*[6] ḥāşiyesi vardur ve *Muḳaddimāt-ı Erbaʿa*'ya ḥāşiyesi vardur ve *Tavżīḥ*'de *Muḳaddimāt-ı Erbaʿa*'ya ḥāşiyesi vardur. ʿAllāme-i Devvānī ile Fāżıl Mīr Ṣadr'uñ mā-beyninde muḥākeme içün bir risālesi vardur ve ṣarfdan *Mīzānü't-Taṣrīf* adlu bir kitāb te'līf eyledi.

---

1 varup // eyledi. : vardı, cemīʿ ʿulūmı andan taḥṣīl eyledi ṣoñra Monlā Ḫüsrev ḫıdmetine vardı. AE
2 ḳatında // daḫı: terbiye eyleyüp MK
3 Ol // idi. - MK
4 - AE
5 bunda AE
6 *Tefsīr-i* // Enʿām'a: Sūre-i Enʿām'a Ḳāḍī'ye AE [Kâdî Beyzâvî'nin Sûre-i Enʿâm Tefsîr'ine haşiye yazmıştır.]

Monlā ʿAlī Ḳuşcı

ʿAlā'ü'd-dīn ʿAlī bin Muḥammed el-Ḳuşcı'dur. Babası Muḥammed Emīr Uluġ Beg, melik-i[1] Māverāü'n-nehr'üñ ḫuddāmından idi. وكان حافظ البازي yaʿnī ṭoġan beslerdi. Dillerinde ḳuşcı diyü ṭoġan besleyene dirlerdi. Monlā ʿAlī Ḳuşcı[2] Semerḳand ʿulemāsında oḳıdı ve daḫı Ḳāḍī-zāde-i Rūmī'den oḳıdı. ʿUlūm-ı riyāżiyyeyi Ḳāḍī-zāde'den oḳıdı ve Emīr Uluġ Beg'den oḳıdı. Zīrā Emīr Uluġ Beg[3] ʿulūm-ı riyāżiyyeye mā'il idi. Ṣoñra Uluġ Beg'den gizlü Kirmān vilāyetine vardı, ʿulemāsından oḳıdı ve *Şerḥ-i Tecrīd*'i anda müsevvede eyledi. Ve nice yıl Uluġ Beg'den ġā'ib oldı. Uluġ Beg bunuñ ḳande oldugını bilmedi. Ṣoñra Semerḳand'a gelüp Uluġ Beg'e buluşdı. Taḥṣīl-i ʿilm içün ġaybetine iʿtiẓār eyledükde emīr[4] ḳabūl eyledi, eyitdi: "Baña ḳanı armaġanuñ?" didi. Monlā ʿAlī eyitdi: "Bir risāle yazdum, anda işkāl-i **[MK 60b]** ḳamerī ḥall eyledüm ki ḥallinde ḳudemā müteḥayyir olmışlar idi." didi. Uluġ Beg "Getür göreyüm, ne yirde ḫaṭā eyledüñ." didi. Getürdi, ayaġ üzere oḳıdı, Uluġ Beg ʿacebe ḳaldı. Ṣoñra Uluġ Beg raṣad yapdı, Semerḳand'da buña māl-ı ʿaẓīm ṣarf eyledi. Evvelā Ġıyāṡü'd-dīn Cemşīd ki bu fennüñ māhirlerinden idi, ol mübāşeret eyledi. Evā'il-i emrde fevt oldı ṣoñra Ḳāḍī-zāde-i Rūmī'ye ışmarladı. Ol mübāşeret eyledi, tamām olmadın ol daḫı fevt oldı. Ṣoñra Monlā ʿAlī Ḳuşcı'ya ışmarladı, bu itmām eyledi. Raṣaddan ḥāṣıl olanı yazdılar. *Zīc-i Cedīd-i Uluġ Beg* dimek ile maʿrūfdur. Zīclerüñ aḥsenidür ve ṣıḥḥate ḳarībdür.

Çünkim[5] Emīr Uluġ fevt oldı baʿż-ı evlādı yirine geçdi, Monlā ʿAlī'nüñ ḳadrini bilmediler daḫı monlāya **[AE 49a]** nefret geldi, ḥacca iẕn alup Tebrīz'e geldi. Ol zamān emīr-i Tebrīz[6] Uzun Ḥasan idi, monlāya küllī ikrām eyledi. Uzun Ḥasan, Sulṭān Meḥemmed ile olan[7] mā-beynini ıṣlāḥ içün ʿAlī Ḳuşcı'yı Sulṭān Meḥemmed'e gönderdi. ʿAlī Ḳuşcı, Sulṭān Meḥemmed'e geldükde Sulṭān Meḥemmed daḫı küllī taʿżīm ü tekrīm eyledi ve "Benüm taḫt-ı ḥükūmetümde sākin ol." didi. Monlā ʿAlī Ḳuşcı

1 - AE
2 - AE
3 Zīrā // Beg: Emīr AE
4 emīr: Emīr Uluġ MK
5 - AE
6 Ol // Tebrīz: Emīri AE
7 - MK

imtiṣāl-i emr itdi lākin[1] emr-i risāleti yirine iledüp pādişāhuñ ḫaberini Uzun Ḥasan'a īṣāl ideyin ṣoñra *semʿan ve ṭāʿaten* [2] didi. Vaḳtā ki ḫıdmet-i risāleti edā eyledi ise Sulṭān Meḥemmed birḳaç ādem gönderdi. Her ḳonaḳda biñ aḳçe ḫarc iderek ʿizzet ü ḥaşmet ile İstanbul'a gelüp Sulṭān Meḥemmed'e buluşduḳda ʿilm-i ḥesābda olan **[MK 61a]** risālesini Sulṭān Meḥemmed'e itḥāf içün virdi ki *Muḥammediyye* diyü ad virmiş idi. "ʿİlm-i ḥesābda andan enfaʿ bir risāle bulınmaz." dirler. Ṣoñra Sulṭān Meḥemmed, Sulṭān Ḥasan muḥārebesine gitdükde Monlā ʿAlī Ḳuşcı bile gitdi. Yolda ʿilm-i heyʾetden Sulṭān Meḥemmed nāmına bir risāle taḥrīr eyleyüp adını *Risāle-i Fetḥiyye* ḳodı[3] zīrā ʿIrāḳ-ı ʿAcem'üñ fetḥinde teʾlīf olmışdur diyü.

Ḳaçan[4] Sulṭān Meḥemmed İstanbul'a geldükde Ayaṣofıyya Medresesi'ni iki yüz aḳçe ile virdi. Ve evlādından ve tevābiʿinden her birine ḥāline göre bir manṣıb virdi. "Kendü ile bile iki yüz nefer kimesne gelmiş idi." diyü rivāyet olınur. İstanbul'a evvel geldügi zamānda ʿulemā-yı Rūm[5] ḳarşu çıḳdılar. Ol zamānda Ḫˇāce-zāde İstanbul ḳāḍīsi idi. Gemiye bindüklerinde Monlā ʿAlī Ḳuşçı baḥr-ı Hürmüz'de gördügi cezr u medden ḫaber virdükde Ḫˇāce-zāde[ye] sebeb-i cezr u meddi beyān eyledi. Ṣoñra ʿAlī Ḳuşcı, Seyyid Şerīf'üñ ʿAllāme-i Taftāzānī ile Emīr Timur yanında eyledükleri mübāḥaṣe-yi ẕikr eyledi daḫı ʿAllāme-i Taftāzānī ṭarafını tercīḥ eyledi. Ḫˇāce-zāde eyitdi: "Ben daḫı[6] evvelā böyle ẓann eyledüm lākin ṣoñra taḥḳīḳ eyledüm ki ḥaḳḳ Seyyid Şerīf ṭarafındadur ḥattā kitābumuñ kenārına yazdum." didi. Gemiden çıḳduḳlarında ḫādiminüñ **[AE 49b]** birisini gönderüp ol kitābı getürdüp Monlā ʿAlī Ḳuşcı'ya virdi. Monlā ʿAlī Ḳuşcı, Ḫˇāce-zāde'nüñ kitābını[7] müṭālaʿa eyleyüp istiḥsān eyledi. Ḳaçan[8] Monlā ʿAlī Ḳuşcı, Sulṭān Meḥemmed'e buluşduḳda Sulṭān Meḥemmed,[9] Ḫˇāce-zāde'yi ʿAlī

1 imtiṣāl-i // lākin: imtiṣal eyledi AE
2 "Duyduk ve itaat ettik."
3 - AE
4 - AE
5 - AE
6 - AE
7 Gemiden // kitābını: ḫādimlerinüñ birisine kitābını getürdüp gemiden çıḳdıklarında kitābını Ḫˇāce-zāde'ye virüp Ḫˇāce-zāde AE
8 - AE
9 Sulṭān Meḥemmed - AE

Ḳuşcı'ya[1] ṣorup "Nice bulduñ?" didi. Monlā ʿAlī Ḳuşcı eyitdi:[2] "'Acem'de ve Rūm'da naẓīri yoḳdur." didi. Sulṭān **[MK 61b]** Meḥemmed eyitdi: "'Acem'de ve Rūm'da degül ʿArab'da daḫı[3] naẓīri yoḳdur." didi.

Rivāyet olınur ki Monlā ʿAlī Ḳuşcı ḳaçan Rūm'a teveccüh eyledükde diyār-ı ʿAcem'de Monlā ʿAlī-i Ṭūsī'ye mülāḳī olup[4] "Ḳande gidersin?" didi. ʿAlī Ḳuşcı "Diyār-ı Rūm'a giderem." didi. Monlā Ṭūsī, ʿAlī Ḳuşcı'ya eyitdi: "Rūm'da[5] Ḫˇāce-zāde dirler bir kūse vardur, anuñla müdārātdan ġāfil olma ṣaḳın. Her şaḫṣuñ maʿlūmı anuñ yanında mechūl gibidür." didi. ʿAlī Ḳuşcı anuñ vaṣiyyeti ile ʿamel eyledi, kızını Ḫˇāce-zāde'nüñ oġlına virdi. Ḫˇāce-zāde daḫı ḳızını ʿAlī Ḳuşcı'nuñ ḳızınuñ oġlına virdi ki Monlā Ḳuṭbü'd-dīn'dür.

ʿAlī Ḳuşcı'nuñ muṣannefātından *Şerḥ-i Tecrīd*'dür ve daḫı *Muḥammediyye* ve *Fetḥiyye* risāleleridür. Ve daḫı ṣarfda *ʿUnḳūdu'z-Zevāhir* adlu bir kitāb daḫı te'līf eylemişdür. Mebāḥiṯü'l-Ḥamd'de bir risālesi vardur ki Seyyid Şerīf'üñ *Ḥāşiye-i Meṭāliʿ*inde ḥamd baḥṯindeki kelimātını taḥḳīḳ eylemişdür. Ve daḫı bir cildde de yigirmi metn cemʿ eyleyüp adına[6] *Maḥbūbü'l-Ḥamā'il* diyü ad virmişdür ki kendüden ayırmazdı. Anda olan ʿulūmı ḥıfẓ eylemişdür.[7] Rivāyet olınur İstanbul'da fevt olup Ḥażret-i Ebī Eyyūb-ı Enṣārī ḥarīminde medfūndur.

Monlā Muṣannifek Şeyḫ ʿAlī bin Muḥammed bin Mesʿūd bin Maḥmūd bin Muḥammed bin Muḥammed bin Muḥammed bin ʿÖmer eş-Şāhrūdī el-Bisṭāmī el-Herevī er-Rāzī el-ʿÖmerī

Muṣannifek dimek ile meşhūrdur. Küçükden taṣnīfe meşġūl olduġıçün Muṣannifek didiler. Kāf lüġat-ı ʿAcem'de taṣġīr içün gelür. İmām Faḫr-ı Rāzī evlādındandur. Baʿż-ı taṣnīfinde **[MK 62a]** nisbeti İmām Faḫr-ı

1 ʿAlī Ḳuşcı'ya - MK
2 Monlā // eyitdi: ʿAlī Ḳuşcı AE
3 didi. // daḫı: didükde Sulṭān Meḥemmed ʿAcem'de Rūm'da degül ʿArab'da da AE
4 Monlā // olup: Monlā ʿAlī-i Ṭūsī bilād-ı ʿAcem'e gitdükde diyār-ı ʿAcem'de Monlā ʿAlī Ḳuşcı'ya mülāḳī olup Monlā ʿAlī Ḳuşcı'ya AE
5 eyitdi. Rūm'da - AE
6 - MK
7 eylemiş diyü AE

Rāzī'ye ulaşdurur. Dirler ki "İmām Faḫr-ı[1] Rāzī'nüñ Muḥammed adlu **[AE 50a]** bir oġlı vardı. İmām Rāzī severdi ve ekṣer muṣannefātı anuñçün idi. Yigitligi zamānında fevt oldı. Andan ṣoñra bir oġlı daḫı oldı, anuñ da adını Muḥammed ḳodı.[2] ʿİlmde babası mertebesine vardı. Ḥikmet-i Ḫudā[3] ol daḫı fevt oldı. Anuñ bir oġlı ḳaldı,[4] adı Maḥmūd idi. Maḥmūd daḫı kāmil fi'l-ʿilm oldı. Herāt'dan Mekke niyyetine çıḳdı, Bisṭām'a geldi. Bisṭām ehli, ʿulemā muḥibbi idi. Ḫuṣūṣan evlād-ı Faḫr-ı Rāzī'yi ziyāde severlerdi. Ol cihetden[5] Maḥmūd Bisṭām'da iḳāmet eyledi, ʿāḳıbet anda fevt oldı.[6] Bunuñ da bir veledi ḳaldı, adı Mesʿūd idi. Taḥṣīl-i ʿilmde saʿy eyledi lākin babası mertebesine irişmedi, vaʿẓ mertebesi ile ḳanāʿat eyledi. Bunuñ da bir veledi ḳaldı, adı Muḥammed. Ol diyāruñ ehline muḳtedī olıcaḳ ʿilm taḥṣīl eyledi. Bu da bir veled terk eyledi, adı Mecdü'd-dīn Muḥammed. Ol da ʿilmde[7] muḳtedā-yı nās oldı. Bu benüm vālidümdür." dir. Bu rivāyet Monlā Muṣannifek'üñ rivāyetidür.

İmām Faḫr'üñ nisbeti Ḥażret-i[8] ʿÖmer bin Ḫaṭṭāb'a ve Ḥażret-i[9] Ebī Bekr-i Ṣıddīḳ'a *raḍiya'llāhü teʿālā anhümā*'ya muttaṣıldur. Zīrā İmām Faḫr muṣannefātında ʿÖmer bin el-Ḫaṭṭāb evlādından idügini taṣrīḥ ider ammā ehl-i tārīḫ "Ebī Bekr-i Ṣıddīḳ evlādından." diyü taṣrīḥ ider.

Mesfūr Monlā Muṣannifek sekiz yüz üç tārīḫinde Şāhrūd nām karyede ṭoġdı.[10] Şāhrūd, Bisṭām'a ḳarīb bir ḳaryedür. Bisṭām, Ḫorāsān şehrlerinden bir şehrdür.[11] Baʿdehu Monlā Muṣannifek sekiz yüz **[MK 62b]** on altı tārīḫīnde ḳarındaşı ile Herāt'a taḥṣīl-i ʿilm içün gitdi.[12] Ve *Şerḥ-i İrşād*'ı sekiz yüz yigirmi üç tārīḫinde taṣnīf eyledi ve *Şerḥ-i Miṣbāḥ*'ı sekiz yüz yigirmi

1 - AE
2 virdi AE
3 Ḥikmet-i Ḫudā - AE
4 Anuñ // ḳaldı: bir oġlan terk eyledi AE
5 Ol cihetden - AE
6 ʿāḳıbet // oldı. - AE
7 "ʿilmde" kelimesi AE'de "oldı" kelimesinden sonra gelmektedir.
8 - AE
9 - AE
10 Mesfūr // ṭoġdı: sene sekiz yüz üçde ṭoġdı. AE
11 "Şāhrūd, Bisṭām'a ḳarīb bir ḳaryedür. Bisṭām, Ḫorāsān şehrlerinden bir şehrdür:" Bu ifade AE'de "Bu rivāyet Monlā Muṣannifek'üñ rivāyetidür." ifadesinden sonra "Şāhrūd Bisṭāma Ḫorāsān şehrlerinden bir şehrdür." şeklinde gelmektedir.
12 Baʿdehu // gitdi: Ve ḳarındaşı ile Herāt'a taḥṣīl-i ʿilm içün sene sekiz yüz on altıda gitdi. AE

beş tārīḫinde yazdı ve[1] *Şerḥ-i Edeb Baḥṣi*'ni sekiz yüz yigirmi altı tārīḫinde Ḥażret-i Resūlu'llāh *ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem*[2] işāreti ile taṣnīf eyledi ve *Şerḥ-i Lübāb*'ı sekiz yüz yigirmi sekiz tārīḫinde yazdı[3] ve *Şerḥ-i Muṭavvel*'ī sekiz yüz otuz iki[4] tārīḫinde yazdı[5] ve Taftāzānī'nüñ[6] *Şerḥ-i Miftāḥ* şerḥini sekiz yüz otuz dört tārīḫinde yazdı[7] ve *Ḥāşiye-i Telvīḥ*'i sekiz yüz otuz beş tārīḫinde yazdı[8] ve *Şerḥ-i Bürde*'yi sekiz yüz otuz beş[9] tārīḫinde yazdı[10] ve İbn Sīnā'nuñ *Ḳaṣīde-i Rūḥiyye Şerḥi*'ni sekiz yüz otuz ṭoḳuz[11] tārīḫinde yazdı[12] ve daḫı[13] sekiz yüz otuz ṭoḳuz tārīḫinde Herāt'a göçdi. Herāt'da *Viḳāye*'yi ve *Hidāye*'yi sekiz yüz otuz ṭoḳuz tārīḫinde şerḥ eyledi ve *Ḥadā'iḳu'l-Īmān li-Ehli'l-ʿİrfān*'ı sekiz yüz otuz ṭoḳuz tārīḫinde te'līf eyledi. Ṣoñra memālik-i **[AE 50b]** Rūm'a göçdi sene sekiz yüz ḳırḳ sekizde[14] ve *Meṣābiḥ*'i sekiz yüz elli tārīḫinde şerḥ eyledi. Ḥażret-i Resūlu'llāh *ṣalla'llāhu teʿālā ʿaleyhi ve sellem* işāreti ile ve Seyyid Şerīf'üñ *Şerḥ-i Miftāḥ*'ını sekiz yüz elli[15] tārīḫinde şerḥ eyledi ve *Ḥāşiye-i Meṭāliʿ*'i sekiz yüz elli[16] tārīḫinde taṣnīf eyledi ve Faḫrü'l-İslām Pezdevī *Uṣūl*'inüñ baʿż-ı şerḥini sekiz yüz elli[17] tārīḫinde şerḥ eyledi[18] ve *Keşşāf*'ı sekiz yüz elli altı tārīḫinde şerḥ eyledi ve daḫı[19] kitāblardan lisān-ı Fārsī üzere *Envār-ı Aḥdāḳ*'ı ve *Ḥadā'iḳu'l-Īmān*'ı ve *Tuḥfetü's-Selāṭīn*'ī sekiz yüz altmış bir[20] tārīḫinde te'līf eyledi ve *Tuḥfe-i Maḥmūdiyye* adlu **[MK 63a]** bir kitāb lisān-ı Fārsī'de -Maḥmūd Paşa içün vüzerāya naṣīḥati müştemildür.- sekiz yüz altmış bir tārīḫinde te'līf eyledi.

---

1 yazdı ve - AE
2 ṣalla'llāhu //sellem - AE
3 - AE
4 sekiz // iki: sekiz yüz yigirmi ṭoḳuz MK
5 - AE
6 - MK
7 - AE
8 - AE
9 altı MK
10 - AE
11 sekiz MK
12 - AE
13 - AE
14 sekiz // sekizde: sekiz yüz kırk iki tārīḫinde Rūm'a göçdi. MK
15 elli bir MK
16 elli iki MK
17 elli üç MK
18 - AE
19 - AE
20 altmış bir: altmış MK

Bu araya gelince aḥvāli ki ẕikr olınmışdur, *Tuḥfe-i Maḥmūdiyye*'de ẕikr eyledi. Ve kebīr-i sinninden ötüri artuḳ kitāb te'līfinden ferāġate ʿazm eyledi. Ḫuṣūṣan lisān-ı Fārsī'deki *Tuḥfe-i Maḥmūdiyye*'de ẕikr itdügi üzere ol tārīḫde sinni elli sekiz[1] idi. Bu ẕikr olınandan ġayrı teṣānīfi vardur lākin bilinmez ki tārīḫ-i mezbūrdan ṣoñra naḳż-ı ʿahde ʿazīmet eyledi[2] yoḳsa ḳable mi te'līf eyledi. Zīrā bu te'līfātında tārīḫ ẕikr eylememiş idi. Meṡelā *Tefsīr-i Fārsī* gibi bu lisāndan te'līfine "Emr-i Sulṭān Meḥemmed ile oldı." diyü iʿtiẕār eyledi. Ve lisān-ı mezbūrda *Şemsiyye Şerḥi* vardur ve daḫı Ṣadrü'ş-şerīʿa'ya ḥāşiyesi vardur ve *Şerḥ-i ʿAḳā'id*'e ḥāşiyesi vardur ve bunlardan ġayrı nice te'līfātı[3] daḫı vardur.

Monlā Muṣannifek ʿulūm-ı edebiyyeyi Celālü'd-dīn Yūsuf el-Evbihī ki Taftāzānī şāgirdlerindendür andan oḳıdı.[4] Ve daḫı mezbūr Yūsuf'uñ şāgirdlerinden Aḥmed bin Muḥammed bin Maḥmūd el-İmānī el-Herevī'den[5] oḳıdı ki mezbūr Celālü'd-dīn Yūsuf şāgirdi idi. Ve daḫı fiḳh-ı Şāfiʿī, ʿAbdu'l-ʿazīz bin Aḥmed el-Ebherī'den oḳıdı ve fiḳh-ı Ḥanefiyye'yi İmām Faṣīhu'd-dīn Muḥammed bin Muḥammed ʿAlā'dan oḳıdı. Baʿdehu[6] bilād-ı Rūm'a gelüp Ḳonya'da müderris oldı. Ṣoñra ṣaġırlıḳ ʿārıż olup Ḳosṭanṭiniyye'ye geldi. Maḥmūd Paşa, Sulṭān Meḥemmed'e ʿarż eyledi. Seksen aḳçe vaẓīfe ile[7] oturaḳ eylediler. İstanbul'da **[AE 51a]** sekiz yüz yetmiş beş tārīḫinde **[MK 63b]** fevt olup Ebī Eyyūb-ı Enṣārī mezārı yanında defn eylediler.

Ṣaġır olmasına sebeb[8] Monlā Muṣannifek'de mervīdür ki "Bilād-ı ʿAcem'de baʿż-ı meşāyiḫe mülāḳī oldum. Beynümüzde mübāḥaṡe cārī oldı, ḳavllerinde bunları taġlīṭ eyledüm. Baḥṡde[9] ḳaçan baḥṡ tamām olduḳda baña 'Sen edebsüzlik eyledüñ, cezāñ budur ki ṣaġır olup oġulsuz ḳalursın.' didi. وإنك تجازي بالصمم وبأن لا يبقى بعدك عقب ṣaġır oldum ve iki ḳızum vardur. Fe-emmā ḳız ʿaḳab olmaz." didi. Ve merḥūm Muṣannifek ṭarīḳat-ı

1 elli beş AE
2 naḳż-ı // eyledi: mı te'līf eyledi MK
3 nice te'līfātı -AE
4 Andan oḳıdı. -AE
5 Aḥmed // el-Herevī'den: Aḥmed bin Maḥmūd bin Meḥemmed el-İmānī'den MK
6 - AE
7 vaẓīfe ile - AE
8 Ṣaġır // sebeb - AE
9 - MK

Zeyniyye'de şeyḫ idi ve irşād ile mücāz idi ve ʿilm ile ʿamel riyāsetini cemʿ idüp şīme-i ʿaẓīme ṣāḥibi idi. ʿAbā giyerdi, başında tācı vardı.

İttifāḳ bir vaḳt[1] Monlā Muṣannifek, Vezīr Maḥmūd Paşa meclisine ḥāżır olduḳda Ḥasan Çelebi daḫı ḥāżır olmış idi.[2] Eṣnā-yı kelāmda Ḥasan Çelebi,[3] Maḥmūd Paşa yanında Monlā[4] Muṣannifek'üñ te'līfātını ẕikr eyleyüp "Ben nice mevżiʿde redd itmiş iken yine Muṣannifek'i benüm üzerüme tafṣīl eyledüñ." didi. Zīrā[5] Ḥasan Çelebi daḫı Muṣannifek'i görmemiş idi. Ḥāżır olan Muṣannifek'i degül fehm idüp söyledi. Maḥmūd Paşa eyitdi: "Monlā Muṣannifek'i gördügüñüz var mı?" didükde Ḥasan Çelebi "Yoḳ." didi. Maḥmūd Paşa "İşte Muṣannifek budur." diyü işāret eyledükde Ḥasan Çelebi ḫacīl oldı. Vezīr eyitdi: "Ḥicāb çekme ṣaġırdur, sözüñ işitmez." didi. Ve Muṣannifek serī'ü'l-kitābet idi, te'līfātından günde bir cüz' yazardı. Ve daḫı ṭalebesine kitābet ile ders virürdi. Mevāżıʿ-ı müşkileyi yazarlardı, ol daḫı ḥallini varaḳa yazardı.[6] *Raḥmetu'llāhi teʿālā ʿaleyh.*

Monlā Sirācü'd-dīn Muḥammed bin ʿÖmer el-Ḥalebī

Merḥūm nevāḥī-i Ḥaleb'den idi. Timur[7] bilād-ı Ḥaleb'i ġāret itdükde monlā-yı meẕkūrı[8] Māverāü'n-nehr'e degin[9] bile **[MK 64a]** aldı, gitdi. Orada ʿulemāsından oḳıdı ṣoñra Rūm'a geldi. Sulṭān Murād Ḫān[10] zamānında Sulṭān Murād buña taʿẓīm eyleyüp oġlı Sulṭān Meḥemmed'e bunı ḫˇāce eyledi ṣoñra Edrine'deki medresesini virdi. Şimdi ol medrese[11] Çelebi dimek ile meşhūrdur. Merḥūm serīʿu'l-kitābet idi. Baʿż-ı **[AE 51b]** eḳāribinden istimāʿ olındı ki "Benüm yanumda olan ekser kitāblarum ceddüm ḫaṭṭı iledür, diyü rivāyet iderdi." dirlerdi. Merḥūmuñ *Mutavassıṭ*'a ḥāşiyesi vardur ve daḫı Seyyid Şerīf'üñ *Şerḥ-i Ṭavāliʿ*ine ḥāşiyesi vardur. Evā'il-i salṭānat-ı Sulṭān Meḥemmed'de yine ol medresede fevt oldı.

1 İttifāḳ // vaḳt - AE
2 olmış idi: oldı. AE
3 Eṣnā-yı // Çelebi - AE
4 - MK
5 - AE
6 Ol // yazardı. - MK
7 Timur: Timur-ı pür-zūr MK
8 monlā-yı meẕkūrı - AE
9 - AE
10 - AE
11 ol medrese - AE

Monlā Muḥyi'd-dīn Dervīş Meḥemmed bin Ḫıżır Şāh

Merḥūm Burūsa'da Sulṭān müderrisi idi. Ṣāḥib-i kitābuñ vālidi rivāyet ider ki "Zühdi ve taḳvāsı ḳābil-i taʿbīr degüldür." ʿAbā giyüp başına şemle ṣarardı ve piyāde yürürdi. Sulṭān Meḥemmed-i merḥūm, Uzun Ḥasan muḥārebesi ḳaṣdına Burūsa'ya gelüp giderken[1] Dervīş Meḥemmed ḥımāra binüp ḳarşuladı. Yol kenārında ḥımār üstinde ḳaçan Sulṭān Meḥemmed geldükde Sulṭān Meḥemmed'e "Es-selāmü ʿaleyküm" didi daḫı döndi, gitdi. Sulṭān Meḥemmed Ḫān ḳaba āvāzlu idi. "Şu bize selām viren Dervīş Meḥemmed degül midür?" didükde Vezīr Maḥmūd Paşa "Belī odur." diyüp Sulṭān Meḥemmed, Maḥmūd Paşa'ya "Yitiş ardından bize duʿā eylesün di." didi.

Müstecābüʿd-daʿvet olmaḳ ile meşhūr idi. Yılda bir kerre yevm-i ʿāşūrāda başını tırāş iderdi. Ḫalḳ ḳapusında cemʿ olup saçından alup ḫaste içün saçından ister,[2] devā vü şifā olurdı. Baʿż-ı nās dersde **[MK 64b]** iken gelüp ḫaste içün saçından isterlerdi, başını açardı, ṭutıvirürdi saçından alurlardı. Bir gün ṭalebesinden birinüñ kitābı sirḳat olınduḳda götüri medresede olanı cemʿ idüp naẓar eyledükde dānişmend sūḫtelerinüñ birine "Sendedür vir." didi, ḥāżirūn istibʿād eyledi. Zīrā ol kimesneyi ṣalāḥ ile fehm iderlerdi. Ol sūḫte inkār eyledükde[3] ḥücresini aradılar, kitāb bulındı "Artuḳ eyleme." diyüp[4] tevbe virdi. Merḥūm ṣaḳīlü'l-lisān idi, tecvīde riʿāyet idemezdi. Anuñçün ḳaṭʿan imāmet eylemezdi. Merḥūm ṭamdan düşüp fevt olmışdur.[5] *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[6]

Monlā Ayās

Monlā Āyāṣluġ'dan oḳıdı. **[AE 52a]** Ḫˇāce-zāde ile şerīk idi. Ṣoñra Sulṭāniyye'de müderris olan Ḫıżır Beg'den daḫı oḳıdı. Sulṭān Meḥemmed ṣaġīr iken ḫˇācesi olup ṣoñra ceẕbe-i İlāhiyye yitişüp Şeyḫ Tācü'd-dīn ḫıdmetine vāṣıl oldı ki Şeyḫ ʿAbdu'l-laṭīf el-Maḳdisī ḫulefāsından idi. Ṭarīḳat-ı ṣūfiyyeyi yanında tekmīl eyledi, irşāda icāzet virdi. Ṣoñra Burūsa'da sākin

1 - AE
2 saçından ister - MK
3 Ol // eyledükde: inkār eyledi AE
4 eyleme." diyüp: "Tevbe eyle." diyü AE
5 düşüp // olmışdur: düşdi daḫı fevt oldı. AE
6 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.* -AE

olup ḫalḳdan münḳaṭı' olup evḳātını 'ilme ve 'ibādete ṣarf eyledi tā fevt olınca. Taṣḥīḥ-i kütüb ve taḥşiye-i kütüb ile meşhūr idi. Ḥattā muḫtaṣarāt ve muṭavvelātı[1] taṣḥīḥ-i kütüb-i meşhūreden taḥşiye vü taṣḥīḥ iderdi. Yanında bir kitābdan üç nüsḫa bulındı ki her birini min-evvel ilā-āḫiri taṣḥīḥ ü taḥşiye eylemiş.

Ṣāḥib-i kitāb eydür: "Eşrāfdan bir kimesne ki şeyḫ-i 'ārif-i bi'llāh idi. Ḥikāyet ider ki 'Şeyḫüm ile ḥacc eyledüm, şeyḫüm didi ki 'Ey oġul! Ḳuṭb-ı zamān 'Arafāt'da imāmuñ ṣaġ yanında ṭurur dirler, baḳa bolay ki göresüz.' didi. Ben daḫı baḳdum, gördüm Monlā Ayās ṭurur. Ol senede[2] Burūsa'da idi. **[MK 65a]** Ḥacdan dönüp Burūsa'ya geldük. Burūsa ḫalḳı bizi ḳarşuladı, birisi bañа ṣordı ki "Arafāt'da ḳutbı gördüñ mi?' didi. Ben daḫı 'Gördüm, şehrüñüzde sākin olan Monlā Ayās'dur.' didüm. Ol gice ḫaste oldum, mevt mertebesine vardum. Yine Allāhu Te'ālā beni ḫalāṣ eyledi. İrtesi şeyḫüm ile Monlā Ayās'a varduḳ, bañа baḳdı 'Bu kimdür?' didi. Şeyḫüm[3] 'Benüm evlādumdandur.' didi, eyitdi: 'Ol benüm sırrumı şāyi' eyledi. Ben tażarru' eyledüm ki Allāhu Te'ālā rūḥını ḳabż eyleye. Rūḥ-ı Ḥażret-i Muḥammed Muṣṭafā *ṣalla'llāhu 'aleyhi ve sellem*[4] şefī' oldı. Bildüm ki ṣaḥīḥ[5] evlād-ı resūlden imiş.' didi."

Monlā Ḫˇāce Ḫayrü'd-dīn

Sulṭān Meḥemmed ki ḫˇācesi idi. 'Ulemā-yı 'aṣrından oḳıdı ṣoñra Ḫıżır Beg İbn Celālü'd-dīn ḫıdmetine vardı ṣoñra ba'ż-ı medārise müderris olup ṣoñra Sulṭān Meḥemmed ḫˇācesi olup İstanbul'da bir cāmi' ve bir medrese binā eyledi. 'Ālim ü fāżıl, leẕīẕü'ṣ-ṣoḥbet, ẓarīfü'ṭ-ṭab' idi. Ṣāḥib-i kitāb eydür: "Vālidüm didi ki[6] 'Monlā Ḫayrü'd-dīn vālidümden **[AE 52b]** oḳıdı. Yanumuzda *Şerḥ-i Mevāḳıf* kitābı vardı ba'żısı ceddüm ḫaṭṭı ile ve ba'żısı ġayrı ḫaṭṭ ile.' Vālidüm didi ki 'Bu eczāyı vālidüm içün yazdı vālidümden oḳıduġı zamānda.' didi. Ḫaṭṭı laṭīf ü ṣaḥīḥ idi." Sulṭān Meḥemmed'üñ āḫir-i salṭanatında fevt oldı.

---

1 taṣḥīḥ-i // muṭavvelātı -MK
2 Ol senede: ḥālā ki Monlā Ayās ol sene MK
3 ile // şeyḫüm - MK
4 Ḥażret-i // sellem: Muḥammed AE
5 - AE
6 vālidüm didi ki - MK

Monlā Ḥamīdü'd-dīn İbn Efḍalü'd-dīn el-Ḥüseynī

Ḥalīmü'n-nefs idi, belāya ṣābir idi, ḫuşūʿ u ḫużūʿ üzere idi. Vālidinden oḳıdı. Ol daḫı ʿālim ü ʿābid ve ṣabūr u ṣāliḥ idi. Ṣoñra ʿulemā-yı ʿaṣrından oḳıdı ṣoñra **[MK 65b]** Monlā Yegān ḫıdmetine vāṣıl oldı ṣoñra Orḫān Ġāzī oġlı Sulṭān Murād'uñ Burūsa'daki medresesine müderris oldı. Sulṭān Meḥemmed'ün evā'il-i salṭanatında maʿzūl oldı. İstanbul'a geldükde bir gün yolda Sulṭān Meḥemmed'e rāst gelüp atından inüp ṭurduḳda Sulṭān Meḥemmed gelüp selām virüp "Sen Efḍal-zāde degül misin?" diyüp ol daḫı "Neʿam." diyüp eyitdi:[1] "İrte dīvāna ḥāżır ol." didi. Monlā Efḍal-zāde ṣabāḥ[2] dīvāna ḥāżır olup vüzerā ʿarża[3] girdükde "Efḍal-zāde geldi mi?" diyüp "Belī pādişāhum geldi." didüklerinde[4] "Babam Sulṭān Murād'uñ medresesini virdüm elli aḳçe ile."[5] didi ve "'İmāreti maṭbaḫından kifāyet ḳadar ṭaʿām daḫı virdüm." didi. El öpmege girdükde "Şuġl eyle ben seni gözlerüm." didi.

Keṯret-i şuġlden ṣaḳalı dökildi. Baʿżılar cüẕām töhmetini eylediler. Ol medresede *Hidāye Şerḥi* Şeyḫ Ekmelü'd-dīn'üñ baʿż-ı iʿtirāżātına cevāb virdi. Ṣoñra Sulṭān Meḥemmed Ṯemāniyye'den birini virdi. Ḳaçan[6] Sulṭān Meḥemmed ġazāya gitdükde İstanbul'da ṭāʿūn-ı ʿaẓīm vāḳiʿ olmaġı ile baʿżı ḳurāya çıḳup her gün köyden İstanbul'a derse müdāvemet idüp günde dört kitābdan diḳḳat ü ihtimām ile ders virürdi. Ḳaçan[7] Sulṭān Meḥemmed ġazādan geldükde ḳarşulayup yanaşduḳda Sulṭān Meḥemmed eyitdi: "Monlā işitdüm her gün[8] köyden şehre derse müdāvemet idüp dört kitābdan ders virmişsün, inşā'allāh **[AE 53a]** sen eyledüñ[9] bize ḳaldı." diyüp ʿulemādan her birine bir esīr virüp Monlā Efḍal-zāde'ye iki esīr virdi ṣoñra İstanbul ḳażāsını virdi. Sulṭān Bāyezīd devrinde İstanbul'a **[MK 66a]** müftī oldı. Müftī iken ṭoḳuz yüz sekiz tārīḫinde fevt oldı. Recül-i ṣabūr idi, ġażab itmezdi.

---

1 imdi AE
2 - AE
3 dīvāna AE
4 "Belī // didüklerinde: eyitdiler "Geldi." didiler imdi AE
5 - AE
6 - AE
7 - AE
8 ḳarşulayup // gün: ḳarşuladı ve yanaşdı "İşitdüm AE
9 itdüñ MK

Ṣāḥib-i kitābuñ vālidi ḥikāyet ider ki "Bir vaḳt[1] meclis-i ḳażāsına ḥāżır oldum. Bir er ile bir ʿavrat daʿvāya geldi. Ere ḥükm eyledükde ʿavrat iṭāle-i lisān eyledi. Monlā-yı mesfūr ṣabr eyleyüp eyitdi:[2] 'Nefsüñe elem virme, ḥükmü'llāh bozulmaz. Eger bu iṭāle ile[3] beni ġażaba getürmek umarsañ umma.' didi."

Ṣāḥib-i kitābuñ üstādı Muḥyi'd-dīn-i Fenārī rivāyet ider ki "Ben Efḍal-zāde-i merḥūmdan[4] çoḳ oḳıdum. ʿUlūm-ı şerʿiyye[5] vü ʿaḳliyyeden bir mes'ele bulmadum ki onı ḥıfẓ itmiş olmaya." didi. "Götüri ʿulūmuñ kitābları żāyiʿ olsa yine tekrār[6] ḥıfẓından yazmaġa ḳādirdür." dirdi. Işfahānī'nüñ *Şerḥ-i Ṭavāliʿ*ine ḥāşiyesi vardur ve Seyyid Şerīf'üñ *Muḫtaṣar Şerḥ-i Ḥāşiye'*sine ḥāşiyesi vardur. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[7]

Monlā Sinān Paşa

Sinānü'd-dīn Yūsuf bin Mevlā Ḫıżır Beg İbn Celālü'd-dīn'dür. ʿĀlim ü fāżıl idi, ṭabīʿatı[8] ġāyet ẕekā ve fıṭnat üzere idi. Ḥiddet-i ẕihninden ötüri ṭabʿına şehādet-i īrādī ġalebe idüp taḥḳīḳ-i mesā'ile çoḳ mültefit olmazdı. Anuñçün vālidi levm iderdi. Rivāyet olınur ki "Bir vaḳt[9] babası ile bir tepside et yirken babası evhām meylinden ötüri[10] buña levm eyledükde vehmün şu mertebededür ki 'Bu tepsi baḳır mıdur şekk idersin.' didi, Sinān Paşa eyitdi: 'Şekk nice mümkin degüldür [11] zīrā ḥavāss-ı eġālīṭ ü evānīdür.' didükde vālidi ġażaba gelüp tepsiyi başına çaldı."

Babası fevt olduḳda yigirmi yaşına varup Sulṭān Meḥemmed Edrine'de bir medrese virdi ṣoñra Edrine'de Dārü'l-Ḥadīs̱ Medresesi'ni **[MK 66b]** virdi ṣoñra kendü nefsine muʿallim eyleyüp müṣāḥabetine mā'il oldı. Müṣāḥabetinden ayrılmazdı. ʿAlī Ḳuşcı geldükde Sulṭān Meḥemmed, Sinān Paşa'yı

1 bir vaḳt - AE
2 Monlā-yı // eyitdi: ṣabr eyledi ancaḳ AE
3 eger // ile: didi AE
4 Efḍal-zāde-i merḥūmdan: Efḍalü'd-dīn'den AE
5 ʿUlūm-ı şerʿiyye: şerʿiyyeden AE
6 ḥıfẓ // tekrār, der-kenâr MK
7 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.* -MK
8 - AE
9 bir vaḳt -AE
10 - MK
11 şekk // degüldür: pes mümkindür.

ʿAlī Ḳuşcı'dan **[AE 53b]** ʿulūm-ı riyāżiyye oḳımaġa taḥrīk eyledi. Sinān Paşa daḫı şāgirdi Monlā Luṭfī'yi ʿAlī Ḳuşcı'ya gönderdi. Monlā Luṭfī, ʿAlī Ḳuşcı'dan oḳıyup gelüp Sinān Paşa'ya ḫaber virürdi. Bu üslūb üzere ʿulūm-ı riyāżiyyeyi tekmīl eyledi. Ve daḫı Sulṭān Meḥemmed emri ile Ḳāḍī-zāde-i Rūmī'nüñ *Çaġmīnī Şerḥi*'ne ḥāşiye yazdı. Ṣoñra Sulṭān Meḥemmed Sinān Paşa'yı vezīr eyleyüp ziyāde taḳarrüb buldı.

Bir gün Sulṭān Meḥemmed kitāb-ı ḫazīnesine emīn olmaḳ içün bir kimesne ṭaleb idüp Sinān Paşa, Monlā Luṭfī'yi ẕikr eyledi. Sulṭān Meḥemmed, Monlā Luṭfī'yi kitāb-ı ḫazīnesine emīn eyleyüp emāne vāsıṭası ile leṭā'if-i kütübe vāḳıf olup ġarā'ib-i ʿulūma muṭṭaliʿ oldı. Ṣoñra Sinān Paşa ile Sulṭān Meḥemmed mā-beyninde bir ḳıṣṣa vāḳiʿ olup ʿazl eyledi ve ḥabs eyledi. ʿUlemā Dīvān-ı ʿĀlī'ye cemʿ olup "Elbette ḥabsden ıṭlāḳ eyle[1] yoḳsa kitāblarumuzı yaḳup memleketüñi terk iderüz." didiler. Sulṭān Meḥemmed daḫı ḥabsden[2] çıḳardı, bunlara teslīm eyledi. Sākin olduḳlarından ṣoñra Seferiḥişār ḳażāsını medresesiyle virüp İstanbul'dan çıḳardı. İzniḳ'e varduḳda ardınca ṭabīb gönderüp "ʿİlāc eyle." didi "ʿAḳlı muḫtell olmışdur." didi.[3] Ṭabīb şerbet virüp her gün elli dāne ʿaṣā ile ḍarb iderdi. İbn Ḥüsāmü'd-dīn işidüp Sulṭān Meḥemmed'e mektūb gönderüp "Yā bu ẓulmi defʿ eyle yāḫūd memleketüñden çıḳup giderem." didi. Bu sebeb ile[4] ẓulm-i mezbūrdan **[MK 67a]** ḳurtılup Seferiḥişār'a vardı. Anda iḳāmet eyledi, ḥüzn ü melāli ile ṭurdı.

Ḳaçan Sulṭān Meḥemmed fevt olup[5] Sulṭān Bāyezīd pādişāh olduḳda Edrine'de Dārü'l-Ḥadīṯ Medresesi'ni virüp günde yüz aḳçe ʿulūfe taʿyīn eyledi. Bu medresede *Şerḥ-i Mevāḳıf*'uñ cevāhir bahşine ḥāşiye[6] yazdı. Seyyid Şerīf üzerine çoḳ iʿtirāż ve su'āl īrād eyledi. Ḥattā bir saṭrda iki üç yirde su'āl iderdi. Baʿż-ı aṣḥābı naṣīḥat eyledi "Su'āli intiḫāb eyle, Seyyid Şerīf refīʿü'ş-şāndur."[7] didiler. Ṭalebesine su'ālleri müṭālaʿa itdürüp cevāb **[AE 54a]** virdügini ḳabūl eyledi.[8]

1 eyle: eyle didiler AE
2 Sulṭān // ḥabsden - AE
3 ardınca // olmışdur." didi. - AE
4 Bu // ile - AE
5 Ḳaçan // olup: Sulṭān Meḥemmed fevt oldı AE
6 bahşine ḥāşiye - MK
7 refīʿü'ş-şān: refīʿü'ş-şāh MK
8 müṭālaʿa // eyledi: müṭālaʿa eylen." didi, ṭalebesi cevāb virdügini isḳāt eyledi. AE

Türkī'de *Münācāt* nāmında[1] laṭīf inşālu bir kitābı vardur ve *Menāḳıb-ı Evliyā*'da daḫı bir Türkī kitābı vardur. Sekiz yüz ṭoḳsan bir tārīḫinde Edrine'de fevt oldı. Ṣuyını ışıdıcaḳ odun bulınmadı zīrā seḫāda müfriṭ [ü] müsrif idi. Meşāyiḫe muḥibb ü mülāzım olup onlardan istimdād üzere idi. Ḫuṣūṣan Şeyḫ İbn Vefā'ya ziyāde muḥibb[2] idi.

Ḥikāyet olınur ki Şeyḫ Vefā ḥażretleri Ḥanefiyyü'l-meẕheb iken namāzda besmeleyi cehrle oḳurdı.[3] Ol ʿaṣrda[4] Monlā Gürānī İstanbul müftīsi olup cemīʿ İstanbul ʿulemāsını bir cāmiʿde cemʿ eyledi[5] tā ki Şeyḫ İbn Vefā'yı iḥżār idüp ḫilāf-ı meẕheb ile ʿamelden menʿ ideler. ʿUlemā[6] cemʿ olup Sinān Paşa'ya muntaẓır oldılar. Sinān Paşa geldükde "Bu cemʿiyyetüñ aṣlı nedür?" diyü su'āl eyledi. Monlā Gürānī daḫı[7] sebebini beyān eyledi. Sinān Paşa eyitdi: **[MK 67b]** "Şeyḫ[8] İbn Vefā ḥāżır olup ben bu mes'elede böyle ictihād eyledüm, benüm ictihādum buña mü'eddī oldı didükde cevāb ḥāżır[9] idüñ." didi. Monlā Gürānī eyitdi: "İbn Vefā müctehid midür ki böyle dir?" didi. Sinān Paşa "Neʿam müctehiddür, tefsīr-i Kitāb'ı buṭūn-ı sebʿası ile bilür ve altı süneni ḥıfẓ idüp şerā'iṭ-i ictihādı ḳavāʿid u aṣlı ile ʿārifdür."[10] didi. Monlā Gürānī eyitdi: "Bunuñ ḥaḳḳında sen böyle şehādet ider misin?" Sinān Paşa "Neʿam." didi.[11] Ḥāżırīne eyitdi: "Bir kimesnenüñ Sinān Paşa gibi şāhidi olıcaḳ aña taʿarruż eylemek lāyıḳ degüldür, ḳalḳuñ gidelüm." diyü ṭağıldılar. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*

Monlā Yaʿkūb Paşa

ʿĀlim u fāżıl Yaʿkūb Paşa İbn Ḫıżır Beg bin Celālü'd-dīn'dür. ʿĀlim ü ṣāliḥ, muḥaḳḳiḳ ü mütedeyyin, aḫlāḳ-ı ḥamīde ṣāḥibi idi. Burūsa'da Sulṭāniyye müderrisi idi ṣoñra Ṣemāniyye'den birine müderris oldı. Ṣoñra

1 "*Münācāt* nāmında" ibaresi AE'de "vardur" kelimesinden sonra "*Münācāt*'da" şeklinde gelmektedir.
2 mülāzim AE
3 Şeyḫ // oḳurdı: Şeyḫ İbn Vefā besmeleyi cehrle oḳurdı. Namāzda Ḥanefiyyü'l- meẕheb idi. AE
4 Ol ʿaṣrda - AE
5 Monlā // cemʿ eyledi: Monlā Gürānī İstanbul ʿulemāsını cemʿ eyledi bir cāmiʿde. Kendü İstanbul'da müftī idi. AE
6 - AE
7 - AE
8 - AE
9 eylen AE
10 "ʿārifdür" kelimesi AE'de "ictihādı" kelimesinden sonra gelmektedir.
11 Sinān // didi: didi "Neʿam." didi. AE

Burūsa ḳāḍīsi olup anda[1] ḳāḍī iken sekiz yüz ṭoḳsan bir tārīḫinde fevt oldı. Ṣadrü'ş-şerīʿa'ya ḥāşiyesi vardur. Ṣāḥib-i kitāb eydür: "Ben merḥūmuñ bir *Şerḥ-i Mevāḳıf*'ın gördüm. Kenārında kelimāt-ı laṭīfe ve es'ile-i keṣīre vardur. **[AE 54b]** Ḥasan Çelebi'nüñ ekṣer ḥavāşīsi andan me'ḫūẕdur." didi.

Monlā Aḥmed Paşa İbn Ḫıżır Beg bin Celālü'd-dīn

ʿĀlim ü fāżıl ve selīmü'n-nefs idi, muḥibb-i fuḳarā vü mesākīn idi. Sulṭān Meḥemmed Ṣemāniyye'yi binā eyledükde birisini buña virdi. O tārīḫde daḫı yigirmi yaşına vāṣıl olmamış idi. Ḳırḳ aḳçe vaẓīfe ile[2] Sinān Paşa vezāretden ʿazl olınduḳda bunı daḫı tedrīsden ʿazl eyleyüp Üsküb ḳażāsı ile medresesi virildi. Sulṭān Bāyezīd taḫta cülūs eyledükde Edrine'de Çifte Medrese'nüñ birisini virdi **[MK 68a]** ṣoñra yine Ṣemāniyye'den birisini virdi. Ṣoñra yüz akçe ile[3] Burūsa fetvāsını virüp yevmī yüz aḳçe ʿulūfe ve[4] Burūsa'ya ḳarīb bir ḳarye daḫı virdi.[5] Nice müddet anda geçinüp ḥattā sinni[6] ṭoḳsandan mütecāviz oldı. ʿĀḳıbet[7] ṭoḳuz yüz yigirmi yedi tārīḫinde fevt oldı. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[8]

Monlā Ṣalāḥu'd-dīn

Baʿż-ı medārisde müderris idi. Ṣoñra Sulṭān Meḥemmed oġlı Sulṭān Bāyezīd'e muʿallim eyledi. Bundan[9] *Şerḥ-i ʿAḳā'id* oḳıdı, anuñçün *Şerḥ-i ʿAḳā'id'e* ḥāşiye yazdı. Ve daḫı *Hidāyetü'l-Ḥikmet Şerḥi*'ni oḳıdı, aña daḫı ḥāşiye yazdı. Ġāyetde ṣāliḥ ve aḫlāḳ-ı ḥamīde ve efʿāl-i pesendīde ṣāḥibi idi. Ṣoñra Burūsa'da Sulṭān Medresesi'ne müderris oldı. Anda müderris iken fevt olmışdur. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[10]

---

1 - AE
2 Ḳırḳ // ile - MK
3 yine // ile - MK
4 virüp AE
5 virdi: taʿyīn eyledi. MK
6 - AE
7 - AE
8 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.* -AE
9 bundan: Sulṭān Meḥemmed ḫʿācesi Monlā Ḫayrü'd-dīn MK
10 müderris // *ʿaleyh*: anda fevt oldı. *Raḥimehu'llāh*. AE

Monlā ʿAbdu'l-ḳādir

Livā-yı Ḥamīd'de ḳaṣaba-i Isparta'dan idi. ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup ṣoñra Monlā ʿAlī-i Ṭūsī ḫıdmetine yitişdi. Rivāyet olınur ki Ḫayālī ile şerīk olmış idi. Baʿż-ı medreselere müderris[1] olup ṣoñra Sulṭān Meḥemmed'e muʿallim olup yanında muḳarrib oldı. Ḥattā vezīri Maḥmūd Paşa ḥased eyledi. Baʿż-ı eyyāmda Sulṭān Meḥemmed muṣāḥabete daʿvet eyleyüp mizācında fütūr olmaḳ ile taʿallül eyledi. Baʿż-ı aṣḥābı eyitdi: "Fülān bāġçede ẓurefā cemʿiyyeti var. Ḫāṭırıñuz tefrīḥi içün varalum, kelām-ı feraḥ-encāmlarından ḫāṭır-ı deryā-meḳāṭıruñuza tefrīḥ ḥāṣıl ola." didiler. Terġīblerine mā'il ve daʿvet-i Sulṭān ḥā'il olmayup varduḳda Maḥmūd Paşa bu ḥāli **[AE 55a]** Sulṭān Meḥemmed'e iʿlām u ifşā idüp "Pādişāhum! Monlā ʿAbdu'l-ḳādir pādişāh **[MK 68b]** müṣāḥabetinden firār idüp ḥadā'iḳden ẓurefā ṣoḥbetini iḫtiyār eyledi." didükde Sulṭān Meḥemmed tecessüs ve vāḳiʿ-i ḥāli tefāḥḥus eyledükde vāḳıf olup Monlā ʿAbdu'l-ḳādir'i ʿazl idüp manṣıbdan dūr ve muṣāḥabetden mehcūr eyledükde Monlā ʿAbdu'l-ḳādir daḫı vaṭanına rücūʿ idüp ḥüzn ü melāl ve sū'-i ḥāl ile çoḳ zamān geçmedi, marīż olup dār-ı ʿuḳbāya riḥlet eyledi.[2]

Rivāyet olınur ki Sulṭān Meḥemmed ile Uzun Ḥasan muḥārebesine bile varup baʿde'l-ḥarb dönüp[3] Ḳonya'ya geldükde ʿulemāsı istīḳbāl eylediler. Monlā ʿAbdu'l-ḳādir, Sulṭān Meḥemmed[4] yanında idi. Sulṭān Meḥemmed eyitdi: "Monlā[5] seni sefer zebūn eyledi göre şu ʿulemānuñ ḳuvvet-i mizāclarına." didükde hemān Monlā ʿAbdu'l-ḳādir bu beyti[6] inşād eyledi. Beyt:

أسب تازي اكر ضعيف بود
همجنان از طويلهء خربه[7]

Maʿnāsı ʿArabī at her ne ḳadar zebūn ise ḥimār bölüginden yigrekdür, dimek idi. Sulṭān Meḥemmed Ḫān bu beyti istiḥsān eyledi.

Rivāyet olınur ki bir gün monlā-yı meẕkūr,[8] Sulṭān Meḥemmed yanında öginüp "Eger Seyyid ve Saʿdü'd-dīn ṣaġ olalar idi, öñümce ġāşiyedārum

1 medreselere müderris: menāṣıbda AE
2 dār-ı // eyledi: ilā Raḥmeti'llāh'a vāṣıl oldı. AE
3 Uzun // dönüp: baʿżı mülūk-ı ʿAcem muḥārebesine bile varup meşelā Uzun Ḥasan muḥārebesi gibi AE
4 Sulṭān Meḥemmed - AE
5 Sulṭān // Monlā - AE
6 bu beyti: bir beyt-i Fārsī AE
7 Beyt: Esb-i // ḫar bih -AE
8 monlā-yı meẕkūr - AE

olalar[1] idi." diyü söyledükde Sulṭān Meḥemmed'e ġażab müstevlī olup Ḫᵛāce-zāde ile baḥs emr eyledi. Çünkim[2] Ḫᵛāce-zāde ile pādişāh yanında cemʿ oldılar, Ḫᵛāce-zāde, Monlā ʿAbdu'l-ḳādir'i ilzām ve eyledügi iḳdāmdan iḥcām eyledi.

Monlā ʿAlā'ü'd-dīn ʿAlī bin Yūsuf bin el-Mevlā Şemsü'd-dīn el-Fenārī

ʿĀlim ü fāżıl, muḥaḳḳiḳ u müdaḳḳiḳ, ʿulūm-ı şerʿiyyeye[3] işti̇ġāle ḥarīṣ idi. Yigitligi zamānında diyār-ı ʿAcem'de Herāt'a vardı, ʿulemāsından oḳıdı. Ṣoñra Semerḳand'a ve Buḫārā'ya **[MK 69a]** vardı, ʿulemāsından oḳıdı. ʿUlūmda māhir olup medrese virdiler. Ṣoñra ḥubb-ı vaṭan ġalebe idüp evā'il-i salṭanat-ı Sulṭān Meḥemmed'de bilād-ı Rūm'a müteveccih olup geldükde[4] Monlā Gürānī geldügi ḫaberini Sulṭān Meḥemmed'e bildürüp Sulṭān Meḥemmed Burūsa'da Manastır Medresesi'ni yevmī elli aḳçe ʿulūfe ile virdi. Ṣoñra yine Burūsa'da vālidi **[AE 55b]** medresesini altmış aḳçe ile virüp ṣoñra Burūsa ḳażāsını virüp ṣoñra ḳāḍī-ʿasker eyledi. On yıl ḳāḍī-ʿasker olup zamānında ḳadr-i ʿulemā, himmet-i ʿaliyyesiyle miṯl-i hümā evc-i semāda ve ḥadā'iḳ-i ʿulūm, neşv ü nemāda. Bi'l-cümle eyyāmı tevārīḫ-i eyyām idi. Ṣoñra maʿzūl olup günde elli aḳçe vaẓīfe[5] ve yılda on biñ aḳçe taʿyīn olındı. Ve kebīr oġlına elli aḳçe vaẓīfe ve ṣaġīr oġlına ḳırḳ aḳçe ʿulūfe taʿyīn olınup evlādına İnegöl ḳażāsı żamīme olındı. Sulṭān Bāyezīd Ḫān[6] taḫt-ı saʿādet-baḫta cülūs eyledükde Rūmili ḳāḍī-ʿaskeri eyledi. Sekiz yıl ḳāḍī-ʿasker oldı ṣoñra ʿazl eyleyüp günde yetmiş aḳçe ve yılda on biñ aḳçe taʿyīn eyledi.

Merḥūm cumʿa ve ṯülaṯādan[7] ġayrı eyyāmda ders virürdi. Şuġle ziyāde ḥarīṣ idi. Burūsa'nuñ üsti yanında ṭaġda bir mekānı var idi. Fuṣūl-i erbaʿa'dan üçini ṭaġda ve birisini şehrde geçürürdi. Bir iki defʿa ḳar yaġardı, yine şehre inmezdi şuġlden ötüri. Bu işti̇ġāl ile ancaḳ *Kāfiye*'yi şerḥ eyledi ve ʿilm-i

1 olurlar AE
2 Çünkim - AE
3 Şerʿiyyeye - AE
4 bilād-ı Rūm'a gelüp AE
5 vaẓīfe: vaẓīfe ile AE
6 - AE
7 Ṯülaṯā: salı AE

ḥesābdan ḳısm-ı tecnīsi şerḥ[1] eyledi. Ve bi'l-cümle cemīʿ-i ʿulūmda māhir idi. Ehl-i[2] edeb ü vaḳār ve ṣāḥib-i iḫtiyār idi. Baʿż-ı meşāyiḫ ḫıdmetine vāṣıl olup ve ḫalvetine **[MK 69b]** girüp ṭarīḳat-ı ṣūfiyyede ẕevḳ-i ʿaẓīme vāṣıl oldı. Ol şeyḫ ṣāḥib-i kerā'im-i aḫlāḳ ve meşhūr-ı āfāḳ Şeyḫ Ḥācī Ḫalīfe idi.

Ṣāḥib-i kitābuñ vālidi, Monlā ʿAlī'nün enṣārından rivāyet ider "Bir gün Monlā ʿAlī baʿde'l-ʿazl ḳıllet-i mālını söyledükde yanında olanlar[3] eyitdiler 'Bu ḳadar menāṣıb-ı ʿāliyeye ve merātib-i sāmiyeye[4] vāṣıl olduñuz yā ḳanı ol taḥṣīl eyledügüñüz māl ḳandedür?' didiler, eyitdi: "İʿtibār-ı sulṭān ṣāḥibini sekrān ider ve ġurūr-ı cāh cünūn-ı bī-iştibāhdur. Māl ü menāl çoḳ ve lākin ḥıfẓ ider kimesne yoḳ. Anuñçün faḳr u fāḳa müstevlī ve ʿacz u iflās müstaʿlī oldı.' diyüp ḥāżırīnden birisi iʿādet-i māḳāl ve tekrīr-i su'āl idüp 'Māżīye te'essüf, **[AE 56a]** müstaḳbele taʿarruf iḳtiżā iderdi. Tekrār cāh u māle vāṣıl olduñuz, mā-fāt niçün ḥāṣıl oldı?' didükde 'Manṣıb sekri müstaʿḳibdür. Manṣıb ʿavdet itdi, sekri bile ʿavdet eyledi. Çünki yoḳdur iʿtibār-ı ʿā'ide yā şimdi te'essüfden ne fā'ide.' diyü cevāb virdi."

Ṣāḥib-i kitāb ḥālinden rivāyet ider: "Monlā ʿAlī yanında on yıl ders oḳıdum. Ekser ḥāli ṣamt u sükūt üzere idi illā meger ki pādişāh ile muṣāḥabetin ẕikr olınsa ol vaḳt nikāt-ı ġarībe rivāyet ve leṭāyif-i ʿacībe ḥikāyet iderdi. Bir gün pādişāh muḳārenetinde aʿẓam-ı leẕā'iẕinden su'āl ve her ne ise keşf-i ḥāl murād eyledüm. 'İle'l-ān hīç bir aḥad bundan su'āl ve[5] istiḫbār u mā-fī'l-bāl eylemedi. Bu emr-i ġarīb ve ḥāl-i dil-firībdür.' Ḥikāyeti budur ki 'Eyyām-ı şitāda Sulṭān Meḥemmed ile[6] sefer idüp ḳonaḳda otaḳ ḳurılınca oturmaḳ içün[7] bir seccāde döşerlerdi. **[MK 70a]** Çizmesini bir ġulām çekerken bir ġulāma daḫı ṭayanur idi, her zamānda ʿādeti bu idi. Bir menzilde daḫı[8] ṭayanacaġı ġulām bulınmayup Sulṭān Meḥemmed baña ṭayandı. Ṣoḥbet-i selāṭīnde bundan leẕīẕ nesneye vāṣıl olmadum.' didi." diyü rivāyet eyledi.

---

1 ḳısm-ı // şerḥ: bir risāle taḥrīr MK
2 idi. Ehl-i - MK
3 yanında olanlar: yanından AE
4 merātib-i sāmiyeye: medāric-i ġāliyeye AE
5 her // su'āl ve - AE
6 ile: ile bile AE
7 "oturmaḳ içün" kelimesi AE'de "oturmaġa" şeklinde "döşerlerdi" kelimesinden sonra gelmektedir.
8 - MK

Ve bundan mā-ʿadā yine ḫālinden[1] rivāyet ider ki "Monlā ʿAlī'den *Muṭavvel* ḳırā'atine şurūʿ eyledük. Günde bir saṭr veyā iki saṭr oḳurduḳ lākin baḥṣ-i ders ḳuşluḳdan ikindüye degin mümtedd olurdı. Altı aya degin bu ḥāl üzere oḳıduḳ. Bir gün eyitdi: 'Bu zamāna degin oḳıduġuñuz ḳırā'at-i kitābdur, şimden ṣoñra ḳırā'at-i fenn eyleñ.' didi. Baʿdehu günde iki kāġıd oḳıtdı, altı ayda kitābı itmām eyledük.[2] Fenn-i bedīʿe geldügümüzde her ṣanʿat içün bir nice beyt-i Fārsī oḳurdı. Bir gün eyitdük[3] 'Ekṣer ḥıfẓıñuz Fārsī[4] ebyātından ancaḳ.' didük, eyitdi: 'Bilād-ı ʿAcem'de ʿādet-i ṭalebe budur ki ikindüden ṣoñra cemʿ olurlar daḫı aḫşama degin şiʿr müẕākere iderler. Şimdi oḳıduġum ol zamānda ḳalbümde ḳalandur.' didi ve didi ki 'Diyār-ı ʿAcem'den Rūm'a riḥlet itdügüm zamānda yolda ḫāṭırumda olan ġazeliyyātı ṣaydum on biñ ġazel var imiş.' didi." diyü rivāyet eyledi.

Ve daḫı ṣāḥib-i kitābuñ ḫāli rivāyet ider "Monlā ʿAlī'nüñ **[AE 56b]** inṣāfındandur ki bir gün dersde *Telvīḥ*'e iʿtirāż eyledi. Ben daḫı 'Bu söz hīç keferete yaramaz ḥücremde fikr idüp.'[5] diyü cevāb virdüm. Bir zamān[6] baş aşaġa eyledi, ġażab itdi,[7] añladum. Ders āḫirine degin söylemedi. Ḳalḳduġumuzda baña otur diyü işāret eyledi. Ben oturdum, şürekām gitdi. Baña eyitdi: 'Ben senüñ **[MK 70b]** üstāduñ degül miyem?' didi. Ben daḫı 'Olan oldı.' diyü cevāb virdüm. Didi ki 'Yā benümçün böyle eyledüñ imdi bu[8] iki emrden birini iḫtiyār eyle. Yā müdderris-i āḫere var yāḫūd dersüme ḥāżır olma.' Ben eyitdüm[9] 'Dersine ḥāżır olayum ammā bir daḫı böyle söz[10] söylemeyüm.' didüm. Bu sözi söyledümde[11] yemīn-i bi'llāh eyledi ki 'Bu sözi saña ḫışm u ġażab idüp söylemezem. Müṭālaʿañda ẓāhir olanı taḳrīr

1 diyü // ḫālinden - MK
2 didi. // eyledük - AE
3 - AE
4 - AE
5 ḥücremde // idüp - MK
6 Bir zamān: didüm daḫı AE
7 - AE
8 Yā // bu: benümçün AE
9 var // eyitdüm: varın ve yāḫūd AE
10 bir // söz -AE
11 Bu // söyledümde -MK

eyle daḫı ḫāṭıruña gelenüñ fetḥi ile şetm eyle.[1] Va'llāhü'l-ʿaẓīm ḫāṭırum mükedder[2] olmaz.' didi." diyü rivāyet ider.

Ve daḫı Monlā ʿAlī'nüñ leṭā'ifinden ṣāḥib-i kitābuñ vālidi ḥikāyet ider ki "Sulṭān Bāyezīd şiddet-i ḥarda eyyām-ı Ramażān'da İstanbul'uñ ṭaġlarından bir ṭaġa çıḳup Monlā ʿAlī bile idi. İkindi namāzını Sulṭān Bāyezīd ile bile ḳılup[3] ḥattā aḫşamı daḫı bile ḳılup ifṭārı bile eyledi. Ḳaçan[4] güneş ġurūb vaḳtine geldükde monlāya żaʿf müstevlī olup güneşe baḳup şiddet-i ḥardan güneşde ḥarekete ḳādir degül gibi didi."

Ve yine ṣāḥib-i kitāb ḫālinden[5] rivāyet ider ki "Üç faṣlı Burūsa üstindeki ṭaġda olan mekānında geçürüp birḳaç defʿa ḳar yaġmayınca inmezdi. Ḥattā[6] bir gün derse girdük, kendü üstine ve kitābları üstine ḳar yaġmış. Eṡnāyı dersde kitāb görmek lāzım gelüp kitābı eline alup üstindeki ḳarı gördükde eyitdi: 'Ne ʿaceb[7] beñzer ol maḥbūbe ki ebyażü'l-levn, ebredü'ṭ-ṭabʿola.' didi."

Ve daḫı evāḫir-i ʿömrinde eyitdi:[8] "Üç nesneye ḥācet diledüm, ikisinüñ ḳabūlluġında şübhem ḳalmadı. Ḥaḳḳ Teʿālā'dan recā iderem ki üçüncisini de ḳabūl eyleye.[9] Birisi bu ki evümde fevt olanuñ ben evveli olam. İkincisi bu ki marażum **[MK 71a]** mümtedd olmaya. Üçüncisi īmān ile ḫatm olam." didi. Fi'l-ḥaḳīḳa evinde[10] evvel fevt olan kendüsi idi ve öyle namāzında ḫaste **[AE 57a]** oldı, ikindü eẕānında fevt oldı. Rāvī eydür: "Bu ikisinin de duʿāsı maḳbūl olduġından üçünci duʿāsı daḫı maḳbūl olduġı fehm olınur." Merḥūm ṭoḳuz yüz üç tārīḫinde evinde[11] fevt oldı. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[12]

---

1 gelenüñ // eyle: geleni maḥfice su'āl eyle. MK
2 mütekeddir AE
3 - AE
4 - MK
5 Ve yine // ḫālinden: diyü rivāyet ider ve ḫālinden daḫı AE
6 - AE
7 eyitdi: "Ne ʿaceb: taʿaccüb AE
8 evāḫir-i // eyitdi: didi ki AE
9 ikisinüñ // eyleye. - AE
10 "evinde" kelimesi AE'de "olan" kelimesinden sonra gelmektedir.
11 - AE
12 *Teʿālā* AE

Monlā Ḥasan Çelebi bin Meḥemmed[1] Şāh el-Fenārī

ʿĀlim ü fāżıl idi, eyyāmını ʿilm ile ʿibādete taḳsīm eylemiş idi. Ḥasen libāslar giyerdi. Ata binmezdi tevāżuʿından ötüri. Fuḳarā vü mesākīni severdi. Meşāyiḫ-i ṣūfiyye ile muṣāḥabet iderdi. Edrine'de Ḥalebiye Medresesi'nde müderris idi. ʿAmmisi Monlā ʿAlī el-Fenārī ḳāḍī-ʿasker idi.

Sulṭān Meḥemmed zamānında bir gün ʿammisine "Bańa bir gün[2] pādişāhdan icāzet alıvir. Mıṣr'a varup[3] *Muġni'l-Lebīb* oḳuram. Ġāyet iyü *Muġni'l-Lebīb* bilür bir maġribi var imiş, andan oḳıyayum." didi. ʿAmmisi daḫı Sulṭān Meḥemmed'e ʿarż itdükde "Dimāġı muḫtell olmış gibi." diyüp rencişle icāzet virmişler. Mıṣr'a varıcaḳ ol imām-ı ʿArabiyye ḫıdmetine yitdi ve *Muġni'l-Lebīb'i* oḳıyup yazup taṣḥīḥ itdi. Üstādı ẓaḥr-ı kitābına icāzet-nāme yazdı. Ve İbn Ḥacer telāmiẕesinden *Ṣaḥīḥ-i*[4] *Buḫārī* oḳıyup naḳl-i ḥadīṯe mücāz oldı. Ṣoñra ḥacca varup baʿde't-tekmīlü'l-menāsik muʿāvedet rāhına sālik olup girü diyār-ı Rūm'a geldi ve ol yazduġı *Muġni'l-Lebīb*'i pādişāh ḥażretlerine ihdā itdi. Muḳaddemā *Telvīḥ* ḥāşiyesini Sulṭān Bāyezīd ismine yazduġından nevʿan inḥirāf-ı ḫāṭırları var iken Mıṣr'a gitmesi ilāve esbāb-ı renciş olmış idi. İhdā itdügi kitāba naẓar idicek **[MK 71b]** inḥirāf-ı ḫāṭır-ı ʿāṭırları zā'il olup İzniḳ Medresesi'ni virdi[5] ṣoñra Ṣemāniyye'den birini virdi.

Medrese ḥücresinde sākin olurdı. Evḳāt-ı ḫamsede cāmiʿe mülāzemet iderdi. Başında tāc ve şemle, arḳasında ʿabā idi. Ḳāḍī-zāde'yi ziyāde severdi. Ekṣeriyyā dersden ṣoñra Ḳāḍī-zāde Medresesi'ne varup ziyāret iderdi. Ṣoñra

1 - MK
2 bir gün - AE
3 Mıṣr'a varup: Mıṣr'da AE
4 itdi // *Ṣaḥīḥ,* der-kenâr MK
5 ʿAmmisi daḫı Sulṭān Meḥemmed'e ʿarż itdükde dimāġı muḫtell olmış gibi diyüp rencişle icāzet virmişler. Mıṣr'a varıcaḳ ol imām-ı ʿArabiyye ḥıdmetine yitdi ve *Muġni'l-Lebīb'i* oḳıyup yazup taṣḥīḥ itdi. Üstādı ẓaḥr-ı kitābına icāzet-nāme yazdı. Ve İbn Ḥacer telāmiẕesinden *Ṣaḥīḥ-i Buḫārī* oḳıyup naḳl-i ḥadīṯe mücāz oldı. Ṣoñra ḥacca varup baʿdehu tekmīlü'l-menāsik muʿāvedet rāhına sālik olup girü diyār-ı Rūmʿa geldi ve ol yazduġı *Muġni'l-Lebīb*'i pādişāh ḥażretlerine ihdā itdi. Muḳaddemā *Telvīḥ* ḥāşiyesini Sulṭān Bāyezīd ismine yazduġından nevʿan inḥirāf-ı ḫāṭırları var iken Mıṣr'a gitmesi ilāve esbāb-ı renciş olmış idi. İhdā itdügi kitāba naẓar idicek **[MK 71b]** inḥirāf-ı ḫāṭırāṭları zā'il olup İzniḳ Medresesi'ni virdi: İcāzet alıvirdi. Sulṭān Meḥemmed eyitdi: "Anuń dimāġı muḫtell olmış." didi zīrā sevmezdi *Telvīḥ Ḥāşiyesi*'ni Sulṭān Bāyezīd nāmına didügiçün. Sulṭān Meḥemmed ḥayātda iken Ḥasan Çelebi Mıṣr'a dāḫil olup *Muġni'l-Lebīb* kitābını kendü yazdı ve ol maġribīden itḳān-ı tām ile kitābı itmām eyledi. Ol maġribī ẓāhir-i kitābında icāzet-nāme yazdı ve daḫı İbn Ḥacer şāgirdlerinden *Ṣaḥīḥ-i Buḫārī* oḳıdı. Rivāyet-i ḥadīṯde icāzet taḥṣīl eyledi ṣoñra ḥacc eyledi, Rūm'a geldi. Ol *Muġni'l-Lebīb*'i Sulṭān Meḥemmed gönderdi. Gördükde ḫāṭırınuń Ḥasan Çelebi olan küdüreti gitdi, buna İzniḳ Medresesi'ni virdi. AE

Sulṭān Bāyezīd Ḫān günde sekṣen aḳçe vaẓīfe ile müteḳāʿid eyledi.[1] Burūsa'da ölince sākin oldı. *Muṭavvel*'e ve *Şerḥ-i Mevāḳıf*'a ve *Telvīḥ*'e ḥāşiyeleri vardur, maḳbūl-i ḫalḳdur.

Ṣāḥib-i kitābuñ üstādı Seyyid Çelebi ki muʿīdi idi. Baʿż-ı aḥvāl-i şerīfesinden rivāyet ider ki[2] "Bir gün ṣabāḥ beni daʿvet eyledi.[3] Ḥücresi ḳapusına geldüm, aġlar gördüm, müteḥayyir oldum. İçerü girdüm, selām virdüm 'Bükā'ñuza sebeb nedür?' didüm, eyitdi: "Gice ṣülüṣ-i āḫirde ḫāṭıruma geldi ki üç aydan berü baña bir żarar-ı dünyevī vāḳiʿ olmamış. Ṣiḳātden işitdüm ki 'Dünyāda żarar olmayıcaḳ żarar āḫirete müteveccih olur.' diyü. Biz bu sözde iken bir ḳulı geldi maḥzūn. Sebeb-i ḥüzninden ṣorduḳda cevāb virdi ki 'Ḳatıra bin daḫı fülān maṣlaḥata var didüñüz idi. Ben daḫı ḳatıra binüp giderken[4] yolda ḳatır düşdi, helāk oldı.' didi. Hemān Mevlānā şükr eyleyüp 'Elḥamdüli'llāh baña daḫı[5] dünyevī żarar yitişdi.' diyüp ol ḳula[6] bu beşāretden ötüri 'Sen li'llāh mālumdan āzād ol.' didi."

Ve yine ṣāḥib-i kitābuñ üstādı ḥikāyet ider ki "Merḥūm Ḥasan Çelebi eydür di ki[7] 'Ḫˇāce-zāde'ñüñ benden faẓlına muʿterifüm lākin Ḫˇāce-zāde bir baḥṣden bir baḥṣe mürūr idemez taḥḳīḳ ü itḳānı olmayınca ammā ben **[MK 72a]** mürūr iderem. Mebḥaṣı fehm itdügümden ṣoñra itḳānum daḫı olmasa ve ʿalā külli ḥāl benden efḍaldur.' didi."

Monlā Muṣliḥu'd-dīn Muṣṭafā bin Monlā Ḥüsām

ʿUlūm-ı edebiyyeye ve ʿulūm-ı şerʿiyyeye ʿālim idi. Uṣūli ve fürūʿı ve ḥadīṣi ve tefāsīri ve ṭarīḳat-ı ṣūfiyyeyi severdi ve onlar ile ḫalvete dāḫil olurdı. Evvelā[8] ʿulemā-yı ʿaṣrından oḳıdı. Ṣoñra baʿż-ı medārise müderris olup

1 idi. Ḳāḍī-zāde'yi ziyāde severdi. Ekṣeriyyā dersden ṣoñra Ḳāḍī-zāde Medresesi'ne varup ziyāret iderdi. Ṣoñra Sulṭān Bāyezīd Ḫān günde seksen aḳçe vaẓīfe ile müteḳāʿid eyledi: Dersden ṣoñra Ḳāḍī-zāde Medresesi'ne varup dersden ṣoñra Ḳāḍī-zāde'yi ziyāret iderdi, irte Ḳāḍī-zāde onı ziyāret iderdi. Sulṭān Bāyezīd günde seksen aḳçe eyledi. AE

2 ṣāḥib-i // ider ki: aḥvāl-i şerīfesinden rivāyet ider ṣāḥib-i **[AE 57b]** kitābuñ üstādı Seyyid Çelebi ki muʿīdi idi AE

3 eyledi: eyledi, geldüm AE

4 Ben // giderken - AE

5 Mevlānā // daḫı: şükr elḥamdüli'llāh baña AE

6 diyüp // ḳula: ḳulına AE

7 Ve yine // eydür ki: Bunuñ inṣāfından ṣāḥib-i kitābuñ ẕikr olan üstādı ḥikāyet ider ki merḥūm Ḥasan Çelebi AE

8 -AE

ṣoñra Burūsa'da Çelebi Sulṭān Meḥemmed[1] Medresesi'ne müderris oldı. Baʿdehu Burūsa'ya müftī olup müftī iken fevt oldı. *Telvīḥ*'e ḥāşiyesi vardur ve daḫı Ṣadrü'ş-Şerīʿa'ya ḥāşiyesi vardur. ʿİlm-i inşāda ziyāde ḳuvveti var idi. Ṣuver-ı mekātibi cemʿ olınup mecmūʿa-i maṭbūʿa olmışdur.[2] Uzun boylu, çoḳ ṣaḳallu[3] idi.

Monlā Muḥyi'd-dīn

Aḫaveyn dimek ile meşhūrdur. ʿUlemā-yı Rūm'dan oḳıyup ṣoñra baʿż-ı medārise müderris olup ṣoñra Ṣemāniyye'den birine müderris oldı. *Şerḥ-i Tecrīd Ḥāşiyesi'ne* ḥāşiyesi vardur ve aḥkām-ı zındīḳ'da **[AE 58a]** risālesi vardur ve rubʿ-ı dā'ireye risālesi vardur. Ṭoḳuz yüz tārīḫinde fevt oldı.

Monlā Ḳāsım

Ḳāḍī-zāde dimek ile meşhūrdur. Babası Ḳasṭamonı'da ḳāḍī idi. ʿUlemā-yı ʿaṣrında oḳıyup ṣoñra Ḫıżır Beg ḫıdmetine yitişdi. Yanında ʿulūm-ı keṣīre taḥṣīl eyleyüp ṣoñra Tire'de[4] müderris olup baʿdehu[5] Sulṭān Meḥemmed Ṣemāniyye'yi binā idüp birisini virdi. Ṣāḥib-i kitābuñ vālidi "*Şerḥ-i Mevāḳıf*'ı aʿrāżdan cevāhire degin Monlā Ḳāsım'dan oḳıdum." diyü rivāyet **[MK 72b]** ider. Ṣoñra Burūsa'ya ḳāḍī olup ḳażāsından marżiyyü's-sīret, maḥmūdü'ṭ-ṭarīḳa idi. Ḥattā eyyāmı bilād-ı İslām'da tevārīḫ-i eyyām idi. Ṣoñra yine Ṣemāniyye'den birine müderris oldı. Sulṭān Bāyezīd Ḫān[6] taḫta cülūs eyledükde Burūsa ḳażāsını girü virdi, ḳabūl eylemedi. ʿĀḳıbet ibrām itdüklerinde[7] kerhen ḳabūl eyledi. Burūsa'da ḳāḍī iken sekiz yüz ṭoḳsan ṭoḳuz Ramażān'ınuñ üçünci güni fevt oldı.[8]

Monlā Muḥyi'd-dīn

Maġnisa-zāde dimekle meşhūrdur. ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup ṣoñra Monlā Ḫüsrev ḫıdmetine yitişüp Ayaṣofıyya'da müderris iken -Ḥattā İbn Maġnisa'nuñ ḥücresi ṭabaḳa-i ʿulyāda idi, ṣabāḥa degin çerāġı yanardı.

1 Çelebi // Meḥemmed: Sulṭān Meḥemmed bin Sulṭān Bāyezīd AE
2 Ṣuver-ı // olmışdur. - AE
3 Uzun // ṣaḳallu: ṣaḳalı çoḳ idi. Uzun boylu AE
4 Tire: Burūsa'da MK
5 - AE
6 - AE
7 ʿĀḳıbet // itdüklerinde: daḫı ikrāh eyledi AE
8 - AE

Sulṭān Meḥemmed dārü's-saʿādesinden görürdi, kim idügini bilmezdi.- bir gün Sulṭān Meḥemmed, Monlā Ḫüsrev'e ṭalebesinüñ efāżılını ṣordı. Monlā Ḫüsrev "İbn Maġnisa." didi. Andan ṣoñra "Kim didükde?" yine "İbn Maġnisa." didi.[1] Sulṭān Meḥemmed "İki midür?" didükde Monlā Ḫüsrev[2] "Yoḳ vāḥid ke-elf meṣābesinde[3] birdür, biñe muʿādildür." didi. Sulṭān Meḥemmed "Fülān ḥücrede mi sākindür?" didi.[4] Monlā Ḫüsrev "Neʿam oldur." didi. Ol vaḳt[5] Maḥmūd Paşa İstanbul'daki medresesini binā eylemiş idi. Sulṭān Meḥemmed Maġnisa'ya virdi.

Ol sene[6] dersine üstādı Monlā Ḫüsrev ve Ḫaṭīb-zāde ve sā'ir ʿulemā-yı beled[7] ḥāżırūn olup İbn Maġnisa bunlar maḥżarında ders virdi. Ders tamām olduḳda Monlā Ḫüsrev eyitdi: "Ben Rūm'da iki ders gördüm. Birisi Meḥemmed Şāh-ı Fenārī'nüñ evvel dersine ḥāżır oldum. İkincisi bu ders[8] ki el-ān ḥāżır olduḳ." didi. **[AE 58b]** Ḫaṭīb-zāde **[MK 73a]** eyitdi: "Bu şehādete naẓar idüñ ki müderris-i evvel Meḥemmed Şāh-ı Fenārī ola, ḳāri'si Faḫrü'd-dīn-i ʿAcemī ola. Bu ders müderrisi İbn Maġnisa ola, ḳāri'si fülān ola. O ḳande bu ḳande." didi. Ṣoñra Sulṭān Meḥemmed Ṣemāniyye'den birini virdi ṣoñra İstanbul ḳāḍīsi oldı ṣoñra ḳāḍī-ʿasker oldı.

İttifāḳ Sulṭān Meḥemmed Rūmili ṭarafına seferi düşdi. İbn Maġnisa gönderdi, gidüp İstanbul'a dönicek zamānda Sulṭān Meḥemmed bir ʿArabī beytden su'āl eyledi. İbn Maġnisa "Ḫāṭırumda yoḳdur,[9] evde fikr ideyüm daḫı cevāb vireyüm." didi. Sulṭān Meḥemmed "Bir beytde fikre mi muḥtācsın?" didükde İbn Maġnisa sākit oldı. Ol zamānda Monlā[10] Sirācü'd-dīn nişāncı idi. Sulṭān Meḥemmed daʿvet eyleyüp ol beyti[11] su'āl eyledükde "Bu beyt fülān şāʿirüñdür ve fülān ḳaṣīdedendür ve evveli budur ve āḫiri budur."[12] diyü taḥḳīḳ eyledükde Sulṭān Meḥemmed İbn Maġnisa'ya "ʿİlmde ve maʿrifetde

1 Andan // didi - AE
2 Monlā Ḫüsrev - MK
3 - AE
4 fülān // didi: oldur "Didügüñ fülān medresedeki ḥücrede mi sākindür." didükde MK
5 Ol vaḳt - AE
6 - MK
7 ʿulemā-yı beled: ʿulemā bile MK
8 bu ders: budur MK
9 ḫāṭırumda yoḳdur - AE
10 Monlā - AE
11 ol beyti: bu beytden AE
12 - MK

ve şiʿrde[1] ʿālim işte böyle olur." didi. Baʿdehu Sulṭān Meḥemmed ḳonaġa varduġı[2] gibi İbn Maġnisa'yı ḳāḍī-ʿaskerlikden ʿazl eyleyüp Ṣemāniyye'den birini virdi daḫı derse muḥtācdur diyü.[3] Ḫaylī zamān geçdi ṣoñra vezīr eyledi. Ṣoñra vezāretden daḫı[4] ʿazl eyleyüp günde iki yüz aḳçe ʿulūfe eyledi. Ṣoñra Sulṭān Bāyezīd ḳāḍī-ʿasker eyledi. Ḳāḍī-ʿaskerligi ḥālinde fevt oldı.

Ṣāḥib-i kitābuñ ʿammisi Monlā Ḳāsım'dan rivāyet olınur ki "Ḳāḍī-ʿasker iken oḳurduḳ bir Ramażān gicesi 'Benüm mizācumda fütūr var. Siz ṭaʿāmı ekl idüñ, ben bir mikdār istirāḥat ideyüm.' didi, yatdı. Biz ṭaʿāmı ekl idince ḫıdmet-kārı geldi 'Monlā müteġayyirdür.' didi. Varduḳ, ḥālet-i **[MK 73b]** nezʿinde bulduḳ. Sūre-i Yāsīn'i ḳırā'at eyledük, sūre ile teslīm-i rūḥ eyledi." didi.

Taṣnīfi mesmūʿ degüldür zīrā riyāset cānibine mā'il idi. Ṣāḥib-i kitāb "Ben bir risālesini **[AE 59a]** gördüm. ʿUlūm-ı ʿaḳliyyeye müteʿalliḳ ẕekā vü fiṭnatı andan naḳl[5] olınur." didi. Ve daḫı "Ol risāleyi[6] vālidüm oḳıyup fāżıldur diyü şehādet eyledi." didi.

Monlā Ḥüsāmü'd-dīn Ḥüseyn bin Ḥasan bin Ḥāmid et-Tebrīzī el-müştehir bi-Ümmüveled

Mevlānā[7] Faḫrü'd-dīn-i ʿAcemī'nüñ ümmüveledini tezevvüc itdüginden ötüri Ümmüveled diyü mülaḳḳab oldı. ʿĀlim ü ʿāmil, taḳī vü naḳī idi. Nefsine meşġūl, ḫalā'iḳden münḳaṭıʿ idi. Evḳātını ʿilme ve ʿibādete ṣarf idüp çoḳ kitābı müṭālaʿa ve taṣḥīḥ eylemiş idi. Baʿż-ı medārise müderris olup ṣoñra Sulṭān Meḥemmed Ḫān medāris-i Ṣemāniyye'nüñ birini virdi. Ṣalāḥ-ı nefsinden ötüri Sulṭān Meḥemmed severdi.[8]

Ṣāḥib-i kitāba Ümmüveled'üñ baʿż-ı evlādı ḥikāyet idüp "Baʿż-ı zamānda Sulṭān Meḥemmed, Ebī Eyyūb-ı Enṣārī ziyāretine giderken evümüz öñine uġrayup vālid şerbet çıḳarup eli ile Sulṭān Meḥemmed'e virüp içüp selām virüp gidüp iḥsān-ı ʿaẓīm eylerdi." diyü rivāyet eyledi.

---

1 tetebbuʿda AE
2 Baʿdehu // varduġı: Sulṭān ḳonduġı AE
3 - AE
4 - AE
5 Maʿlūm MK
6 ol risāleyi - AE
7 - AE
8 Ṣalāḥ // severdi: Sulṭān Meḥemmed Ḫān severdi selāmet-i fiṭrat ve ṣalāḥ-ı nefsinden ötüri. AE

Ve daḫı[1] rivāyet olınur ki "Sulṭān Meḥemmed İstanbul'dan ġazā niyyetine çıḳup cemīʿ-i[2] ʿulemā bile ṭabl-ḫāne ise dögilür. ʿUlemā müşāyaʿa rusūmın edā idüp rikāb-ı saʿādet-intisāb-ı mülāzemeti ile behre-yāb olmışlar idi. [3]﴿ يَا اَيُّهَا الَّذينَ اٰمَنُوا اٰمِنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِه ﴾ āyet-i kerīmesine müteʿalliḳ muṣāḥabet idüp mü'minīne īmānla emrüñ nüktesin beyāna taṣaddī itmişler idi. Pādişāh ḥażretleri 'Mevlānā Ümmüveled sen ne dirsin?' diyü ḫiṭāb buyurmışlar. **[MK 74a]** Mevlānā daḫı eyitmiş ki 'Bu su'ālüñ cevābını mehterān şāhı elinden sīne-kūb olan ṭabllar erfaʿ-ı ṣavtla cevāb viriyorlar.' Pādişāh ḥażretleri daḫı 'Ne vechle cevāb virürler?' didükde eyitmiş 'Dum dum didüklerinde cevāb-ı şāfī ḥāṣıl olur. Zīrā āminū kelimesinin maʿnāsı *ve hüve ʿale'l-īmān* dimekdür.' didi. Kelāmı ḳarīn-i taḥsīn ve maḳbūl-i şāh-ı güzīn olmış."[4]

Bu faẓl ile umūr-ı dünyāda ġafleti var idi. Ḥattā Ṣemāniyye'de kendü medresesini bulmazdı bir delīl olmayınca. Ṣāḥib-i kitābuñ vālidi ḥikāyet ider ki "Bir gün Ṣemāniyye Medresesi'nden birisinde[5] Monlā ʿAlā'ü'd-dīn-i ʿArabī'den ders oḳurduḳ. İttifāḳ Monlā ʿAlā'ü'd-dīn[6] eṣnā-yı dersde ayaḳ **[AE 59b]** üzere ḳalḳdı. Baḳduḳ, gördük, gelen[7] Monlā Ümmüveled'dür. Ders-ḫāneye girdi, gördi ki kendü medresesi degül, döndi gitdi.[8] Monlā ʿAlī-i ʿArabī [9] tebessüm eyleyüp 'Bir delīl bulmamışdur.' didi." diyü ḥikāyet ider.

---

1 ve daḫı - AE

2 - AE

3 Kur'ân-ı Kerîm, Nisâ Sûresi, 4/136, "*Ey iman edenler! İman edin Allah'a, O'nun elçisine.*"

4 ʿUlemā müşāyaʿa rusūmın edā idüp rikāb-ı saʿādet intisāb-ı mülāzemeti ile behre-yāb olmışlar idi. ﴿ يَا اَيُّهَا الَّذينَ اٰمَنُوا اٰمِنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِه ﴾ ayet-i kerīmesine müteʿalliḳ muṣāḥabet idüp mü'minīne īmānla emrüñ nüktesin beyāna taṣaddī itmişler idi. Pādişāh ḥażretleri "Mevlānā Ümmüveled sen ne dirsin?" diyü ḫiṭāb buyurmışlar. Mevlānā daḫı eyitmiş ki "Bu su'ālüñ cevābını mehterān şāhı elinden sīne-kūb olan ṭabllar erfaʿ ṣavtla cevāb viriyorlar." Pādişāh ḥażretleri daḫı "Ne vechle cevāb virürler?" didükde eyitmiş "Dum dum didüklerinde cevāb-ı şāfī ḥāṣıl olur. Zīrā āminū kelimesinüñ maʿnāsı *ve hüve ʿale'l-īmān* dimekdür." didi. Kelāmı ḳarīn-i taḥsīn ve maḳbūl-i şāh-ı güzīn olmış: Ardınca baʿż-ı ʿulemāya su'āl idüp didi ki "Ḥikmet nedür ki Allāhu Teʿālā mü'mīne īmān ile emr eyleye, diye ki﴿ يَا اَيُّهَا الَّذينَ اٰمَنُوا اٰمِنُوا بِاللّٰهِ وَرَسُولِه ﴾ diye Sulṭān Meḥemmed Ḫān Ümmüveled içün "Yā Monlā! ʿAcemī ḥikmeti beyān eyle." didükde Ümmüveled "Ṭavul benden cevāb virür fehm eyleñ." diyicek Sulṭān Meḥemmed "Aṣlı nedür?" diyüp Ümmüveled "Ṭavul dum dum dir. Allāhu Teʿālā'nuñ āmenū ḳavlinde de *dūmūʿale'l-īmān* dimekdür, didi. Sulṭān Meḥemmed ʿacebe gelüp istiḥsān eyledi.

5 "Ṣemāniyye Medresesi'nden birisinde" cümlesi AE'de "oḳurduḳ" kelimesinden sonra gelmektedir.

6 - AE

7 - AE

8 daḫı AE

9 ʿAlī ʿArabī: ʿAlā'ü'd-dīn

Ve daḫı rivāyet olınur ki bir gün el öpmege Sulṭān Meḥemmed'e varup Sulṭān Meḥemmed'üñ elinüñ ayasını öpdi, muʿtād yirini öpmedi. Zīrā muʿtād elinüñ arḳasını öpmek idi daḫı Sulṭān Meḥemmed "Monlā ḫilāf-ı muʿtād[1] aya öpmek ile işāret neyedür?"[2] didi. Monlā Ümmüveled eyitdi: "Ayaṣofıyya'yı diledüm." didi. Lüġat-ı Yūnānī'de Ayaṣofıyya ḥāliyen medrese olan yirüñ adıdur ve Türkī'de aya el ayasına dirler. Sulṭān Meḥemmed bu laṭīfeyi istiḥsān idüp Ayaṣofıyya Medresesi'ni virdi. Merḥūmuñ[3] kitābı ziyāde çoḳ idi. Maʿāşından ziyādeyi kitāba virüp müṭālaʿa iderdi.

Monlā Muʿarrif-zāde-i Balıkesrī

Vilāyetinde ʿulemāsından oḳıyup[4] ṣoñra **[MK 74b]** Ḫıżır Beg ḫıdmetine vāṣıl oldı. Ṣoñra baʿż-ı medreselere müderris olup ṣoñra Sulṭān Bāyezīd'e ḫ̆āce olup yanında tamām maḳbūl[5] oldı ve maḥabbet-i ʿaẓīme ile maḥabbet eyledi. Rivāyet olınur ki "Eger bunuñla benüm muṣāḥabetüm olmayaydı iʿtiḳādum ṣaḥīḥ olmazdı." didi. Āḫir-i ʿömrinde aʿmā oldı, yine muṣāḥabetini terk eylemedi tā fevt olınca. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[6]

Monlā Muḥyi'd-dīn

Yaraluca Muḥyi'd-dīn dimekle meşhūrdur. Bu laḳabuñ aṣlı budur ki yigitligi zamānında aḳrānı ile muḥārebeden ḫālī olmazdı. Baʿż-ı ʿulemādan oḳıyup ṣoñra baʿż-ı medreselere müderris olup ṣoñra Edrine ve Burūsa'ya ḳāḍī oldı lākin sīret-i ḥasenesi olmamaḳ ile Sulṭān Bāyezīd Ḫān[7] ʿazl eyledi ṣoñra Edrine ḳażāsını virdi ṣoñra andan da ʿazl eyleyüp yevmī iki yüz aḳçe ʿulūfe eyledi. *Şerḥ-i ʿAḳā'id*'e ḥāşiyesi vardur.

Monlā Bahā'ü'd-dīn İbn Şeyḫ Luṭfu'llāh

Şeyḫ Ḥācī Bayram Sulṭān[8] ḫulefāsındandur. ʿĀlim ü fāżıl, **[AE 60a]** şedīdü'ẕ-ẕekā ve ḳaviyü'ṭ-ṭabʿ idi. Evḳātını ʿilm ile ʿamele taḳsīm eylemiş

1 ḫilāf-ı muʿtad - AE
2 ile // neyedür: neye işāretdür MK
3 - AE
4 ʿulemāsından oḳıyup: oḳıdı MK
5 maḳbūl: ḳabūl AE
6 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*: *Raḥimehu'llāh.* AE
7 Sulṭān // Ḫān - AE
8 - AE

idi. ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup ṣoñra Ḫˇāce-zāde ḫıdmetine yitişüp muʿīdi oldı. Ṣoñra Balıkesrī'ye müderris oldı ṣoñra Burūsa'da Yıldırım Bāyezīd Ḫān Medresesi'ne müderris oldı. Ṣoñra Sulṭān Meḥemmed Ḫān medāris-i Ṣemāniyye'nüñ birisini virdi ṣoñra yine Burūsa Medresesi'ni virüp yirini İbn Maġnisa'ya virdi ḳāḍī-ʿaskerlikden ʿazl eyledügi zamānda.[1] Ṣoñra medreseden ferāġat idüp ve nāsdan ʿuzlet eyleyüp[2] Balıkesrī'de mütemekkin oldı. Ṣoñra Sulṭān Bāyezīd Edrine'deki medresesini binā eyleyüp Monlā[3] Bahā'ü'd-dīn'e virdi. Fevt olınca anda[4] müderris oldı. **[MK 75a]** Sekiz yüz ṭoḳsan beş tārīḫinde fevt oldı. Baʿżılar fevtine bu tārīḫi dimişlerdür, diyü rivāyet ider.[5] **Tārīḫ**:

فقدنا بهاء الدين فاضل عصره
فقلنا لتاريخ ترحم له ربي[6]

Rivāyet olınur ki Edrine'de bir mecẕūb bir gün Monlā Bahā'ü'd-dīn'e "Monlā[7] göç yaḳındur, tedārük eyle." didi. Evine geldükde vaṣiyyetini eyleyüp[8] yedi gün ḫaste olup intiḳāl eyledi. Ṣāḥib-i kitāb eydür: "Babam, merḥūmdan oḳımışdur. Fażlına ve selāmet-i ʿaḳlına ve ḳuvvet-i ẕekāsına şehādet iderdi. Küçük iken Ḫācī Bayram Sulṭān[9] tācını giydi, fevt olınca terk eylemedi." diyü rivāyet ider.

Monlā Sirācü'd-dīn

ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıdı ṣoñra Ḫˇāce-zāde ḫıdmetine vāṣıl oldı. Ṣoñra baʿż-ı medreselere müderris olup ṣoñra[10] Sulṭān Meḥemmed Ṣemāniyye'den birini virdi. Bu müderris iken birisini daḫı Monlā Kestellī'ye virdi. Sirācü'd-dīn sābıḳan Monlā Kestellī'den oḳımış idi. Sirācü'd-dīn derse girdükde bir ādem ḳordı ki Monlā Kestellī'nüñ medreseden çıḳduġını ḫaber vire. Sirācü'd-dīn dersde iken ol ādem Kestellī'nüñ çıḳduġını ḫaber virdükde

1 Ḳāḍī-ʿaskerlikden // zamānda: andan MK
2 ʿuzlet eyleyüp: ʿazl idüp AE
3 - AE
4 - AE
5 diyü // ider - MK
6 "Asrının bilgesi Bahaüddîn'i kaybettik. Tarihine 'Rabbim ona merhamet buyur.' dedik."
7 - MK
8 geldükde // eyleyüp: evine geldi, vaṣiyyetini ẕikr eyledi. AE
9 - AE
10 - MK

dersini ḳoyup Monlā Kestellī'nüñ **[AE 60b]** üzengüsine gelüp Monlā Kestellī menʿ iderdi ṣoñra selām virüp gelüp dersini dirdi. Monlā Kestellī ol medreseden gidince Sirācü'd-dīn bu ḫıdmetden ferāġat eylemedi ve Monlā Kestellī'nüñ menʿi ile ḳanāʿat eylemedi.

ʿĀlim ü fāżıl idi, ḳaṣā'id-i ʿArabiyye'de māhir ve naẓm-ı ʿArabiyye'de aḳrānı üzerine faẓlı ẓāhir idi. Ḫˇāce-zāde "Sirācü'd-dīn'üñ müṭālaʿa eyledügi ḳalbinden ġā'ib degüldür ve ġarā'ib-i ʿulūma muṭṭaliʿ idi." diyü şehādet iderdi**. [MK 75b]** Ṣāḥib-i kitābuñ vālidi Ḫˇāce-zāde'den ḥikāyet ider ki "Düşümde gördüm, elüm kesildi. Çoḳ zamān geçmedi, Sirācü'd-dīn'üñ fevti ḫaberi geldi. Bunuñ mevti rü'yāmuñ taʿbīri vāḳiʿ oldı." didi, diyü rivāyet ider.

Monlā Meḥemmed Muḥyi'd-dīn el-meşhūr bi-İbn Küpelü

ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıdı, zamānında faẓl ile meşhūr oldı. Ṣoñra baʿż-ı menāṣıba vāṣıl olup ṣoñra Sulṭān Meḥemmeḍ[1] ḳāḍī-ʿasker eyledi.[2] Bilād-ı Ḳaraman fetḥinden ṣoñra ʿazl eyledi ki sekiz yüz yetmiş iki tārīḫinde idi. Ol zamānda Vezīr Maḥmūd Paşa daḫı maʿzūl oldı. İki ḳız ḳarındaşı var idi. Birisini Fāżıl Sinān Paşa tezevvüc eyledi. Andan bir oġlı oldı ki adı Meḥemmed Çelebi'dür. İstanbul'da Maḥmūd Paşa Medresesi'ne müderris oldı ṣoñra baʿż-ı şehrlere ḳāḍī olup baʿdehu manṣıbdan teḳāʿüd[3] eyleyüp daḫı yigit iken fevt oldı. Ve bir ḳız ḳarındaşını daḫı Kemāl Paşa oġlı Süleymān Çelebi tezevvüc eyledi. Andan bir oġlı oldı. Adı Aḥmed Paşa'dur ki āfāḳda Kemāl Paşa-zāde dimekle meşhūrdur.

Monlā Meḥemmed Muḥyi'd-dīn bin Beglik eş-şehīr[4] bi-Monlā Vildān

ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıdı ṣoñra Gelibolı'ya ḳāḍī oldı. Maḥmūd Paşa, Sulṭān Meḥemmed'e medḥ eyleyüp Sulṭān Meḥemmed İstanbul'a daʿvet eyledi. Ol zamānda geldi ki ol zamānda[5] ḳāḍī-ʿasker ḫaste olup ʿarża ḳādir olmamaḳ ile ḳāḍī-ʿaskere nā'ib itdiler. ʿArż-ı ḳażā ile meclis-i refīʿ-i

1 - AE
2 eyledi: eyledi ṣoñra AE
3 tebāʿüd AE
4 el-meşhūr MK
5 ol zamānda - MK

Sulṭānī'ye duḫūl şerefiyle müstesʿid olduḳda ḥüsn-i sīret ve ḳuvvet-i baṣīreti pādişāh-ı daḳīḳa-şinās naẓarında ẓāhir olıcaḳ Burūsa'da **[MK 76a]** vālidleri Sulṭān Murād Ḫān Medresesi'ni virdi ṣoñra Burūsa'ya ḳāḍī eyledi[1] baʿdehu ḳāḍī-ʿasker eyledi ṣoñra ʿazl itdiler. Sulṭān Bāyezīd ʿaṣrında Anaṭolı ḳāḍī-ʿaskeri olup müteveffā oldı.[2] Ḳażāsında sīret-i ḥasene üzerine idi. Fikr-i ṣāḳıb ve re'y-i ṣā'ib ile ḥaḳḳı bāṭıldan farḳ iderdi.

Ḥikāyet olınur ki Sulṭān Meḥemmed Ḫān ʿahdinde Monlā Vildān ḳāḍī-ʿasker iken Edrine'de nā'ibü'ş-şerʿolan efendi, Dāvūd Paşa'yı henüz manṣıb taṣarruf idüp vezīr olmamış iken fısḳdan menʿ içün muḥẓır göndermiş. İmtināʿ idicek nā'ib ġażab idüp bi'z̲-z̲āt varmış. Dāvūd Paşa daḫı nā'ibi dögüp başın yarmış. Bu ḥādiṣe Sulṭān Meḥemmed Ḫān ḥażretlerine maʿrūż olıcaḳ "Taḥḳīr-i şerʿ idenüñ ḳatli vācibdür." diyü siyāsetine fermān-ı cihān-muṭāʿları müteʿalliḳ olmış. Vüzerā her çend ki şefāʿat itmişler, mümkin olmamış. Monlā Vildān'dan iltimās itmişler ki bu ḫuṣūṣa bir çāre ide ki nā'ire-i ġażab-ı pādişāhī sükūn bula. Ol daḫı ṭaleb-i ʿafv idicek kelāmı semʿ-i rıżā ile mesmūʿ olmayup "Elbette siyāset olınmaḳ gerekdür." diyü buyurdılar. Mevlānā daḫı eyitdi ki "Nā'ib meclis-i ḳażādan ḳuvvet-i ġażabiyye taḥrīki ile ḳalḳup ʿırż-ı ḳażāya mürāʿat itmemekle mesned-i ḳażādan sāḳıt olmışdur. Mażrūb oldugı ḥīnde ḳāḍī degüldür ki taḥḳīr-i şerʿ lāzım gele ve ḥill-i ḳatline fetvā virile. Eger mücerred siyāset içün ḳatl buyurılursa emr pādişāhuñdur." didi. Pādişāh ḥażretleri daḫı bu **[MK 76b]** mertebeden ṣoñra sükūt eylediler. Āḫir vüzerā Dāvūd Paşa'yı pāye-i serīr-i aʿlāya şükr-i ḫalāṣı edāsı içün dest-būs itmege getürdükde Sulṭān Meḥemmed bir büyük çubuḳ ḥāżır eylemiş idi. Kendü eli ile muḥkem ḍarb eyledi. Ḥattā dört ay ṣāḥib-firāş olup ʿilāc ile güçle ḫalāṣ oldı. Ṣoñra ol ḳul Sulṭān Bāyezīd Ḫān devrinde vezīr olıcaḳ merḥūm Sulṭān Meḥemmed Ḫān Ġāzī'ye duʿālar iderdi ki "Beni ol ḍarbı ile irşād eyledi."[3]

---

1 - AE

2 ḳāḍī-ʿaskere nā'ib itdiler. ʿArż-ı ḳażā ile meclis-i refīʿ-i Sulṭāniyye duḫūl şerefiyle müstesʿid olduḳda ḥüsn-i sīret ve ḳuvvet-i baṣīreti pādişāh-ı daḳīḳa-şinās naẓarında ẓāhir olıcaḳ Burūsa'da vālidleri Sulṭān Murād Ḫān Medresesi'ni virdi ṣoñra Burūsa'ya ḳāḍī eyledi baʿdehu ḳāḍī-ʿasker eyledi ṣoñra ʿazl itdiler. Sulṭān Bāyezīd ʿaṣrında Anaṭolı ḳāḍī-ʿaskeri olup müteveffā oldı: Monlā Vildān'ı nā'ib idüp ḳażāya ve menāṣıb ʿarzında Sulṭān **[AE 61a]** Meḥemmed edeb ü z̲ekā ve ḳuvvet-i baṣīretinden ḥaẓẓ idüp Burūsa'da babası Sulṭān Meḥemmed Medresesi'ni virdi ṣoñra Burūsa'ya ḳāḍī baʿdehu ḳāḍī-ʿasker eyledi ṣoñra ʿazl eyledi ṣoñra Sulṭān Meḥemmed fevt olup Sulṭān Bāyezīd ḳāḍī-ʿasker eyledi ṣoñra fevt oldı. AE

3 Ḥikāyet olınur ki Sulṭān Meḥemmed Ḫān ʿahdinde Monlā Vildān ḳāḍī-ʿasker iken Edrine'de nā'ibü'ş-

Monlā Aḥmed Paşa bin Veliyyü'd-dīn el-Ḥüseynī

ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup taḥṣīl-i faẓl[1] eyledi. Ṣoñra Burūsa'da Murādiyye müderrisi oldı ṣoñra Edrine'de ḳāḍī oldı ṣoñra Sulṭān Meḥemmed Ḫān[2] ḳāḍī-ʿasker eyledi ṣoñra kendüsine[3] ḫˇāce eyledi. Leẕīẕü'ṣ-ṣoḥbet idi. Ṭabīʿatı[4] cānib-i şiʿre mā'il olmaġıla[5] **[AE 61b]** Türkī şiʿri ekser idi. Şiʿrinde feṣāḥati belāġatine ġālib idi. Sulṭān Meḥemmed Ḫān[6] meyl-i ʿaẓīm ile meyl eyleyüp vezīr eyledi ṣoñra bir ḳıṣṣadan ötüri maʿzūl eyledi ṣoñra baʿż-ı bilāda emīr eyledi.[7] Tire ve Engüri[8] ve Burūsa gibi. ʿĀḳıbet[9] Burūsa'da emīr iken ṭoḳuz yüz iki tārīḫinde fevt olup Burūsa'da defn olındı. Maḥrūse-i mezbūrede binā itdügi medrese civārında medfūndur.[10] Ḳabri üstinde bir

---

şerʿ olan Efendi Dāvūd Paşa'yı henüz manṣıb taṣarruf idüp vezīr olmamış iken fısḳdan menʿ içün muḥẓır göndermiş. İmtināʿ idicek nā'ib ġażab idüp bi'ẕ-ẕāt varmış. Dāvūd Paşa daḫı nā'ibi dögüb başın yarmış. Bu ḥādiṣe Sulṭān Meḥemmed Ḫān ḥażretlerine maʿrūż olıcaḳ "Taḥḳīr-i şerʿ idenüñ ḳatli vācibdür." diyü siyāsetine fermān-ı cihān-muṭāʿları müteʿalliḳ olmış. Vüzerā her çend ki şefāʿat itmişler, mümkin olmamış. Monlā Vildān'dan iltimās itmişler ki bu ḫuṣūṣa bir çāre ide ki nā'ire-i ġażab-ı pādişāhī sükūn bula. Ol daḫı ṭaleb-i ʿafv idicek kelāmı semʿ-i rıżā ile mesmūʿ olmayup "Elbette siyāset olınmaḳ gerekdür." diyü buyurdılar. Mevlānā daḫı eyitdi ki "Nā'ib meclis-i ḳażādan ḳuvvet-i ġażabiyye taḥrīki ile ḳalḳup ʿırż-ı ḳażāya mürāʿat itmemekle mesned-i ḳażādan sāḳıt olmışdur. Mażrūb olduġı ḥīnde ḳāḍī degüldür ki taḥḳīr-i şerʿ lāzım gele ve ḥill-i ḳatline fetvā virile. Eger mücerred siyāset içün ḳatl buyurılursa emr pādişāhuñdur." didi. Pādişāh ḥażretleri daḫı bu **[MK 76b]** mertebeden ṣoñra sükūt eylediler. Āḫir vüzerā Dāvūd Paşa'yı pāye-i serīr-i aʿlāya şükr-i ḥalāṣı edāsı içün dest-būs itmege getürdükde Sulṭān Meḥemmed bir büyük çubuḳ ḥāżır eylemiş idi. Kendü eli ile muḥkem ḍarb eyledi. Ḥattā dört ay ṣāḥib-firāş olup ʿilāc ile güçle ḥalāṣ oldı. Ṣoñra ol ḳul Sulṭān Bāyezīd Ḫān devrinde vezīr olıcaḳ merḥūm Sulṭān Meḥemmed Ḫān Ġāzī'ye duʿālar iderdi ki "Beni ol ḍarbı ile irşād eyledi.": Ḳāḍī-ʿasker iken pādişāh ḳullarından birisi Edrine'de baʿżı fesād eyledi. Edrine'de maḥkeme nā'ibi baʿż-ı ḥıdmet-kār göndermek ile menʿ eyledi, memnūʿ eylemedi. Nā'ib ġażaba geldi, bi-nefsihi atına bindi, menʿini ḳaṣd eyledi, nā'ibi ḍarb-ı şedīd ile ḍarb eyledi. Sulṭān Meḥemmed bu ḥādiṣeyi istimāʿ eyleyicek ol ḳulınuñ ḳatlini emr eyledi. Nā'ib şerʿi taḥḳīr eyledügi ecilden vüzerā şefāʿat eylediler, ḳabūl eylemedi. Monlā Vildān'a mürācaʿat eylediler. Bir ḫuṣūṣını ıṣlāḥ eyle diyü tażarruʿ eylediler. ʿArz eyledi, Sulṭān Meḥemmed kelāmını redd eyledi. Monlā Vildān "Nā'ib ġażab ile meclis-i ḳażādan ḳalmaḳ ile mertebe-i ḳażādan düşer, dögildügi zamānda ḳāḍī degüldi. Ḳāḍī'yi dögmiş olamaz taḥḳīr-i şerʿ itmiş olamaz." didi daḫı Sulṭān Meḥemmed yine sākit oldı. İstanbul'a vüzerā ol ḳulı şükr ʿafvından ötüri elin öpdürmege iletdiler. Sulṭān Meḥemmed bir büyük kütük ḥāżır eyledi daḫı kendü eli ile muḥkem ḍarb eyledi. Ḥattā dört ay ṣāḥib-firāş olup ʿilāc ile güçle ḥalāṣ oldı. Ṣoñra ol ḳul Sulṭān Bāyezīd'e vezīr oldı. Adına Dāvūd Paşa dirlerdi. Dā'imā Sulṭān Meḥemmed'e duʿā iderdi "Benüm rüşdüm anuñ ḍarbından oldı." dirdi. AE

1 "faẓl" kelimesi AE'de "oḳıdı" kelimesinden sonra gelmektedir.
2 - AE
3 - AE
4 - AE
5 idi MK
6 - AE
7 eyledi: eyledi ṣoñra MK
8 Engüri: Anḳara AE
9 - AE
10 Maḥrūse-i // medfūndur: medresesi vardur ve AE

ḳubbe vardur. Vefātına Eflāṭūn-zāde tārīḫ diyüp ḳubbesi ḳapusında naḳş olınmışdur, ol tārīḫ budur. Tārīḫ:[1]

هذه مشكوة أنوار لمن
عده الرحمن من ممدوحه

فر من أدناس تلك الدار اذ
كان مشتاقا الى سبوحه

قال روح القدس في تاريخه **[MK 77a]**
ان في الجنات مأوى روحه[2]

Merḥūm şerīfü'n-neseb, ʿālī-himmet idi. Evlādı ḳalmadı zīrā tezevvüc eylememiş idi. Ḥattā baʿż-ı nās maḥbūb-dūstluḳ töhmetin iderlerdi. Ṣāḥib-i kitābuñ vālidi, üstādı Ḫˇāce-zāde'den rivāyet ider "Edrine'de at seyrine bile gitmişler.[3] Eṣnā-yı müṣāḥabetde Ḫˇāce-zāde'ye 'Leẕẕet-i cimāʿı vaṣf ile çoḳ kimesneye ṣordum, vaṣf idemediler lākin sen ʿālim ü fāżılsın, vaṣfına ḳādirsin.' didi. Ben daḫı[4] didüm ki 'İdrāk olınur lākin ḳābil-i taʿbīr u tavṣīf[5] degüldür.' didüm, inkār eyledi. Ben de 'Gel imdi sen leẕẕet-i ʿaseli beyān eyle.' didüm, eyitdi: 'Ẕevḳsüz idrāk olınmaz.' didi. Ben daḫı 'Bu da öyledür.' didüm. Buradan fehm eyledüm ki 'innīn imiş, didi." diyü rivāyet ider.[6] 'Arabī şiʿri daḫı[7] vardur. Ḫıżır Beg İbn Celālü'd-dīn'üñ müstezādına naẓīre dimişdür.[8]

يا رامي قلبي بسهام اللحظات
هيهات نجاتي

ما زلت فداء لك روحي وحياتي
من قبل مماتي[9]

1 vefātına // tārīḫ: vefātı tārīḫi, ḳapusında yazılmışdur. Tārīḫ Burūsa nā'ibi Eflāṭūn-zāde Meḥemmed'üñdür, bu beytlerdür AE
2 "Bu, Rahmân'ın övülecek saydığı kişinin ışık saçan bir kandilidir. / Teşbih ettiği yüce zâta hasret çekerken, bu dünyanın pisliklerinden kurtuldu. / Cebrail onun gidiş tarihi için 'Cennetlerde ruhunun sığınağı vardır.' didi."
3 bile gitmişler: eṭrāfını ṭolaşmaḳda AE
4 - AE
5 -i taʿbīr u tavṣīf - MK
6 didi // ider - MK
7 - AE
8 naẓīre dimişdür: naẓīresi vardur AE
9 Yā rāmī // memāti - MK "Ey nazar oklarını kalbime fırlatan! Kurtuluş çok uzak. / Canım ve ruhum hâlâ fedadır sana ölümümden önce."

Ve baʿż-ı mektūbınuñ ʿunvānında bu beyti getürmişdür ki şeref-i nesebine delālet ider. Beyt:

سلام كأنفاسي أذا كنت ناطقا
بمدح رسول الله جدي وسيدي[1]

Monlā İbrāhīm Paşa İbn Ḫalīl Paşa[2] İbn İbrāhīm İbn Ḫalīl

Sābıḳda ẕikr olındı ki **[AE 62a]** cedd-i aʿlāsı[3] Devlet-i ʿOṯmāniyye'de evvel ḳāḍī-ʿasker olmışdur ammā babası Ḫalīl Paşa, Sulṭān Murād'a vezīr oldı. Sulṭān Meḥemmed cülūs eyledükde İstanbul fetḥinden ṣoñra Ḫalīl Paşa'yı bir ḫuṣūṣdan ötüri ḥabs idüp cemīʿ-i mālın aldı ve ḥabsde fevt oldı. Ol tārīḫde merḥūm[4] İbrāhīm Paşa Edrine ḳāḍīsi idi. İbrāhīm Paşa'yı daḫı ḳażādan ʿazl eyleyüp ʿulūfe taʿyīn eylemedi. İbrāhīm Paşa beyne'n-nās ḫor ve ḥaḳīr olup dānişmend olmaḳ istedi. **[MK 77b]** Sulṭān Meḥemmed ḫavfından kimesne ḳabūl eylemedi. Ve bi'l-cümle aḥvāli müteġayyir olup ḥattā Burūsa'da Yıldırım Bāyezīd mütevellīsi oldı. Monlā Kirmāstī Burūsa ḳāḍīsi idi. Teftīş idüp muḥāsebesinde küllī münāḳaşa ve elem virdi ve iṭāle-i lisān eyledi ve ʿarż idüp tevliyetden de maʿzūl eyledi. Ṣoñra rūzgār-ı bed-kirdār u nā-hemvār bunı Burūsa'ya muḥtesib eyledi ki andan köti[5] bir manṣıb yoḳ idi. Ḥattā atını kendüsi eyerlerdi.

Bir gün melūl u maḥzūn ve maḥrūm u maġbūn bu ḥālinden müte'eṣṣir ve ʿāḳıbet-i emrinde mütefekkir olup küllīsini terk idüp Şeyḫ[6] ʿĀrif-i bi'llāh Şeyḫ Ḥācī Ḫalīfe ḫıdmetine varup mürīdleri silkine münselik olup faḳr ilbāsına girdi. Baʿż-ı aʿdāsı pādişāha "İbrāhīm Paşa mecnūn oldı, Burūsa tīmār-ḫānesi'nde ʿilāc olınur." dimiş. Bu eṣnāda şeyḫ Burūsa yaylaḳına mürīdleri ile[7] çıḳup -Şeyḫüñ bir atı var idi. Ormanda yitmesün diyü boġazına ceres ṭaḳılmış idi.- şeyḫ baʿż-ı ḥüddāmına "Bu atı İbrāhīm'e īṣāl idin. Binsün, benüm yanuma gelsün, ceres çıḳarmasun."[8] didi. Mürīdleri daḫı

1 "Nefesim gibi huzurdur dedem ve efendim olan Allah'ın elçisini övmek için söylediğim sözler."
2 - MK
3 cedd-i aʿlāsı: aʿlāsı ceddi: AE
4 - MK
5 ednā AE
6 - MK
7 - MK
8 çıkarsun MK

atı İbrāhīm Paşa'ya alup gidüp[1] orman içünde bindi. Arḳasında libās-ı faḳr şeyḫ nidā eyledi ki "Yā İbrāhīm! Atdan benüm yanuma gelmeyince inme." didi.[2] İbrāhīm Paşa "N'ola sulṭānum." diyüp şeyḫ yanına gelince inmedi.[3] Şeyḫ altına ḳoyun postı bıraḳdı "Otur." diyü emr[4] eyledi. Oturdı, eyitdi: "Yā şeyḫ! Ol beni imtiḥān **[AE 62b]** itdügüñ ceresüñ ṣadāsı maşrıḳa ve maġribe yitişse gerekdür." didi.[5] Şeyḫ "Ben daḫı böyle umaram." didi. Ve daḫı şeyḫ[6] eyitdi: "İrte var, İstanbul'a git, andan[7] Amāsiyye'de Şeh-zāde Sulṭān Bāyezīd'den ġāfil olma." didi. İbrāhīm Paşa[8] şeyḫüñ elin öpdi, **[MK 78a]** vedāʿ eyledi. Şeyḫ daḫı ḫayr u bereket ile[9] duʿā eyledi.

Rāvī, İbrāhīm Paşa'dan rivāyet ider[10] ki "İstanbul'a geldüm, yolda Sulṭān Meḥemmed'e dört ḫıdmet-kār ile gezerken rāst geldüm. Böyle gezmek ʿādeti idi. Atumdan indüm, yoluñ bir ṭarafında ṭurdum. Selāmladum, baña baḳdı 'Sen Ḫalīl Paşa oġlı degül misin?' didi. Ben de 'Belī.' didüm, eyitdi: 'Elḥamdüli'llāh cünūnuñ zā'il olmış, irte dīvāna ḥāżır ol.' didi, gitdi. İrte dīvāna vardum. Pādişāh ḥażretleri vüzerāya[11] 'Ḫalīl Paşa oġlı geldi mi?' dimiş,[12] 'Neʿam.' dimişler. 'İmdi ṣoruñ ne maḳūle manṣıb ister?' dimiş. Baña ṣordılar, ben de 'Amāsiyye ḳażāsını isterem.' didüm şeyḫüm vaṣiyyetini riʿāyeten. Tekrār su'āl eylediler, yine Amāsiyye ḳażāsını didüm. 'Arż eyledüklerinde 'El-ān bildüm ki cünūndan ḳurtulmamış daḫı büyük manṣıb isterse virürdüm.' diyüp[13] Amāsiyye ḳażāsını virmiş.[14]

Amāsiyye'ye geldügümde bir vāḳıʿa gördüm. Sulṭān Bāyezīd bir file binmiş ve beni ardına bile almış. Sulṭān Bāyezīd'e buluşduġumda 'Monlā bu manṣıbı sen benümçün ḳabūl eyledüñ. İnşā'allāh [15] baña salṭanat müyesser

1 Mürīdleri // gidüp: dek diyüp rāvī eydür. İbrāhīm Paşa AE
2 didi - MK
3 yanına gelince inmedi: yanında indi. AE
4 emr - MK
5 - MK
6 - MK
7 git andan: var AE
8 İbrāhīm Paşa - AE
9 şeyḫ // ile: şeyḫ ḫayr ile bereket ile AE
10 olınur AE
11 pādişāh // vüzerāya: vüzerāya tuyurmış AE
12 - AE
13 - AE
14 virdüm diyü AE
15 - AE

olursa bile göreyüz.' didi." Çoḳ zamān geçmedi, Sulṭān Meḥemmed fevt olup Sulṭān Bāyezīd Ḫān[1] cülūs eyledükde Amāsiyye'ye emr gönderdi ki "İbrāhīm Paşa ehl ü ʿıyāli ve ecmāl u eṣḳāli ile bile gelsün." diyü. İstanbul'a geldükde Sulṭān Bāyezīd, Monlā Kestellī'yi Rūmili ḳāḍī-ʿaskerliginden ʿazl idüp İbrāhīm Paşa'ya virdi. Ḳāḍī-ʿasker olıcaḳ kendüyi teftīş idüp tevliyetden ʿazl itdüren Monlā **[MK 78b]** Kirmāstī İstanbul'da idi. Gerçi mübārek-bāde geldi ammā ihānet ü ḥaḳāret ide diyü ḫavfından müteḥayyir idi. Ammā İbrāhīm Paşa yüzinden ḥareket idüp şol mertebe[2] ikrām eyledi ki Monlā Kirmāstī itdügine nādim olup **[AE 63a]** ḫavfı ḥayāya mübeddel oldı. Ṣoñra Sulṭān Bāyezīd vezīr-i aʿẓam eyledi baʿdehu vezīr-i aʿẓam iken fevt oldı. Ḳażā vü vezāretde sīret-i ḥasene ve ṭarīḳat-ı müstaḥsene üzere idi. İstanbul'da yevmī altı yüz fuḳarā ṭaʿāmından intifāʿ iderlerdi. Fevt olduḳda sekiz biñ aḳçeden mā-ʿadā aḳçesi bulınmadı.

Monlā Muṣliḥu'd-dīn Muṣṭafā bin Evḥadü'd-dīn el-Yārḥiṣārī

ʿĀlim, ʿālī-ḫimmet, kebīrü'l-ḳadr, ʿaẓīmü'l-ḥürmet idi. ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup baʿdehu[3] Ḫˇāce-zāde ḥıdmetine vāṣıl oldı. Ṣoñra[4] İstanbul'da Murād Paşa Medresesi'ne müderris olup baʿdehu Edrine'de Eski Medrese'ye ve ṣoñra Ṣemāniyye'den birine müderris olup ṣoñra İstanbul ḳāḍīsi oldı. Sulṭān Bāyezīd zamānında on yıl muttaṣıl ḳāḍī oldı ve ḳāḍī iken fevt oldı.

Rivāyet olınur ki vüzerā "İstanbul ḳāḍīlıġını ḳabūl eyle." diyü ibrām eylediler, ḳabūl eylemedi. Ṣoñra[5] Sulṭān Bāyezīd'e ʿarż eylediler ki "İstanbul[6] ḳażāsını ḳabūl eylemedi." diyü. Sulṭān Bāyezīd Ḫān[7] "Ben aña mektūb yazayın." diyü bir mektūb yazdı ki "Ben bilürem ki sen ḳażāya müsteḥaḳsın ve bunı daḫı bilürem ki ḳażāyı senden ġayrısına virürsem Allāhu Teʿālā'ya ʿāṣī oluram. Senden taẓarruʿum[8] budur ki sen[9] ḳażāyı ḳabūl eyleye-

1 - AE
2 Gerçi mübārek-bāde geldi ammā ihānet ve ḥaḳāret ide diyü ḫavfından müteḥayyir idi. Ammā İbrāhīm Paşa luṭf yüzinden ḥareket idüp şol mertebe: ḫavfından mübārek-bāde geldi, ihānet ve ḥaḳāret idicek diyü ḫavfı vardı. AE
3 - AE
4 - AE
5 - AE
6 - MK
7 - AE
8 recām MK
9 - MK

sün." didi. Mektūb vāṣıl olduḳda bi'ż-żarūrī[1] ḳażāyı ḳabūl eyleyüp ḳażāya[2] mübāşeret eyledi.

Merḥūm her ʿulūmda māhir idi ve ʿulemā-yı ʿaṣrı **[MK 79a]** fażlına şehādet iderdi lākin taṣnīfe meşġūl olmadı. Ṣāḥib-i kitāb eydür: [3] "Vebādan firār ḥaḳḳında bir risālesini gördüm, fażlına delālet ider." didi. Ḳażāsından iḳdām üzere olup ẓulme ziyāde ḫavf üzere idi. Ṭoḳuz yüz on bir[4] tārīḫinde İstanbul'da fevt olup mescidi yanında defn olındı.

Monlā Yūsuf bin Ḥüseyn el-Kirmāstī

ʿĀlim ü fāżıl Monlā Kirmāstī'dür.[5] Evā'il-i ḥālinde[6] ʿulemā-yı ʿaṣrından oḳıdu baʿdehu[7] Ḫˇāce-zāde'den taḥṣīl-i ʿulūm eyleyüp baʿż-ı **[AE 63b]** medārise müderris olup Ṣemāniyye'ye vāṣıl oldı. Ṣoñra Burūsa'ya daḫı ṣoñra[8] İstanbul'a ḳāḍī oldı. Ḳażāsında marżiyyü's-sīret ve maḥmūdü'ṭ-ṭarīḳa idi. Ḥaḳḳ üzere Tañrı'nuñ bir ḳılıcı defʿi[9] bāṭıl yirine ḳılıcı idi. Rivāyet olınur ki bir gün küçük dülbend ile mescide varup çıḳduḳda bir maṣlaḥatdan ötüri İbrāhīm Paşa bunı ṭaleb eyleyicek dülbendini tebdīl eylemedi. Mescidden vezīri tercīḥ lāzım gelmesün diyü ol hey'et ile vardı.[10] Vezīr gördükde su'āl eyledi, monlā[11] cevāb virüp "Rabbim ḫıdmetine bu hey'et ile ḥāżır oldum. Vezīrden ötüri hey'et taġyīrine nefsüm ruḫṣat virmedi." didi. Vezīr ḳabūl eyleyüp Sulṭān Bāyezīd'e bu ḥāli ḥikāyet ve ṣalāḥını rivāyet eyledi ve Sulṭān Bāyezīd çoḳ inʿām[12] u iḥsān eyledi. Muṣannefātı çoḳdur. *Muṭavvel*'e ḥāşiyesi ve *Viḳāye*'ye şerḥi vardur ve uṣūl-i fiḳhda bir metni vardur adı *Vecīz*'dür. Ve ʿilm-i meʿānīde bir kitābı vardur. Ṭoḳuz yüz tārīḫinde fevt olup **[MK 79b]** Sulṭān Meḥemmed Cāmiʿi ḳurbında olan mektebi yanında medfūndur.

---

1 - AE
2 - MK
3 - AE
4 sekiz MK
5 Monlā Yūsuf // Monlā Kirmāstī'dir: Monlā Yūsuf ʿālim ü fāżıl Yūsuf bin Ḥüseyn el-Kirmāstī AE
6 Evā'il-i ḥālinde - AE
7 cümleden AE
8 daḫı ṣoñra: baʿdehu MK
9 Ḥaḳḳ // defʿi: Tañrı'nuñ bir ḳılıcı ve ḥaḳḳ AE
10 ol // vardı - AE
11 - AE
12 - AE

Monlā Eşref-zāde

Ḫˇāce-zāde'den oḳıdı. Ḫˇāce-zāde bunuñ ḥaḳḳında faẓīlet-i tāmm ile şehādet iderdi. Ṣoñra Monlā Ṭūsī'den oḳıyup muʿīdi oldı. Feżā'ili meşhūr olup Monlā Ṭūsī'nüñ baʿż-ı ṭalebesi baḥṯlerini Monlā[1] Ṭūsī'ye ʿarż idüp cevābına[2] ḳanāʿat itmezlerdi. Tekrār[3] Eşref-zāde'ye ʿarż iderlerdi, müşkilleri ḥall olurdı. Rivāyet olınur ki aṣlā bir mes'elede şübhesi yoḳ idi. Nādire-i dehr ve vaḥīd-i ʿaṣr idi. Ṣāḥib-i kitābuñ vālidi Eşref-zāde'den oḳıyup[4] rivāyet eyler ki vālidüm[5] "Bańa emr iderdi ki her ʿilmde bir metni maʿnāsın ḥıfẓ eyle." dirdi. "Hem öyle eyledüm. Ḳaçan oḳıyup mertebe-i istiḫrāca vāṣıl olduġumda cemīʿ-i maḥfūẓum defʿaten bańa maʿlūm oldı." didi. Rivāyet ider ki "Eger Eşref-zāde taṣnīf[6] iştiġāline müdāvemet eyleyeydi ḳudemānuñ ẕikri unudılurdı." dir lākin ṭarīḳ-i taṣavvufa mā'il **[AE 64a]** olup zümre-i ṣūfiyyeye mülḥaḳ olup ṣoñra seyyāḥ olup ṭā'ife-i Ḳalenderiyye'nüñ re'īsi oldı. Ṭā'ife-i mezbūre bunı cebren ve ḳahren aḫẕ eylediler. Onlar ile bilādı deverān eyledi, ölince onlarla geçindi.

Monlā ʿAbdu'llāh el-Amāsī

ʿĀlim ü fāżıl idi. ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup Amāsiyye'de müderris olup ṣoñra Merzifon'da müderris oldı. Ṣoñra Amāsiyye'de Sulṭān Bāyezīd Medresesi'ne müderris olup ol medresede fevt oldı. ʿUlūm-ı edebiyyeyi ve uṣūl ü furūʿı ve ḥadīṯ ü tefsīri ʿālim idi. Ṭalebesi metn-i Sekkākī oḳurdı, şerḥe mürācaʿat eylemezdi. **[MK 80a]** ʿİlm-i belāġat naṣb-i ʿaynı idi. Çoḳ kimesne müntefiʿ oldı. Evḳātını ʿilme ve ʿibādete ṣarf iderdi, aḥvāl-i dünyāya iltifātı yoḳ idi.

Monlā Ḥācī Baba eṭ-Ṭosyavī

ʿUlūm-ı edebiyye ve ʿulūm-ı şerʿiyyede māhir ve derse meşġūl idi. Ṭalebeden çoḳ kimesne müntefiʿ olup ṭalebe beyninde taṣnīfi şāyiʿ idi. Naḥvde *Kāfiye* iʿrābı *ve Miṣbāḥ* iʿrābı *ve Ḳavāʿid-i İʿrāb Şerḥi* ve *ʿAvāmil Şerḥi* vardur.

---

1 - MK
2 - AE
3 "Tekrār" kelimesi AE'de "Eşref-zāde" kelimesinden sonra gelmektedir.
4 - AE
5 - MK
6 - AE

Monlā Veliyyü'd-dīn el-Ḳaramanī

Şāʿir Niẓāmī'nüñ babası idi. Kendü vilāyetinde oḳıyup ʿulūm-ı nāfiʿa-dan çoḳ mertebeye vāṣıl oldı. Vaʿẓ u teẕkīr içün baʿż-ı eyyāmda ve mecmaʿ-ı ḫavāṣṣ u ʿavāmda oturup naṣīḥat iderdi. Eṣnā-yı vaʿẓda baʿż-ı ḥāl ʿārıż olup minberden düşerdi. "Veledi tāze iken fevt olmaġı ile[1] ḫaylī maḥzūn olup veledi baʿż-ı ebyāt inşād eylemiş idi.[2] Eṣnā-yı vaʿẓında ẕikr idüp aġlardı, ḥāżırlar bile aġlaşurlardı." Ṣāḥib-i kitābuñ üstādı ʿAlā'ü'd-dīn ki Yetīm dimek ile meşhūrdur, ol rivāyet ider. ʿAllāme-i Taftāzānī'nüñ *Şemsiyye* dībācesi şerḥine ḥāşiyesi vardur. Veledinüñ eşʿārı Rūm'da meşhūrdur. Ḥattā Sulṭān Meḥemmed İstanbul'a daʿvet eyledi, yolda fevt oldı.

Monlā ʿAlā'ü'd-dīn

Fenārī'ye mensūbdur ammā evlād-ı Fenārī'den[3] degüldür. Merḥūm **[AE 64b]** ʿālim ü fāżıl idi. Monlā Ṭūsī'den oḳıyup ṣoñra baʿż-ı medārise müderris olup ṣoñra Ṣemāniyye'ye vāṣıl olup ṣoñra Burūsa'ya ḳāḍī oldı. Ṣoñra Anaṭolı'ya ḳāḍī-ʿasker **[MK 80b]** olup ṣoñra maʿzūl olup teḳāʿüd ṭarīḳi ile seksen aḳçe taʿyīn olındı. Sulṭān Bāyezīd devrinde fevt olmışdur. Seyyid Şerīf'üñ *Şerḥ-i Miftāḥ*'ına ḥāşiyesi vardur ve ʿArabī inşāda yed-i ṭūlāsı var idi.

Monlā Ḳara Sinān

ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıdı ṣoñra baʿż-ı medārise müderris oldı. ʿUlūm-ı ʿArabiyye ve fünūn-ı edebiyyede mahāreti var idi. *Merāḥ*'a şerḥi ve *Şāfiyye*'ye daḫı şerḥi vardur. Çaġmīnī'nüñ *Mülaḥḥaṣ*'ına[4] şerḥi vardur ve Ṣadrü'ş-Şerīʿa'ya ḥāşiyesi[5] vardur.

Monlā Muṣliḥu'd-dīn Muṣṭafā bin Zekeriyyā bin Ayṭoġmış el-Ḳaramanī

ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıdı ṣoñra Mıṣr'a vardı, ʿulemāsından oḳıdı ṣoñra Rūm'a geldi. *Ḍav*'a ḥāşiye yazdı ve Ebü'l-Leyṣ muḳaddimesine şerḥ yazdı, *Tavżīḥ* diyü ad virdi.

---

1 tāze // ile: fevt olup AE
2 - AE
3 evlād-ı Fenārī'den: tevālüd ṭarīḳi AE
4 *Mülaḥḥaṣ*'ına: hey'etde olan muḫtaṣarına MK
5 şerḥi MK

Monlā Muṣliḥu'd-dīn

Monlā ʿAbdu'l-kerīm'üñ ḳayını idi. ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıdı, beynlerinde feżā'ili meşhūr oldı. Baʿż-ı medārise müderris olup[1] Burūsa Murādiyyesi'nde müderris iken fevt oldı.

Monlā Ḳaraca Aḥmed Şemsü'd-dīn

Ḳaraca Aḥmed dimekle meşhūrdur. Baʿż-ı medreselere müderris olup ṣoñra Burūsa'da Yıldırım Ḫān[2] Medresesi'ne müderris olup ol medresede sekiz yüz elli dört tārīḫinde[3] fevt oldı. Cemīʿ-i evḳātını ʿilme ve şuġle ṣarf itmiş idi lākin iştiġāli keṯīr, taḥṣīli ḳalīl idi zīrā kü[n]d-ṭabʿ idi. Bunuñ birle cidd u cehd ile merātib-i ʿāliyeye vāṣıl oldı. Ḥüsām-ı Kātī'ye ḥāşiye yazdı ve *Kūçek Ḥāşiye*'ye ḥāşiye yazdı. *Şemsiyye Şerḥi* Saʿdü'd-dīn'e ḥāşiye yazdı ve *Şerḥ-i ʿAḳā'id*'e ḥāşiye yazdı.

Monlā Şemsü'd-dīn el-meşhūr [MK 81a] bi-Dinḳoz

Bilād-ı Rūm'da baʿż-ı medreseye müderris oldı ṣoñra Burūsa'da Sulṭān Bāyezīd Medresesi'ne müderris **[AE 65a]** oldı. Ol medresede iken fevt olmışdur. Anuñ teṣānīfindendür.[4] *Merāḥ*'a şerḥi vardur ve Mesʿūd-ı Rūmī'nüñ *Ādāb-ı Baḥṯ Şerḥi*'ne ḥāşiyesi[5] vardur ve ṣarfda *Maḳṣūd*'a şerḥi vardur.

Monlā Ṭaşḳun Ṣūfī

ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıdı ṣoñra Monlā Ḫüsrev yanına varup ʿulūm-ı ʿaḳliyyeyi andan tekmīl idüp ṣoñra ṭarīḳ-i taṣavvufa sālik olup Burūsa'da tavaṭṭun eyledi. El-ān Burūsa'daki maḥallesine Ṭaşḳun Ṣūfī Maḥallesi dirler. Vaʿẓ u teẕkīre meşġūl olup nās bundan müntefiʿ olup ziyāde maḥabbet eylediler. Bu ḥālde iken Sulṭān Bāyezīd devrinde fevt oldı. *Raḥimehu'llāh*.[6]

Monlā Muṣliḥu'd-dīn eş-şehīr bi-Baġl el-Aḥmer

Ḳızıl Ḳatır dimek ile meşhūrdur.[7] ʿĀlim ü ʿāmil, muḥibb-i ʿilm, fāżıl idi.[8] Kütüb-i muʿtebereden günde on kitābdan ders virürdi. Ṣāḥib-i kitābuñ

---

1 - AE
2 - AE
3 sekiz // tārīḫinde - MK
4 Anuñ teṣānīfindendür. - MK
5 *Ādāb-ı* // ḥāşiye: ādāb baḥṣine risālesi MK
6 - MK
7 "Ḳızıl // meşhūrdur: yaʿnī Ḳızıl Ḳatır. AE
8 ʿĀlim // idi: ʿĀlim ü fāżıl ve ʿāmil, muḥibb idi. MK

ʿammisi rivāyet ider "İki yıl yanında oḳıdum, bir gün ḫavfumdan ders terk eylemedüm." dir. "Ve yanında fünūn-ı edebiyyeden ve ʿulūm-ı ʿaḳliyyeden bir nesne naḳl olınmazdı illā o mes'eleyi bi-ʿibāretihi naḳl iderdi. Ḥattā iḫtilāf-ı nüsaḫı[1] bile beyān iderdi." diyü rivāyet ider. Bir gün ṭalebesinden birisi bir ḫuṣūṣda ʿinād eyledügi ecilden ġażab idüp "*Maḳṣūd*'dan *Keşşāf*'a varınca bir mes'ele yoḳdur ki ol benüm ḫāṭırumda olmaya. Bu senüñ didügüñ bir yirde yoḳdur." didi. Rāvī-i mezbūr eydür: "Monlā Muṣliḥu'd-dīn bir ḳavlinde ṣādıḳ idüginde şekk yoḳdur." dir.

Burūsa'da Manastır'da müderris olup Sulṭān Meḥemmed Edrine'de Yeñi Medrese'yi virdükde Ṣemāniyye'den bir medrese maḥlūl olup Sulṭān Meḥemmed "Ben maḥlūl olan Ṣemāniyye **[MK 81b]** Medresesi'ni Monlā Muṣliḥu'd-dīn'e virdüm." diyicek vezīr daḫı "Dün añа Edrine'de medrese virdüñüz." diyüp Sulṭān Meḥemmed "Nesne lāzım gelmez, ol buña müsteḥaḳdur." didi. Sulṭān Bāyezīd cülūs **[AE 65b]** eyledükde Manastır Medresesi'ni virüp ṣoñra Edrine'de ikinci medreseyi virüp andan[2] müderris iken fevt oldı.

Merḥūm ḳalīlü'l-liḥye, ḳızıl beñizli, büyük ādem idi. Degme bir at götürmezdi. Derse müdāvemeti kemālinde idi.[3] Ṭalebesinden birisi derse ḥāżır olmasa ḥücresine varup ḫaste ise ḫāṭırun ṣorup ṣaġ ise "Niçün derse ḥāżır olmaduñ?" diyü tevbīḫ iderdi.[4] Ṣāḥib-i kitāb ʿammisinden rivāyet ider ki "Ḳasṭamonı'dan Edrine'ye ṭayum geldi, żiyāfet itmek istedük. Monlādan bir ders güninde żiyāfet iẕn ṭaleb eyledüm ġażaba gelüp 'Neden ki żiyāfeti[5] derse māniʿ ʿadd idüp dersi żiyāfete māniʿ ʿadd itmeyesün. Ṭayuñdan utanuram yoḫsa seni redd iderem.' diyü iẕn virmedi." diyü rivāyet ider.

Monlā Şemsü'd-dīn

Aydın vilāyetinden idi. ʿUlemā-yı Rūm'dan oḳıyup ṣoñra bilād-ı ʿAcem'e varup[6] ʿulemāsından oḳıyup ṣoñra ʿArabistān'a[7] varup ʿulemāsından oḳıyup

1 iḫtilāf-ı nüsaḫı: iḫtilāfātını MK
2 - AE
3 Derse // idi. - AE
4 niçün // tevbīḫ: tevbīh u taḳrīʿ iderdi. "Niçün derse ḥāżır olmaduñ?" diyü AE
5 ders // żiyāfeti -MK
6 ʿAcem'e varup: ʿAcem'de AE
7 bilād-ı ʿArab'a AE

ʿilm-i belāġatda māhir olup ve ʿilm-i edvār ve fenn-i mūsiḳarda fā'iḳ-ı aḳrān nādire-i zamān oldı. Bilādına gelüp Sulṭān Meḥemmed yanında vāsıṭa-i naġam ile niʿama vāṣıl oldı. Baʿdehu Sulṭān Meḥemmed yanında sū'-i edebi ẓāhir olmaḳ ile yanında[1] olan taḳarrübi teneffüre mübeddel[2] ve ḥużūrı fütūre muḥavvel oldı. Burūsa'ya gelüp nāsdan ʿuzlet idüp vaḳt-i żarūretde ṭaşra[3] çıkup naġamāt ehli yanında cemʿ olup bir ṣanʿat ʿarżına birḳaç[4] aḳçe alup bunuñ ile birḳaç aḳçe cemʿ idüp ol döñince yine ṭaşra çıḳmazdı. Yetīme nām ḳızı ile muṣāḥib idi. Āḫir-i **[MK 82a]** ʿömrinde dimāġı muḫtell oldı. Muṣāḥabet-i sulṭāndan dūr ve iʿtibār u iltifātdan mehcūr olmaḳ ile melūl u maḥzūn, āḫir-i kār mecnūn oldı. Bir kimesne bir hediyye getürse zehri var diyü yimezdi. Ḳaṣā'id-i ʿArabiyye vü Fārsiyye vü Türkiyye naẓm idüp ekābiri medḥ iderdi. Her ḳaṣīde ki uslūbı medḥ idi, taṣḥīfi hicv u ḳadḥ idi. Ve ʿilm-i **[AE 66a]** edvārda taṣnīfi vardur ki ehli beyninde dā'ir ile'l-ān meşhūr, elsine-i nāsda sā'irdür.

Monlā Melīḥī

Vilāyet-i Aydın'dandur. ʿUlemāsından oḳıyup ʿulūmda māhir oldı. Baʿdehu[5] bilād-ı ʿAcem'e varup ʿulemāsından oḳıdı, Mevlānā[6] ʿAbdu'r-raḥmān-ı Cāmī ile şerīk oldı.[7] Soñra Rūm'a gelüp evvel-i fetḥ zamānında İstanbul'da tavaṭṭun eyledi. Ṣoñra şürb-i ḫamra mübtelā olup bekrī oldı, ölince bu ḥāl üzere göçdi.

Ṣāḥib-i kitābuñ vālidi rivāyet ider ki "*Ṣıḥāḥ-ı Cevherī* Monlā Melīḥī'nüñ ḥıfẓında idi." dir. "Ḳaçan bir lüġatde şübhemüz olsa Monlā Melīḥī'ye ṣorarduḳ. Ol kelimeye müteʿalliḳ nesne ḥıfẓından taḳrīr iderdi." diyü rivāyet ider.

Ṣuleḥādan birisi rivāyet ider ki "'Acem'de Monlā ʿAbdu'r-raḥmān-ı Cāmī'yi ziyāret eyledüm. Ben Rūm'a müteveccih idüm. Monlā Cāmī baña[8] bir risāle virüp eyitdi kim 'Rūm'da benüm[9] bir şerīküm vardur,

1 - MK
2 teneffüre mübeddel: sū'-i edeb vāḳiʿ olmaḳ teġarrübe mübeddel AE
3 - AE
4 bir AE
5 - AE
6 - AE
7 - AE
8 - AE
9 virüp // benüm: virdi ben AE

şimdi İstanbul'da işitdüm. Bu risālemi aña īṣāl eyle.' didi. Çünkim[1] İstanbul'a geldüm, ben bunı Monlā Cāmī ile şerīk ü muṣāḥib olduġından[2] ʿulemā vü ṣuleḥādan ẓann iderdüm meger mey-ḫānede yatur ḳalḳar imiş. Hele buldum, Monlā Cāmī'nüñ selāmını īṣāl eyledüm, risāleyi virdüm **[MK 82b]** ve ferāġladı 'Ḳader beni fücūre onı ṣalāḥa sevḳ eyledi ﴿وَكَانَ اَمْرُ اللهِ قَدَرًا مَقْدُورًا﴾[3] risāleyi ḳabūl eyleyüp 'Ben bu televvüs ü tedennüs ile bu risāle-i laṭīfe-i naẓīfeye naẓar eylemek münāsib degül.' diyü risāleyi yine bañа virdi. Ben selām virdüm, döndüm, ol zār u zār aġlayu ḳaldı."

Rivāyet olınur ki Sulṭān Meḥemmed istimāʿ eyledi ki "Monlā Melīḥī şürb-i ḫamr idüp bezzāzlar çārsūsında şarāb ṣaçar." didiler. Mey-ḫānecilere "Monlā Melīḥī'ye ḫamr virmeñ." diyü muḥkem tenbīh u tehdīd ve ḳatl ile vaʿīd eyleyüp kendüye on beş aḳçe vaẓīfe[4] taʿyīn eyledi. Bir zamān ṣalāḥ-ı nefs[5] üzere olup bir gün yine ser-ḫoş görüp Sulṭān Meḥemmed'e ḫaber virdüklerinde getürdüp[6] ḳoḳladılar. Aġzından rāyiḥa-yı ḫamr bulınmayıcaḳ Sulṭān Meḥemmed "Ṭoġrı söyle bu sekr sañа nedendür?" didükde cevāb virdi ki "Ḫamr ile ḥuḳne eyledüm." didi.[7] Sulṭān **[AE 66b]** Meḥemmed gülüp ḳoyıvirdi. Monlā Melīḥī eyitdi: "ʿAcebdür bu ḫalḳ benümçün ḫalḳ üzerine ḫamr ṣaçar dirler imiş. Ben ḫamr bulsam ḳaṭresini żāyiʿ mi iderdüm?" didi. Çoḳ zamān geçmedi fevt oldı.

Monlā Sirāc

İstanbul'da Sulṭān Meḥemmed Ḫān[8] Cāmiʿi'nde ḫaṭīb idi. Aṣlı[9] bilād-ı ʿAcem'den olup ümerāsı yanında maḳbūl idi. Ḳaçan[10] bilād-ı ʿAcem'de fitne vāḳiʿ olduḳda terk ṣūretinde Rūm'a çıḳup[11] Burūsa'ya geldi. Ol zamānda Burūsa'da Monlā ʿAlī el-Fenārī ḳāḍī idi. Bilād-ı ʿAcem'de āşināliġları olmaġı ile Monlā Sirāc meclisine geldükde Monlā ʿAlī bilüp taʿẓīm eyleyüp

1 didi. Çünkim - AE
2 şerīk // olduġından: muṣāḥabetde AE
3 Kur'ân-ı Kerîm, Ahzab Sûresi, 33/38, "*Allah'ın emri kesin kaderdir.*"
4 - AE
5 - AE
6 ḫaber //getürdüp - AE
7 -MK
8 - AE
9 - AE
10 - AE
11 geldi AE

meclisinde cümlenüñ üstine oturdı.[1] Ḫalḳ müteḥayyir olup bir Türk'e ne ʿaceb riʿāyet eyledi didiler. Ṣoñra Monlā ʿAlī, Monlā **[MK 83a]** Sirāc'ı Sulṭān Meḥemmed'e gönderüp aḥvālini iʿlām eyledi. İstanbul'a geldükde Sulṭān Meḥemmed Cāmiʿi'nüñ bināsı tamām olup bir münāsib ḫaṭīb istediler. Sulṭān Meḥemmed, Monlā Sirāc'ı getürdi, diñledi. Ġāyet begenüp cāmiʿine ḫaṭīb eyledi, günde elli aḳçe vaẓīfe taʿyīn eyledi.

Ḫuṭbe oḳurken ṣadr-ı ḫutbesinde الحمد لله الذي وصف الحامدين بالحامد, إني حامد على نعمائه الحمد لله[2] didügine[3] Ḫaṭīb-zāde buña iʿtirāż eyledi. صواب وصفى الحامدون بالمحامد[4]'dür didi. Ṣāḥib-i kitāb eydür: "Merḥūm Monlā[5] vālid babasınuñ kelāmını oġlı kelāmından tercīḥ eyledi. Söz ḫaṭībüñdür, İbn Ḫaṭīb'üñ degüldür." didi. Yaʿnī إني حامد[6] cümle-i istināfiyyedür ve taḳdīr-i kelām ḳaçan Allāhu Teʿālā ḥāmidleri meḥāmid ile ṣıfatlayıcaḳ ben daḫı Allāhu[7] Teʿālā'nuñ niʿmetleri üzerine Allāhu Teʿālā'ya ḥamd iderem." didi. "Bu bir nüktedür, muʿteriżüñ kelāmı bundan ḫālīdür." didi. Merḥūm Monlā Sirāc edīb u lebīb, belāġat u feṣāḥat ṣāḥibi idi. Ḫuṣūṣan ʿilm-i belāġatda ve ḥüsn-i elḥānda bī-naẓīr idi.

Monlā Ḳuṭbü'd-dīn el-Ḥekīm el-ʿAcemī

Merḥūm baʿż-ı mülūk-ı ʿAcem'e vezīr olup ṣoñra bilād-ı Rūm'a riḥlet eyleyüp Sulṭān Meḥemmed ḫıdmetine[8] **[AE 67a]** yitişüp Sulṭān Meḥemmed ġāyet ikrām eyledi. Her günde beş yüz aḳçe vaẓīfe ve ayda yigirmi biñ aḳçe taʿyīn eyledi, sā'ir iḥsānından ġayrı.[9] Sulṭān Meḥemmed zamānında ḥużūr ve refāhiyet ile geçindi. ʿİlm-i ṭıbda ġāyet de māhir idi, sebeb-i taḳarrübi bu idi.

Monlā Ḥekīm Şükru'llāh eş-Şirvānī

Vaṭanında taḥṣīl-i ʿulūm eyleyüp baʿdehu Rūm'a geldi.[10] Sulṭān Meḥemmed ḫıdmetine yitişdi. Ṭabīb idi lākin ʿilm-i ḥadīṯ ü tefsīrde ve ʿulūm-ı

1 meclisinde // oturdı: meclisini ḳaldurdı. AE
2 "Hamd edenleri hamda layık sıfatlarla niteleyen Allāh'a hamd olsun."
3 - AE
4 "Doğrusu hamd edenlerin hamda layık sıfatlarla nitelediği Allāh'a hamd olsun."
5 - MK
6 "Ben hamd ederim."
7 Tengri MK
8 - MK
9 sā'ir // ġayrı. - MK
10 vaṭanında // geldi: vaṭanından Rūm'a geldi. AE

ʿArabiyye'de kāmil idi. Ḥacc niyyetine Mıṣr'a varup ʿulemā-yı **[MK 83b]** Mıṣr'dan ḥadīṯ oḳıdı Şeyḫ Seḫāvī gibi ve ġayrı gibi. Ve daḫı Rūm'da Monlā Gürānī'den daḫı ḥadīṯ istimāʿ eyledi. Her birisi buna icāzet virdi ve her biri bunuñ ḥaḳḳında ʿilm ü ṣalāḥ ile şehādet eyledi. Sulṭān Meḥemmed zamānında fevt oldı. *Raḥimehu'llāhu teʿālā.*[1]

Monlā Ḫˇāce ʿAṭā'u'llāh el-Ḥekīm el-ʿAcemī[2]

Aṣlı Kirmān zemīndendür.[3] Bilād-ı ʿAcem'de ʿulemāsından oḳıdı. Sulṭān Meḥemmed zamānında Rūm'a geldi, Sulṭān Bāyezīd zamānında fevt oldı. ʿUlūm-ı ʿaḳliyye ve fünūn-ı şerʿiyyede ʿālim olduġından mā-ʿadā ʿilm-i ṭıbda ve ʿulūm-ı riyāżiyyede ve zīc ü taḳvīmde māhir idi. Ṣāḥib-i kitāb eydür:[4] ʿUlūm-ı riyāżiyyede çok risālesini gördüm *Ḥall-i Usṭurlāb* gibi ve *Rubʿ-ı Muceyyeb* ve *Muḳanṭarāt* gibi. Ve evzān maʿrifetinde bir risāle-i laṭīfesini daḫı[5] gördüm. Ve baʿż-ı üstādlarumdan istimāʿ eyledüm, didiler ki "Hīç bir ʿulūm görmedük ki bunuñ ol ʿulūmda mahāreti olmaya." diyü rivāyet ider.

Monlā Ḥekīm Yaʿḳūb

ʿUlūm-ı ṭıbda tamām mahāreti olduġı ecilden Sulṭān Meḥemmed yanında muḳarrib oldı. Yahūdī idi,[6] Yahūdī iken Sulṭān Meḥemmed Dīvān-ı ʿĀlī'de defter ḥāfiẓı eyledi ṣoñra Müslimān olıcaḳ vezīr eyledi. Vaḳtā ki Ḳaramanī Meḥemmed Paşa vezīr olduḳda buña **[AE 67b]** ḥased eyledi. İttifāḳ Sulṭān Meḥemmed marīż olup Sulṭān Meḥemmed yanında Ḥekīm Lārī'yi medḥ eyledi. Sulṭān Meḥemmed, Ḥekīm Lārī'yi getürdi. Lārī Ḥekīm, Monlā[7] Yaʿḳūb'uñ itdügi ʿilācda taḫṭi'e eyledi ve ʿilācını taġyīr eyledi.[8] Sulṭān Meḥemmed'e żaʿf ġalebe idüp tekrār[9] Ḥekīm Yaʿḳūb'ı daʿvet eyledi. Ḥekīm Yaʿḳūb gelüp[10] Sulṭān Meḥemmed'i gördügi gibi bildi ki ʿilācdan

1 *Raḥimehu'llāhu teʿālā.* - MK
2 -MK
3 aṣlı // zemīndendür. - AE
4 - AE
5 - AE
6 Yahūdī idi -MK
7 - AE
8 ʿilācda // eyledi: muʿāleceyi taḫṭi'e ve taġyīr eyledi. MK
9 - AE
10 - AE

ḳalmış, artuḳ ʿilāc eylemedi[1] **[MK 84a]** ve Lārī'yi taḫṭi'e daḫı eylemedi zīrā olmış olıcaḳ. Çoḳ zamān geçmedi Sulṭān Meḥemmed fevt oldı.

Ve Ḥekīm Yaʿḳūb'uñ cümle-i aḫbārından birisi budur kim "Ol zamānda aḳ tenlü bir ādem var idi, bedeni ḳapḳara oldı. Ol zamān ṭabībleri bu marīżi taʿyīne ḳādir olmadılar, ḳande ḳaldı ki ʿilāca ḳādir olalar. Ḥekīm Yaʿḳūbʿa varup ḥālini ḥikāyet ve marażından şikāyet eyledi. Ḥekīm Yaʿḳūb 'Bu maraż kitāblarda yoḳdur, fe-ammā buña behaḳ-i şāmil dirler.' didi. 'İlāc eyledi, ḫalāṣ olup yine beyżā oldı."

Ve daḫı rivāyet olınur ki "Bir kimesne marīż oldı. Aġzından ḳan aḳardı ve cemīʿ yidügini ve içdügini ḳay' iderdi. Eṭibbā buña ʿilācda ʿāciz ḳaldılar. Ol daḫı Ḥekīm Yaʿḳūb'a geldi, ḥālini ʿarż eyledi. Ḥekīm Yaʿḳūb 'Bir miḳdār ṣabr eyle.' didi, evine girdi. Ṭaʿām çıḳardı, içinde keçi eti var idi. 'Ekl eyle.' diyü ibrām eyledi ve bi'l-cümle güçle yidürdi, hemān istifrāġ eyledi. Yidügi ṭaʿām ile iki üç miḳdārı iri kene çıḳdı ve ḳurād kene çıḳdı. Ḥekīm ol marīża eyitdi:[2] 'Ḳalḳ imdi bu marażdan ḫalāṣ olduñ.' didi. Şāgirdleri ʿacebe ḳalup bu ʿilācuñ sırrını ṣordılar. Cevāb virdi ki 'Aġzından aḳan ḳandan bildüm ki miʿdesinde ḳurād vardur. Ṭaʿāmı hażm idemeyüp ḳay' eyledügi anuñçündür. Ḳurād ise kelb etini sever. Ṭaʿāmda vāḳiʿ olan keçi eti didügüm kelb eti[3] idi. Laḥm-i kelb **[AE 68a]** miʿdesine varduġı gibi ḳurād cemʿ oldı ṣoñra virdügüm şerbet istifrāġ itdürdi. **[MK 84b]** Ṭaʿām ile ḳurād bile çıḳup ḫalāṣ oldı.' didi. Ve bu bir ʿilācdur ki ḥāliyā olan eṭibbānuñ birisinüñ ḫāṭırına da gelmez meger ki selefde geçen ḫāẕıḳlar ola."

Ve Ḥekīm Yaʿḳūb'uñ[4] cümle-i aḫbārından birisi daḫı[5] budur ki "Civārında bir ḫātūn ṭamdan düşdi. Dil aġız virmedi, ne teneffüsi var ve ne ḫod nabżınuñ ḥareketi var. İllā bu ḳadar var ki ḥarāreti münḳaṭıʿ olmadı. Bunuñ emrinde eṭibbā müteḥayyir oldılar. Ḥekīm Yaʿḳūb'a mürācaʿat eyledüklerinde baḳdı, gördi, bir igne getürtdi. Ḳarnına ṣoḳınca gözün açdı ve ḳalḳdı, gūyā ki hīç nesne olmadı. Eṭibbā bu ʿilācuñ sebebinden su'āl

1 söylemedi AE
2 Ḥekīm // eyitdi - AE
3 eti // eti: var keçi eti kelb etinden AE
4 Ḥekīm Yaʿḳūb'uñ - AE
5 - AE

eylediler. Cevāb virdi ki 'Bu ḫātūn yüklü idi. Ḳaçan ki ṭamdan düşdi, ḳarnında[1] veled eli ile yürek ṭamarını[2] ṭutdı. Anuñçün bu ḫātūna ġaşy 'ārıż oldı. Ḳaçan ki igneyi ḫātūnuñ ḳarnına ṣoḳdum, veledüñ eline igne batduġı gibi elini çekdi ve bu ġaşy daḫı zā'il oldı.' diyü cevāb virdi." Bu mertebe ne ḳadar ḥaẕāḳat iḳtiżā ider ma'lūmdur.

Monlā Ḥekīm Lārī

'Acemī idi, Rūm'a gelüp Sulṭān Meḥemmed ḫıdmetine vāṣıl oldı. Merḥūm ṭıbda māhir idi illā bu ḳadar var ki Vezīr Ḳaramanī Meḥemmed Paşa'ya[3] mutāba'at ve hevāsına muṭāva'at ile merḥūm Sulṭān Meḥemmed'üñ 'ilācında ḫaṭā eyledi ki Ḥekīm Ya'ḳūb ḳıṣṣasında meẕkūrdur. Ṣāḥib-i kitāb eydür: Ben bu ḳıṣṣayı Seyyid İbrāhīm-i Amāsī'den istimā' eyledüm ki Ebī Eyyūb-ı Enṣārī mezārı civārında mutavaṭṭın idi.

Monlā Ḥekīm-i 'Arab

'İlm-i ṭıbbı 'Arab'da tekmīl eyledi ṣoñra Rūm'a gelüp Üsküb'de sākin Emīr 'Īsā Beg bin İsḥāḳ Beg ḫıdmetine vāṣıl oldı. 'Īsā Beg kemāl **[MK 85a]** i'zāz u ikrām eyledi, bunuñ sebebi ile çoḳ māla vāṣıl oldı. 'Īsā Beg kemāl-i[4] 'ilm-i ṭıbda **[AE 68b]** ṣadāsı Sulṭān Meḥemmed'e vāṣıl olup Sulṭān Meḥemmed bunı da'vet eyleyüp ikrām eyledi. Kenef-i ḥimāyetinde vüs'at ile 'ayş eyledi. Merḥūm 'ilm-i ṭıbda ḥāẕıḳ ve kerīmü'n-nefs idi. Fuḳarāyı rā'ī, taṭyīb-i ḫāṭır-ı mesākīne sā'ī idi.

Monlā Altuncı-zāde

'Ālim u zāhid idi. İbn Ẕehebī ya'nī Altuncıoġlı dimekle meşhūrdur. Ṭıbbı sebebi ile Sulṭān Meḥemmed ḫıdmetine vāṣıl olup ṭıbb u ṣalāḥı sebebi ile[5] ikrām u zühd u vera'ı bā'iẕ-i iḫtirām oldı. Şeyḫ, nūrānī, kelimāt-ı rūḥ-efzāsı rūḥānī idi. Yaş ot bilmekde ġāyet de māhir idi. Her ne ot ki gösterür adı,[6] ismi ve resmi ile ḫaber virürdi ve menāfi'ini ve ẓārr u nāfi'ini

1 ḳadından olan MK
2 yürek ṭamarını: yüregi AE
3 Paşa'nuñ re'yine AE
4 'Īsā // kemāl-i - AE
5 sebebi ile: bādī-i MK
6 gösterür adı: gösterürlerdi AE

bilürdi. Rivāyet olınur ki Ḥażret-i Risālet'i her ayda düşinde görürdi.[1] Ṣāḥib-i kitābuñ baʿż-ı üstādı rivāyet ider ki "Bevl mecrāsında yaʿnī sidügi yolında et bitmiş. Eṭibbāya ʿarż eyledüm 'Ḥāşā ẕekerini ḳaṭʿ eyle, 'ilācı budur.' didiler. Altuncı-zāde'ye vardum, ḥālümi ḥikāyet ve bu marażdan şikāyet idüp derdüme devā ve marażıma şifā ṭaleb idüp eṭibbānuñ cevāb-ı nā-ṣavābını rivāyet eyledügümde tebessüm eyledi. Hemān[2] bir pāre ḳalay getürdüp küçük ve büyük igneler düzdi. İncelikde ve yoġunluḳda birbirinden mütefāvit idi. Sidük yolına evvelā ince igneyi[3] ṣoñra yoġuncasını ve[4] daḫı yoġunın ṣoḳdı. Bir gün ve bir gice geçmeden sidük yolı açıldı. Ve baña emr eyledi ki 'Bir yıla degin daḫı ḳalaydan[5] yoġunca igne ṣoḳmaḳdan ḫālī olmayasun.' didi." diyü rivāyet eyledi.[6] Ve bi'l-cümle nevādir-i eyyāmdan idi. *Raḥimehu'llāhu teʿālā.*[7]

VE MİN-MEŞĀYİḪİ FĪ-ZEMĀNİHİ[8]

[MK 85b] Şeyḫ Aḳşemsü'd-dīn[9]

Aḳşemsü'd-dīn dimek ile meşhūrdur. Şeyḫ Şihābü'd-dīn-i **[AE 69a]** Suhreverdī ḥażretleri neslindendür. Şām-ı şerīfde ṭoġmışdur.[10] Ṣabī iken babası ile Rūm'a gelüp ʿilme meşġūl oldı. Tekmīl-i ʿulūm-ı nāfiʿa[11] eyleyüp ḥattā ʿOṯmāncıḳ'da müderris oldı lākin ṭarīḳat-ı ṣūfiyyeye mā'il idi. Baʿż-ı ṣuleḥā bunı Şeyḫ Ḥācī Bayram ḫıdmetine sevḳ iderdi illā bu ḳadar var ki bunuñ Ḥācī Bayram'a nevʿī inkārı var idi. Zīrā Ḥācī Bayram nāsdan su'āl idüp ḥavā'ic-i fuḳarā vü medyūnīn içün esvāḳda devr iderdi.[12]

Ol zamānda Şām'da[13] Şeyḫ Zeynü'd-dīn-i Ḥāfī'nüñ ṣadāsını işitdi. Tedrīsi terk eyledi, aña müteveccih oldı. Ḥaleb'e varduḳda düşinde gördi ki

1 Rivāyet // görürdi. - MK
2 - AE
3 ince igneyi: inceyi MK
4 ṣoñra MK
5 "ḳalaydan" kelimesi AE'de "yoġunca" kelimesinden sonra "ḳalayı" şeklinde gelmektedir.
6 didi // eyledi. - MK
7 *Raḥimehu'llāhu teʿālā.* - MK
8 Ve min // zemānihi: Merḥūm // meşāyiḫindendür AE
9 Şeyḫ Aḳşemsü'd-dīn: Şeyḫ Aḳşemsü'd-dīn Şeyḫ Şemsü'd-dīn Meḥemmed bin Ḥamza AE
10 Şām-ı // ṭoġmışdur: Şām'da ṭoġdı. AE
11 ʿulūm-ı nāfiʿa - AE
12 iderdi: iderdi, dirdi. AE
13 - AE

boynında bir zencīr var bir ucı Ḥācī Bayram elinde. Biʿż-żarūre yine dönüp[1] ʿOṯmāncıḳ'a gelüp Ḥācī Bayram ṭarafına müteveccih oldı. Geldi, gördi ki mürīdleri ile ekin biçerler. Şeyḫ Ḥācī Bayram buña çoḳluḳ[2] mültefit olmadı. Aḳşemsü'd-dīn daḫı[3] mürīdleri ile ekin[4] biçmege meşġūl oldı. Çünki ṭaʿām zamānı oldı,[5] fāriġ oldılar, ṭaʿām geldi. Ḥācī Bayram Sulṭān,[6] fuḳarāya tevzīʿ eyledi. Bir miḳdārını daḫı köpeklere virdi, ḳaṭʿan Aḳşemsü'd-dīn'e iltifāt itmedi.[7] Aḳşemsü'd-dīn daḫı hemān gelüp[8] köpekler ile bile yimege meşġūl olduḳda şeyḫ çağırdı "Yā köse! Bañа yaḳın gel, ḳalbümi alduñ." didi. Baʿdehu Ḥācī Bayram Sulṭān[9] yanında ṭarīḳat-ı ṣūfiyyeyi tekmīl eyleyüp kerāmāt-ı ʿaliyye ve maḳāmāt-ı seniyyeye vāṣıl oldı. Cümle-i menāḳıbındandur. Nitekim ṭabīb-i ebdān olduġı gibi ṭabīb-i ervāḥ-ı insān olmış idi. Ve daḫı yaş otlar her ne maraża devā ve ne maḳūle dā'ye şifā ise **[MK 86a]** "Ben fülān maraża şifāyum." diyü Aḳşemsü'd-dīn'e nidā ve semʿine vāṣıl olıcaḳ ṣadā iderlerdi.

Ve cümle-i aḫbārındandur. Vezīr Ḫalīl Paşa oġlı Süleymān Çelebi, Sulṭān Murād Ḫān[10] zamānında ḳāḍī-ʿasker idi. Babasınuñ vezāreti zamānında Edrine'de marīż oldı. Vezīr-i mezbūr,[11] oġlına duʿā ve marażına şifā vü devā olsun diyü Aḳşemsü'd-dīn'i daʿvet eyledi.[12] Şeyḫüñ ḫulefāsından **[AE 69b]** ʿAbdu'r-raḥmān bin Mıṣrī eydür: "Ben şeyḫ ile bile vardum. Marīż üzerine dāḫil olduḳda pādişāhuñ eṭibbāsı[13] marīżüñ ḥavālīsinde eṭibbā-yı sulṭān otururlar, ʿilāc içün edviye iḥżār eylemişler. Şeyḫ eṭibbāya 'Bu ne marażdur ki bu ʿilācı idersüz?' didi. Eṭibbā 'Bu fülān marażdur.' didiler, şeyḫ eyitdi: 'Buña sersām ʿilācı gerekdür.' diyicek eṭibbā inkār idüp marīżüñ yanından gitdiler. Hemān şeyḫ eline devāt u ḳalem alup esāmī-i edviye yazup ve

1 - AE
2 - AE
3 - AE
4 - AE
5 Çünki // oldı. - AE
6 Ḥācī // Sulṭān - AE
7 Aḳşemsü'd-dīn'e // itmedi: Şeyḫ Şemsü'd-dīn'e mültefit olmadı. AE
8 hemān gelüp - AE
9 Baʿdehu // Sulṭān: Ḥācī Bayram AE
10 - AE
11 Vezīr-i mezbūr: vezīr AE
12 "Aḳşemsü'd-dīn'i daʿvet eyledi." cümlesi AE'de "Vezīr-i mezbūr" terkibinden sonra gelmektedir.
13 pādişāhuñ eṭibbāsı - MK

yanına cemʿ itdürüp ʿilāc eyledükde fi'l-ḥāl nefʿi müşāhede olındı. Ḥālbuki şeyḫ ḥāl-i marażdan istifsār ve ʿalāmetinden istiḫbār eylememiş idi." İbn Mıṣrī eydür: "Vaḳtā ki marīż yanından ṭaşra çıḳduḳ, eyitdi: 'Eger ben sākit olaydum ʿilāc-ı mezbūr ile eṭibbā marīżi elemnāk belki helāk itmeleri muḳarrer idi.' didi." diyü rivāyet eyledi.

Ḥikāyet olınur ki ḳaçan[1] Sulṭān Meḥemmed İstanbul'u fetḥ murād eyledükde Şeyḫ Aḳşemsü'd-dīn'i[2] cihāda daʿvet eyledi ve Şeyḫ Aḳbıyıḳ'ı daḫı daʿvet idüp bu ikisine Aḥmed Paşa İbn Veliyyü'd-dīn'i fetḥ-i mezbūre duʿā[3] eylesünler diyü gönderdi. Aḳbıyıḳ mecẕūb idi, andan nesne **[MK 86b]** ḥāṣıl olmadı ammā Şeyḫ Aḳşemsü'd-dīn eyitdi: "İnşā'allāh İstanbul ḳalʿasına Müslimānlar ḳuşluḳ vaḳtinde fülān mevżiʿden dāḫil olurlar." Ve Aḥmed Paşa'ya eyitdi: "Sen ol ḥīnde Sulṭān Meḥemmed'üñ yanında olursın." didi.

Ṣāḥib-i kitāb eydür: "Şeyḫ Aḳşemsü'd-dīn'üñ baʿż-ı evlādı baña ḥikāyet eyledi ki 'Şeyḫüñ didügi vaḳt gelüp ḳalʿa fetḥ olınmadı. Pādişāh ṭarafından bize ḫavf-ı ʿaẓīm ḥāṣıl oldı. Şeyḫüñ çādırına vardum, bir ḫıdmet-kār ḳapuda ṭurur. Beni içerü ḳomadı. Zīrā şeyḫ 'İçerü kimesne ḳoma.' diyü ışmarlamış. Çādıruñ etegini ḳaldurdum, gördüm. Şeyḫ secdede ṭopraġa yüzin urmış, başı açıḳ tażarruʿ idüp **[AE 70a]** başını ḳaldurmadı. Baʿdehu[4] ayaḳ üzere ḳalḳup '*Elḥamduli'llāhi teʿālā* İstanbul'uñ fetḥini bize iḥsān eyledi.' didi. Baḳdum idi, ġāzīler[5] dāḫil-i ḥiṣār[6] olmışlar gördüm.' diyü rivāyet eyledi." diyü ḥikāyet ider. Ḳaçan[7] Sulṭān Meḥemmed ḥiṣāra[8] dāḫil olduḳda baḳdı, yanında Aḥmed Paşa'yı gördi, eyitdi: "Bu fetḥ şeyḫüñ ḫaberi üzere[9] ḫayr duʿāsı ṣemeresidür. Ben fetḥden mesrūr degülüm, hemān sürūrum zamānumda bu maḳūle kimesne bulınduġındandur." didi.

1 Ḥikāyet // ḳaçan - AE
2 Şeyḫ Aḳşemsü'd-dīn'i: şeyḫi AE
3 teveccüh MK
4 ḥattā AE
5 ġuzāt AE
6 ḥışn AE
7 - AE
8 ḥışna AE
9 ḫaberi üzere - MK

Bir günden ṣoñra Sulṭān Meḥemmed, şeyḫüñ çādırına geldi. "Sana bir ḥācete geldüm." didi. Şeyḫ eyitdi: "Buyuruñ." Sulṭān Meḥemmed eyitdi:[1] "İsterem ki birḳaç gün[2] senüñ yanında ḫalvete girem." didi. Şeyḫ redd eyledi. Sulṭān Meḥemmed tekrār ibrām eyledükde[3] şeyḫ "Lā." didi, cidden bu sözini ḳabūl eylemedi. Sulṭān Meḥemmed ġażaba gelüp[4] "Bir Türk yanına gelür, bir söz ile ḫalvete girer. Sen benüm bu sözümi bu ḳadar tażarruʿdan ṣoñra yine redd eyledüñ." didi. Şeyḫ eyitdi: "Seni bundan redd itdügimüñ sebebi budur ki[5] ḫalvete **[MK 87a]** dāḫil olursañ leẕẕetini müşāhede idersin daḫı salṭanat sevdāsı gidüp umūr-ı salṭanat ve aḥvāl-i reʿāyā ve memleket muḫtell olup Allāhu Teʿālā'nun ġażabına maẓhar oluruz." didi. "Ḫuṣūṣan ḫalvetden ġaraż taḥṣīl-i ʿadāletdür. Şöyle eyle, şöyle eyle." diyü baʿżı naṣīḥat eyledi. Ṣoñra Sulṭān Meḥemmed[6] iki biñ altun gönderdi, ḳabūl eylemedi.

Sulṭān Meḥemmed, şeyḫ yanından gitdükde Aḥmed Paşa'ya eyitdi: "Gitdügüm zamānda[7] şeyḫ baña ḳalḳmadı." diyü te'eṣṣür ü te'essüf iẓhār eyledi daḫı[8] Aḥmed Paşa eyitdi: "Şeyḫ sizde ġurūr müşāhede eyledi bu fetḥ sebebi ile. Zīrā bu maḳūle fetḥ, selāṭīn-i māżīyeden bir ferde naṣīb olmamışdur. Şeyḫ sizi terbiyet idüp ġurūruñuzı defʿ murād idindi." didi. Bu günden ṣoñra Sulṭān Meḥemmed ṣāliṣ-i āḫirde gice ile ḫaber gönderdi,[9] şeyḫi daʿvet eyledi. Şeyḫ gice ile vaḳt-i mezbūrda varup **[AE 70b]** ümerā her biri gelüp şeyḫüñ elin öpdiler. Şeyḫ eydür: "Ḳarañluḳ idi, bilmedüm bir şaḫṣ geldi. Rūḥum bildi ki Sulṭān Meḥemmed'dür. Muḥkem ṭutdum, bunı ḳoçdum, ditredi, düşmege yaḳın oldı. Ṣalıvirdüm ḥattā ḳalbinde olan kudūret mündefiʿ olınca." didi. Ṣoñra Sulṭān Meḥemmed eyitdi: "Ḳalbümden şeyḫe bir incinmek var idi. Ol vaḳt ki beni ḳoçdı, ol ʿadāvet eẓʿāf-ı maḥabbete mübeddel oldı." didi. Ṣoñra şeyḫ ile çādıra girdiler, ṣabāḥa degin muṣāḥabet itdiler.[10] Ṣabāḥ namāzını şeyḫüñ ardında

1 - AE
2 "birḳaç gün" kelimesi AE'de "yanında" kelimesinden sonra gelmektedir.
3 Sulṭān // eyledükde: ibrām eyledi AE
4 Sulṭān // gelüp: Sulṭān ġażab idüp AE
5 Seni // budur ki - AE
6 Sulṭān Meḥemmed - AE
7 zamānda gitdükde AE
8 - MK
9 ḫaber gönderdi - AE
10 Ṣabāḥa // itdiler: Ṣabāḥa degin şeyḫle muṣāḥabet idüp AE

ḳılup ṣoñra evrād oḳınup Sulṭān Meḥemmed diz üstinde şeyḫ ḳarşısında oturup evrādı istimāʿ eyledi. Vird tamām olduḳdan ṣoñra şeyḫden Ebī Eyyūb-ı Enṣārī'nüñ ḳabr-i şerīfini taʿyīn murād idindi.

Kütüb-i tevārīḫde **[MK 87b]** görmiş idi ki ḳabri sūr-ı Ḳosṭanṭiniyye'ye ḳarīb yirdedür. Ṣoñra şeyḫ eyitdi: "Ben şu mevżiʿde nūr müşāhede iderem, Ebī Eyyūb-ı Enṣārī'nüñ ḳabri burada ola." didi. Ol maḥalle geldi, bir zamān teveccüh eyledi, eyitdi: "Rūḥ-ı şerīfi ile buluşdum, bañā fetḥ mübārek olsun." didi ve "Allāhu Teʿālā saʿyuñuzı meşkūr ve dār-ı āḫiretüñüzi maʿmūr eylesün ki beni ẓulmet-i küfrden ḫalāṣ ve ḳabrümi mezār-ı nās eyledüñüz." didi. Sulṭān Meḥemmed'e bu ḫaberi viricek Sulṭān Meḥemmed ol maḥalle gelüp şeyḫe "Ḳavlüñüzde ṣādıḳ ve kelime-i ḥaḳḳı nāṭıḳsıñuz lākin [1]﴿لِيَطْمَئِنَّ قَلْبِي﴾ mes'elesi üzerine bir ʿalāmet-i ʿaynīye ıṭṭılāʿ murād iderem." didi. Şeyḫ bir sāʿat daḫı teveccüh eyleyüp daḫı[2] eyitdi: "Şu mevżiʿi ḳazuñ, iki arşun ḳadar bir mermer çıḳsa gerekdür. Üstinde ḫaṭṭ-ı ʿİbrānī vardur ki tefsīri budur." diyü taḳrīr eyledi. İki arşun ḳazdılar, bir mermer çıḳdı. Üstinde ḫaṭṭ-ı ʿİbrānī oḳıdılar, maʿnāsı şeyḫüñ taḳrīr itdügi üzere. Sulṭān Meḥemmed müteḥayyir oldı, ḥāl ġalebe eyledi ḥattā düşmek mertebesine vardı. **[AE 71a]** Ṣoñra ol maḥalle bir ḳubbe ve bir cāmiʿ ve ḥücerāt yapmaġa emr eyledi. İltimās eyledi ki şeyḫ mürīdleri ile anda sākin ola. Şeyḫ ḳabūl eylemedi baʿdehu[3] Şeyḫ Sulṭān Meḥemmed'den vaṭanına gitmege iẕn istedi. Sulṭān Meḥemmed şeyḫüñ[4] ḳalbini taṭyīb içün iẕn virdi. Üsküdār'a geçdükde büyük oġlına eyitdi: "Deñizi geçdügüm gibi ḳalbüm nūrla ṭoldı. İstanbul ilhāmātı ifsād eylemiş idi küfr ẓulmetinden." didi.

Bir sāʿat gitdükden ṣoñra bilād-ı Rūm aḫlāfından bir recül bir nefīs ata binmiş geldi, şeyḫe ne iltifāt ve ne selām virdi geçdi. Çoḳ gitmedi yine döndi geldi, **[MK 88a]** atından indi, şeyḫe eyitdi: "Bu atı sañā baġışladum." didi. Şeyḫ oġlına işāret eyledi. Atından indi, ol recül ile atlarını istibdāl eylediler. Ṣoñra şeyḫüñ oġlı bu emrden su'āl eyledi. Şeyḫ

1 Kur'ân-ı Kerîm, Bakara Sûresi, 2/260, "*Kalbin tatmin olması için.*"
2 - MK
3 - AE
4 - AE

eyitdi: "Bir kerīm kimesnenüñ bir ḳulı olsa, dā'imü'd-dehr[1] anuñ didügi yirde olsa, ol ḳul ol kerīmden bir gün bir ḥaḳīr nesne istese ol ḳuldan menʿ ider mi?" Şeyḫüñ oġlı "Yoḳ." didi. Şeyḫ eyitdi: "Ben otuz yıldur Allāhu[2] Teʿālā emrinden çıḳmadum. Şimdi bu şaḫṣuñ atını diledüm, Allāhu Teʿālā ben ḥaḳīr ḳulınuñ dilegüni virdi." didi. Ṣoñra merḥūm Aḳşemsü'd-dīn ḳaṣabası Göynük'e vardı, bir zamān anda oturdı. ʿĀḳıbet[3] anda fevt olup ḳaṣaba-i mezbūrede defn olındı.

Taṣavvufdan *Risāle-i Nūr*'ı taṣnīf eyledi, maṭāʿin-i ṣūfiyyeyi defʿde bir risāle daḫı taṣnīf eyledi[4] ve ṭıbdan bir risāle daḫı[5] taṣnīf eyledi ki anda cemīʿ-i ʿilācāt-ı nāfiʿayı[6] cemʿ eyledi. Ḫuṣūṣan ʿilm-i ṭıbda mücerreb idi.

Merḫūm Aḳşemsü'd-dīn'üñ bir ṣaġīr oġlı var idi. Adı Nūrü'l-hüdā idi,[7] mecẕūb idi. Şeyḫüñ zamānında bir beg var idi. Adına Ḳuṭṭāroġlı dirlerdi, köse idi, hīç ṣaḳalı yoḳ idi. İstanbul'a Sulṭān Meḥemmed'e giderken şeyḫe mülāḳī oldı. Ol maḥallde şeyḫüñ mecẕūb oġlı babası yanına gelmiş idi.[8] İbn Ḳuṭṭār'ı gördi, güldi **[AE 71b]** "Bu ʿavrat nedür?" didi. Şeyḫ ġażab idicek Emīr İbn Ḳuṭṭār tażarruʿ idüp "Menʿ eylemen." didi.[9] Emīr, mecẕūba "Gel imdi duʿā eyle, ṣaḳalum bitsün." didi. Mecẕūb aġzından vāfir tükürük çıḳardı, emīrüñ yüzine eli ile sürdi. İstanbul'a varınca emīrüñ ṣaḳalı ẓāhir oldı. Sulṭān Meḥemmed'e **[MK 88b]** mülāḳī olduḳda vüzerāya "İbn Ḳuṭṭār'a ṣoruñ bu ṣaḳalı nerden taḥṣīl eyledi." didi. İbn Ḳuṭṭār[10] mā-cerāyı ḥikāyet eyledükde Sulṭān Meḥemmed taʿaccüb eyleyüp ol mecẕūb-ı ṣaġīre çoḳ ʿaḳār vaḳf eyledi. El-ān daḫı şeyḫüñ evlādı elindedür dirler.

Ṣāḥib-i kitāb ben şeyḫüñ baʿż-ı evlādından istimāʿ eyledüm ki "Bir gün şeyḫüñ on iki oġlı var idi. Bir evde cemʿ eyledi, öñlerine ṭaʿām ḳodı, oturdılar, bunlara naẓar eyledi daḫı *elḥamdüli'llāh* didi. Biz ẓann eyledük ki

1 dā'imü'd-dehr - AE
2 Ḥaḳḳ MK
3 ve AE
4 Maṭāʿin-i // eyledi: Ve bir risāle daḫı taṣnīf eyledi, Maṭāʿin-i ṣūfiyyeyi defʿ eyledi. AE
5 - AE
6 nāfiʿayı: nāfiʿayı anda AE
7 - MK
8 Ol // idi: mecẕūb şeyḫ yanına geldi. AE
9 menʿ // didi: menʿ eyledi bu kez MK
10 İbn Ḳuṭṭār - AE

Allāhu Teʿālā bu ḳadar evlād virdügine şükr eyleye. Hemān mecẕūb ṣaġīr Nūrü'l-hüdā 'Ben niçün şükr eyledügüñüzi bilürüm.' didi. Şeyḫ eyitdi:[1] 'Di imdi nedür?' Mecẕūb[2] eyitdi: 'Allāhu Teʿālā bañа şu ḳadar veled virdi, yine aṣlā birisine maḥabbet virmedi diyü şükr eyledüñ.' didi. Şeyḫ eyitdi: 'Aḥsente ey benüm oġlum! Gerçek söylersin.' didi." *Raḥmetu'llāhi ʿaleyhi raḥmeten vāsiʿaten.*[3]

Şeyḫ ʿAbdu'r-raḥīm

İbn Mıṣrī dimek ile meşhūrdur. Ḳaraḥiṣār'da ṭoġup Şeyḫ Aḳşemsü'd-dīn ḫıdmetine yitişüp yanında maʿārif-i İlāhiyye taḥṣīl eyledi. *Vaḥdet-nāme* adlu kitābı ululuġına şāhiddür. Ṣoñra vaṭanına rücūʿ idüp anda fevt oldı ve anda defn olındı.

Şeyḫ İbrāhīm bin Ḥüseynī eṣ-Ṣarrāf es-Sivāsī mevliden, el-Ḳayṣerī meskenen

ʿUlūmı Ḳonya'da Monlā Ḳara Yaʿḳūb'dan oḳıdı ṣoñra Ḳayṣeriyye'de Ḫunad Ḫātūn Medresesi'nde müderris oldı. İşitdi ki medrese Ḥanefī'ye meşrūṭ, kendüsi Şāfiʿī olmaġı ile[4] ferāġat eyledi. Maḥabbetu'llāh ġalebe eyleyüp ve ceẕbe-i İlāhiyye ile mecẕūb olup Erdebīl meşāyiḫine gitmek ḳaṣd eyledi. Ṣoñra **[MK 89a]** Aḳşemsü'd-dīn'üñ **[AE 72a]** evṣāfını işitdi, añа teveccüh eyledi. Ol zamānda şeyḫ Begbāzārı'nda irşāda meşġūl idi. Bir ḥımār üzerine şeyḫe vāṣıl oldı. Gördi ki nās eṭrāfına cemʿ olmışlar, emrāż-ı bedeniyyeden su'āl iderler. Çünki[5] ḫalḳ ṭaġıldılar, Şeyḫ Aḳşemsü'd-dīn taʿaccüb eyledi ki "Cemīʿ[6] bir emrāż-ı rūḥānīden su'āl ider yoḳ." didi. Ben daḫı ilerü vardum "Kimsin?" didi, eyitdüm "Ḳayṣeriyye'de müderris idüm. Ḳalbüme bir büyük hemm ʿārıż oldı, anuñ devāsına geldüm." didüm, eyitdi: "Bañа armaġanuñ var mı?" didi. Ḥicāb eyledüm[7] zīrā faḳīr idüm, hediyyeye ḳudretüm yoḳ idi. Şeyḫ bu ḥāli fehm eyleyüp eyitdi: "Baʿż-ı vāḳıʿadan ve ḥālden hīç nesneñ var mı?" didi, eyitdüm "Ḳalbüm ḳarasından ġayrı

1 - AE
2 - AE
3 *Raḥmetu'llāhi // vāsiʿaten.* - MK "Allâh'ın rahmeti daima onların üzerine olsun."
4 Ḥanefī'ye // ile: Ḥanefī'ye meşrūṭdur, kendüsi Şāfiʿī idi. AE
5 - AE
6 Şeyḫ taʿaccüb hīç AE
7 eyledüm: eyledüm didi AE

nesnem yoḳdur." didüm. Bańa "Ḫalvet eyle, ol giceyi iḥyā eyle." diyü[1] emr eyledi. Ol gicede dört yüz vāḳıʿa gördüm. Ṣabāh oldı, hep ḳalem ile vāḳıʿalarumuń evveline[2] işāret eyledüm. Ḫuṣūṣan evvel nisyānum ġālib idi, ṣalātda ḳırāʾatüm unudurdum. Bildüm ki bu ḥıfẓ şeyḫüń berekātındandur, ḫalvete ve iḥyāya müdāvemet eyledüm.

Şeyḫüń aṣḥābı ḫalvetde riyāżāt ile meʾmūr idi. Şeyḫ bańa bir çanaḳ aş, bir pāre etmek ve bir bardaḳ ṣu gönderdi daḫı[3] bunuń üzerine bir müddet geçdi, ḳalbüme geldi ki ben daḫı ḥayvāniyyetden ḳurtılmadum diyü.[4] Ol gice ṭaʿāmı terk eyledüm lākin ol gice[5] vāḳıʿaya ḳādir olmadum. Şeyḫ ḥażreti bu ḥālümden mütenebbih olup ʿiṭāb itdi ve eyitdi: "Ḫod-reʾylik itmek sālik işi degüldür. Bu gūne ʿameller tesvīlāt-ı nefsāniyyeden maʿdūd ve ḫod-reʾylik **[MK 89b]** iden sālik yüzine bāb-ı vuṣūl mesdūddur. Ṭabībüń seni gözlemez mi, senüń meşrebüń bunı ve anlaruń meşrebi anı iktiżā ider?" didi. Pes ol gün ol gönderdükleri ṭaʿāmuń żaʿfın gönderüp żaʿfımı izāle eylediler. Seksen yedinci gice, Berāʾat gicesi idi. Göńlüm bir ṣaḥan çerb pilāvı tenhāca yimek özledi. Her çend ki bu ḫāṭıra defʿine gūşiş itdüm, müyesser olmadı. Hemān-laḥẓa şeyḫden ādem gelüp daʿvetlerin iḫbār itdi. Ḥużūr-ı şerīflerine varıcaḳ elüme bir ṣaḥan çerb pilāvı virüp "Şemsüʾd-dīn bunda degüldür, ḥicāb itme murāduńca yi." didi. Ben daḫı dāneden bir dāne ḳomayup ārzūmı defʿ itdüm ve ol gice ḫalvetden ḫurūca destūr virdi.

Tennūr ile mücāhede Şeyḫ İbrāhīm iḥdāṣıdur. Sebebi oġulları Luṭfuʾllāh Çelebiʾden menḳūl üzere bu ki şeyḫleri ḥayātından irşāda icāzet virüp Ḳayṣeriyyeʾde irşāda meşġūl iken bir ḳabż-ı ʿaẓīm ʿārıż olup defʿi müyesser olmayıcaḳ şeyḫe mülāḳat ḳaṣdı ile müsāferet eyledi. -Ḳaraman oġlınuń feterātı eyyāmı olmaġın şeyḫ olduġı maḥalle ki İskilib ḳurbında Evlük nām ḳaryedür.- Toḳat yolında ṭolaşup ḫilāl-ı ṭarīḳde rüʾyāda şeyḫi görüp tennūr üzere oturup ʿaraḳ itmege işāretleri vāḳiʿ olmış. Bīdār olıcaḳ öyle idüp ʿaraḳ-ı keṣīr ile ḳabż, basṭa mübeddel olmış. Şeyḫe mülāḳī olıcaḳ vāḳıʿasın

1 - AE
2 - MK
3 - AE
4 - AE
5 lākin // gice - MK

ḥikāyet idüp şeyḫ daḫı taṣvīb itmişler. Mürīdlerinden vāḳiʿ olan ḳabżı bu vechle defʿ iderlerdi. İstiġrāḳı ġālib idi ḥattā **[MK 90a]** ekṣer-i āvānda oġlın ṭanımayup "Kimdür?" diyü suʾāl itmek vāḳiʿ olur idi. *Gülzār* nām kitāb anlaruñ teʾlīfidür. Sekiz yüz seksen yedi tārīḫi ḫarīfinde Pencşenbe gicesi dārüʿl-beḳāya riḥlet etmişlerdür, ḳabri Ḳayṣeriyyeʾdedür. [1]

Şeyḫ Ḥamza

Şeyḫ Şāmī dimek ile meşhūr[2] u maʿrūfdur. Şeyḫ Aḳşemsüʾd-dīn aṣḥābınuñ ekābirindendür. Aḳşemsüʾd-dīnʾden[3] ṣoñra irşāda meşġūl oldı.

---

1 Ḥażreti bu ḥālümden mütenebbih olup ʿiṭāb itdi ve eyitdi: "Ḫod-reʾylik itmek sālik işi degüldür. Bu güne ʿameller tesvīlāt-ı nefsāniyyeden maʿdūd ve ḫod-reʾylik **[MK 89b]** iden sālik yüzine bāb-ı vuṣūl mesdūddur. Ṭabībüñ seni gözlemez mi, senüñ meşrebüñ bunı ve anlaruñ meşrebi anı iktiżā ider?" didi. Pes ol gün ol gönderdükleri ṭaʿāmuñ żaʿfın gönderüp żaʿfımı izāle eylediler. Seksen yedinci gice, Berāʾat gicesi idi. Göñlüm bir ṣaḥan çerb pilāvı tenhāca yimek özledi. Her çend ki bu ḫāṭıra defʿine gūşiş itdüm, müyesser olmadı. Hemān laḥẓa şeyḫden ādem gelüp daʿvetlerin iḫbār itdi. Ḥużūr-ı şerīflerine varıcaḳ elüme bir ṣaḥan çerb pilāvı virüp "Şemsüʾd-dīn bunda degüldür, ḥicāb itme murāduñca yi." didi. Ben daḫı dāneden bir dāne ḳomayup ārzūmı defʿ itdüm ve ol gice ḫalvetden ḫurūca destūr virdi. Tennūr ile mücāhede Şeyḫ İbrāhīm iḥdāṣıdur. Sebebi oġulları Luṭfuʾllāh Çelebiʾden menḳūl üzere bu ki şeyḫleri ḥayātından irşāda icāzet virüp Ḳayṣeriyyeʾde irşāda meşġūl iken bir ḳabż-ı ʿaẓīm ʿārıż olup defʿi müyesser olmayıcaḳ şeyḫe mülāḳat ḳaṣdı ile müsāferet eyledi. -Ḳaraman oġlınuñ feterātı eyyāmı olmaġın şeyḫ olduġı maḥalle ki İskilib ḳurbında Evlük nām ḳaryedür.- Toḳat yolında ṭolaşup ḫilāl-ı ṭarīḳde rüʾyāda şeyḫi görüp tennūr üzere oturup ʿaraḳ itmege işāretleri vāḳiʿ olmış. Bīdār olıcaḳ öyle idüp ʿaraḳ-ı keṣīr ile ḳabż, basṭa mübeddel olmış. Şeyḫe mülāḳī olıcaḳ vāḳıʿasın ḥikāyet idüp şeyḫ daḫı taṣvīb itmişler. Mürīdlerinden vāḳiʿ olan ḳabżı bu vechle defʿ iderlerdi. İstiġrāḳı ġālib idi ḥattā **[MK 90a]** ekṣer-i āvānda oġlın ṭanımayup "Kimdür?" diyü suʾāl itmek vāḳiʿ olur idi. *Gülzār* nām kitāb anlaruñ teʾlīfidür. Sekiz yüz seksen yedi tārīḫi ḫarīfinde Pencşenbe gicesi dārüʿl-beḳāya riḥlet etmişlerdür, kabri Ḳayṣeriyyeʾdedür: maʿlūm idindi. Üzerüme bir ḫādim ḳodı. Ḫādim baña "Niçün taʿaddī idersin? Ṭabībüñ senüñ ḥālüñi senden yeg bilür." didi. Ḫalvet gicelerinden seksen yedinci gice geçdi, meger ol gice leyle-i Berāʾat idi. Nefsüm yerlüce ve yaġluca bir pirinc şurbası ārzū eyledi. Şeyḫ yatsu vaḳtinde beni daʿvet eyleyüp ol ṭaʿāmı baña virdi. "İstedügüñ ḳadar ekl eyle, Şemsüʾd-dīn yanında yoḳ." didi. Çanaḳda olanı cümle ekl eyledüm. Baña "Ḫalvetden çıḳ diyü emr eyledi." diyü Şeyḫ İbrāhīm **[AE 72b]** rivāyet ider. Şeyḫ İbrāhīm ʿādetinden idi; Mürīdlerine gündüz ḫıdmet, gice iḥyā ile emr iderdi. Ṭarīḳden birisine fetḥ olınca ṣoñra ḫalvet ile emr iderdi. Şeyḫ İbrāhīm içün irşāda Ḳayṣeriyyeʾde irşāda meşġūl iken ḳabż-ı ʿaẓīm ʿārıż oldı daḫı Şeyḫ Aḳşemsüʾd-dīn ḥażretleri ḥayātda idi, şeyḫe teveccüh eyledi. Ṭarīḳde vāḳıʿa gördi, şeyḫi buña "Tennūr üzerine oturduñ." diyü emr eyledi, emrine imtiṣāl eyledi. Ḳızġun tennūr üzerine oturup muḥkem derledi, ḳabż basṭa tebdīl oldı. Ṣoñra vāḳiʿ olanı Şeyḫe ḥikāyet eyledi, şeyḫ istiḥsān eyledi ve ḳabż zamānında ʿamel ile emr eyledi. Ve Şeyḫ İbrāhīm mürīdlerine ḳabż oldukları zamānında tennūr üzerine oturuñ dirdi. Senek ile ṣu virürdi, derlerler idi, ḳabżları basṭa tebdīl olurdı. Anuñçün nāmına Şeyḫ İbrāhīm Tennūrī dirler. Rivāyet olınur ki Şeyḫ İbrāhīmʾe istiġrāḳ ġalebe idüp bir ḥālete vardı ki ḥattā oġlı da bilmezdi "Bu kimdür?" dirdi. Eṭvār-ı sülūkde *Gülzār* adlu bir kitāb teʾlīf eyledi ve Ḳayṣeriyyeʾde güz faṣlında sekiz yüz seksen yedi tārīḫinde fevt oldı. Ḳabri Ḳayṣeriyyeʾdedür. AE

2 - AE

3 Şeyḫden MK

Şeyḫ Muṣliḥu'd-dīn

'Aṭṭār-zāde dimek ile meşhūrdur. Bu daḫı[1] Şeyḫ Aḳşemsü'd-dīn aṣḥābından idi. Kendüden ṣoñra irşāda meşġūl oldı. İskilib'de medfūndur.

Şeyḫ Sa'du'llāh İbn Aḳşemsü'd-dīn

Aḳşemsü'd-dīn oġlıdur, evlādınuñ kebīridür.[2] 'Ulemā-yı 'aṣrından oḳıyup Monlā 'Alī-i Ṭūsī ḫıdmetine yitişdi. Ṭalebesi beyninde ẕī-şān ve müşārün-ileyh bi'l-benān oldı, monlāsı ziyāde medḥ iderdi. Ṣoñra babası ṭarīḳine sālik ve 'alā'iḳ-i dünyeviyyeden mücerred olup 'ilm ile taḳvā[3] beynini cem' eyledi. Babası yirine oturdı, orada fevt oldı. **[AE 73a]**

Şeyḫ Fażlu'llāh İbn Aḳşemsü'd-dīn

'Ulemā-yı 'aṣrından oḳıyup taḥṣīl-i 'ulūm eyledi ṣoñra ṭarīḳ-i taṣavvufa[4] sālik olup babasınuñ ḫalīfesi Şeyḫ Şāmī terbiyet eyledi. Yanında merātib-i 'aliyye ve maḳāmāt-ı seniyyeye vāṣıl oldı. Rivāyet olınur ki vālidi ḥammāma girdi ve çıḳdı, Şeyḫ Şāmī bile idi. Şeyḫ Şāmī daḫı ḥammāmdan çıḳduḳda Şeyḫ Aḳşemsü'd-dīn[5] veledine işāret eyledi ki adı Fażlu'llāh idi, ṣaġīr idi. Şeyḫ Fażlu'llāh'a Şeyḫ Şāmī içün "Şeyḫüñ[6] arḳasına kürkini ört." didi. Ba'dehu[7] zamānuñ **[MK 90b]** şeyḫi olacaġına işāret eyledi.

Şeyḫ Emru'llāh İbn Aḳşemsü'd-dīn

'Ulemā-yı 'aṣrından oḳıyup ṣoñra Ḫayālī Çelebi[8] ḫıdmetine vardı. Babası fevt olduḳda üzerinden olan[9] evḳāfını aldılar. Ḳurtarmaḳ içün[10] Sulṭān Meḥemmed ḳapusına geldi. Vezīr Ḳaramanī Meḥemmed Paşa Burūsa'da Emīr Sulṭān tevliyetini virdi.[11] Vaḳflarından 'ivaż ṣoñra Burūsa'da Murādiyye[12] mütevellīsi oldı, bir zamānda anda ṭurdı. Niḳrīs marażına mübtelā oldı,

1 Bu daḫı - AE
2 Aḳşemsü'd-dīn // kebīridür: Şeyḫüñ evlādınuñ kebīridür. MK
3 'ilm // taḳvā: 'ulūm ile taḳvāsı MK
4 ṭarīḳ-i taṣavvufa: ṭarīḳü'ṣ-ṣūfiyye AE
5 Şeyḫ Şāmī // Aḳşemsü'd-dīn: Şeyḫ ḥammāmdan çıḳup Şeyḫ AE
6 Şeyḫ Fażlu'llāh'a // şeyḫüñ: Şeyḫ Şāmī içün şeyḫinüñ MK
7 - AE
8 Ḫayālī Çelebi: Monlā Ḫayālī MK
9 üzerinden olan - AE
10 "Ḳurtarmaḳ içün" kelimesi AE'de "geldi" kelimesinden sonra yer almaktadır.
11 - AE
12 Murādiyye: Murādiyye müderris AE

ayaġı ile bir eli muḫtell olup bir nice zamān muḳʿad oldı. Teḳāʿüd ṭarīḳi ile yevmī elli aḳçe vaẓīfe taʿyīn eylediler. Merḥūm aġlardı "Bu belā bañа vālidimüñ vaṣiyyetini terkden yitişdi." dirdi. Zīrā babaları "Manṣıb-ı ḳażā vü tevliyet ḳabūl[1] eyleme." diyü vaṣiyyet eylemiş idi. Merḥūm ṭoḳuz yüz on ṭoḳuz tārīḫinde fevt oldı.

Şeyḫ Ḥamdu'llāh İbn Aḳşemsü'd-dīn

Ḥamdī Çelebi dimek ile meşhūr, evlādınuñ ṣaġīridür. ʿĀlim ü ṣāliḥ ve zāhid ü ḫāżiʿ ve ḥalīm ü mütevāżıʿ idi. Türkī naẓmda māhir ve nice āṯārı ẓāhir olmışdur. Naẓm-ı ḳıṣṣa-i *Leylā vü Mecnūn* ve naẓm-ı ḳıṣṣa-i [2] *Yūsuf [u] Züleyḫa* ve naẓm-ı *Mevlid-i faḫrü'r-Rüsul nebiyyinā el-hādī ilā aḳvemi's-sebīl*.[3] Her biri maḳbūl u merʿī ve eṣmān-ı ġālibe ile müşterīdür. *Raḥmetu'l-lāhi ʿaleyh.*

Şeyḫ Muṣliḥu'd-dīn

İbn Vefā dimek ile maʿrūfdur. Baʿż-ı kitābları ẓahrına kendüsi yazmış ki Muṣṭafā bin Aḥmed eṣ-Ṣadrü'd-dīn el-Ḳonevī el-medʿuv bi-Vefā. Taṣavvufı Debbāġlar **[AE 73b]** İmāmı Şeyḫ Muṣliḥu'd-dīn'den aḫẕ idüp ṣoñra anuñ emri ile Şeyḫ ʿAbdu'l-laṭīf-i Maḳdisī ḫıdmetine vāṣıl olup ṭarīḳatı anuñ yanında tekmīl eyleyüp irşāda icāzet virdi. Ẓāhir u bāṭın **[MK 91a]** ʿulūm[4] beynini cemʿ eylemiş idi. ʿUlūm-ı ẓāhirenüñ küllīsinde māhir idi. Bir yire naẓar eylese taṣarrufāt-ı fā'iḳası ẓuhūr iderdi ve ʿilm-i fıḳhda daḫı ʿālim idi. ʿAle'l-ḫuṣūṣ ʿilm-i vefḳde mahāretleri ziyāde idi. Vefḳ bereketinde[5] taṣarrufāt-ı ʿaẓīme ẓāhir olurdı. Ve ʿilm-i mūsiḳīde kemāl-i maʿrifeti var idi ve şiʿr u inşāda belīġ idi.

Cumʿa güni ḫuṭbe-i belīġa oḳurdı. Nāsdan münḳaṭıʿ idi, ḫalḳ ile ṣoḥbeti ʿuzlete tebdīl idüp ṭaşraya vaḳt-i muʿayyende çıḳardı. Ekābir, ḳapusında müzāḥame iderdi yine vaḳti olmayınca çıḳmazdı. Erbāb-ı dünyāya iʿtibarı yoġ idi, fuḳarāyı tercīḥ iderdi. Bir kerre[6] Sulṭān Meḥemmed buluşmaḳ

1 iḫtiyār AE
2 - MK
3 "Allâh Resūlü en doğru yola hidayet eder."
4 "ʿulūm" kelimesi AE'de "virdi" kelimesinden sonra gelmektedir.
5 ʿilm-i fıḳhda // bereketinde: ʿilm-i vefḳe daḫı ʿārif idi bereketinde AE
6 bir kerre - AE

murād idindi, rıẓā virmedi. Sulṭān Bāyezīd buluşmaḳ murād eyledi, buña[1] daḫı icāzet virmedi. Fevt olduḳda Sulṭān Bāyezīd cenāzesine ḥāżır olup yüzini açmaġa emr eyledi baḳmaḳ içün. "Meşrūʿ degüldür." didiler. İbrām eyledi, açdurdı, baḳdı. Ẓāhirinde beşere-i şerīfesinden müşāhede-i celāl olurdı lākin ʿinde'ṣ-ṣoḥbetde luṭf u cemāl üzere idi. Kelimātı ḥikmet-āmīz ve muṣāḥabeti ʿāḳıbet-engīz idi.

Bu cümledendür ki bir gün İbn ʿArabī'nüñ Firʿavn ḥaḳḳında "Ẓāhir ü muṭahhar fevt oldı dimiş." didiler. Cevāb virdi "N'olaydı benümçün de ol aṣl iki recül şehādet ideydi." didi. Ve bir gün Manṣūr'uñ ene'l-Ḥaḳḳ didüginden su'āl eylediler. Cevāb virüp "Yā ne disün? Kendü nefsine ene'l-bātıl dimedi, anuñçün ene'l- Ḥaḳḳ didi." diyü cevāb virdi.

Merḥūm Ḥanefiyyü'l- meẕheb idi illā bu ḳadar var ki namāzda besmeleyi[2] cehrle oḳurdı ve namāzda istirāḥat **[MK 91b]** içün otururdı. ʿUlemā-yı Ḥanefī bunı inkār idüp "Ḫalṭ-ı meẕhebüñ aṣlı yoḳdur." diyü su'āl içün cemʿ oldılar. Sinān Paşa **[AE 74a]** cevāb virüp "İbn Vefā'nuñ ictihādı añа vāṣıl oldı, anuñçün öyle ider." didükde "Andan ictihād mümkin midür?" didiler.[3] Sinān Paşa "Neʿam, mümkindür. Ben şāhidüm ki şerā'iṭ-i ictihād anda mevcūddur." didi. Sözini ḳabūl eyleyüp iʿtirāż eylemediler.

Sulṭān Bāyezīd ḳızını ümerāsından birine nikāḥ eylemek murād idindi ve nikāḥ şeyḫ yanında olsun diyü teberrüken emr eyleyüp ḳırḳ bin aḳçe gönderdi. Şeyḫ Vefā[4] ḳabūl eylemeyüp "Şeyḫ Muḥyi'd-dīn-i Ḳocavī faḳīr ve nefsi mübārekdür, bunı añа īṣāl idüñ." didi. Şeyḫ Muḥyi'd-dīn'e iledüp nikāḥı öñinde ʿaḳd eylediler.

Şeyḫ Muḥyi'd-dīn-i Ḳocavī'ye eyitdiler[5] "Faṣl-ı behārdaki enhār u ezhāruñ cūş u ḫurūşı zamānı ve naẓar-ı ʿibret āvānıdur." Baʿż-ı etbāʿı iltimās eylediler ki "Ṣaḥrāya çıḳup ﴿فَانْظُرْ اِلٰى اٰثَارِ رَحْمَتِ اللّٰهِ كَيْفَ يُحْيِ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا﴾[6]

1 anlara MK
2 Bi-smi'llāhi'r-raḥmani'r-raḥīm AE
3 - AE
4 - AE
5 Şeyḫ // eyitdiler: Bir vaḳt MK
6 Kur'ân-ı Kerîm, Rum Sûresi, 30/50, *" Öyleyse Allah'ın rahmetinin eserlerine bak. Ölümden sonra arzı (yeryüzünü) nasıl diriltiyor."*

fermān-ı şerīfi üzere seyr idelüm." didüklerinde[1] eyitdi: "Ṣabr idüñ, bu gice bir loḳma-i zā'ide ʿani'l-muʿtād[2] ekl ideyüm ki ṣıḥḥī[3] ṣaḥrāda[4] ḳarāra ḳādir olam." didi. ʿİbādetden żaʿf-ı bedeni bu mertebeye varmış idi.

Cümle-i menāḳıbındandur "Şeyḫ Muṣliḥu'd-dīn-i Ḳocavī İstanbul'a geldükde Şeyḫ İbn Vefā[5] baʿż-ı mürīdlerini gönderdi ki ziyāret ideler. Vardılar, Şeyḫ[6] Muṣliḥu'd-dīn'üñ elini öpdiler. ʿĀdeti bu idi ki bir kimesne elini öpse elini yurdı. Cümle varanlardan Şeyḫ Veliyyü'd-dīn bile idi. Şeyḫ Muṣliḥu'd-dīn'üñ elin öpdükde Şeyḫ Muṣliḥu'd-dīn elini yumadı. Şeyḫ Veliyyü'd-dīn[7] eydür: 'Bu cihetden baña bir ġurūr-ı ʿaẓīm ḥāṣıl oldı. Şeyḫ Vefā'ya geldük ḳıṣṣayı ḥikāyet eyleyüp **[MK 92a]** elini öpdüm, yumadı.' didüm.[8] Şeyḫ Vefā bundan[9] behcet ü sürūr ve bu sebebden enāniyyet ü ġurūr müşāhede eyledi daḫı[10] eyitdi: 'Şeyḫ Muṣliḥu'd-dīn senüñ taḳbīlinden elini nice yusun ki elini ḳaṭʿ lāzım gelmiş.' didi. Şeyḫ Veliyyü'd-dīn eydür: 'Taṣavvuf ḳapusı baña bu kelimeden fetḥ oldı.' didi."

Cümle-i menāḳıbındandur "Şehre bir zūr-bāz geldi, bu ḳadar şu ḳadar aġır ḳaldurur." didiler. **[AE 74b]** Şeyḫ Vefā ḥażretleri[11] "Āb-dest ibriġi daḫı aġırcadur, hüner bunı ḳaldurmaḳdur." diyü cevāb didiler.[12] Menāḳıb-ı keşīresi vardur, taṭvīli imlāl ve tafṣīli iḫlāl virür. Deñizden ḥacca giderken kāfir aldı, Rodos'da ḥabs olındı. Ṣoñra Ḳaramanī İbrāhīm Beg ṣatun aldı baʿdehu İstanbul'a gelüp[13] tavaṭṭun eyledi. Zāviyesi ve cāmiʿi vardur ve kendüsi anda medfūndur. Sekiz yüz ṭoḳsan altı tārīḫinde fevt oldı. Tārīḫ-i vefātı "*İlā raḥmeti Rabbihi (896)*"dür.[14]

---

1 Baʿżı etbāʿı iltimās eylediler ki "Ṣaḥrāya çıḳup ﴿فَانْظُرْ اِلٰى اٰثَارِ رَحْمَتِ اللهِ كَيْفَ يُحْيِ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا﴾ fermān-ı şerīfi üzere seyr idelüm." didüklerinde: İltimāsımuz budur ki ṣaḥn-ı dāre ﴿فَانْظُرْ اِلٰى اٰثَارِ رَحْمَتِ اللهِ كَيْفَ يُحْيِ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا﴾ AE
2 ʿanü'l-muʿtād - MK
3 - AE
4 ṣaḥn-ı dārda AE
5 İbn Vefā - MK
6 - AE
7 bile // Veliyyü'd-dīn - AE
8 eyleyüp // didüm: eyledüm lākin ben elini öpdüm, Şeyḫ Muṣliḥu'd-dīn-i Ḳocavī yumadı." didüm. AE
9 benden AE
10 eyledi daḫı: eyleyüp MK
11 Vefā ḥażretleri - AE
12 cevāb didiler: cevāb-ı bā-ṣavāb virdi. AE
13 baʿdehu //gelüp: ṣoñra İstanbul'da AE
14 Rabbihi"dür: Rabbihi" vāḳiʿ olmışdur. MK

Şeyḫ Ḥācī Ḫalīfe

Adı ʿAbdu'llāh'dur, Ḥācī Ḫalīfe dimek ile meşhūrdur, aṣlı Ḳasṭamonī'dür. Evvelā ʿulūm-ı ẓāhireyi tekmīl eyledi baʿdehu[1] Yaḫşī Faḳīh oġlı Şeyḫ Tācü'd-dīn ḫıdmetinde taṣavvufı tekmīl eyledi, merātib-i ʿāliyeye vāṣıl olup irşāda iẕn virdi. ʿUlūmı cāmiʿ, müteḫaṣṣiʿ ü mütevāżıʿ idi ve taʿbīr-i vāḳıaʿda kāmil ve bi'l-cümle cemīʿ-i ʿulūma şāmil idi. Merciʿ-i ʿulemā ve mürebbī-i fuḳarā vü ṣuleḥā idi ve saḫāvetde nihāyetde ve fütüvvetde ġāyetde idi. Bedeni cesīm ve ḫulḳı ʿaẓīm ve aġzı bessām ve yüzi celāl ü cemāl beyninde ḳassām idi.[2]

Kendüden ḥikāyet olınur ki **[MK 92b]** Ḫʿāce-zāde oġlı Şeyḫ Meḥemmed baña geldi didi ki "Düşümde gördüm ki bir Frenk oġlı maḥbūs idi bir ḳalʿada yigirmi yedi yıl." Şeyḫ eydür: "Ḥesāb eyledüm süneni mezbūr Şeyḫ Meḥemmed'üñ baʿde'l-bülūġ yigirmi yedi yıl olmış."

Cümle-i aḥvālindendür ki Mevlānā-yı fāżıl ʿAlā'ü'd-dīn-i Fenārī ḳāḍī-ʿaskerlikden maʿzūl olduġı zamānda şeyḫ yanında ṭarīḳ-i taṣavvufa sülūk murād idindi. Şeyḫ eydür: "Nihāyet bidāyete tābiʿdür, buña sālik olan cemīʿ-i ʿalā'iḳini ḳaṭʿ eylemek gerekdür ibtidāda tā ki sülūk-i nihāyetde anuñ üzerine ola." didi "Lākin[3] iʿtidāl üzere sülūkde cā'izdür ve mürīde lāzım degüldür ki şeyḫinde kerāmet u velāyet iʿtiḳād eylemek. Belki ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ'a sālik ve minhāc-ı şerīʿat üzere cārī iʿtiḳād eylemek kāfīdür." didi. Ve "Resūlu'llāh *ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem* bir şey'e naẓar eylese ancaḳ ol cānibe boynını döndürmezdi, **[AE 75a]** belki külliyyeti ile naẓar iderdi. Bunda işāret vardur ki lāyıḳ budur ki ṭālib, maṭlūbına külliyyeti ile teveccüh eylemek gerek ki maṭlūb aña ḥāṣıl ola." didi.

Rivāyet olınur ki monlā-yı mezbūr, şeyḫden riyāżete iẕn ṭaleb eyledi. Şeyḫ eyitdi: "Ben riyāżetüm zamānında altı ay ḥayvānāt ekl eylemedüm ve ṣu içmedüm lākin baña nefʿ bundan ḥāṣıl olmadı. Belki şeyḫüñ emrine imtiṣālden müntefiʿ oldum." didi. Ve daḫı kelām-ı şerīfindendür ki mürīdlerinden birisi eyitdi: "Baʿż-ı vaḳt olur ki kelime-i şehādet telaffuẓına ḳādir olmazum. Ḫāṭıruma gelür ki bir kimesne pādişāh ḥużūrında dā'imā

1 - AE
2 Bedeni // ḳassām idi: Celāl u cemāl beyninde ḳassām idi ve aġzı bessām ve yüzi celāl u cemāl AE
3 ibtidāda // lākin: Sülūk-i nihāyetde anuñ üzerine ola MK

pādişāhum senden büyük **[MK 93a]** pādişāh yoḳdur dise ve dā'imā böyle söyleyeyorsa sū'-i edeb olmaz mı?[1] baña şu ḫāṭıra olur." didi, şeyḫ eyitdi: "Bu maʿnā-yı iḥsāndur, bu bir maʿnādur.[2] Bir kimesne buña vāṣıl olsa aña ḥużūr-ı Ḥaḳḳ mülāḥaẓası kifāyet ider." didi. Yine ol recül eyitdi: "Gāh olur ki ẕikr maʿnāsını mülāḥaẓa eylemege ḳādir olmazum, belki duʿāya daḫı ḳādir olmazum." idi.[3] Daḫı Ḥācī Ḫalīfe, şeyḫi Şeyḫ Tācü'd-dīn'den rivāyet ider ki[4] "Şeyḫ Tācü'd-dīn didi ki 'Ben bir yıl Allāhu Teʿālā'ya duʿāya ḳādir olmadum.' didi. Şeyḫ Ḥācī Ḫalīfe eyitdi: 'Ol vaḳt lisāna kelāl gelür, aña mülāḥaẓa-i ḥużūr-ı Ḥaḳḳ kāfīdür.' didi. Yine ol recül eyitdi: 'Ol zamānda aʿẓām da ditrer.' didi, şeyḫ eyitdi: 'Ol ibtidā-yı ḥużūrdur[5] eger ṣayḥaya ḳādir olsañ daḫı ziyāde olur.' didi."

Ḥikāyet olınur ki Ḳāḍī-zāde-i fāżıl ol vaḳt Burūsa ḳāḍīsi idi. Bir gün şeyḫ-i mezbūr yanına geldi. Meẕheb-i Cebriyye ile meẕheb-i ehl-i ḥaḳdan şeyḫe[6] su'āl eyledi. Şeyḫ eyitdi: "Cebr iki ḳısmdur; birisi cebr-i muḥaḳḳiḳ ve birisi cebr-i muḳalliddür ammā cebr-i muḥaḳḳiḳ budur ki ʿabd, cemīʿ-i emrini Allāhu Teʿālā'ya tefvīż idüp iḫtiyārını isḳāṭ eylemekdür evāmirine imtiṯāl, nevāḥīsinden[7] ictinābdan ṣoñra ammā cebr-i muḳallid, emrini hevāsına tefvīż idüp şehevātına tābiʿ olup o evāmirde ve nevāḥīde **[AE 75b]** irādetini isḳāṭ ider ve temessük idinür ki benüm iḫtiyārum ve ḳudretüm yoḳdur. Kātib-i ezel zühhāda künc-i mescid mesken, baña ḫarābāt taḳdīr böyle yazmış, nem var benüm irāde." diyü cevāb virür. Şeyḫ eyitdi: "Bu küfrdür." didi.

Ve daḫı şeyḫ rivāyet ider "Resūlu'llāh *ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem* bir gün **[MK 93b]** aṣḥābı üzerine çıḳdı, mübārek elinde iki kitāb gösterdi. 'Ṣaġ elümdeki kitāb cānib-i Ḥaḳ'dandur, bunda ehl-i cennet esāmīsi vardur. Ṣol elümdeki kitāb daḫı cānib-i Ḥaḳ'dandur, bunda ehl-i nār esāmīsi vardur. İcmālen götüri ehl-i cennet ve ehl-i nār bunda mektūbdur.' didi. Aṣḥāb-ı

1 olmaz mı: olur gibi AE
2 Bu // maʿnādur. - MK
3 daḫı // idi. - MK
4 rivāyet // ki: rivāyet ki AE
5 ḥużūra MK
6 - MK
7 menāhīsinden AE

kirām[1] eyitdiler 'Yā Resūla'llāh! Çünki ehl-i cennet kimlerdür ve ehl-i cehennem kimlerdür, ezel-i āzālde[2] mektūb olıcaḳ her kişi kitābete iʿtimād ider. Ehl-i cennet ise ehl-i cennet olması muḳarrerdür ve hem-çünān ehl-i nār ise[3] daḫı böyledür. Bu taḳdīrce ʿilmüñ fā'idesi olmaz, ʿameli terk iderüz.' didiler daḫı Resūlu'llāh[4] *ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem* buyurdı ki "Ameli terk eylemeñ [5] اعملوا فكل ميسر لما خلق له

Şeyḫ eydür: "Nebī ʿaleyhi's-selām buyurdı ki 'Ehl-i cennet içün ʿalāmet vardur, ke-ẕālik ehl-i nār içün ʿalāmet vardur. Her kim ki anda ʿalāmeti bulına, ol ʿalāmet ṣāḥibindendür.' İmdi her müslime lāzımdur ki ehl-i cennet ʿalāmetini taḥṣīle saʿy eyleye. Nitekim aṣḥāb-ı Resūlu'llāh *ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem* ehl-i cennet ʿamelinde ictihād u saʿy eylediler, kitāblarına iʿtimād idüp terk eylemediler. İmdi sen de ehl-i taḥḳīḳ mertebesine bāliġ olduñ ise Resūlu'llāh *ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem*'üñ[6] şerīʿatine ittibāʿ eyle. [7] Senüñçün dimek cā'izdür ki 'Benümçün ḳudret ve iḫtiyār yoḳdur, belki cemīʿi Allāhu Teʿālā cānibindendür.' İmdi ḳudrete ḥavāle saʿy u ʿamelden ṣoñradur. Bilmez misin ki selef, ittibāʿ-ı şerīʿatde ve aʿmāl-i şāḳḳa taḥammülinde ne mertebede idiler[8] ve daḫı riyāżāt, saʿyda da ne mertebe[9] iḳdām eylediler. Onlaruñ ḥālleri öyle olıcaḳ biz niçün ictihād eylemeyüz?' didi."

Şeyḫ bu kelāmı **[MK 94a]** taḳrīr eyleyicek Monlā Ḳāḍī-zāde, şeyḫe "Gerçek söyledüñüz. Ben faḳīr **[AE 76a]** ve Sinān Paşa ve Monlā Ḥasan es-Samsunī bu mes'eleden çoḳ baḥs eyledük. Monlā Samsunī eydür: 'Emr-i Resūl'e mutābaʿatdan ġayrı mecāl u necāt yoḳdur.' didi." diyü rivāyet eyledi. Şeyḫ-i mezbūr[10] sekiz yüz ṭoḳsan dört Cemāẕiye'l-āḫir'esinüñ selḫinde fevt olup şeyḫi türbesi yanında defn olındı. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[11]

---

1 Aṣḥāb-ı kirām: Aṣḥāb AE
2 ezel-i āzālde: ezelde AE
3 nār ise: cehennem AE
4 daḫı Resūlu'llāh: Ḥażret-i Risālet MK
5 "Siz amellerinize devam edin. Herkes için uğrunda yaratıldığı amel kolay kılınmıştır."
6 Resūlu'llāh // sellem'üñ: Resūlu'llāh'uñ AE
7 ittibāʿ eyle: ittibāʿ itmek ile: AE
8 taḥammülinde // idiler: ictiḥād eylediler AE
9 ne mertebe - AE
10 - AE
11 ʿaleyh: Raḥimehu'llāhu teʿālā. AE

Şeyḫ Sinānü'd-dīn el-Ferevī[1]

Şeyḫ Tācü'd-dīn ḫulefāsından idi, ġāyetde ehl-i veraʿ idi. Ṣāḥib-i kitāb, vālidinden istimāʿ eyledi ki Şeyḫ Sinān Burūsa'ya geldi, Ḥācī Ḫalīfe Zāviyesi'nde ḳondı. Ḥācī Ḫalīfe mürīdlerine eyitdi: "Vechen mine'l-vücūh ādāb-ı ṭarīḳata hīç muḫālefet eylemeñ." diyü ışmarladı. Şeyḫ Sinān'uñ zühd ü veraʿından utanurdı. Ve daḫı ḥikāyet eyledi ki "Ḥācī Ḫalīfe'nüñ mürīdlerinden birisi bir tācirüñ ḳızını tezevvüc eyledi. Ol tācir güyegüsine bir ṣūf giydürdi. Mürīd,[2] ḳayın atasından ḥicābından ṣūfı giydi ve Ḥācī Ḫalīfe'nüñ yanına ol ṣūf ile ḥāżır oldukda -Şeyḫ Sinān daḫı ol maḥalde Ḥācī Ḫalīfe yanında idi.- ol mürīdüñ ṣūf ile geldügine ġażab idüp[3] Ḥācī Ḫalīfe eyitdi: 'Mürīdinüñ aġniyā libāsını giymege rıżā virürsin, menʿ eylemezsin, muṣāmaḥa idersin.' didi. Şeyḫ Ḥācī Ḫalīfe[4] iʿtiẓār eyledi 'Mürīd ḳayın atasından istiḥyā idüp giydi.' didi. İʿtiẓār fā'ide eylemedi, ġażabı sākin olmadı ḥattā dervīş ṣūfı çıḳarmayıncaya." diyü rivāyet eyledi. Ṣāḥib-i kitābuñ ḫāli eydür: "Şeyḫ Sinān, Ḥācī Ḫalīfe Zāviyesi'ne geldükde ben ṣaġīr idüm. Ḥācī Ḫalīfe beni ve iḫvānumı meclisine duḫūlden[5] menʿ eyledi, eyitdi: 'Şeyḫ **[MK 94b]** Sinān'uñ nefesi mü'eṣṣirdür. Cā'iz ki sū'-i edeb idesüz daḫı ḫāṭırı mükedder ola, andan ṣoñra size ḫayr ḥāṣıl olmaz.' didi."

Şeyḫ Muṣliḥu'd-dīn el-Ḳocavī

ʿĀrif-i bi'llāh, zāhid-i müteverriʿ idi. Aṣḥābından birisi[6] rivāyet ider ki "Şeyḫ anuñla degirmene bir yük buġday göndermiş. Degirmende nevbetçilere şeyḫe riʿāyeten şeyḫüñ[7] buġdayını taḳdīm idüp nevbet virüp ögüdüp şeyḫe getürdükde şeyḫ 'Tīz geldin, aṣlı nedür?' **[AE 76b]** didi. Ben daḫı vāḳiʿ-i ḥāli[8] ḫaber virdüm. Hemān ḥavlunuñ bir ṭarafında bir ḳuyı ḳazdı. Ol unı götürüp[9] ḳuyıya ḳoydı, defn eyledi. Sebebinden su'āl eyledüm, eyitdi: 'Bu unuñ ne ādeme ve ne kelbe ekli ca'izdür zīrā aṣḥāb-ı ḥuḳūḳuñ ḥaḳları taʿalluḳ eylemişdür.' didi."

---

1 - MK
2 - AE
3 olduḳda // idüp: olup Ḥācī Ḫalīfe'nüñ Şeyḫ Sinān yanında vāḳiʿ olup mürīdinüñ ṣūf giydügine ġażaba gelüp AE
4 Ḥācī Ḫalīfe - AE
5 ḥużūrdan AE
6 Aṣḥābından birisi: baʿżı aṣḥābı kendüden AE
7 - MK
8 vāḳiʿ ḥāli: vāḳiʿi AE
9 Ol // götürüp: bu unı götürdi AE

Rivāyet olınur ki oğlınuñ zevcesi ṭarafından gelen kimesneye bir tepsi ḳuru üzüm getirüp dügün[1] eyledi. Ve şeyḫüñ baʿż-ı evlādı[2] rivāyet ider ki "Şeyḫün[3] ḫāṭūnı ḥammāmda iken şeyḫ evlādına ʿabā kesdürdi. Ḫāṭūnı ḥammāmdan geldükde "Abā erkege yaraşur, dişiye bez yaraşur.' didi. Şeyḫ eyitdi: 'Ben[4] bu ʿabāyı ḳızumı ere virdügüm zamāna teʾḫīr iderem.' didi." diyü rivāyet eyledi.[5]

Ve Şeyḫ Muṣliḥu'd-dīn'üñ oğlı Monlā Muḥyi'd-dīn ki Müfessir Şeyḫ-zāde dimek ile meşhūr u maʿrūfdur,[6] ol rivāyet ider ki "Merḥūm babam şeyḫ ile ḥacca gitdük, ben on beş yaşında idüm. Şām'a varduḳ, babam Cāmiʿ-i Benī Ümeyye'de muʿtekif oldı. Gice ṭūl-i leyālde uyanıḳ olup riyāżet-i ʿaẓīme eyledi. Bir gün baña 'Bit ġalebe eyleyüp ḫāṭırumı müşevveş eyledi.' didi. Gömlegini çıḳartdum, bit ile şöyle memlū olmış ki arıtılmaġa ḳatl ile[7] ḳādir olmadum daḫı hemān elüm ile yire dökdüm. Andan ṣoñra Mekke'ye **[MK 95a]** varduḳ, beni baʿż-ı aṣḥāba ışmarladı ve bir miḳdār ḫarc içün aḳçe virdi daḫı kendüsi[8] iki ay miḳdārı ġā'ib oldı, bilmedük ki ḳande idi. Ṣoñra ḥāżır oldı, bādī-i naẓarda bilemedüm zīrā cebhesinde behcet-i nūr gūyā ki cennetde ḥūr ile hem-nişīn[9] olmış, şöyle mesrūr-ḫāṭır ve bu evṣāf-ı cemīle ile ẓāhir oldı." Ve daḫı ḥikāyet eyledi ki "Vüzerā ziyāret eyledüklerinde ẓulmleri ile tevbīḫ u taḳrīʿ eyledükde şeyḫüñ elün öpüp inābet u iʿtiẕār[10] ile tevdīʿ iderler." idi. Sekiz yüz ṭoḳsan altı tārīḫinde İstanbul'da fevt olup ḳabri mescidi yanındadur.

Şeyḫ Muṣliḥu'd-dīn [AE 77a] el-İpṣalavī

Merḥūm ʿālim ü fāżıl ve zāhid u müteverriʿ idi. Nāsdan münḳaṭıʿu mütebettil ve cānib-i āḫirete müşteġil ü mütevekkil, irşād-ı ṭālibīn ve ıṣlāh-ı sālikīn ile muḳayyed idi. İpṣala'da fevt oldı ve anda defn olındı.

---

1 żiyāfet MK
2 Ve // evlādı: ve daḫı ol baʿżı AE
3 - MK
4 - MK
5 diyü // eyledi. - MK
6 meşhūr // maʿrūfdur: maʿrūf u meşhūrdur. AE
7 ḳatl ile - MK
8 kendüsi ile MK
9 ḥūr // hem-nişīn: ḳarīn-i ḥūr AE
10 inābet // iʿtiẕār: iʿtiẕār u inābet AE

Şeyḫ Muḥyi'd-dīn el-Ḳocavī

ʿUlūm-ı ẓāhireye müşteġil olup ṣoñra taṣavvufa sülūk eyleyüp Şeyḫ Pīrī Ḫalīfe el-Ḥamīdī yanında mürebbā ve ḳalbi anuñ irşādı ile muṣaffā oldı. Maḳām-ı irşāda vāṣıl olup irşāda icāzet virüp İstanbul'da tavaṭṭun eyledi. İstanbul'da[1] zāviyesi ve mescidi vardur. Fevt olduḳda[2] mescidi yanında defn olındı.

Şeyḫ Süleymān Ḫalīfe

ʿUlūm-ı ẓāhirede kāmil idi. Ṣoñra Şeyḫ Tācü'd-dīn[3] ḫıdmetine vāṣıl olup yanında mertebe-i irşāda nā'il[4] oldı ve irşāda icāzet virdi. Zeyrek Cāmiʿi'ne ḳarīb yirde tavaṭṭun eyledi, orada mescidi vardur. Ehl ü evlāddan **[MK 95b]** münḳaṭıʿ ve nefsine müşteġil, münḳaṭıʿ[5] ila'llāh idi. İrşāda meşġūl olmadı. "Niçün irşād itmezsüñüz?" diyü su'āl eyledüklerinde cevāb virürdi ki "Şeyḫüm baña icāzet virdügi zamānda ādāb-ı irşāddan su'āl eyledüm, şeyḫ eyitdi: 'Ḳaçan bir ṭālib-i Ḥaḳḳ görseñ ki feyżi saña münḥaṣırdur, onı irşād eyle.' didi. 'Ol zamāndan berü burada otururam daḫı bir ṭālib-i Ḥaḳḳ görmedüm.' didi."

Şeyḫ ʿAbdu'llāh el-İlāhī

Mevlidi Simav ḳaṣabasından idi. Anaṭolı'da evvelā ʿilme meşġūl oldı baʿdehu İstanbul'a gelüp[6] Zeyrek Medresesi'nde sākin oldı. Monlā ʿAlī-i Ṭūsī bilād-ı ʿAcem'e gitdügi zamānda bu da vilāyet-i ʿAcem'e gitdi. Monlā Ṭūsī'ye Kirmān şehrinde vāṣıl olup yanında ʿulūm-ı ẓāhireye meşġūl oldı. Ṣoñra dāʿiye-i terk ġalebe idüp kitāblarını cemʿ eyledi ve ḳaṣd eyledi ki iḥrāḳ bi'n-nār eyleye. Baʿdehu bir fikr daḫı eyledi ki kitāblarını ṣuya ġarḳ eyleye. Bu tereddüdde iken yanına bir faḳīr **[AE 77b]** geldi, ḫāṭırasını ol faḳīre ʿarż eyledi. Ol faḳīr eyitdi: "Cümlesinden aḥrā vü elyaḳ bu kitābları ṣatmaḳdur, cümlesini ṣat illā bu kitābı ṣatma." didi. Ol kitābda meşāyiḫ risālesi var idi ve "Ṣemenini taṣadduḳ eyle." didi. Ṣoñra Semerḳand'a vardı,

1 - MK
2 Fevt olduḳda: Fevt oldı ve AE
3 Tācü'd-dīn: Tācü'd-dīn el-meẕkūr AE
4 vāṣıl AE
5 - MK
6 Baʿdehu // gelüp: İstanbul'da AE

Şeyḫ ʿĀrif-i bi'llāh Ḫˇāce ʿUbeydu'llāh-ı Semerḳandī ḫıdmetine vāṣıl olup yanında ṭarīḳatı taḥṣīl eyledi. İşāreti ile Buḫārā'ya varup Ḫˇāce Bahā'ü'd-dīn-i Naḳş-bendī āsitānesinde[1] iʿtikāf eyleyüp rūḥından mürebbā oldı. Ḥattā gāhī ḳabri yarılup Ḫˇāce Bahā'ü'd-dīn mütemeṯṯil olup vāḳıʿasını taʿbīr iderdi. Ṣoñra yine Semerḳand'a gelüp Ḫˇāce ʿUbeydu'llāh yanında bir müddet daḫı ṭurup işāret-i şerīfesi **[MK 96a]** ile Rūm'a gitdi. Baʿdehu[2] Herāt'a gelüp Mevlānā[3] ʿAbdu'r-raḥmān-ı Cāmī ile ve daḫı nice[4] meşāyiḫ-i Ḫorāsān ile muṣāḥabet eyledi. Ṣoñra vaṭan-ı aṣlīsi olan Simav'a gelüp anda[5] sākin oldı.

Ṣīt u ṣadāsı eṭrāfa münteşir ve kerāmātı beyne'n-nās müştehir olup ʿulemā vü ṭullāb müctemiʿīn ʿale'l-bāb olup enfās-ı şerīfesi ile meṭāliblerine vāṣıl ve meʾāriblerine[6] mā'il oldılar. Aḫbār-ı meserret-āṯārı İstanbul'a vāṣıl olup ʿulemāsı ve ekābiri İstanbul'a gelmesini ṭaleb ve teşrīfine rāġıb oldılar ammā şeyḫ iltifāt eylemeyüp Sulṭān Meḥemmed intiḳāl eyledükde vaṭanında ẓuhūr-ı fitneden firār idüp gelüp İstanbul'da Zeyrek Cāmiʿi ḳurbında ḳarār eyledi. İzdiḥām-ı ekābir ü aʿyān dā'imā meclisini mel'ān eyledükleri ecilden żīḳ-i ḥāl virüp ol mekāndan ʿazm-i irtiḥāl eyledükde ümerānuñ dīni ile muḳayyed ve ʿibādeti ile meʾnūsı yaʿnī Emīr Aḥmed Beg el-Evrenosī -Şeyḫüñ cān u dilden muḥiblerinden ve ḫāliṣu'l-ḥublarından idi.- şeyḫden Rūmili'ndeki maḳāmını teşrīfe recā ve riḥlet-i şerīfleri ol cānibe olmaḳ ilticā eyledi. Şeyḫ kelāmını ḳabūl eyleyüp Vardar Yeñicesi'ne varup anda tavaṭṭun eyleyüp üzerine ṭullāb cemʿ olup anda ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ'a fetḥ-i bāb itdiler. ʿĀḳıbeti anda sekiz yüz ṭoḳsan altı tārīḫinde fevt olup cāmiʿi ḳurbında defn olındı.[7]

---

1 āsitānesinde: mezār-ı şerīfleri yanında AE
2 - AE
3 - AE
4 - AE
5 vaṭan-ı // anda: Simav'a, vaṭanına geldi. AE
6 ādāblarına MK
7 ṭullāb cemʿ olup anda ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ'a fetḥ-i bāb itdiler. ʿĀḳıbeti anda sekiz yüz ṭoḳsan altı tārīḫinde fevt olup cāmiʿi ḳurbında defn olındı: cemʿ olup **[AE 78a]** ṭullab andan intifāʿ itdiler. Ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ'a fetḥ-i bāb anda fevt oldı. Sene sekiz yüz ṭoḳsan altıda anda defn olındı. Cāmiʿi Vardar'da mezārı daḫı ordadur. AE

Merḥūm meclisinde tamām ḥużūr üzere idi. Ḳaçan ehl-i meclisden birine fütūr ʿārıż olup bī-ḥużūr olsa ve baʿżısına daḫı bir ḫāṭıra ḥāżıra[1] olsa bir kelām-ı messerret-encām-ı ʿāḳıbet-fercām ile defʿ iderdi. Mütevāżıʿ idi, **[MK 96b]** ḫulḳ-ı ʿaẓīme ṣāḥibi idi. Ṣaġīr u kebīr, ġanī vü faḳīr gelse yanında bir idi, ḳalḳardı. Bir vaḳt[2] yanında Şeyḫ, İbn Vefā'nuñ nāsdan münḳaṭıʿ olup müvaḳḳaten çıḳup ve ekābir ü aṣġara ʿadem-i iltifātından ḫaber virdiler, eyitdi: "Merḥūm cānib-i ḥużūr iḫtiyār eylemiş, ḥüsn-i ḫulḳı inḳıṭāʿ ʿani'l-ḫalḳa tebdīl eylemiş." didi.

Cümle-i menāḳıbındandur. Şeyḫ Muṣliḥu'd-dīn et-Ṭavīl yaʿnī Uzun Muṣliḥu'd-dīn ki Şeyḫ İlāhī'nüñ cümle-i[3] eḥibbāsındandur, ḥikāyet ider ki "Ben sā'ir ṭālibīn ile Zeyrek Cāmiʿi'nde şeyḫ ḥużūrında idüm.[4] Şeyḫüñ yanında Celālü'd-dīn-i Rūmī evlādından ʿĀbid Çelebi ḥāżır idi. Merḳūm[5] ʿĀbid Çelebi evvel ḳāḍī iken[6] ḳażāyı terk idüp Şeyḫ İlāhī ḫıdmetine mülāzemet üzere olmış idi. Şeyḫ sırren ʿĀbid Çelebi'ye bir söz söyledi, ʿĀbid Çelebi daḫı bir cānibe naẓar eyleyüp daḫı tebessüm eyledi. Muṣliḥu'd-dīn-i Ṭavīl eydür: 'Bu ḥālden taʿaccüb eyledüm daḫı ʿĀbid Çelebi'ye sırrından su'āl eyledüm. ʿĀbid Çelebi eyitdi: 'Şeyḫ bana didi ki 'Nūrü'd-dīn Ḫalīfe'ye naẓar eyle.' didi."[7] -Nūrü'd-dīn Ḫalīfe ṭarīḳat-ı Ḫalvetī'den bir recül-i ṣāliḥ idi ki Zeyrek Cāmiʿi'nde imām idi.- Emr-i şeyḫ ile naẓar eyledüm, bir rāhib şeklinde gördüm daḫı tebessüm eyledüm.' didi." Muṣliḥu'd-dīn, ʿĀbid Çelebi cevābından ıżṭırāba düşdi. "Şeyḫ, imāmuñ ḥālini nice keşf eyledi. İmām ḫod bir recül-i ṣāliḥ idi,[8] ehl-i ṭarīḳatdan idi." didi ve "Bu kelāmı ʿĀbid Çelebi'ye taḫṣīṣüñ vechi ne ola?" didi. "Şeyḫüñ ʿādetinden degül idi." diyü[9] bi'l-cümle ḫāṭıra ġalebe idüp **[AE 78b]** Şeyḫ İlāhī ḥażretine[10] söyledi. Şeyḫ cevāb virdi ki 'İmām-ı **[MK 97a]** mezbūruñ ol şekilde inkişāfı bana inkār ṣūretidür,

1 - MK
2 Bir vaḳt - AE
3 - MK
4 ṭālibīn // idüm: ṭālibleri ile şeyḫ ḥużūrında idüm. Zeyrek Cāmiʿi'nde idi. AE
5 - AE
6 evvel // iken: ḳāḍī idi AE
7 - MK
8 - MK
9 - AE
10 İlāhī ḥażretine: İlāhī'ye AE

dīnī ve ʿilmī ṣūreti degüldür. Bu kelāmı ʿĀbid Çelebi'ye taḫṣīṣüñ vechi budur ki meşārib-i nās muḫtelifdür. Meṡelā ṣıbyān-ı ʿavām ḍarb ile taʿlīm olınur ve ṣıbyān-ı ekābir luṭf ile taʿlīm olınur. Eger ben anuñla mülāṭafa eylemeyeydüm, beni ve ṭarīḳümi terk iderdi.' didi."

Ve daḫı cümle-i menāḳıbındandur ki Şeyḫ İlāhī eḥibbāsından bir ḳarı bir gün şeyḫe geldi, eyitdi: "Yā şeyḫ![1] Bir ġarīb vāḳıʿa gördüm. Meṡelā düşümde ḍıfdaʿ yaʿnī[2] ḳurbaġa olmışum." didi. Şeyḫ eyitdi: "Nesne degül,[3] bundan saña żarar yoḳdur." didi. Ḳarıya ḳanāʿat gelmeyüp ve yirinden ḳalḳup gitmedi. Şeyḫ buña iltifāt idüp eyitdi:[4] "Şöyle añlaram ki żiyāfete niyyet eyledüñ daḫı yine ferāġat eyledüñ." didi. Ḳarı, şeyḫe "Gerçek söylersüz, ben şeyḫüñ eḥibbāsını żiyāfete niyyet eyledüm idi lākin yirüm ṭar olmaġın ferāġat eyledüm." didi. Ḳarıya bu taʿbīrden ḳanāʿat gelüp gitdi. Baʿż-ı mürīdleri şeyḫe bu taʿbīrden su'āl eyledüklerinde[5] şeyḫ eyitdi: "Taʿbīr-i vāḳıʿa gāh olur ki lafẓdan aḫẕ olınur. Kelime-i ḍıfdaʿ, ḍıf ile daʿdan mürekkebdür. Ḍıf emrdür żiyāfetden ve daʿ daḫı vedaʿ[6] yedaʿdan emrdür, terk eyle dimekdür."

Ve daḫı ʿĀbid Çelebi'den rivāyet olınur ki "Bir zamān şeyḫüñ yanında ṭurdum, bana nefʿi olmadı. Niyyet eyledüm ki Şeyḫ Muḥyi'd-dīn-i İskilibī ḫıdmetine varam. Bir gün cāmiʿde bu ḫāṭıra ile namāz ḳılurdum, şeyḫ üsti yanumda namāz ḳılurdı. Baʿde'ṣ-ṣalāt şeyḫe mülāḳī oldum. Bana eydür: 'Ben[7] seni namāz ḳılurken gördüm lākin Şeyḫ Muḥyi'd-dīn-i İskilibī ṣūretinde[8] gördüm.' didi. Ben daḫı iʿtiẕār eyledüm, elin öpdüm, ḫıdmetine mülāzemet üzere oldum." didi.[9] **[MK 97b]**

---

1 - AE
2 ḍıfdaʿ yaʿnī - MK
3 yoḳdur AE
4 - AE
5 Baʿżı // eyledüklerinde: bu taʿbīrden şeyḫe su'āl eyledük AE
6 - MK

7 - MK
8 şeklinde AE
9 - AE

FĪ-BEYĀN-I ṬARĪḲAT-I NAḲŞ-BENDİYYE[1]

Ḫˇāce Bahāʾü'd-dīn-i Naḳş-bendī

Sen bil ki ṭarīḳ-i[2] Naḳş-bendiyye, Şeyḫ ʿĀrif-i bi'llāh Ḫˇāce Bahāʾü'd-dīn-i Naḳş-bendī ḥażretlerine[3] **[AE 79a]** yitişür. Menāḳıbından menāfiʿini ve sāmiʿine nāfiʿini bir miḳdār ẕikr idelüm.

Naḳş-bendī ṭarīḳinüñ aṣlı Ḫˇāce Bahāʾü'd-dīn-i Naḳş-bendī'dür. İsm-i şerīfi Muḥammed bin Muḥammed el-Buḫārī'dür. Nisbeti ṭarīḳinde Seyyid Emīr-i Külāliye'dür. Andan ẕikr telḳīn idüp ve Şeyḫ ʿAbdu'l-ḫālıḳ-ı Gucdüvānī rūḥāniyyetinden mürebbā oldı. Ṭarīḳatından suʾāl olındı "Mektebe midür yoḫsa mevrūṯe midür?" diyü. Cevāb virdiler ki[4] "Ben ceẕebāt-ı Ḥaḳ'dan bir ceẕbe ile müşerref oldum ki ins u cinnüñ ʿilmine muvāzī olur." didi.

Ve daḫı bāṭın-ı[5] maʿnā-yı ṭarīḳatden suʾāl olınduḳda eyitdi: "Keṯretde ḫalvetdür ve daḫı bāṭını Ḥaḳḳ'a ve ẓāhiri ḫalḳa tevcīhdür. Allāhu Teʿālā bu ḳavli ile buña işāret ider. [6]﴿رِجَالٌ لَا تُلْهِيهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللهِ﴾ Ve ẕikru'llāhı āşikāre yaʿnī ṣavtla itmezdi, iḫfā ile ẕikr iderdi. İʿtiẕār idüp dirdi ki "'Abdu'l-ḫālıḳ-ı Gucdüvānī vāḳıʿada bana emr eyledi ki "Azīmet ile ʿamel eyle.' didi. Anuñçün ʿalāniyeten ẕikri terk eyledüm." didi.

Ve daḫı Şeyḫ Bahāʾü'd-dīn'üñ ḳulı ve cāriyesi yoġ idi. "Niçün memlūk istiḫdām eylemezsüñüz?" diyü suʾāl olınduḳda cevāb virüp dirdi ki "Ḳul efendi olmaġa lāyık degüldür." Ve silsilelerinüñ nereye müntehī olduġından suʾāl olınduḳda cevāb virürdi ki "Bir aḥad, silsile ile bir şeye vāṣıl olmaz." Vaṣiyyeti bu idi ki "Nefsüñ mekrini ve keydini bilmek gerek ve töhmet eylememek gerek. Bu **[MK 98a]** ṭarīḳe vāṣıl olan mekāʾid-i nefsi bilmek ile vāṣıl olur." dirdi.

---

1 Fī-Beyān-ı // Naḳşibendiyye: aʿlem AE
2 ṭarīḳat AE
3 Naḳş-bendī ḥażretlerine: Naḳş-bendī'ye AE
4 cevāb virdiler ki: ve'l-cevāb eyitdi AE
5 - AE
6 Kur'ân-ı Kerîm, Nur Sûresi, 24/37 "*O adamlar ki ne ticaret ne de alışveriş onları Allāh'ın zikrinden alıkoymaz.*"

Ve daḫı dirdi ki "Allāhu Teʿālā'nuñ ﴿يَا اَيُّهَا الَّذِينَ اٰمَنُوا اٰمِنُوا بِاللهِ﴾[1] ḳavlinde işāret vardur. Lāyıḳ budur ki mü'min vücūd-ı ṭabīʿini her *ṭarfetü'l-ʿayn*'da[2] fānī eyleye daḫı maʿbūd-ı ḥaḳīḳīsini iṡbāt eyleye." Ve daḫı dirdi ki "Nefy-i vücūd maṭlūba yitişdüren yollarınuñ yaḳınıdur lākin nefy-i vücūd **[AE 79b]** iḫtiyārı terk ile ve işledügi ʿamelde ḳuṣūrını görmek ile ḥāṣıl olur." dirdi. Ve daḫı "Mā-sivāu'llāha taʿalluḳ naẓar-ı sālike ʿaẓīm perde ve żarardur." dirdi.

Ve daḫı dirdi ki "Bizim ṭarīḳatumuz ṣoḥbetdedür ve cemʿiyyetdedür aṣḥābuñ baʿżı baʿżını nefy itmek şarṭı ile. Ve ḫalvetde şöhret vardur, şöhret ise āfetdür." dirdi. Ve daḫı dirdi ki "Bizim ṭarīḳatumuz ʿurve-i vüṡḳādadur. Zīrā Resūlu'llāh *ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem*'e mütābaʿate mebnīdür ve āṡār-ı ṣaḥābe *raḍiya'llāhü ʿanhum* ādābına muvāfaḳata mebnīdür. Ve ṭalebe lāzımdur ki evvelā aḥvālini bile. Ḳaçan ehl-i ṭarīḳatdan birisi ile muṣāḥabet eylese eger ḥālinde ziyāde bulursa aña mülāzemet eyleye." Resūlu'llāh *ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem*'üñ[3] ḳavli delīli ile[4] أصبت فالزم Merḥūm yedi yüz ṭoḳsan bir Rebiʿü'l-evvel'inüñ üçünci iṡneyn gicesinde fevt oldı. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*.

Ḫˇāce Muḥammed Pārsā

Bu ṭarīḳat meşāyiḫinden birisi Ḫˇāce Muḥammed Pārsā ḥażretleridür. Ḫˇāce Bahā'ü'd-dīn-i Naḳş-bendī aṣḥābındandur. Bir gün mürīdleri maḥżarında Ḫˇāce Bahā'ü'd-dīn, Ḫˇāce Muḥammed'e eyitdi: "Şol emānet ki bu ṭarīḳat meşāyiḫinden bendedür ve cemīʿ ben bu ṭarīḳde kesb eyledügüm her ne ḳadar var ise saña teslīm eyledüm." didi. **[MK 98b]** Ḫˇāce Muḥammed daḫı[5] "Ḳabūl eyledüm." didi. Ve daḫı Ḫˇāce Bahā'ü'd-dīn, Ḫˇāce Muḥammed ġaybetinde "Āḫir ḥayātında benüm ẓuhūrumdan maḳṣūd Ḫˇāce Muḥammed'üñ vücūdıdur." didi ve "Ben Ḫˇāce Muḥammed'i ceẕbe ve sülūk ṭarīḳi ile terbiyet eyledüm." didi. "Eger Ḫˇāce Muḥammed de ceẕbe ve sülūk ṭarīḳine meşġūl olursa ʿālem münevver olur." didi ve Ḫˇāce Muḥammed'e şeyḫi, ṣıfat-ı Berḫ'i hībe

1 Kur'ân-ı Kerîm, Nisa Sûresi, 4/136, *"Ey iman ederler! Allāh'a iman edin."*
2 "*Göz açıp kapama."*
3 "Allah'ın selamı onun üzerine olsun."
4 Resūlu'llāh // felzem -MK "Doğrusunu bulursan sebat et."
5 -AE

eyledi, ḳıṣṣası meşhūrdur. Bir vaḳt daḫı Bereket-i Nefs'i hībe eyledi. Ve Resūlu'llāh *ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem*'üñ إن من عباد الله من لو أقسم على الله لأبره[1] ḳavline maẓhar oldı. Ve şeyḫi buña ẕikr-i ḫafīyi telḳīn eyledi ve ādāb-ı ṭarīḳatı ṭāliblere taʿallüme[2] iẕn virdi.

Sekiz yüz yigirmi iki Muḥarrem'inüñ yigirmisinde ḥacca teveccüh eyledi. Nesef ṭarīḳinden Ṣaġānyān'a[3] ve Tirmiẕ'e ve Belḫ'e ve Herāt'a vardı. Anlarda olan[4] mezārāt-ı müteberrikenin her birisini ziyāret eyledi. Ol bilāduñ ʿulemāsı ve meşāyiḫi nihāyet-i mertebe taʿẓīm ü tekrīm eylediler, müşāhedesini ve ḫıdmetini ġanīmet bildiler. Ḥacda iken marīż oldı, ṭavāf-ı vedāʿa yürimek ile ḳādir olmadı, arḳa ile eyledi. Ḫaste iken Medīne'ye gelüp ṭavāf ve ziyāret-i Ravża-i Muṭahhara'dan ṣoñra fevt oldı. Sene-i mezbūrenüñ yigirmi dördünci Ẕi'l-ḥicce güni namāzını çoḳ kimesne ḳıldı. Cümleden Monlā Şemsü'd-dīn-i Fenārī'dür. Ḥażret-i[5] ʿAbbās ḳabri civārında medfūndur. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyhi [raḥmeten] vāsiʿaten*.[6]

Ḫˇāce ʿUbeydu'llāh-ı Semerḳandī

Bu ṭarīḳat meşāyiḫinden birisi Ḫˇāce ʿUbeydu'llāh-ı Semerḳandī'dür. Şāş vilāyetinde Taşkend şehrinde ṭoġdı. Baʿż-ı evlādından ḥikāyet olındı ki **[MK 99a]** ol Ḫˇāce Muḥammed Ḳāsım bin Ḫˇāce ʿAbdu'l-hādī İbn Ḫˇāce Muḥammed ʿAbdu'llāh bin Ḫˇāce ʿUbeydu'llāh'dur.

Ḫˇāce Muḥammed Ḳāsım rivāyet ider ki silsile-i nesebi ʿÖmer bin el-Ḫaṭṭāb'a çıḳar diyü ve Ḫˇāce ʿUbeydu'llāh'dan rivāyet ider ki[7] "Allāhu Subḥānehu ve Teʿālā'dan bir kerreden ġayrı ġaflet eylemedüm. Ol daḫı ben[8] on beş yaşında idüm, Taşkend'de ḫˇāceye giderdüm. Balçıḳlı gün idi ve hem Taşkend nefsinde daḫı balçıḳlıdur. Pāpūşuma balçıḳ bulaşmış, ol balçıġuñ izālesine meşġūl oldum idi. Ol anda ġāfil oldum." didi.

---

1 Hadis-i Şerif *"Allah'ın kullarından öyleleri vardır ki, Allah adına yemin etse Allah onu bu yemininde temize çıkarır."* Tirmizî, Menâkıb 54/3854.
2 taʿlīm AE
3 Nesef // Ṣaġānyān'a: Ṭarīḳ-i rāhda MK
4 Anlarda olan -AE
5 -AE
6 *Raḥmetu'llāhi // vāsiʿaten*. -AE
7 Silsile-i // rivāyet ider ki -MK
8 -MK

Ve rivāyet eyledi ki "Ceddüm ṭarīḳ-i taṣavvufı Monlā Ya'ḳūb Çerḫī'den aḫẕ eyledi. Ẕikri, ceddüme ol telḳīn eyledi."[1] Ve ceddümden naḳl olındı ki "Yigirmi yaşumda ceddüme taḥṣīl-i 'ilm ārzūsı düşüp Semerḳand'da Uluġ Beg Medresesi[2] müderrisi olan Niẓāmü'd-dīn-i Ḫāmūşī ḥıdmetine varup ḥālet-i dersde yitişüp bir köşede ṣāmit ü sākit[3] oturdum." dir. Dersden ṣoñra baña naẓar eyledi[4] "Niçün dersde ṣāmit olduñ?" didi. Benüm cevābumdan öñdin yine kendü cevāb virdi ki "Ṣamt ikidür; biri[5] 'ālem-i beşeriyyetden müteraḳḳī olanlaruñ ṣamtıdur, bu ṣamt ṣāḥibine mübārekdür. Bir daḫı **[AE 80b]** 'ālem-i beşeriyyetde sākin olanlaruñ ṣamtıdur, bu ṣamt ṣāḥibine mekrdür." Ḫˇāce 'Ubeydu'llāh eydür: "Ben monlānuñ kelāmından fażlını bildüm." didi.

Ve daḫı Ḫˇāce 'Ubeydu'llāh'dan menḳūldür ki "Pādişāh yanında ḫalḳuñ Niẓāmü'd-dīn'e ḳulūbı müteveccih idügi söylendükde salṭanatından ḫavf idüp āḫir yire gitmek emr eyledi. Ve ben daḫı monlāyı Semerḳand'dan Taşkend'e iletdüm, kendü evüme ḳondurdum, kemā-yenbaġī ḥıdmet **[MK 99b]** eyledüm. Vaḳt-i ṣalātda āb-dest[6] ṣuyını iḥżār idüp ṣabāḥ namāzını bile ḳılup çifte giderdüm. Öyle namāzını yine gelür bile ḳılurdum. Yine çifte varup ikindüyi gelüp[7] bile ḳılurdum. Benüm 'ādetüm bir müddet böyle idi. Bir gün geldükde monlāyı[8] müteġayyir ü[9] mütekeddir buldum "Acabā beni ġammāz mı eylediler ola? Ben ḫod ḥıdmetümde ḳuṣūr eylemedüm.' diyü fikrde iken monlā baña naẓar eyledi daḫı murāḳabeye vardı. Şöyle mużṭarib oldum ki rūḥum çıḳayazdı. Ve daḫı monlānuñ 'ādeti bu idi ki bir aḥada naẓar-ı ġażab ile naẓar eylese ḫalāṣ olmazdı. Hemān ceddüm Ḫavendtehūr mezārına 'azīmet[10] eyledüm. Ḳubbenüñ ḳapusını açmaġa eglenmeyüp penceresinden içerü düşdüm. Bu töhmetden berā'atumı ceddüme 'arż eyleyüp teveccüh eyledüm. Baña orada ġaybet vāḳi' oldı. Benüm üzerümden ṣıḳleti

1 - MK
2 - AE
3 sākit: sākit bir köşede AE
4 eyledi: eyledi, baña AE
5 yine kendü cevāb virdi ki "Ṣamt ikidür; biri: cevāb virdi "Ṣamt ikidür AE
6 - MK
7 - AE
8 geldükde monlāyı - AE
9 müteġayyir u: müteġayyiren AE
10 ḳaṣd AE

alup Mevlānā-yı mezbūr üzerine ṭarḥ eylediler. Vaḳtā ki ġaybetden ifāḳat buldum, nefsümi ḫiffet üzerine buldum. Mevlānā-yı mezbūra vardum ki beni gördükde 'Yā 'Ubeydu'llāh! Bu ḳolaydur.' didi ṣoñra fevt oldı. Techīz ü tekfīnin görüp[1] defn eyledüm." didi.

Ve daḫı Ḫˇāce 'Ubeydu'llāh'dan naḳl olındı ki "Ḥüsāmü'd-dīn-i Şāşī ki Seyyid Emīr-i Külāl evlādındandur ve Seyyid Ḥamza aṣḥābından olup ṣāḥib-i istiġrāḳ idi, Buḫārā'ya ḳāḍī naṣb olındı." Ḫˇāce 'Ubeydu'llāh eydür: "Maḥkemesine ḥāżır olup bir yirde oturdum ki ben anı görürdüm, ol beni görmez idi. Te'emmül eyledüm, meṣāliḥ-i nāsa meşġūl iken hīç anda bir fütūr görmedüm." didi. Ve Ḫˇāce 'Ubeydu'llāh **[MK 100a]** eydür: "Ḥüsāmü'd-dīn **[AE 81a]** dir ki 'Bu ṭarīḳüñ aḥsen libāsı 'ulemā ṣūretinde ifāde ve istifādeye meşġūl olmaḳdur.' didi."

Ve Ḫˇāce 'Ubeydu'llāh zamānında pādişāh-ı Semerḳand, Sulṭān Aḥmed idi. Ḳarındaşı Sulṭān Maḥmūd, Sulṭān Aḥmed[2] üzerine ḫurūc eyledi. Ḫˇāce 'Ubeydu'llāh, Sulṭān Maḥmūd'a mektūb gönderüp "İtme." diyü naṣīḥat eyledi. Ḳabūl eylemedi, geldi, Semerḳand'ı muḥāṣara eyledi. Ḫˇāce 'Ubeydu'llāh ḥücresine girüp def'-i 'adūya meşġūl oldı. Sulṭān Aḥmed 'askeri ile Semerḳand ḳapusından çıḳduḳda ḳapulardan yeller[3] çıḳup 'adūnuñ cem'ini tefrīḳ idüp ekserini ihlāk eyleyüp Sulṭān Maḥmūd münhezim olup ḳaçup ümerā-yı Terākime'den Mīr Beyrek adlu beg ki Sulṭān Maḥmūd'a mu'āvenet içün ḥāżır olmış idi, esīr olup Sulṭān Aḥmed yanında götürdiler. Sulṭān Aḥmed ki ol ḥīnde Ḫˇāce 'Ubeydu'llāh yanında otururdı, eyitdi: "Ben bir Türkman eriyüm. Şöyle ki Rüstem-i Zāl saġ olsa beni atumdan indirmege[4] ḳādir olmazdı ammā[5] beni bu şeyḫ esīr eyledi." diyü Ḫˇāce 'Ubeydu'llāh'a işāret eyledi. Ve daḫı[6] Mīr Şerīf-i Mu'ammāyī'den naḳl[7] olınur ki Mīr Şerīf[8] ṣāliḥ kimesne idi, Burūsa'da sākin olurdı.[9] Mīr Şerīf eydür: "Mīr

1 techīz // görüp: techīz eyledüm AE
2 Sulṭān Aḥmed - MK
3 seyller MK
4 ayırmaġa MK
5 - AE
6 Ve daḫı: Bu rivāyet MK
7 rivāyet AE
8 Mīr Şerīf - MK
9 idi AE

Beyrek-i[1] Türkmanī, Ḫˇāce ʿUbeydu'llāh ḥużūrında Sulṭān Aḥmed öñinde[2] bu sözi söyledügi zamānda ḳapuda ṭururdum, ḳulaġum ile işitdüm." diyü ḥikāyet[3] eyledi.

Ve daḫı Muḥammed Ḳāsım'dan ḥikāyet olınur ki Muḥammed Ḳāsım[4] eydür: "Ceddüm Ḫˇāce ʿUbeydu'llāh bir pencşenbe güni öyleden ṣoñra atını getürüp bindi ve baʿż-ı aṣḥābı buña tābiʿ oldı. Şehrden çıḳduḳda aṣḥābına 'Burada ṭuruñ.' didi. Kendüsi Deşt-i ʿAbbās nām ṣaḥrāya gidüp Şeyḫ Mevlāyī nām dervīş ardınca gitdi." Meẕkūr[5] Mevlāyī eydür: "Şeyḫ, Deşt-i ʿAbbās'a **[MK 100b]** varduḳda ġā'ib oldı. Ṣoñra yirine geldükde bu ḥālden su'āl olıcak 'Rūm pādişāhı Sulṭān Meḥemmed Ḫān bu gün küffār ile ḳıtāl ider. Benden istimdād eyledi, anuñ muʿāvenetine **[AE 81b]** vardum, bi-ḥamdi'llāh küffāra ġalebe eyledi.' diyü cevāb virdi."

Ḫˇāce Muḥammed Ḳāsım eydür: "Babam Ḫˇāce ʿAbdu'l-hādī Rūm'a gelüp Sulṭān Bāyezīd'e buluşduḳda babama babası Ḫˇāce ʿUbeydu'llāh'uñ giydügi libāsını ve hey'etini ve feresini ṣorup 'Aḳ atı var mıdur?' diyü[6] su'āl eyledükde babam eydür: 'Vardı.' didüm de Sulṭān Bāyezīd eyitdi: 'Babam merḥūm Sulṭān Meḥemmed Ḫān eydür: 'Öyleden ṣoñra küffār ile muḥārebe iderdüm, küffārdan ġalebe tevehhüm eyledüm. Ḥażret-i Ḫˇāce ʿUbeydu'llāh'a teveccüh ü istimdād eyledüm, hemān[7] şu hey'etlü bir şeyḫ-i nūrānī ḥāżır oldı. Baña 'Ḳorḳma.' didi, ben daḫı 'Nice ḫavf eylemeyin ki kāfir ʿaskeri çoḳdur.' didüm daḫı[8] şeyḫ yeñini ḳaldurdı 'Baḳ.' didi. Baḳdum, bir saḥrā gördüm ki içinde bī-ḥadd ʿasākir-i[9] İslām var. Şeyḫ eyitdi:[10] 'İşte bunlar ehl-i İslām'dur,[11] yardıma geldiler.' didi daḫı baña 'Sen şu ṭarafa ḥimāye eyle ve üç kerre ṭablı çaldur [12] ve ʿaskere emr eyle, bir uġurdan ḥamle eylesünler.' didi. Hem öyle eyledüm ve şeyḫi gördüm ki bir nice defʿa küffāra

1 - AE
2 Aḥmed öñinde: Aḥmed'e AE
3 rivāyet AE
4 Meḥemmed Ḳāsım - MK
5 - AE
6 var mıdur diyü: var mıydı AE
7 daḫı AE
8 didüm daḫı - AE
9 bī-ḥadd ʿasākir-i: nice ʿasker-i MK
10 Şeyḫ eyitdi - AE
11 İslām'a AE
12 ḥimāye // çaldur: ḥamle eyle didi ve üç kerre ṭablını çaldı MK

ḥamle eyledi, münhezim oldılar. Vüzerā benüm Ḫˇāce ʿUbeydu'llāh ile vāḳiʿ olan[1] kelāmumı ḥayretümden kendü kendüm ile söyler ṣanurlar idi zīrā onlar Ḫˇāce ʿUbeydu'llāh'ı görmezler idi. Babam Sulṭān Meḥemmed'üñ ḫaber virdügi hey'et bu senüñ didügüñ hey'etdür.' didi." Ve şeyḫü'l-Ḥarem Şeyḫ ʿAbdu'l-muʿṭī'den naḳl olınur ki "Şeyḫ ʿAbdu'l-muʿṭī'ye 'Sen Ḫˇāce ʿUbeydu'llāh ile buluşduñ mu?' didiler. Şeyḫ ʿAbdu'l-muʿṭī eyitdi: 'Neʿam, buluşdum. Ḫˇāce **[MK 101a]** ʿUbeydu'llāh ḥac farż olalı her yıl ḥacc iderdi, ḥacda buluşurdum.' didi."

Ḫuṣūṣan Ḫˇāce ʿUbeydu'llāh ḫod Semerḳand'da muḳīm idi. Ve daḫı Ḫˇāce ʿUbeydu'llāh'uñ ṭarīḳatı Ehl-i sünnet ü cemāʿat meẕhebi üzerine iʿtiḳāddur daḫı aḥḳām-ı şerīʿate inḳiyāddur ve sünnet-i Resūlu'llāh *ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem*'e[2] ittibāʿdur ve devām-ı ʿūbūdiyyetdür ki Cenāb-ı Rabbü'l-ʿizzet mülāḥaẓasıdur māsivāya şuʿūrsuz. Ve daḫı eyitdi ki "Tevḥīd, ḳalbi mā-sivāu'llāhdan ḫalāṣ eylemekdür ve vaḥdet, **[AE 82a]** ḳalbi mā-sivāu'llāha ʿilmden ḫalāṣ olmasıdur ve ittiḥād, Ḥaḳḳ Sübḥānehu ve Teʿālā'nuñ vücūdında istiġrāḳdur ve saʿādet, sāliküñ nefsinden ḫalāṣ olmasıdur müşāhede-i celle ve ʿalā'da ve şeḳāvet, nefse iltifāt ve Ḥaḳ'dan inḳıṭāʿdur ve vaṣl nedür, ʿabd nūr-ı Ḥaḳḳ müşāhedesinde nefsini[3] unutmaḳdur ve faṣl[4] nedür, mā-sivāu'llāhu teʿālādan sırrı ḳaṭʿdur ve sekr nedür, ḳalbe ḥāl ġalebe idüp ol ḥālde sırrı vācib olanı sırra ḳādir olmamaḳdur." didi, diyü rivāyet olındı. Merḥūm Semerḳand'da sekiz yüz ṭoḳsan beş tārīḫinde fevt olup ḳabri Semerḳand'uñ ṭaşrasındadur. *Nevverallāhu merḳadehu ve fī-aʿle'l-cināni erḳadehu.*[5]

Şeyḫ ʿAbdu'r-raḥmān bin Aḥmed el-Cāmī

Ṭā'ife-i Naḳş-bendī'nüñ[6] birisi daḫı Şeyḫ ʿAbdu'r-raḥmān bin Aḥmed el-Cāmī'dür.[7] Ḫorāsān ḳaṣabātından Cām adlu ḳaṣabada ṭoġdı. Evvelā ʿilm-i şerīfe meşġūl olup efāżıl-ı dehrden oldı. ʿİlmden ṣoñra meşāyiḫ-i

1 vāḳiʿ olan - AE
2 ṣalla'llāhu // sellem'e - AE
3 müşāhedesinde nefsini: müşāhedesini nefsinde MK
4 fażl: AE
5 *Nevverallāhu // erḳadehu. - MK* "Allâh onun kabrini nurlandırsın ve cennet bahçelerine koysun."
6 Naḳş-bendī: [MK nüshasında müstensih kaynaklı bir yanlış yapılarak "Ḫalvetiyye" yazılmıştır.] -AE
7 ṭā'ife-i // el-Cāmī'dür: Şeyḫ ʿAbdu'r-raḥmān-ı Cāmī ʿAbdu'r-raḥmān bin Aḥmed el-Cāmī AE

ṣūfiyyeye muṣāḥib olup kelime-i tevḥīdi buña[1] Şeyḫ Saʿdü'd-dīn-i Kāşġarī telḳīn eyledi. Ve daḫı Ḫˇāce ʿUbeydu'llāh-ı Semerḳandī ile muḳārin oldı. Ḫˇāce ʿUbeydu'llāh'a etemm-i intisāb ile müntesib oldı. Ḥattā teṣānīfinüñ ekserinde Ḫˇāce ʿUbeydu'llāh'uñ evṣāfını zikr ider **[MK 101b]** ve daḫı aña maḥabbetini zikr iderdi.

Ve müşārün-ileyh Monlā Cāmī ḥażretleri[2] ʿilm ü fażl ile meşhūr olup[3] fużalā, zikr-i cemīli ile raṭbü'l-lisān ve ṣuleḥā, enfās-ı ṭayyibesiyle münevverü'l-cenān ve ṣīt-i fażl ile ḳurā' vü büldān, mel'ān ve eṭrāf u eknāfda olan selāṭīn-i zamān, mülāḳātına nigerān üzere olup ḥattā sulṭān-ı selāṭīn-i cihān es-Sulṭān Bāyezīd Ḫān, Mevlānā Cāmī'i Rūm'a daʿvet idüp küllī hedāyā vü tuḥaf irsāl idüp Monlā Cāmī daḫı[4] cānib-i Rūm'a ʿazm idüp esbāb-ı seferi düzüp Rūm ḳaṣdına Ḫorāsān'dan sefer idüp Hemedān'a geldükde vilāyet-i Rūm'da ṭāʿūn çoḳ olur diyü iʿtizār idüp Sulṭān Bāyezīd'e mektūb gönderdi.

Ve Āl-i Fenārī'den Muḥyi'd-dīn Çelebi babası Monlā ʿAlī[5] Fenārī'den rivāyet ider ki Sulṭān Meḥemmed'üñ ḳāḍī-ʿaskeri idi. "Bir gün Sulṭān Meḥemmed, Monlā ʿAlī **[AE 82b]** Fenārī'ye eyitdi: 'Ḥaḳīḳat ʿilminden ve ʿilm-i ḥaḳīḳīden baḥs idenler mütekellemūn ṭā'ifesi ve ṣūfiyyūn ṭā'ifesi ve ḥukemā ṭā'ifesidür. İmdi lāzımdur ki bu üç ṭā'ife ortasında muḥākeme ola. Yaʿnī bu üç ṭā'ifenüñ delīllerini bir ʿālim-i fāżıl kimesne görüp ḥaḳḳ ḳanḳısınuñdur, ḥükm eyleye. Bu aṣl bir ʿālim-i fāżıl dünyāda olan ʿulemādan kāmil bir kimesne var mıdur ki benüm bu murāduma vāṣıl ve ʿalīl[6] ṣadruma şifā ḥāṣıl eyleye.' didükde Monlā ʿAlī el-Fenārī eyitdi: 'Bu temyīze ḳādir ʿālim, ender-i nādirdür. Meger ki Monlā ʿAbdu'r-raḥmān-ı Cāmī ki ʿālemi ʿilmle nāmı imlā idüp beyne'l-ʿulemā mümtāz monlādur, ol ḳādirdür.' didükde Sulṭān Meḥemmed bir resūl ile tuḥaf-ı maḳbūle gönderüp muḥākeme-i mezbūreyi iltimās ve envār-ı feżā'ilinden iḳtibās eyledi. لدى الوصول اول مسئول قرين حسن قبول olup ol

1 baña AE
2 müşārün-ileyh // ḥażretleri - AE
3 - MK
4 Monlā // daḫı - AE
5 -MK
6 ġalīl AE

ḫuṣūṣda bir risāle imlā[1] ve cānib-i sulṭāna **[MK 102a]** ihdā eyledi. 'Altı mes'eledür, birisi mes'ele-i vücūddur. Eger bu maḳbūl olursa bāḳīsin daḫı īṣāl ideyin.' didi. Bu[2] risāle-i mezbūre Rūm'a Sulṭān Meḥemmed fevt olduḳdan ṣoñra vāṣıl oldı. Babam yanında ol risāle ṭururdı, el-ān bende daḫı var, añlaram." didi. Bu rivāyet Muḥyi'd-dīn-i Fenārī'nüñ babasından rivāyetidür.

Monlā Cāmī'nüñ teṣānīfi çoḳdur. Cümleden, Fārsī bir dīvānı vardur ve Fārsī inşā'iyyātı vardur ve *Kāfiye*'ye şerḥi vardur ve evā'il-i Ḳur'ān-ı 'Aẓīme tefsīri vardur ve Fārsī *Şevāhidü'n-Nübüvve* ve *Nefehātü'l-Üns* ve *Silsiletü'ẕ-Ẕeheb* adlu kitābları vardur.[3] Ṭavā'if-i Rāfiżiyye'ye ṭa'n eylemişdür. Ve daḫı muṣannefātı çoḳdur. *Risāle-i Mu'ammā* ve *'Arūż* ve *Kāfiye* gibi küllī muṣannefātı beyne'n-nās maḳbūldür.

Rivāyet olınur ki ṭā'ife-i Erdebīliyye رحم الله تعالى اسلافهم وخرب الله بنيان اعمار اخلافهم[4] Ḫorāsān'a teveccüh eyledükde Monlā Cāmī'nüñ oġlı, cesed-i laṭīfini ḳabrinden ḳaldurup āḫer yirde defn eyledi. Ṭā'ife-i mezbūre teftīş eylediler, bulamadılar **[AE 83a]** daḫı ḳabrinde bulınan[5] aġacları iḥrāḳ eylediler. *Raḥmetu'llāhi 'aleyh.*[6]

Şeyḫ 'Alā'ü'd-dīn-i Ḫalvetī

Ṭarīḳat-ı Ḫalvetiyye meşāyiḫinden Şeyḫ 'Alā'ü'd-dīn-i Ḫalvetī, Seyyid Yaḥyā ḫulefāsındandur, ceẕbe-i 'aẓīme ṣāḥibidür. Bir kimesneye naẓar eylese ve yāḫūd ḳulaġına söylese mecẕūb iderdi. Ḳaçan[7] Şeyḫ 'Alā'ü'd-dīn Burūsa'ya geldükde Monlā 'Alī-i 'Arabī Ḳapluca'da müderris idi. Semā'ını ve vecdini ġāyet[8] inkār eyledi. İttifāḳ bir yire cem' oldılar. 'Alā'ü'd-dīn, Şeyḫ[9] Monlā 'Arab'uñ ḳulaġına söyledügi gibi Monlā 'Arab yüzi üstine düşdi, ġaşy oldı. İfāḳat bulduġı gibi şeyḫden el aldı, bī'at eyleyüp **[MK 104a]**

1 ile AE
2 - MK
3 Nübüvve // vardur: *Nübüvve* adlu kitābı vardur ve *Nefehātü'l-Üns* adlı kitābı vardur ve *Silsiletü'ẕ-Ẕeheb* adlu kitābı vardur. AE
4 "Allah eskilere/ önce gelenlere rahmet eylesin. Yenilerin imar ettikleri binaları harab etsin."
5 olınan AE
6 *Raḥmetu'llāhi 'aleyh.* - AE
7 - AE
8 ġāyet: ġāyet inkār ile MK
9 - AE

inkārı terk eyledi ve bile ḫalvete girdi ve yanında ṭarīḳ-i taṣavvufı taḥṣīl eyledi. Şeyḫ-i mezbūr,[1] Sulṭān Meḥemmed Ḫān zamānında İstanbul'a geldi. Ekābir ü aʿyān ve sā'ir nās şeyḫüñ üzerine cemʿ olduġından Sulṭān Meḥemmed salṭanat müzāḥamesinden ḫavf idüp şeyḫe "Şimden ṣoñra āḫer yire gitsün." diyü emr eyledi. Ḳaraman'a varduḳda Lārende'de fevt oldı. El-ān ḳabri Lārende'dedür.

Şeyḫ Dede ʿÖmer el-Aydınī

Rūşenī dimek ile meşhūrdur.[2] Tāzeliginde ʿilm-i ẓāhir ṭalebesinden idi. Sūḫte iken Burūsa'da şuġl üzere idi ve hem melāḥī vü hicvde meşġūl idi. Ṣoñra ʿilm taḥṣīli[3] içün bilād-ı ʿAcem'e gidüp Ḳaraman'da büyük ḳarındaşı ʿAlā'ü'd-dīn-i Ḫalvetī'ye buluşup evvelā elinde tevbe eyledi. Ṣoñra Şirvān'a varup ʿĀrif-i bi'llāh Seyyid Yaḥyā-yı Şirvānī'ye mülāḳī olup yanında riyāżāta ve mücāhedāta meşġūl olup aḥvāli mütebeddil ve[4] ʿışḳ-ı mecāzīsi ʿışḳ-ı ḥaḳīḳīye mübeddil olup gāh Berdaʿa'da ve gāh Gence'de ve gāh Ḳaraaġac'da sākin olurdı. Tebrīz vālisi Uzun Ḥasan buña[5] ʿaẓīm maḥabbet eyledi. Ḫātūnı Selçuḳ Ḫātūn ki Sulṭān Yaʿḳūb vālidesidür, ol daḫı ʿaẓīm maḥabbet eyledi. Ḳızı ki Tebrīz begi Cihānşāh Mīrzā'nuñ[6] zevcesidür, anuñ zāviyesinde oturtdı. **[MK 104b]** Bir müddet anda sākin oldı ve ekābir ü aʿyān merciʿi oldı. Baba Niʿmetu'llāh-ı Naḳş-bendī'den rivāyet olınur ki "Şeyḫ Dede ʿÖmer'üñ ḫasteligini görevardum, maraż-ı mevtinde idi. **[AE 83b]** Zāviye-i mezbūreyi ḳabūl eyledügine nedāmet üzere buldum. Ḳabūlden ḥāṣıl olan riyāsete nādim idi." diyü rivāyet eyledi. Sekiz yüz ṭoḳsan iki tārīḫinde fevt olmışdur.

Şeyḫ Ḥabīb ʿÖmerī el-Ḳaramanī

Babası ṭarafından ʿÖmerī, vālidesi[7] ṭarafından Bekrī idi. Ḳaraman'da Nigde'ye ḳarīb Ortaköy'dendür. Evvel-i ʿömrinde ʿilme meşġūl olup *Şerḥ-i ʿAḳā'id* oḳıduġı zamānda Seyyid Yaḥyā ḫıdmetine yitişdi. Evvelā

1 - AE
2 maʿrūfdur. AE
3 Burūsa'da // taḥṣīli - AE
4 olup AE
5 bañа AE
6 Cihānşāh Mīrzā'nuñ: Cihānşāh'uñ AE
7 anası AE

mürīdlerinden bir cemāʿate vāṣıl olup onlara eyitdi: "Şeyḫüñüz bana bir günde Tengri'yi göstermege ḳādir midür?" didi. Onlaruñ içinde[1] el-Ḥācī Ḥamza ki el-ān livā-yı Kānḳırı'da Ḳurşunlu ḳażāsına muttaṣıl Meylān ḳażāsında Ḳaracalar nām ḳaryede medfūndur, meẕkūr[2] Ḥācī Ḥamza, Şeyḫ Ḥabīb'e bir ṭabance şöyle çaldı ki Şeyḫ Ḥabīb yüzinüñ üzerine yıḳıldı, ġaşy oldı. Seyyid Yaḥyā ḥażretleri[3] bu ḳıṣṣaya vāḳıf olup Şeyḫ Ḥabīb'i yanına daʿvet eyleyüp "ʿAceb olmaz, ṭāʿife-i ṣūfiyyede ġayret ġālib olur ammā ol didügüñ nesne sen ẓann eyledügüñ gibidür." didi, bir mevżiʿde "Otur." diyü emr eyledi. Şeyḫ Ḥabīb oturup düşde gördügini Seyyid Yaḥyā'ya söylerdi. Şeyḫ Ḥabīb'den menḳūldur ki "Şeyḫ emr eyledügi mevżiʿde oturdum. Tecelliyāt-ı **[MK 105a]** Ḥaḳḳ bir biri ardınca geldi, her birinde ḳānī oldum." didi. On iki yıl Seyyid Yaḥyā ḫıdmetinde olup baʿdehu[4] Seyyid Yaḥyā icāzeti ile bilād-ı Rūm'a geldi. Bir zamān Engüri'de sākin olup Şeyḫ Ḥācī Bayram ziyāretine mülāzemet eyledi. Ve daḫı Aḳşemsü'd-dīn ile ve Şeyḫ İbrāhīm ile ve daḫı Emīr-i Naḳş-bendī ile ve Şeyḫ ʿAbdu'l-muʿṭī ile -Zeyniyye'dendür.- bunlar ile muṣāḥib oldı ve ḫavāṭıra yaḳīn idi. Bir aḥad yaturken ve ṭayanurken anı[5] görmemiş idi. Ṭoḳuz yüz iki tārīḫinde fevt oldı. Ḳabri el-ān Amāsiyye'de Meḥemmed Paşa merḥūm Cāmiʿi'nüñ cānib-i şarḳīsindedür.

Şeyḫ Mesʿūd

Evvelā müderris idi ṣoñra ṭarīḳ-i taṣavvufa rāġıb olup Şeyḫ ʿAlā'ü'd-dīn ḫıdmetine yitişdi. Ṭarīḳ-i taṣavvufı anuñ [6] yanında **[AE 84a]** taḥṣīl idüp irşād ile icāzet virdi daḫı Edrine'de tavaṭṭun eyledi. Mürīdleri terbiyesine meşġūl olup berekātı ẓāhir ve kerāmātı meşhūr oldı. Mürīdleri yanında maḳāmāt-ı ʿaliyyeye ve kerāmāt-ı seniyyeye vāṣıl oldı. Ceẕbe-i ʿaẓīme ṣāḥibi idi. ʿİbādāta müdāvim ve ādāb-ı şerīʿat ḥıfẓında ḳā'im idi. Sulṭān Meḥemmed'üñ evāḫir-i salṭanatında fevt oldı.

1 Onlaruñ içinde: daḫı içlerinden AE
2 - AE
3 - AE
4 olup baʿdehu -AE
5 kimesne AE
6 - AE

Şeyḫ Meḥemmed el-Cemālī

Çelebi Ḫalīfe dimek ile meşhūrdur. Şeyḫ Cemālü'd-dīn-i Aḳsarāyī neslindendür. Evvelā 'ilme meşġūl oldı. *Muḫtaṣar* oḳurken ṭarīḳ-i taṣavvufa maḥabbet eyleyüp sālik oldı. Evvelā Şeyḫ 'Alā'ü'd-dīn-i Ḫalvetī ḫulefāsından Ḳaraman'da Şeyḫ[1] 'Abdu'llāh yanında ḫalvet **[MK 105b]** idüp -Ol eṣnāda Şeyḫ 'Alā'ü'd-dīn Ḳaraman'a geldi.- Şeyḫ 'Alā'ü'd-dīn'e vardı. Gördi ki siyāh giymiş ve siyāh ata binmiş, şeyḫe maḥabbet iẓhār eyledi. Şeyḫ eyitdi: "İsterseñ bu cübbeyi sańa vireyin."[2] didi. Şeyḫ Meḥemmed eyitdi. "Cübbe vü ḫırḳayı istiḥḳāḳ ile giymek gerek, benüm buńa istiḥḳāḳum yoḳdur." didi, eglenmedi. Şeyḫ 'Alā'ü'd-dīn ol vilāyetde fevt oldı ba'dehu Şeyḫ 'Abdu'llāh daḫı fevt oldı. Ṣońra Şeyḫ Meḥemmed Toḳat'a gelüp Şeyḫ İbn Ṭāhir yanında ḫalvet eyledi.

İbn Ṭāhir mürīdlerine riyāżet-i ḳaviyye ile emr iderdi ḥattā ba'żısı ṣabr idemeyüp şeyḫ redd iderdi. Hele yalıńuz Şeyḫ Meḥemmed ḳaldı, ḳavī riyāżete meşġūl idi. Bir gün şeyḫine Şeyḫ Meḥemmed içün "Ḳavī riyāżete meşġūldür." didiler. Şeyḫ İbn Ṭāhir eyitdi: "Ḳo ölsün." didi. İbn Ṭāhir, ṭā'ife-i Terākime'den idi ve ümmī idi lākin bāṭınında ḳuvvet-i 'aẓīmesi var idi. Ol eyyāmda Şeyḫ Meḥemmed keşf-i ḥāl vāḳi' olup şeyḫe ḥikāyet eyledükde ba'dehu luṭf ile mu'āmele eyledi. İbn Ṭāhir fevt olduḳdan ṣońra Şeyḫ Meḥemmed Erzincān'a vardı. Monlā Pīrī ile muḳārin olup Şirvān'a Seyyid Yaḥyā ḫıdmetine 'azm eyledi. Erzincān'dan iki gün öte varduḳda Seyyid Yaḥyā'nuń vefātını işitdi. Yine Erzincān'a gelüp Monlā Pīrī ḫıdmetine mülāzemet eyledi. Ol bunı irşād-ı faḳr[3] içün Rūm'a gönderdi. **[AE 84b]**

Rivāyet olınur ki Sulṭān Meḥemmed'üń vezīri Meḥemmed Paşa el-Ḳaramanī, Sulṭān Meḥemmed'üń oġlı Cem Sulṭān'a mā'il olup āḫer[4] oġlı Sulṭān Bāyezīd'i Sulṭān Meḥemmed'e[5] dā'imā ẕemm iderdi. Sulṭān Bāyezīd, Çelebi Ḫalīfe'ye tażarru' eyleyüp Çelebi Ḫalīfe de teveccüh eyledi. Götüri Ḳaraman evliyāsını Cem Sulṭān ṭarafında gördi, **[MK 106a]** Şeyḫ Çelebi Ḫalīfe bunlara ḳaṣd eyledi, Çelebi Ḫalīfe'ye od ile atdılar. Kendüye

1 - AE
2 vireyüm. AE
3 - MK
4 büyük MK
5 Sulṭān Meḥemmed'e: pādişāha AE

ṭoḳınmadı, ḳızına ṭoḳındı ṣoñra ḳızı marīż olup fevt oldı. Sulṭān Bāyezīd yine ibrām u tażarruʿ eyledi. Çelebi Ḫalīfe yine teveccüh eyleyüp ʿālem-i maʿnāda evliyā-yı Ḳaraman ile buluşup Çelebi Ḫalīfe'ye "Murāduñ nedür bu cümleye muḳābeleden?" didiler. Çelebi Ḫalīfe eyitdi: "Bu vezīr Meḥemmed Paşa el-Ḳaramanī, evḳāf-ı Müslimīn'i ibṭāl idüp beytü'l-māle ilḥāḳ[1] eyledi." diyicek cümlesi Meḥemmed Paşa'ya muʿāvenet eylemekden ferāġat eylediler. Ancaḳ Şeyḫ Vefā ḥażretleri[2] ḳalup Şeyḫ Vefā, vezīr-i mezbūruñ[3] ḥavlısında bir dā'ire çizüp Çelebi Ḫalīfe eydür: "Dā'ire gördüm, biñ dürlü belā ile dā'ireye dāḫil oldum. İnşā'allāh otuz üç günden ṣoñra eṣeri ẓāhir olur, añlaram." didi.

Ve Çelebi Ḫalīfe'nüñ baʿż-ı aḳrabāsı kendüden rivāyet ider. Çelebi Ḫalīfe eyitdi: "Bu eṣnāda baña ġayret-i ʿaẓīme ḥāṣıl oldı, meşġūl oldum. Ol müddetde Meḥemmed adlu kimesnelere nikbet ʿārıż oldı." Rāvī eydür: "Benüm ismüm Meḥemmed idi, ol zamānda ben ṣabī idüm. İttifāḳ bir aġaca çıḳdum idi, ṭalı ḳırıldı, düşdüm, başum yarıldı." diyü rivāyet eyledi ve "Hem ol zamānda ben Amāsiyye'de idüm. Ṣaydum, ḳırḳ Meḥemmed adlu kimesneye nikbet yitişdi." diyü rivāyet eyledi.

Rivāyet olınur ki şeyḫ didügi üzere otuz üç gün tamām olduḳda Sulṭān Meḥemmed'üñ vefātı ḫaberi gelüp Sulṭān Bāyezīd İstanbul'a teveccüh eyledüginden beş gün ṣoñra Meḥemmed Paşa-yı Ḳaramanī'nüñ ḳatli ḫaberi geldi. Rivāyet olınur ki Şeyḫ İbn Vefā, Meḥemmed Paşa'ya ṣad-ender-ṣad bir **[MK 106b]** vefḳ ḳonmış idi, vezīr onı başında götürürdi. Sulṭān Meḥemmed fevt olduḳda ḥayretinden **[AE 85a]** ve ḫavfından muḥkem derledi. Ol terden vefḳuñ baʿż-ı ḫāneleri yuyılup Şeyḫ Vefā'ya ıṣlāḥ içün gönderüp vefḳ vezīre vāṣıl olmazsızın vezīr ḳatl olındı. Ẓāhir Çelebi Ḫalīfe'nüñ resm-i dā'ire diyü gördügi vefḳ ṣūretidür, diyü rivāyet olındı.

Sulṭān Bāyezīd taḫta cülūs eyledükde Çelebi Ḫalīfe'yi ḳırḳ dervīşi ile ḥacc-ı şerīfe gönderdi ki arāżī-i muḳaddesede Rūm'dan ṭāʿūnuñ defʿi içün duʿā eyleye. Şeyḫe bir kīse aḳçe virdi ve her bir dervīşe daḫı üçer biñ aḳçe virdi. Giderken şeyḫ yolda fevt oldı. Ve şeyḫ ḥacca teveccüh eyledükden ṣoñra nice yıl İstanbul'da ṭāʿūn ḳalīl oldı, belki hīç olmadı dimek de vardur.

1 māle ilḥāḳ: mālı żāyiʿ MK
2 - AE
3 vezīr-i mezbūruñ: vezīrüñ AE

Şeyḫ Yūsuf eş-şehīr bi-Şeyḫ Sinān

İstanbul'a ḳarīb bir ḳaryede sākin idi, şimdi yine ḳarye-i Şeyḫ Sinān dirler. Muṣāḥibinden mesmūʿ olınan budur ki "Şeyḫ Sinān ʿālim u zāhid ve irşād-ı ṭālibīne sāʿī, ʿābid idi. Terbiyesi ile çoḳ kimesne kāmil ve murādāt-ı uḫreviyyeye vāṣıl oldı. Mütevāżıʿ ve nāsdan münḳaṭıʿ idi." diyü rivāyet olınur. Ol ḳaryede fevt olup anda defn olındı.

Seyyid Yaḥyā İbn es-Seyyid Bahā'ü'd-dīn-i Şirvānī[1]

Ṭarīḳat[2] Ḫalvetiyye'nüñ ulularından Seyyid Yaḥyā İbn es-Seyyid Bahā'ü'd-dīn-i Şirvānī, Şirvān ḳaṣabalarından Şemāḫī'de ṭoġup[3] babası ġanī idi. Kendüsi ṣāḥib-i cemāl[4] u kemāl idi. Ṣavlecān ile yaʿnī çevgān ile oynardı. Bir gün Şeyḫ Pīr-zāde İbnü'l-Ḥācī ʿİzzü'd-dīn-i Ḫalvetī ki Şeyḫ Ṣadrü'd-dīn-i Ḫalvetī'nüñ mürīdi ve hem ḳızını tezvīc eylemiş idi. Mezbūr[5] Pīr-zāde Seyyid'üñ cemāl u kemāline naẓar eyleyüp ṭarīḳ-i ṣūfiyye sülūkine duʿā eyledi. Ol gice **[MK 102b]** Seyyid Yaḥyā bir vāḳıʿa gördi. Aḥvāli müteġayyir olup Şeyḫ Ṣadrü'd-dīn ḫıdmetine mülāzemet eyledi. Vālidi bunı kerīh gördü ki maḥbūb iken ṣūfīler ḫalvetine girdi diyü. Ve Şeyḫ Ṣadrü'd-dīn'e daḫı inkār eyledi iẕn virdügi içün. Ve oġlı Seyyid Yaḥyā'ya çoḳ naṣīḥat eyledi **[AE 85b]** ferāġat eyle diyü, kār etmedi. Ḥattā Şeyḫ Ṣadrü'd-dīn'i ḳatle ḳaṣd eylediler.

İttifāḳ baʿż-ı leyālīde Seyyid Yaḥyā ṣalāt-ı ʿişāya ḥāżır olmadı. Ḳış olmaġın tennūr ṣafāsına meşġūl oldı, ayaḳlarına vecaʿ ʿārıż oldı. Birinci gün bu ḥāl üzere ḳalup bir gün Şeyḫ Seyyid Yaḥyā'nuñ evine penceresinden dāḫil olup Seyyid Yaḥyā'nuñ eline yapışdı "Ḳalḳ ey oġul." didi. Seyyid Yaḥyā ḳalḳdı ve ayaġınuñ vecaʿı daḫı gitdi, ṣaḥīḥ oldı. Cāriye Ṣadrü'd-dīn'üñ pencereden girüp Seyyid'üñ eline yapışduġını göricek

1 [Tercüme-i hâli verilen bu ismin, MK nüshası ile AE nüshasında farklı biyografilerin ardından gelmesi söz konusudur. Bu bölüm AE nüshası esas alınarak oluşturulduğu için [MK 106b] akabinde [MK 102b] sayfa numarası yer almaktadır. Bu biyografi MK nüshasında Şeyh Abdurrahman Câmî'den sonra gelmekte ve isimlerin dizilimi bu biyografi dışında aynı sıralama içerisinde yer almaktadır.]

2 Ṭā'ife MK

3 vücūda gelmişdür MK

4 - MK

5 - AE

babasına ḫaber virdi. Seyyid'üñ[1] babasınuñ inkārı daḫı ziyāde oldı. Oġlı, Seyyid Yaḥyā'ya "Şeyḫüñ pencereden niçün girdi daḫı ḳapudan girmedi? Sen iʿtiḳād idersin şeyḫüñ müteşerriʿ ola." didi. Seyyid Yaḥyā eyitdi: "Ey baba! Şevkden ḫavf eyle." didi. "Şevk nedür?" didi, Seyyid Yaḥyā eyitdi: "Şevk senüñ şeyḫe inkārundur." didi.[2] Böyle diyicek Seyyid'üñ babasınuñ Şeyḫ[3] Ṣadrü'd-dīn'e inkārı zā'il olup ḫıdmetine mülāzemet eyledi. Rivāyet olınur ki Şeyḫ Ṣadrü'd-dīn, Seyyid Bahā'ü'd-dīn'e emr eyledi ki oġlınuñ başmaġına ḫıdmet eyleye. Seyyid Yaḥyā bundan müte'eṣṣir oldı tā Şeyḫ Ṣadrü'd-dīn babasınuñ başmaġına ḫıdmet eyle diyü. Seyyid Yaḥyā'ya emr idince bu te'eṣṣürden ḫalāṣ olmadı.

Ḳaçan[4] Şeyḫ Ṣadrü'd-dīn **[MK 103a]** fevt oldı, Seyyid Yaḥyā ile Pīr-zāde beyninde ḫilāf vāḳiʿ oldı. Zīrā Pīr-zāde, Seyyid Yaḥyā'dan muḳaddem idi ammā nāsuñ teveccühi Seyyid Yaḥyā'ya çoḳ[5] idi. Bu iḫtilāfdan Seyyid Yaḥyā, Şemāḫī'den Şirvān vilāyetinden Bakü şehrine intiḳāl eyleyüp orada tavaṭṭun eyledi. Üzerine on biñ ḳadar ādem cemʿ olup eṭrāf-ı ʿāleme ḫulefāsını gönderdi. Eṭrāfa ḫalīfe göndermek Seyyid Yaḥyā'dan ḳalmışdur. "Nāsa ādāb taʿlīmi içün ḫulefāyı çoġaltmaḳ vardur ammā irşād maḳāmına ḳā'im olan mürşid şeyḫinden ṣoñra bir olur, artuḳ olmaz." dirdi.

Ḥikāyet olınur ki āḫir-i ʿömrinde altı **[AE 86a]** ay ḳadar ṭaʿām yemedi. Bir gün göñli ṭaʿām istedi, oġlı ṭaʿām iḥżār eyledi. Bir loḳmayı eline aldı, yine maʿārif-i İlāhiyye taḳrīrine meşġūl olup onı daḫı yemeyüp[6] ḳodı. "Niçün yemedüñ?" didiler, eyitdi[7] "Loḳmān Ḥekīm[8] baʿż-ı tiryāḳāt rāyiḥası ile ġıdalanurmış, ben daḫı bu loḳma rāyiḥası ile ġıdalansam ʿaceb degüldür." didi.

Ve rivāyet olınur Seyyid Yaḥyā ḥażretleri[9] dirdi ki "Baña ṭūl-i ʿömr duʿāsını iden, Sulṭān Ḫalīl'e ṭūl-i ʿömr du'āsını eylesün ki benüm ʿömrüm anuñ

1 - AE
2 "Ey baba // didi: "Şu senüñ şeyḫe inkāruñ nedendür?" didi. MK
3 Pīr AE
4 - AE
5 - MK
6 onı // yemeyüp: yine yemedi AE
7 - MK
8 "Ḥekīm" kelimesi AE'de "Lokman" kelimesinden önce gelmektedir.
9 - AE

müddet-i ḥayātındadur." didi, hem didügi gibi oldı. Sulṭān Ḫalīl fevt olduḳdan ṣoñra Seyyid Yaḥyā ṭoḳuz ay ṣaġ oldı. Merḥūm Seyyid Yaḥyā Baḳü'de sekiz yüz altmış sekiz[1] tārīḫinde fevt oldı. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[2]

Ṣūret-i silsile-nāme-i Seyyid Yaḥyā-yı Şirvānī merḥūm el-Ḥācī **[MK 103b]** Ḥamza Şirvān'dan getürdügi silsiledür ki naḳl olındı, el-ān Ḳaracalar'da medfūndur. Seyyid Yaḥyā ez-Pīr Ṣadrü'd-dīn-i Ḫalvetī ez-Ḥācī ʿİzzü'd-dīn ez-Āḫī Mirem ez-Pīr ʿÖmer-i Ḫalvetī ez-Āḫī Muḥammed ez-Şeyḫ İbrāhīm Zāhid ez-Seyyid Cemālü'd-dīn ez-Şeyḫ Şihābü'd-dīn et-Tebrīzī ez-Şeyḫ Rüknü'd-dīn Muḥammed Nüḥās ez-Şeyḫ Ḳuṭbü'd-dīn-i Ebherī ez-İbn Necīb Suhreverdī ez-Vaḥiyü'd-dīn Ḳāḍī ʿÖmer el-Bekrī ez-Muḥammed Bekrī ez-Şeyḫ Muḥammed Deynūrī ez-Şeyḫ Mımşād Deynūrī ez-Şeyḫ Cüneyd-i Baġdādī ez-Seriyy-i Saḳaṭī ez-Maʿrūf-ı Kerḫī ez-Dāvūd-ı Ṭāʿī ez-Ḥabīb-i ʿAcemī ez-Hasan-ı Baṣrī ez-Emīre'l-mü'minīn. ʿAlī bin Ebī Ṭālib *kerrama'llāhu vechehu*[3] ez-ḥażret-i server-i enbiyā Muḥammed Muṣṭafā *ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem* teslīmā'ya vāṣıl olur.[4]

1 sekiz: ṭoḳuz AE [H. 868 ya da 869 yılında fevt olmışdur.]
2 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh: Ḳaddesa'llāhu sırrahu.* MK
3 "Allah yüzünü ak etsin."
4 Ṣūret-i // olur -AE

EṬ-ṬABAḲATÜ'Ş-ŞĀMİNETÜ FĪ-DEVLETİ ES-SULṬĀN BĀYEZĪD ḪĀN İBN MEḤEMMED ḪĀN SULṬĀN BĀYEZĪD ḪĀN

Sekiz yüz seksen altı tārīḫinde taḫt-ı saʿādet-baḫta cülūs eyledi.

VE MİN-ʿULEMĀ'İ FĪ-ZEMĀNİHİ[1]

Monlā Muḥyi'd-dīn Muḥammed bin İbrāhīm bin Ḥasan en-Niksārī

Evvelā Ḥüsāmü'd-dīn-i **[MK 107a]** Toḳatī'den oḳıdı ṣoñra Yūsuf Bālī İbn Monlā Meḥemmed Şāh-ı Fenārī'den oḳıdı ṣoñra Monlā[2] Yegān'dan oḳıyup ṣoñra Ḳasṭamonı'da İsmāʿīl Beg Medresesi'ne müderris oldı. İsmāʿīl Beg ol medreseyi Monlā Muḥyi'd-dīn içün yapup üç yüz mücelled kitāb vaḳf eyledi. Eḥādīṯden ve tefāsīrden ve şerʿiyyātdan ve ʿaḳliyyātdan ol medresede ders virürdi ve çoḳ kimesne müstefīd ü müntefiʿ oldı.

Monlā Muḥyi'd-dīn ʿulūm-ı şerʿiyye ve ʿulūm-ı ʿaḳliyyeye ḳādir idi ve ʿulūm-ı riyāżiyyeyi Monlā Fetḥu'llāh-ı Şirvānī'den ki Ḳāḍī-zāde-i Rūmī şāgirdlerindendür, andan taḥṣīl eyledi. Ve ḥāfiẓ-ı *Ḳur'ān-ı ʿAẓīm* idi ve ʿilm-i ḳırā'ate daḫı ḳādir idi ve ʿilm-i tefsīrde cümleden artuḳ māhir idi. Her cumʿa güni vaʿẓ iderdi. Sulṭān Bāyezīd Ḫān[3] cülūs eyledükde vaʿẓ u tefsīrde mahāreti yanında ẕikr olınduḳda günde elli aḳçe vaẓīfe taʿyīn eyledi. Vaʿẓ u tefsīr içün gāh Ayaṣofıyya'da ve gāh Sulṭān Bāyezīd Cāmiʿi'nde vaʿẓ u tefsīr iderdi. Tefsīrine gāhī Sulṭān **[AE 86b]** Bāyezīd Ayaṣofıyya'da ḥāżır olurdı.

Tefsīr-i *Ḳur'ān-ı ʿAẓīm*'i Ayaṣofıyya'da ḫatm eyleyüp Müslimānlara eyitdi: "Ben Allāh'dan tażarruʿ eyledüm idi ki baña tefsīr-i *Ḳur'ān-ı ʿAẓīm*'i ḫatm idince mühlet vire. Ol mühlet tamām oldı, recā iderem ki benüm de ḫatmüm ola." diyü duʿā eyledi, nās āmīn didiler. Evine gelüp marīż oldı, intiḳāl eyledi.

---

1 eṭ-ṭabaḳatü'ṣ-ṣāminetü fī-devleti es-Sulṭān Bāyezīd Ḫān İbn Meḥemmed Ḫān Sulṭān Bāyezīd Ḫān sekiz yüz seksen altı tārīḫinde taḫt-ı saʿādet-baḫta cülūs eyledi. Ve min-ʿulemā'i fī-zemānihi: eṭ-ṭabaḳatü'ṣ-ṣāminetü fī-ʿulemā'i zamāni es-Sulṭān Bāyezīd Ḫān bin es-Sulṭān Meḥemmed Ḫān Sulṭān Bāyezīd taḫta cülūs eyledi. AE

2 - AE

3 - AE

Ṣāḥib-i kitāb eydür: "Merḥūm Muḥyi'd-dīn-i Niksārī babamuñ hem ṭayısı hem üstādı idi. Ve vālidüm ḥikāyet ider ki 'Merḥūm ma'den-i ṣalāḥ u taḳvā ve mekārim-i aḫlāḳda āyet-i kübrā idi ve 'ayş-ı ḳalīle rāżī vü ḳāni'[1] idi.' Sūre-i Duḫān'ı tefsīr idüp Sulṭān Bāyezīd'e ihdā eyledükde 'ulemā-yı 'aṣrı begendi ve ben daḫı ḫaṭṭı ile gördüm, bildüm ki 'ilm-i tefsīrde **[MK 107b]** yed-i ṭūlāsı vardur. Ve *Tefsīr-i Ḳāḍī* kenārına mevāżı'-ı müşkile ḥalline müte'alliḳ çoḳ taḥrīri vardur ve Ṣadrü'ş-şerī'a'ya daḫı ḥāşiyesi vardur, beyne'l-'ulemā maḳbūldür." Merḥūm İstanbul'da ṭoḳuz yüz bir tārīḫinde fevt olup[2] Şeyḫ Vefā mezārı yanında medfūndur.

Monlā Aḫī Yūsuf bin Cüneyd et-Toḳatī

Evvelā Seyyid Aḥmed Ḳırımī'den oḳıdı -Merzifon'da Seyyid Aḥmed ol zamānda müderris idi.- ṣoñra Sulṭān Bāyezīd ḫ'ācesi Monlā Ṣalāḥu'd-dīn'den[3] oḳıdı[4] ṣoñra Monlā Ḫüsrev ḫıdmetine vāṣıl oldı ṣoñra Burūsa'da Monlā Ḫüsrev Medresesi'ne müderris oldı ṣoñra Edrine'de Ṭaşlıḳ Medresesi'ne müderris oldı ba'dehu İstanbul'da Ḳalender-ḫāne Medresesi'ne müderris oldı ba'dehu Ṣemāniyye'den birine müderris oldı. Günde elli aḳçe vaẓīfe-i mu'ayyenesi var idi ṣoñra onar[5] aḳçe teraḳḳī olınup seksene vāṣıl oldı. 'Āḳıbet Ṣemāniyye'de müderris iken[6] fevt oldı. İstanbul'da evi ḳurbında bir mescid binā eyledi. Kendüsi 'ilme meşġūl ve tilāvete mülāzım idi. Kitābı çoḳ idi, 'ulemāya vaḳf eyledi. Ṣadrü'ş-şerī'a'ya ḥāşiyesi vardur, meşhūr u mütedāvildür. Ve elfāẓ-ı küfr mesā'ilini müştemil bir risāle taṣnīf **[AE 87a]** eyledi, adı *Hediyyetü'l-Mehdiyyīn*'dür.

Monlā Ḫaṭīb Ḳāsım bin Ya'ḳūb el-Amāsiyyevī

Amāsiyyeli[7] Ḫaṭīb dimekle meşhūrdur. Evvelā Seyyid Aḥmed Ḳırımī'den oḳıdı ṣoñra Amāsiyye'de müderris oldı. Sulṭān Bāyezīd Amāsiyye'ye emīr olduḳda mu'allimi oldı. Pādişāh olduḳda Burūsa'da Murādiyye Medresesi'ni virdi. Ṣoñra Sulṭān Aḥmed Amāsiyye'ye beg olduḳda aña mu'allim

1 vü ḳāni' - MK
2 - AE
3 Musliḥu'd-dīn MK
4 - MK
5 otuz AE
6 'Āḳıbet // iken: Ṣemāniyye'de AE
7 - AE

olup[1] Amāsiyye'de fevt **[MK 108a]** oldı. Merḥūm aḫlāḳ-ı ḥamīde ṣāḥibi idi, ṣūfiyyūn ṭā'ifesine muḥibb idi.

Monlā Sinānü'd-dīn Yūsuf

Sulṭān Murād vüzerāsı ḳullarından idi. ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup ṣoñra Monlā ʿAlī Ḳuşcı ḫıdmetine vāṣıl oldı ṣoñra Ṣemāniyye'den birine müderris oldı. Günde elli aḳçe vaẓīfe taʿyīn olındı ṣoñra on aḳçe baʿdehu yigirmi aḳçe ziyāde olup ʿulūfesi seksene vāṣıl oldı.[2] ʿĀḳıbet[3] Ṣemāniyye'de fevt oldı. Müṭālaʿa eyledügi kitābuñ kenārını taḥşiye idüp mevāżıʿ-ı müşkileyi ḥall iderdi. Ḫuṣūṣan bir *Tefsīr-i Ḳāḍī*'si vardı. Mevāżıʿ-ı müşkilesinüñ cümlesini ḥall idüp kitābı kenārına taḥrīr eyledi. Monlā ʿAlī[4] Ḳuşcı'nuñ ʿilm-i hey'etden *Fetḥiyye Risālesi*'ne şerḥ yazdı, beyne'l-ʿulemā maḳbūldür. Ve bi'l-cümle cemīʿ-i evḳātını ʿilme ve ʿibādete ṣarf[5] idenlerdendür.

Monlā Yūsuf eş-şehīr bi-Şāʿir Sinān

Merḥūm ʿālim ü fāżıl; uṣūl ile fürūʿ, maʿḳūl ile meşrūʿ beynini cemʿ eylemiş idi. Evvelā ʿilmi Monlā Ḫüsrev'den aḫẕ eyledi. Ve taṣnīfātından Ṣadrü'ş-şerīʿa'ya ḥāşiyesi vardur, ʿinde'ṭ-ṭullāb maḳbūldür.

Monlā Şücāʿ eş-şehīr bi-Uṣlı[6]

ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup ṣoñra baʿż-ı medreseye müderris baʿdehu Ṣemāniyye'den birine daḫı müderris olup Ṣemāniyye'de iken[7] fevt oldı. Merḥūm ḳaviyyü'n-nefs, selīmü'ṭ-ṭabʿ idi. ʿUlūm-ı şerʿiyye vü ʿaḳliyyede kāmil idi ammā taṣnīfi mesmūʿ degüldür.

Monlā Şücāʿ el-Ġulām

Monlā İlyās ʿulemādan[8] birisinüñ ḳulı idi. Küçükden terbiye ve taʿlīm-i **[AE 87b]** ʿulūm eyleyüp kāmil oldı. Müstaḳīmü'ṭ-ṭabʿ, selīmü'n-nefs idi

1 virdi AE
2 ṣoñra // oldı: ṣoñra on aḳçe daḫı ziyāde olındı vāṣıl oldı. AE
3 yine AE
4 - MK
5 yazdı // ṣarf - MK
6 Uṣūlī MK
7 - MK
8 ġılmānından MK

lākin ʿinādı eclinden medḫūl idi. Baʿż-ı medreselere müderris olaraḳ ṣoñra Ṣemāniyye'den birine müderris oldı. Ṣemāniyye'de müderris iken[1] fevt oldı. Ders ü ifādeden ḫālī degül idi illā taṣnīfe meşġūl degül idi.

Monlā ʿAlī el-Yegānī [MK 108b]

ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup ṣoñra Burūsa'da Sulṭān Medresesi'ne baʿdehu Ṣemāniyye'den birine müderris oldı. Seksen aḳçe vaẓīfe-i muʿayyenesi var idi. Baʿdehu Burūsa'ya müftī oldı. Merḥūm selīmü'l-ʿaḳl ve ḳaviyyü'l-ḳarīḥa ve şedīdü'ẕ-ẕekā idi. Derse ziyāde ihtimāmı var idi ve çoḳ kimesne müntefiʿ oldı. İllā taṣnīf ile muḳayyed degül idi. Ṭoḳuz yüz ṭoḳuz tārīḫinde fevt oldı. وحيد مات مرحوما سعيدا[2] tārīḫ vāḳiʿ olmışdur.

Monlā Luṭfī et-Toḳatī

Evvelā Sinān Paşa'dan taḥṣīl-i ʿilm eyledi baʿdehu Monlā ʿAlī Ḳuşcı Rūm'a geldükde Sinān Paşa, Monlā Luṭfī'yi ʿAlī Ḳuşcı'ya gönderüp vāsıṭası ile ʿulūm-ı riyāżiyyeyi Sinān Paşa'ya taʿlīm[3] eyledi. Ḳaçan Sinān Paşa[4] vezīr olduḳda Sulṭān Meḥemmed yanında Monlā Luṭfī'yi terbiye eyleyüp[5] kitāb ḫazīnesine emīn naṣb eyledi. Monlā Luṭfī ol vāṣıṭa ile ġarā'ib nüsḫaya muṭṭaliʿ oldı.

Sulṭān Meḥemmed, Sinān Paşa'yı bir ḫuṣūṣdan ötüri ʿazl idüp Seferiḥiṣār'a nefy-i beled itdükde Monlā Luṭfī daḫı bile gitdi.[6] Sulṭān Bāyezīd cülūs eyledükde Monlā Luṭfī'ye Burūsa'da Murādiyye Medresesi'ni virdi ṣoñra yevmī ḳırḳ aḳçe vaẓīfe ile Edrine'de Dārü'l-Ḥadīṯ'i virüp ṣoñra Ṣemāniyye'den birini virdi ṣoñra yevmī altmış aḳçe ile Burūsa'da Murādiyye Medresesi'ni virdi.

Merḥūm ṭavīlü'l-lisān ve ḳaviyyü'l-cenān idi. Lisānından ḫalef degül, belki selef daḫı sālim degül idi. Keṯret-i ʿilm ü ʿirfānından maḥsūd-ı aḳrān oldı. ʿUlemā-yı ʿiẓāmdan baʿżısına iṭāle-i lisānından ötüri küfr ü zendeḳaya nisbet eyleyüp teftīş eylediler. Efḍal-zāde ibāḥat-ı demine ḥükmde tevaḳḳuf

1 Ṣemāniyye'de // iken: ve Ṣemāniyye'de AE
2 "Biricik öldü, merhum ve mesud olarak."
3 Paşa'ya taʿlīm: Paşa taʿallüm AE
4 Sinān Paşa - AE
5 Monlā // eyleyüp: terbiye eyledi daḫı AE
6 ʿazl // gitdi: nefy-i beled eyledükde Seferiḥiṣār'a dek Monlā Luṭfī daḫı bile geldi. AE

eyledi **[AE 88a]** ammā Ḫaṭīb-zāde ḥükm eyledi daḫı ḳatl eylediler. Müverriḫ tārīḫinde ولقد مت شهيدا[1] didi.

Rivāyet olınur ki Ḫaṭīb-zāde ḳatline ḥükm idüp **[MK 109a]** evine geldükde "Henūz kitābumı Monlā Luṭfī elinden ḳurtardum." didi. Zīrā Monlā Luṭfī kitābını tezyīfe iltizām eyledügini işitmiş idi, aña bināen bu sözi söyledi idi. Ṣāḥib-i kitāb eydür: "Merḥūmuñ ḳatline ḥāżır olanlardan istimāʿ eyledüm ki[2] 'Ḥīn-i ḳatlde merḥūm kelime-i şehādeti tekrār idüp nisbet olınan nesneden kendüsi ve ʿaḳīdesini tenzīh iderdi. Ḫattā başı yire düşdükde kelime-i şehādeti tekellüm eyledi.' diyü rivāyet olındı."

Ṣāḥib-i kitābuñ ʿammisi rivāyet ider ki "Ben Monlā Luṭfī'den oḳurdum. Kaçan[3] ḥadīṯ-i Buḫārī rivāyet iderdi, ḥīn-i taḳrīrde gözinüñ yaşı kitābı yaş iderdi. Bir gün ḥikāyet eyledi ki 'Ḥażret-i ʿAlī *kerreme'llāhü vechehu*[4] baʿż-ı ġazāda oḳ ile mecrūḥ olup demreni bedeninde ḳaldı, iḫrācında cezaʿ iderdi. Cerrāḥ ṣabr idüp namāza meşġūl olduḳda iḫrāc iderdi, ḳaṭʿan kendüsi tuymazdı.' Bu ḥikāyeti Monlā Luṭfī söyledi daḫı aġlayuraḳ 'Aṣl-ı ṣalāt İmām[5] ʿAlī'nüñ ṣalātıdur, bizüm ṣalātumuz hemān ḳıyām u inḥinādur, bunda fā'ide yoḳdur.' didi." 'Ammüm didi ki "Ben bu kelimātı işitdüm, kaçan şürekā-yı ders şehādet eyledüklerinde 'Ṣalāt ancaḳ ḳıyām u inḥinādur, iʿtibār yoḳdur.' didi, diyü şehādet eylediler." diyü rivāyet eyledi.[6] Rivāyet olınur ki Şeyḫ Muḥyi'd-dīn-i Ḳocavī, Monlā Luṭfī'nüñ ḳatlini işitdükde eyitdi: "Ben Allāh içün şehādet iderem ki Monlā Luṭfī bu isnāddan berīdür." didi.

Merḥūm libās ile muḳayyed degül idi. Ve yalıñuz atına binüp derse geldükde atını medrese ḳapusında ḳapu[7] ḫalḳasına baġlardı, öñine ʿalefini eliyle ḳordı. Kendüsi tā ikindüye degin ders dirdi ṣoñra atına binüp Şeyḫ Vefā Zāviyesi'ne varurdı. Orada aḫşama degin *Ṣaḥīḥ-i Buḫārī* rivāyet **[AE 88b]** iderdi tā eẕān-ı maġribe degin ṣoñra evine giderdi, her gün ʿādeti bu idi.

---

1 "Şehid olarak öldün."
2 eyledüm ki rivāyet eyledi ki AE
3 - AE
4 *kerreme'llāhü vechehu*: raḍiyya'llāhu anha AE
5 - AE
6 'Ammüm // eyledi. - MK
7 - MK

Nevādir-i ʿacībesindendür Monlā Luṭfī Burūsa'da müderris iken dāniş-mendleriyle Burūsa ṭaġında **[MK 109b]** bir çeşme kenārında ṣoḥbetde idi. Nā-gāh bir piyāde şaḫṣ geldi, elinde ḥayvān yemi var ve boynında bir tor-bası var. Geldi, çeşmeden ṣu içdi ve arḳası üzerine yatdı. Monlā bir miḳdār te'emmül eyledi daḫı eyitdi: "Bu recül ḳaṣaba-i İnegöl'dendür, ṭavarın yi-türmüşdür." didi. Bir miḳdār daḫı te'emmül eyledi, eyitdi: "Adı daḫı Se-vindük'dür." didi. Bir miḳdār daḫı te'emmül eyledi, eyitdi: "Torbasında bir etmek ile üç ṣoġanı vardur." didi. Aṣḥābı taʿaccüb eyledi, şaḫṣı getürdüler. Monlā her ne didi ise öyle[1] çıḳdı. Bundan ziyāde taʿaccüb eylediler, fi'l-vāḳiʿ emr-i ʿacībdür. Ṣāḥib-i kitāb eydür: "Eger ṣiḳātdan işitmesem taṣdīḳ eylemezdüm." didi.

Ve cümle-i nevādirindendür. Sulṭān Meḥemmed Ṣemāniyye müderris-lerine *Kütüb-i Sitte*'yi lüġatden cemʿ eylemek emr eyledi *Ṣıḥāḥ* ve *Tekmīl*'e ve *Ḳāmūs* ve ġayrı gibi. Ol zamānda Uṣlı Şücāʿ, Monlā Luṭfī ile ḥammāmda cemʿ oldılar. Uṣlı, Rūmca büyük eşek dimekdür. Monlā Luṭfī[2] ḥammām-da Şücāʿa "Lüġat ile ḥālüñ nedür?" didi. Monlā Şücāʿ eyitdi: "Her saṭrda ʿalāmet-i şekk vaż' eyledüm." didi. Monlā Luṭfī eyitdi: "Ente eşekk." didi.[3] Lafẓ-ı eşek Türkī'de ḥimāra dirler ve bunuñ emṯāli, ʿacā'ibi ve leṭā'ifi çoḳ-dur. القطرة تنبيء عن الغدير و العسكر عن الامير[4]

Taṣnīfātından *Ḥāşiye-i Şerḥ-i*[5] *Meṭāliʿ* ve *Ḥāşiye-i Şerḥ-i Miftāḥ*-ı es-Sey-yidü'ş-Şerīf ve *Sebʿ-i Şidād* adlu bir risālesi vardur. Baḥṯ-i vaż'da Seyyid'e yedi su'āli var. Hīç taḥrīri olmasa bu risāle nihāyet-i faẓlına şāhid-i ʿadldür. Bu su'āllere Monlā ʿİẓārī cevāb virdi, ḥaḳḳ budur ki defʿ idemedi. Ḥaḳḳ ḥaḳdur ve müttebiʿ olmaġa eḥaḳdur. Bir risālesi daḫı[6] vardur. Aḳsām-ı ʿulū-mı **[AE 89a]** beyān eylemişdür, yüz ʿilme dek çıḳarmışdur ve zamāne ḳu-laġı işitmedügi ʿacā'ib vardur.

---

1 eyle MK
2 ile // Luṭfī - MK
3 - MK
4 el-ḳaṭra // 'ani'l-emīr - MK "Katre sel üzerinden asker emir üzerinden tertib olınur."
5 - MK
6 - AE

Monlā Ḳāsım eş-şehīr bi-ʿİẕārī

Ḫüsrev **[MK 110a]** *ü Şīrīn* nāġmınuñ ṣāḥibi[1] şāʿir Şeyḫī'nüñ ḳız ḳarındaşı oġlıdur. ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıdı ṣoñra Monlā ʿAbdu'l-kerīm ḫıdmetine vāṣıl olup baʿde zemānin Amāsiyye medreselerinden birine müderris olup baʿdehu Ebī Eyyūb-ı Enṣārī Medresesi'ne müderris oldı ṣoñra yevmī otuz aḳçe ile[2] Ḳalender-ḫāne Medresesi'ne müderris olup baʿdehu Edrine'de Çifte Medresesi'ne müderris oldı baʿdehu Ṣemāniyye'den birine müderris olup ṭoḳuz yüz bir senesinde anda[3] fevt oldı. Merḥūm fikr-i ṣā'ib ve ẕihn-i ṣāḳıb ṣāḥibi idi. İki üç saṭrdan ziyāde ders dimezdi. Cemīʿ-i ḳavāʿid-i ṣarf u naḥv ve manṭıḳ u meʿānīyi icrā iderdi. Ṣāḥib-i kitābuñ ʿammisi eydür: "İki yıl ders oḳıdum, taḳrīr-i dersi bir ṭarīḳ ile edā iderdi ki ḫavāṭıra gelen şübehāt zā'il olurdı. Baʿż-ı ṭalebe fehm eylemeyüp īrād-ı şübhe eyledükde tevbīḥ u taḳrīʿ idüp 'Bizüm taḳrīrimüzde sen ḥāżır degüldüñ gibi.' dirdi. Ve eyyām-ı ṣayfda ve taʿṭīlde ṭalebesiyle ṣohbet iderdi ve eyyām-ı şitāda evinde ṣohbet iderdi. Ṭaʿām ḥāżır olınca mübāḥaṣe-i ʿilmiyye idüp baʿde'ṭ-ṭaʿām leṭā'ife meşġūl olurlardı." Ve baʿż-ı ṭalebesinden istimāʿ olınur ki "Dersde ḥall olmayan müşkilātı ḥīn-i mübāḥaṣede ḥall olurdı." diyü[4] rivāyet eyledi. *Şerḥ-i Mevāḳıf*'uñ ilāhiyyātına ḥāşiyesi vardur. Monlā Luṭfī'nüñ *Sebʿ-i Şidād* risālesine cevābı vardur ve lisān-ı Fārsī'de ve Türkī'de laṭīf eşʿārı vardur. *Raḥimehu'llāh*.[5]

Monlā Ḳāsım Çelebi İbn Aḥmed bin Meḥemmed el-Cemālī

ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup baʿdehu Monlā ʿAlī Ḳuşcı ḫıdmetine vāṣıl oldı. Baʿde zemānin Ṣemāniyye'den birine müderris olup ṣoñra İstanbul'a ḳāḍī olup ḳāḍī iken **[MK 110b]** fevt **[AE 89b]** oldı. Kemāl-i iştiġāl ile ʿilme meşġūl olup ḳuvvet-i ḥāfiẓası ziyāde idi. Kütüb-i muṭavveli ḥıfẓ eylemiş idi illā taṣnīf ile muḳayyed degül idi. *Raḥimehu'llāh*.[6]

---

1 nāġmınuñ ṣāḥibi -MK
2 ṣoñra // ile: otuz aḳçe vaẓīfe ile ṣoñra AE
3 olup // anda: iken AE
4 diyü: diyü ḫaber virdi diyü AE
5 *Raḥimehu'llāh.* - MK
6 *Raḥimehu'llāh.* - MK

Monlā Müftī ʿAlī Çelebi bin Aḥmed bin Meḥemmed el-Cemālī

Evvelā[1] Monlā Ḥamza-i Ḳaramanī'den oḳıyup Ḳudūrī[2] ve *Manẓūme-i Nesefī* yanında ḥıfẓ eyledi ṣoñra İstanbul'a gelüp Monlā Ḫüsrev'den oḳıdı. Monlā Ḫüsrev bunı Muṣliḥu'd-dīn İbn Ḥüsām'a gönderdi. Vechi bu idi ki "Ben fetvāya meşġūlüm, Monlā Muṣliḥu'd-dīn senüñ taḥṣīlüñ iḳdāmı ve taʿlīmine ihtimāmı benden ziyādedür." didi. Monlā Muṣliḥu'd-dīn ol vaḳt[3] Burūsa'da Sulṭāniyye[4] Medresesi'nde müderris idi.[5]Monlā Muṣliḥu'd-dīn yanında ʿulūm-ı ʿaḳliyye vü şerʿiyyeyi oḳıdı ṣoñra muʿīdi oldı ḳızını tezvīc eyledi. Baʿde zemānin Sulṭān Meḥemmed Edrine'de Ṭaşlıḳ Medresesi'ni otuz aḳçe vaẓīfe ile virdi ve beş biñ aḳçe ve baʿż-ı libās daḫı virdi zīrā faḳrını işidürdi.

Meḥemmed Paşa-yı Ḳaramanī ki Sulṭān Meḥemmed'e vezīr oldı. Sinān Paşa'yı sevmezdi ve ʿAlī Çelebi'nüñ Sinān Paşa ile keṣret-i muṣāḥabeti olduġıçün buña da ġaraż eyleyüp medresesini tebdīl idüp vaẓīfesinden yevmī beş aḳçesini kesdi. Yine Monlā ʿAlī Çelebi, Sinān Paşa'dan münḳaṭıʿ olmadı zīrā çoḳ iḥsānını görmiş idi. Vaẓīfesi kesildügine rāżī oldı, dūstdan kesilmedi. Mevlānā-yı mezbūr bu ḥālden ziyāde munḳabıż ve bī-ḥużūr olup tedrīsi daḫı terk idüp Şeyḫ Vefā ḥażretlerinüñ ḫıdmetine vāṣıl oldı.

Baʿdehu Sulṭān Meḥemmed fevt olup Meḥemmed Paşa ki ḳatl olındı, Sulṭān Bāyezīd cülūs eyledükde Monlā ʿAlī Çelebi'yi vāḳıʿasında görüp vezīrleri ile **[MK 111a]** daʿvet eyledi, varmadı. Ṣoñra cebr eyleyüp Amāsiyye'ye müftī eyledi, otuz aḳçe vaẓīfe eyledi, gönderdi. Ṣoñra Burūsa'da Murādiyye Medresesi'ni virdi. Yine medreseden ferāġat **[AE 90a]** idüp Amāsiyye'de ʿammisi oġlı Şeyḫ Muḥyi'd-dīn Cemālī'yi ziyāret içün Amāsiyye'ye vardı. Ṣoñra Sulṭān Bāyezīd İzniḳ Medresesi'ni yevmī elli aḳçe ile virdi ṣoñra Burūsa'da Sulṭān Medresesi'ni virdi ba'dehu[6] Sulṭān Bāyezīd Amāsiyye'de binā eyledügi medreseyi virdi ve emr-i fetvāyı buña tefvīż eyledi. Ṣoñra Ṣemāniyye'den birini virdi, ḫaylī zamān Ṣemāniyye'de ders virdi.

---

1 - AE
2 [Kudûrî'nin *el-Muhtasar* adlı eseri ifade edilmektedir.]
3 ol vaḳt -AE
4 Sulṭān AE
5 idi: idi çün MK
6 - AE

Ṣoñra ḥacc niyyetine Mıṣr'a varup Mekketu'llāh'da fetret vāḳiʿ olmaḳ ile ol[1] yıl tevaḳḳuf eyleyüp Mıṣr'da ṭurdı. Ol eṣnāda İstanbul müftīsi Efḍal-zāde[2] fevt olduḳda Sulṭān Bāyezīd Ṣemāniyye müderrisleri[3] fetvā virsünler diyü emr eyleyüp Monlā ʿAlī Çelebi İstanbul'a geldükde fetvā virüp yevmī yüz aḳçe vaẓīfe taʿyīn eyleyüp ṣoñra Sulṭān Bāyezīd İstanbul'da binā itdügi medreseyi ʿAlī Çelebi'ye virdi,[4] elli aḳçe daḫı medrese içün taʿyīn idüp vaẓīfesi yüz elli oldı.

Monlā Seyyidī el-Ḥamīdī vaẓīfesi yüz elli olduġına müftī ʿAlī Çelebi'ye ḥased idüp baʿż-ı fetvālarını cemʿ eyleyüp Dīvān-ı ʿĀlī'ye gönderdi. Vüzerā bu fetvāları yine Müftī ʿAlī Çelebi'ye gönderdiler. Cümlesine cevāb yazdı ve bu eṣnāda müftī ʿAlī Çelebi eyitdi: "Ben ʿarefeden geldükde baña ceẕbe-i ʿaẓīme ḥāṣıl oldı ki benümle Rabbü'l-ʿizzet mā-beyninde ḳaṭʿan ḥicāb ḳalmadı. Ol anda Monlā Seyyidī'yi Ḥaḳḳ'a tefvīż eyledüm." didi. Fi'l-ḥaḳīḳa bir hafta geçmedin Monlā Seyyidī bir gicede fevt oldı.

Merḥūm ʿAlī Çelebi[5] evḳātı cemāʿat ile ḳılup ve zamānını ʿibādete ve tilāvete ve derse ve fetvāya ṣarf **[MK 111b]** iderdi. Ve mütevāżıʿ ve lisān-ı ṭāhir ve envār-ı ʿibādet beşeresinde ẓāhir idi. Evinde oturduġı yirden ṣuver-ı fetāvāyı zenbīl ile[6] aṣḥābından alup ve yine zenbīl ile virürdi küttāb ve sāʾir vesāʾiṭ fuḳarādan aḳçe almasunlar diyü.

Menḳūldür ki[7] Sulṭān Selīm Ḫān[8] ḫazīne **[AE 90b]** oġlanlarından bir ḳabāḥatleri sebebi ile[9] yüz elli kimesnenüñ ḳatline emr eyleyüp Müftī ʿAlī Çelebi ṭuyduḳda Dīvān-ı ʿĀlī'ye varup -Ol zamānda müftīler bir ʿaẓīm ḥādiṣe[10] olmayınca dīvāna varmazlardı.- ehl-i dīvān müteḥayyir oldı. Müftī ʿAlī Çelebi vüzerāya selām virüp ṣadr-ı meclise oturtdılar. Sebeb-i teşrīfinden[11] suʾāl eyledüklerinde "Pādişāh ile muṣāḥabetüm vardur, ʿarż eyleñ."

1 - AE
2 Fażlī-zāde MK
3 medreseleri AE
4 -MK
5 ʿAlī Çelebi -AE
6 "zenbīl ile" kelimesi AE'de "yirden" kelimesinden sonra gelmektedir.
7 menḳūldür ki -AE
8 - AE
9 bir // ile -AE
10 ʿaẓīm ḥādiṣe: ḥādiṣe-i ʿaẓīm AE
11 Sebeb-i teşrīfinden: sebebden AE

didi, vüzerā ʿarż eylediler. Duḫūle icāzet olduḳda tenhāca pādişāh Sulṭān Selīm'e[1] buluşduḳda selām virdi ve oturdı ve eyitdi: "Erbāb-ı fetāvānuñ[2] vaẓīfesi pādişāhuñ āḫiretini ḥıfẓ eylemekdür. İşitdüm ki yüz elli neferüñ ḳatl olınmasına emr eylemişsüz.[3] Onlaruñ şerʿan ḳatlleri cā'iz degüldür, ʿafv eyle." didi. Merḥūm Sulṭān Selīm Ḫān[4] ġażūb idi. "Monlā! Senüñ emr-i salṭanata ḳarışmaḳ vaẓīfeñ degüldür, ḳarışma." didükde Müftī ʿAlī Çelebi eyitdi: "Yoḳ ben senüñ āḫiretüñ emrine taʿarruż iderem, ol benüm vaẓīfemdür." didi.[5] "Eger ʿafv iderseñ necāt senüñ, eger afv eylemezseñ üzeriñde ʿaẓāb-ı ʿaẓīm vardur." didi. Ol anda Sulṭān Selīm'üñ ġażabı geçüp cümlesini[6] ʿafv eyledi. Ṣoñra bir miḳdār daḫı muṣāḥabet eylediler, ḳalḳıcaḳ zamānda müftī[7] eyitdi: "Pādişāhum[8] bu kelimāt āḫiretiñe müteʿalliḳ kelimāt idi ammā dünyāya ve[9] mürüvvete müteʿalliḳ bir sözüm daḫı[10] var, icāzet olursa söyleyeyüm." didükde Sulṭān Selīm "Söyle." diyüp müftī eyitdi: **[MK 112a]** "Çünki bunları ʿafv eyledüñ ʿarż-ı salṭanata lāyıḳ budur ki[11] manṣıblarını daḫı muḳarrer eyle." Sulṭān Selīm eyitdi: "Manṣıbları muḳarrer olsun lākin ḫıdmetlerinde ḳuṣūrlarından ötüri taʿzīr iderem." didi. Müftī[12] ʿAlī Çelebi eyitdi: "Taʿzīr, re'y-i sulṭāna müfevviżdür." didi. Sulṭān Selīm ile muṣāfāt üzere ayrıldılar.

Buña müşābih bir ḳıṣṣası daḫı[13] ḳaçan Sulṭān Selīm Edrine'ye gider oldı,[14] Müftī ʿAlī Çelebi gönderdi. Çıḳup yolda maḥbūs u muḳayyed dört yüz ādem görüp sebeb-i ḳaydlarından su'āl eyledi. Eyitdiler "Bunlar pādişāhuñ emrine muḫālefet eyleyüp yasaġını ṭutmadılar." didiler. Hemān **[AE 91a]** ʿAlī Çelebi at üstinde pādişāha buluşup muḳayyedler içün "Bunlaruñ ḳatli cā'iz degüldür, şerʿan ıṭlāk eyle." didükde yine Sulṭān Selīm ġażaba

1 pādişāh // Selīm'e: pādişāha MK
2 fetvā AE
3 ḳatl // eylemişsüz: ḳatline emr eylemişsün. AE
4 - AE
5 - MK
6 küllisini AE
7 - AE
8 - AE
9 dünyā'ya ve -AE
10 bir // daḫı: sözümde AE
11 Müftī // budur ki: ʿarż-ı salṭanata lāyıḳ olan budur ki bunları ʿafv eyledüñ AE
12 -AE
13 Buña // daḫı -AE
14 idi MK

gelüp[1] "Yā monlā! Niẓām-ı ʿālem içün ʿālemüñ ṣülüṣānunı ḳatl yoḳ mudur şerʿan?" didi.[2] Monlā ʿAlī Çelebi "Vardur lākin ol vaḳt meşrūʿdur ki bir fesād-ı ʿaẓīme mü'eddī ola, bu öyle degüldür." diyüp Sulṭān Selīm "Bundan büyük fesād olur mı ki raʿiyyet pādişāhınuñ emrini ṭutmaya." didükde ʿAlī Çelebi eyitdi: "Bunlar[3] emr-i pādişāha muḫālefet eylememişlerdür. Pādişāh kimesne ḥarīr almasun diyü yasaḳ idüp yine ḥarīr üzerine ümenā naṣb eylemek żımnen[4] ḥarīre iẕndür." didi daḫı[5] Sulṭān Selīm eyitdi: "Umūr-ı salṭanat senüñ vaẓīfeñ degüldür." didi ʿAlī Çelebi eyitdi: "Bu umūr-ı āḫiret-dendür, buña taʿarruż benüm vaẓīfemdür." didi ve selām virmeyüp Sulṭān Selīm'den ayrıldı. Sulṭān Selīm'e ġażab-ı ʿaẓīme ḥāṣıl oldı. Nice zamān at üstinde şöyle ṭurdı, öñinde ve ardında olanlar daḫı at üstinde[6] şöyle müteḥayyir ḳaldılar. Hemān Sulṭān Selīm ol menzile varduḳda cümlesini ıṭlāḳ eyledi. **[MK 112b]** Edrine'ye varduḳda emr gönderüp "Bildüm ki sen cemīʿ-i aḳvālüñde ṣādıḳ ve kelime-i Ḥaḳḳ'ı nāṭıḳ imişsüñ, imdi Rūmili ve Anaṭolı'nuñ iki ḳādī-ʿaskerligini saña virdüm." didi.[7] Müftī ʿAlī Çelebi daḫı mektūb gönderüp Sulṭān Selīm'e duʿā vü iʿtiẕār eyledi ki "Ben Allāhu Teʿālā ile[8] ahd eyledüm ki benden ḥikmet lafẓı ṣādır olmaya diyü."[9] didi, Sulṭān Selīm daḫı[10] ziyāde maḥabbet eyledi. Dīnini ṣiyānet içün devlet-i dünyāya meyl eylemedügini bildi. Beş yüz filori gönderdi, ḳabūl eyledi. Ṣoñra taḫt-ı saʿādet-baḫta[11] Sulṭān Süleymān Ḫān cülūs eyledükde vaẓīfesine elli aḳçe[12] daḫı ziyāde idüp vaẓīfesi[13] yevmī iki yüz oldı.

Marīż olduḳda ṣāḥib-i kitābuñ vālidi ʿiyādete varup sırran baʿżı söz söyledükde vālid bükā' eyleyüp baʿdehu sebeb-i bükā'dan su'āl olınduḳda "Merḥūm, kendü mevtini ḫaber virüp vaḳt-i işrāḳda Ḥażret-i Mūsā

1 yine // gelüp: hemen ġażaba geldi AE
2 - AE
3 onlar AE
4 "żımnen" kelimesi AE'de "iẕndür" kelimesinden sonra gelmektedir.
5 -MK
6 şöyle // üstinde, der-kenâr MK
7 - AE
8 Allāhu // ile -AE
9 - MK
10 - AE
11 taḫt-ı // baḫte: taḫta AE
12 - AE
13 - MK

ʿaleyhimü'ṣ-ṣalāvātu ve's-selāmuñ[1] rūḥ-ı şerīfi **[AE 91b]** gelüp 'Şimden ṣoñra gelüñ, diyār-ı āḫireti teşrīf eyleñ.' didi. Ol idi sebeb-i bükā' diyü ḫaber virdi." diyü rivāyet olındı. Merḥūm ṭoḳuz yüz otuz iki tārīḫinde vefāt eyledi ve bir kitāb taṣnīf eyleyüp anda muḫtārāt mesā'ili cemʿ eyleyüp adını *Muḫtārāt* ḳodı.[2] *Raḥmetu'llāhi teʿālā ʿaleyh.*[3]

Monlā ʿAbdu'r-raḥmān İbn ʿAlī bin Mü'eyyed el-Amāsiyyevī

Merḥūm ʿulūm-ı ʿaḳliyyede emed-i aḳṣāya ve ʿulūm-ı naḳliyyede ġāyet-i ḳuṣvāya yitişüp ʿilm-i ʿArabiyye'de şeyḫ ve ḥadīs̱ ü tefsīrde ferīd ve ʿilm-i belāġatda vaḥīd idi. Ve daḫı mehīb ve ʿaẓīmü'ş-şān ve üç lisānda naẓmı, fażlına ḳavī-i burhān idi. Ve kefi, nehr-i sā'il ve bābı, niʿme'l-meāb-ı mecmaʿü'l-mesā'il idi. Ḫuṣūṣan envāʿı ḥüsn-i ḫaṭṭı kātib **[MK 113a]** ve ʿulemā içinde mertebesi aʿle'l-merātib idi. Baʿż-ı ʿulemānuñ risālesi medḥinde naẓmındandur. ʿArabiyye:

هاتيك رسالة على وفق السول
من أمعن فيها يتلقى بقبول

يستعظم من الفها ثم يقول
يا خير رسالة ويا خير رسول[4]

ʿAynı ile bu risāleye Ḥācī Ḥasan-zāde daḫı imżā eyledi. Ol zamānda ikisi ḳāḍī-ʿaskerler idi. İmżā-yı mezbūr:

رسالة لنكات الفنون جامعة
ومثلها لدليل لفضل صاحبها[5]

İki imżā mā-beyninde olan farḳ keṯīrdür. Şol kimesne yanındaki fi'l-cümle ʿilm ü naẓmdan ḫabīrdür. Merḥūm Amāsiyye'de sekiz yüz altmış Ṣafer'inde ṭoġdı. Niʿmet-i vesīʿa ve devlet-i fesīḥada taḥṣīl-i feżā'il üzere olup yigit olduḳda Sulṭān Bāyezīd ile muṣāḥib oldı. Sulṭān Bāyezīd Ḫān[6] ol zamānda Amāsiyye'de beg idi. Baʿż-ı müfsid bunı Sulṭān Meḥemmed'e

1 "Allah'ın selamı ve duası onun üzerine olsun."
2 didi AE
3 *Raḥmetu'llāhi // ʿaleyh: Raḥimehu'llāh.* AE
4 "İşte arzulara cevap veren bir risale. Onu dikkatle inceleyen bu özelliği görür. / Müellifin büyüklüğü karşısında 'Bu ne güzel bir risâle ve bu ne güzel bir elçi!' der."
5 "Bir risale ki ilimlerin inceliklerini taşır. Bunun gibisi yazarının meziyetine açık delildir."
6 Bāyezīd Ḫān: Selīm AE

geçüp ḳatline emr gönderdi.[1] Sulṭān Bāyezīd'e emr gelmedin ḥāli buña ḫaber virüp esbāb-ı seferini düzüp ve on biñ aḳçe ḫarçlıḳ virüp bir gice çıḳardı. Mü'eyyed-zāde Ḥaleb'e vardı, ol zamānda Ḥaleb Çerākise elinde idi. Çünkim Ḥaleb'e sekiz yüz seksen bir tārīḫinde[2] dāḫil olup Ḥaleb'de çoḳ ṭurmadı. Hele baʿż-ı ʿulemāsından *Mufaṣṣal* oḳıdı daḫı oḳımaḳ murādı idi lākin kendüye ifāde **[AE 92a]** ider kimesne bulınmadı. Baʿż-ı tüccār-ı ʿAcem buña naṣīḥat eylediler. "Çünki maḳṣūduñ taḥṣīl-i ʿilmdür, hemān Şīrāz'da Monlā Celālü'd-dīn-i Devvānī ḫıdmetine ʿazm eyle." didiler. Naṣīḥatleri ile[3] mütenaṣṣıḥ olup Celālü'd-dīn ḫıdmetine vāṣıl olup oḳıdı. Bir zamān[4] ʿilm-i ḥadīṯ ü tefsīr ve ʿilm-i ʿArabiyye'yi anda taḥṣīl eyledi. Ṣāḥib-i kitāb eydür: [5] "Ben Celālü'd-dīn'üñ **[MK 113b]** Mü'eyyed-zāde[6] ḥaḳḳında icāzet-nāmesini gördüm. Faẓīlet-i tāmme ile şehādet eyleyüp ẕikr olınan ʿulūmda icāzet virmiş. Mü'eyyed-zāde, Celālü'd-dīn'üñ yanında yedi yıl yatmış oḳımış."

Sulṭān Bāyezīd Ḫān[7] cülūs eyledükde diyār-ı ʿAcem'den Amāsiyye'ye sekiz yüz seksen sekiz Ramażān'ında dāḫil olmış. Ḳırḳ gün ṭurduḳdan ṣoñra İstanbul'a gelüp mevālī-i Rūm ile muṣāḥabet ü mübāḥaṣe ider. Ziyāde istiḥsān idüp Ḫaṭīb-zāde bunı vezīre gönderüp ḥaḳḳında faẓl ile şehādet ider. Sulṭān Bāyezīd'e ʿarż eyledükde İstanbul'da Ḳalender-ḫāne Medresesi'ni virüp ṣoñra[8] sekiz yüz ṭoḳsan bir Rebiʿü'l-evvel'inüñ on yedisinde Monlā Muṣliḥu'd-dīn-i Ḳasṭalānī'nüñ ḳızını tezvīc eyledi. Ol günde Sulṭān Bāyezīd buña Ṣemāniyye'den birini virdi. Ṣemāniyye'de sekiz yıl ṭurup andan sekiz yüz ṭoḳsan ṭoḳuz tārīḫinde[9] Edrine ḳażāsını virdi ṣoñra ṭoḳuz yüz yedi Rebiʿü'l-evvel'inde[10] Anaṭolı ḳāḍī-ʿaskeri eyledi ṣoñra ṭoḳuz yüz on bir

1 ḳatline // gönderdi: bunı ḳatl emr eyledi. AE
2 sekiz // tārīḫinde -MK
3 - AE
4 "Bir zamān" kelimesi AE'de "olup" kelimesinden sonra gelmektedir.
5 - AE
6 Mü'eyyed AE
7 - AE
8 - AE
9 sekiz // tārīḫinde -MK [AE nüshasında bu tarih "Sekiz yüz doksan bir" tarihinde belirtilmiş olmakla birlikte İstanbul kadılığı görevinin sekiz yüz doksan bir yılında olması ve bu görevdeki sekiz yıllık geçirilen süre göz önünde bulundurulduğunda bu tarihin müstensih tarafından yanlış kaydedildiği görülmektedir. Aynı zamanda Muharrem Tan (*age,* s. 236) ve Muhammet Hekimoğlu'nda (*age,* s. 470) bu tarih "Sekiz yüz doksan dokuz" olarak yer almaktadır. Dolayısıyla metinde yer alan yanlış bilgi tashih kılınmıştır.]
10 "ṭoḳuz yüz yedi Rebiʿü'l-evvel'inde" ifadesi AE'de "eyledi" kelimesinden sonra gelmektedir.

tārīḫinde Ḥācī Ḥasan-zāde fevt olup bunı yirine Rūmili ḳāḍī-ʿaskeri eyledi ṣoñra bir ḥādiṣeden ötüri evi ġāret olınup daḫı[1] ṭoḳuz yüz on yedi Receb'inde ḳāḍī-ʿaskerlikden ʿazl olındı. Günde yüz elli aḳçe teḳāʿüd vaẓīfesini eyledi, ḳabūl eylemedi. Çoḳ geçmedi, Sulṭān Selīm Ḫān[2] cülūs eyleyüp yüz elli aḳçe vaẓīfe eyledi ve hem Ḳaraferye ḳażāsını vaẓīfesine żamm eyledi. Ṣoñra ṭoḳuz yüz on ṭoḳuz Receb'inde yine Rūmili'ne ḳāḍī-ʿasker eyleyüp **[AE 92b]** Sulṭān Selīm ile ʿAcem seferine bile gidüp Şāh İsmāʿīl-i Erdebīlī Muḥārebesi'nde bile ḥāżır oldı. Seferden dönüp Çoban Köprisi'ne geldükde ḳāḍī-ʿaskerlikden ṭoḳuz yüz yigirmi Şaʿbān'ında[3] maʿzūl oldı **[MK 114a]** zīrā ʿaḳlına iḫtilāl gelmiş idi. Günde iki yüz aḳçe vaẓīfe taʿyīn olındı. Maʿzūlen İstanbul'a gelüp ṭoḳuz yüz yigirmi iki Şaʿbān'ında fevt oldı. Müverriḫ tārīḫinde:

نفسي الفداء لحبر حل حين قضى
في روضة وهو في الجنات محبور

مقامه في العلى الفردوس يسكنه
أنيسه في الثرى الولدان والحور

قل للذي يبتغي تاريخ رحلته
نجل المؤيد مرحوم ومبرور

وأبق من بعده ذرية نجبا
يزداد قي قبره منهم له نور [4]

Ebī Eyyūb-ı Enṣārī yanında defn olındı. Monlā-yı mezbūruñ kelimāt-ı keṣīresi ve leṭā'if-i ʿacībesi vardur lākin küllīsi müsevvedede ḳalmışdur. Umūr-ı ḳażāya iştiġāli tebyīżāta mānīʿ oldı. Bir risālesi vardur, ʿilm-i kelāmda mevāżıʿ-ı müşkileyi īrād eylemişdür, Sulṭān Ḳorḳud'a gönderdi. Ḫuṭbesinde bir ḳaṣīde-i belīġa[5] inşād eyleyüp medḥ eyledi. Ve bir risālesi daḫı

1 - MK
2 - AE
3 ṭoḳuz // Şaʿbān'ında -MK
4 O âlime can feda ki vefat ettiğinde, Cennet bahçelerinde nimetlere boğulmuştur. / Makamı Firdevs-i Âlâ olsun. Bolluk içinde yârânı vildan ve huriler olsun. / Onun ölüm tarihini sorana de ki Müeyyedzâde merhûm ve makbûldür. / Allah'ım onun ardından öyle bir necip soy bırak ki onlar vesilesiyle kabrinde nur artsın.

Müverriḫ // *nūru* -MK
5 - AE

vardur şübhe-i ʿāmme ḥallinde. Ve *Kürre-i Mudaḥrece Risālesi* daḫı vardur. Anda daḫı[1] ġarā'ib-i kütübi cemʿ eyledi ki içinde ebnā-yı zamān semʿine ṭoḳınmaduḳ kitāb vardur, müṭālaʿası ḳande ḳaldı.

Monlā Muṣliḥu'd-dīn eş-şehīr bi-Birgi-zāde

Ḳāḍī oġlı idi. ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıdı. Monlā Ḳāsım ki Ḳāḍī-zāde dimek ile meşhūrdur, anuñ ḫıdmetine yitişdi ṣoñra muʿīdi oldı ṣoñra baʿż-ı medreseye müderris olup ṣoñra Sulṭān Bāyezīd Amāsiyye'de oġlı Şeh-zāde Sulṭān Aḥmed'e ḫˇāce eyledi ṣoñra Ṣemāniyye'den birine **[AE 93a]** müderris oldı ṣoñra Edrine ḳāḍīsi oldı. Ḳażāsında sīret-i ḥasene ve ṭarīḳat-ı müstaḥsene[2] üzere idi. Ḫaylī zamān Edrine'de ḳāḍī oldı. Sulṭān Selīm cülūs eyledükde Edrine'den ʿazl olınup günde yüz otuz aḳçe vaẓīfe taʿyīn olındı. Ṣoñra Edrine'de ṭoḳuz yüz on ṭoḳuz tārīḫinde fevt oldı. Merḥūm ceriyyü'l-cenān, ṭalīḳu'l-lisān, faṣīḥu'l-beyān idi. *Raḥimehu'llāhu teʿālā.*[3]

Monlā Muḥyi'd-dīn Muḥammed bin el-Mevlā Ḥasan es-Samsunī

Evvelā[4] vālidinden oḳıdı **[MK 114b]** ve[5] Monlā ʿAlā'ü'd-dīn-i ʿArabī'den oḳıdı. Ṣoñra Burūsa'da Monlā Ḫüsrev Medresesi'ne müderris olup ṣoñra İstanbul'da Maḥmūd Paşa Medresesi'ne müderris oldı ṣoñra İzniḳ'de Orḫān Ġāzī Medresesi'ne müderris olup baʿdehu Edrine'de Çifte Medrese'ye müderris olup ṣoñra Ṣemāniyye'den birine müderris oldı ṣoñra seksen aḳçe vaẓīfe ile teḳāʿüd iḫtiyār[6] eyledi ṣoñra Sulṭān Selīm Ḫān[7] Edrine'ye ḳāḍī eyledi. Edrine'de ḳāḍī iken ṭoḳuz yüz on ṭoḳuz tārīḫinde fevt oldı. Merḥūmuñ ʿilme kemāl-i[8] işti'ġāli var idi. Gice ve gündüz ḥall-i müşkilātdan ḫālī olmazdı. Zeḫārif-i dünyāya mā'il degül idi, ġanī ile faḳīr yanında bir idi. *Şerḥ-i Miftāḥ*-ı Seyyid'e ve *Ḥāşiye-i Şerḥ-i Tecrīd*-i Seyyid'e ḥāşiyesi vardur ve *Telvīḥ*'e daḫı hāşiyesi vardur.[9]

---

1 - AE
2 marżiyye AE
3 *ʿaleyh* AE
4 - AE
5 ṣoñra MK
6 - AE
7 - AE
8 - AE
9 ve *Telvīḥ*'e // vardur. -MK

Monlā Seyyidī el-Ḥamīdī

ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup ṣoñra Monlā ʿAlā'ü'd-dīn-i Fenārī ḫıdmetine yitişdi ṣoñra Sivas'da müderris oldı baʿdehu Burūsa'da Sulṭān Murād Medresesi'ne müderris oldı ṣoñra İzniḳ'de Orḫān Ġāzī Medresesi'ne baʿdehu Burūsa'da Sulṭāniyye[1] Medresesi'ne baʿdehu Ṣemāniyye'den birine müderris oldı ṣoñra teḳāʿüd ṭarīḳiyle seksen aḳçe vaẓīfe eylediler **[AE 93b]** ṣoñra İstanbul'a ḳāḍī oldı. Ḳāḍī iken ṭoḳuz yüz on üç tārīḫinde fevt oldı. ʿİlme kemāl-i işti ġāl üzere idi. Nās, ʿilmde aḳrānı üzerine tefżīl iderlerdi. Merḥūm ḳara idi ve ḳaba ṣaḳallı,[2] büyük ādem idi ve mehābet ü vaḳār ṣāḥibi idi. Seyyid Şerīf'üñ *Şerḥ-i Miftāḥ*'ına ve *Şerḥ-i Mevāḳıf*'ına daḫı su'ālleri vardur ve ʿArabī[3] naẓmı vardur lākin żaʿīfdür.

Monlā Seyyidī el-Ḳaramanī

ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıdı ṣoñra Monlā ʿAlī el-ʿArabī ḫıdmetine yitişüp muʿīdi **[MK 115a]** oldı ṣoñra Toḳat'da müderris oldı ṣoñra İstanbul'da Ḳalender-ḫāne'ye müderris olup baʿdehu Ṣemāniyye'den birine müderris oldı ṣoñra Burūsa'da Sulṭān Bāyezīd Medresesi'ne müderris oldı ṣoñra İstanbul'a ḳāḍī oldı baʿdehu Anaṭolı ḳāḍī-ʿaskeri oldı ṣoñra Rūmili ḳāḍī-ʿaskeri oldı. Sulṭān Selīm'üñ evā'il-i salṭanatında maʿzūl olup yüz yigirmi aḳçe vaẓīfe ile Ṣemāniyye Medresesi virildi. Ṣemāniyye'de müderris iken ṭoḳuz yüz yigirmi üç tārīḫinde fevt olup İstanbul'da binā eyledügi mekteb yanında defn olındı. Merḥūm, ʿilme meşġūl ve fażlı beyne'l-ʿulemā maḳbūl idi ve şīme-i ʿaẓīme ve vech-i ḥasen ṣāḥibi idi. Bir risāle yazdı, Monlā Seyyidī el-Ḥamīdī'nüñ *İşkālāt*'ına cevābı mutażammındur.

Monlā Nūrü'd-dīn el-Ḳaraṣuyī

ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıdı ṣoñra Ḫaṭīb-zāde ḫıdmetine yitişüp andan oḳıdı ṣoñra Monlā Ḫˇāce-zāde'den oḳıdı ṣoñra Sinān Paşa ḫıdmetine vāṣıl oldı, ayrılmadı. Ḥattā Sinān Paşa nefy-i beled olduḳda bile gitdi, ḳıṣṣası ẕikr olınmışdur. Baʿdehu baʿż-ı medārise müderris olup ṣoñra Burūsa'da Sulṭān Bāyezīd Medresesi'ne müderris oldı baʿdehu Üsküb Medresesi'ne

1 Sulṭān MK
2 ḳara // ṣaḳallı: siyah çerde ve MK
3 ġazel MK

[AE 94a] ṣoñra Edrine'de Dārü'l-Ḥadīṯ'e baʿdehu Ṯemāniyye'den birine müderris oldı ṣoñra seksen aḳçe ile müteḳāʿid oldı baʿdehu Sulṭān Selīm İstanbul ḳażāsını virdi baʿdehu Anaṭolı ḳāḍī-ʿaskeri eyledi baʿdehu Rūmili ḳāḍī-ʿaskeri eyledi ṣoñra Sulṭān Selīm bir ḳıṣṣadan ötüri maʿzūl eyleyüp yüz yigirmi aḳçe ile Ṯemāniyye'den birini virdi ṣoñra yine İstanbul ḳāḍīlıġını virdi baʿdehu ʿazl eyledi, yevmī yüz yigirmi aḳçe vaẓīfe eyledi. Ṭoḳuz yüz yigirmi[1] **[MK 115b]** sekiz tārīḫinde fevt olup İstanbul'da mescidi yanında defn olındı. Merḥūm ʿālim ü fāżıl ve muḥaddiṯ ü faḳīh idi. Muṣırr ʿale'l-Ḥaḳḳ, ehl-i bāṭıla mużırr-ı muṭlaḳ idi ve سيف الله في الدين[2] idi. Bir risāle taṣnīf eyledi, Monlā Seyyidī el-Ḥamīdī'nüñ suʾāllerine cevāb virdi ve miftāḥü'l-fıḳh taṣnīf eyledi, muḫtārāt mesāʾili derc idüp *Murtażā* diyü ad virdi.

Monlā Muḥyi'd-dīn Muḥammed bin Muḥammed el-Ḳocavī

Vālidi ʿaṣrında meşhūr-ı ʿulemādan maʿdūd idi. Babası[3] Merzifon'da müderris iken[4] Monlā Muḥyi'd-dīn ol zamānda babasından oḳıdı ṣoñra Monlā Bahāʾü'd-dīn'den oḳıdı baʿdehu Amāsiyye'de müderris olan Monlā ʿAbdī'den oḳıdı ve baʿdehu Meḥemmed Şāh-ı Fenārī oġlı Ḥasan Çelebi'den oḳıdı ṣoñra Malḳara'da müderris oldı baʿdehu İstanbul'da İbrāhīm Paşa Medresesi'ne müderris oldı -Evvel müderrisi bu idi.- baʿdehu İzniḳ'de Orḫān Ġāzī Medresesi'ne müderris oldı[5] ṣoñra Edrine'de Dārü'l-Ḥadīṯ Medresesi'ne müderris oldı. İstanbul'da Muṣṭafā Paşa Medresesi'ni binā idüp buña virdi -Evvel müderrisi bu idi.- ṣoñra Ṯemāniyye'den birine müderris oldı ṣoñra Sulṭān Bāyezīd seksen aḳçe vaẓīfe eyledi teḳāʿüd ṭarīḳi ile.[6] **[AE 94b]** Ḳaçan Sulṭān Selīm pādişāh olduḳda İstanbul ḳażāsını virdi baʿdehu Anaṭolı ḳāḍī-ʿaskerligini virdi ṣoñra ḳāḍī-ʿaskerligini terk idüp[7] Sulṭān Selīm yüz yigirmi aḳçe vaẓīfe ile Ṯemāniyye'den birini virdi. Baʿde zemānin tedrīsi daḫı terk idüp bir zamān evinde ṭurdı baʿdehu Sulṭān Selīm Mıṣr ḳāḍīlıġını virdi. Bir yıl Mıṣr'da ṭurdı ṣoñra ḥacc idüp İstanbul'a geldi. Yüz

1 aḳçe // eyledi. Ṭoḳuz yüz yigirmi -MK
2 "Din üzerinde Allah'ın kılıcı"
3 - AE
4 oldı idi AE
5 - AE
6 "teḳāʿüd ṭarīḳi ile" ifadesi MK'de "Bāyezīd" kelimesinden sonra gelmektedir.
7 - AE

otuz aḳçe teḳāʿüd vaẓīfesi taʿyīn olındı.[1] Ṭoḳuz yüz otuz bir **[MK 116a]** tārīḫinde fevt oldı. Merḥūm ʿālim ü fāżıl ve[2] ʿulūmuñ cemīʿsinde māhir idi. Ṣāḥibü'l-beyān ve faṣīḥu'l-lisān, vāsiʿu't-taḳrīr ve kāmilü't-taḥrīr idi. ʿArabī inşāda māhir idi. Pīrligini baʿż-ı resā'ilinde vaṣf idüp ʿArabiyye:

نزل الثلوج على هامتي
حتى تقوس بها قامتي[3]

Ehline ḫafī degüldür ki bunda istiʿāre-i ḥasene ve terşīḫ-i belīġ ve selāset-i elfāẓ vardur.

Monlā Bālī el-Aydınī

Evvelā ʿulemā-yı ʿaṣrından oḳıyup ṣoñra Sinān Paşa ḫıdmetine vāṣıl oldı. Baʿdehu baʿż-ı medārise müderris olaraḳ İstanbul'da Vezīr ʿAlī Paşa Medresesi'ne müderris oldı ṣoñra Edrine'de Çifte Medrese'ye müderris olup baʿdehu Ṣemāniyye'den birine müderris oldı ṣoñra seksen aḳçe vaẓīfe ile müteḳāʿid oldı baʿdehu Burūsa'ya ḳāḍī oldı baʿdehu maʿzūl olup seksen aḳçe vaẓīfe ile Ṣemāniyye'den birine müderris oldı baʿdehu yigirmi aḳçe daḫı[4] teraḳḳī olup vaẓīfesi yüz oldı, tekrār Burūsa'ya ḳāḍī oldı, yine maʿẓūl olup yüz aḳçe ile yine Ṣemāniyye'den birine müderris oldı.[5] Müderris iken fevt oldı. Tārīḫ-i vefātı ṭoḳuz yüz yigirmi ṭoḳuz senesinde vāḳiʿ olup[6] İstanbul'da mescidi yanında defn olındı. Merḥūm cemīʿ-i evḳātını ʿilme ṣarf iderdi. Ḥattā atından düşüp ayaġı ufandı, arḳası üzerine yatup yine dersi terk eylemedi. Dersi **[AE 95a]** yatduġı yirde, evinde virürdi.[7] Cemīʿ-i ulūmda eli var idi ve ḥall-i müşkilāta ḳādir idi. Ḥıfẓı ḳavī ve kitābı çoḳ [idi],[8] küllīsini ʿulemāya vaḳf eyledi. Merḥūmuñ bir risālesi vardur, Monlā[9] Seyyidī el-Ḥamīdī'nüñ *İşkālāt* 'ına cevābı mutażammındur.

---

1 eyledi AE
2 idi AE
3 "Başıma öyle kar yağdı ki ağırlığından belim büküldü."
4 - MK
5 olup vaẓīfesi // oldı: olınup yüz aḳçe ile MK
6 Tārīḫ-i // olup: sene ṭoḳuz yüz yigirmi ṭoḳuzda AE
7 dirdi AE
8 ḥıfẓı // çoḳ [idi.]: ʿArabī ve Fārsī kitābı çoḳ idi MK
9 - AE

Monlā ʿAbdu'r-raḥīm bin el-Mevlā ʿAlāʾü'd-dīn el-ʿArabī

Vālidi Bābek Çelebi dimek[1] ile laḳab virdi ve bu laḳab ile meşhūrdur. Evvelā vālidinden oḳıyup baʿdehu[2] Ḫaṭīb-zāde'den oḳıdı. Ṣoñra **[MK 116b]** baʿż-ı medārise müderris olup ṣoñra Ṣemāniyye'den birine müderris oldı ṣoñra İstanbul ḳāḍīsi oldı baʿdehu yine Ṣemāniyye'den birine müderris oldı. Ṣoñra[3] yüz aḳçe vaẓīfe ile müderris iken ṭoḳuz yüz yigirmi üç tārīḫinde fevt oldı. Uṣūl ü fürūʿ ve maʿḳūl ü menḳūli ʿālim idi. İllā ḳuvvet-i ẕihninden her zamānda ʿilme meşġūl olmazdı. Bunuñ birle ḥüsnü'l-muḥāveret, ḳaviyyü'l-münāẓarat idi ve ṭalīḳu'l-lisān ve ceriyyü'l-cenān kimesne idi. *Raḥimehu'llāh*.[4]

Monlā Ṣalāhu'd-dīn Mūsā Çelebi İbn el-Mevlā el-fāżıl Ḥamīdü'd-dīn İbn Efḍalü'd-dīn el-Ḥüseynī

ʿĀlim ü ʿāmil[5] ü zāhid ve ehl-i veraʿ idi. Evḳātını ʿilme ve ʿibādete ṣarf eylemiş idi. Evvelā Vezīr Maḥmūd Paşa Medresesi'ne müderris olup baʿdehu Ṣemāniyye'den birine müderris olup ṣoñra altmış aḳçe vaẓīfe[6] ile müteḳāʿid oldı. Nāsdan infiṣāl ve muṣāḥibden iʿtizāl, evinde ʿibādete meşġūl idi. Zāʾirīn ile dünyā kelimātı eylemez idi. Ve mücerred idi, ehli ü ʿıyāli yoḳ idi. Kendüye maḫṣūṣ bir ḳarıdan ġayrı kimesne ḫıdmet eylemezdi. Ve vużū'da vesvesesi var idi. Āb-destini gören kimesne ḳışda şiddetde ayaġına yigirmi ḳoġa ṣu dökdügini rivāyet eyledi. Hem sebeb-i mevti daḫı ol vesvesesi olmışdur.[7] Zīrā ḳaftānını āb-dest ṣuyına ışladup ḳurutmaḳ içün oda yaḳın varıcaḳ eteginüñ bir tarafı yanmış, ṭuymamış ṣoñra **[AE 95b]** ḳarnına gelicek odı söndürmege ḳādir olamayup yanmış. Ḳarı da ḥāżır olmamaġla kimse ḫalāṣ itmedüġi ecilden[8] ol oddan helāk olmış, böyle rivāyet olındı.[9] Ve baʿż-ı ṣiḳātdan mervīdür ki "Maḥmūd Paşa Medresesi'nde ders oḳıdurken eẕān oḳınup mü'eẕẕin Allāhu ekber didükde monlā-yı mezbūr '*Teʿālā*

1 - AE
2 meşhūrdur // baʿdehu: meşhūr oldı. Vālidinden oḳıdı ve AE
3 - AE
4 - MK
5 u ʿāmil -MK
6 - AE
7 daḫı // olmışdur: bu idi. AE
8 olmamaġla // ecilden: olmamış daḫı AE
9 böyle // olındı -MK

ve Teḳaddes.'[1] **[MK 117a]** didi daḫı eyitdi: 'Bu lafẓı ben evvelā melā'ikeden işitdüm.' didi daḫı der-'aḳab nedāmet eyledi bu sırrı ifşā eyledügine. Te'essüf ellerini dizlerine urup "Vā-esefā." didi."[2]

Monlā Muḥyi'd-dīn el-'Acemī

Monlā Gürānī şāgirdlerinden idi. Ba'ż-ı medārise müderris olup ṣoñra Ṣemāniyye'den birine müderris oldı ba'dehu Edrine'ye ḳāḍī olup ḥālet-i ḳażāda fevt oldı. Merḥūm müteşerri' u müteverri' ve mutaṣallib fi'd-dīn idi. Ḥüsn-i ḫaṭṭ[3] yazardı. Seyyid Şerīf'ün *Ferā'iż Şerḥi*'ne ḥāşiyesi vardur. Ṣadrü'ş-şerī'a'nuñ *Bāb-ı Şehīd*'de yazduġına risālesi vardur ve bundan ġayrı talīḳāt ü resā'ili vardur. *Raḥmetu'llāhi 'aleyh.*[4]

Monlā Sinānü'd-dīn Yūsuf el-'Acemī

Diyār-ı 'Acem'de Berda'a ḳarīb Gence ḳaṣabasındandur. Evvelā[5] bilādı 'ulemāsından oḳıyup ba'dehu Rūm'a geldi. Burūsa'da Monlā Ḫüsrev Medresesi'nde müderris olup ṣoñra İzniḳ Medresesi'ne müderris olup ba'dehu Burūsa'da Sulṭān Medresesi'ne müderris oldı ba'dehu Amāsiyye'de Sulṭān Bāyezīd Medresesi'ne müderris oldı.[6] Daḫı emr-i fetvā aña tefvīż olındı ve bunda[7] müderris iken fevt oldı. Merḥūm ṣāliḥ ü taḳī idi. Evḳātını 'ilme ve 'ibādete ṣarf idüp ifāde vü taṣnīfe meşġūl idi. Seyyid Şerīf'üñ *Şerḥ-i Mevāḳıfı*'na ḥāşiyesi vardur ve *Ḥāşiye-i Tecrīd*'ine daḫı ḥāşiyesi vardur. Ḫaṭīb-zāde ḥāşiyesini redd içün yazmışdur. **[AE 96a]** Ve daḫı 'ilm-i hey'etde ve ādāb-ı baḥṣde daḫı risāleleri[8] vardur.

Monlā Seyyid İbrāhīm

Fāżıl u kāmil ve ḥasīb ü nesībdür. Seyyid İbrāhīm'üñ vālidi, sadāt-ı 'Acem'den idi. Riḥlet eyleyüp Rūm'da Amāsiyye'ye ḳarīb Yeñice nām ḳaryede[9] tavaṭṭun eyledi. **[MK 117b]** Ammā evliyā-yı kibārdan ve kerāmāt-ı seniyye

1 "Allah yücedir ve kutsaldır."
2 nedāmet // didi: te'essüf eyleyüp bu sırrı ifşā eyledügine nedāmet ellerini dizlerine urdı MK
3 "ḥüsn" kelimesi AE'de "yazdı" kelimesinden önce gelmektedir.
4 *Raḥmetu'llāhi 'aleyh. - MK*
5 kendü AE
6 Ba'dehu // oldı. -MK
7 anda MK
8 hey'etde // risāleleri: hey'et baḥṣinde bir risālesi MK
9 "Yeñice" // ḳaryede: Gence ḳaryede mevzi'de AE

ṣāḥibi idi. Ḫavāriḳ-i ʿādātdan çoḳ nesne menḳūldür, tafṣīli ıṭnāba mü'eddī olmasun diyü terk olındı.

Hele o cümleden birisi budur ki Seyyid İbrāhīm'üñ vālidi evāḫir-i ʿömrinde[1] aʿmā olup bir gün veledi Seyyid İbrāhīm bunuñ yanında başını açdı. Vālidi[2] oġlına "Yā veledī! Başın açma, ṣovuk geçer." didi. Seyyid İbrāhīm bu söze ʿacebe ḳalup eyitdi:[3] "Yā ebī! Benüm başum açuḳ olduġını[4] neden bildüñ, sen ḫod aʿmāsın?" didi. Vālidi eyitdi: "Ben Allāh'a tażarruʿ eyledüm ki senüñ yüzüñi baña göstermekden beni menʿ eylemeye. Duʿām maḳbūl oldı, yüzüñe baḳduġumda[5] başuñı açık gördüm." didi.

Ve birisi daḫı budur ki Sulṭān Bāyezīd Amāsiyye'de beg iken vālid-i ʿazīze müdāvemet ü mülāzemet idüp duʿāsından istimdād idüp ʿazīze baba didi.[6] Bu ʿazīz daḫı Sulṭān Bāyezīd'e "Çoḳ av u şikāre meşġūl ve ḥarīṣ olma." diyü vaṣiyyet eyledi.[7] Şeh-zāde bir zamān şikārı terk idüp baʿdehu yine şikāre çıḳup avcılar bir ālāy āhūyı süre süre Sulṭān Bāyezīd[8] üzerine iledüp oḳ[9] yirine geldükde Sulṭān Bāyezīd āhū ālāyına oḳ atmadı, āhū ālāyı geçüp gitdi.[10] Sulṭān Bāyezīd'e su'āl itdiler "Niçün oḳ atmaduñuz?"[11] diyü. Cevāb virüp eyitdi: "Babamı gördüm, bir āhūya binmiş. Baña tehdīd eyledi 'Saña[12] şikār eyleme didüm, niçün sözümi ṭutmaduñ?' didi, diyü tevbīḫ eyledi. Anuñçün oḳ atmaġa ḳādir olmadum." diyü ḫavf u ḫaşyet ile avdan ferāġat idüp **[MK 118a]** sarāyına müteveccih oldı.[13] Seyyid İbrāhīm'üñ vālidi şu makūle ṣāḥib-i kerāmāt idi.

Monlā Seyyid İbrāhīm daḫı mezbūr babası yanında ʿiffet[14] **[AE 96b]** ü ṣalāḥ ile neşv ü nemā bulup baʿdehu taḥṣīl-i ʿilm içün Burūsa'ya gelüp ṣāḥib-i

1 aʿmārında AE
2 daḫı AE
3 Seyyid // eyitdi: daḫı Seyyid İbrāhīm'üñ bu söz ʿacebe gelüp AE
4 açuḳ olduġını: açduġını
5 baḳdum MK
6 ʿazīze // didi: baba dirdi AE
7 meşġūl // eyledi: ḥarīṣ olma diyü vaṣiyyet u nasiḥat idüp AE
8 - AE
9 ataḳ AE
10 Sulṭān // atmadı. āhū ālāyı geçüp gitdi. -AE
11 oḳ atmaduñuz: itmedüñüz AE
12 ki MK
13 tevbīḫ // oldı: cevāb virüp ve ḫavf u ḫaşyet ile avdan ferāġat idüp evden ṭarafa müteveccih oldı. AE
14 ḳanāʿat MK

kitābuñ ana cānibinden ceddi olan Seyyid[1] Şeyḫ Sinānü'd-dīn'den oḳıyup Şeyḫ Sinān meşāyiḫ ṭarīḳine sülūk idicek Seyyid İbrāhīm Burūsa'da Cāmiʿ-i Kebīr'de iʿtikāfda ḳaldı. Baʿdehu Şeyḫ Sinān, Seyyid İbrāhīm'i yoḳlayup ve Seyyid'e[2] tezkiye-i nefsine iştiġālden vaṣiyyet eyleyüp Seyyid İbrāhīm bir vāḳıʿa gördi. Vāḳıʿasında bir aḳ ḳuş olmış, yeşil ḳanatları ve ḳızıl minḳārları var. Kendüyi gördi ki ʿarş u kürsī ve semāvāt-ı sebʿada ṭayerān ider. Ve daḫı[3] gördi ki yirden bir aġac bitmiş, köki yirde ṭalı ve budaġı gökde ve bir ṭalı uzanmış, maşrıḳdan maġribe yitmiş. Kendüyi o ṭal üzerinde gördi. Seyyid İbrāhīm eydür: "Şeyḫ Sinān geldükde bu vāḳıʿamı ḥikāyet eyledüm. Şeyḫ taʿbīr eylemedi, baña 'Daḫı[4] meşġūl ol.' didi." Birḳaç günden ṣoñra Seyyid İbrāhīm bir vāḳıʿa daḫı gördi kim bir deñiz eşegi üzerine binmiş, yuları yirde sürinür[5] ve eşek üzerinde ṭulum ile şarāb ve ardında bir güzel oġlan ve elinde bir ṭanbūr çalar görüp[6] bu vāḳıʿadan nefsine ıżṭırāb gelüp küllī maḥzūn olup Şeyḫ Sinān yine geldükde Seyyid İbrāhīm bu vāḳıʿayı ve bu vāḳıʿadan ḥüznini şeyḫe ḥikāyet ü rivāyet eyledükde şeyḫ "Seyyid İbrāhīm **[MK 118b]** maḥzūn olma ki bu vāḳıʿa ki evvelki vāḳıʿandan aḥsendür.[7] Zīrā ḫamr ceẕbe ṣūretidür ve ġulām rūḥ ṣūretidür, ṭanbūr ʿālem-i ḳudse ceẕbenüñ ṣūretidür. İllā bu ḳadar var ki ḥimāruñ yuları elüñde olmayıcak sen aṣlā bir aḥada iḳtidār idemezsin. Var hemān ʿilme meşġūl ol." didi ve şeyḫ gitdi, hem şeyḫ didügi gibi oldı.

Seyyid İbrāhīm daḫı ʿilme meşġūl olup[8] Monlā Ḥasan es-Samsunī ḫıdmetine yitişdi. Bunı ehliyyetinden ötüri tedrīse taʿyīn **[AE 97a]** eyledi. Tedrīsi ḳabūl eylemeyüp Ḫˇāce-zāde İstanbul ḳażāsından ṣoñra İzniḳ müderrisi olduḳda Seyyid İbrāhīm, Ḫˇāce-zāde ḫıdmetine varup çoḳ zamān Ḫˇāce-zāde ḫıdmetinde oldı. Ṣoñra Vezīr Meḥemmed Paşa-yı Ḳaramanī bunı[9] oġlına ḫˇāce eyledi. Çoḳ zamān Seyyid İbrāhīm, Meḥemmed Paşa oġlına taʿlīm eyledi. Ṣoñra Sulṭān Meḥemmed ḥayātında Sulṭān Bāyezīd

1 - AE
2 Seyyid İbrāhīm AE
3 - AE
4 "daḫı" kelimesi AE'de "didi" kelimesinden önce gelmektedir.
5 baġlanmış AE
6 - MK
7 yine geldükde Seyyid İbrāhīm bu vāḳıʿayı ve bu vāḳıʿadan ḥüznini şeyḫe ḥikāyet ü rivāyet eyledükde şeyḫ "Seyyid İbrāhīm maḥzūn olma ki bu vāḳıʿa ki evvelki vāḳıʿandan aḥsendür.": geldükde bu vāḳıʿadan ḥüznini şeyḫe ḥikāyet eyledi. Şeyḫ, Seyyid'e eyitdi: **[MK 118b]** "Maḥzūn olma ki bu vāḳıʿan evvelkiden aḥsendür." MK
8 ve Şeyḫ // olup: beni Şeyḫ ḳodı gitdi, hem Şeyḫ didügi ol Seyyid İbrāhīm daḫı ʿilme meşġūl oldı. AE
9 - AE

oġlı Sulṭān Ḳorḳud'a muʿallim eylediler ṣoñra Merzifon Medresesi'ne müderris oldı ṣoñra Ḳaraḥiṣār-ı Ṣāḥib Medresesi'ne müderris olup ṣoñra İstanbul'da Muṣṭafā Paşa Medresesi'ne müderris olup ṣoñra Amāsiyye'de Sulṭān Bāyezīd Medresesi'ne müderris olup hem müftī oldı seksen aḳçe vaẓīfe ile. Ṣoñra tedrīs ü fetvāyı terk eyleyüp Sulṭān Bāyezīd evāḫir-i ʿömrinde yüz aḳçe teḳāʿüd vaẓīfesi eyledi. Sulṭān Selīm Ḫān[1] cülūs eyledükde Ebī Eyyūb-ı Enṣārī Medresesi'nüñ[2] mezār-ı şerīfi yanında bir ev alıvirdi, ölince ol evde sākin oldı. Ṭoḳuz otuz beş tārīḫinde fevt oldı.[3] Ol evi Monlā Seyyid İbrāhīm, Ebī Eyyūb-ı Enṣārī **[MK 119a]** Medresesi'ne müderris olana vaḳf eyledi, el-ān vaḳfdur. Ve merḥūmuñ sinn-i şerīfi ṭoḳsandan mütecāviz idi.[4]

ʿÖmri tecerrüd üzere geçüp vālidi merḥūm bunı evlendürmek isteyüp[5] ṣuleḥādan bir ṣāliḥüñ ḳızını Seyyid İbrāhīm'e nikāḥ eylemek murād idindi. Seyyid İbrāhīm daḫı vālidi ḫāṭırı içün rıżā[6] gösterdi. Ṣoñra vālidi Resūlu'llāh *ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem*'i vāḳıʿasında görüp Ḥażret-i Risālet-penāhī *ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem* buyurdılar ki[7] "Allāhu Teʿālā saña Seyyid İbrāhīm gibi bir veled virdi daḫı[8] ol velede ḳanāʿat eylemedüñ daḫı Seyyid İbrāhīm'e veled mi ṭaleb idersin?" didi. Bundan ṣoñra[9] vālidi bunı evlendirmekden ferāġat eyledi.

Seyyid İbrāhīm nāsdan münḳaṭıʿ olup evḳātını ʿilme ve ʿibādete ṣarf iderdi ve zāhid-i veraʿ idi. **[AE 97b]** Yanında ḥacer ile ẕehebüñ farḳı yoḳ idi. Dā'imā dizi üzere otururdı, yanı üzere oturduġını kimesne görmiş degül idi. Bir ḫıdmeti kendü memlūkine daḫı emr ṭarīḳi ile söylemezdi. Meṣelā ṣu lāzım olsa ṣu ḳabı boş olsa[10] "Ṣu getürüñ." dimezdi. Yā[11] hemān şöyle dirdi ki "Ẓāhir bu ḳabı düzen ṣu içün düzmişdür." diyüp ḳabı boş yirine ḳordı. Ḫıdmet-kār daḫı ṣu lāzım olduġını fehm idüp ṣu ḳabını ṭoldururdı.

---

1 - AE
2 Enṣārī Medresesi'nüñ: Enṣārī'nüñ AE
3 Ölince // oldı. -MK
4 Ve merḥūmuñ // idi.: merḥūmuñ ṭoḳsana ʿömri ḳarīb oldı. AE
5 ṭaleb idüp AE
6 Seyyid // rıżā: vālidi ḫāṭırı içün cevāz AE
7 görüp // buyurdılar ki: gördi vālidine Resūlu'llāh *ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem* eyitdi AE
8 - MK
9 Bundan ṣoñra: daḫı AE
10 olmaya MK
11 - MK

Kendüleri[1] ṭavīlü'l-ḳāme ve ḳeṣīrü'l-liḥye ve ḥüsnü'ş-şebīh idi. Şeref-i siyādet ve envār-ı ʿibādet yüzinde müşāhed idi. **[MK 119b]** Riʿāyetde yanında ṣaġīr ile kebīr bir idi. Ve daḫı keṣīrü'ṣ-ṣadāḳat ve müdāvimü'l-evḳāt bi'l-cemāʿat idi. Ve ḥüsn-i ḫaṭṭ yazardı, ekṣer yanında olan[2] kütüb-i mütedāvile kendü ḫaṭṭı ile idi. Āḫir-i ʿömrinde aʿmā oldı ṣoñra ʿilāc ile bir gözi ṣaġaldı, āḫir-i ʿömrine dek ol gözi ile geçindi. Ṣāḥib-i kitāb eydür: "İḥtiżāra ḳarīb zamānda yanında ḥāżır oldum. İki gözini bile açdı, eyitdi: 'Allāhu Teʿālā kerīmdür. Allāhu Teʿālā'nuñ luṭf u kereminden müşāhede eyledügüm nesne vaṣfa ṣıġar degüldür.' didi baʿdehu[3] kendü nefsine meşġūl oldı. Ben duʿā eyledüm, gitdüm. Ol gice fevt oldı." didi. Ve Ebī Eyyūb-ı Enṣārī Cāmiʿi ḳurbında defn olındı.

Ve ṭalebeden baʿżı merḥūm Seyyid İbrāhīm'e ḥayātında iṭāle-i lisān idüp ġıybetin iderdi. Ol nemmām olan[4] ḫabīṣü'n-nefs kimesne idi. Seyyid İbrāhīm'e ḫaber virdüklerinde bir iki defʿa sükūt eyledi.[5] Bir gün yine ol ḫabīṣüñ iṭālesini Seyyid İbrāhīm'e ḫaber virdüklerinde eyitdi: "Dili söyler mi daḫı?" didi. Bi-ḳudreti'llāh ol ḫabīṣüñ dili ṭutılup[6] muʿteḳalü'l-lisān oldı ḥattā ölince ḫalāṣ olmadı. *Raḥimehu'llāh*.[7]

Monlā ʿAlā'ü'd-dīn ʿAlī el-Amāsiyyevī

Amāsiyye'ye ḳarīb Çorum nām ḳaṣabadan idi. Sulṭān Bāyezīd Amāsiyye'de **[AE 98a]** şeh-zāde iken Monlā ʿAlī imāmı idi. Ṣoñra Sulṭān Bāyezīd[8] babası Sulṭān Meḥemmed'e şefāʿat-nāme gönderüp Monlā ʿAlī'ye Gümüş[9] Medresesi'ni alıvirdi. Baʿdehu[10] Sulṭān Bāyezīd cülūs **[MK 120a]** eyledükde Monlā ʿAlī'ye Engüri ḳāḍīlıġını virdi ve Engüri'de Aḳ Medrese'yi bile żamm eyledi ṣoñra Burūsa ḳāḍīlıġını virdi baʿdehu Mıṣr Sulṭānı Ḳayıtbay'a gönderüp mā-beynlerini ıṣlāḥ eyledi. İstanbul'a geldükde Anaṭolı

1 Ve daḫı AE
2 ekṣer // olan -AE
3 - AE
4 Ol // olan -AE
5 bir // eyledi: mirāren ḫaberden ṣoñra Seyyid İbrāhīm sükūt iderdi. AE
6 ṭolaşur olup AE
7 - MK
8 Amāsiyye'de // Bāyezīd - MK
9 Gümüş-ḫāne MK
10 - AE

ḳāḍī-ʿaskerligini virdi baʿdehu ṭoḳuz yüz yedi tārīḫinde Anaṭolı'dan ʿazl eyleyüp yüz aḳçe teḳāʿüd vaẓīfesi eyledi baʿdehu Sulṭān Bāyezīd oġlı Sulṭān Ḳorḳud'a gönderdi mā-beynlerini ıṣlāḥ içün. Ṣoñra[1] İstanbul'a geldükde iki gözi bile[2] aʿmā oldı. Baʿżılar eydür: "Sulṭān Ḳorḳud bed-duʿā eyledi." dir.[3] "Zīrā gönderdügi ḫaberi ṣaḥīḥ Sulṭān Bāyezīd'e naḳl eylemedügi ecilden." diyü.[4] ʿĀḳıbet[5] ṭoḳuz yüz yigirmi yedi tārīḫinde fevt oldı. Merḥūm ṭalīḳu'l-lisān ve ceriyyü'l-cenān idi. Ḫayrāta ṭālib ve meberrāta rāġıb idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[6]

Monlā Bedrü'd-dīn Maḥmūd bin eş-Şeyḫ Muḥammed

Sulṭān Bāyezīd Ḫān imāmı idi baʿdehu[7] Sulṭān Bāyezīd ḫʿācesi Muʿarrif-zāde terbiyeti ile Burūsa ḳāḍīlıġı virildi,[8] on yıldan ziyāde Burūsa ḳāḍīsi oldı ṣoñra[9] Sulṭān Bāyezīd Anaṭolı ḳāḍī-ʿaskerligini virdi. Ṭoḳuz yüz on bir tārīḫinde[10] ʿazl eyleyüp yüz aḳçe vaẓīfe eyledi, çoḳ zamān geçmedi fevt oldı. Merḥūm aḫlāḳ-ı ḥamīde ṣāḥibi idi ve[11] muḥibb-i ʿulemā vü ṣuleḥā idi. Türkī bir naẓmı vardur, adı *Maḥmūdiyye*'dür. *Muḥammediyye*'ye naẓīre dimişdür ammā çoḳluḳ merʿī degüldür. *Raḥimehu'llāh.*[12]

Monlā ʿĀlim Ḫalīl

Monlā Ḫalīlī dimek ile meşhūrdur. **[MK 120b]** Evvelā[13] baʿż-ı medārise müderris olup baʿdehu[14] Ṯemāniyye'den birine müderris oldı ṣoñra[15] Sulṭān Bāyezīd Edrine'deki medresesini virdi baʿdehu İstanbul **[AE 98b]** ḳażāsını virdi ṣoñra Anaṭolı ḳāḍī-ʿaskerligini virdi baʿdehu Rūmili ḳāḍī-ʿaskerliġini virdi. Rūmili ḳāḍī-ʿaskeri iken Sulṭān Selīm Ḫān salṭanatınuñ evvelinde

1 Baʿdehu AE
2 - MK
3 - AE
4 - MK
5 - AE
6 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.* -MK
7 - AE
8 Burūsa // virildi: imām oldı ṣoñra AE
9 - AE
10 Ṭoḳuz // tārīḫinde: sene ṭoḳuz yüz on birde ṣoñra AE
11 idi. Ve -MK
12 *Raḥimehu'llāh.* -MK
13 Evvelā -AE
14 olup baʿdehu: oldı ve AE
15 Baʿdehu AE

fevt oldı.[1] Merḥūm kerīmü'n-nefs, muḥibb-i ḫayrāt idi illā bu ḳadar var ki ekṣer aḥvālinde ġaflet üzere idi. *Raḥmetuʿllāhi ʿaleyh.*[2]

Monlā Pīr Meḥemmed Cemālī eş-şehīr bi-Zeyrek

Evvelā ʿulemā-yı ʿaṣrından oḳıdı ṣoñra baʿż-ı şehrlere ḳāḍī oldı Filibe ve Ṣofya ve Ġalaṭa gibi ṣoñra Sulṭān Meḥemmed mütevellīsi oldı baʿdehu Sulṭān Bāyezīd evāḫirinde defterdār oldı. Sulṭān Selīm bunı vezīr eyledi, Pīrī Paşa diyü laḳab virdi. Sulṭān Süleymān cülūsında vezīr-i aʿẓam idi. Baʿdehu vezāretden maʿzūl olup ve Dimetoḳa'ya ḳarīb yirde teḳāʿüd eyleyüp ʿömrini ʿibādet ile ve ṣalāḥ u ʿiffet ile ḫatm eyledi. Tedbīr-i umūrda fā'iḳ, her vech ile medḥ ü ṣenāya lāyıḳ kimesne idi. Zamānı tevārīḫ-i eyyāmdan idi. Ṭoḳuz yüz ḳırḳ tārīḫi ḥudūdından fevt olup Silivri'de binā eyledügi cāmiʿ yanında defn olındı. Ve bir cāmiʿi ile bir[3] medresesi İstanbul'da daḫı vardur ve bir medrese ile bir müsāfir-ḫānesi daḫı[4] vardur ve İstanbul'da bir ṣūfiler tekkesi daḫı[5] vardur ve bunlardan ġayrı ḫayrātı çoḳdur. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[6]

Monlā Rüknü'd-dīn İbn Mevlā el-Fāżıl Pīr Meḥemmed eş-şehīr bi-Zeyrek

Monlā **[MK 121a]** Zeyrek fevt olduḳda Rüknü'd-dīn ṣaġīr ḳalup evvelā[7] Sinān Paşa'dan oḳıdı baʿdehu baʿżı Ḫˇāce-zāde'den ve Ḫaṭīb-zāde'den oḳıdı ṣoñra[8] Sulṭān Meḥemmed Burūsa'da Vāʿiẓiyye Medresesi'ni virdi. Vāʿiẓiyye'de ders virüp Sulṭān müderrisi Dervīş Meḥemmed bin Monlā Ḫıżır Şāh'dan oḳıdı. Vāʿiẓiyye Medresesi'nde bir ḥücre taḫliye eylemiş idi, baʿż-ı evḳātda ol ḥücrede sākin olurdı. Ṣoñra Sulṭān Meḥemmed Kütāhiyye'de Germiyānoġlı **[AE 99a]** Medresesi'ni virdi baʿdehu İnegöl Medresesi'ne müderris olup ṣoñra Burūsa'da Sulṭān Bāyezīd Medresesi'ne müderris olup ṣoñra İzniḳ Medresesi'ne baʿdehu Burūsa Sulṭāniyyesi'ne müderris oldı baʿdehu fetvā ile Amāsiyye'de Sulṭān Bāyezīd Medresesi'ne müderris oldı ve

1 Sulṭān // oldı: fevt oldı. Sulṭān Selīm salṭanatı evvelinde idi. AE
2 *Raḥmetuʿllāhi ʿaleyh.* -MK
3 - MK
4 - AE
5 "daḫı" kelimesi AE'de "İstanbul'da" kelimesinden sonra gelmektedir.
6 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.* -MK
7 - AE
8 baʿdehu // oḳıdı ṣoñra: ve Ḫˇāce-zāde'den oḳıdı. AE

baʿdehu[1] ṣoñra yine Sulṭāniyye müderrisi oldı baʿdehu Burūsa'da Murādiyye Medresesi'ne müderris oldı ṣoñra Edrine ḳāḍīsi baʿdehu İstanbul ḳāḍīsi olup[2] ve baʿdehu Anaṭolı ḳāḍī-ʿaskeri olup ṣoñra Rūmili ḳāḍī-ʿaskeri oldı ṣoñra Sulṭān Selīm Ḫān, Mıṣr sulṭānı Ġavrī'ye resūl gönderdi. Geldükde yine manṣıbında muḳarrer ḳıldı. Bir zamān Rūmili ḳāḍī-ʿaskeri olup baʿdehu ṭoḳuz yüz yigirmi dört tārīḫinde maʿzūl oldı. Evvelā yüz aḳçe vaẓīfe idüp baʿdehu otuz aḳçe daḫı[3] żamm idüp yüz otuz aḳçe[4] oldı. Ṣoñra[5] ṭoḳuz yüz otuz ṭoḳuz tārīḫinde fevt oldı. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[6]

Monlā ʿĀlem Yūsuf eş-şehīr bi-Ḳāḍī-i Baġdād

Merḥūm bilād-ı ʿAcem'de Şīrāz'dan idi. Nice müdded Baġdād'da ḳāḍī oldı baʿdehu Erdebīloġlı Şāh İsmāʿīl fitnesi ẓuhūr eyledükde Mardin'e göçdi. Bir zamān Mardin'de[7] ṭurup baʿdehu Rūm'a geldi. Sulṭān Bāyezīd Burūsa'da Sulṭāniyye Medresesi'ni virdi baʿdehu Ṣemāniyye'den birini virdi. **[MK 121b]** Sulṭān Selīm salṭanatı evā'ilinde civār-ı raḥmete riḥlet eyledi. Merḥūm şerīf[8] ü ʿālim ve ṣāliḥ ü müteşerriʿ ve vaḳār u heybet ṣāḥibi idi. İmām-ı hümām Ḥażreti ʿAlī bin Ebī Ṭālib *kerrama'llāhu vechehu*'nuñ[9] *Nehc-i Belāġat* adlu kitābını şerḥ eyleyüp ve ḳavāʿid-i tecrīdi cāmiʿ bir şerḥ te'līf eyledi ve muḳaddemāt-ı tefsīri cāmiʿ bir kitāb taṣnīf eyledi ve bundan ġayrı te'līfātı çoḳ idi. Evlādı ṣaġīr olmaḳ ile żāyiʿ oldı. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[10]

Monlā İdris bin Ḥüsāmü'd-dīn el-Bitlisī

Merḥūm ümerā-yı ʿAcem'de nişāncı idi. Erdebīloġlı fitnesinde bilād-ı **[AE 99b]** Rūm'a riḥlet eyledi. Sulṭān Bāyezīd kemāl-i ikrām ile riʿāyet eyledi. Aylıḳ ve yıllıḳ taʿyīn eyleyüp kenef-i ḥimāyet-i Sulṭān Bāyezīd'de āsūde-ḥāl ve müreffehü'l-bāl geçinüp Sulṭān Bāyezīd *Tevārīḫ-i Āl-i ʿOṯmān*'ı Fārsī inşā emr eyleyüp inşā eyledi ki beyne'l-münşe'āt fā'iḳ, her mertebe medḥ ü ṯenāya lāyıḳ idi. Müteʿaḫḫirinüñ inşāsı anuñ rubʿına degül,

1 Ve baʿdehu -MK
2 Ṣoñra // olup -AE, der-kenār MK
3 - MK
4 - AE
5 ve AE
6 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.* -MK
7 - AE
8 - MK
9 *kerrama'llāhu vechehu*'nuñ - AE
10 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.* - MK

topuğına çıḳmadı. Ve ʿArabī vü Fārsī risāleleri çoḳdur.[1] Ve meṭālib-i müteferriḳada resā'ili vardur ki ḥaddi ḥaṣrı yoḳdur. Ve bi'l-cümle müfredāt-ı ʿaṣrdan ve nevādir-i dehrden idi. Sulṭān Süleymān'uñ evā'il-i salṭanatında intiḳāl eyledi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*.

Monlā Yaʿḳūb İbn Seyyidī ʿAlī

Evvelā ʿulemā-yı ʿaṣrından oḳıdı ṣoñra Burūsa'da Ḥamza Beg Medresesi'ne müderris oldı baʿdehu Tire'de İbn Melek Medresesi'ne müderris olup ṣoñra Burūsa'da Yıldırım Medresesi'ne müderris baʿdehu Burūsa'da Sulṭāniyye Medresesi'ne müderris olup ṣoñra Burūsa'da Murādiyye Medresesi'ne müderris olup baʿdehu Edrine'ye ḳāḍī-ʿasker oldı[2] ṣoñra Sulṭān Bāyezīd Medresesi'ne müderris olup baʿdehu Ş̱emāniyye'den birine müderris oldı **[MK 122a]** seksen aḳçe vaẓīfe ile. Medreseden maʿzūl olup yüz aḳçe vaẓīfe ile müteḳāʿid oldı. Ṭoḳuz yüz otuz bir tārīḫinde sefer-i ḥacdan muʿāvedet itdükde müteveffā oldı.[3] Merḥūm *Şirʿatü'l-İslām*'ı şerḥ eyledi, beyne'l-ʿulemā ve'ṣ-ṣuleḥā maḳbūldür. Sulṭān Bāyezīd Ḫān merḥūma[4] Şāriḥ-i *Şirʿat* diyü laḳab virmiş idi. Ve naḥvde *Dībāce-i Miṣbāḥ Şerḥi*'ne ḥāşiyesi vardur, beyne'ṭ-ṭullāb maḳbūldür. Ve Şeyḫ Saʿdī-i Şīrāzī'nüñ *Gülistān*'ına ʿArabī şerḥi vardı.

Monlā ʿĀlim Nūrü'd-dīn

Leys[5] Çelebi dimek ile meşhūrdur. ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup ṣoñra Ḫ̱ʾāce-zāde ḫıdmetine vāṣıl oldı ṣoñra baʿż-ı menāṣıbda olup ṣoñra beytü'l-māl emīni oldı. **[AE 100a]** Defeʿāt ile Sulṭān Meḥemmed zamānında defterdār oldı.[6] Ṣoñra Burūsa'da Murādiyye Medresesi'ne müderris olup Sulṭān Bāyezīd zamānında yine beytü'l-māl emīni oldı ṣoñra maʿzūl olup Burūsa'da tavaṭṭun eyledi ve Burūsa'da bir zāviye binā eyledi. Ṭoḳuz yüz on üç tārīḫinde fevt olup zāviyesinde defn olındı. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[7]

---

1 risāleleri çoḳdur: ḳaṣā'idi vardur. AE

2 Yıldırım Medresesi'ne müderris baʿdehu Burūsa'da Sulṭāniyye Medresesi'ne müderris olup ṣoñra Burūsa'da Murādiyye Medresesi'ne müderris olup baʿdehu Edrine'ye ḳāḍī-ʿasker oldı: Murādiyye Medresesi'ne müderris olup baʿdehu Edrine'de Sulṭān Bāyezīd Medresesi'ne müderris olup ṣoñra Edrine'ye ḳāḍī oldı MK

3 sefer-i // oldı: seferden gelürken fevt oldı. AE

4 Ḫān merḥūma -AE

5 Leysī MK

6 defterdār oldı. -AE

7 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.* -MK

Monlā İlyās ʿĀlim Şücāʿ

Nevāḥī-i Ḳasṭamonı'dandur. Evvelā ʿulemā-yı ʿaṣrından oḳıyup ṣoñra Ḫˇāce-zāde ḫıdmetine vāṣıl oldı ḥattā muʿīdi oldı. Ṣoñra baʿż-ı medārise müderris olup ṣoñra İzniḳ Medresesi'ne müderris oldı baʿdehu Edrine'de Çifte'ye müderris olup ṣoñra Ṣemāniyye'den birine müderris oldı[1] ṣoñra pīr olup altmış aḳçe vaẓīfe ile teḳāʿüd iḫtiyār[2] eyledi. "Ṭoḳsandan tecāvüz eyledi." diyü rivāyet olınur. Ṭoḳuz yüz yigirmi ṭoḳuz tārīḫinde fevt oldı. Merḥūm kerīmü'n-nefs idi. Ḫalvet ü[3] ʿuzlet iḫtiyār eyleyüp kendü nefsi ıṣlāḥına meşġūl idi. Ve bir oġlı var idi Sinānü'd-dīn Yūsuf nāmında.[4] Faẓl ile meşhūr idi. **[MK 122b]** Tāze iken fevt oldı.

Monlā Şücāʿü'd-dīn İlyās-ı Rūmī

Edrine'ye ḳarīb Dimetoḳa ḳaṣabasından idi. ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıdı ṣoñra[5] Monlā Meḥemmed bin Eşref Monlā Ṭūsī muʿīdi iken andan oḳıdı. Bunı, ḥall-i deḳā'iḳde Monlā Ṭūsī'den tercīḥ iderdi. Monlā Ṭūsī, maʿlūmāt-da bundan tercīḥ iderdi. Ṣoñra baʿż-ı müderrisīnden oḳıyup baʿdehu Sinān Paşa ḫıdmetine vāṣıl oldı ṣoñra Dimetoḳa'ya ve baʿdehu Filibe medreselerine müderris oldı ṣoñra Edrine'de Ḥalebiyye Medresesi'ne müderris oldı ṣoñra Edrine'de Çifte'nüñ birine müderris oldı baʿdehu Ṣemāniyye'den birine müderris olup baʿdehu Edrine'ye ḳāḍī oldı baʿdehu seksen aḳçe vaẓīfe ile teḳāʿüd oldı ṣoñra[6] yüz aḳçe ile Ṣemāniyye'den birine müderris oldı baʿdehu yüz aḳçe ile Edrine'de Sulṭān Bāyezīd Medresesi'ne **[AE 100b]** müderris olup ṣoñra vaẓīfesi ile müteḳāʿid oldı. Ṭoḳuz yüz yigirmi ṭoḳuz tārīḫinde fevt olup sinni ṭoḳsandan mütecāviz idi.

Merḥūm ʿālim ü ṣāliḥ idi.[7] Evḳātını ʿilme ve ʿibādete ṣarf eylemiş, muḥibb-i[8] meşāyiḫ idi. İki oġlını terk eyledi. Kebīrinüñ adı Ebū Ḥāmid, ṣaġīrinüñ adı Luṭfu'llāh idi. İkisi daḫı faẓl ile meşhūr idi lākin tāze iken

1 Baʿdehu // oldı. -MK
2 - AE
3 Ṭoḳsandan // ḫalvet ü: Sinni ṭoḳsanından mütecāviz idi. MK
4 - AE
5 Ve AE
6 oldı. Ṣoñra: eyledi. Baʿdehu AE
7 - MK
8 - MK

intiḳāl eylediler. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyhi raḥmeten vāsiʿaten.*[1] Seyyid Şerīf'üñ *Ḥāşiye-i Şerḥ-i Tecrīd*'ine ve *Ḥāşiye-i*[2] *Şerḥ-i Meṭāliʿ*ine ve *Ḥāşiye-i Şerḥ-i Şemsiyye'sine* ve *Ḥāşiye-i Şerḥ-i ʿAḍud*'ına -bu dört ḥāşiyeye-[3] ḥāşiyeleri vardur. Ekser iştiġāli ʿulūm-ı ʿaḳliyye idi, sā'irine ol mertebe meşġūl degül idi. Ve Seyyid Şerīf'i Saʿdü'd-dīn üzerine tafżīl iderdi ve bir gün Saʿdü'd-dīn ḥaḳḳında "Baḥrdür lākin mükedderdür." didi. Ve Ḫˇāce-zāde'ye ṣenā-yı **[MK 123a]** keṣīre ile ṣenā iderdi lākin "Vālidemüñ rıżāsını terk idüp varup Ḫˇāce-zāde'den oḳıyamadum.[4] Zīrā vālidüm Anaṭolı'ya seferüme rıżā virmezdi." Bir gün vālidüm monlā ile Ḫˇāce-zāde'yi ziyārete varduḳ. Vālidümi ḳoçdı ve öpdi ve yirine oturtdı. Kendü vālidimüñ öñine oturdı ve beni daḫı babam ile bile oturtdı ve eyitdi: "Sizüñ ile āḫir ṣoḥbetümdür bu ṣoḥbet, mevtüm yaḳın geldi." didi, hem didügi gibi oldı. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyhi raḥmeten vāsiʿaten.*[5]

Monlā Tācü'd-dīn İbrāhīm bin el-Üstād

Zīrā babası üstād-ı debbāġ idi. Vilāyet-i Rūm'da çīnī saḫtiyānī evvel-be-evvel bu[6] boyadı dirler. Hem ṣāliḥ ve kāsib-i ḥelāl idi. Oġlı Tācü'd-dīn'i taḥṣīl-i ʿilme terġīb iderdi. Monlā[7] İbrāhīm daḫı evvelā ʿulemā-yı ʿaṣrından oḳıdı ṣoñra Sinān Paşa ḫıdmetine vāṣıl oldı ṣoñra Engüri'de[8] Aḳ Medrese'ye müderris oldı ṣoñra Sulṭān ʿAbdu'llāh'a muʿallim oldı. Üstādı Sinān Paşa'ya sābıḳü'z-zikr zillet vāḳiʿ olduḳda Monlā İbrāhīm'i daḫı taʿlīmden ʿazl idüp on beş aḳçe vaẓīfe ile Çubuḳ ḳażāsını virdiler. Sulṭān **[AE 101a]** Bāyezīd pādişāh olduḳda otuz aḳçe ile Amāsiyye'de[9] Ḥüseyn Aġa Medresesi'ni virdi. Kendü ʿiffet ü ṣalāḥ ve zekā vü fıṭnat üzere idi[10] ve çoḳ ʿulūmda eli var idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[11]

---

1 *Raḥmetu'llāhi // vāsiʿaten: Raḥmetu'llāhi teʿālā.* MK
2 - MK
3 dört ḥāşiyeye: dördine MK
4 oḳıdı MK
5 *Raḥmetu'llāhi // vāsiʿaten: Raḥmetu'llāhi ʿaleyh. AE*
6 - MK
7 - AE
8 Anḳara'da MK
9 - MK
10 Kendü // idi: ʿİffet ü ṣalāḥ üzere idi ve zekā vü fıṭnat üzere idi AE
11 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.* -MK

Monlā İbn el-Muʿīd

ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup ṣoñra[1] baʿż-ı medārise müderris olup ṣoñra Üsküb Medresesi'ne müderris iken fevt oldı. ʿĀlim ü fāżıl idi,[2] ʿilme ziyāde iştiġāli var idi, ẕü-fünūn idi. Ḫaṭīb-zāde'nüñ *Ḥāşiye-i Şerḥ-i Tecrīd*'ini telḫīṣ eyledi. Ve daḫı nice[3] resā'ili vardur. **[MK 123b]** *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[4]

Monlā İbn el-ʿİbrī

Evvelā ʿulemā-yı ʿaṣrından oḳıyup ṣoñra Ḫaṭīb-zāde ḫıdmetine vāṣıl olup ṣoñra baʿż-ı medārise müderris oldı. Amāsiyye'de Ḥüseyn Aġa Medresesi'nde müderris iken fevt oldı. Merḥūm medrese[5] ḥücerātında sākin olurdı. Leylen ve nehāren ʿilme meşġūl idi. Müderris-i müfīd, muṣannif-i mecīd idi lākin taṣnīfātı müsevvedede ḳaldı. İstanbul'a geldi yine Amāsiyye'ye giderken yolda fevt oldı. "Bir ṭamdan düşdi, fevt oldı." diyü rivāyet olınur. Merḥūm tefsīr müṭālaʿa iderdi, aḫşam oldı. Ṭamdan inmek üzerine iken ṭayandı, arḳası üzerine düşdi. Kitāb da açılup gögsi üzerine bile düşdi. Gördiler baḳduġı Sūre-i Yāsīn imiş. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[6]

Monlā Şemsü'd-dīn Aḥmed el-Yegānī

Eyyühüm dimek ile mülaḳḳab idi. ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup ṣoñra nice şehre ḳāḍī oldı ṣoñra Amāsiyye'ye ḳāḍī oldı ṣoñra Sulṭān Bāyezīd Burūsa ḳażāsını virdi[7] ṣoñra maʿzūl oldı baʿdehu yine Burūsa'ya ḳāḍī oldı ṣoñra Sulṭān Selīm Burūsa'dan maʿzūl eyleyüp Gelibolı ḳażāsını virdi ṣoñra ḳażāyı terk idüp elli aḳçe teḳāʿüd vaẓīfesini eylediler, ol ḥālde fevt oldı. Merḥūm ḳaviyyü'l-ḳalb, kelimāt-ı laṭīf ve pīrlik iḥtişāmı ile muḥteşem ḥarīf idi lākin ʿilmi żaʿīf idi. Ve ḫayrātı severdi, **[AE 101b]** bir cāmiʿ ve bir medrese binā eyledi.[8] Ve ayaġında maraż ʿārıż olup tā ölince muḳʿad ḳaldı.

---

1 - AE
2 - MK
3 - AE
4 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.* -MK
5 - AE
6 yolda fevt oldı "Bir ṭamdan düşdi, fevt oldı." diyü rivāyet olınur. Merḥūm tefsīr müṭālaʿa iderdi, aḫşam oldı. Ṭamdan inmek üzerine iken ṭayandı, arḳası üzerine düşdi. Kitāb da açılup gögsi üzerine bile düşdi. Gördiler baḳduġı Sūre-i Yāsīn imiş. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*: Tefsīr müṭālaʿa iderken hengām-ı ġurūbda bāmdan inmek istedükde ẓahrı üzere düşüp tefsīri ṣadrı üzere meftūḥ buldılar. Meger mevżūʿ naẓarı tefsīri Sūre-i Yāsīn imiş. MK
7 Burūsa // virdi: Burūsa'ya ḳāḍī oldı. MK
8 lākin // eyledi. -MK

Monlā ʿAbdu'r-raḥmān İbn Muḥammed bin ʿÖmer el-Çelebi

Evvelā ʿulemā-yı ʿaṣrından oḳıyup ṣoñra Monlā Sinān Paşa ḫıdmetine vāṣıl olup aḳrānı mā-beyninde faẓl u ẕekā ile meşhūr oldı. Ḥattā Sulṭān Meḥemmed Ḫān'a muṣāḥib olup maḳbūl-i ḥażret olduġı beyne'n-nās şöhret buldı lākin **[MK 124a]** ṣoñra ṭāliʿinde nuḫūset ü nikbet ṭārī olup pādişāh yanında bir ẕillet vāḳiʿ olup ol ẕellet bāʿiṣ-i ẕillet olup[1] cenābından dūr ve muṣāḥabetinden mehcūr eyleyüp eyitdi "Eger üstādum oġlı olmayaydı helāk iderdüm." didi. Anuñçün manṣıb-ı ḳażā iḫtiyār eyledi. Āḫir-i ʿömrine degin mübtelā-yı bi'l-ḳażā oldı. Merḥūm ṭabʿ-ı veḳḳād ve ẕihn-i naḳḳād ṣāḥibi idi. Leẕīẕü'ṣ-ṣoḥbet, ḳaviyyü'l-himmet, ḳażāsında maḥmūdü's-sīret idi. *Şerḥ-i Meṭāliʿ Ḥāşiyesi'*ne taʿlīḳātı vardur. *Ḥāşiye-i Metāliʿ*üñ mebāḥiṣ-i ḥamdinde tamām diḳḳat ü itḳānı olmaḳ ile meşhūrdur. Kütāhiyye'de ḳāḍī iken fevt oldı. Ḳabri pür-nūr, cennetde ḳarīn-i ḥūr ola. Āmīn.

Monlā ʿAbdu'l-vehhāb İbn Mevlā ʿAbdu'l-kerīm

ʿUlemā-yı ʿaṣrından -Monlā ʿİẕārī[2] ve Monlā Luṭfī-i Toḳatī ve Monlā Ḫaṭīb-zāde ve Monlā Kestellī gibi fużalādan-[3] oḳıdı ṣoñra İstanbul'da Ḳalender-ḫāne Medresesi'ne müderris oldı ṣoñra nice ḳaṣabaya ḳāḍī oldı baʿdehu Sulṭān Selīm zamānında defterdār oldı ṣoñra yine baʿż-ı bilāda ḳāḍī oldı. Merḥūm Sulṭān Süleymān'uñ evā'il-i salṭanatında vefāt eyledi. Merḥūm ḳaviyyü'l-cenān, ṭalīḳu'l-lisān, ṣāḥib-i nuṭḳ u beyān idi ve şeklinde ṣāḥib-i[4] iḥtişām ve muṣāḥabetinde intiġām var idi. ʿUlūm-ı ʿaḳliyye vü şerʿiyyede kāmil ve sā'ir ʿulūmda şāmil idi.

Monlā Yūsuf el-Ḥamīdī

Şeyḫ Sinān dimek ile meşhūrdur. Evvelā ʿulemā-yı ʿaṣrından oḳıyup baʿdehu Ḳāḍī-zāde'ye muʿīd oldı **[AE 102a]** ṣoñra Ḫˇāce-zāde ḫıdmetine vāṣıl oldı baʿdehu baʿż-ı medārise müderris olup baʿdehu[5] Burūsa'da Aḥmed Paşa İbn Veliyyü'd-dīn Medresesi'ne müderris oldı baʿdehu maʿzūl **[MK 124b]**

1 pādişāh // olup -MK
2 ʿİẕārī: ʿİẕārī gibi AE
3 bunlardan AE
4 - MK
5 - MK

olup vaṭanında fevt oldı. Merḥūm ʿilme[1] ziyāde meşġūl idi. Ẕekī degül idi ammā ṭabʿı müstaḳīm ve ẕevḳi selīm idi. Ve ʿalā'iḳ-i dünyeviyyeden mücerred ve tezvīc ü veledden berī idi. Seyyid Şerīf'üñ *Şerḥ-i Miftāḥ*'ı-na ḥāşiyesi vardur, ʿinde'l-ahālī maḳbūldür. Ṣāḥib-i kitāb eydür: "Vālidüm ziyāde tevḳīr ü taʿẓīm iderdi zīrā baʿż-ı medārisde cemʿ olmışlar." imiş. Ve "Taftāzānī'nüñ *Şerḥ-i ʿAḳā'id*'ine daḫı ḥāşiyesini[2] istimāʿ eyledüm lākin muṭṭaliʿ olmadum." diyü yazmışdur. Merḥūm ṭoḳuz yüz on iki[3] tārīḫinde fevt oldı. *Raḥimehu'llāh.*[4]

Monlā Caʿfer bin Tācī Beg

Sulṭān Bāyezīd Ḫān[5] Amāsiyye'de beg iken babası müdebbir-i umūr-ı salṭanat ve mütemmim-i meṣāliḥ-i raʿiyyet bir ṣāḥib-i baṣīret olmaḳ ile maḳbūl-i ḥażret idi. Kendüsi ʿilme raġbet eyleyüp Monlā Ḥācī Ḥasan-zāde'den ve Monlā Kestellī'den ve Ḫˇāce-zāde'den ve Ḫaṭīb-zāde'den oḳıdı. Beyne'n-nās fażlı ile maʿrūf ve ʿilm ile mevṣūf idi. Sulṭān Bāyezīd İstanbul'da Maḥmūd Paşa Medresesi'ni virüp anda ders didi. Feżā'ili[6] meşhūr olmaḳ ile fużalā ḫıdmetine ṭālib ve istifādeye rāġıb olup ṣoñra Sulṭān Bāyezīd nişāncı idüp ümerā[7] ṭarīḳine gitdi. Ve ḳuṣūrda[8] devlet-i mevfūr ve ʿizzet-i meksūr ile sürūr u ḥużūrda iken ʿayn-ı zemān ʿiṣābet idüp dārı nehb ü ġāret ve kendüye ʿazl ile ḥaḳāret olındı. Bir ḥādiṣeden ötüri evāḫir-i salṭanat-ı Sulṭān Bāyezīd'de ʿazl olınup yüz aḳçe teḳāʿüd vaẓīfesi olındı ammā ḳabūl eylemeyüp ḳaçan **[MK 125a]** Sulṭān Selīm pādişāh olduḳda baʿż-ı şehrlere ḳāḍī idüp tekrār nişāncı eyledi ṣoñra **[AE 102b]** Anaṭolı ḳāḍī-ʿaskerligini virdi[9] baʿdehu bir ḫuṣūṣdan ötüri ḳatl eyledi. Merḥūmuñ Türkī'de bir naẓmı vardur ki ehli yanında maḳbūldür ve inşāsı merʿī vü maḳbūldür. Allāhu Teʿālā rūḥını şād ve ḳayd-ı dūzaḫdan āzād eyleye.[10]

---

1 "'ilme" kelimesi MK'de " merḥūm" kelimesinden sonra gelmektedir.
2 şerḥini MK
3 iki: yedi MK
4 - MK
5 - AE
6 fażlı MK
7 emr MK
8 - MK
9 ḳāḍī-ʿaskerligini virdi: ḳāḍī-ʿaskeri eyledi AE
10 olsun MK

Monlā Saʿdī İbn Tācī

Merḥūm Caʿfer Çelebi'nüñ ḳarındaşıdur. ʿUlemā-yı ʿaṣrından -Monlā Ḳāsım'dan ki Ḳāḍī-zāde dimek[1] ile meşhūrdur ve Monlā Meḥemmed bin el-Ḥācī Ḥasan'dan- oḳıyup yanlarında tamām merʿī vü maḳbūl ve beyne'l-aḳrān fā'iḳ ve her tedrīse lāyıḳ olup evvelā Burūsa'da Murādiyye Medresesi'ne müderris olup ṣoñra İstanbul'da Vezīr ʿAlī Paşa Medresesi'ne müderris oldı ve baʿdehu Ṣemāniyye'den birine müderris oldı ṣoñra ḥacc eyleyüp geldükde yevmī seksen aḳçe teḳāʿüd vaẓīfesi olındı. ʿĀḳıbet[2] ṭoḳuz yüz yigirmi iki tārīḫinde fevt oldı. Merḥūm ʿālim ü fāżıl idi,[3] ḫuṣūṣan ʿulūm-ı[4] ʿArabiyye ve fünūn-ı edebiyyede efḍal idi. Ve kerīmü'n-nefs, ḥamīdü'l-ḫiṣāl ve maḳbūlü'l-fiʿāl ve ṣādıḳu'l-aḳvāl idi. Lisān-ı ʿArab'da ḳaṣā'idi vardur ki gören fuṣaḥā ʿArab ḳaṣā'idinden ẓann iderdi ve ʿArabī münşe'ātı vardur ki belāġatda ġāyetde ve faṣāḥatde nihāyetdedür. Seyyid Şerīf'üñ *Miftāḥ Şerḥi'*ne ve Ṣadrü'ş-şerīʿa'nuñ *Bāb-ı Şehīd*'ine ḥāşiyesi vardur ve *ʿAḳā'id-i Nesefiyye*'yi ʿArabī naẓm-ı belīġ ile naẓm eyledi. Ve resā'il ü fevā'idden tuḥafı çoḳdur.

Monlā Ḳuṭbü'd-dīn Meḥemmed bin Ḳāḍī-zāde er-Rūmī

Anasınuñ babası olan ceddi ʿAlī bin Muḥammed el-Ḳuşcı'dan oḳıdı baʿdehu[5] Ḫ̌āce-zāde'den oḳıdı daḫı ḳızını tezevvüc eyledi. **[MK 125b]** Yanlarında feżā'il-i ʿaẓīme taḥṣīl eyledi. Ṣalāḥ u ʿiffet ve ṣıdḳ u diyānet ṣāḥibi idi.[6] Mütevāżıʿ ü edīb ve müteḫaşşiʿ ü lebīb idi. Burūsa'da Manastır Medresesi'ne müderris olup ʿilme kemāl-i iştiġāl ile meşġūl oldı.[7] **[AE 103a]** Ṭālibīnden çoḳ kimesne yanında kemāle yitişdi. Resā'il ü fevā'idden muṣannefātı çoḳ idi lākin itmāmı müyesser olmadı. Zīrā tāze iken medrese-i mezbūrda[8] fevt oldı. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*.[9]

---

1 - AE
2 - AE
3 - MK
4 ʿilm-i AE
5 ve AE
6 - MK
7 ile meşġūl oldı: üzere idi MK
8 tāze // mezbūrda: medrese-i mezbūrede daḫı tāze iken AE
9 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh: Raḥimehu'llāh.* AE

Monlā Maḥmūd bin Meḥemmed bin Ḳāḍī-zāde er-Rūmī

Beyne'n-nās Mīrim Çelebi dimekle maʿrūfdür. ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıdı[1] Ḫˇāce-zāde ve Sinān Paşa gibi.[2] Ṣoñra Gelibolı Medresesi'ne müderris oldı[3] baʿdehu Edrine'de ʿAlī Beg Medresesi'ne müderris olup ve baʿdehu Sulṭān Bāyezīd Ḫān kendüsine ḫˇāce eyleyüp[4] ʿulūm-ı riyāżiyyeyi taʿlīm eyledi. Zīrā ʿulūm-ı riyāżiyyede miṣli yoḳ idi. Ṣoñra merḥūm[5] Sulṭān Selīm Ḫān Anaṭolı'ya ḳāḍī-ʿasker eyledi baʿdehu ʿazl eyleyüp günde yüz aḳçe ʿulūfe eyledi ṣoñra ḥacc-ı şerīfe vardı. Baʿde'l-ḥacc dönüp[6] Edrine'ye geldükde ṭoḳuz yüz otuz bir[7] tārīḫinde Edrine'de raḥmet-i Raḥmān'a vāṣıl oldı.

Merḥūm her ʿulūmuñ eger menḳūl ve eger maʿḳūl uṣūline vuṣūl ile beyne'l-ʿulemā maʿrūf u maḳbūl idi. ʿUlūm-ı ʿArabiyye ve ʿulūm-ı tevārīḫ ve muḥāżarāt ve ḳavāʿid ve ḳaṣā'id-i ʿArabiyye vü Fārsiyye'de yed-i ṭūlāsı var idi. Merḥūm Sulṭān Bāyezīd emri[8] ile *Zīc-i Uluġ Beg'e* şerḥ yazdı. Merḥūm ʿAlī bin Muḥammed el-Ḳuşcı'nuñ hey'etde *Fetḥiyye* nām kitābına daḫı şerḥ yazdı[9] ve semt-i ḳıble maʿrifetinde bir risālesi daḫı vardur ve cemīʿ-i teṣānīfi ʿulemādan fuḥūl yanında merʿī vü maḳbūldür. Allāhu Teʿālā raḥmeti ile dilşād, ṭamu[10] odından āzād eyleye.

Monlā Ġıyāṡü'd-dīn Paşa Çelebi

Paşa Çelebi dimekle maʿrūf u meşhūrdur. ʿAṣrında **[MK 126a]** vāḳiʿ olan ʿulemādan -Ḫayālī Çelebi gibi ve Ḫˇāce-zāde gibi- taḥṣīl-i ʿulūm eyleyüp baʿdehu meşāyiḫ-i ṣūfiyye ḫıdmetine yitişüp ṣoñra İstanbul'da Monlā Gürānī Medresesi'ne müderris oldı baʿdehu Begbāzārı Medresesi'ne müderris oldı. Bundan ṣoñra Engüri'de Seyfī Medresesi'ne müderris oldı **[AE 103b]** ṣoñra Amāsiyye'de Ḥüseyn Aġa Medresesi'ne müderris olup[11] baʿdehu Edrine'de Ḥalebiyye Medresesi'ne müderris olup ṣoñra Burūsa'da Sulṭān

1 - MK
2 gibi: gibi fużalādan oḳıdı MK
3 müderris oldı: ve AE
4 eyledi daḫı AE
5 - MK
6 Baʿde'l-// dönüp -AE
7 Ṭoḳuz // bir: sene tisʿa mi'e ve iḥda ve ṣelāṡīn AE
8 - MK
9 Merḥūm // yazdı. -MK
10 ṭābık AE
11 - AE

Medresesi'ne[1] müderris oldı ṣoñra Ṣemâniyye'den birine müderris olup baʿdehu Ebī Eyyūb-ı Enṣārī Medresesi'ne müderris olup ṣoñra Amâsiyye'de fetvā ile Sulṭān Bāyezīd Medresesi'ne müderris oldı ṣoñra medreseyi[2] terk idüp yetmiş aḳçe teḳāʿüd vaẓīfesi oldı baʿdehu Ḳuds-i Şerīf Medresesi'ni ṭaleb eyledi. Ḳable's-sefer ṭoḳuz yüz yigirmi sekiz tārīḫinde[3] vefāt eyledi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*.[4] Her fenden su'āl-i keṯīr yazmışdur ve resā'ili lā-yuʿadd ve lā-yuḥṣādur lākin müdevven kitābı ẓuhūr eylemedi.

Monlā Şeyḫ el-Muẓafferü'd-dīn ʿAlī eş-Şīrāzī

ʿUlemā-yı Şīrāz'dan -Mīr Ṣadrü'd-dīn gibi ve Celālü'd-dīn gibi- fużalādan[5] taḥṣīl-i ʿilm eyleyüp Monlā Celāl'uñ ḳızını aldı. Cemīʿ-i ʿulūmda māhir idi[6] ve kemāl-i iştihārı ile meşhūr oldı. Ḥattā Şīrāz'da bir medrese binā olınup bānīsi ehl-i ʿaṣrınuñ efḍaline şarṭ eyledi. Ol medresede Monlā Celālü'd-dīn-i Devvānī müderris olup nice müddet marīż oldı. Marażında ẕikr olınan Şeyḫ Muẓafferü'd-dīn'i maḳāmına[7] iḳāmet eyledi. Vaḳtā ki Mīr Ṣadrü'd-dīn ve Monlā Celāl raḥmet-i Ẕü'l-celāl'e vāṣıl oldı, bilād-ı ʿAcem'de fitne ẓuhūr eylemekle bilād-ı Rūm'a irtiḥāl eyledi. Ol tārīḫde Mü'eyyed-zāde **[MK 126b]** ḳāḍī-ʿasker idi. Monlā Celālü'd-dīn, Mü'eyyed-zāde ile bile oḳurlar idi. Ol sebebden Mü'eyyed-zāde[8] buña ʿaẓīm ikrām idüp Sulṭān Bāyezīd'e ʿarż eyledi. Muṣṭafā Paşa Medresesi virildi ṣoñra Ṣemâniyye'den birine müderris olup nice müddet anda ders didi. Gözleri ʿalīl olup dersden ḳalduḳda Sulṭān Selīm Ḫān yevmī altmış aḳçe vaẓīfe taʿyīn eyledi. Burūsa'da tavaṭṭun idüp ṭoḳuz yüz yigirmi iki tārīḫinde anda vefāt eyledi. Merḥūm Şāfiʿiyyü'l-meẕheb idi. ʿİlm-i ḥesābda ve hendese **[AE 104a]** ve hey'etde ve ʿilm-i kelām ve ʿilm-i manṭıḳda ʿulūmuñ küllīsinde ʿālim idi.[9] Ve hendesede[10] *Öḳlides* nām kitābı Mīr Ṣadr'dan ḳırā'at eyleyüp kenārına ḥāşiye yazdı müşkilātını ḥall içün ki nāẓır olan fenn-i hendesede mahāretini bilür. Faḳrı

1 ṣoñra Burūsa'da Sulṭān Medresesi'ne: baʿdehu Ebī Eyyūb-ı Enṣārī AE
2 - AE
3 ṭoḳuz // tārīḫinde: Sene tisʿa ve ṣemān ve ʿişrīn ve tisʿa mi'ede AE
4 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.* - MK
5 gibi fużalādan: Devvānī AE
6 - MK
7 ḳā'im-maḳām MK
8 ḳāḍī-ʿasker // sebebden Mü'eyyed-zāde -AE
9 "ʿUlūmuñ küllīsinde ʿālim idi." cümlesi AE'de "meẕheb idi" ifadesinden sonra gelmektedir.
10 Ve hendesede -MK

ġınā üzerine, bāḳīyi fenā üzerine tercīḥ idüp mālını fuḳarāya beẕl iderdi. Rūḥı şād ve nār-ı cehennemden āzād ola.

Monlā Ḥekīm Maḥmūd Şāh el-Ḳazvīnī

Merḥūm Celālü'd-dīn-i Devvānī şāgirdlerinden idi. ʿİlm-i ṭıbda māhir idi zīrā eṭibbā evlādından idi. Diyār-ı ʿAcem'den riḥlet idüp gelüp Mekke-i Mükerreme'de mücāvir oldı.[1] Mü'eyyed-zāde, Sulṭān Bāyezīd yanında ẕikr idüp ʿilm ü faẓl u ṭıbb ile medḥ eyledükde Sulṭān Bāyezīd daʿvet eyleyüp Mekke'den İstanbul'a getürdüp günde yüz yigirmi aḳçe vaẓīfe taʿyīn eyledi. Ṭabābet içün Sulṭān Selīm cülūs eyledükde muḳarrib-i ḥażret[2] idinüp yanında mertebe-i ʿaliyyeye vāṣıl olup merḥūm Sulṭān Selīm'üñ[3] eyyām-ı salṭanatında vefāt eyledi. Muṣannefātı çoḳ idi. Mü'ellefāt-ı aḥseni *Ḳur'ān-ı ʿAẓīm*'i, Sūre-i Fetḥ'den āḫirine varınca tefsīr eyledügi kitāb-ı *Rabṭi's-Süver* **[MK 127a]** *ve'l-Āyāt*'ı vardur.[4] Ve daḫı Ḫˇāce-zāde'nüñ *Tehāfüt*'ine şerḥ yazup ve Monlā Celālü'd-dīn-i Devvānī'nüñ *ʿAḍud Şerḥi*'ne ḥāşiye yazdı. *Īsāġūcī*'ye ve *Kāfiye*'ye ve ṭıbdan *Mūcez*'e şerḥ yazmışdur ve lisān-ı Fārsī ile *Ḥayāt-ı Ḥayevān*'ı terceme eylemişdür ve resā'il ü kütübden çoḳluḳ āṡārı vardur. *Nevvera'llāhu merḳadehu ve bi-ʿale'l-cināni erḳadehu.*

Monlā Seyyid Maḥmūd

Babası merḥūm Sulṭān Bāyezīd'üñ muʿallimi idi. Kendüsi yetīm ḳalup[5] baʿż-ı ṣuleḥā terbiye eyleyüp zamānı ʿulemāsından -Monlā Luṭfī gibi[6] ve Birgi-zāde gibi- ʿulūm taḥṣīl eyledi. Baʿdehu taṣavvuf meslegine sālik olup ḥattā Sulṭān Bāyezīd naḳībü'l-eşrāf eyledi,[7] vefāt idince naḳīb oldı. Merḥūm mütevāżıʿ ü müteḫaşşiʿ[8] ü müteşerriʿ kimesne idi. Leẕīẕü'ṣ-ṣoḥbet, ḥüsnü'ṭ-ṭarīḳat, laṭīfü'l- **[AE 104b]** muḥāvere, leẕīẕü'l-muḫāżara[9] kimesne idi. Şiʿrde māhir olup Türkī ḳaṣā'idi çoḳdur. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[10]

---

1 Diyār-ı // Mükerreme'de.: Mekke'de AE
2 - MK
3 - AE
4 - AE
5 Kendüsi // ḳalup: yetīm ḳaldı AE
6 - MK
7 - MK
8 mütevāżıʿ ü müteḫaşşiʿ: müteverriʿ ü müteḫażżıʿ AE
9 leẕīẕü'l- muḫāżara: ṣāḥibü'l- muḫāżara MK
10 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.* -MK

Monlā Ṭabl-bāz Muḥyi'd-dīn

Evvelā ʿulemā-yı ʿaṣrından oḳıyup baʿdehu baʿż-ı medārise müderris olup ṣoñra Burūsa'da Sulṭān Bāyezīd Ḫān Medresesi'ne müderris oldı baʿdehu Edrine'de Çifte Medrese'ye müderris olup ṣoñra Ṣemāniyye'den birine müderris olup ol medresede[1] iken vefāt eyledi. Merḥūm şīme-i ʿaẓīme ṣāḥibi olup evḳātını ʿilm ü ʿibādete ṣarf iderdi. Metn-i *Ṭavāliʿ*e şerḥ yazmışdur.

Monlā İbrāhīm bin İbrāhīm Ḫaṭīb

Ḫaṭīb-zāde dimek ile meşhūrdur. ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıdı ve ḳarındaşı Ḫaṭīb-zāde'den daḫı[2] taḥṣīl eyledi. Baʿż-ı medārise müderris olup ṣoñra İzniḳ Medresesi'ne müderris olup baʿdehu Burūsa'da Sulṭān Medresesi'ne **[MK 127b]** müderris oldı baʿdehu Ṣemāniyye'den birine müderris oldı ṣoñra Burūsa'da Murādiyye Medresesi'ne müderris olup ol medresede[3] iken ṭoḳuz yüz yigirmi tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm edīb ü lebīb ve nesīb ü necīb kimesne idi. Mizācında żaʿf olmaġıla taṣnīfe meşġūl olmadı.

Monlā Yaḥyā Faḳīh

İbn Baḫşī dimek ile meşhūrdur.[4] ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup ṣoñra Ḳaresi vilāyetinde Ṭuzla Medresesi'ne müderris oldı ṣoñra taṣavvuf meslegine sālik olup mertebe-i irşāda vāṣıl olup nāsdan münḳaṭıʿ vaʿẓ u nasīḥate meşġūl oldı. Ve bi'l-cümle ʿilm ü ʿameli cemʿ idüp bilā-müṭālaʿa *Tefsīr-i Ḳāḍī Beyżāvī* dersini dirdi. Ve *Şirʿatü'l-İslām*'a şerḥi vardur ve Ṣadrü'ş-şerīʿa'ya daḫı şerḥi vardur. *Ravvaha'llāhu rūḥahu ve nevverā ḍarīḥahu.* [5]

Monlā Kemālü'd-dīn İsmāʿīl İbn Süleymān el-Ḳaramanī

ʿUlūm-ı nāfiʿayı ʿulemā-yı aṣrından taḥṣīl eyledükden ṣoñra Monlā **[AE 105a]** ʿAbdu'l-kerīm ḫıdmetine vāṣıl oldı. Evā'il-i Sulṭān Bāyezīd'de Ḳayṣeriyye'de Medrese-i ʿAbbāsiyye'ye müderris olup baʿdehu Ḳonya'da Medrese-i Niʿāliye'ye müderris oldı baʿdehu Ḳaraḥiṣār-ı Ṣāḥib'e ḳāḍī oldı baʿdehu Ḳasṭamonı'ya baʿdehu Ṭırabozın'a ve baʿdehu Ḳayṣeriyye'ye ḳāḍī olup

1 ol medresede: müderris AE
2 - AE
3 ol medresede: müderris AE
4 "İbn // meşhūrdur. -AE
5 *Ravvaha'llāhu // ḍarīḥahu.* - MK

Ḳayṣeriyye'de Medrese-i Pervāne'yi aña żamm eyledi baʿdehu Ḳonya'ya ḳāḍī oldı ṣoñra bi'l-külliye ḳażādan[1] ferāġat eyledi.

Muṣannefātı çoḳdur. Ṣadrü'ş-şerīʿa'ya ḥāşiyesi vardur ve ʿilm-i ʿarūżda risālesi vardur. Simavnoġlı'nuñ *Cāmiʿü'l-Fuṣūleyn*'de e'imme-i Ḥanefiyye'ye eyledügi iʿtirāżāta cevābı vardur, ʿaded-i iʿtirāżāt üç yüz seksen beşdür.[2] Ve daḫı *Ḳaṣīde-i Bürde*'ye naẓīresi ve taḫmīsi daḫı vardur ve *Mecmaʿu'l-Baḥreyn*'e şerḥ yazmışdur. **[MK 128a]** Ve ḫilāfiyyāt-ı e'immeye bir kitāb yazup anda e'imme-i Ḥanefiyye ṭarafından Şāfiʿī'ye cevābı vardur. Bu ikisin Sulṭān Selīm'e ihdā eyleyüp yanında maḳbūl oldı. Ve daḫı *Ferā'iż*'e şerḥ yazup ḳable'l-itmām Ḳuds-i Şerīf'e gitdi. Ḳuds-i Şerīf'den geldükde ṣoñra[3] beşinci ayda ecel yitişdi. Ṭoḳuz yüz yigirmi dört tārīḫinde vefāt eyledi, seksen yaşına varmış idi. Ve bunlardan ġayrı *Kitāb-ı Ṣavm'a* ve daḫı[4] *Velā*'ye ve *fī-Zevāl*'e ve *ʿUşr fī-ʿUşr*'na risāleler yazmışdur. Ṣāḥib-i kitāb "Ben sinn-i şebābda iken gördüm, üzerinde simā-yı ṣalāḥ vardur." didi.

Monlā İsmāʿīl-i Ḳaramanī

ʿAṣrı ʿulemāsından Monlā Ḫayālī ve Monlā Ḫüsrev gibi fużalādan oḳıdı[5] ṣoñra baʿż-ı medārise müderris olup teraḳḳī ile Edrine'de Çifte Medrese'ye müderris oldı. Ol tārīḫde Edrine ḳāḍīsi Monlā ʿAbdu'r-raḥmān İbn Mü'eyyed el-Amāsī idi. Mā-beynlerinde bir mes'elede iḫtilāf vāḳiʿ oldı. Monlā İsmāʿīl ḫilāfına ıṣrār eyledi lākin kendü nefsine ıżrār eyledi. Zīrā Mü'eyyed-zāde ḳāḍī-ʿasker oldı daḫı[6] Monlā İsmāʿīl'i tedrīsden **[AE 105b]** ʿazl eyledi daḫı altmış aḳçe teḳāʿüd vaẓīfesini eyledi. Monlā İsmāʿīl[7] daḫı tedrīsden ʿazl ve ḫalḳdan ʿuzlet idüp menāsıb-ı uḫreviyyeye menāsıb-ı ʿibādete mülāzemet eyledi. Teṣānīfi çoḳdur. *Ḥāşiye-i Keşşāf* ve *Ḥāşiye-i Tefsīr-i Ḳāḍī Beyżāvī* ve Ṣadrü'ş-şerīʿa'ya ve *Şerḥ-i ʿAḳā'id*'ün Ḫayālī'sine daḫı ḥāşiyesi vardur ve *Şerḥ-i Mevāḳıf*-ı Seyyid Şerīf'e daḫı ḥāşiyesi vardur ve daḫı bunlar gibi teṣānīfi çoḳdur. *Nevvera'llāhu merḳadehu ve fī-aʿle'l-cināni erḳadehu.*

1 - AE
2 Seksen beşdür: seksendür. MK
3 geldükde ṣoñra: geldi ve AE
4 - MK
5 Monlā // oḳıdı: oḳıdı Monlā Ḫayālī Çelebi ve Monlā Ḫüsrev gibi AE
6 - MK
7 Kemāl AE

Monlā [MK 128b] ʿAbdu'l-evvel bin Ḥüseyn eş-şehīr bi-Ümmüveled-zāde

Evvelā[1] vālidinden oḳıdı ṣoñra Monlā Ḫüsrev'den[2] oḳıdı ve ḳızını aldı. Sulṭān Meḥemmed zamānında Silivri'ye ḳāḍī oldı. Ṣāḥib-i kitābuñ vālidi ḥikāyet ider ki "Mezbūr Ümmüveled-zāde Silivri ḳāḍīsi iken ben Muḥammed Monlā[3] ʿAlī el-ʿArabī'den oḳurdum. Merḥūm, manṣıb-ı ḳażāda dā'im olup çoḳ şehrlere ḳāḍī oldı. Ṣoñra maʿtūh olup muʿteḳalü'l-lisān oldı ve nāsdan ʿuzlet eyleyüp İstanbul'da beytine mülāzemet eyledi. Sinni yüze ḳarīb idi, ʿateh ü iʿtiḳālde intiḳāl eyledi." Çoḳ ʿulūmda yedi vardur, ale'l-ḫuṣūṣ fıḳh u ḥadīṯ ü ḳırā'atde tamām rüsūḫı var idi. Ḫāṭırında çoḳ ḳaṣā'id-i ʿArabiyye vardur ve *Keşşāf*uñ ekṯeri ḫāṭırındadur, diyü rivāyet olınur. Dā'imā ḫużūʿ u ḫuşūʿ üzere olup tekellüfātdan ʿārī ve ḫıdmet-i Ḥażret-i[4] Bārī'de cüst ü cārī idi. Allāhu Teʿālā raḥmetini ziyāde ve rifʿat u derecesini fevḳa'l-ʿāde eyleye.

Monlā Aḥmed Māşī

Monlā Şemsü'd-dīn ki Māşī dimek ile meşhūrdur. ʿAṣrında olan ʿulemādan oḳıyup baʿdehu baʿż-ı medārise müderris olaraḳ İstanbul'da Ḳalender-ḫāne'ye müderris oldı ṣoñra Edrine'de Dārü'l-Ḥadīṯ'e müderris oldı baʿdehu Amāsiyye'de Sulṭān Bāyezīd Medresesi'ne fetvā ile müderris olup anda müderris iken vefāt eyledi. Merḥūm ṣāḥib-i lisān **[AE 106a]** ve muḥāverede māhir ve nādirü'l-aḳrān ḥüsn-i edāya ḳādir idi.[5] Allāhu Teʿālā dūzaḫdan āzād eyleye.[6]

Monlā Muḥyi'd-dīn Meḥemmed el-Ḳaramanī

Hevāī-zāde dimek ile meşhūr idi. ʿAṣrında olan ʿulemādan **[MK 129a]** oḳıyup baʿż-ı medārise müderris olaraḳ Edrine'de Çifte Medrese'ye müderris oldı. Baʿdehu yevmī elli aḳçe ile teḳāʿüd[7] olup İstanbul'da evinde

1 - AE
2 ṣoñra // Ḫüsrev'den: ve Monlā Ḫüsrev'den daḫı AE
3 - AE
4 - AE
5 - AE
6 Allāhu // eyleye -MK
7 ile teḳāʿüd: müteḳāʿid AE

oturup taṣnīfe meşġūl idi. Lākin baʿde vefātihi çoḳluḳ taṣnīfātı[1] ẓāhir olmadı. Sulṭān Selīm'üñ evā'il-i salṭanatında dār-ı fenādan beḳāya riḥlet eyledi. *Raḥimehu'llāh.*[2]

Monlā ʿAlī el-mülaḳḳab bi-Yetīm

Yetīm ile laḳabuñ vechi budur ki merḥūm Sulṭān Murād zamānında ʿaẓīm ṭāʿūn vāḳiʿ olup cemīʿ-i aḳrabāsı fevt olup hemān ʿammetesi ḳalup ol terbiyet eylemiş tā sinn-i bülūġa varınca. Baʿde'l-bülūġ Tire'ye varup ʿilm ü kitābeti Tire'de taḥṣīl eyleyüp Burūsa'ya gelüp baʿż-ı müderrisīnden oḳıdı. Sulṭān Meḥemmed Ḫān medāris-i Ṣemāniyye'yi binā eyledükde ṭalebe ile anda sākin olup işti'ġālde ṣuʿūbet[3] müşāhede eylemegin ṭalebeden çoḳ kimesne şuġl içün eṭrāfa ṭaġılduḳda bu da Tire'ye gelüp -Ol zamānda Ḳāḍī-zāde Tire'de müderris idi.- Ḳāḍī-zāde'den tamām taḥṣīl idüp Sulṭān Meḥemmed, Ḳāḍī-zāde'yi Ṣemāniyye'ye getürdükde bile gelüp Burūsa'ya ḳāḍī olduḳda Burūsa'ya[4] bile varup Ḳāḍī-zāde bunı "Manṣıb al." diyü İstanbul'a göndermek istedükde gitmeyüp "Ben manṣıb almamaḳ üzere ʿahdüm vardur." diyüp hemān Burūsa'da bir küçüçük evi var idi. Muttaṣıl ders diyüp günde naḥv u ṣarf ve ḥadīṯ ü tefsīrden yigirmi ders diyüp kimesneden ücret ṭaleb eylemeyüp ve hediyye ḳabūl itmeyüp vaẓīfe ḳabūl eylemeyüp ʿilm ü ʿibādetden ġayrı bir ḳaydı daḫı yoḳ idi. Ṣāḥib-i kitāb eydür: "Ben merḥūmdan ṣarf u naḥv oḳıdum. Bir kerre[5] işitdüm ki 'Bāliġ **[MK 129b]** olandan ilā haze'l-ān bir vaḳt namāz[6] fevt itmedüm **[AE 106b]** ve ḥarāma mübāşeret eylemedüm.' didi." Ṭoḳsan yaşında bir dişi düşmedi. Ḫuṭūṭ-ı daḳīḳayı gözlüksüz oḳurdı ve ḥüsn-i ḫaṭṭı var idi. Ebter kitābları alup tekmīl eylemek ile çok kitāba mālik idi. Ṣāḥib-i kitāb eydür: "Ben merḥūmdan işitdüm 'Sulṭān Murād Ḫān'ı gördüm dir.' idi." *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[7]

---

1 çoḳluḳ taṣnīfātı -AE
2 - MK
3 żaʿf AE
4 - MK
5 bir kerre: ve AE
6 - AE
7 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.* -MK

Monlā Şeyḫ

Şeyḫ[1] dimek ile meşhūrdur. İstanbul'da Ebī Eyyūb-ı Enṣārī *ʿaleyhi'r-raḥme*[2] Medresesi'nde müderris idi. Anda müderris iken ṭoḳuz yüz sekiz[3] tārīḫinde vefāt eyledi. ʿĀlim ü fāżıl ve fāṣıl-ı beyne'l-ḥaḳḳ ve'l-bāṭıl idi. Naẓm u neṡri ġāyet-i feṣāḥatde ve nihāyet-i belāġatde idi.

Monlā Żamīrī

İsmi ġayr-ı maʿlūmdür, Żamīrī dimekle maʿrūfdür. Sulṭān Bāyezīd ḳullarındandur. Merḥūm Sulṭān Bāyezīd mezbūrı[4] severdi. Baʿż-ı medārisi virdi baʿdehu Ṣemāniyye'ye müderris oldı. Ṣāliḥ ü ḥalīm ve ṭabʿ-ı selīm ḫużūʿ u ḫuşūʿ üzere idi ammā fażl ile ġayr-ı meşhūr idi. Sulṭān Bāyezīd Ṣemāniyye'den birini virdükde "Mü'eyyed-zāde derse ḳādir degüldür.", didükde Sulṭān Bāyezīd "Mutavassıṭ dersini disün, umaram mutavassıṭ dersine ḳādir ola." didi. Sulṭān Bāyezīd fevt olduḳda Sulṭān Selīm cülūs eyledi. Mezbūrı Ṣemāniyye'den ʿazl eyleyüp yetmiş aḳçe teḳāʿüd vaẓīfesini eyledi. Müteḳāʿid iken vefāt eyledi.

Monlā ʿÖmer el-Ḳasṭamonī

Monlā ʿÖmer[5] ʿālim ü ʿāmil kimesne idi ve ʿilm-i ḳırā'atde māhir olmaġı ile[6] ṭālibīne ʿilm-i ḳırā'at taʿlīm iderdi. Muḥibb-i ḫayrāt, ṭālib-i meberrāt, marżiyyü's-sīret, maḥmūdü'ṭ-ṭarīḳat kimesne idi.

Monlā ʿAlā'ü'd-dīn el-Ḳasṭamonī

Mezbūr Monlā ʿÖmer'den **[MK 130a]** ʿilm-i ḳırā'atı bi't-tamām taḥṣīl eylemiş idi. Müslimānlara ders-i ḳırā'at ifāde iderdi. Ṣāliḥ ü ʿābid, mülāzim ü muʿābid, ḫayr-ṭaleb[7] kimesne idi.

Monlā İbn ʿÖmer

Monlā ʿÖmer-i mezbūr oġlıdur. Babası şāgirdi Monlā ʿAlā'ü'd-dīn-i mezbūrdan oḳıdı. ʿİlm-i ḳırā'ati andan **[AE 107a]** taḥṣīl eyledi ve çoḳ

1 - AE
2 *ʿaleyhi'r-raḥme: raḥimehü'l-Bārī* MK
3 ṭoḳuz // sekiz: sekiz yüz seksen MK
4 - AE
5 Monlā ʿÖmer - AE
6 olmaġı ile: idi AE
7 ḫayr-ṭaleb: ḫayra dāl AE

kimesneye ḳırā'at-i sebʿayı taʿlīm eyledi. Şeyḫ Aḳşemsü'd-dīn ḥażretleri meclisi ile müşerref olup şeyḫ bunı gördükde ʿilm ü ʿibādet ile ḫayr duʿā eyledi. Rivāyet olınur ki günlerde bir gün şeyḫ Aḳşemsü'd-dīn'üñ mezār-ı şerīfini ziyārete varduḳda türbe ḳapusını kilidlü bulup çağırdı ki "Yā şeyḫ! Ben senüñ mezār-ı şerīfini ziyārete gelüp ziyāretüñden maḥrūm olmaḳ muḥaṣṣal[1] baña ʿārdur." didügi sāʿatde ḳapunuñ kilidi düşüp hemān ḳapu açıldı. İçerü girüp ziyāret eyledi ve çok tilāvet-i *Ḳur'ān-ı ʿAẓīm* eyledi. Ṣoñra vedāʿ idüp ḳapusını kilidleyüp vaṭanına gitdi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[2]

Monlā Ḥüsām Dellāk-zāde

Monlā Ḥüsām ki[3] Dellāk-zāde dimek ile meşhūrdur. ʿĀlim ü fāżıl u kāmil idi. İstanbul'da Sulṭān Meḥemmed Cāmiʿi'nüñ ḫaṭībi idi.[4] Merḥūm Sulṭān Bāyezīd zamānında ḫiṭābet ḫıdmetinde vefāt eyledi. Merḥūm selīmü'n-nefs ve kerīmü'ṭ-ṭabʿ, ʿilm-i ḳırā'atda māhir, ḥüsn-i ṣavt[5] ve elḥān-ı laṭīfeye ḳādir, aḳrānı mā-beyninde nādir idi. Ḫavāṣṣ u ʿavām yanında maḳbūl ve sīreti maʿḳūl kimesne[6] idi. *Raḥmetu'llāhi [ʿaleyhi] raḥmeten vāsiʿaten.*[7]

Monlā Muḥyi'd-dīn el-Ḥekīm

Ḳocaili'nden idi. Kendü ʿaṣrında olan ʿulemādan oḳıyup ṣoñra ʿilm-i ṭıbba rāġıb olmaḳ ile taʿlīm-i ʿilm-i ṭıbb eyleyüp ʿilm-i ṭıbda māhir ve ḥaẕāḳatda aḳrānı nādir oldı. Ṣoñra Sulṭān Bāyezīd **[MK 130b]** eṭibbāya re'īs eyledi ve muʿālecesinden rāżī olup çoḳ ikrām eyledi. Fi'l-ḥaḳīḳa kendüsi daḫı ʿālim ü dīn-[perver][8] ve fuḳarā vü mesākīne riʿāyet ü ḥürmet iderdi. Sulṭān Selīm Ḫān'uñ salṭanatı zamānında āḫirete intiḳāl ve ﴿ارْجِعِي اِلٰى رَبِّكِ﴾[9] emrine imtiṡāl eyledi.

---

1 - MK
2 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.* -MK
3 ki: -ı mezbūr MK
4 Meḥemmed // idi: Meḥemmed Cāmiʿi'nde ḫaṭīb eyledi. AE
5 ṣūret AE
6 - MK
7 *Raḥmetu'llāhi // vāsiʿaten.* -MK
8 dīn-[perver] –MK
9 Kur'ân-ı Kerîm, Fecr Sûresi, 89/28, *"Rabbin'e dön."*

Monlā Ḥekīm Ḥācī Ḫalīfe

Evvel-i ʿömrinde ʿilme meşġūl[1] olup ṣoñra ʿilm-i ṭıbba rāġıb olup taḥṣīl-i ʿilm-i ṭıbb eyledi. Sulṭān Bāyezīd Ḫān re'īs-i eṭibbā eyledi **[AE 107b]** zīrā ʿilācından ḥaẓẓ iderdi. Rivāyet olınur ki bir gün Sulṭān Bāyezīd Ḫān maraż-ı şedīd ile marīż olup eṭibbā ʿilācından ʿāciz ü ḳāṣır oldılar. Mezbūr Ḥekīm Ḥācī Ḫalīfe'yi daʿvet eyledükde gelüp[2] bir serçe yumurdasından bir mercimek ḳadarca virdükde fi'l-ḥāl vecaʿı sākin olduḳda feraḥından[3] cebren ṭabīb-i mezbūruñ elini öpdi. Mesfūr[4] ṭoḳuz yüz on üç tārīḫinde vefāt eyledi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyhi ve aḥdeme'l-ġılmāne fi'l-cenneti ileyhi.*[5]

VE MİN-MEŞĀYİḪİ FĪ-ZEMĀNİHİ

Eş-Şeyḫ Muḥyi'd-dīn el-İskilibī

Şeyḫ Yavṣı dimekle meşhūrdur.[6] Evvelā ṭalebe-i ʿilmden idi. Ḥattā Monlā ʿAlī Ḳuşcı ḫıdmetine vāṣıl olup vefāt eyledükde taṣavvuf meslegine sülūk idüp Şeyḫ Muṣliḥu'd-dīn-i Ḳocavī yanında taṣavvufa meşġūl oldı. Baʿdehu Şeyḫ İbrāhīm Tennūrī el-Ḳayṣerī[7] ḫıdmetine vāṣıl olup ṭarīḳ-i taṣavvufı anuñ yanında tekmīl eyleyüp irşāda icāzet virdi. Monlā-yı[8] mezbūr ʿilm ü ʿamel riyāsetini cemʿ eyledi.

Sulṭān Bāyezīd Amāsiyye'de iken şeyḫ-i mezbūruñ ḥacc-ı şerīfe gitmesini murād idinüp şeyḫ ile Amāsiyye'de cemʿ olup şeyḫ "Ben ḥacc-ı şerīfden gelince pādişāh olursın." dimiş. Hem öyle olmış, ḥacdan geldükde pādişāh bulmışdur. Sulṭān **[MK 131a]** Bāyezīd ziyāde maḥabbet eyleyüp ḥattā Pādişāh Şeyḫi diyü meşhūr olmışdur. İstanbul'da şeyḫ-i mezbūr içün bir ʿaẓīm zāviye yapmışdur, Sulṭān Selīm Cāmiʿi ḳurbındadur şimdi.

---

1 ʿilme meşġūl: ʿilm ü uṣūl AE
2 - MK
3 "feraḥından" kelimesi AE'de "mezbūruñ" kelimesinden sonra gelmektedir.
4 - AE
5 "Allāh ona rahmet eylesin ve Cennet'te gılmanları onun hizmetkârı eylesin."
6 Şeyḫ // meşhūrdur. - AE
7 Tennūrī el-Ḳayṣerī: Ḳayṣerī MK
8 - MK

Bahā'ü'd-dīn-zāde Zāviyesi[1] dimek ile maʿrūfdur. Ekābir ve ḳāḍī-ʿaskerler ziyāretine gelüp baʿż-ı zamānda pādişāh muṣāḥabetine daʿvet idüp ol cihetden ʿaẓīm riyāset taḥṣīl eylemişdür ammā bu riyāset ḳalbine duḫūl eylememişdür. Ṣāḥib-i kitāb eydür "Merḥūm vālidi bir mes'ele-i daḳīḳada imtiḥān idüp fetḥ itdükde nihāyet taḥsīn ile istiḥsān eyleyüp[2] 'Bu mes'eleyi senden ġayrı fetḥ eylemiş kimesne görmedüm.' didi."

Merḥūmuñ cümle-i kerāmātından birisi budur ki eḥibbāsından birinüñ[3] bir tāze yigitden bir cerīme ṣādır **[AE 108a]** olmış ki ʿuḳūbet-i ʿaẓīmeye müsteḥaḳḳ olmış. Vālidi, şeyḫ-i mezbūrdan istiġāṣe idüp ziyāde[4] ṭaleb tażarruʿ idüp vüzerādan taḫlīṣ itmesini recā eyledükde şeyḫ "Ben onlardan recā eylemezem, onlardan daḫı kebīr olan ẕāta teveccüh iderem." diyüp irtesi ol yigidi ʿuḳūbet içün Dīvān-ı ʿĀlī'ye iḥżār eyledüklerinde vüzerānuñ lisānına bu yigitüñ iylügi sevḳ olınup iylügüne ve bu töhmetden berā'atına şehādet eylediler, ol yigiti ṣalıvirdiler. Vüzerā beynlerinde olan ʿuḳūbet, ʿafva mübeddel olduġına taʿaccüb eylediler "Bu ʿafv maḥallī[5] degüldür illā şeyḫüñ berekātındandur[6] ve cümle-i kerāmātındandur."

Ve eş-Şeyḫ ʿĀrif-i bi'llāh eş-Şeyḫ ʿAbdu'r-raḥīm el-Mü'eyyedī rivāyet ider bu Şeyḫ ʿAbdu'r-raḥīm eydür.[7] Mevżūʿ-ı ḳıṣṣa olan Şeyḫ Muḥyi'd-dīn'üñ ḫulefāsından idi. Şeyḫ ʿAbdu'r-raḥīm eydür: "Ḳarındaşum ʿAbdu'r-raḥmān, Sulṭān Selīm salṭanatında Rūmili ḳāḍī-ʿaskerliginden maʿzūl idi. Bir gün ḳarındaşumı ziyārete **[MK 131b]** vardum, müşevveşü'l-ḫāṭır buldum daḫı şeyḫe bile ziyārete varduġumuzda şeyḫ birāderüme naṣīḥat eyledi. Andan[8] şeyḫ emr eyledi, bir döşek döşediler ve yaṣdıḳlar ḳodılar daḫı şeyḫ 'Otur.' didi. Nitekim şeyḫ bu vażʿı birāderüm ḳāḍī-ʿasker iken şeyḫe geldükde böyle[9] iderdi. Şeyḫ emr eyledügi gibi birāderüm ferrāşı üzere oturdı daḫı şeyḫ 'Manṣıbuñ Allāh mübārek eylesün.' didi. Baʿdehu on beş gün miḳdārı

1 Bahā'ü'd-dīn-zāde Zāviyesi: Bahā'ü'd-dīn-zādeler Evi MK
2 fetḥ // eyleyüp: nihāyet istiḥsān ile istiḥsān eyleyüp AE
3 - MK
4 istiġāṣe // ziyāde: istiġāṣe-i meded MK
5 ʿafv maḥallī: bu mertebede AE
6 kerāmātındandur MK
7 - AE
8 - AE
9 - MK

zamān geçdi ve geçmedi, Edrine'den pādişāhuñ emri geldi. Birāderümi Edrine'ye daʿvet eyleyüp Edrine'ye varduḳda hīç recāsı yoḳ iken yine Rūmili'ne ḳāḍī-ʿasker eyledi." Merḥūm şeyḫ ṭoḳuz yüz yigirmi tārīḫinde İskilib'de vefāt eyledi. *Nevverallāhu meḍcaʿahu ve fī-aʿle'l-ferādīsi aḍcaʿahu.*

eş-Şeyḫ Muṣliḥu'd-dīn es-Sirozī

Şeyḫ Muḥyi'd-dīn-i İskilibī ḫulefāsındandur. Merḥūmdan ṣoñra zāviyesinde bu irşād eyledi. **[AE 108b]** Merḥūm ʿābid ü zāhid ve ʿālim ü mürşid, ṭabʿ-ı selīm ve ḫulḳ-ı ʿaẓīm ṣāḥibi idi. Nāsdan çoḳ kimesne enfās-ı şerīfesinden müntefiʿ ve naṣīḥat-ı kerīmesinden mütemettiʿ olmışlar idi. Ṭoḳuz yüz yigirmi altı tārīḫinde ﴿اِرْجِعِي اِلٰى رَبِّكِ﴾[1] daʿvetine icābet ve emr-i Ḥaḳḳ'a iṭāʿat eyledi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[2]

eş-Şeyḫ Seyyid Velāyet

Ṣaḥīhü'n-neseb Seyyid[3] idi, es-Seyyid Velāyet İbn es-Seyyid Aḥmed İbn es-Seyyid İsḥāḳ İbn es-Seyyid ʿAlāmü'd-dīn[4] İbn es-Seyyid Ḫalīl İbn es-Seyyid Cihān-gīr İbn es-Seyyid Muḥammed İbn es-Seyyid Ḥayātü'd-dīn İbn es-Seyyid Rıżā İbn es-Seyyid Ḫalīl İbn es-Seyyid Mūsā İbn es-Seyyid Yaḥyā İbn es-Seyyid Süleymān İbn es-Seyyid Faḍl İbn **[MK 132a]** es-Seyyid Muḥammed İbn es-Seyyid Ḥüseyn[5] İbn es-Seyyid el-İmām Muḥammed el-Bāḳır İbn el-İmām Zeyne'l-ʿābidīn el-İmām ʿAlī İbn el-İmām Ḥażret-i[6] Ḥüseyn eş-Şehīd İbn el-İmām ʿAlī el-Murtażā İbn Ebī Ṭālib *kerrama'llāhu vechehu.*

Müşārün-ileyh Seyyid Velāyet[7] sekiz yüz elli beş[8] tārīḫinde Anaṭolı'da Kirmāstī ḳaṣabasında dünyāya geldi. Baʿdehu İstanbul'da ʿĀşıḳ Paşa-yı

---

1 Kur'ân-ı Kerîm, Fecr Sûresi, 89/28, *"Rabbin'e dön."*
2 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.* -MK
3 - AE
4 Ġulām MK
5 İbn // Ḥüseyn: İbn es-Seyyid Muḥammed İbn es-Seyyid Muḥammed İbn es-Seyyid Ḥüseyn AE
6 - AE
7 *Kerrama'llāhu* // Velāyet: Veled AE
8 Bu tarih, İslâm Ansiklopedisi'nde Haşim Şahin, "Seyyid Velâyet", *DİA,* C. XXXVII, s. 75. Muharrem Tan (*age,* s. 262) ve Muhammet Hekimoğlu'nda (*age,* s. 550) "Sekiz yüz elli beş" olarak yer almaktadır. AE nüshasında "Sekiz yüz altmış" ve MK nüshasında ise "Sekiz yüz altmış beş" geçmektedir. Dolayısıyla metinde yer alan yanlış bilgiler tashih kılınmıştır.

merḥūm evlādından Şeyḫ Aḥmed'üñ ḳızını sekiz yüz yetmiş dört[1] tārīḫinde tezevvüc eyledi. Ve Şeyḫ Aḥmed yanında ṭarīḳ-i taṣavvufı tekmīl eyledükde Şeyḫ Aḥmed irşāda iẕn virdi. -Bu Şeyḫ Aḥmed, Şeyḫ ʿAbdu'l-laṭīf el-Maḳdisī ḫulefāsındandur. Şeyḫ ʿAbdu'l-laṭīf el-Maḳdisī, Şeyḫ Zeynü'd-dīn-i Ḥāfī ḫulefāsındandur. *Ḳaddesa'llāhu Teʿālā*[2] *esrārahum.*[3] - Ṣoñra Şeyḫ Seyyid Velāyet sekiz yüz seksen tārīḫinde ḥacc-ı şerīfe niyyet idüp eş-Şeyḫ Vefā ile[4] Mıṣr'a dāḫil olduḳda Şeyḫ es-Seyyid Vefā İbn Seyyid Ebī Bekr ile Mıṣr'da cemʿ olup muṣāḥabetlerinden ṣoñra Şeyḫ Seyyid Vefā, Seyyid Velāyet'e irşāda icāzet virüp kelime-i tevḥīdi telḳīn eyledi. Mekke-i Mükerreme'ye[5] dāḫil olduḳda Şeyḫ Seyyid Velāyet'e Şeyḫ ʿAbdu'l-muʿṭī e'imme vü meşāyiḫ maḥżarlarında esmā-yı ḥüsnā ḳırā'atı ile[6] icāzet virdükde cemīʿsi Şeyḫ Seyyid **[AE 109a]** Velāyet'e bereket ile duʿā eylediler. *Teḳabbela'llāhu bi ḳabūlin ḥasenin.*[7]

Ve Şeyḫ Seyyid Velāyet sefer-i ḥacc-ı şerīfde iken İstanbul'da vālidesi vefāt eyledi. Ve eş-Şeyḫ Aḥmed'üñ vālidesi daḫı İstanbul'da sekiz yüz seksen altı Muḥarrem'inüñ yigirmi ikinci güninde vefāt eyledi, evinüñ bir gūşesinde defn olındı. El-ān ḳabri ziyāret-gāhdur. Sulṭān Meḥemmed'üñ vefātından ḳırḳ iki gün evvel vefāt eyledi baʿdehu Sulṭān Meḥemmed vefāt eyledi. *Raḥmetu'llāhi ve berekātuhu ʿaleyhima.*[8]

Ve Seyyid Velāyet ḥadīṯi merḥūm Monlā Gürānī'den aḫẕ eyleyüp üç defʿa ḥacc[9] eyledi. Āḫir ḥaccı Sulṭān Selīm Ḫān serīr-i salṭanatınuñ ikinci senesinde vāḳiʿ oldı. Baʿde'l-ḥaccü'ṣ-ṣāliṣ[10] İstanbul'da **[MK 132b]** marīż olup ḳırḳ gün ṣāḥib-firāş olup istisḳā marażından ṭoḳuz yüz yigirmi ṭoḳuz

1 ṭoḳuz MK [MK nüshasında müstensih tarafından tarih yanlış yazılmıştır. Muharem Tan (*age,* s. 262), Muhammet Hekimoğlu (*age,* s. 550) ve AE nüshasında geçen "Sekiz yüz yetmiş dört" tarihi esas alınmıştır.]
2 - AE
3 "Allah onların sırlarını mukaddes kılsın."
4 eş-Şeyḫ // ile -MK
5 Mekke-i Mükerreme'ye: Kaʿbe-i Şerīfe'ye AE
6 ile: ile Seyyid Velāyet'e AE
7 *Teḳabbela'llāhu // ḥasenin.* - MK "Allah onun iyiliklerini kabul etsin."
8 Ve Şeyḫ // *ʿaleyhüma.* - MK
9 - AE
10 Baʿde'l // -ṣāliṣ -AE

Muḥarremü'l-muḥteremenüñ evāsıṭında marażuñ ḳırḳ birinci[1] güninde vefāt idüp Mevlānā ʿAlā'ü'd-dīn ʿAlī el-Cemālī el-Müftī[2] namāzını ḳıldı. Cenāzesinde ʿulemā vü ṣuleḥā, kibār u eʿizze-i aḫyār cemʿ olup belki meşhūdetün bi'l-melā'ik idi,[3] diyü meşhūr olmışdur. Vaṣiyyeti mūcibince kendü evi ḳurbında defn olınmışdur.[4] Ve sinn-i şerīfi yetmiş üçe vāṣıl olduḳda[5] raḥmet-i Raḥmān'a[6] rūḥı ṭayerān eyledi. Ve kendüden ṣoñra zevcesi Rābiʿatü'l-evvel Ḫadīcetü'l-evlād[7] Rābiʿa binti eş-Şeyḫ Aḥmed el-meẕkūr vefāt eyledi, yine merḥūm yanında medfūndur. Ve baʿdehā Şeyḫ Seyyid Dervīş Meḥemmed İbnü'ş-Şeyḫ Seyyid Velāyet ki zāviyesinde ḳā'im-maḳām idi, ṭoḳuz yüz ḳırḳ iki Ṣafer ġurresinde vefāt eyleyüp vālidi yanında medfūn oldı.

Rivāyet olınur ki merḥūm Sulṭān Bāyezīd oġlı Sulṭān Selīm Ḫān'ı İstanbul'a daʿvet eyledi ki ʿasker-i İslām'a serdār eyleye. Sulṭān Selīm Ḫān babası Sulṭān Bāyezīd'den salṭanatı kendüye teslīm olınmaḳ[8] murād idinüp diyü mā-beyninde Sulṭān Selīm Ḫān[9] **[AE 109b]** meşāyiḫ-i ṣūfiyyeden salṭanat ḫuṣūṣında istidʿā ḫimmet eyledükde her birisi salṭanat ile tebşīr idüp Şeyḫ Seyyid Velāyet'i ṭaleb eyledükde varmadı. İllā ibrām ile Sulṭān Selīm, Şeyḫ Seyyid Velāyet'e varup aḥvāl-i salṭanatından su'āl eyledükde şeyḫ "'Anḳarīb pādişāh olursuñ lākin ʿömrüñde imtidād yoḳdur." didi. Hem şeyḫ didügi gibi olup ancaḳ sekiz yıl pādişāh oldı.

Ṣāḥib-i kitāb **[MK 133a]** eydür: "Ben şeyḫden şöyle işitdüm 'Vaḳtā ki Şeyḫ Aḥmed ile ḥacc eyledüm, baña didi ki "Ey oġul! Baḳa bolay ki ḳutb-ı zamān kimdür, bileydüñ ola mı? Zīrā ḳutb-ı zamān ʿArafāt'da imāmuñ ṣaġ ṭarafında olması muḳarrerdür.' didi.[10] Ben daḫı naẓar eyledüm, gördüm, Mevlānā Ayās ṭurur. Ḥālen ki Mevlānā Ayās[11] ol sene ḥaccında Burūsa'da idi.

---

1 yedinci AE
2 Mevlānā // el-Müftī: Mevlānā Müftī ʿAlī el-Cemāl MK
3 *meşhūdetün // idi:* sürūş-ı melā'ik ḥāżır oldılar MK
4 Vaṣiyyeti // olınmışdur: Kendü evi ḳurbında bir yire defn olınmışdur vaṣiyyeti mūcibince. AE
5 oldı daḫı AE
6 - AE
7 Rābiʿatü'l // evlād - MK
8 eylemek AE
9 diyü // Ḫān -MK
10 - AE
11 ṭurur //Ayās -AE

Vaḳtā ki ḥacc-ı şerīfden dönüp Burūsa'ya geldükde ṣuleḥādan bir kimesne bañā[1] su'āl eyledi ki 'Bu sene ḥacc-ı şerīfde 'Arafāt'da imāmuñ ṣaġ ṭarafında kim idi?' diyü.[2] Ben cevāb virdüm ki 'Monlā Ayās idi.' didüm. Bu cevābı virdigüm gice bañā bir veca' 'ārıż oldı ki mevte ḳarīb oldum. Ol ṣabāḥ Şeyḫ 'Aḥmed, Monlā Ayās'uñ ziyāretine gitdükde ben daḫı Şeyḫ Aḥmed yanınca bile vardum. Meclisine oturduḳda Monlā Ayās bañā naẓar-ı ġażab ile bir naẓar eyledi ki ke-ennehu hīç beni görmiş olmaya. Bañā eyitdi: 'Sen benüm sırrumı keşf eyledüñ. Bu gice üç def'a ḳaṣd ile sañā bed-du'ā eyledüm ki Allāhu Te'ālā rūḥını ḳabż idüp helāk olasın. Her ḳaṣd eyledükce Resūlu'llāh *ṣalla'llāhu 'aleyhi ve sellem*'üñ rūḥ-ı şerīfi ḥā'il oldı. Ṣaḥīḥ bildüm ki sen ṣaḥīḥü'n-neseb seyyid[3] imişsün.' didükde[4] Şeyḫ Aḥmed benüm ṭarafumdan Monlā Ayās'a i'tiẓār eyledi. Monlā Ayās daḫı benüm yanumda[5] Şeyḫ Aḥmed'üñ i'tiẓārını ḳabūl eyledi. Mā-selefden[6] 'afv eyledükde ben daḫı Monlā Ayās'uñ enāmil-i kerīmesini taḳbīl eyledüm. Benden rāżī olup bañā ḫayr ile du'ā **[AE 110a]** eyledi.' didi." Ṣāḥib-i kitābuñ naḳli tamām oldı.[7]

Ve bu daḫı rivāyet-i ṣāḥib-i kitābdur ki rivāyet ider. "Şeyḫ Velāyet'üñ cümle-i **[MK 133b]** aḥvālindendür ki marež-ı mevtinden muḳaddem marež-ı şedīd ile marīż oldı.[8] Şeyḫ Velāyet,[9] ṣāḥib-i ḳitābuñ vālidi 'iyādete varduḳda ṣāḥib-i kitāb daḫı bile varup vālidi marażından su'āl eyledükde Şeyḫ Seyyid[10] Velāyet eyitdi: 'Elḥamdüli'llāh el-ān marażum ḫafīf oldı. Ve daḫı bu ṣabāḥ vaḳt-i işrāḳda 'Azrā'il 'aleyhi's-selām, Cemālī-zāde Müftī 'Alī Çelebi ṣūretinde üzerüme dāḫil olduḳda ḳabż-ı rūḥ içün geldi ẓann eyledüm daḫı murāḳabeye vardum. Melekü'l-mevt eyitdi[11] 'Ben ḳabż-ı rūḥ içün gelmedüm, bil ki ziyārete geldüm.' diyü cevāb virüp daḫı bañā selām virdi ve gitdi.' didi."[12]

1 ki AE
2 - MK
3 - MK
4 ayıdup AE
5 ḥaḳḳumda AE
6 eyledi. Mā-selefden: eyleyüp MK
7 Ṣāḥib-i // oldı. - MK
8 "marīż oldı" ifadesi AE'de "aḥvālindendür ki" kelimesinden sonra gelmektedir.
9 Şeyḫ Velāyet - MK
10 Şeyḫ Seyyid - AE
11 - AE
12 - AE

Bundan ṣoñra iki yıl miḳdārı ṣaġ oldı. Bunlaruñ ḥayātında[1] Şeyḫ Sünbül Sinān marīż oldı daḫı Şeyḫ Velāyet'e "Sünbül Sinān vefāt eyledi." diyü[2] aḫbār eyledüklerinde Şeyḫ Seyyid[3] Velāyet eyitdi: "Sünbül Sinān fevt olmadı ammā benden ṣoñra fevt olsa gerekdür. İnşā'allāhu teʿālā benüm namāzumı ḳılıcaḳdur." didi. Hem Şeyḫ Seyyid[4] Velāyet ḫaber virdügi üzere olup Şeyḫ Velāyet vefāt eyledükde namāzını Sünbül Sinān ḳılıvirdi. *Raḥimehu'llāhu teʿālā ʿaleyh*.[5]

Ve daḫı Şeyḫ Velāyet'üñ cümle-i aḥvālindendür ki vezīr-i merḥūm Pīrī Paşa İstanbul'da bir zāviye binā eyledi ve ol zāviyede merḥūm Cemāl Ḫalīfe sākin ü cālis idi. Pīrī Paşa rebiʿü'l-evvelde *Mevlūd-ı Nebī"* istimāʿ içün bir gice zāviye-i mezbūreye ḥāżır olup ʿulemā vü meşāyiḫden çoḳluḳ kimesneler ḥāżır oldı. Ḥattā Seyyid Velāyet daḫı[6] ḥāżır olup Şeyḫ Cemāl Ḫalīfe Zāviyesi'ndeki cāmiʿüñ ṭaşra ṭabaḳasında[7] otururdı. Ṣāḥib-i **[MK 134a]** kitāb "Ben daḫı yanında idüm." dir.[8] Seyyid Velāyet murāḳabeye varup bir zamāndan ṣoñra başın ḳaldurdı. **[AE 110b]** "Bu zāviye Şeyḫ Cemāl Ḫalīfe'den ṣoñra medrese olur ve medreselik üzere dā'im olur, artuḳ zāviye olmaz. Bi-ṭarīḳi'l-keşf ḳaṭʿan ʿālim oldum." didi. Hem didügi gibi oldı, el-ān medresedür. Merḥūm-ı mezbūruñ kerāmātı ḫāriḳü'l-ʿādātı ve eslāf-ı keṣīretü'l-berekātınuñ siyādātı beyyināt ḳabīlinden olup ẕikr-i iṭnāb mümil ve terk-i īcāz muḫil olmamaġın terk olındı.

eş-Şeyḫ Bolılı Çelebi Muḥyi'd-dīn

Ṭarīḳat-ı ṣūfiyyeyi Şeyḫ Ḥācī Ḫalīfe'den aḫẕ eyleyüp vefātından ṣoñra maḳāmına ḳā'im oldı. Kendüsi daḫı bir recül-i ṣāliḥ idi ve ceẕbe vü istiġrāḳ ṣāḥibi idi. Evveliyyāt-ı aḥvālinde müderris olup ṣoñra ṭarīḳat-ı fuḳarāyı iḫtiyār eyledi ḥattā mertebe-i irşāda vāṣıl oldı. ʿĀḳıbet[9] ṭoḳuz yüz tārīḫinde raḥmet-i Raḥmān'a vāṣıl oldı.

---

1 bunlaruñ ḥayātında: bunuñ ḥuyūtında AE
2 - AE
3 - AE
4 - AE
5 *Raḥimehu'llāhu // ʿaleyh*: *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh raḥmeten.* AE
6 - AE
7 ṭaşra ṭabaḳasında: ṭaşrasında AE
8 - AE
9 daḫı AE

eş-Şeyḫ Şücāʿü'd-dīn İlyās eş-şehīr bi'ş-Şeyḫ Niyāzī

Monlā Niyāzī-i mezbūr,[1] Monlā Vildān'uñ ḳarındaşıdur. Merḥūm ʿālim ü ṣāliḥ kimesne idi. Evvelā manṣıb-ı ḳażāya vāṣıl olup baʿdehu terk eyledi. Daḫı Şeyḫ Ḥācī Ḫalīfe ḫıdmetine vāṣıl olup ṭarīḳat-ı taṣavvufı andan taḥṣīl eyledi[2] ve irşād ile icāzet daḫı virdi. Merḥūm ʿālim ü ʿārif, müdaḳḳiḳ ü muḥaḳḳik idi ve ʿilm ü ʿibādete meşġūl idi. Burūsa'da ṭoḳuz yüz on dört tārīḫinde vefāt eyledi.

eş-Şeyḫ Ṣafiyyü'd-dīn Muṣṭafā

Aṣlı Kānḳırı'dan idi. Ve taṣavvufı **[MK 134b]** eş-Şeyḫ Ḥācī Ḫalīfe'den aḫẕ eyleyüp anuñ yanında tekmīl idüp Şeyḫ Bolılı Çelebi mezbūr Şeyḫ Ṣafiyyü'd-dīn'e irşāda iẕn virdi ve kendü maḳāmına iḳāmet eyledi. ʿĀlim ü ʿābid ve zāhid ü mürşid idi. Burūsa'da ṭoḳuz yüz on ṭoḳuz tārīḫinde fevt olup Ḥācī Ḫalīfe yanında defn olındı.

eş-Şeyḫ Rüstem Ḫalīfe

Aṣlı ḳaṣaba-i Göynük'den idi. Kerāmāt-ı seniyye ṣāḥibi idi lākin nāsdan aḥvālini setr eylerdi. Anuñçün ṣıbyāna taʿlīm idüp bilā-żarūret kimesne ile kelimāt-ı **[AE 111a]** dünyeviyye eylemezdi.[3] Evvel kesb ü ticāret semtine sālik idi ṣoñra tevekkül iḫtiyār eyleyüp fāriġ oldı. Kesb ü kārı yoḳ iken ġanīye ve faḳīre inʿāmı ʿāmm idi. Bir kimesne bir hediyye getürse iżʿāfı ile mükāfāt iderdi. Merḥūm Ḥācī Ḫalīfe ḫıdmetine müntesib idi lākin meşreb-i şerīfinden Üveysī olmaḳ fehm olınurdı.

Muḥiblerinden baʿżı ḥikāyet ider ki "Benüm gözüm aġardı bir müddet gitmedi. Rüstem Ḫalīfe bañā ḥikāyet eyledi ki 'Zamān-ı sābıḳda gözüm aġrıdı idi, hīç bañā ʿilāc fā'ide eylemedi. Bir gün bir[4] yigit gördüm bañā eyitdi: 'Ey oġul! Ṣalātuñ sünnet-i mü'ekkede sünen-i āḫirinüñ iki rekʿatında[5] muʿavviẕeteyni oḳımaġa müdāvemet eyle.'[6] didi. Ben daḫı müdāvemet

1 Monlā // mezbūr -AE
2 - AE
3 etmezlerdi. MK
4 - AE
5 sünen-i // rekʿatında: sünen-i āḫir rekʿatlarında MK
6 oḳımaġa // eyle: okı AE

eyledüm, Allāhu Teʿālā gözüme şifā virdi.' Ol muḥibbi[1] şeyḫe eyitdi: 'Ol yigit kim?' didükde[2] şeyḫ eyitdi: 'Bir meşhūr kimesnedür.' Ben daḫı bildüm ki ol yigit Ḫıżır ʿaleyhi's-selāmdur."

Ve yine baʿżılar ḥikāyet ider ki Teke vilāyetinden Ḳızılbaş ṭalīʿası ḫurūc idüp Anaṭolı vilāyetinde ʿaẓīm fesādlar idicek Burūsa'ya **[MK 135a]** gelür diyü ziyāde ürki olup ehl-i iḳtidār firāra başladılar. ʿĀḳıbet şeyḫ buyurdılar ki "Bu ṭā'ife Burūsa'ya dāḫil olmazlar ve ehline żarar degmez, yirlü yirinde ṭursunlar." didi. Hem şeyḫ didügi gibi oldı. Ṭoḳuz yüz on yedisinde Burūsa'da vefāt idüp anda defn olındı.[3] *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*.

eş-Şeyḫ ʿAlī Dede

Mezbūr[4] Şeyḫ ʿAlī Dede, Şeyḫ ʿĀrif-i bi'llāh İbn Ebu'l-Vefā'nuñ ḥalīfesi idi, kendüden ṣoñra yirine ḳā'im-maḳām[5] oldı. Merḥūm żaʿīf kimesne idi. Bir mücid[6] ve mücerred ʿani'l-ehli ve'l-ʿıyāl idi. Mübārekü'n-nefs, maʿḳūlü's-sīre, ḥüsnü'ṣ-ṣoḥbet, maḳbūlü'ṭ-ṭarīḳat idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*.

eş-Şeyḫ ʿAlā'ü'd-dīn el-Esved

Şeyḫ Ḳara ʿAlī dimekle meşhūrdur.[7] Taṣavvufı Şeyḫ Ḥācī Ḫalīfe'den aḫẕ idüp ol terbiyet **[AE 111b]** eylemiş idi. Ṣāḥib-i kitāb eydür: "Ben Şeyḫ Ḳara ʿAlī'den işitdüm,[8] didi ki 'Ben merḥūm Ḥācī Ḫalīfe ḫıdmetinde idüm. Merḥūm maḳām-ı irşāda vāṣıl olduḳdan ṣoñra vefāt idince hīç münfekk olmadum.' didi ve 'Şeyḫ yanında şu mertebe riyāżāta iştiġāl eyledüm ki

1 Ol muḥibbi: Evvel baʿżı AE
2 kim didükde: kimdür MK
3 Ve yine baʿżılar ḥikāyet ider ki Teke vilāyetinden Ḳızılbaş ṭalīʿası ḫurūc idüp Anaṭolı vilāyetinde ʿaẓīm fesādlar idicek Burūsa'ya gelür diyü ziyāde ürki olup ehl-i iḳtidār firāra başladılar. ʿĀḳıbet şeyḫ buyurdılar ki "Bu ṭā'ife Burūsa'ya dāḫil olmazlar ve ehline żarar degmez, yirlü yirinde ṭursunlar." didi. Hem şeyḫ didügi gibi oldı. Ṭoḳuz yüz on yedisinde Burūsa'da vefāt idüp anda defn olındı: Ve ben daḫı ol yigit didügi gibi muʿavviẓeteyne müdāvemet eyledüm, şifā buldum. Ve ke-ẕālik ol baʿżı ḥikāyet ider ki Burūsa'da fetret vāḳiʿ oldı. Baʿżı ḥāricīnden ehl ṭoḳuz yüz on yedi tārīḫinde Burūsa ḳaçmaġa ḳaṣd eylediler ḥattā şeyḫden tażarruʿ eylediler ki ḫayr duʿā eyleye. Şeyḫ eyitdi: "Bu ṭā'ife Burūsa'ya dāḫil olmazlar ve ehline żarar degmez, yirlü yirinde ṭursunlar." didi. Hem şeyḫ didügi gibi oldı. Ol senede Burūsa'da fevt olup defn olındı. AE
4 - AE
5 ḳā'im-maḳām: ḳā'im AE
6 - MK
7 dimekle meşhūrdur. -AE
8 Şeyḫ // işitdüm: Ḥācī ʿAlī'den işitdüm ki AE

bedenümde olan et üç defʿa eridi. Merḥūm Allāh emrine gitdükden ṣoñra Ḳocalu Şeyḫ Muḥyi'd-dīn ḫıdmetine vāṣıl oldum. Yanında ṭıfl-ı ebced-ḫʿān ḳadar ḳadrüm yoḳ idi rūḥı raḥmet-i Raḥmān'a ṭayerān idince.' didi." Ve bi'l-cümle Şeyḫ Ḳara ʿAlī bu iki ulu şeyḫden mücāz ü meʾẕūn olduḳdan[1] ṣoñra nāsdan münḳaṭıʿ olup توجه إلى الله وتوكل على الله[2] eyledi. Ṭoḳuz yüz yigirmi ṭoḳuz tārīḫinde murġ-ı rūḥı āşiyān-ı ḳudse ṭayerān eyledi. *ʿAleyhi raḥmetü'r-Raḥmān.*[3]

eş-Şeyḫ Seyyid ʿAlī [MK 135b] İbn Meymūn el-Maġribī el-Endelüsī

Kendü diyārında Şeyḫ İbn ʿArefe ve Şeyḫ Debbās yanında mürebbā oldı ṣoñra Mıṣr'a vardı ve ḥacc eyledükden ṣoñra Şām'a gelüp ḫaylī kimesne terbiyet eyleyüp baʿdehu Burūsa'da tavaṭṭun eyledi. ʿĀḳıbet[4] Burūsa'da ṭoḳuz yüz on yedi tārīḫinde Ḥaḳḳ raḥmetine vāṣıl oldı. Merḥūm maḳāmāt-ı ʿaliyye ve kerāmāt-ı seniyye ṣāḥibi, memālik-i taḳvāya mālik ve ebrār meslegine sālik idi. Rivāyet olınur ki "Sulṭān Bāyezīd Ḫān[5] baña gelse ben anuñla sünnet ile muʿāmele iderdüm." dimiş. Ne kendüye gelene ḳalḳardı ve ne kimesne kendüye ḳalḳduġına rıżā virürdi[6] ammā ehl-i ʿilm gelse altına döşerdi. Ve ġażūb kimesne idi, eger mürīdlerinden birisinden bir münker görse ḍarbü'l-ʿaṣā idüp العصا[7] لمن عصا dirdi. Ḥattā ḍarbından kesr-i ʿaẓm-i mürīd vāḳiʿ oldı. Vaẓīfe vü hedāyā ḳabūl eylemezdi, maʿa-hāẕā kendü[8] mürīdlerinden yigirmi nefs kendü ṭaʿāmı ile geçinürdi. Ve bi'l-cümle merḥūm naḳīb-i aṣḥāb-ı menāḳıb ve necīb-i erbāb-ı menāṣıb ve maṭlab-ı aḥbāb-ı mü'eddeb kimesne idi. Kerāmātı ḥadden **[AE 112a]** bīrūn ve ʿaddan efzūn idi. Tafṣīl-i taṭvīl kitāba mü'eddī olmaḳ ile terk olındı.

---

1 olduḳdan: *ḥaşru yevme yubʿaṣūne maʿe'l-evliyāü'l-mükerremūn* AE
2 "Allah'a yöneldi ve O'na tevekkül etti."
3 *ʿAleyhi // Raḥmān* -MK "Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun."
4 - AE
5 Sulṭān // Ḫān: eger Bāyezīd bin ʿOṯmān AE
6 Ḳalḳduġına // virürdi: ḳalḳardı AE
7 "Asa isyan edenedir."
8 Maʿa-hāẕā kendü: Ve yine günde AE

eş-Şeyḫ ʿUlvān-ı Ḥamevī

Evvel müderris idi ṣoñra tedrīsi terk idüp[1] meẕkūr Şeyḫ Maġribī yanına varup tekmīl-i ṭarīḳ ve biḥār-ı ḥaḳīḳatden bir baḥrdur dimege ḥaḳīḳ oldı. Ve ʿālim ü fāżıl, fāṣıl-ı beyne'l-ḥaḳḳ ve'l-bāṭıl ve aḫlāḳ-ı ʿaẓīmeye mālik ve ebrār meslegine sālik idi. Ḥażret-i İmām **[MK 136a]** Şāfiʿī meẕhebi üzere iftā iderdi. Ṭoḳuz yüz yigirmi iki tārīḫinde murġ-ı rūḥı āşiyān-ı ḳudse ṭayerān eyledi.[2]

eş-Şeyḫ Muḥammed bin el-ʿIrāḳ

Şeyḫ Muḥammed ki İbn ʿIrāḳ dimek ile maʿrūf idi. Çerākise begleri evlādından idi ve sipāhī ve ṣāḥibü'l-mālü'l-ʿaẓīm idi. Cemīʿini terk idüp Seyyid ʿAlī bin Meymūn el-Maġribī ḫıdmetine yitişüp yanında riyāżāta meşġūl oldı. Ḥattā eyyām-ı ḥārrede yigirmi gün ṣu içmeyüp ṣusuzluḳdan bayıldı, mevt mertebesine vardı. Aḥvālini şeyḫi Şeyḫ Seyyid ʿAlī'ye ḫaber virdiler, yine ṣuyı içmege iẕn virmeyüp "Başına ṣu döküñ." didi. Hem öyle eylediler, żaʿf u dehşet ile ḳalḳdı. Birḳaç[3] günden ṣoñra ṭarīḳ-i taṣavvufdan bu ḳadar kesr-i nefs ile fetḥ müyesser[4] olup ümniyye-i seniyye vāṣıl ve uḫrevī murādı ḥāṣıl oldı. Merḥūm ʿālim ü zāhid ve fī-sebīli'llāh nefs-i emmāresi[5] ile mücāhid idi. Ve şeyḫi fevt olduḳdan ṣoñra Medīne-i Münevvere'ye geçüp anda mücāvir olup müddet-i ʿömrini anda geçürdi. ʿĀḳıbet[6] anda vefāt idüp anda defn olındı.

eş-Şeyḫ ʿAbdu'r-raḥmān

Ṣūfī-zāde dimek ile meşhūr idi. Merḥūm[7] evvelā ṭālib-i ʿilm-i şerīf olup Efḍal-zāde oġlı Mūsā Çelebi'den Ṣemāniyye'de müderris iken[8] oḳıyup ṣoñra ṭarīḳ-i ʿilmi terk idüp[9] Seyyid ʿAlī İbn Meymūn el-Maġribī ḫıdmetine yitişdi, az zamānda ṭarīḳ-i taṣavvufı tekmīl eyledi. Rivāyet olınur ki bir gün

1 - AE
2 - AE
3 Ve ḳaç AE
4 - AE
5 nefs-i emmāresi: nefs-i emmāre-i bi's-sū'i AE
6 Medīne-i // ʿĀḳıbet: müddet-i ʿömrinde Medīnetü'r-Resūl'de mücāvir olup AE
7 Merḥūm: Merḥūm idi
8 Çelebi'den // iken: Çelebi Ṣemāniyye'de müderris iken andan MK
9 - AE

şeyḫine nefsinden şikāyet idüp "Çoḳ nefs ıṣlāḥ oldı illā benüm nefs-i emmāre-i bi's-sū'um ıṣlāḥ olmadı **[AE 112b]** gitdi." didükde şeyḫi eyitdi: "Senüñ nefsüñ nefs-i emmāre-i bi'l-ḫayrdur." didi. Şeyḫ ʿAbdu'r-raḥmān **[MK 136b]** eyitdi: "Benüm nefsüm emmāre-i bi's-sū'dur." didükde şeyḫi "Ḳum yā ʿAbda'r-raḥmān!"[1] didükde Şeyḫ ʿAbdu'r-raḥmān ṭaşraya gitdi daḫı şeyḫi ḥāżır olanlara eyitdi: "Ben ʿAbdu'r-raḥmān ile iftiḫār iderem ki kendü nefsine ḥüsn-i ẓann itmekden ḫalāṣ oldı. Zīrā ki nefsine ḥüsn-i ẓann ehl-i ṭarīḳat yanında ʿaẓīm mekrdür." didi. Ḳaçan[2] şeyḫ Şām diyārına gitdükde Şeyḫ ʿAbdu'r-raḥmān'a ḫilāfet virdi daḫı Burūsa'ya gönderdi. Merḥūm avāmm-ı nās[3] libāsı ile idi lākin[4] vech-i kerīminden āṯār-ı ḫayr lemeʿān iderdi. Evā'il-i ittiṣālinde bir gün şeyḫi meclisine ḥāżır oldı. Ṭarīḳatları ḫavāṭırdan iştikāya mebnī idi. Ḫavāṭır söyleşdiler, tā mürīdden ḫavāṭır mündefiʿ olınca söyleşdiler. Baʿdehu Şeyḫ ʿAbdu'r-raḥmān şeyḫine eyitdi: "Bir ḫāṭırum vardur ve söylemek murādumdur lākin şeyṭān beni menʿ ider tekellümden. Zīrā meclisde bir müderris vardur ki ben andan oḳıdum. Nefsüm bañа dir ki 'Sen bu ḫāṭırayı söylerseñ müderris sañа sū'-i ẓann ider.' dir, didükde şeyḫi eyitdi: 'Müderris vehm-i maḥżdur zīrā ʿāḳil olan iki gözünüñ ortasında ne ḳāḍī naṣb ider ve ne müderris ve ne müftī ve ne sulṭān naṣb ider, naṣb eylemez illā Allāhu Teʿālā celle ve ʿalā naṣb ider.' didi." Bi-ʿaynihi kelāmı budur.[5] Merḥūm ṭoḳuz yüz on ṭoḳuz tārīḫinde vefāt eyledi.

eş-Şeyḫ İsmāʿīl eş-Şirvānī

Şeyḫ İsmāʿīl-i Şirvānī ʿaṣrı ʿulemāsından ḳırā'at eyledi ki birisi ʿAllāme Celālü'd-dīn-i Devvānī'dür. Ṣoñra Şeyḫ ʿĀrif-i bi'llāh Ḫˇāce ʿUbeydu'llāh-ı Semerḳandī ḥıdmetine mürebbā olup aṣḥābınuñ kümmelinden[6] oldı. Ḫˇāce ʿUbeydu'llāh intiḳāl eyledükden ṣoñra Mekketu'llāh'a irtiḥāl ve anda

1 *"Kalk ey Abdurrahmân."*
2 - AE
3 - AE
4 lākin: lākin ḫayr-ı AE
5 Evā'il-i ittiṣālinde bir gün şeyḫi meclisine ḥāżır oldı. Ṭarīḳatları ḫavāṭırdan iştikāya mebnī idi. Ḫavāṭır söyleşdiler, tā mürīdden ḫavāṭır mündefiʿ olınca söyleşdiler. Baʿdehu Şeyḫ ʿAbdu'r-raḥmān şeyḫine eyitdi: "Bir ḫāṭırum vardur ve söylemek murādumdur lākin şeyṭān beni menʿ ider tekellümden. Zīrā meclisde bir müderris vardur ki ben andan oḳıdum. Nefsüm bañа dir ki 'Sen bu ḫāṭırayı söylerseñ müderris sañа sū'-i ẓann ider.' dir, didükde şeyḫi eyitdi: 'Müderris vehm-i maḥżdur zīrā ʿāḳil olan iki gözinüñ ortasında ne ḳāḍī naṣb ider ve ne müderris ve ne müftī ve ne sulṭān naṣb ider, naṣb eylemez illā Allāhu Teʿālā celle ve ʿalā naṣb ider.' didi." Bi-ʿaynihi kelāmı budur. - MK
6 aṣḥābınuñ kümmelinden: aṣḥābından AE

'ibādete iştiġāl eyledi. 'Āḳıbet Mekke-i Mükerreme'de[1] ṭoḳuz yüz ḳırḳ tārīḫinde āḫirete intiḳāl eyledi. Merḥūm Sulṭān Bāyezīd 'aṣrında Rūm'ı ziyāret eyledi. Mu'ammer **[AE 113a]** ve ṭavīlü'l-ḳāme ve mehīb kimesne idi. Aḥvāl-i nās ile muḳayyed degül idi hemān kendü nefsine müşteġil idi. Ṣaġīr ü kebīr ve ġanī vü faḳīr yanında cümle bir idi. Ve 'ulūm-ı ẓāhirede faẕl-ı 'aẓīm ṣāḥibi idi. Mekke'de *Buḫārī* ile *Tefsīr-i Ḳāḍī Beyżāvī* dersini ifāde iderdi. *Nevverallāhu merḳadehu ve bi-a'le'l-cināni erḳadehu.*

eş-Şeyḫ Baba Ni'metu'llāh

Meẕkūr[2] Baba Ni'metu'llāh, 'ārif-i bi'llāh idi. Fuḳarāyı aġniyādan ve faḳrı ġınādan tercīḥ iderdi. Ticāret-i ma'ārif-i İlāhiyye içün seyāḥatde ve esrār-ı Rabbāniyye baḥrında sibāḥatde idi. Kütüb-ı tefāsīre mürāca'at itmedin bir tefsīr yazdı**. [MK 137a]** İçinde ḥaḳā'iḳ ü daḳā'iḳden 'aḳl idrākinde ḳāṣır ve ḥalline ḳādir kimesne nādir olur nesneler yazmışdur. 'İbāretinde feṣāḥat ve ta'bīrinde belāġat iledür ve daḫı *Gülşen-i Rāz* kitābını şerḥ eyledi ki ehli yanında tamām maḳbūldur. Aḳşehr'de mutavaṭṭın olup 'āḳıbet anda vefāt itmişdür[3] ve anda defn olındı.[4] *Raḥmetu'llāhi 'aleyh.*[5]

eş-Şeyḫ Muḥammed el-Bedaḫşī

Şeyḫ Muḥammed Bedaḫşī, Monlā Otrārīoġlı dimek ile meşhūr u[6] ma'rūf şeyḫ ile muṣāḥib oldı. Ve şeyḫi gibi 'alā'iḳ-ı dünyeviyyeden 'arī ve leẕẕātından berī idi. Ṣoñra Şām'da tavaṭṭun eyledi. Sulṭān Selīm diyār-ı 'Arab'ı fetḥ eyleyüp diyār-ı 'Arab'ı[7] vilāyet-i Rūm'a żamm eyleyüp 'arż-ı Çerākise'yi kesr eyledügi zamānda iki def'a şeyḫ-i mezbūr ḫānesine vardı.[8] Evvelki def'ada mā-beynlerinde tekellüm cārī olmayup hemān ṣamt u edeb üzere bir miḳdār oturup müteferriḳ oldılar. İkinci def'ada Şeyḫ Muḥammed Bedaḫşī eyitdi: "Pādişāhum ikimüz daḫı Allāhu Te'ālā ḥażretlerinün

1 'Āḳıbet // Mükerreme'de: Ve Mekke'de AE
2 - AE
3 'āḳıbet // itmişdür: ve anda vefāt eyledi AE
4 Ve anda // olındı. -MK
5 *Raḥmetu'llāhi 'aleyh.* -AE
6 meşhūr u -AE
7 eyleyüp // 'Arab'ı: ve MK
8 iki // vardı: şeyḫ-i mezbūr evine gitdi iki def'a AE

bir[1] kemter ḳulıyuz lākin senüñ ẓahruñ ṣaḳīldür aʿbā-yı nāsdan, benüm ẓahrum aʿbā-yı nāsdan ḫafīfdür. Ben cehd iderem ki nāsuñ metāʿları żāyiʿ olmaya." didi. Şeyḫ-i mezbūruñ ṣamt iḫtiyār eyledüginden ötüri merḥūm Sulṭān Selīm Ḫān'dan suʾāl olınduḳda buyurdılar ki "Ẓāhir ü bāṭını mükemmel bir ʿazīz olmaġın kendülerden evvel tekellüme teʾeddüb eyledüm." Ammā şeyḫüñ baʿż-ı aṣḥābı "Ne ḫoş Sulṭān-ı Rūm ile kelimāt itmedüñüz." diyü şeyḫden suʾāl itdükde eyitmiş ki "Bir pādişāhdur maʿlūm idinmedük nesne ḳomadı, ben aña ne diyeyüm maʿlūmı olmaya."[2] Bundan ṣoñra didi ki "Ol vaḳt ki Sulṭān Ḥüseyn **[MK 137b]** Bayḳaraʾnuñ oġlı Bedīʿüʾz-zamān diyār-ı Rūmʾa geldi. Beni ziyāret içün geldükde ben ḳaṭʿan tekellüm[3] eylemedüm, ol daḫı teʾeddüben tekellüm eylemedi."

Ve daḫı Ḫˇāce Muḥammed Ḳāsımʾdan ki Ḫˇāce ʿUbeyduʾllāh-ı Semerḳandī[4] neslindendür, ḥikāyet olınur ki eydür: "Ben merḥūm ceddüm[5] Ḫˇāce ʿUbeyduʾllāh-ı Semerḳandī aṣḥābından olan Monlā İsmāʿīl-i Şirvānī ḫıdmetine vardum,[6] bana müṭālaʿa-i kütübe raġbet virdi. Ben daḫı 'Vaḳtüñ müsāʿadesi yoḳdur.' diyü iʿtiẓār eyledüm ṣoñra Şeyḫ Muḥammed Bedaḫşī ḫıdmetine vardum. Bana didi ki 'Sen ke-ennehu Monlā[7] İsmāʿīl'e varmışsın gibi.' didi.[8] Ben daḫı 'Neʿam.' didüm, eyitdi: 'Sana müṭālaʿa-i kütübe raġbet mi virdi?'[9] Ben yine[10] 'Neʿam.' didüm daḫı[11] bana eyitdi: 'Sen anuñ sözine iltifāt eyleme.' didi ve[12] 'Ben 'Ammeʾden Sūre-i eʾl-ʿĀdiyāt varınca Ḳurʾān oḳıdum ve illā ḳaṭʿan benüm 'ilmde Monlā İsmāʿīl-i Şirvānī'ye iḫtiyācum yoḳdur.' didi ve bundan

1 - MK
2 Şeyḫ-i mezbūruñ ṣamt iḫtiyār eyledüginden ötüri merḥūm Sulṭān Selīm Ḫān'dan suʾāl olınduḳda buyurdılar ki "Ẓāhir ü bāṭını mükemmel bir ʿazīz olmaġın kendülerden evvel tekellüme teʾeddüb eyledüm." ammā şeyḫüñ baʿżı aṣḥābı "Ne ḫoş Sulṭān-ı Rūm ile kelimāt itmedüñüz." diyü şeyḫden suʾāl itdükde eyitmiş ki "Bir pādişāhdur maʿlūm idinmedük nesne ḳomadı, ben aña ne diyeyüm maʿlūmı olmaya.": Merḥūm Sulṭān Selīm Ḫān İbn Sulṭān Bāyezīd Ḫān'dan **[AE 113b]** suʾāl olındı. Şeyḫ-i mezbūruñ ṣamt iḫtiyār eyledüginden didi ki "Fetḥ-i kelām lāyıḳ budur ki ʿālī cānibinden ola. Ben de ise ʿulüvv yoḳdur ve ol daḫı teʾeddüb idüp ṣamt iḫtiyār eyledi. Tenezzül içün AE
3 nuṭḳ AE
4 Semerḳandī: Semerḳandī aṣḥābından olan AE
5 eydür: // ceddüm: Ḫˇāce Ḳāsım eydür ki ben merḥūm-ı mezbūr AE
6 gitdüm AE
7 - AE
8 - MK
9 Eyitdi // virdi.": "Müṭālaʿa-i kütübe sana raġbet virdi gibi." didi AE
10 daḫı AE
11 - MK
12 didi ve -MK

ṣoñra eyitdi: 'Monlā İsmāʿīl-i Şirvānī ḥaḳḳında ʿaceb nesnelere vāḳıf oluram. Maḳāmını gāh aʿlā-yı ʿilliyīnde ve gāh[1] esfel-i sāfilīnde görürem.' didi." Ḫˇāce Muḥammed Ḳāsım eyitdi: "Ṣoñra Monlā İsmāʿīl-i Şirvānī'ye vardum. Baña didi ki 'Ke-ennehu sen Muḥammed Bedaḫşī yanında idüñ.' Ben daḫı 'Neʿam.' didüm ve daḫı eyitdi[2] ki 'Seni müṭālaʿadan menʿ mi itdi?'[3] Ben yine[4] 'Neʿam.' didüm de didi ki 'Senüñçün müṭālaʿada nefʿ-i ʿaẓīm vardur. Senüñ cedd-i aʿlāñ olan Ḫˇāce 'Ubeydu'llāh-ı Semerḳandī, evāḫir-i ʿömrinde gice bile *Tefsīr-i Ḳāḍī Beyżāvī*'ye müṭālaʿa iderdi.' didi. Bundan ṣoñra didi ki **[AE 114a]** 'Benüm Şeyḫ Muḥammed Bedaḫşī ile bir ʿacīb ḥālüm vardur. Ḳaçan anuñla muṣāḥabet dilesem ben nefsümi añа aʿlā-yı ʿilliyinde gösterürem ve ḳaçan terk-i ṣoḥbet dilesem ben nefsümi añа esfel-i sāfilīnde gösterürem.' didi." **[MK 138a]** Merḥūm Şeyḫ Muḥammed Bedaḫşī ṭoḳuz yüz yigirmi iki tārīḫinde Şām'da fevt oldı.[5]

eş-Şeyḫ es-Seyyid Aḥmed el-Buḫārī el-Ḥüseynī

Evvelā Ḫˇāce 'Ubeydu'llāh-ı Semerḳandī ile ṣoḥbet eyledi ṣoñra emri ile Şeyḫ İlāhī ile ṣoḥbet eyledi.[6] Vaḳtā ki Şeyḫ İlāhī Rūm'a müteveccih oldı, Seyyid Aḥmed-i Buḫārī ehl ü ʿıyālini Buḫārā'da ḳodı daḫı Şeyḫ İlāhī ile bilād-ı Rūm'a geldi. Merḥūm Şeyḫ İlāhī-i mezbūr, Seyyid Aḥmed'e nihāyet mertebe taʿẓīm ü tevḳīr idüp elbette[7] ṣaġ yanında añа yir taʿyīn eylemiş idi. Meclisinde[8] ʿulemā vü fużalādan bir ferd Seyyid Aḥmed-i Buḫārī üzerine taḳdīm olınmaz idi ve Şeyḫ İlāhī anı imāmete taʿyīn eylemiş idi.

Ḫuṣūṣan Şeyḫ İlāhī'den menḳūldur ki Şeyḫ İlāhī-i[9] merḥūm "Şeyḫ[10] Seyyid Aḥmed-i Buḫārī altı yıl ṣalāt-ı fecri, vużū'-ı ʿişā ile ḳıldı." didi. Zīrā ṣabāḥ namāzını yatsu āb-desti ile ḳılıcaḳ altı yılda nevm olmayup seher dā'im lāzım gelür. Ve daḫı ol müddetde nevmden su'āl olınduḳda Seyyid

1 Maḳāmını // ʿilliyīnde: Gāh aʿlā-yı ʿilliyīnde maḳāmını görürem ve gāh maḳāmını AE
2 bañа didi AE
3 mi itdi: eyledi didi AE
4 daḫı AE
5 fevt oldı -AE
6 emri // eyledi: onlaruñ emri ile Şeyḫ İlāhī ṣoḥbetine vāṣıl oldı. MK
7 - MK
8 idi. Meclisinde: ve AE
9 Şeyḫ İlāhī-i -MK
10 - AE

Aḥmed-i Buḫārī buyurdılar ki "Baʿde'l-işrāḳ ḥażret-i şeyḫüñ ḳatırın ve merkebin sürüp öyle vaḳtine dek ṭaġdan odun götürürdüm. Ẓuhrdan muḳaddem ṭaġ içinde ṭavarları otlamaġa ṣaluvirdügüm sāʿatde bir aġaca istinād idüp bir laḥẓa ḫˇāb eyler idüm ve öyle vaḳtine dek kesdügüm ḥaṭabı getürüp öyle namāzına imāmet itdükden ṣoñra çift zamānında çift sürer idüm ve ḥaṣād mevsiminde oraḳ çekerdüm ve sā'ir evḳātde arḳamla çalu getürüp ḥażret-i şeyḫüñ bāġ u bāġçesi dīvārına bend eylerdüm, girü ṣalāt-ı ʿaṣra imāmet idüp ḫıdmetlerinde muḳīm idüm."[1]

Ve ṣoñra Seyyid Aḥmed, Şeyḫ İlāhī iẕni ile niyyet-i Ḥicāz ve mücāzdan **[MK 138b]** ḥaḳīḳate[2] mücāz olup şeyḫ buña bir ḥimār-ı rāḥle ve on aḳçe ḫarc-ı rāh virüp daḫı zād ü zevāde içün[3] sofradan bir etmek alup iʿrāb içinde rūḥ-ı rāḥ ile sefere müteveccih oldı. Yanında bu meẕkūrdan mā-ʿadā bir *Muṣḥaf-ı Şerīf* ile bir *Meṡnevī* kitābı var idi. Giderken yolda *Muṣḥaf-ı Şerīf* sirḳa olınup ve *Meṡnevī* kitābını baʿżı kimesne ibrāmı ile iki yüz aḳçeye beyʿ eyledi. Ḥacc evveline[4] **[AE 114b]** bundan ġayrı ḫarçlığı yoḳ idi. Ve bir aḥaddan yolda māl ḳabūl eylemedi illā bir altun ki Ḫˇāce Baḥā'ü'd-dīn'e neẕr olınmış idi, anuñ ibrāmı ile ḳabūl eyledi. Ve maʿa-ẕālik siʿat-i ḥāl ve beẕl-i māl üzere ḥacc eyleyüp Ḳuds-i Şerīf'de bir zamān sākin oldı ve bir yıla ḳarīb Mekke-i Mükerreme'de sākin olup her gün yedi kerre Kaʿbe-i Şerīf'i[5] ṭavāf idüp ve Meyleyn mā-beyninde yedi kerre saʿy eylemeye kendüye neẕr eylemiş idi.[6] Ve her gice daḫı Kaʿbe-i Mükerreme'yi ṭavāf idüp gāh oturup ve gāh ḳā'im olup[7] gice ile nā'im olmazdı, ḫuṣūṣan bünyesi

1 Zīrā ṣabāḥ namāzını yatsu āb-desti ile ḳılıcaḳ altı yılda nevm olmayup seher dā'im lāzım gelür. Ve daḫı ol müddetde nevmden su'āl olınduḳda Seyyid Aḥmed-i Buḫārī buyurdılar ki "Baʿde'l-işrāḳ ḥażret-i şeyḫüñ ḳatırın ve merkebin sürüp öyle vaḳtine dek ṭaġdan odun götürürdüm. Ẓuhrdan muḳaddem ṭaġ içinde ṭavarları otlamaġa ṣaluvirdügüm sāʿatde bir aġaca istinād idüp bir laḥẓa ḫˇāb eyler idüm ve öyle vaḳtine dek kesdügüm ḥaṭabı getürüp öyle namāzına imāmet itdükden ṣoñra çift zamānında çift sürer idüm ve ḥaṣād mevsiminden oraḳ çekerdüm ve sā'ir evḳātde arḳamla çalu getürüp ḥażret-i şeyḫüñ bāġ u bāġçesi dīvārına bend eylerdüm, girü ṣalāt-ı ʿaṣra imāmet idüp ḫıdmetlerinde muḳīm idüm: diyü rivāyet olınur. Ve daḫı ol müddetde nevmden su'āl olınduḳda Seyyid Aḥmed-i Buḫārī didi ki "Ben şeyḫüñ ḳatırı ile eşegini her ṣabāḥ ṭaġdan şeyḫüñ maṭbaḫına odun çekerdüm. Her ṣabāh ḳatır ile ṭaġa maḥṭaba iledüp ota ṣalurdum. Ben daḫı bir aġaca ṭayanup bir miḳdārcık nā'im olurdum." diyü cevāb virdi. AE

2 - AE

3 ḫarc-ı // içün: daḫı zād u AE

4 yolına MK

5 Mükerreme'yi AE

6 saʿy // idi: ṭavāf eylemek neẕr eyledi. AE

7 ve gāh // olup -MK

daḫı żaʿīf idi. Bundan ṣoñra Şeyḫ İlāhī, Seyyid Aḥmed-i Buḫārī'ye mektūb gönderüp yanına daʿvet eyledi. Emrine imtiṯāl idüp Şeyḫ İlāhī ḫıdmetine gelüp muṣāḥabeti ile müşerref oldı.

Ve daḫı ḥikāyet olınur ki Seyyid Aḥmed ḥażretleri[1] didi ki "Benüm nefsümde Ḳosṭanṭiniyye meşāyiḫini ziyāret eylemek dāʿiyyesi ẓuhūr eyleyüp şeyḫden icāzet ṭaleb eyledügümde[2] bañа icāzet virdi ve didi ki 'Ol şehrüñ aḥvālini tetebbuʿ eyle ki nās beni o şehre daʿvet eyler.' didi. Ben daḫı İstanbul'a geldüm, Şeyḫ İbn Vefā Zāviyesi'ne nāzil oldum. Ṣalāt-ı ʿaṣr içün mescide dāḫil olduġumda Şeyḫ İbn Vefā ḥażretleri[3] miḥrābda olan ṣavmaʿa ḳapusından çıḳup daḫı ṣalāt-ı ʿaṣrda **[MK 139a]** ḥāżırīne imāmet eyledi. Ṣalātdan fāriġ olduḳda orada iştiġāl eylediler. Ben daḫı ırаḳdan[4] edeb üzere muḳābelede oturdum, murāḳabeye vardum. Her gāh ki başum ḳaldurup Şeyḫ Vefā'ya baḳdum hemān onlar[5] daḫı başın ḳaldurup bañа baḳardı. Vird-i ḳırā'at olınduḳdan[6] ṣoñra ḳalḳdum, şeyḫe müteveccih olduġumda şeyḫ daḫı ayaġ üzere ḳalḳup beni istiḳbāl ve muʿānaḳa eyleyüp beni taḳbīl eyledi. Şeyḫüñ ḥużūrında edeb üzere bir miḳdār sükūt ile[7] oturdum. Baʿdehu şeyḫ mürīdlerine[8] 'Bu kimesne bizüm ḳonuġumuzdur, buña ikrām **[AE 115a]** eyleñ.' didi ve ḫalvetine dāḫil oldı. Ben ol gice anda ḳaldum. Vāḳıʿamda gördüm ki şeyḫüñ cāmiʿinüñ zāviyesinde bir çerāġ yanur lākin şuʿlesi żaʿīf ve benüm elümde[9] daḫı bir mūm-ı şemʿa[10] var ki bu çerāġdan ol[11] mūmı yaḳmaḳ isterem. Yanına varup mūmı yaḳmaġa elüm sunduġum gibi söndi. Girü yirüme gelüp oturdum, gördüm ki girü çerāġ kemā-kān yanar. Ve'l-ḥāṣıl üç defʿa böyle ḳaṣd itdüm, ṣūret-i mezbūre sunūḥ idi. Bu ḥāl üzere bīdār oldum. Āḫir ṣoḥbetleri şerīfine fā'iz olup icāzetleri ile gitdüm ve ḥesāb itdüm, gördüm ki üç gün anda ṭurmışam. Ve Şeyḫ İlāhī ḥażretlerine işāret-i şerīfeleri

1 Seyyid // ḥażretleri -AE
2 ṭaleb eyledügümde: eyledükde AE
3 - AE
4 uzaḳdan AE
5 ol AE
6 ḳırā'at olınduḳdan: ḳırā'atden AE
7 üzere MK
8 Baʿdehu // mürīdlerine: hemān şeyḫ AE
9 yedümde AE
10 -MK
11 bu AE

mūcibi üzere iʿlām-ı aḥvāle mutażammın mektūb yazup iç illerüñ aḥvālini iʿlām eyledüm. Ol mektūb, ḥażret-i şeyḫüñ müddet-i medīd Simav'da iḳāmetlerine bāʿiṣ oldı."[1]

Vaḳtā ki Şeyḫ İlāhī vefāt idüp İstanbul'da Şeyḫ Seyyid Aḥmed-i Buḫārī'nüñ[2] ḫilāfetinüñ āṣārı ẓuhūr eyledi ve nās ḫıdmetine raġbet **[MK 139b]** eyledi. Ehl-i menāṣıbdan çoḳ kimesneler ḫıdmetini[3] āḫirete münāsib gördiler. Ṭālibīn çoḳ[4] olduḳda İstanbul'da bir mescid ve ṭālibīn[5] süknasıçün ḥücerāt binā eyledi ve maʿāşları içün evḳāf vaḳf eyledi. Ve ādāb-ı meclisi bu idi kim ġāyetde heybet ve nihāyetde vaḳār üzere ḳarār idüp nās eṭrāfında ḫalḳa-veş otururlardı ve edeb-i ʿaẓīm üzere otururlardı ki ke-ennehu başlarında ḳuş ḳonmışdur. Ve daḫı ḫavāṭıra ziyāde müşerref idi. Ḫāṭıra ṣāḥibi kelāmından cevābını fehm iderdi, tekrār ʿarża iḥtiyāc ḳalmazdı. Ve meclisinde dünyevī kelimāt söylenmezdi. Ve ṭarīḳatı ʿaẓīmet ile ʿamel ve terk-i bidaʿ u ṭūl-i emel ve sünnet-i Resūle ittibāʿ ve terk-i ṣūret ve nāsdan inḳiṭāʿ ve ẕikr-i ḫafī üzere devām ve ʿuzlet ʿani'l-enām ve ḳıllet-i kelām u ṭaʿām ve iḥyā-yı leyālī ve ṣavm-ı eyyām idi. Ve ṭoḳuz yüz yigirmi iki tārīḫinde vefāt eyleyüp mescidi yanında defn olındı. Ḳabri ziyāret-gāhdur ve isticābet-i duʿādur.[6]

Merḥūm yirine şeyḫ olan Maḥmūd Çelebi'den rivāyet olınur ki "Şeyḫi ben **[AE 115b]** ġusl eyledüm ve muḥiblerinden birisi ṣu dökdi. Ḥayādan derledüm, muḥiblerinden birisi dest-māl ile ʿaraḳumı sildi. Vaḳt-i ġuslde gözini açdı, üç kerre baña naẓar eyledi ḥayāt naẓarı gibi. Ve ḳabrine

1 Yanına varup mūmı yaḳmaġa elüm sunduġum gibi söndi. Girü yirüme gelüp oturdum, gördüm ki girü çerāġ kemā-kān yanar. Ve'l-ḥāṣıl üç defʿa böyle ḳaṣd itdüm, ṣūret-i mezbūre sunūḥ idi. Bu ḥāl üzere bīdār oldum. Āḫir ṣoḥbetleri şerīfine fā'iz olup icāzetleri ile gitdüm ve ḥesāb itdüm, gördüm ki üç gün anda ṭurmışam. Ve Şeyḫ İlāhī ḥażretlerine işāret-i şerīfeleri mūcibi üzere iʿlām-ı aḥvāle mutażammın mektūb yazup iç illerin aḥvālini iʿlām eyledüm. Ol mektūb, ḥażret-i şeyḫüñ müddet-i medīd Simav'da iḳāmetlerine bāʿiṣ oldı.": Üç kerre ḳaṣd eyledüm, her merrede çerāġ gözümden ġā'ib oldı ṣoñra uyandum vāḳıʿa-i mezbūrdan daḫı şeyḫ ile muṣāḥabet eyledüm daḫı icāzet ile gitdüm ṣoñra naẓar eyledüm müddet-i iḳāmeti üç gün oldı ṣoñra Şeyḫ İlāhī'ye mektūb yazdum, İstanbul'a daʿvet ve gelmelerüne raġbet eyledüm ve şeyḫüñ maḳāmında sākin olması yazdum. Bu sebeb oldı şeyḫüñ bir müddet Simav'da oturmasına." AE

2 Şeyḫ // Buḫārī'nüñ: Şeyḫ'üñ AE

3 Ehl-i // ḥıdmetini: menāṣıbdan ḥıdmetini āḫirete AE

4 - AE

5 - MK

6 -MK

ḳonılduḳda kendüsi [1]بنفسه من غير إعانة ḳıbleye müteveccih olup ḫuffāẓ gördükde hemān ṣayha eylediler ve Peyġāmber *ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem*'e[2] ṣalāt getürdiler." *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[3]

eş-Şeyḫ Muṣliḥu'd-dīn eṭ-Ṭavīl

Merḥūm aṣlda Baḳırküresi'nden idi. Evvelā ʿilm-i şerīfe meşġūl ve faẓl ile meşhūr olup ḳalbinde taṣavvufa maḥabbet **[MK 140a]** ẓāhir olmaḳ ile meşāyiḫ-i ʿaṣrı deverān idüp āḫir Şeyḫ İlāhī yanında ḳarār idüp ḫıdmetine müdāvemet eyledi. Vefāt idince merḥūm yanında ṭarīḳat-ı ṣūfiyyeyi tekmīl ve ġāyetine varınca taḥṣīl eyledi. Ẓāhirinde āṯār-ı[4] heybet-i celāl görinürdi lākin ʿinde'ṣ-ṣoḥbet luṭf u cemāl üzere idi. Ṣāḥib-i kitāb eydür: "Ben ṣabī iken gördüm. Bana bir heybet-i ʿaẓīme ile görindi ki ʿālem-i şeyḫūḫatumda daḫı ol heybeti ḳalbümden zā'il olmadı." dir.

Merḥūm[5] Sulṭān Bāyezīd'e bir risāle yazdı ve gönderdi. Ve bu[6] risālesinde ʿarş u kürsī aḥvālinden baʿżı nesne yazdı ve āḫer-i risālesinde "Baʿż-ı nevāḥīde ẓulm vāḳiʿ olduḳda ol nevāḥīnüñ ṣuleḥāsı Resūlu'llāh *ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem*'i vāḳıʿalarında maḥzūnen görürler. Şimdi Küre-i Nuḥās ṣuleḥāsı daḫı Ḥażret-i Resūlu'llāh *ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem*'i[7] maḥzūn görmişler. Tetebbuʿ eyledük, meger bir żulm-ı ʿaẓīm vāḳiʿ olmış işte şöyle böyle." diyü tavṣīf eyledi. Merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫān, ol ẓulmi ʿale'l-fevr defʿ eyledi.

Ve baʿż-ı ʿulemādan rivāyet olınur ki "Bir gün şeyḫ-i mezbūr ḫıdmetine vardum. 'Ben ṭarīḳ-i ʿilmden ferāġat eylemek isterem.' didükde bana 'Ṭarīḳ-i ʿilmden aḥsen bir ṭarīḳ daḫı var mıdur?' diyüp ve 'Germiyānī Sinān Çelebi'yi bilürüñüz var mıdur?' didükde[8] **[AE 116a]** 'Ben bilürem.' didüm. 'Nicedür?' diyüp ben daḫı 'Ḳuḍātdan bir ehl-i faẓl kimesnedür.'[9] didüm, şeyḫ eyitdi: 'İşte ol Sinān Çelebi, ṭarīḳ-i taṣavvufı tekmīl eylemişdür. Sizden

1 "Başka yardım olmaksızın"
2 Peyġāmber // sellem'e: Nebiyyi ʿaleyh AE
3 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.* -AE
4 eṣer-i MK
5 - AE
6 - MK
7 Resūlu'llāh // sellem'i: Resūlu'llāh'ı AE
8 didükde bir kimesne AE
9 faẓl kimesnedür: faẓldur MK

[MK 140b] birüñüz anuñ ḥālini bilmez ve himmet-i ʿāliyesi olan kimesne ṭarīḳ-i taṣavvufı tekmīl ider gerek ḳāḍī olınur gerek müderris.'[1] Ve daḫı cümle-i aḥvālindendür ki Burūsa'da merḥūm Şeyḫ Tācü'd-dīn ḳabrine ḳarīb yirde bir ḥaṣīr döşedi ve her ṣabāḥ bir Sūre-i Yāsīn oḳıyup ḳırḳ gün tamām olduḳda kendüleri daḫı[2] vefāt eyledi ve ol mevżiʿde defn olındı.

eş-Şeyḫ ʿĀbid Çelebi

Monlā[3] Celālü'd-dīn-i Rūmī neslindendür. Merḥūm evvelā[4] ḳāḍī idi. Ḳażāyı terk eylemek dileyüp daḫı zevcesi ile müşāvere eyledi. Zīrā zevcesi[5] ekābir ḳızlarından idi, ẓann eyledi ki zevcesi[6] rıżā virmeye. İrtesi gördi ki zevcesi ʿabālar giyüp zerrīn ḳabāsını hīç[7] idüp libās-ı deniyye[8] giydi ve zevcine "Ben bu ḥāle senden artuḳ raġbetüm vardur." didi. Hemān ol daḫı[9] ḳażāyı terk idüp Şeyḫ İlāhī ḫıdmetine mülāzemet eyleyüp anuñ yanında ṭarīḳ-i taṣavvufı tekmīl eyledi. İstanbul'da evi yanında bir mescid ü ḥücerāt binā idüp vefāt idince anda ʿibādete iştiġāl ve āḫirete intiḳāl eyledi. Allāhu Teʿālā merḳadını nūr ve celīsini ḥūr eyleye.

eş-Şeyḫ Luṭfu'llāh el-Üskübī

Merḥūm ʿaṣrınuñ efāżılından idi. Maḥabbet-i ṣūfiyye[10] taḥṣīl idüp ṣūfiyyeden çoḳ kimesne ile muṣāḥabet eyledi. Ol vaḳt[11] İstanbul'da Şeyḫ İlāhī ḥażretleri[12] Zeyrek Cāmiʿi'nde idi, anuñ aḥvālini istimāʿ idüp aña müteveccih oldı. Merḥūm ḥikāyet ider ki "Ṭālib-i ʿilm **[MK 141a]** şeklinde Zeyrek Cāmiʿi'ne vardum. Mescidüñ bir gūşesinde oturdum ve ḳalbüme Şeyḫ İlāhī'yi imtiḥān eylemek ḫalecān eyledi. Şeyḫ ṭarafına müteveccih oldum. Ḳıble ṭarafından baña bir el görindi, ben eli görürem lākin ṣāḥibini görmezem. Bu ḥālet beni ceẕb **[AE 116b]** eyledi, üç ṣaffa degin ilerü vardum.

1 olınur // müderris: olsun gerek müderris olsun didi MK
2 kendüleri daḫı -AE
3 - AE
4 - AE
5 Zīrā zevcesi - AE
6 - AE
7 ʿabālar // hīç: ʿabāyı zerrīn ḳabādan tercīḥ AE
8 dīniyye MK
9 Hemān // daḫı: Ve AE
10 Maḥabbet-i ṣūfiyye: Ḥubbe-i ṣūfiyyeyi: MK
11 Ol vaḳt -AE
12 - AE

Ṣalāt-ı żuhrda iḳāmet olınduḳda şeyḫ çıḳdı, namāzı edā eyledi. Baʿde'l-ferāġ şeyḫüñ elin öpmege ilerü vardum. Gördüm ki evvel gördügüm eldür, öpdüm. Daḫı şeyḫ baña 'Sen şedīdü'l-imtiḥānsın yaʿnī sen ādemi pek imtiḥān idersin, bir imtiḥān yitmez mi idi?' didi. Ben daḫı iʿtiẕār eyledüm ve ḫıdmetinde olmaġı ṭaleb eyledüm. Baña 'Ḫıdmet güçdür.' didi. İbrām eyledüm, eyitdi: 'Seni daḫı[1] imtiḥān iderem.' didi. Ben daḫı 'Ḫıdmet emr eyle.' didüm. Şeyḫ eyitdi: 'Şu cerreyi gördüñ mi? Bu cerre ṣūfīlere ṣu getürmek içündür. Bu cerre ile ṣūfīlere ṣu getürmege ḳādir misin?' didi. Ben daḫı 'Ḳādirem.' didüm. Hemān cerreyi götürdüm ve libāsumı çıḳardum. Zāviyeye cerre ile tamām ṣu getürdüm. Şeyḫ benüm ṣıdḳumı bildi ve beni taḳbīl ü terbiyet eyledi. Ḥattā himmeti ile merātib-i 'āliyeye vāṣıl oldum." didi. Merḥūm ʿālim ü ʿābid ü zāhid, ʿibādete ve ʿilme meşġūl idi. Üsküb ṭaġlarından bir ṭaġda sākin idi. Ol[2] ṭaġda bir ṣavmaʿası var idi, eṭrāfında kefere ḳoyun güderler idi. Ekseri şeyḫüñ riyāżetini görüp īmāna geldiler. Merḥūm bu ḥāli üzere vefāt eyledi. Ḳabri Üsküb'dedür. Allāhu Teʿālā raḥmetini ziyāde eyleye. **[MK 141b]**

eş-Şeyḫ Bedrü'd-dīn el-müştehir bi-Bedrü'd-dīn Baba

Merḥūm Şeyḫ İlāhī aṣḥābından idi. Şeyḫ āḫirete intiḳāl[3] eyledükde Edrine'de tavaṭṭun idüp teḳāʿüd iḫtiyār eyleyüp beytine mülāzim ve ervāḥ-ı ḳudsiyye ile iştiġāle ʿāzim oldı. Kendüsi daḫı biḥār-ı ḥaḳīḳatden bir baḥr ve semā-yı ṭarīḳatde bir bedr idi. Allāhu Teʿālā andan rāżī olup onı irżā eyleye.

eş-Şeyḫ ʿAlā'ü'd-dīn Ḫalīfe

Merḥūm evvellerinde[4] sipāhī idi ṣoñra Şeyḫ ʿAlā'ü'd-dīn Abdāl ḥażretleri yanına varup ṭarīḳat-ı Ḫalvetiyye'yi onlardan taḥṣīl ve murādı ḥāṣıl ve mütemmenāsına vāṣıl olup baʿdehu[5] **[AE 117a]** Şeyḫ ʿAlā'ü'd-dīn Abdāl ḫulefāsından Şeyḫ[6] Sinānü'd-dīn-i Ḫalvetī ḫıdmetine vāṣıl oldı. Silsilede daḫı intisābı Şeyḫ Sinān'adur. Merḥūm İstanbul'da bir zāviye binā idüp

1 - AE
2 - AE
3 Allāhu Teʿālā AE
4 - AE
5 ve murādı // baʿdehu: idüp murādına vāṣıl oldı. MK
6 - AE

mürīdlerini terbiyete meşġūl oldı. Ve merḥūm ṣāḥib-i ḥāl ve ceẕbe-i ʿaẓīme ṣāḥibi idi. Kerāmātından rivāyet olınur ki ṣiḳātdan birisi ṭālib-i iksīr olup māl-ı ʿaẓīm itlāf eyleyüp yüz biñ aḳçe deyne girdi. Bunuñ aḥvāli Şeyḫ ʿAlāʾü'd-dīn'e maʿlūm olup aḥvālini suʾāl eyledükde[1] deynini ḫaber virdi. Şeyḫ eyitdi: "Ey oġul! Deyni iksīr içün taḥṣīl idersin. Aṣl iksīri[2] deyn içün taḥṣīl gerek idi. Ve iksīr ṣanʿat ile taḥṣīl olınmaz, işte iksīr budur." didi. Hemān avucı ile bir avuc ṭopraġı aldı daḫı bir miḳdār ṭutdı ve yire ḳodı. Ḫāliṣ bir altun olmış ki naẓīri yoḳ. Baʿdehu[3] ḳuyumcılara nidā itdürüp altunı beyʿ eyledi ve deyn-i mezbūrı bunuñla edā eyledi. Bunuñ kerāmātı lā-yuʿadd ve lā-yuḥṣādur.

eş-Şeyḫ Süleymān Ḫalīfe

Sulṭān **[MK 142a]** Meḥemmed Ḫān ḳullarından idi. Ṣoñra buña ceẕbe-i İlāhiyye yitişüp Şeyḫ[4] Mesʿūd Ḫalīfe ḫıdmetine yitişüp yanında tekmīl-i ṭarīḳ eyledi. İstanbul'da bir zāviye binā eyleyüp mürīdlerini terbiyete meşġūl oldı. Merḥūm ceẕbe-i ʿaẓīme ṣāḥibi idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyhi ve raḥmeten vāsiʿaten.*[5]

eş-Şeyḫ Sevindük

Ḳoġacı Dede dimek ile maʿrūf u meşhūr idi ve ceẕbe-i ʿaẓīme ṣāḥibi idi.[6] Rivāyet olınur ki bir gün İstanbul ḳāḍīsi Monlā Kirmāstī ile Ḥamīdü'd-dīn İbn Efḍalü'd-dīn yanında cemʿ olup -Ḥamīdü'd-dīn[7] ol vaḳt müftī idi.- Monlā Kirmāstī ṣūfīlerden müftīye şekvā eyledi ki "Ṣūfīler ṣaff ṣaff olurlar, raḳṣ ile ẕikru'llāh iderler. Bu ḫod şerʿ-i şerīfe muḫālifdür." didükde Müftī Efḍal-zāde eyitdi: "Reʾīsleri işte budur." diyü Ḳoġacı **[AE 117b]** Dedeʾye işāret eyledi, eyitdi: "Bunı ıṣlāḥ iderseñ küllīsi ṣāliḥ olur." didi. Monlā Kirmāstī şeyḫi ḳaldurup kendü evine götürüp mürīdleri ile ṭaʿām iḥżār eyledi, baʿdeʾṭ-ṭaʿām[8] ẕikru'llāh oldı. Monlā Kirmāstī "Edeb ü vaḳār

1 aḥvāli Şeyḫ // eyledükde: ḥāli şeyḫe maʿlūm olup bunuñ ḥālinden suʾāl eyleyüp AE
2 aṣl iksīri -MK
3 hemān AE
4 - MK
5 *Raḥmetu'llāhi // vāsiʿaten.* -MK
6 - AE
7 ile Ḥamīdü'd-dīn İbn // Ḥamīdü'd-dīn: Mevlānā Efḍal-zāde Ḥamīdü'd-dīn ile cemʿ oldı ki MK
8 Baʿdeʾṭ-ṭaʿām: Baʿdehu AE

ile ẕikru'llāh eyleñ." diyü tenbīh idüp ẕikru'llāh iderken Şeyḫ Ḳoġacı Dede,[1] Kirmāstī'nüñ ḳulaġına bir kerre nice ḥayḳırdı ise hemān Monlā Kirmāstī ḳalḳdı, deverāna başladı.[2] Dülbendi başından düşdi ve ridāsı boynından düşdi. Ṣülüṣ-i nehāra varınca deverāndan sākin olmadı. Şol mertebe[3] ki mużṭarib oldı, şeyḫ eyitdi: "Ey monlā! nedür ıżṭırābuñ? Sen ḫod bunı münkir idüñ, şimdi sen mi idersin?" didi. Monlā Kirmāstī eyitdi: استغفر الله تبت ورجعت[4] didi. Merḥūm Ḳoġacı Dede İstanbul'da **[MK 142b]** vefāt eyleyüp yine anda[5] defn olındı.

eş-Şeyḫ İmām-zāde

Ṭarīḳat-ı Ḫalvetiyye'dendür. Şeyḫ İmām-zāde merḥūm Aydın vilāyetinde sākin idi. ʿĀlim ü fāżıl ve ʿārif-i bi'llāh idi,[6] riyāżāt-ı ʿaẓīme ṣāḥibi idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*.[7]

eş-Şeyḫ Ṣalāḥu'd-dīn el-İzniḳī

Merḥūm ʿālim ü fāżıl ve aḫlāḳ-ı ḥamīde ṣāḥibi idi ve veraʿ-ı tām ile maḳbūlü's-sīret mürīdleri terbiye iderdi.

eş-Şeyḫ Bāyezīd Ḫalīfe

Merḥūm Edrine'de mutavaṭṭın idi. ʿUlūm-ı ẓāhire vü bāṭınede kāmil ü mükemmil oldı. Ve ṭalīḳu'l-lisān ve vāżıḥu'l-beyān,[8] ʿābid ü zāhid ve fī-sebīli'llāh mücāhid idi. Ṭarīḳat-ı ṣūfiyyeyi Çelebi Ḫalīfe yanında taḥṣīl ü tekmīl eyledi. ʿĀḳıbet[9] Edrine'de vefāt idüp anda medfūn oldı. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[10]

eş-Şeyḫ Sünbül Sinān

Evvel-i ʿömrinde ʿilme meşġūl olup fażlı beyne'l-ʿulemā maḳbūl idi. Ḥattā Efḍal-zāde ḫıdmetine yitişdi ṣoñra taṣavvuf maḥabbeti ġalebe idüp Çelebi Ḫalīfe ḫıdmetine yitişüp anuñ yanında riyāżāt u mücāhedāta

1 Ḳoġacı Dede: Monlā AE
2 ḳalḳdı // başladı: hemān ḳalḳdı. AE
3 Şol mertebe - AE
4 "Allah'tan af ve mağrifet dilerim.Tövbe ettim ve döndüm."
5 eyleyüp // anda: eyledi ve İstanbul'da AE
6 - AE
7 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.* - AE
8 ve vāżıḥu'l-beyān - AE
9 - AE
10 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.* -MK

meşġūl oldı. Ḥattā şeyḫi buña irşād ile icāzet virdi. Baʿdehu Mıṣr'a varup[1] bir zamān Mıṣr'da mürīdleri terbiye eyledi. **[AE 118a]** Ṣoñra İstanbul'a gelüp Vezīr Muṣṭafā Paşa Zāviyesi'ne şeyḫ olup ṭālibīni irşād eyledi ve cemʿ-i keṯīri ikmāl eyleyüp irşād ile icāzet virdi. Tefsīre ʿālim idi, nāsa vaʿẓ u teẕkīr ve naḳl-i ḥadīṯ ü tefsīr iderdi. *Raḥimehu'llāh*.[2]

eş-Şeyḫ Cemālü'd-dīn İsḥāḳ el-Ḳaramanī

Cemāl Ḫalīfe dimek ile maʿrūfdur. Evvelā[3] ʿilm-i şerīfe meşġūl olup fażl ile beyne'l-enām maḳbūl oldı. Evvelā Ḳāḍī-zāde'den oḳıdı baʿdehu Muṣliḥu'd-dīn Ḳasṭalānī **[MK 143a]** ḫıdmetine vāṣıl oldı. Ḥüsn-i ḫaṭṭ yazardı.[4] Ḥattā merḥūm Sulṭān Meḥemmed'e bir *Kāfiye* yazdı daḫı virdügi ücret-i kitābet ile ḥacc eyledi.

Ḥikāyet ider ki "Ḥacc yoldaşlarından birinde bir *Muṣḥaf-ı Şerīf* var idi Arġun'un kātib ḫaṭṭı ile. Bu *Muṣḥaf-ı Şerīf*'i aldum, Monlā Ḳasṭalānī'ye getürdüm. Ol zamānda Ḳosṭanṭiniyye'de ḳāḍī idi. Naẓar eyledi daḫı 'Bunuñ ṣāḥibi muḳābelesinde ne ṭaleb ider?' didi. Ben daḫı 'Altı biñ aḳçe ṭaleb ider.' didüm. Monlā 'Çoḳdur.' didi ve *Muṣḥaf-ı Şerīf*'i baña virdi. Ol maḥalde[5] vilāyet-i Ḳaraman'dan birḳaç atlu gelüp birisini monlā on biñ aḳçeye iştirā' eyledi. Gördüm, ben daḫı 'Monlā Ḳasṭalānī gibi mi oluram?' Arġun'un kātib[6] ḫaṭṭı ile *Muṣḥaf-ı Şerīf*'i altı biñ aḳçeye çoḳ görüp bir atı on biñ aḳçeye çoḳ görmedi aldı. Monlānuñ bu vaṣfı benüm ṭarīḳ-i ʿilmden münḳaṭıʿ olup ṣūfiyye ṭarīḳine sülüküme sebeb oldı." didi. Ṣoñra Şeyḫ Ḥabīb-i Ḳaramanī ḥażretleri ḫıdmetine yitişüp yanında riyāżāt u mücāhedāta meşġūl olup ḥattā irşād ile icāzet virdi. Bir zamān Ḳaraman'da oturup ṣoñra İstanbul'a geldükde Vezīr Pīrī Paşa buña bir zāviye binā eyledi. Āḫir-i ʿömrine degin anda mürīdler terbiye eyledi.

Ḥadīṯ ü tefsīrde māhir, ceẕbe-i ʿaẓīme ṣāḥibi idi. Nāsa naḳl-i ḥadīṯ ü tefsīr ve vaʿẓ u teẕkīr iderdi. Gāhī vaʿẓda vecd ü ḥāl ġalebe **[AE 118b]** idüp bükā'-yı şedīd ve ṣayḥā ile ṣavt-ı medīd idüp gāh kendüsini minberden

1 Baʿdehu // varup -AE
2 -MK
3 - AE
4 Ḥüsn-i // yazardı: Ḥüsnü'l-ḫaṭṭ idi. AE
5 Ol maḥalde -AE
6 - AE

aşağı atardı. Herkes ki kelimât-ı şerīfesini istimāʿ iderdi, vecd **[MK 143b]** ü ḥāl ġalebe idüp semāʿ iderdi. Ḥattā bir kāfir ṣavtını işidüp gelüp öñinde İslām'a geldi.

Bir kimesne marīż iken ʿiyādetine vardı ve vaṣiyyet ṭaleb eyledi, eyitdi [1] "Ṣūfī ṭarīḳine ṣaḳın sālik olma zīrā ṣūfiyyede ehl ḳalmadı. Tevḥīd ile ilḥāduñ mā-beynini temyīz eylemek ṣaʿbdur. Gāh olur farḳ olmaz daḫı müşkil olur. Sen hemān ṭarīḳüñden şaşma.[2] Ḳaçan ṣūfīliḳ maḥabbeti ġalebe iderse meşāyiḫden ẓāhir şerʿde ṯābit-ḳadem olan meşāyiḫe ṣūfī ol. Eger şerʿa muḫālif vażʿına muṭṭaliʿ olursañ iḥtirāz eyle. Mebnā-yı ṭarīḳat, aḥkām-ı şerʿiyyeye riʿāyetdür." diyü vaṣiyyet eyleyüp iki günden ṣoñra āḫirete intiḳāl eyledi. Sene ṭoḳuz yüz otuz üç.[3]

eş-Şeyḫ Dāvūd

Mudurnı ḳaṣabasındandur. Şeyḫ Ḥabīb Çelebi Ḫalīfe[4] ile ve Şeyḫ Seyyid Yaḥyā ḥażretleri ile muṣāḥib olmışdur. Rivāyet olınur ki Aḥmer[5] Aḥmed ki Ḳızıl Aḥmed dimek ile maʿrūfdur, mektūb gönderüp şeyḫden ehl-i sülūk yanında maʿrūf olan devā'ir-i ḫamsden su'āl eyledükde şeyḫ bir kitāb-ı kebīr te'līf idüp anda devā'ir-i sülūkden devā'ir-i sebʿa beyān idüp adına *Gülşen-i Tevḥīd* diyüp ʿArabiyye ve Türkiyye ile manẓūmdur. Ehl-i sülūk tamām iʿtibār iderler.

Ve şeyḫ-i mezbūruñ[6] cümle-i kerāmātındandur rāvī rivāyet ider ki "Dilümde lüknet-i iʿtiḳāl[7] var idi. Vālidem beni şeyḫe iletdi ve duʿā ṭaleb eyledi. Şeyḫ duʿā idüp aġzı yarını aġzuma ḳodı. Eve geldüm vālidemi gördüm hemān 'Ey ana! Ben söyledüm.' didüm. Evvel kelime ki dilüme cārī oldı 'Ana ben söyledüm.' dir." **[MK 144a]**

Rāvī-i meẕkūr şeyḫüñ baʿż-ı aṣḥābından rivāyet ider ki "Ben ṭālib-i ʿilm idüm. Birḳaç ṭālib-i ʿilm ile vilāyet-i Ḳaraman'a gitdük, bir ṣaḥrāya düşdük. **[AE 119a]** Bize ʿaṭş ġalebe eyledi, helāk mertebesine varduḳ. Bir cānibde

1 eyledi eyitdi: itdi MK
2 şaşma: şaşma diyü AE
3 ṭoḳuz // üç: tisʿa mi'e ve ṣelaṣe ve selaṣīn AE
4 Çelebi Ḫalīfe -AE
5 Emīr AE
6 Ve // mezbūruñ -AE
7 iʿtiḳād MK

bir cemāʿat gördük, yoldan ṣabduḳ. Ṣu ārzūsına yaḳın geldükde içlerinden birisi ilerü geldi, elinde ṣu ḳabı var,[1] beline baġlu. Ol[2] şaḫṣ ki ilerü geldi -Ṣāḥib-i ceẕbe idi, cehren ẕikru'llāh iderdi.- hemān ṣu ḳabını hevāya atdı, yire düşdi, ufaġdı. Hemān[3] ʿaṭşum zā'il oldı ve aġzumdan ṣu aḳdı." didi ve "Benüm bunlara lāḥiḳ olduġumuñ vechi budur." didi. Bu cemāʿatüñ re'īsleri Şeyḫ Dāvūd idi ve bu şaḫṣ-ı mecẕūbuñ[4] adı Süleymān Dede idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[5]

eş-Şeyḫ Ḳāsım Çelebi

Taṣavvufı Çelebi Ḫalīfe yanında taḥṣīl eyledi ve bu Ḳāsım Çelebi'ye Çelebi Ḫalīfe irşāda icāzet virdi. İstanbul'a geldükde Vezīr ʿAlī Paşa Zāviyesi'ne şeyḫ olup çoḳ kimesneyi ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ'a delālet eyledi. Merḥūm Sulṭān Süleymān'uñ evāḫir-i salṭanatında āḫirete irtiḥāl ve dār-ı fenādan beḳāya intiḳāl eyledi. Tamām edeb ü vaḳār ile leyl ü nehār bi's-sırri ve'l-cihār ẕikr-i istiʿfār üzere idi**.** *Ḳaddesa'llāhu rūḥahu ve nevvera ḍarīḥahu.*[6]

eş-Şeyḫ Ramażān

Şeyḫ Ḥācī Bayram ḥażretlerinüñ ṭarīḳatına müntesib idi. İrşādda bir cebel-i şāmiḥ ve baḥr-ı zāḫir idi. Yanında çoḳ kimesne irşāda yitişmişdür. Edrine'de mutavaṭṭın idi. Sulṭān Bāyezīd merḥūmuñ eyyām-ı salṭanatında vefāt eyledi. Taḳī vü naḳī, mütevāżıʿ, müteḫaşşiʿ, mücābü'd-daʿvet idi. **[MK 144b]** Merḥūm Sulṭān Bāyezīd zamānında ḥabs-ı maṭar vāḳiʿ olup defaʿāt ile istisḳāya çıḳdılar, müfīd olmadı. Merḥūm Şeyḫ Ramażān Ḫalīfe'ye ilticā ve duʿāsından istimdād u recā eylediler. Muṣallāya çıḳup ve minbere ṣuʿūd ve vücūd-ı vācibü'l-vücūd ve Rabbü'l-vedūddan recā-yı maṭar-ı ḥayāt-i eẕer içün duʿā eyledi. Henüz minberden inmeden maṭar kifāyet ḳadar yaġdı. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[7]

---

1 var: var er AE
2 - AE
3 ufaġdı hemān: ufatmadan ol maḥall MK
4 bu // mecẕūbuñ: şaḫṣ-ı maḥdūmuñ MK
5 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.* -MK
6 "Allah ruhunu huzura kavruştursun ve kabrini nurlandırsın."
7 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh: Raḥimehu'llāh.* AE

eş-Şeyḫ Baba Yūsuf es-Seferiḥiṣārī

Şeyḫ **[AE 119b]** Ḥācī Bayram ḥażretleri ṭarīḳatına müntesibdür. Ṣāḥib-i edeb ü vaḳār üzere sümʿa vü riyādan ʿārī, ādāb-ı şerīʿati ve ḥudūd-ı ṭarīḳatı rāʿī idi. Vaʿẓ u teẕkīr ve naḳl-i ḥadīṯ ü tefsīr ve vaʿẓı ḳulūbe ʿaẓīm teʾṯīr iderdi.

Merḥūm Sulṭān Bāyezīd İstanbul'da cāmiʿini binā eyleyüp evvel cumʿada Sulṭān Bāyezīd ve Şeyḫ Baba Yūsuf cāmiʿe ḥāżır olup şeyḫ minbere ṣuʿūd eyleyüp şevḳ ü ẕevḳ ile şöyle vaʿẓ u naṣīḥat eyledi ki ṭaşrada müstemiʿ olan naṣārādan üç kimesne gelüp şeyḫüñ öñinde īmāna geldiler. Sulṭān Bāyezīd tamām mesrūr olup çoḳ iḥsān idüp ve vüzerāsına daḫı iḥsān ile emr eyledi. Ṣoñra Sulṭān Bāyezīd şeyḫ-i mezbūra maḥabbet eyledi ḥattā baba oġul oldılar.

Ve daḫı Sulṭān Bāyezīd, şeyḫ-i mezbūra[1] "Ḥacca gitdügüñ zamānda gelesün." diyü vaṣiyyet eyledi. Ṣoñra şeyḫ Seferiḥiṣār'a vaṭanına gitdi. Bir müddetden ṣoñra şeyḫe işaret oldı ki Ḥacer-i Esved yanında bir kitāb teʾlīf ü naẓm eyleye. Şeyḫüñ teʾlīf-i kitāba ḳudreti[2] yoḳ idi, baʿdeʾl-işāret ḳudret geldi. Ṣoñra İstanbul'a gelüp Sulṭān Bāyezīd'e buluşduḳda[3] Sulṭān Bāyezīd bir miḳdār altun **[MK 145a]** virdi ve vaṣiyyet eyledi ki "Bu altun ḥelālden ḥāṣıldur. Bunı Resūluʾllāh *ṣallaʾllāhu ʿaleyhi ve sellem*'üñ Ravża-i Muṭahharası'nda[4] ṣadāḳat ḳandīline vażʿ eyle ve şöyle di ki 'Yā Resūlaʾllāh! Ümmetinüñ rāʿīsi ve cenāb-ı niʿamüʾl-meʾābuñ dāʿīsi Bāyezīd bu altunı gönderdi ki türbe-i şerīfüñ ḳandīli zeytine ṣarf olına ve recā ider ki ṣadaḳası maḳbūl-i ḥażret ola.' diyü."[5] Şeyḫ vaṣiyyet-i mezbūreye imtiṯāl ve menāzilden meraḥla intiḳāl ü irtiḥāl ile ḥacc-ı şerīfe varup vaṣiyyet olanı yirine ḳoyup Mekke-i Mükerremeʾde[6] bir yıl mücāvir olup meʾmūr olduġı kitāb-ı manżūmı Ḥacer-i Esved yanında tekmīl ve maʿārif-i İlāhiyyeʾden çoḳ nesne taḥṣīl eyleyüp **[AE 120a]** yine ol kitābda derc eyledi. Ṣoñra Medīne-i Münevvereʾye[7]

---

1 maḥabbet // mezbūra -MK
2 Şeyḫüñ // ḳudreti: ḳable naẓm ile münāsebeti AE
3 dāḫil olup AE
4 ʿaleyhi // Muṭahharası'nda: *teʿālā ʿaleyhi ve sellem*'üñ türbe-i şerīfesinde AE
5 - MK
6 Mekke-i Mükerremeʾde: Mekkeʾde AE
7 Medīne-i Münevvereʾye: Medīneʾye AE

geldi, şal giydi. Emr eyledi, elini ardına bağladılar daḫı ḳubbe-i[1] Ravża-i Muṭahhara öñinde yüzini yirlere sürüp bükā'-yı şedīd ile bükā' idüp Ḥażret-i Risālet'den şefāʿat ṭaleb eyledi.

Ḫāric-i Ḳubbe-i Şerīfe'de bir ʿaṣā-yı kebīre var idi. Ḥażret-i Risālet'den şeyḫe şöyle işāret oldı ki ol ʿaṣāyı üç şaḳḳ idüp bir şaḳḳı es-Seyyid Buḫārī ki Emīr Sulṭān'dur, Burūsa'da anuñ mezār-ı şerīfine ve bir şaḳḳı Anḳara'da Ḥācī Bayram ḥażretlerinüñ mezār-ı şerīfine ve bir şaḳḳı daḫı bir mezār-ı şerīfe ḳoya[2] ki rāvī adını unutmışdur, ol mezāra ḳoya. Bu işāret ile ʿamele iḳdām eyledükde ḫademe-i Ravża-i Muṭahhara mānīʿ oldılar. Re'īsleri geldükde emr eyledi: "Teslīm eyleñ, ḥażretden işāret böyledür." didi.[3] ʿAṣāyı şeyḫ alup vaṭanına gelüp me'mūr **[MK 145b]** olduġı üzere ʿāmil oldı. Kendüsi daḫı Sulṭān Selīm Ḫān'uñ evā'il-i salṭanatında vefāt idüp Ebī Eyyūb-ı Enṣārī *ʿaleyḫi'r-raḥmetü'l-Bārī*[4] civārında medfūndur. *Raḥmetu'llāhi teʿālā ʿaleyh.*[5]

1 - MK
2 - MK
3 - MK
4 ʿaleyḫi'r-raḥmetü'l-Bārī -AE
5 *Raḥmetu'llāhi // aleyh: Raḍiya'llāhu ʿanhu ve ʿan mücāvirihi. AE*

EṬ-ṬABAḲATÜ'T-TĀSİ'A

FĪ-DEVLETİ'S-SULṬĀN SELĪM ḪĀN İBN SULṬĀN BĀYEZĪD ḪĀN

Cülūs-ı şerīfleri ṭoḳuz yüz on sekiz Ṣafer'inüñ on sekizinde vāḳi' olmışdur.

VE MİN-'ULEMĀ'İ FĪ-ZEMĀNİHİ[1]

Monlā Aḥmed İbn Kemāl Paşa

'Ālim ü fāżıl Monlā Şemsü'd-dīn Aḥmed bin Süleymān bin Kemāl Paşa-zāde'dür. Ceddi Devlet-i 'Oṯmāniyye ümerāsından idi. Kendüsi 'izz ü nāz ile büyüdi. Ḥubb-ı kemāl ġalebe idüp tāzelikde 'ilm-i şerīfe meşġūl olup ṣoñra 'askere mülḥaḳ olup Ḫalīl Paşa oġlı İbrāhīm Paşa ki Sulṭān Bāyezīd'üñ vezīri idi ve Evrenosoġlı Aḥmed Beg 'aẓīmü'ş-şān beg idi, üzerine bir sancaḳ begi daḫı geçmez idi. Mevlānā Kemāl Paşa-zāde ḥikāyet iderler ki "Bir seferde bunlar ile bile idüm. Bir vaḳt vezīr-i mezbūr yanında meẕkūr Aḥmed Beg[2] **[AE 120b]** oturur idi. 'Ulemādan bir kimesne gelüp meẕkūr[3] Aḥmed Beg'üñ üzerine oturdı, kimesne ḳaldurmadı. Ta'accüb eyledüm, ṣordum ki 'Aḥmed Beg'üñ üstine geçüp oturan kimdür? Ne ḥayṣiyyetle Beg'e taṣaddur ider ve vaẓīfesi nedür?' Eyitdiler[4] 'Otuz aḳçe vaẓīfe[5] ile Filibe Medresesi'nde müderrisdür.' didiler.[6] Ben didüm ki 'Otuz aḳçe vaẓīfe-i tedrīs ile böyle bir 'āẓimü'ş-şān begüñ üstine nice geçer?'[7] diyü su'āl eyledüm, yoldaşum baña eyitdi: 'Bunlar

---

1 eṭ-ṭabaḳatü't-tāsi'a fī-devleti's-Sulṭān Selīm Ḫān İbn Sulṭān Bāyezīd Ḫān Cülūs-ı şerīfleri ṭoḳuz yüz on sekiz Ṣafer'inüñ on sekizinde vāḳi' olmışdur. Ve min-'ulemā'i fī-zemānihi: eṭ-ṭabaḳatü't-tāsi'at fī-'ulemā'i devleti's-Sulṭān Selīm Ḫān Ḥażret-i Sulṭān Selīm Ḫān ḥażretleri cülūs-ı şerīfleri Ṣafer'üñ on sekizinde ki ṭoḳuz yüz on sekizinde vāḳi'dür. AE

2 Mevlānā Kemāl Paşa-zāde ḥikāyet iderler ki "Bir seferde bunlar ile bile idüm. Bir vaḳt vezīr-i mezbūr yanında meẕkūr Aḥmed Beg: Seferde Vezīr-i mezbūruñ öñinde Mevlānā-yı mezbūr yanında Aḥmed Beg el-Mezbūr AE

3 Emīr AE

4 ne ḥayṣiyyetle // Eyitdiler: diyü su'āl ve vaẓīfesi nedür diyü ṣordum." AE

5 - AE

6 - MK

7 böyle // geçer: üzerine nice geçer AE

ʿulemādur ve[1] ʿulemā-yı muʿazzezler ve muʿaẓẓamlardur.' didi. Merḥūm eydür: 'Ben daḫı tefekkür eyledüm ki ben bu ṭarīḳde ne ḳadar **[MK 146a]** tek-ā-pū itsem[2] Emīr Aḥmed mertebesine vāṣıl olmaḳ yoḳdur. Yā ben sipāh ṭarīḳinde neylerem? 'İlme[3] meşġūl olsam bu müderris mertebesine vāṣıl oluram.' didüm ve seferden dönüşde 'ilme meşġūl oldum.

Müderris-i mezbūre yevmī ḳırḳ aḳçe[4] ile Edrine'de Dārü'l-Ḥadīs virilmiş, *Ḥāşiye-i Şerḥ-i Meṭālīʿi* andan oḳıdum. Mebānī-i ʿulūmı ḫod muḳaddemā oḳımış idüm ṣoñra Monlā Ḳasṭalānī ḫıdmetine vāṣıl oldum ve Monlā Ḫaṭīb-zāde ve Monlā Mü'eyyed-zāde ḫıdmetine yitişüp taḥṣīl-i 'ilm eyledüm." diyü rivāyet eyledi. Ṣoñra Edrine'de 'Alī Beg Medresesi'ne ve Ḥalebiyye Medresesi'ne ve Üsküb Medresesi'ne ṣoñra Ṣemāniyye'den birine ṣoñra Edrine'de Sulṭān Bāyezīd Medresesi'ne [müderris oldı.] ṣoñra Edrine'ye ḳāḍī oldı ṣoñra Anaṭolı'ya ḳāḍī-ʿasker olup ṣoñra maʿzūl olup yevmī yüz aḳçe vaẓīfe ile Edrine'de Dārü'l-Ḥadīs Medresesi'ne müderris oldı[5] ṣoñra yine Edrine'de Sulṭān Bāyezīd Medresesi'ne müderris olup ṣoñra müftī oldı. Müftī 'Alī el-Cemālī fevt olduḳdan ṣoñra müftī olup nice zamān emr-i fetvāda istiḳlāl bulup 'āḳıbet[6] müftī iken vefāt eyledi.

Merḥūm cemīʿ-i evḳātını 'ilme ṣarf iden ʿulemādan idi. Leyl ü nehār 'ilme meşġūl olup cemīʿ-i ḫāṭırına geleni evrāḳına yazardı. 'Aded-i resā'ili yüze ḳarībdür ve sā'ir teṣānīfden tefsīri vardur, tamāma ḳarībdür. Ḳable't-tamām 'ömri tamām oldı. Ve fiḳhda metn ü şerḥ vardur, *Iṣlāḥ u Īẓāḥ* diyü ad virmişdür. Uṣūlde **[AE 121a]** daḫı metn ü şerḥi vardur, adı *Taġyīr ü Tenḳīḥ*'dür. 'İlm-i kelāmda daḫı metn ü şerḥi vardur, *Tecvīd ü Tecrīd* diyü ad virmişdür. **[MK 146b]** Meʿānīde bir kitābı vardur, metn ü şerḥdür ve *Şerḥ-i Miftāḥ*'a daḫı[7] ḥāşiyesi vardur. Ferā'iżde daḫı metn ü şerḥi vardur ve Ḫˇāce-zāde *Tehāfüt*'ine ḥāşiyesi vardur. Nās mā-beyninde şāyiʿ olan budur ammā müsevvededе ḳalan bundan ziyādedür dirler.

1 ʿulemādur ve -AE
2 tefekkür // itsem: daḫı tefekkür itdüm ki AE
3 diyüp AE
4 - AE
5 müderris oldı -AE
6 olduḳdan // ʿāḳıbet: olduḳda AE
7 - AE

İnşāda yed-i ṭūlāsı vardur ve Fürs ü naẓmı ke-ẕālik ve Fārsīde *Gülistān* üslūbı üzerine *Nigāristān* adlu bir kitābı vardur ve *Lüġat-ı Fārisī*'si vardur ve inşā üzerine *Tevārīḫ-i Āl-i ʿOṯmān* te'līf eylemişdür. Ve bi'l-cümle merḥūm ḫalef idi ammā selefi unutdurdı idi. Nevādir-i dehrden idi. Māder-i dehr böyle bir ferzend-i ercümend ü hünermendi bir daḫı dünyāya getüremez. Allāhu Teʿālā raḥmetini ziyāde ve rifʿat u derecesini fevḳa'l-ʿāde eyleye.[1]

Monlā ʿAbdu'l-ḥalīm İbn ʿAlī

Ḳasṭamonı'da dünyāya geldi. ʿUlemāsından oḳıdı ṣoñra Monlā ʿAlī el-ʿArabī ḫıdmetine vāṣıl oldı. Monlā ʿAlī vefāt eyledükde Monlā ʿAbdu'l-ḥalīm bilād-ı ʿArab'a gidüp ʿulemāsından oḳıdı. Ḥacc-ı şerīfe vardı ṣoñra diyār-ı ʿAcem'e gitdi, ʿulemāsından oḳıdı ṣoñra ṭā'ife-i ṣūfiyyeye lāḥiḳ oldı. Şeyḫ Maḫdūmī ḫıdmetinde terbiyet olındı. Baʿdehu Rūm'a gelüp yine[2] Ḳasṭamonı'da sākin oldı. Sulṭān Selīm serīr-i salṭanatına cülūsından muḳaddem bunı ṭaleb eyledi ve kendüye imām eyledi ve muṣāḥibi oldı. Zīrā maʿārif-i İlāhiyye'si var idi, leẕīẕü'ṣ-ṣoḥbet idi. Cülūsdan ṣoñra Sulṭān Selīm kendüye muʿallim eyleyüp iki yüz aḳçe vaẓīfe eyledi ve çoḳ ḳarye baġışladı. Sulṭān **[MK 147a]** Selīm Mıṣr'ı fetḥ itdükden ṣoñra Şām'a geldükde ṭoḳuz yüz yigirmi iki tārīḫinde Şām'da vefāt eyledi.[3] Merḥūm maʿārif-i cezīle ve aḫlāḳ-ı ḥamīde ṣāḥibi idi.

Monlā Meḥemmed Şāh

Mevlānā Muḥyi'd-dīn Şemsü'd-dīn-i[4] Fenārī oġlı Yūsuf[5] **[AE 121b]** Bālī oġlı Meḥemmed Şāh'dur. Merḥūm Sulṭān Meḥemmed zamānında dünyāya gelüp -Ol tārīḫde vālidi ḳāḍī-ʿasker idi.- ṭoġduġı gibi Sulṭān Meḥemmed yevmī otuz aḳçe vaẓīfe eyledi. Vālidi vefāt eyledükde Sulṭān Bāyezīd Ḫān vaẓīfesini yevmī elli aḳçe eyleyüp vālidi yanında ve baʿdehu ʿizz ü cāhda iken yine ʿilme müşteġil olup aḳrānına fā'iḳ ve menāṣıb-ı ʿāliyeye lāyıḳ oldı.

---

1 eyleye: eyleye āmīn AE
2 Baʿdehu // yine: Rūm'a geldi AE
3 Sulṭān Selīm // eyledi: Şām'da vefāt eyledi Sulṭān Selīm Mıṣr'dan Şām'a geldügi zamānda sene ṭoḳuz yüz yigirmi ikide. AE
4 - MK
5 - AE

Evvelā vālidinden ḳırāʾat eyleyüp vālidi vefāt eyledükde Ḫaṭīb-zāde'den oḳıyup ṣoñra Muʿarrif-zāde'den oḳıdı. Ṣoñra Sulṭān Bāyezīd Ḫān Burūsa'da Manastır Medresesi'ni yevmī elli aḳçe ile virüp baʿdehu Ṣemāniyye'den birini virdi ṣoñra[1] Sulṭān Selīm Ḫān Burūsa ḳażāsını virüp baʿdehu İstanbul ḳāḍīlıġını virüp ṣoñra diyār-ı ʿArab'a ḳāḍī-ʿasker eyledi ṣoñra Edrine ḳāḍīlıġını virüp baʿde zemānin Anaṭolı ḳāḍī-ʿaskerligini virdi baʿdehu Rūmili'ne ḳāḍī-ʿasker eyleyüp ḳāḍī-ʿasker iken ṭoḳuz yüz yigirmi ṭoḳuz tārīḫinde vefāt idüp Burūsa'da ceddi Şemsü'd-dīn-i Fenārī yanında medfūndur.

Merḥūm ṭabʿ-ı ẕekī ve vech-i behī ve kerem-i vefī ṣāḥibi idi. ʿAşeret-i ḥasene ve vaḳār-ı ʿaẓīm üzere idi. *Şerḥ-i Mevāḳıf*-ı Seyyid Şerīf'e ḥāşiyesi vardur.[2] Ve ʿilm-i ferāʾiżde yine Seyyid Şerīf'e daḫı[3] ḥāşiyesi vardur. Anda nice daḳāʾiḳ īrād idüp mevāġıʿ-ı müşkileyi ḥall eylemişdür. Ve evāʾil-i **[MK 147b]** Ṣadrü'ş-şerīʿa'ya daḫı ḥāşiyesi vardur.[4] Merḥūm ḥadāṣet-i sinninde vefāt eyledi. Eger muʿammer olaydı çoḳ āṣārı ẓuhūr bulmaḳ muḳarrer idi, diyü rivāyet olınur. *Nevverallāhu meḍcaʿahu ve fi-aʿlā ferādisi'l-cinān aḍcaʿahu.*

Monlā Meḥemmed bin Yūsuf Bālī İbn el-Mevlā Şemsü'd-dīn el-Fenārī

Merḥūm sinn-i şebābda vālidi merḥūm Yūsuf Bālī'den oḳıyup vālidi vefāt eyledükden ṣoñra Merḥūm Ḫaṭīb-zāde'den oḳıdı baʿdehu Monlā Efḍal-zāde'den oḳıdı ṣoñra İstanbul'da Vezīr ʿAlī Paşa Medresesi'ne müderris olup baʿdehu Burūsa'da Sulṭān Meḥemmed **[AE 122a]** Medresesi'ne müderris oldı ṣoñra Ṣemāniyye'den birine müderris olup baʿdehu Edrine ḳāḍīsi olup baʿde zemānin İstanbul'a ḳāḍī oldı ṣoñra Anaṭolı'ya ve baʿdehu Rūmili'ne ḳāḍī-ʿasker olup on beş yıl muttaṣılan ḳāḍī-ʿasker oldı ṣoñra maʿzūl olup yevmī yüz elli aḳçe teḳāʿüd vaẓīfesi oldı ṣoñra elli daḫı ziyāde olup vaẓīfesi yevmī iki yüz oldı ṣoñra İstanbul müftīsi olup ,ثم ترك الفتوى وعين له كل يوم مائتا درهم[5] yaʿnī ṣoñra[6] fetvāyı daḫı terk idüp yevmī iki yüz aḳçe vaẓīfe ile teḳāʿüd iḫtiyār eyledi.[7]

1 baʿde zemānin AE
2 - AE
3 daḫı -MK [Seyyid Şerîf'in *Şerhu'l-Mevâkıf* adlı eseridir.]
4 - AE
5 - MK
6 yaʿnī ṣoñra: baʿdehu MK
7 ile // eyledi: taʿyin olındı. AE

Merḥūm baʿde't-teḳāʿüd tefsīr oḳıyup taṣnīfe şürūʿ eyledi[1] lākin tekmīl müyesser olmadı. Ṭoḳuz yüz elli dört tārīḫinde rūḥ-ı ḳudsı civār-ı raḥmet-i Raḥmān'a ṭayerān eyledi.[2] Merḥūm Ebī Eyyūb-ı Enṣārī mezār-ı şerīfi ḳurbında defn olındı. Merḥūm ʿālim ü fāżıl ve fāṣıl-ı[3] beyne'l-ḥaḳḳ ve'l-bāṭıl idi. Ḥuḳūḳ-ı ʿibāddan ziyāde tenezzüh **[MK 148a]** ü iḫtirāzı vesvese mertebesine yitişmiş[4] idi. Ve ceriyyü'l-cenān, ṭalīḳu'l-lisān ve mehābete şān ve ṣaġīr ü kebīr yanında yeksān idi ve fetvāda ve taḳvāda āyet-i kübrā idi. Ṣadrü'ş-şerīʿa'ya baʿż-ı resā'ili vardur ve *Hidāye*'ye müteʿalliḳ baʿż-ı kelimātı vardur ve *Şerḥ-i Miftāḥ-ı* Seyyid Şerīf'e daḫı ḥāşiyesi vardur. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyhi raḥmeten vāsiʿaten.*[5]

Monlā Muḥyi'd-dīn el-Mevlā ʿAlā'ü'd-dīn ʿAlī el-Cemālī

Merḥūm evvelā Monlā Ḥüsām-zāde'den oḳıdı ṣoñra vālidinden oḳıdı baʿdehu Mü'eyyed-zāde'den oḳıdı ṣoñra İstanbul'da Murād Paşa Medresesi'ne müderris olup ṣoñra Ṣemāniyye'den birine müderris oldı ṣoñra Edrine'ye ḳāḍī olup ṣāniyen yine Ṣemāniyye'ye müderris olup baʿdehu[6] seksen aḳçe vaẓīfesi olup baʿdehu teḳāʿüd iḫtiyār eyleyüp[7] yüz aḳçe teḳāʿüd vaẓīfesi olup ṭoḳuz yüz elli yedi tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm kendü nefsine meşġūl olup umūr-ı nāsa müteʿarrıż olmamış idi. **[AE 122b]** Ve muḥibb-i meşāyiḫ, ṣādıḳu'l-ḳavl idi.

Monlā Meḥemmed Şāh İbn el-Mevlā Meḥemmed İbn el-Ḥācī Ḥasan

ʿUlemā-yı ʿaṣrından ve vālidinden oḳıdı ṣoñra İstanbul'da Vezīr Dāvūd Paşa Medresesi'ne müderris olup ṣoñra Edrine'de Çifte Medresesi'ne müderris oldı ṣoñra Ṣemāniyye'den birine müderris olup baʿdehu Burūsa'da yevmī seksen aḳçe ile Murādiyye Medresesi'ne müderris olup baʿdehu[8] defʿa-i ṣāniyede yine Ṣemāniyye'den birine müderris olup ṣoñra seksen aḳçe

1 "eylemiş" kelimesi tashih kılınarak "eyledi" olarak yazıldı.
2 olındı. AE
3 ve fāṣıl-ı - MK
4 vesvese // yitişmiş: var MK
5 *Raḥmetu'llāhi // vāsiʿaten: Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.* MK
6 - AE
7 baʿdehu // eyleyüp: ṣoñra teḳāʿüd idüp yevmī AE
8 - AE

vaẓīfe ile teḳāʿüd olındı. **[MK 148b]** Ol ḥālde iken[1] ṭoḳuz yüz otuz ṭoḳuz tārīḫinde vefāt eyledi.

Merḥūmuñ cemīʿ-i ʿulūmda müşāreketi vardur. Cemīʿ-i evḳātını ʿilme ṣarf eyleyen ʿulemādan idi. Ve merḥūmuñ iştiġālde baʿż-ı ḥāli var idi ki söylense kimesne inanmaya. Bunuñ birle şiʿr u inşā ve tevārīḫ ve menāḳıb-ı selef ve nevādir-i ḫalef żabṭında[2] mahāreti vardur. Merḥūmuñ fiḳhda *Ḳudūrī'* ye şerḥi vardur ve *Ṣülāṣiyyāt-ı* Buḫārī'ye şerḥi vardur. Ve fiḳhda bir kitāb te'līf eyledi ki mesā'il-i *Viḳāye* ve ziyāde müştemildür lākin beyāża çıḳmayup müsevvedede ḳalmışdur. Ve daḫı ḥavāşī vü resā'ilden fevḳa'l-ḥadd ve lā-yuʿadd āṯārı vardur lākin baʿde vefātihi żāyiʿ olmışdur. Merḥūm aḥvāl-i nāsa müteʿarrıż olmayup hemān kendü nefsine meşġūl idi ve ʿilme keṯret-i iştiġālinden kendü nefsini tedārükinde taḳṣīr iderdi. Bu cümle ile meclis-ārā ve leẕīẕü'ṣ-ṣoḥbet idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyhi raḥmeten vāsiʿaten.*[3]

Monlā Ḥüsāmü'd-dīn Ḥüseyn bin ʿAbdu'r-raḥmān

ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup ṣoñra Efḍal-zāde ḫıdmetine vāṣıl olup ṣoñra Monlā ʿAbdu'r-raḥmān bin Mü'eyyed ḫıdmetine vāṣıl olup ṣoñra Ḫˇāce-zāde ḫıdmetine vāṣıl oldı ṣoñra Kütāhiyye'de Vācid Medresesi'ne müderris olup ṣoñra Burūsa'da Ḳapluca Medresesi'ne müderris oldı baʿdehu Burūsa'da Sulṭān Bāyezīd Ḫān[4] Medresesi'ne müderris olup ṣoñra Amāsiyye'de Sulṭān Bāyezīd **[AE 123a]** Ḫān Medresesi'ne müderris oldı ṣoñra Ṯemāniyye'den birine müderris oldı ṣoñra Edrine'ye ḳāḍī olup ṣoñra Burūsa'da ḳāḍī oldı ṣoñra Ṯemāniyye'den birine yine[5] müderris olup seksen aḳçe vaẓīfe taʿyīn olındı. Anda[6] müderris **[MK 149a]** iken ṭoḳuz yüz yigirmi altı tārīḫinde vefāt eyledi.

Merḥūmuñ nās ile ḥüsn-i muʿāşereti var idi. ʿİlme keṯret-i iştiġāl ile mertebe-i faẓl u kemāle bāliġ olup edeb ü vaḳār ile maʿrūf idi. Seyyid Şerīf'üñ

1 ṣoñra // iken: seksen aḳçe vaẓīfe taʿyīn olındı ve bu ḥālde AE
2 ve nevādir-i // żabṭında: żabṭında ve nevādir AE
3 *Raḥmetu'llāhi // vāsiʿaten: Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.* MK
4 Burūsa'da Ḳapluca // Ḫān: Burūsa'da Sulṭān Bāyezīd Ḫān Medresesi'ne müderris olup ṣoñra Burūsa'da Sulṭān Meḥemmed AE
5 - AE
6 Birinde AE

Ḥāşiye-i[1] *Tecrīd* ḥāşiyesinüñ evā'iline ḥāşiyesi vardur. *Viḳāye Şerḥi* Ṣadrü'ş-şerī'a'nuñ ba'ż-ı mevāżı'ına kelimātı vardur ve istiḫlāf-ı ḫaṭībde risālesi vardur ve ẕikr-i cehrīde daḫı risālesi vardur. *Raḥmetu'llāhi 'aleyh*.

Monlā Muṣliḥu'd-dīn bin Ḫalīl

Ṣāḥib-i kitābuñ vālididür. Sekiz yüz elli yedi tārīḫinde Ṭaşköpri ḳaṣabasında ṭoġdı ki ol yıl İstanbul'uñ fetḥi yılı idi. Merḥūm ḥālet-i ṣaġīrinde vālidinden oḳıyup ṣoñra ṭayısı Monlā Muḥammed-i Niksārī'den oḳıdı ṣoñra Sulṭān Medresesi müderrisi Ḫıżır Şāh oġlı Monlā Dervīş Meḥemmed'den oḳıdı ṣoñra Ṣemāniyye müderrisi Monlā Bahā'ü'd-dīn'den oḳıyup ṣoñra Maġnisa-zāde'den oḳıyup ṣoñra Monlā 'Alā'ü'd-dīn 'Alī el-'Arabī'den oḳıdı ṣoñra sulṭānü'l-'ulemā ve burhānü'l-fużalā Mevlānā[2] Ḫˇāce-zāde ḫıdmetine vāṣıl olup yanında taḥṣīl-i feżā'il ile fā'iḳ-ı aḳrān ve müşārün-ileyh bi'l-benān oldı.

Ṣoñra Burūsa'da Arslaniyye Medresesi'ne müderrris olup ṣoñra Anḳara'da Aḳ Medrese'ye müderris olup ṣoñra yine Anḳara'da Seyfī Medresesi'ne müderris oldı ṣoñra Üsküb'de İsḥāḳiyye Medresesi'ne müderris olup ba'dehu Edrine'de Ḥalebiyye Medresesi'ne müderris oldı ba'dehu Sulṭān Bāyezīd Ḫān,[3] oġlı Sulṭān Selīm Ḫān'a Ḫˇāce eyleyüp çoḳ ṭurmadı. Zīrā Sulṭān **[MK 149b]** Selīm muttaṣıl sefer üzere olmaġın ta'allümden **[AE 123b]** müstaġnī olup ṣoñra Sulṭān Bāyezīd Amāsiyye'de merḥūm Ḥüseyn Aġa Medresesi'ni virüp ṣoñra Burūsa'da Sulṭān Medresesi'ni virdi. Ba'dehu Ṣemāniyye'den birine müderris olup ṣoñra Sulṭān Selīm Ḫān emri ile Ḥaleb'e ḳāḍī oldı. Lākin vālidi ḳaẕāya rıżā[4] virmeyüp terk-i ḳażā ile vaṣiyyet eylemiş idi. Sulṭān Selīm'üñ emrine imtiṯāl idüp[5] muḫālefet idemedi ṣoñra 'afv ṭaleb idüp Ṣemāniyye Medresesi'nden eski medresesini virdi ṣoñra Burūsa'da Sulṭāniyye Medresesi'ni virdi, yevmī yetmiş aḳçe vaẓīfe eyledi. Ḥüsām Çelebi'[ye] medresesini virdi.[6] Ḥüsām Çelebi vefāt eyledükde Mev-

1 - MK
2 - AE
3 - MK
4 ḳaẕāya rıżā: ḳaẕā AE
5 - AE
6 Ḥüsām // virdi: Ba'dehu MK

lānā-yı mezbūr medrese-i mezbūreye iʿāde olınup yevmī[1] seksen aḳçe vaẓīfe taʿyīn olındı ṣoñra on daḫı ziyāde olınup vaẓīfesi ṭoḳsan oldı. Bu medresede müderris iken ṭoḳuz yüz otuz beş[2] tārīḫinde vefāt eyledi.

Merḥūm ṣāliḥ ü zāhid ve ehl-i vaḳār ve kendü nefsine müşteġil olup mā-lā-yaʿnīden firār iderdi. Bāṭını ve ẓāhiri ṭāhir ve ʿömrinde kiẕb ü dürūġ ṣādır olmış degül idi. ʿUlūm-ı naḳliyye vü ʿaḳliyyede māhir idi lākin ʿaḳliyyāta çoḳluḳ mültefit degül idi. Ve elfāẓı ṣaḥīḥ ve taḳrīri faṣīḥ idi.[3] *Ḳāḍī Beyżāvī Tefsīri*'nüñ baʿż-ı maḥalline ve *Viḳāye Şerḥi* Ṣadrü'ş-şerīʿa'nuñ baʿż-ı maḥalline resā'ili vardur. Ve *Şerḥ-i Miftāḥ*'uñ baʿżı yirine ḥāşiyesi ve ʿilm-i ferā'iże müteʿalliḳ risālesi ve ḥadīs̱-i ibtidāya risālesi vardur. Ve daḫı bundan mā-ʿadā ḥavāşī vü resā'ili çoḳ idi. Müsevvededе ḳaldı, taḳallübāt-ı zamān-ı bī-emāndan tebyīże ḳādir olmadı.

Monlā Ḳāsım bin Ḫalīl [MK 150a]

Fāżıl u kāmil Ḳıvāmü'd-dīn Ḳāsım bin Ḫalīl ki ṣāḥib-i kitābuñ ʿammisidür. Merḥūm ḥālet-i ṣaġīrinde vālidi Monlā[4] Ḫalīl'den oḳıyup ṣoñra ḳarındaşı Muṣliḥu'd-dīn'den oḳıyup baʿdehu ṭayısı Monlā Muḥammed-i Niksārī'den ṣoñra Ḫʿāce-zāde merḥūm oġlı Şeyḫ Muḥammed'den oḳıdı. Şeyḫ Muḥammed Burūsa'da Çendik müderrisi idi.[5] Baʿdehu Baġl-ı Aḥmer yaʿnī Ḳızıl Ḳatır dimek ile **[AE 124a]** mülaḳḳab Manastır müderrisi Monlā Muṣliḥu'd-dīn'den oḳıdı.

Baġl-ı Aḥmer Edrine'de Çifte Medresesi'ne müderris olduġı zamānda Monlā Ḳāsım'ı Edrine'ye bile aldı, gitdi. Yanında şuġl eyleyüp feżā'il-i keṣīre taḥṣīl eyledi. Ḳaçan Baġl-ı Aḥmer āḫirete intiḳāl eyledi, Monlā Ḳāsım Mü'eyyed-zāde'den oḳıyup baʿdehu Monlā ʿİẕārī'den oḳıdı -İkisi ol tārīḫde Ṣemāniyye'de müderrisler idi.- baʿdehu Ḫaṭīb-zāde ḫıdmetine vāṣıl olup Seyyid Şerīf'üñ *Ḥāşiye-i Keşşāf*'a ḥāşiyesini Ḫaṭīb-zāde, Monlā Ḳāsım'a oḳıtdı. Nice mevżūʿda redd idüp ḥāşiyesini taġyīr itdürdi. Baʿdehu

1 - AE
2 beş: altı AE
3 - AE
4 - AE
5 Şeyḫ Muḥammed // idi. -MK

Maġnisa-zāde Rūmili'ne ḳādī-ʿasker iken anuñ ḫıdmetine varup[1] Maġnisa-zāde vefāt eyledükde Monlā Ḳāsım Burūsa'da Esediyye müderrisi oldı. Baʿdehu yine Burūsa'da Monlā Ḫüsrev müderrisi olup ṣoñra[2] İnegöl'de İsḥāḳiyye müderrisi iken ṭoḳuz yüz on ṭoḳuz[3] tārīḫinde vefāt eyledi.

Merḥūm ceriyyü'l-cenān, ṭalīḳu'l-lisān, vecāhet ü vaḳār ṣāḥibi idi. Merḥūm çoḳ kitāb yazmış idi lākin baḥrda żāyiʿ oldı ve baʿżısı daḫı baʿde vefātihi żāyiʿ oldı, dirler. Vücūd-ı zihniyye bir aʿlā risālesi vardur ve daḫı **[MK 150b]** *Muṭavvel-i* Taftāzānī'ye suʾālleri vardur. Merḥūm ḥüsn-i ḫaṭṭa mālik idi. Ḥattā merḥūm maġfūrun-leh es-Sulṭān Bāyezīd Ḫān merḥūma baʿż-ı resāʾil[4] yazdurup[5] nice inʿām eylemişdür. Kendü ḫaṭṭı ile olan kütübüñ ekşeri deryāya ġarḳ oldı, diyü rivāyet olınur. *Nevverallāhu merḳadehu.* [6]

Monlā ʿAbdu'l-vāsiʿ İbn Ḫıżır

Dimetoḳa'da ṭoġdı. Vālidi ümerādan idi lākin[7] kendüsi ʿilme meşġūl olup Monlā Şücāʿü'd-dīn[8] Dimetoḳa'da müderris iken andan[9] oḳıdı baʿdehu Toḳatlı Monlā Luṭfī'den oḳıdı ṣoñra Monlā ʿİẓārī'den oḳıyup baʿdehu Efḍal-zāde ḫıdmetine vāṣıl oldı ṣoñra bilād-ı ʿAcem'e gidüp Ḫorāsān'a varup Herāt'da Monlā Saʿdü'd-dīn-i Taftāzānī'nüñ oġlı oġlından Seyyid Şerīf'üñ Ḥāşiye-i **[AE 124b]** Şerḥ-i *ʿAḍud*'ını ve ġayrıyı oḳıdı. Ṣoñra āḫir-i salṭanat-ı merḥūm Sulṭān Bāyezīd bilād-ı Rūm'a gelüp[10] Sulṭān Selīm Ḫān[11] cülūs eyledükde mezbūr Monlā Vāsiʿe[12] Edrine'de merḥūm ʿAlī Beg Medresesi'ni virüp baʿdehu Ṭaşlıḳ Medresesi'ni virdi baʿdehu İstanbul'da Maḥmūd Paşa Medresesi'ni virüp ṣoñra Edrine'de Çifte Medresesi'ni virüp baʿdehu Ṣemāniyye'den birini virüp ḳable'd-duḫūl yine Edrine'de merḥūm Sulṭān Bāyezīd Medresesi'ni virdi baʿdehu Burūsa ḳażāsını virdi.

---

1 - AE
2 - AE
3 ṭoḳuz // ṭoḳuz: sekiz yüz ṭoḳsan yedi MK [Bu tarih Muharrem Tan (*age*, s. 291); Muhammet Hekimoğlu (*age*, s. 616) ve AE nüshasında " Dokuz yüz on dokuz" olarak yer almaktadır.]
4 risāle MK
5 Yazdurup: yazdurup Ḫān - AE
6 Kendü // *merḳadehu* -MK "Allah kabrini nurlandırsın."
7 - MK
8 Şücāʿ MK
9 - AE
10 āḫir-i // gelüp: bilād-ı Rūm'a gelüp āḫir-i salṭanat-ı merḥūm Sulṭān Bāyezīd'de ve AE
11 - AE
12 mezbūr // Vāsiʿe: Monlā ʿAbdu'l-vāsiʿ AE

Merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫān *ʿaleyhi'r-raḥmetu ve'r-rıḍvān*[1] serīr-i salṭanatına suʿūd ile ṣuʿūd müyesser olduḳda İstanbul ḳāḍīlıġını virdi. İki günden ṣoñra Anaṭolı ḳāḍī-ʿaskeri eyleyüp baʿdehu Rūmili ḳāḍī-ʿaskeri eyledi baʿdehu ʿazl eyleyüp günde yüz aḳçe teḳāʿüd vaẓīfesini eyledi. Ṣoñra cemīʿ-i mālını vücūh-ı ḫayrāta ṣarf eyledi. Bir medrese ve iki mekteb binā eyleyüp cemīʿ-i ṭalebesini tefrīḳ eyledi. Pādişāh her birisine manṣıba liyāḳatları zamānında manṣıb emr[2] eyledi ve Edrine'de cemīʿ-i kitāblarını ʿulemāya vaḳf eyledi. Yanında **[MK 151a]** bir cāriyesi var idi. Bir ṣāliḥ kimesneye tezvīc idüp ṣoñra māl u manṣıb ve cāhı ʿibādāt-ı İlāh'a tebdīl eyleyüp Kaʿbe-i Şerīf'de dīvāne oldı. Baʿde'l-ḥacc[3] ʿāḫir-i ʿömrine degin mücāvir olup ṭoḳuz yüz ḳırḳ beş tārīḫinde vefāt eyledi.

Monlā ʿAbdu'l-ʿazīz İbn es-Seyyid Yūsuf bin Ḥüseyn eş-şehīr bi-ʿĀbid Çelebi

Ṣāḥib-i kitābuñ ṭayısıdur. Evvelā Muḥyi'd-dīn Muḥammed-i Samsunī'den oḳıyup baʿdehu Ḳāḍī-zāde-i Rūmī'nüñ oġlı oġlı Ḳuṭbü'd-dīn'den oḳıdı baʿdehu *Ṣadrü'ş-şerīʿa Ḥāşiyesi'*ni Monlā Aḫī'den oḳıdı baʿdehu Monlā ʿAlī bin Yūsuf el-Fenārī'den oḳıyup ṣoñra Sulṭān Bāyezīd ḫˇāce-zādesi Muʿarrif-zāde'den oḳıdı baʿdehu Gelibolı'da müderris olup ṣoñra baʿż-ı vilāyete ḳāḍī olup Kefe'de ḳāḍī iken ṭoḳuz yüz otuz bir tārīḫinde vefāt eyledi.[4] Merḥūm ẕekiyü'ṭ-ṭabʿ ve kerīmü'n-nefs, ṣāḥib-i muḥāvere idi. Muṣāḥabet-i yārān ile muḳayyed idi. Çoḳluḳ şuġl ile muḳayyed olmaduġı ecilden taṣnīfe meşġūl olmadı.

---

1 *ʿaleyhi'r // rıḍvān* -MK "Allah'ın rahmeti ve rızası onun üzerine olsun."

2 - AE

3 dīvāne // ḥacc -AE

4 Evvelā Muḥyi'd-dīn Muḥammed-i Samsunī'den oḳıyup baʿdehu Ḳāḍī-zāde-i Rūmī'nüñ oġlı oġlı Ḳuṭbü'd-dīn'den oḳıdı baʿdehu *Ṣadrü'ş-şerīʿa Ḥāşiyesi'*ni Monlā Aḫī'den oḳıdı baʿdehu Monlā ʿAlī bin Yūsuf el-Fenārī'den oḳıyup ṣoñra Sulṭān Bāyezīd ḫˇāce-zādesi Muʿarrif-zāde'den oḳıdı baʿdehu Gelibolı'da müderris olup ṣoñra baʿż-ı vilāyete ḳāḍī olup Kefe'de ḳāḍī iken ṭoḳuz yüz otuz bir tārīḫinde vefāt eyledi: Muḥyi'd-dīn Meḥemmed-i Samsunī'den Burūsa'da Ḫüsreviyye müderrisi iken oḳıyup baʿdehu Ḳāḍī-zāde-i Rūmī'nüñ oġlı oġlı Ḳuṭbü'd-dīn'den Manastır müderrisi iken oḳıdı baʿdehu *Ṣadrü'ş-şerīʿa* muḥaşşisi Monlā Aḫī'den oḳıdı, Monlā Aḫī Şemāniyye'de müderris iken baʿdehu ʿAlī bin Yūsuf el-Fenārī'den oḳıyup baʿdehu Sulṭān Bāyezīd ḫˇāce-zādeden oḳıdı baʿde zemān Gelibolı'da müderris olup baʿdehu baʿżı vilāyete ḳāḍī Kefe'de ḳāḍī **[AE 125a]** iken ṭoḳuz yüz otuz bir tārīḫinde AE

Monlā ʿAbdu'r-raḥmān İbn es-Seyyid Yūsuf bin Ḥüseyn el-Ḥüseynī

Bu daḫı[1] ṣāḥib-i kitābuñ ṭayısıdur. Tāzeliginde Muḥyi'd-dīn Muḥammed es-Samsunī'den oḳıdı baʿdehu Ḳāḍī-zāde-i Rūmī torunı Ḳuṭbü'd-dīn'den oḳıdı baʿdehu Fāżıl ʿAlī-i Fenārī'den oḳıdı baʿdehu ʿAlī Yegānī'den oḳıdı. Bunlaruñ yanında ġāyet maḳbūl idi. Baʿdehu Bolı Medresesi'ne müderris olup baʿdehu Burūsa'da Çendik Medresesi'ne müderris oldı. Ṣoñra ferāġ ġālib olup ḫalḳdan Ḫālıḳ'a[2] inḳıṭāʿ ile tedrīsi **[MK 151b]** terk idüp on beş aḳçeden ziyāde vaẓīfe ḳabūl eylemedi. Burūsa'da ḫalḳdan münḳaṭıʿ olup ʿibādete meşġūl oldı. Avān-ı ṣabāsında ceẕbe lāḥiḳ olup nice aylar bilā-zād velā-rāhile ṭaġlarda gezerdi. Yatduġı yirde sibāʿ ḥıfẓ u ḥırāset idüp cibālde sedd-i cūʿ idicek nesne bulurdı ve aġaclar budaġında etmek bulurdı. Baʿde-ẕālik ḫalḳ ile muḫteliṭ olup iḫtilāṭ ile ceẕbe mā-beynini cemʿ iderdi. Daḫı bundan kerāmāt-ı ʿaẓīme naḳl olınur.

Merḥūm rivāyet ider ki "Edrine'de marīż idüm, yalıñuz bir odada sākin idüm. Gāh gāh bir dīvār yarılup bir kimesne baña ṭaʿām u şarāb iḥżār iderdi. Bunuñ kim idügini bilmedüm, su'āl eyledüm 'Şehrden ṭaşra çıḳ, müsāfirīn ile sefer eyle, beni bulursuñ.' didi. Birḳaç günden ṣoñra baʿż-ı[3] ehl-i ḳarye ile ṭaşra-i nevāḥīye çıḳdum. Baʿżı kimesne 'Fülān ḳaryenün hevāsı laṭīfdür, anda varalum.' diyüp[4] ve 'Anda bir recül-i ʿālim vardur, Ḳara Muʿallim dirler, hem onu ziyāret idelüm.' didi. Ben daḫı ẓann eyledüm ki ol dīvārı yarup baña ṭaʿām getüren ʿālimdür. Ol ḳaryeye mütevecciḥ **[AE 125b]** oldum. Varduḳda mülāḳī oldum, gördüm ki ol dīvārı yarup gelen kimesnedür. Beni gördi, tebessüm eyledi. Ol gün ṣalāt-ı ʿaṣra degin muṣāḥabet eyledük. Baña 'Gel şu mürtefiʿ yirde ṣalāt-ı ʿaṣrı edā idelüm, ġāyetde hevāsı[5] laṭīf maḳāmdur.' didi. Ol mürtefiʿ maḳāma çıḳduḳda 'Bu maḳām nicedür?' didi. Ben daḫı 'Maḳām laṭīf ancaḳ.' didüm, eyitdi:[6] 'Biz buradan **[MK 152a]** Kaʿbetu'llāh'a naẓar iderüz, sen daḫı naẓar eyle.' didi. Ben daḫı naẓar eyledüm, Kaʿbe-i Şerrefehu'llāh'ı muḳābelede gördüm.

---

1 bu daḫı -AE
2 ḫalḳdan Ḫālıḳ'a: Ḫālıḳ'dan ḫalḳa MK
3 yabān AE
4 - MK
5 ṭūsı AE
6 - AE

Ṣalāt-ı ʿaṣrı edā idinceye dek Kaʿbetu'llāh gözümüzden ġā'ib olmadı." diyü rivāyet[1] eyledi.

Ve ḥikāyet ider[2] ki "Şām'da Merḥūm Monlā ʿAbdu'r-raḥmān'ı vefātından ṣoñra vāḳıʿada gördüm ki 'Burūsa'da Emīr Sulṭān 'İmāreti'nde bir dervīş vardur. Beni ziyāret eylemek ister, aña delīl ol.' didi. Fi'l-vāḳiʿ 'imāretde bir müsāfir buldum 'Ne dilersin?' diyü su'āl eyledüm. 'Monlā ʿAbdu'r-raḥmān ki ḳabrini ziyāret eylemek isterem.' didi. Delīl oldum, ḳabri üzerinde bile oturdum. Bañа şu ḥālet ʿārıż oldı ki dervīş beni istemez. Hemān ṭaşra çıḳdum, içerü ḳulaḳ urdum. Monlā ʿAbdu'r-raḥmān müsāfir dervīş ile kelimāt eyler. Monlā ʿAbdu'r-raḥmān'uñ ḥayātında āvāzını bilürem hemān ol āvāzdur. Kelimāt tamām olduḳda ḳabr üzerine girdüm. Bir ferd yoḳ, ne müsāfir var ve ne ġayrı. İşte meşāyiḫ ile ḥāli budur."

Merḥūmuñ[3] 'ilmde ḥāli budur ki cemīʿ-i ʿulūmda fā'iḳ, ʿulemāda miṯli ve ʿadīli yoḳ dimege lāyıḳ kimesne idi. İllā bu ḳadar var ki ṭabʿı, ʿulūm-ı ʿaḳliyyeye ziyāde düşmiş idi. Ve tamām zühd ü veraʿ üzere idi. Muḥaṣṣıl merḥūm 'ilm ile ʿibādeti cāmiʿ ve envār-ı 'ibādet vechinde lāmiʿ idi.[4] Ṭoḳuz yüz elli dört[5] tārīḫinde vefāt idüp Burūsa'da vālidi ḳabrinde defn olındı.

Monlā Pīr Aḥmed Monlā Ḳāḍī-zāde

Merḥūm vālidesini tezvīc eyleyüp bundan oḳıdı, Ḳāḍī-zāde ölince ayrılmadı. Baʿdehu **[MK 152b]** Tire'de İbn Melek Medresesi'ne müderris olup baʿdehu İstanbul'da el-Ḥācī Ḥasan Medresesi'ne müderris olup ṣoñra Edrine'de **[AE 126a]** Ḥalebiyye Medresesi'ne müderris oldı baʿdehu Dārü'l-Ḥadīṯ'e müderris olup ṣoñra Ṯemāniyye'den birine müderris olup müddet-i keṯīre Ṯemāniyye'de müderris olmaḳ ile vaẓīfesi seksene dek teraḳḳī buldı ve Ṯemāniyye'de müderris iken[6] ṭoḳuz yüz otuz iki tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm ṣāliḥ ü ʿābid ve muʿtekif-i meʿābid olup aʿrec olmaḳ ile ḥarekete ḳādir degül idi. Muttaṣıl evḳātını 'ilm ü 'ibādete ve zühd ü ṭāʿate

1 diyü rivāyet: sirāyet AE
2 olınurdı AE
3 - AE
4 Muḥaṣṣıl // idi. -AE
5 Dört: yedi AE
6 müderris iken -AE

ṣarf iderdi.[1] Çoḳ muḥāl ḥall eylemiş idi lākin baʿde vefātihi ẓāhir olmadı. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*.

Monlā Muḥyi'd-dīn Muḥammed bin el-Ḫaṭīb Ḳāsım

Amāsiyye'de ṭoġdı. Vālidi Monlā Ḳāsım'dan oḳıyup baʿdehu Monlā Aḫaveyn'den oḳıdı baʿdehu Sinān Paşa'dan oḳıyup ṣoñra Amāsiyye'de müderris olup[2] baʿdehu Burūsa'da Çendik Medresesi'nde müderris olup ṣoñra yine[3] Burūsa'da Veliyyü'd-dīn Medresesi'ne müderris oldı baʿdehu İstanbul'da Muṣṭafā Paşa Medresesi'ne müderris oldı ṣoñra Sulṭān Bāyezīd oġlı Sulṭān Aḥmed'e ḫ̔āce oldı. Sulṭān Aḥmed vefātından ṣoñra Burūsa'da Sulṭān Meḥemmed Medresesi'ne[4] müderris olup baʿdehu Edrine'de Çifte Medresesi'ne müderris oldı ve baʿdehu Amāsiyye'de Sulṭān Bāyezīd Medresesi'ne baʿdehu Ayaṣofıyya Medresesi'ne müderris oldı. Merḥūm Sulṭān Süleymān medrese[5] binā eyledükde evvelā monlā-yı mezbūra virdi baʿdehu Ṣemāniyye'den birine müderris oldı baʿdehu Edrine'de Sulṭān Bāyezīd Medresesi'ne müderris oldı ve baʿdehu **[MK 153a]** yevmī seksen aḳçe vaẓīfe[6] ile Ṣemāniyye'den birine müderris oldı. Ol medresede müderris iken[7] ṭoḳuz yüz ḳırḳ tārīḫinde vefāt eyledi.

Merḥūm ʿālim ü fāẓıl ve[8] ṣūfiyye ṭā'ifesinüñ ziyāde muḥibbi idi. Maḥmūdü's-sīret ve marżiyyü'ṭ-ṭarīḳa kimesne[9] idi. Ve cemīʿ-i evḳātını ʿilm ü ʿibādete ṣarf idüp ʿulūm-ı ʿArabiyye'ye ıṭṭılāʿ-ı ʿaẓīmi var idi. Meṣelā vefḳ gibi ve iksīr gibi cifr ü mūsiḳī ve sā'ir ʿulūm-ı riyāżiyyede tamām māhir idi. Ḫuṣūṣan ʿilm-i ḳırā'at **[AE 126b]** ve ḥadīṣ ü tefsīr ve tevārīḫde yed-i ṭūlāsı var idi ve muḫāżarāt u tevārīḫ ve işʿār-ı ʿArabiyye'de iḥāṭası var idi ve ḳaṣāʿid-i ʿArabiyye ve Türkiyye'de āṣārı var idi ve naḳl-i ḥadīṣ ü tefsīr ve vaʿẓ u teẕkīrde māhir idi. Müṭālaʿadan ve dersden melāl u kelāl gelmezdi.

1 ṣarf iderdi: müşteġil idi. AE
2 müderris olup -AE
3 ṣoñra yine: baʿdehu AE
4 ḫ̔āce // Medresesi'ne: muʿallim oldı. Ve baʿde vefātihi Sulṭān Meḥemmed yine medrese-i mezbūreye AE
5 medrese: medrese -i mezbūreyi AE
6 - AE
7 Ol // iken: Ve bu medresede AE
8 idi AE
9 - AE

Nice muṣannefātı vardur. Evvelā muḫāṭaratda *Ravżatü'l-Aḫyār* nām kitābı vardur[1] ve Ṣadrü'ş-Şerīʿa evveline ve Seyyid Şerīf'üñ *Ferā'iż Şerḥi'*ne ḥāşiyesi vardur ve resā'il ü taʿlīḳātı çoḳdur. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[2]

Monlā Zeynü'd-dīn İbn Muḥammed bin Muḥammed Şāh el-Fenārī

ʿAmmisi oġlı Monlā ʿAlī-i Fenārī'den oḳıdı baʿdehu Sulṭān Bāyezīd ḫ̆ʾā-cesi Muʿarrif-zāde ḫıdmetine vāṣıl oldı baʿdehu Burūsa'da Yıldırım Bāyezīd Ḫān[3] evḳāfına mütevellī olup baʿdehu Orḫān Ġāzī[4] mütevellīsi oldı ṣoñra Amāsiyye'de Sulṭān Bāyezīd mütevellīsi oldı ṣoñra Tire'ye ḳāḍī oldı ve baʿ-dehu Şām ḳāḍīsi oldı ṣoñra Ḥaleb'e ḳāḍī olup Ḥaleb'de ḳāḍī iken ṭoḳuz yüz yigirmi altı **[MK 153b]** Rebīʿü'l-evvel'i ġurresinde vefāt eyledi. Merḥūm ʿālim ü fāżıl idi. Tabʿ-ı naḳḳād ve ẕihn-i vaḳḳād[5] ṣāḥibi idi. Ḳaviyyü'l-cenān ve ṭalīḳu'l-lisān, ṣāḥib-i mürüvvet ve ferzend-i fütüvvet idi. Ve ḳaẓāsında maḥmūdü's-sīret ve marżiyyü'ṭ-ṭarīḳa idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*

Monlā Dāvūd İbn Kemāl el-Ḳocavī

Kendü vilāyeti ʿulemāsından oḳıyup ṣoñra Monlā Luṭfī-i Toḳatī ḫıdmetine vāṣıl oldı baʿdehu el-Ḥācī Ḥasan-zāde ḫıdmetine vāṣıl olup ṣoñra Mü'eyyed-zāde Monlā ʿAbdu'r-raḥmān ḫıdmetine vāṣıl oldı ṣoñra Burūsa'da Ḳāsım Paşa Medresesi'ne müderris oldı ṣoñra yine[6] Burūsa'da Ḳapluca'ya müderris olup baʿdehu Ṭırabozın'da Ḫātūniyye'ye müderris oldı, evvel müderrisi budur. Ve baʿdehu Edrine'de Çifte'ye müderris oldı ṣoñra Şemāniyye'den birine müderris olup baʿdehu Burūsa'ya ḳāḍī oldı baʿdehu maʿzūl olup seksen aḳçe teḳāʿüd vaẓīfesini eylediler baʿdehu yine Burūsa'ya ḳāḍī oldı ṣoñra teḳāʿüd iḫtiyār eyleyüp yevmī yüz aḳçe vaẓīfe eylediler.[7] Müteḳāʿid **[AE 127a]** iken ṭoḳuz yüz ḳırḳ sekiz tārīḫinde vefāt

1 Evvelā // vardur: *Ravż-ı Aḫyār* gibi muḥāżarātda AE
2 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh: Raḥimehu'llāh. AE*
3 - AE
4 - AE
5 Ṭabʿ-ı // vaḳḳād: Ṭabʿ-ı vaḳḳād ve ẕihn-i naḳḳād AE
6 - AE
7 Baʿdehu yine // eylediler. -AE

eyledi. ʿAḳl-ı naḳḳād ve ẕihn-i vaḳḳād[1] ṣāḥibi idi. Çoḳ ʿulūmda müşāreketi var idi. İḫtilāl-i mizācından taṣnīfe meşġūl olmamış idi. *Nevverallāhu ḳabrehu.* [2]

Monlā Bedrü'd-dīn Maḥmūd

Ṣaru Bedrü'd-dīn dimek ile meşhūrdur. Zamānı ʿulemāsından oḳıdı ki Monlā ʿİẕārī gibi ve Monlā Luṭfī gibi baʿdehu Muʿarrif-zāde ḫıdmetine vāṣıl olup baʿdehu Balıkesrī'de müderris oldı[3] ṣoñra İstanbul'da Ḳalender-ḫāne Medresesi'ne müderris olup baʿdehu Muṣṭafā Paşa Medresesi'ne müderris oldı ṣoñra **[MK 154a]** Edrine'de Dārü'l-Ḥadīṯ Medresesi'ne müderris olup ṣoñra Ṣemāniyye'den birine müderris oldı baʿdehu Ayaṣofıyya Medresesi'ne müderris oldı[4] seksen aḳçe vaẓīfe olındı baʿdehu maʿzūl olup yüz aḳçe teḳāʿüd vaẓīfesi olındı. Müteḳāʿid iken[5] ṭoḳuz yüz ḳırḳ altı tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūmuñ çoḳ ʿulūmda müşāreketi vardur ammā ʿulūm-ı ʿaḳliyyeye nisbeti ziyādece idi. Kütübden baʿż-ı mevāżıʿa taʿlīḳātı vardur lākin müdevven degüldür. Ve ṭarīḳ-i taṣavvufa ziyāde maḥabbeti var idi.

Monlā Nūrü'd-dīn Ḥamza

Üçbaş dimek ile meşhūr u maʿrūfdur.[6] Zemāñı ʿulemāsından oḳıyup baʿdehu Muʿarrif-zāde ḫıdmetine vāṣıl oldı. Evvelā Maġnisa Medresesi'ne, ṯāniyen İzniḳ Medresesi'ne, ṯāliṯen Ebī Eyyūb-ı Enṣārī Medresesi'ne, rābiʿan Ṣemāniyye'den birine, ḫāmisen Amāsiyye'de Merḥūm Sulṭān Bāyezīd Medresesi'ne[7] müderris olup baʿdehu Amāsiyye'ye[8] müftī oldı baʿdehu maʿzūl olup yetmiş aḳçe oturaḳ ʿulūfesi aldı. Merḥūm ol ḥālde iken[9] ṭoḳuz yüz ḳırḳ iki tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm faḳīh idi, ḫalḳ ile çoḳluḳ iḫtilāṭı yoḳ idi. Māl cemʿine ḥarīṣ idi. Rivāyet olınur ki behāsız[10] ḳapama giyerdi. Üsti eskidügi zamānda anuñ üzerine bir daḫı ḳapladurdı, ol eskise

1 ʿAḳl-ı // vaḳḳād: ʿAḳl-ı vaḳḳād ve ẕihn-i naḳḳād AE
2 *Nevverallāhu ḳabrehu* -MK "Allah kabrini nurlandırsın."
3 - AE
4 ṣoñra Ṣemāniyye'den // oldı, der-kenâr AE
5 Müteḳāʿid iken -AE
6 meşhūr u maʿrūfdur: meşhūrdur. MK
7 rābiʿan // Medresesi'ne, der-kenâr AE
8 baʿdehu Amāsiyye'ye: Amāsiyye'de AE
9 ol // iken: bu ḥālde AE
10 boġaṣı MK

bir daḫı yediye varınca ve ata binmez idi. Āḫir-i ʿömrinde[1] İstanbul'da Edrine Ḳapusı'na ḳarīb yirde bir mescid ile nice[2] mülāzım odaları yapdı ve odalara vaẓīfe taʿyīn eyledi ve bunlar içün nice evḳāf daḫı eyledi. Ḥikāyet **[MK 154b]** olınur ki İbrāhīm Paşa bir gün merḥūma[3] su'āl eyledi ki "Monlā seni dünyāya **[AE 127b]** maḥabbeti var dirler, gerçek mi?" didükde monlā "Gerçekdür." didi. Tekrār "Çünki dünyāya maḥabbetüñ vardur, ne ḫoş çoḳ māl ḫarc eyledüñ." didükde cevāb virüp "Neʿam, dünyāya keṣret-i maḥabbetümden bunda ḳomayup āḫirete bile alup gitmek isterem." didi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*.

Monlā Muḥyi'd-dīn Muḥammed bin Muḥammed el-Berdaʿī

Evlād-ı ʿulemādan idi. Babasından oḳıyup ṣoñra Şīrāz'a ve Herāt'a varup ʿulemāsından oḳıyup ʿulūm-ı keṣīre taḥṣīlinden ṣoñra Rūm'a geldi. Burūsa'da Aḥmed Paşa Medresesi'ne müderris oldı ki Veliyyü'd-dīn Medresesi dirler. Ṣoñra Filibe Medresesi'ne müderris oldı ṣoñra Sulṭān Selīm sarāy ḫʿācesi eyledi baʿdehu Edrine'de Çifte Medresesi'ne müderris oldı. Ol[4] medresede müderris iken ṭoḳuz yüz yigirmi yedi tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm laṭīfü'l-muḥāveret, leẕīẕü'ṣ-ṣoḥbet idi. Cemīʿ-i ʿulūmda mahāret ile meşhūr idi. Muḥāżarātda ve inşā-yı Türkī vü ʿArabī vü Fārsī'de ḫaylī rüsūḫı var idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[5]

Monlā Seyyidī bin Maḥmūd

Mücellid-zāde dimek ile maʿrūf u meşhūr[6] idi. Aṣlı Ḳocaili'nden idi. ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup ʿulūmdan çoḳ nesne[7] taḥṣīl eyledi ṣoñra Burūsa'da ʿĪsā Beg Medresesi'ne müderris oldı baʿdehu tedrīsden ferāġat idüp taṣavvufa meşġūl oldı, on beş aḳçe teḳāʿüd vaẓīfesini eylediler. Şeyḫ ʿĀrif -i bi'llāh Seyyid Buḫārī ḫıdmetine vāṣıl oldı, yanında ṭarīḳat-ı ṣūfiyyeyi taḥṣīl eyledi. Merḥūm müheẕẕibü'l-aḫlāḳ idi, ʿiffet **[MK 155a]** ü ṣalāḥ ve zühd

1 Āḫir-i ʿömrinde: ʿÖmri āḫirinde MK
2 - AE
3 - AE
4 Bu AE
5 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.* -MK
6 u meşhūr -AE
7 - AE

ü felāḥ üzere idi.[1] Çārsūdan levāzım-i beytini iştirā' idüp kendü götürürdi. Ve aʿlā ḫaṭṭ yazardı. Kendü ḫaṭṭı ile kitābı çoḳdur, mevāżıʿ-ı müşkilātı ḥall eylemişdür. Merḥūm Sulṭān Süleymān'uñ evā'il-i salṭanatında vefāt eyledi.

Monlā Muḥyi'd-dīn Meḥemmed bin Yaʿḳūb eş-şehīr [AE 128a] bi-Ece-zāde

ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup ṣoñra Ḫaṭīb-zāde ḫıdmetine vāṣıl oldı baʿdehu İzniḳ Medresesi'ne müderris olup ṣoñra çoḳ şehre ḳāḍī oldı. Sulṭān Selīm Ḫān serīr-i salṭanatda cülūs eyledükde Selānik ḳāḍīlıġını virüp ṣoñra Burūsa ḳāḍīlıġını virdi ṣoñra maʿzūl eyleyüp ḥālet-i ʿazlinde[2] ṭoḳuz yüz yigirmi üç[3] tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm ʿālim ü fāżıl, ẕekiyyü'ṭ-ṭabʿ, mübārekü'n-nefs kimesne idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*

Monlā Muḥyi'd-dīn Muḥammed eş-şehīr bi-Şeyḫ [Şāzelī] Paşa

ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup ṣoñra Amāsiyye'de Meydān Medresesi'nde müderris oldı baʿdehu Burūsa'da Veliyyü'd-dīn Medresesi'ne müderris oldı baʿdehu Ḳasṭamonı'da Atabeg Medresesi'ne müderris oldı baʿdehu[4] Edrine'de Ḥalebiyye Medresesi'ne müderris oldı. Anda müderris iken[5] ṭoḳuz yüz on ṭoḳuz tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm ʿālim ü fāżıl, mütevāżıʿ ü müteḫaşşiʿ idi. Evḳātını ʿilm ü ʿibādete müşteġil idi.[6] Aḥvāl-i nāsa ve ʿādete ḳaṭʿan mültefit degül idi. Cemīʿ-i ʿulūmda mahāreti maḳbūl ve taṣnīfi menḳūl degül idi.

Monlā Sinānü'd-dīn Yūsuf bin ʿAlī el-Yegānī

ʿUlemā-yı ʿaṣrından baʿdehu babasından oḳıyup ṣoñra Burūsa'da İnebeg Medresesi'ne baʿdehu İnegöl Medresesi'ne müderris oldı ṣoñra Burūsa'da **[MK 155b]** Yıldırım Ḫān Medresesi'ne müderris olup[7] baʿdehu İzniḳ Medresesi'ne müderris oldı ṣoñra Amāsiyye ḳāḍīsi olup ṣoñra Sulṭān Selīm

1 - AE
2 ḥālet-i ʿazlinde -AE
3 ṭoḳuz // üç: ṭoḳuz yüz on yedi MK [Bu tarih, Muharrem Tan (*age,* s. 297) ve Muhammet Hekimoğlu'nda (*age,* s. 638) " Dokuz yüz yirmi üç veya dokuz yüz yirmi dört" olarak yer almaktadır.] [AE nüshasında ise bu tarih, "Dokuz yüz yirmi üç" olarak belirtilmiştir.]
4 oldı baʿdehu: ṣoñra MK
5 müderris iken -AE
6 - AE
7 müderris olup -MK

Ḫān[1] beytü'l-māl defteri emīni eyleyüp ṣoñra Şām ḳāḍīsi eyledi baʿdehu Burūsa'da Murādiyye'ye ve baʿdehu Ṣemāniyye medreselerinden birine müderris eyleyüp[2] yetmiş aḳçe vaẓīfe taʿyīn eyledi ve baʿdehu ʿazl eyleyüp seksen aḳçe teḳāʿüd vaẓīfesini eyledi. Müteḳāʿid iken ṭoḳuz yüz ḳırḳ beş tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm maʿlūmāt-ı keṣīre ṣāḥibi idi ve muḥibb-i meşāyiḫ idi. Elbette Ramażān'uñ ʿaṣr-ı āḫirinde meşāyiḫ ile **[AE 128b]** iʿtikāf iderdi. Seyyid Şerīf'üñ *Şerḥ-i Mevāḳıf*'ına ḥāşiyesi vardur ve daḫı çoḳ risālesi vardur.

Monlā Pīr Aḥmed İbn el-Mevlā Nūrü'd-dīn Ḥamza

Leyṣ-zāde dimek ile meşhūrdur. Evvelā[3] ʿulemā-yı ʿaṣrından oḳıyup baʿż-ı medārise müderris olaraḳ Üsküb Medresesi'ne ṣoñra[4] Vezīr Muṣṭafā Paşa'nuñ İstanbul'daki medresesine müderris oldı ṣoñra Üsküb'e ḳāḍī oldı baʿdehu Edrine'de Ḥalebiyye Medresesi'ne ve Dārü'l-Ḥadīṣ Medresesi'ne müderris oldı baʿdehu Ṣemāniyye'den birine müderris oldı baʿdehu Mıṣr'a ḳāḍī oldı, maʿzūl oldı. Yine ḳāḍī oldı, yine[5] maʿzūl olup yüz aḳçe teḳāʿüd vaẓīfesi oldı. Ol ḥālde iken[6] ṭoḳuz yüz elli iki tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm fıḳhda māhir idi. Mālı çoḳ ve kitābları çok idi[7] lākin taṣnīf ile muḳayyed degül idi. *Raḥimehu'llāh*.[8]

Monlā Paşa Çelebi el-Yegānī

ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup baʿdehu Monlā Mü'eyyed-zāde ḫıdmetine vāṣıl oldı ṣoñra[9] Ḳapluca Medresesi'ne baʿdehu Edrine'de Ḥalebiyye'ye **[MK 156a]** müderris oldı ṣoñra Dārü'l-Ḥadīṣ'e müderris olup anda[10] müderris iken ṭoḳuz yüz otuz ṭoḳuz[11] tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm ḥalīm

1 - AE
2 - MK
3 - AE
4 - AE
5 maʿzūl // yine -MK
6 Ol // iken: bu ḥālde AE
7 - AE
8 - MK
9 oldı ṣoñra: baʿdehu AE
10 - AE
11 sekiz AE

ü kerīm ü saḫī idi. ʿİlme meşġūl olup[1] çoḳ ʿulūmda müşāreketi var idi. Ve daḫı *Şerḥ-i Miftāḥ*'a ḥāşiyesi var idi. Muḫtellü'l-mizāc olduġıçün teṣānīfi çoḳ degül idi. Ve naẓm u eşʿārda daḫı māhir idi.[2]*Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[3]

Monlā Paşa Çelebi İbn el-Mevlā Zeyrek

ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup baʿż-ı medārise müderris olaraḳ Üsküb Medresesi'ne baʿdehu Burūsa'da Manastır Medresesi'ne baʿdehu Edrine'de Çifte Medresesi'ne müderris oldı. Anda müderris iken[4] ṭoḳuz yüz on sekiz tārīḫinde vefāt eyledi. Ẕekiyyü'ṭ-ṭabʿ, ṣāḥib-i muḥāvere idi. Zamānında ziyāde şöhreti var idi.

Monlā Muḥyi'd-dīn Meḥemmed bin el-Mevlā Zeyrek

ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup taḥṣīl-i ʿilm eyledi ve baʿż-ı diyāra ḳāḍī oldı. Ḳażāsında sīret-i ḥasene üzere idi. Ṭoḳuz yüz yigirmi altı tārīḫinde **[AE 129a]** vefāt eyledi. *Raḥimehu'llāh.*[5]

Monlā ʿAbdu'l-ʿazīz

Monlā Ümmüveled'üñ torunı idi. ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup ṣoñra Mü'eyyed-zāde ḫıdmetine vāṣıl olup taḥṣīl-i ʿulūm eyledükden ṣoñra İstanbul'da Dāvūd Paşa Medresesi'ne baʿdehu Burūsa'da Manastır Medresesi'ne baʿdehu Edrine'de Dārü'l-Ḥadīs̱ Medresesi'ne müderris oldı baʿdehu baʿż-ı[6] kaṣābāta ḳāḍī olup ve baʿdehu Ṭırabozın Medresesi'ne müderris olup baʿdehu Ḥaleb'e ḳāḍī olup baʿdehu Maġnisa'ya müftī ve müderris olup ṣoñra tedrīsi terk idüp yetmiş aḳçe vaẓīfe eylediler. Ol ḥālde iken[7] ṭoḳuz **[MK 156b]** yüz elli tārīḫinde vefāt eyledi. Āḫir-i ʿömrinde ayaḳları ʿalīl oldı. Merḥūm edīb ü lebīb, kerem ü mürüvvet ṣāḥibi idi. Cemīʿ-i ʿulūmda müşāreketi var idi ammā ʿArabiyye'ye nisbeti ziyāde idi. Ḳaṣāʿid-i ʿArabiyye naẓm iderdi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[8]

---

1 - AE
2 eşʿārda // idi: eşʿār iderdi. AE
3 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.* -MK
4 müderris iken -AE
5 -MK
6 - AE
7 Ol // iken: bu ḥālde AE
8 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.* -MK

Monlā Muḥyi'd-dīn Şeyḫ Muṣliḥu'd-dīn el-Ḳocavī

ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup ṣoñra Monlā Efḍalü'd-dīn ḫıdmetine vāṣıl oldı baʿdehu İstanbul'da Ḫˇāce Ḫayrü'd-dīn Medresesi'ne müderris olup Şeyḫ Muḥyi'd-dīn-i Ḳocavī'nüñ ḳızını tezvīc eyledi baʿdehu dāʿiyyeyi terk ġālib olup ʿuzlet u ferāġat iḫtiyār eyledi. On beş aḳçe oturaḳ ʿulūfesi eylediler. İstikṣār idüp "Bāna on aḳçe kifāyet ider." didi. Evḳātını ʿilm ü ʿibādete ṣarf iderdi. Merḥūm marżiyyü's-sīret, maḥmūdü'ṭ-ṭarīḳat idi, ehl-i ṣalāḥa muḥibb idi. Nās ḫıdmetine ṭālib ü rāġıb iken ḫıdmetini kendü iderdi. Sūḳdan lāzım olanı iştirā' eyleyüp kendüsi getürürdi. Ve kendü mescidinde ḥadīṯ ü tefsīr naḳl idüp nās cemʿ olup istimāʿ eyleyüp enfās-ı şerīfesinden müstemidd olurlardı.

Tefsīr-i Ḳāḍī'ye ḥāşiyesi vardur, ḫalḳ içinde *Şeyḫ-zāde Ḥāşiyesi* dimek ile meşhūrdur, ḫafīf cild ile sekiz **[AE 129b]** mücelled olur. *Viḳāye*'ye ve *Sirāciyye*'ye şerḥleri vardur ve daḫı Sekkākī'ye[1] ve *Ḳaṣīde-i Bürde*'ye daḫı şerḥi vardur. Ṭoḳuz yüz elli tārīḫinde vefāt eyledi.[2] Merḥūm rivāyet ider ki "Āyāt-ı *Ḳur'ān*'dan bir āyetüñ maʿnāsında istiṯkāl eylesem hemān Cenāb-ı Rabbü'l-ʿİzzete teveccüh iderem. Ol **[MK 157a]** maḥall[3] ṣadrum şöyle vāsiʿ olurdı kim çāḳ dünyā kadar. Ve iki ay ṭoġardı ve bir nūr daḫı peydā olur kim ol[4] nūr bāna levḥ-i maḥfūẓa delīl olur daḫı şübhe eyledügüm[5] āyetüñ maʿnāsı maʿlūmum olurdı."[6] diyü rivāyet iderdi. Ve daḫı rivāyet olınur ki "Ḳaçan ben ʿazīmet ile ʿāmil oluram, hemān nevm ʿārıż olduḳça kendümi cennetde rāḳid buluram ammā ruḫṣat ile ʿāmil olsam bu ḥāleti bulmazdum." dirdi, diyü rivāyet olınur. Ṣāḥib-i kitāb eydür: "Bāna ʿaẓīm maḥabbeti vardı." Cümleden bir daḫı budur "Mā-bihi'l-iftiḫārum ḥattā manṣıb-ı ḳażāyı bunuñ rıżāsı ile iḫtiyār eyledüm." didi.

Ve[7] daḫı ḥikāyet olınur ki "Benüm dūstlarumdan birisi ḳāḍī oldı ṣoñra ḳażāyı terk eyledi ṣoñra yine ḳāḍī oldı. Bu bir recül-i ṣāliḥ ve ṣadūḳ idi.[8] Ben bunuñ ṣāniyen ḳażāya rıżāsından su'āl eyledüm, cevāb virüp 'Ḳāḍī iken

1 Sekkâkî'nin *el-Miftâh* adlı eseri.
2 vefāt eyledi: öldi. AE
3 Ol maḥall: ve hemān AE
4 - AE
5 şübhe eyledügüm -AE
6 maʿlūmum olurdı: bāna maʿlūm oldı. AE
7 didi. Ve -AE
8 ve ṣadūḳ idi: idi ṣadūḳ AE

Ḥażret-i Risālet *ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem*[1] ile münāsebetüm var idi, her hafta görürdüm. Ṣoñra ḳażāyı terk eyledüm ki ziyāde münāsebet taḥṣīl eyleyüm, ḳaṭʿan vāḳıʿamda görmez oldum. Baʿdehu yine ḳāḍī oldum, girü evvelki gibi görür oldum. Ḥattā didüm ki 'Yā Resūla'llāh! Ben ḳażāyı terk eyledüm sañа yaḳınlıġum ziyāde olsun diyü ammā umduġum gibi olmadum.' didi daḫı Resūlu'llāh *ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem* buyurdı ki 'Ḳāḍī olduġın vaḳt hem nefsüñi ve hem ümmetümi ıṣlāḥ idersin. Terk eyledügüñ vaḳt ancaḳ nefsüñi ıṣlāḥ idersin. İmdi ıṣlāḥda ziyāde ol, taḳarrübde de ziyāde olasın. Himmetüñ ümmetüme bile olsun, ancaḳ nefsüñe olmasun.' diyü buyurdı. Rāvī-i ḥikāyet Şeyḫ Muḥyi'd-dīn eydür. **[MK 157b]** Ol benüm ṣadīḳum olan ṣāḥib-i ḳıṣṣa **[AE 130a]** gerçek sözlü idi. 'Ben daḫı sañа ḳażā ile vaṣiyyet eyledüm. Ḳāḍī ol daḫı hem nefsüñi ve hem ġayrıyı ıṣlāḥ eyle.' diyü vaṣiyyet eyledi." diyü rivāyet ider. Ke-ennehu ṣāḥib-i kitāb Ṭaşköprī-zāde-i merḥūm Aḥmed Çelebi ḳażāya rıżāya ʿillet[2] beyān ider. Fi'l-ḥaḳīḳa zamān-ı ḳażāsında ḳulūb-ı nās her birisi ferʿ ve kendüsi daḫı ke-ennehu ḳāḍī-i şerʿ idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh raḥmeten vāsiʿaten.*[3]

Monlā ʿAbdu'r-raḥīm el-ʿAbbāsī

Mıṣr'da ṭoġdı. ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup ʿulūm-ı edebiyyeyi ve ʿilm-i ḥadīṯ ü tefsīri taḥṣīl ü tekmīl eyledi. Mıṣr'dan Sulṭān Bāyezīd devrinde İstanbul'a geldi. Sulṭān Ġavrī ṭarafından bir ādem bile geldi. Ol tārīḫde ḳāḍī-ʿasker Mü'eyyed-zāde-i merḥūm idi. Monlā-yı mezbūrı[4] ḫayr-maḳdem[5] diyüp ziyāret eyledi. *Buḫārī*'ye şerḥi var idi. Sulṭān Bāyezīd'e itḥāf eyledi, muḳābelesinde ʿaẓīm iḥsān eyledi. Sulṭān Bāyezīd İstanbul'da yapduġı medreseyi Dārü'l-Ḥadīṯ olmaḳ üzere monlāya virdi lākin yine cānib-i Mıṣr'a müteveccih olmaġın ḳabūl eylemedi. Mıṣr'da Sulṭān Ġavrī'nüñ devleti münḳarıż olduḳda yine İstanbul'a geldi, elli aḳçe oturaḳ vaẓīfesi eylediler. Ölince[6] İstanbul'da iḳāmet eyledi. Ṭoḳuz yüz altmış üç tārīḫinde vefāt eyledi, sinni mi'eye vāṣıl idi.

---

1 ṣalla'llāhu // sellem -AE
2 ʿādet MK
3 *raḥmeten vāsiʿaten.* - MK
4 - AE
5 ḫayr-maḳdem: ḫayr-ı muḳaddem MK
6 " Ölince" kelimesi AE'de "eyledi" kelimesinden sonra gelmektedir.

Merḥūm ʿulūm-ı edebiyye ve ʿilm-i ḥadīṯ ü tefsīrde māhir idi. Ḫuṣūṣan ʿilm-i ḥadīṯde yed-i ṭūlā ve sened-i ʿālī ṣāḥibi idi. Ve tevārīḫ ü muḫāżarāt ve ḳaṣā'id ve münşe'āt-ı ʿArabiyye ve inşā-yı belīġ ve ḫaṭṭ-ı melīḥi var idi. Merḥūmuñ naẓmındandur:

ما لي أرى أحبابنا في الناس
صاروا كمثل حبابنا في الكاس

صور تروقك عند أول نظرة
كاللؤلؤ المتناسق الأجناس

واذا أعدت الطرف فيهم لم تجد
شيئا وصار رخاؤهم للياس[1]

Ve daḫı pīrligi zamānında didügidür.

أرعشني الدهر أي رعش
والدهر ذو قوة وذو بطش **[130b AE]**

قد كنت أمشي ثم أعي
فاليوم أعيى ولا أمش[2]

Ve daḫı laṭīfü'l-muḥāveret ve ḥulvü'l-muḥāżarat idi. Ve merḥūmuñ[3] *Şevāhid-i Telḫīṣ*'e şerḥi **[MK 158a]** var idi, adı *Muʿāhedü't-Tanṣīṣ* idi. Allāhu Teʿālā rūḥını pür-nūr ve celīsini ġılmān u ḥūr eyleye. Āmīn. [4]

Monlā Baḫşī el-Amāsiyyevī

Amāsiyye'ye ḳarīb Ḥaḳala nām ḳaryedendür. ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıdı baʿdehu diyār-ı ʿArab'a gidüp ʿulemā-yı ʿArab'dan[5] oḳıdı baʿdehu ṭarīḳ-i ṣūfiyyeye sālik olup maḳāmāt-ı celīleye ʿurūc eyledi. Merḥūm ḫāżiʿ u ḫāṣiʿ ve müteverriʿ ü müteşerriʿ kimesne idi. Alçaḳ libāslar giyerdi ve ders dirdi lākin ekṣer evḳātını vaʿẓ u teẕkīre ṣarf iderdi. Ve tefsīrde yed-i ṭūlāsı var idi

1 "Ne oluyor! Halk içindeki dostlarımızı görüyorum. Kadehteki köpük gibi olmuşlar. / İlk bakışta nadide inciler gibi hayran olur insan. Yeniden baktığımda, ikballeri ye'se dönmüştür."

2 "Kaderim beni çok ürpertti. Zaten kader güçlü ve ihtişamlıdır. / (Zira) Önce yürür, sonra düşünürdüm. Şimdi ise önce düşünüyorum, sonra yürüyorum." Mālī arā aḥbābanā fi'n-nāsi / Ṣārū ke-miṣli ḥubābinā fi'l-ke'si / Ṣuvarun terūḳuke ʿinde evveli naẓratin / Ke'l-lū'lū'i'l-mütenāsiḳa'l-ecnās / Ve iẕa aʿadte't-ṭarfe fīhim lem tecid / Şey'en ve ṣāra raḫā'uhum li'l-ye's -Ve daḫı pīrligi zamānında didügidür.- Er ʿaşeni'd-dehru eyye raʿş / Ve'd-dehru ẕūḳuvvetin ve ẕū **[AE 130b]** baṭş / Ḳad küntü emşi şümme aʿyi / Fe'l-yevme aʿyi velā emşī -MK

3 daḫı AE

4 - MK

5 gidüp // ʿArab'dan: gitti ʿulemāsından AE

ve tefāsīrüñ ekşeri ḫāṭır-ı şerīfinde idi. Ve ke-ẕālik fıḳhda[1] ve sā'ir ʿulūm-da daḫı fā'iḳ-ı aḳrān ve müşārün-ileyh bi'l-benān idi. Ve gāhī "Ben levḥ-i maḥfūẓda böyle gördüm." dirdi ve kelāmında ḫaṭā eylemezdi, hem didügi gibi olurdı. Ṣāḥib-i kitāb eydür[2] "Ben bir risālesini gördüm anda Ḥażret-i Risālet *ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem*'i[3] düşinde gördüklerini yazmış ammā ziyāde çoḳ idi." diyü rivāyet eyledi. Vefātı ṭoḳuz yüz otuz tārīḫinde vāḳiʿ oldı.[4] Allāhu Teʿālā merḳadını nūr ve celīsini ḥūr eyleye.

Monlā Meḥemmed bin ʿÖmer bin Ḥamza

Ceddi Saʿdü'd-dīn-i Taftāzānī şāgirdlerinden idi. Aṣlı[5] Māverāü'n-nehr'den idi. Riḥlet idüp Anṭāḳiyye'de tavaṭṭun idüp bu Meḥemmed anda ṭoġdı. Ṣiġarında *Ḳur'ān-ı ʿAẓīm* ve *Kenz* ve *Ṣāṭībī'* yi ḥıfẓ eyledi. Ve ʿammileri Şeyḫ Ḥasan ile Şeyḫ Aḥmed[6] idi ve fāżıllardan idi, bunlardan ʿilm-i ʿArabiyye ve ʿilm-i ḳırā'at ve ʿilm-i uṣūli taḥṣīl eyledi. Daḫı Ḥasankeyf'e ve Āmid'e ve baʿdehu Tebrīz'e vardı, **[MK 158b]** ʿulemādan çoḳ ʿilm[7] aḫẕ eyledi. Ve Monlā Mürīd'den oḳıyup bir niçe yıl anda taḥṣīl-i ʿilm eyledi.

Yine Anṭāḳiyye'ye ve Ḥaleb'e geldi, iḳāmet eyledi. Vaʿẓ u ders u fetvāya meşġūl oldı. Faẓīleti beyne'l-ʿulemā[8] وسط السماء **[AE 131a]** كالشمس في idi. Baʿdehu Ḳuds-i Şerīf'de mücāvir oldı ve baʿdehu ḥacc eyledi. Mıṣr'a geldi, Suyūṭī'den ḥadīṣ[9] istimāʿ eyledi, Suyūṭī icāzet virdi. Ders u vaʿẓ u fetvāya meşġūl olup ehl-i Mıṣr yanlarında ziyāde merġūb idi. Ḥattā Sulṭān Ḳayıtbay buña ṭālib olup mülāḳat eyledi daḫı vaʿẓ eyledi, ḫaylī ʿizzet ü ikrām eyledi. Fıḳhdan *Nihāye* adlu bir kitāb te'līf eyleyüp itḥāf eyledi, Sulṭān Ḳayıtbay çoḳ iḥsān eyledi. Rūm'a[10] gitmege iẕn virmedi. Ḥattā Ḳayıtbay vefāt idince Mıṣr'da ṭurdı. Sulṭān Ḳayıtbay ṭoḳuz yüz üç tārīḫinde vefāt eyledi.

---

1 fıḳhda: fıḳhda daḫı AE
2 - AE
3 Ḥażret-i // sellem'i*:* Ḥażret-i Risālet'i AE
4 tārīḫinde // oldı: tārīḫindedür. AE
5 ve AE
6 - MK
7 ʿUlemādan // ʿilm: ʿUlemāsından AE
8 "Semanın ortasında Güneş gibi"
9 - AE
10 eyleyüp // Rūm'a: eyledi itḥāf, Sulṭān çoḳluḳ iḥsān eyledi ḥattā Rūm AE

Baʿdehu baḥrdan Burūsa'ya geldi. Anda daḫı vaʿẓ u teẕkīr ve naḳl-i ḥadīṯ ü tefsīr eyleyüp ehli ziyāde maḥabbet eyledi. Baʿdehu İstanbul'a geldi, ḫalḳ tamām riʿāyet eyledi. Sulṭān Bāyezīd vaʿẓını diñledi, tamām ḥaẓẓ eyleyüp meyl eyledi. Dā'imā cā'ize göndermekden ḫālī olmazdı. Sulṭān Bāyezīd nāmına bir kitāb te'līf eyleyüp nāmı *Tehẕībü'ş-Şemā'il fī-Sīreti Nebiyyinā ʿaleyhi's-selām* idi. Ve taṣavvvufdan çoḳ kitāb te'līf eyledi. Ve Sulṭān Bāyezīd ile buluşup Moton seferine gidüp fetḥinde bile bulındı. Ḳalʿaya evvel dāḫil olanuñ ikincisi veyā üçüncisi idi. Baʿdehu yine İstanbul'a geldi, vaʿẓ ve أمر بالمعروف ونهى عن المنكر [1]**[MK 159a]** meşġūl oldı.

Ekṣer melāḥideye ve raḳṣ iden ṣūfīlere ṭaʿn u teşnīʿi çoḳ iderdi. Ṣoñra ehli ile Ḥaleb'e geldi. Ḥaleb Beglerbegi Ḫayr Beg çoḳ riʿāyet eyledi. Ḥattā cemīʿ-i ḥavā'icini gördi ve bundan oḳıdı. Ammā bunuñ mālından kendü ekl eylemezdi. Sekiz yıl Ḥaleb'de vaʿẓ u teẕkīre ve melāḥide ve revāfıẓa redde meşġūl oldı. Cümleden ṭā'ife-i Erdebīliyye çok redd iderdi ve ṭā'ife-i mezbūre daḫı bunı ḳaṭʿan sevmezlerdi. Ḥattā mecāmiʿde ṣaḥabī ile bile laʿn eylerlerdi, diyü rivāyet olınur. Baʿdehu[2] Sulṭān **[AE 131b]** Selīm zamānında yine Rūm'a geldi. Sulṭān Selīm'i Ḳızılbaş'a cihāda taḥrīk eyledi ve ġazā ḫuṣūṣında bir kitāb te'līf eyledi ve Ḳızılbaş seferine bile gitdi.

Her gün vaʿẓ idüp vaʿẓında cihāduñ ṣevābını, ḫuṣūṣan bu ṭā'ife ile ḳıtālüñ[3] ṣevābını söylerdi. Ḥattā Çaldıran'da berü cānibe[4] hezīmet iḥtimāli olduḳda Sulṭān Selīm "Duʿā eyle." diyü emr eyledi. Duʿā eyledi, elin yüzine sürdi, biʿināyeti'llāh düşmene hezīmet vāḳiʿ oldı, diyü rivāyet olınur. Baʿdehu Rūmili'ne vardı, vaʿẓ u naṣīḥate meşġūl olup çoḳ kimesneyi ıṣlāḥ eyledi. Ve Sarāy'da ve Üsküb'de cāmiʿler ve mescidler binā eyledi. Ve on yıl ḳadar Rūmili'nde sākin olup tefsīr naḳl eyledi ve öñinde küffārdan çoḳ kimesne īmāna geldi. Ve ṭoḳuz yüz otuz iki tārīḫinde Sulṭān Süleymān ile Engürüs'e bile[5] ġazā eyledi. Vaḳt-i ḳıtālde duʿā eyledi, fetḥ-i mübīn ẓāhir oldı. Baʿdehu Burūsa'ya geldi, Çamlucа'ya ḳarīb yirde **[MK 159b]** bir cāmiʿ-i kebīr

1 "İyiliği emretmek kötülükten men etmek."
2 eylerlerdi // Baʿdehu: iderlerdi, diyü rivāyet olınsun. Baʿdehu yine AE
3 - AE
4 berü cānibe: bu cānibe bir AE
5 - AE

bināsına mübāşeret eyleyüp ḳable'l-itmām ṭoḳuz yüz otuz sekiz tārīḫinde intiḳāl eyledi. Sinni yetmişi mütecāviz idi. Cāmiʿi ḥareminde defn olındı. Evlādı ṣulben yüze yitişür.

Fünūn-ı ʿadīdeden kütüb ü resā'ili çoḳdur, ḫuṣūṣan ʿilm-i kīmyāda ve hem kīmyāya vāṣıl oldı.[1] Ve me'kelinde ve meşāribinde ve melābisinde nezāhet ü neẓāfet ve iḥtiyāṭ-ı tamm üzere idi. Ve nafaḳası ticāretinden idi ve ekṯer evḳātı meṣāliḥ-i nāsa maṣrūf idi. Vaʿẓ u ders ü iftā ile muḳayyed idi. Kütüb-i eḥādīṯde mektūb olan eḥādīṯ cemīʿan ḫāṭırında idi ve bilā-müṭālaʿa velā-kitāb tefsīr iderdi. Ve ʿādeti cumʿa gün ḫaṭīb imāmetinde her ne sūre oḳursa onı tefsīr iderdi. Ḫuṭbeyi ve dībāceyi belīġa ile ve her ṭā'ife ʿulemādan ʿavāmdan ḥaẓẓ-ı tāmm alurlardı. Dā'imā emānet-i bidaʿ u ḍalāl ve iḥyā-yı sünnet-i Resūl[2] iderdi. Bundan ġayrı bir ferde müyesser olmamışdur. Allāhu Teʿālā rūḥını **[AE 132a]** şād ve ʿaẕāb-ı dūzaḫdan āzād eyleye.

Monlā Ḫayrü'd-dīn Ḫıżır el-maʿrūf bi-ʿAṭūfī

ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıdı baʿdehu[3] Monlā Baḫşī'den ḥadīṯ ü tefsīr oḳıdı ve meʿānīyi Amāsiyyelü Monlā ʿAbdī'den oḳıdı ve ʿulūm-ı ʿaḳliyyeyi merḥūm Ḳāḍī-zāde-i Rūmī'nüñ torunı Monlā Muḥammed'den oḳıdı ve ʿilm-i uṣūli Ḫˇāce-zāde'den ve ʿulūm-ı şerʿiyyeyi Efḍal-zāde'den oḳıdı ṣoñra içerüde Sulṭān Bāyezīd'üñ ḳulı ḫˇācesi oldı. Ṣoñra ṭarīḳ-i vaʿẓı iḫtiyār eyledi, elli aḳçe vaẓīfe oldı ṣoñra ziyāde oldı, seksene çıḳdı. Merḥūm İstanbul'uñ cāmiʿlerinde vaʿẓ **[MK 160a]** u tefsīr iderdi. Ve bi'l-cümle ʿulūm-ı edebiyyede ve ʿilm-i meʿānī vü beyānda ve tefsīrde tamām mahāret üzere idi. Ve *Keşşāf*'a ḥāşiyesi ve *Meşārıḳ*'a şerḥi ve ṭıbdan daḫı kitābı vardur ve ʿilm-i kelāma müteʿalliḳ resā'ili vardur. Ṭoḳuz yüz ḳırḳ sekiz tārīḫinde vefāt eyledi. Allāhu Teʿālā raḥmetini ziyāde ve rifʿat derecesini fevḳa'l-ʿāde eyleye.

Monlā ʿAbdu'l-ḥamīd bin el-Eşref

Ḳasṭamonı'da ṭoġdı ve ʿulemā-yı ʿaṣrından oḳıdı ṣoñra taṣavvufa raġbet eyleyüp ṭā'ife-i Naḳşibendiyye'den Muṣliḥu'd-dīn-i Ṭavīl'e muḳārin oldı ve baʿde vefātihi ṭarīḳat-ı vaʿẓ iḫtiyār idüp yevmī otuz aḳçe vaẓīfe oldı.

1 idi. AE
2 Resūlu'llāh AE
3 Ve AE

İstanbul'da vaʿẓ iderdi, tefsīrde yed-i ṭūlāsı var idi, taḳrīrāt-ı belīġa ve taʿbīrāt-ı faṣīḥaya ḳādir idi. Kendü evinde ders dirdi, zāhid [ü] muʿtezil idi[1] ve ṭavīlü'ṣ-ṣamt[2] ve keṯīrü'l-fikr idi. Ṭoḳuz yüz ḳırḳ sekiz tārīḫinde vefāt eyledi. Allāhu Teʿāla merḳadını nūr ve enīsini ḥūr eyleye. Āmīn.[3]

Monlā ʿĪsā Ḫalīfe

Nevāḥī-i Ḳasṭamonı'dan idi. ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıdı baʿdehu Efḍal-zāde ḫıdmetine vāṣıl oldı baʿdehu taṣavvuf semtine sālik oldı. Vaʿẓ ṭarīḳini iḫtiyār eyleyüp yevmī otuz aḳçe vaẓīfe oldı. Cemīʿ-i ʿulūmda nās ile müşāreketi var idi lākin ḥadīṯ ü tefsīr ve vaʿẓ u teẕkīrde yed-i ṭūlāsı var idi. Vaʿẓında[4] maḳāma münāsib **[AE 132b]** Fārsī beytler inşād iderdi. Sulṭān Meḥemmed Cāmiʿi'ne ḫaṭīb oldı ṣoñra terk eyledi daḫı vāʿiẓ oldı. Vāʿiẓ iken vefāt eyledi. *Raḥimehu'llāh.*[5]

Monlā Şuʿayb [MK 160b]

Turābī dimek ile maʿrūfdur.[6] ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıdı ṣoñra Monlā Kirmāstī ḫıdmetine vāṣıl oldı baʿdehu fāżıl Ḥüsām-zāde ḫıdmetine vāṣıl oldı[7] ve baʿdehu Monlā ʿAlī el-ʿArabī ḫıdmetine vāṣıl oldı ṣoñra Sulṭān Bāyezīd Sarāyı'nda oġlanlar ḫʿācesi olup baʿdehu Filibe Medresesi'ne baʿdehu Edrine'de Ḥalebiyye Medresesi'ne müderris oldı ṣoñra ḳırḳ beş aḳçe vāʿiẓ ʿulūfesi oldı. Vāʿiẓ iken vefāt eyledi. Merḥūm ṣāliḥ ve muḥibb-i fuḳarā idi, vecd ü ḥāl ṣāḥibi idi. Gāhī laṭīfe-gūyluk iderdi, ḥāżirīni güldürürdi gāhī aġlardı, ḥāżırīni aġladurdı. Keṯīrü'l-ekl ve keṯīrü'ṣ-ṣabr ʿale'l-cūʿ idi. Ṭoḳsan yaşına varmış idi. Ḳuvvet-i cismāniyyesi şöyle imiş ki at naʿlını büker ve açarmış. Şimdi daḫı bir ādemüñ eline yapuşsa hemān ufatdı[8] ṣanurdı. *Raḥimehu'llāh.*[9]

1 - MK
2 ṭavīlü'l-ḳamet MK
3 - MK
4 - AE
5 - MK
6 meşhūrdur. AE
7 Baʿdehu // oldı. - AE
8 ufandı MK
9 - MK

Monlā Şeyḫ Muḥyi'd-dīn el-Amāsiyyevī[1]

Merḥūm ʿālim ü fāżıl, muḥaddiṯ ü müfessir idi. Ḫulefā-yı Erdebīliyye'den idi. Yıldırım Bāyezīd Ḫān[2] devrinde meẕkūr olan meşāyiḫden Şeyḫ ʿAbdu'r-raḥmān-ı Erzincānī ki meşāyiḫ-i Erdebīliyye'den Şeyḫ Ṣafiyyü'd-dīn'den mücāzdur. Merḥūm Şeyḫ Muḥyi'd-dīn daḫı[3] mezbūr Şeyḫ ʿAbdu'r-raḥmān ḫulefāsındandur, kerāmāt-ı ʿaliyye ṣāḥibidür. Evā'il-i Sulṭān Süleymān'da merḥūm bir ġazāya varmış. Yine Amāsiyye sipāhīlerinden birisi yevm-i ḥarbde Şeyḫ Muḥyi'd-dīn'i ricāl ile ġazāda görür. Seferden döndükde gelür, şeyḫüñ elin öper "Sulṭānum ġazā ḳutlu olsun." dir.[4] Bu şaḫṣ ḫod şeyḫ-i mezbūra eşedd-i inkārla münkir olanlardan idi. Şeyḫ buña ṣūret-i inkārda görinür. Sipāhīye "Sen ebleh[5] kimesne imişsün. Senüñ didügüñ **[MK 161a]** mekān buraya iki aylıḳ yoldur. Ben ḫod bundan[6] bir gün ġā'ib olmadum, sen yañlış görmişsün." didükde sipāhī "Ben gördügümi bilürdüm kim[7] kimdür." didi. Bunuñ **[AE 133a]** emṡāli kerāmātı lā-yuʿadd ve lā-yuḥṣādur.

Bu ʿabd-i mütercim ki İbrāhīm bin Aḥmed el-Amāsī el-Ḳāḍī bi-Amāsiyye'dür. Şeyḫ-i mezbūr baña cedd-i fāsiddür ki ebb-i ümdür. Vālidüm ḥikāyet ider "Şeyḫ-i mezbūruñ ṣıġār iki oġlı Muṣṭafā ve ʿAbdu'l-fettaḥ ve ḳızı oġlı ben ḥaḳīr ikişer yaşında üçümüz bile bir yirde iken şeyḫ-i mezbūr üçümüzüñ daḫı aġzına rīḳını ḳoduḳda ben ḥaḳīrden mā-ʿadāsı ḳabūl eylemeyüp ṭaşra bıraġup ben ḥaḳīr ṣu gibi yutmışam. Şeyḫ-i mezbūr 'İnşā'allāh buña ʿilm naṣīb olur ammā bunlar maḥrūmdur.' dimiş." Fi'l-ḥaḳīḳa[8] şeyḫüñ kerāmātı ʿiyān oldı ki ol ikisi cāhil ü ʿāmī oldı, ben ḥaḳīrüñ ʿalā-ḳadri'ṭ-ṭāḳati ʿilm ile nāmı oldı.

---

1 [Muharem Tan (*age,* s. 305) ve Muhammet Hekimoğlu'nda (*age,* s. 662) bu başlık bulunmakta ancak içerikler uyuşmamaktadır. Mecdî (*age,* s. 458)'de ise kendinden önce ve sonra yer alan isimlerden hareketle böyle bir biyografiye rastlanmamıştır. Bu isim hakkında malumatlar, mütercimin kendi tasarrufuyla şekillenmiş ve mütercim tarafından ailesine yönelik birtakım bilgiler ilave olunmuştur.]

2 - AE

3 - AE

4 diyü AE

5 öyle MK

6 onda AE

7 bilürdüm kim: bilürem ki MK

8 Fi'l-ḥaḳīḳa -AE

Ve cümle-i kerāmātındandur. Şeyḫüñ dört oġlı var idi. Kebīri Şeyḫ ʿAlī ve vasaṭı Şeyḫ ʿAbdu'r-raḥīm ve ednāsı Nūḥ Çelebi ve Mimī Çelebi. ʿAlī; şeyḫ ü vāʿiẓ, muḥaddiṯ ü müfessir oldı. ʿAbdu'r-raḥīm; müfessir, muḥaddiṯ, ʿābid ü ṣāliḥ oldı. Nūḥ Çelebi, ḳırḳ yıl nāsdan münḳaṭıʿ, murtāżdur, ehl-i ʿilm ve ehl-i faẓldur. Ve Mimī Çelebi, evā'ilinde gerçi hevā üzere idi, evāḫirinde zühd ü taḳvāda cümleye ġalebe eyledi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh ve ʿaleyhim ecmaʿīn.*

Monlā Toḳatī

İsmi maʿlūm olmamaġın taṣrīḥ olmadı. Amāsiyye'de müderris oldı[1] ve Toḳatlı Çelebi dimek ile maʿrūf idi. Sulṭān Süleymān'uñ evā'il-i salṭanatında vefāt eyledi. **[MK 161b]** ʿĀlim ü fāżıl[2] ve nāsdan münḳaṭıʿ idi. İnḳıṭāʿı bir mertebede idi ki celse-i ḫafīfe-i muṣāḥabetden elem çekerdi vaḥşet ü istiḥyāsından. Ve bi'l-cümle ʿālim-i Rabbānī idi.

Monlā Muṣliḥu'd-dīn Mūsā İbn Mūsā el-Amāsiyyevī

Merḥūm Sulṭān Bāyezīd Cāmiʿi'nde ḥāfiẓ-ı kütüb idi. Evvelā[3] ʿulemā-yı ʿaṣrından oḳıdı ṣoñra bilād-ı ʿAcem'e gitdi, ʿulemāsından oḳıdı baʿdehu bilād-ı ʿArab'a gitdi, ʿulemāsından oḳıdı ṣoñra ḥacc eyledi. Rūm'a geldi, Efḍal-zāde ḫıdmetine vāṣıl oldı baʿdehu taṣavvufa mā'il ve ḫaṭṭ-ı ʿaẓīme nā'il[4] oldı baʿdehu Amāsiyye'de teḳāʿüd idüp ders **[AE 133b]** ü iftāya meşġūl oldı ve ṣıbyāna daḫı taʿlīm iderdi. Berekātu'llāhdan arżda bir bereket idi. Selīmü'ṭ-ṭabʿ, ḥalīmü'n-nefs, mütedeyyin ü müteverriʿ, marżiyyü's-sīret, ṣaḥīḥü'l-ʿaḳīde ʿulūmdan ḥaẓẓ-ı vāfiri var idi. Ḫuṣūṣan ḥadīṯ ü tefsīrde, uṣūlde ve fürūʿda ḫod cebel-i ʿaẓīm idi. Fıḳh naṣb-ı ʿaynī mertebesinde idi. Fürūʿdan bir mes'ele mevcūd ola daḫı bunuñ ḫāṭırında bi'l-fiʿl mevcūd olmamaḳ ender-i nādir[5] idi ve fıḳhuñ böyle müstaḥżırı daḫı ender-i nādir[6] idi. Fıḳhdan bir metn te'līf eyledi. Mütūn-ı meşhūreden anda on metn cemʿ eyledi ve zevā'id ü mükerrerātını ḥaẕf idüp tertībinde ṭarīḳ-i

1 olmadı // oldı: Amāsiyye'de müderris idi AE
2 ʿĀlim ü fāżıl: fāżıl idi AE
3 - AE
4 mā'il MK
5 ender-i nādir: andan nādir MK
6 ender-i nādir: andan ziyāde MK

ḥasen iḫtiyār eyleyüp "*Maḫzenü'l-Fıḳh*" diyü ad virdi ve ʿibārātına şerḥ yazdı, otuz cüzʾ vardur. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyhi raḥmeten vāsiʿaten.*[1]

Monlā Muʿīd-zāde el-Amāsiyyevī

İsmi ġayr-ı maʿlūmdur. Merḥūm ʿālim ü fāżıl ve müteverriʿ ü müteşerriʿ kimesne idi ve ʿulūmda **[MK 162a]** nās ile müşāreketi var idi. Ṣūfiyye meslegine sālik olup nāsdan münḳaṭıʿ, müstecābü'd-daʿvet kimesne idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*.

Monlā ʿAbdu'llāh Ḫʿāce

Köpricek nām[2] ḳaṣabada sākin olup ṭālibīne ders dirdi. Ol ʿaṣrda andan oḳımamış kimesne yoḳ idi. Nāsdan münḳaṭıʿ olup[3] hemān ʿibādete ve ifādeye meşġūl idi. Maḳbūlü's-sīret, maḥmūdü'ṭ-ṭarīḳat, mücābü'd-daʿvet idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*.[4]

Monlā Dedecik-zāde

Merḥūm ḳırāʾat-i ʿaşereye ḳādir idi ve ḳaṣaba-i Lādik'den idi. Nāsa ḳırāʾat-i ʿaşere taʿlīm iderdi. Ṣāliḥ ü ʿābid ü zāhid[5] ve nāsdan münḳaṭıʿ ve ʿayşdan ḳalīle ḳāniʿ ve ʿibādātını sāʾir umūrına māniʿ iderdi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*.[6]

Monlā İbn el-Ḳaffāl

Yaʿnī Kilitcioġlı dirlerdi.[7] Sinob'da sākin idi. ʿĀlim ü ʿābid, nāsa ḳırāʾat-i sebʿayı taʿlīm iderdi. Mübārekü'n-nefs ve marżiyyü's-sīret kimesne idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[8]

Monlā Ṣādıḳ Ḫalīfe el-Maġnisavī

ʿİlm-i ḳırāʾatda māhir, ṣāliḥ ü ʿābid ü zāhid kimesne idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*.[9]

---

1 *Raḥmetu'llāhi // vāsiʿaten: Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.* MK
2 - AE
3 ṭālibīne // olup -AE
4 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*: *Raḥimehu'llāh.* AE
5 ü zāhid -MK
6 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.* -MK
7 - AE
8 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh: Raḥimehu'llāh.* AE
9 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*: *Raḥimehu'llāh.* AE

Monlā Meḥemmed İbn el-Ḥācī Ḥasan

ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıdı, taḥṣīl-i **[AE 134a]** ʿulūm eyledi daḫı İstanbul'da Vezīr Maḥmūd Paşa Medresesi'ne müderris oldı. Ẕekiyyü'ṭ-ṭabʿ ve ʿulūm-ı ʿaḳliyyede ıṭṭılāʿı var idi lākin zīnete mā'il ve refāhiyyet-i ʿayş ṭarīḳ-i tedrīse ḥā'il olup ḳażāya rıżā gösterüp baʿżı yirlere ḳāḍī oldı. Sulṭān Selīm ʿAcem'den gelürken bu Kütāhiyye ḳāḍīsi iken baʿżı fāḫire[1] libās ile Sulṭān Selīm'i selāmlayup Sulṭān Selīm gördi ki giydügi libās **[MK 162b]** faḳr ilbāsı degül, ümerā libāsı[2] hemān buña beglük virür. Ḥattā beg iken vefāt eyledi. Merḥūm saḫī ve ḫulḳ-ı ḥasen ṣāḥibi idi. Ve tevārīḫ ü muḥāżarāt u inşāda māhir idi.

Monlā Meḥemmed Paşa

Sulṭān Bāyezīd ḫ̔ācesi Muʿarrif-zāde'nüñ torunı idi. ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup taḥṣīl-i ʿulūm eyledükden ṣoñra İstanbul'da Ḳalender-ḫāne Medresesi'ne müderris oldı baʿdehu Edrine'de Çifte Medresesi'ne müderris oldı daḫı Sulṭān Selīm devrinde nişāncı oldı baʿdehu vezīr olup vezāreti ḥālinde vefāt eyledi. Merḥūm ṭabʿ-ı vaḳḳād ve ẕihn-i naḳḳād ṣāḥibi idi. Ve ḥüsn-i tedbīre ḳādir olmaḳ ile merḥūm Sulṭān Selīm vezīr eyledi daḫı tāze iken vezāretde vefāt eyledi.

Monlā ʿĪsā Paşa

ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup taḥṣīl-i ʿilm eyledi baʿdehu İstanbul'da Dāvūd Paşa Medresesi'ne ve baʿdehu Edrine'de Çifte'ye müderris oldı baʿdehu nişāncı oldı baʿdehu nice vilāyete beg olduḳdan ṣoñra Şām Beylerbegi'si oldı. Şām'da iken[3] vefāt eyledi. Merḥūm ʿulūm-ı şettāya ʿālim idi. Zamān-ı emāretinde müṭālaʿasını terk eylemezdi. ʿAḳl-ı selīm ve ṭabʿ-ı müstaḳīm ṣāḥibi idi ve ʿaḳlı vāfir umūrında müdaḳḳiḳ ü müdebbir idi. Bir kimesne eger bir ḥīle vü ḫudʿa iderdi, her ne maḳūle muḥīl ve muḫādiʿ ise ḥīlesi ẓāhir olurdı.

---

1 - MK
2 faḳr // libāsı: libāsıdur ümerāsı AE
3 Şām'da iken: ve AE

Monlā Nihānī

İsmi Nihānī olduġıçün maʿlūm olmadı. Ekābirden **[AE 134b]** birinüñ muʿtaḳı idi. Ḥālet-i ṣaġīrinde mebānī-i ʿulūmı tekmīl idüp efāżıl-ı ʿulemā ḫıdmetine vāṣıl oldı.[1] Monlā Meḥemmed İbn el-Ḥācī Ḥasan ḫıdmetine vāṣıl oldı. Evvelā[2] monlā-yı mezbūruñ İstanbul'da binā **[MK 163a]** eyledügi medreseye müderris oldı baʿdehu İsḥāḳiyye-i Üsküb'e[3] baʿdehu İstanbul'da Muṣṭafā Paşa binā eyledügi medreseye müderris oldı baʿdehu tedrīsi terk idüp Ḥicāz'a müteveccih oldı, ḥacc eyledi. Mekke-i Mükerreme'de[4] ṭoḳuz yüz yigirmi altı tārīḫinde vefāt eyledi. Baʿż-ı aṣḥābından rivāyet olındı ki ḳaçan ki Mekketu'llāh'da marīż ve ṣāḥib-firāş ve cümle gizlü rāzı[5] fāş oldı, ḳaçan ki manṣıb hevāsına ʿömrini ṣarf idüp ebvāb-ı uḫreviyyeden bir fetḥ-i bāb naṣīb olmayup ḳış güninde esen bād-ı ṣabā gibi cümle hebā olduġına nādim ve ṣıḥḥat bulursa evḳātını ما خلق لديه ṣarfa ʿāẓim oldı. Lākin ﴿وَلَوْ رُدُّوا لَعَادُوا لِمَا نُهُوا عَنْهُ﴾[6] Merḥūm ʿālim ü fāżıl, fāṣıl-ı beyne'l-ḥaḳḳ ve'l-bāṭıl idi. Cemīʿ-i ʿulūmda müşāreketi var idi. Fārsī ve ʿArabī ve Türkī naẓm u neṯrde çoḳ eṯeri var idi.

Monlā Ḥaydar

Merḥūm Ḫayālī Çelebi'nüñ ḳarındaşı oġlıdur, vālidesi daḫı Āl-i Fenārī'dendür. Meḥemmed bin[7] Meḥemmed Şāh'uñ ḳızıdur. Merḥūm ʿulemā-yı ʿaṣrından oḳıyup baʿdehu Monlā Seyyidī Muḥammed el-Ḳocavī Edrine'de Dārü'l-Ḥadīṯ'de iken ḫıdmetine vāṣıl oldı ve muʿīdi olup *Muṭavvel'* i bi't-tamām oḳurdı. Ve Monlā Ḥaydar ḥaḳḳında "Benden *Ṣaḥīḥ-i Buḫārī*'yi oḳıdı." diyü ḥikāyet iderdi, diyü rivāyet olınur.[8] Baʿdehu Mıṣr'a vardı, ʿulemāsından ḥadīṯ ü tefsīr ve uṣūl u fürūʿ oḳıdı baʿdehu Rūm'a geldükde Burūsa'da Sulṭān Meḥemmed tevliyeti virildi ve baʿdehu Burūsa'da[9]

---

1 ʿulemā // oldı: ʿulemādan MK
2 oldı. Evvelā: olup AE
3 İsḥāḳiyye-i Üsküb'e: İsḥāḳiyye'ye ṣoñra Üsküb'e MK
4 Mekke-i Mükerreme'de: Mekke'de AE
5 evzār AE
6 Kur'ân-ı Kerîm, En'âm Sûresi, 6/28, "*Geri gönderilseler bile, yine kendilerine yasaklanan şeylere döneceklerdir.*"
7 Meḥemmed bin -AE
8 diyü // olınur. -MK
9 - MK

Orḫān Ġāzī[1] tevliyeti virilüp evāḫir-i salṭanat-ı Sulṭān Selīm'de vefāt eyledi. Merḥūm cemīlü'ṣ-ṣūret ve maḥmūdü'ṭ-ṭarīḳat ve **[MK 163b]** leẕīẕü'ṣ-ṣohbet ve nāşirü'l-maʿrife idi.[2] Ve ʿArabī naẓm u neṡrde māhir ve miṡli nādir ve ser-ḳalemden ḳaṣā'idi-i ʿArabiyye inşādına ḳādir idi. Merḳadı nūr, celīsi **[AE 135a]** ḥūr ola. Āmīn. [3]جاعل الظلمات والنور بحرمة افضل من في القبور

Monlā Ḫıżır Şāh İbn el-fāżıl Monlā Meḥemmed bin el-Ḥācī Ḥasan

ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup taḥṣīl-i ʿilm eyledi baʿdehu Müftī ʿAlī Çelebi[4] el-Cemālī'ye muʿīd oldı baʿdehu vālidi el-Ḥācī Ḥasan-zāde[5] Medresesi'ne müderris oldı. Ḳażā semtine müteveccih olup ḳaṣabāt-ı Rūmili'nde çoḳ yire ḳāḍī olup ḳażāda iken[6] vefāt eyledi. Merḥūm selīmü'n-nefs idi. Cīrānı efʿāl u aḳvālinden ḳaṭʿan[7] müte'eẕẕī olmamış idi. *Raḥimehu'llāh*.[8]

Monlā Maḥmūd İbn Kemāl

Ṭabīb-i ḥāẕıḳ idi. Aḫīcān dimek ile mülaḳḳab, Aḫī Çelebi dimek ile meşhūrdur. Babası Kemālü'd-dīn[9] ḳaṣaba-i Tebrīz'den idi. Bilād-ı Rūm'a gelüp ṭabīb-i ḥāẕıḳ oldı. Ḳasṭamonı pādişāhı olan İsmāʿīl Beg'e müntesib idi. Ḳaçan İsmāʿīl Beg vilāyetini Sulṭān Meḥemmed'e temlīk eyleyüp kendüsi Rūmili ṭarafına müteveccih olduḳda Mevlānā Maḥmūd daḫı İstanbul'da Maḥmūd Paşa Çārsūsı'nda bir ṭabīb dükkānı açdı. Ḥaẕāḳatından ḫalḳ müteveccih olup çoḳ māl cemʿ eyledi. Bir ev ṣatun alup anda sākin oldı ve anda vefāt eyledi.

Sulṭān Meḥemmed ḥekīm-başı itmek istedi. Ḳabūl eylemeyüp "Ḥürr iken kendümi ʿabd mı ideyin?" diyü cevāb virdi. Baʿde vefātihi veledi, Ḥekīm Sulṭān[10] Ḳuṭbü'd-dīn'e ve Ḥekīm İbn el-Müẕehheb'e ḫıdmet eyleyüp ʿilm-i ṭıbbı bi-kemālihi taḥṣīl ü tekmīl eyledi. Ḥattā Sulṭān Meḥemmed

1 - AE
2 - AE
3 *Cāʿil // fi'l-ḳubūr* - MK "Aydınlık ve karanlığı kılana, kabirlerin içinde en faziletli olanın hürmetine."
4 - MK
5 el-Ḥācī Ḥasan-zāde: el-Ḥācī Ḥasan AE
6 - AE
7 - MK
8 - MK
9 Kemāl MK
10 - AE

Ḫān[1] İstanbul'da binā eyledügi Dārü'ş-Şifāsı'na re'īs eyledi baʿdehu Sulṭān **[MK 164a]** Bāyezīd sarāy ḥekīmlerine ilḥāḳ eyledi baʿdehu maṭbaḫ emīni eyledi ve ḫıdmetinden şākir oldı.

Mizācına muvāfıḳ eṭiʿme iḥżār iderdi, bu münāsebet ile muṣāḥib daḫı oldı. Bunuñ üzerine nice zamān dā'im olup ʿizz ü cāh taʿbīr olınandan ziyāde ve ḫadem ü ḥaşem ve māl u menāl fevḳa'l-ʿāde idi. Ṣoñra vüzerā ḥased idüp baʿżı ʿazlini icāb ider nesne isnād eyleyüp maʿzūl itdürdükden ṣoñra pādişāhuñ **[AE 135b]** mizācına żaʿf ʿārıż olmaḳ ile yine maṭbaḫ emīni eylediler. Ṣoñra ḥekīm-başı oldı ve bunuñ üzerine dā'im olup devlet ü ʿizzet ve ṣavlet ü ḥaşmet ile ḫaylī zamān geçinüp Sulṭān Selīm serīr-i salṭanatına cülūs eyledükde maʿzūl idüp bir müddet maʿzūl ṭurup ṣoñra yine ḥekīm-başı eyleyüp kendüye muṣāḥib idinüp meyl-i ʿaẓīm eyledi. Ṣoñra Sulṭān Süleymān pādişāh oldukda yine[2] maʿzūl eyledi ve baʿdehu yine ḥekīm-başı eyledi. Ṣoñra ṭoḳuz yüz otuz tārīḫinde sefer-i Ḥicāz ile mücāz olup baʿde'l-ḥacc Mıṣr'da vefāt idüp Ḥażret-i İmām Şāfiʿī ḳabri yanında defn olındı. Vaḳt-i vefātında sinni ṭoḳsan altı idi. Ve mizācı ziyāde ḳuvvet üzere idi ve bir dişi düşmemiş idi. Allāhu Teʿālā raḥmetini ziyāde ve ḳabrini nūr ile ziyāde eyleye.[3]

Monlā Maḥmūd Bedrü'd-dīn eṭ-Ṭabīb

Hüdhüd dimekle mülaḳḳabdur. ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıdı baʿdehu[4] Monlā Muʿarrif-zāde ḫıdmetine vāṣıl oldı. ʿİlm-i ṭıbba meyli ṭabʿında ġālib olup Ḥekīm Muḥyi'd-dīn'den oḳıyup baʿdehu dārü's-salṭanat **[MK 164b]** ḥukemāsından oldı. Merḥūm ʿālim ü ṣāliḥ, marżiyyü's-sīret ve maḥmūdü'ṭ-ṭarīḳat idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyhi raḥmeten vāsiʿaten*.[5]

1 - MK
2 - MK
3 - AE
4 - AE
5 *Raḥmetu'llāhi // vāsiʿaten.* - AE

VE MİN-MEŞĀYİḪİ FĪ-ZEMĀNİHİ[1]

Şeyḫ Naṣūḥ eṭ-Ṭosyavī[2]

Bir recül-i ʿālim ü ṣāliḥ, ḥāfiẓ-ı *Ḳur'ān-ı ʿAẓīm* idi.[3] Ḫaṭṭı ḥüsn ve şiʿri daḫı aḥsen idi. Zeynī ṭarīḳına sülūk idüp Şeyḫ Tācü'd-dīn-i Ḳaramanī ḫıdmetine vāṣıl oldı ḥattā yanında mertebe-i irşāda yitişüp Şeyḫ Ṣafiyyü'd-dīn vefāt eyledükde zāviyesinde ḳā'im-maḳāmı olup[4] irşād eyledi. Ṭoḳuz yüz yigirmi dört tārīḫinde vefāt itmişdür. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[5]

eş-Şeyḫ Meḥemmed

Aḫī Şūrā dimekle maʿrūfdur. ʿĀrif-i bi'llāh ve ṣıfātu'llāh[6] ve ṣāḥib-i istiġrāḳ idi. Ṭarīḳ-i taṣavvufı Aḳşemsü'd-dīn oġlı Şeyḫ Fażlu'llāh yanında tekmīl eyledi. Ġanī vü faḳīr, emīr ü vezīr cümlesi yanında bir idi. Baʿżı kimesne baʿżı gicede meclisine ḥāżır olurdı ki evvel ḥużūrı idi, şeyḫ emri ile çerāġı söyündürürlerdi. Hemān çerāġ ki söyündi, muttaṣıl **[AE 136a]** ẕikru'llāha iştiġālde iken baʿż-ı lemeʿāt-ı envār ẓāhir olurdı. Bir zamāndan ṣoñra birçok daḫı ẓāhir olurdı. Her biri bir ṣūretde eṭvār-ı ʿacībe ve elvān-ı ġarībe ile ki ʿaḳllar çāk olurdı. Ṭālibüñ evvel geldüginde bu ḳadar nesneler gösterürdi, müdāvemetde neler görse gerekdür. Bir gün aṣḥābına eyitdi:[7] "Yaḳında bañа insilāḫ ḥāṣıl olsa gerekdür. Üç günden ṣoñra beni yoḳlayasuz. Eger bedenümde[8] intifāḫ görürseñüz beni ziyāce örtesüz ve illā bañа degmeyesüz, ḳoya gidesüz." didi. Ol zamānda yanında olanlar ḫaber virdiler ki "Üç günden ṣoñra **[MK 165a]** gördük, intifāḫ üzere bulduḳ."[9] Şeyḫ-i mezbūruñ kerāmātına müteʿalliḳ aḥvāli çoḳdur. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[10]

---

1 Ve min // zemānihi: Sulṭān Selīm-i ʿAtīḳ zamānında olan meşāyiḫdür AE
2 Ṭarsusī MK
3 - AE
4 - AE
5 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.* -MK
6 - MK
7 - AE
8 -MK
9 ziyāce örtesüz ve illā bañа degmeyesüz, ḳoya gidesüz." didi. Ol zamānda yanında olanlar ḫaber virdiler ki "Üç günden ṣoñra gördük, intifāḫ üzere bulduḳ.": beni ḥayāt eyleyesüz ve illā tükeli degmeyesüz, gidesüz." didi. Ol zamānda yanında ḥāżır olan ḫaber virür ki "Ḥiss u ḥareket u ʿalāmet yoḳ yaturdı, üç günden ṣoñra intifāḫ AE
10 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*: *Raḥimehu'llāh.* AE

eş-Şeyḫ Muḥyi'd-dīn Meḥemmed

Ebū Şāme dimek ile maʿrūfdur. Ḳasṭamonı'ya ḳarīb bir ṭaġda tavaṭṭun eyledi. Bir zāviye yapup nāsdan münḳaṭıʿ olup sālikīnüñ terbiyetine meşġūl oldı.[1] ʿĀbid ü ẓāhid ve müteverriʿ idi, işrāf-ı ḫavāṭırı çoḳ idi.[2] *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*

eş-Şeyḫ ʿAbdu'r-raḥīm

Ḥācī Çelebi dimek ile meşhūrdur. Evvelā Sinān Paşa'dan taḥṣīl-i ʿilm eyledi baʿdehu Ḫˇāce-zāde'den[3] oḳıdı. Yanlarında maḳbūl olup terbiyetlerine muḳārin oldı. Ṣāḥib-i kitāb vālidinden rivāyet ider ki "Ḫˇāce-zāde, merḥūm şeyḫ-i mezbūrı ve Ġıyāṡü'd-dīn ki Paşa Çelebi dimek ile meşhūrdur, bu ikisini daḫı faẓl ile ẕikr iderdi ve bunlara faẓl ile eyledügi şehādeti ṭalebesinden āḫer ḥaḳḳında eylememişdür." didi. Baʿdehu mezbūr Ḥācī Çelebi[4] taṣavvuf ṭarīḳine sālik olup Şeyḫ ʿĀrif-i bi'llāh Şeyḫ Muḥyi'd-dīn-i İskilibī ki Şeyḫ Yavṣı dimek ile mülaḳḳabdur, anuñ ḫıdmetine vāṣıl ve yanında derecāt-ı ʿaliyyeye nā'il oldı. Şeyḫ Muṣliḥu'd-dīn-i Sirozī vefāt eyledükde şeyḫinüñ zāviyesine irşād içün oturdı. Mürīdlerinden çoḳ kimesneyi terbiyet eyledi ve bi'l-cümle ʿilm ile ʿamel faẓīletini cemʿ eyledi. Ẕekiyyü'ṭ-ṭabʿ idi. ʿArabiyyede ve ʿulūm-ı ʿaḳliyyede ve ʿulūm-ı ḥikemiyyede māhir idi. Ve ḥüsn-i ḫaṭṭ ile maʿrūf ve bi'l-cümle **[AE 136b]** maʿārif-i ṣūfiyyede āyet-i kübrā idi. Ṭoḳuz yüz ḳırḳ dört tārīḫinde vefāt eyledi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.* **[MK 165b]**

eş-Şeyḫ Muḥyi'd-dīn Muḥammed bin el-Mevlā Bahā'ü'd-dīn

Bahā'ü'd-dīn-zāde dimekle meşhūrdur. Merḥūm tāzeliginde ṭalebe-i ʿilmden idi. Evvelā vālidinden oḳıdı baʿdehu Ḫaṭīb-zāde'den ve baʿdehu Monlā[5] Muṣliḥu'd-dīn-i Ḳasṭalānī'den ve baʿdehu[6] Sulṭān Bāyezīd ḫˇācesi Muʿarrif-zāde'den oḳıdı. Taḥṣīl-i ʿilm eyleyüp baʿdehu ṭarīḳ-i taṣavvufa sālik, Şeyḫ Muḥyi'd-dīn-i İskilibī ki Şeyḫ Yavṣı dimek ile maʿrūf, anuñ[7]

1 meşġūl oldı. -AE
2 - AE
3 Baʿdehu Ḫˇāce-zāde'den: Ve Ḫˇāce-zāde'den daḫı AE
4 mezbūr // Çelebi - AE
5 - AE
6 ve baʿdehu: baʿdehu pādişāh AE
7 Şeyḫ Muḥyi'd-dīn// anuñ: olup Şeyḫ Yavṣı ḥażretleri MK

ḫıdmetine vāṣıl olup yanında maʿarīf-i ṣūfiyyeyi tekmīl eyledükde irşād ile işāret[1] eyledi. Bir zamān vaṭanı olan Balıkesrī'de sākin olup baʿdehu İstanbul'a geldi. Şeyḫüñ zāviyesinde Şeyḫ ʿAbdu'r-raḥīm el-Mü'eyyed'i şeyḫ eyledi. Vefāt eyledükde Bahā'ü'd-dīn-zāde şeyḫ olup ṭālibīnden çoḳ kimesne terbiyet eyledi.

Merḥūm ʿālim ü fāżıl ü zāhid ve ṣāḥib-i veraʿ idi. Ve ḥudūd-ı şerʿiyyede mülāzım ve ādāb-ı ṭarīḳatı mürāʿī idi. Ve bi'l-cümle ʿulūm-ı ʿaḳliyye vü naḳliyyede māhir ve ḥadīṯ ü tefsīre bilā-reviyyet ḳādir idi.

İmām-ı Aʿẓam'uñ *Fıḳh-ı Ekber*'ine şerḥi vardur, ʿilm-i kelām ile ʿilm-i taṣavvuf ṭarīḳini beyān[2] eylemişdür. Ve daḫı taṣavvufdan çoḳ risālesi vardur. Ve Müftī ʿAlī el-Cemālī marīẓ olup kütüb-i fetvāya ḳādir olmayup "Kendü maḳāmına fetvāya bir kimesne iḳāmet eyle." didiler. Mezbūr Şeyḫ Bahā'ü'd-dīn-zāde'yi faḳāhetine ve veraʿ u taḳvāsına iʿtiḳād u iʿtimādı olmaġın yirine iḳāmet eyledi.

Ṣāḥib-i kitāb eydür: "Benüm ile şeyḫ-i mezbūr ortasında bir ḥādiṯe-i ġarībe vāḳiʿ oldı. Ben Ṯemāniyye'den birinde müderris idüm. Vāḳıʿamda gördüm, Ḥażret-i Resūlu'llāh *ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem* Medīne-i Münevvere'den **[MK 166a]** bana bir tāc hediyye göndermiş. Bu vāḳıʿayı ṯülüṯ-i āḫirde gördüm. Ol zamānda *Tefsīr-i Ḳāḍī Beyżāvī*'ye müṭālaʿa iderdüm. Uyandum, ḳalḳdum yine müṭālaʿaya şürūʿ eyledüm. Ṣabāḥ oldı, ṣalāt-i fecri edā eyledüm. Otururdum, bir kimesne geldi, eyitdi: **[AE 137a]** 'Şeyḫ Bahā'ü'd-dīn-zāde size selām eyledi ve 'Bu gice gördügi vāḳıʿa mübārek vāḳıʿadur, inşā'allāhu teʿālā[3] ʿan-ḳarīb İstanbul ḳāḍīsi olurlar.' didi." diyü söyledi. Ben ḫod meẕkūr[4] vāḳıʿayı gördükden ṣoñra bu selām getüren kimesneden ġayrı bana bir ferd gelmedi idi.[5] Ben de bildüm ki bu selām getüren kimesne şeyḫden gelüp[6] bu şeyḫ-i mezbūruñ keşf ü kerāmātındandur. Birḳaç günden ṣoñra mezbūr şeyḫe vardum, bu vāḳıʿayı ẕikr eyledüm. 'Neʿam, bunuñ taʿbīri budur.' didi. Ben daḫı 'Ḳażāyı ṭaleb eylemezüm.'

1 ile işāret - MK
2 ṭarīḳini beyān: ṭarīḳatini siyāk AE
3 - AE
4 mezbūr AE
5 - MK
6 bu // gelüp -AE

didüm, eyitdi: 'Gerçek sen ṭaleb eylemezsin, sañа ṭālib olurlar[1] ammā ṣaḳın redd eyleme.' didi. Benüm ḳażāyı ḳabūl eyledügüm esbābuñ birisi daḫı budur." didi.

Hem merḥūm, Vezīr İbrāhīm Paşa zamānında baʿż-ı kelimāt-ı ḥaḳḳı ketm eylemeyüp söyledükde merḥūm vezīr ḫaylī mükedder oldı. Ḥattā şeyḫden ḫavf eylediler ki şeyḫe vezīrüñ bir żararı yitişe diyü. Baʿż-ı eḥibbāsı bi-ṭarīḳi'n-naṣīḥat bu maḳūle żarar iḥtimāli olan maḥalde "Kelime-i ḥaḳ-dan sükūt evlā degül mi ola?"[2] didiler. Merḥūm şeyḫ eşedd inkārla[3] inkār idüp maḥallinde "Kelime-i ḥaḳḳı söylerem, sükūt iḥtimāli yoḳdur. Nihāyet bañа ḳādir olduḳları üç emrdür. Eşeddi ḳatldür ve baʿdehu ḥabsdür, ṣāliṣi **[MK 166b]** nefy-i ʿani'l-beleddür. فمرحبا بها[4] ḳatl ise şehādetdür, ḥabs ise ʿuzlet u ḫalvetdür, bu ikisi kendü ṭarīḳümüzdür. Ṣāliṣi nefydür, bu daḫı[5] hicretdür. Hicret ḫod Ḥażret-i Risālet *ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem*'e[6] vāḳiʿ oldı. Bunda nice meṣūbāt-ı ʿużmā vardur." diyü cevāb virdi.

Ve bi'l-cümle seyf-i ḥaḳḳ, fī-sebīli'llāh mücāhid-i muṭlaḳ idi. Ṭoḳuz yüz elli bir tārīḫinde ḥacca gitdi. Geldükde Ḳayṣeriyye'de vefāt eyleyüp şeyḫi-nüñ şeyḫi Ḥażret-i Şeyḫ İbrāhīm el-Ḳayṣerī el-Tennūrī yanında defn olındı.

eş-Şeyḫ Muṣliḥu'd-dīn

Merḥūm Ḫʿāce-zāde Muṣliḥu'd-dīn dimek ile maʿrūfdur. Evvelā[7] baʿż-ı ʿulūmı oḳıyup ṣoñra Şeyḫ Ḥācī Ḫalīfe ḫıdmetine vāṣıl olup ʿilm-i taṣavvufı yanında tekmīl eyleyüp irşād ile icāzet virüp Şeyḫ Ṣafiyyü'd-dīn **[AE 137b]** vaṣiyyet eyleyüp vefātından ṣoñra şeyḫ zāviyesine oturup şeyḫ ve[8] ḳā'im-maḳām-ı şeyḫ oldı. Baʿdehu Şeyḫ Naṣūḥ'dan ötüri[9] zāviyesini terk eyledi ve nāsdan münḳaṭıʿ olup kendü nefsine meşġūl oldı. Merḥūm ḫużūʿ u ḫuşūʿ üzere edīb ü mehīb ve vaḳūr u ṣabūr ʿazīz idi. Vecd ü istiġrāḳ āṣārı yüzinde

1 ṭālib olurlar: bilā-ṭaleb virilür AE
2 - AE
3 eşedd inkārla: eşedd ile MK
4 "O'ndan gelene razı olarak."
5 Ṣāliṣi // daḫı: nefy ise MK
6 Hicret // sellem'e: Ḥażret-i Risālet'e AE
7 - AE
8 tekmīl // şeyḫ ve: irşād ile icāzet virüp vefātından ṣoñra şeyḫi zāviyesinde oturup MK
9 ötüri: oḳıdı AE

müşāhed idi. Ṣoñra Ḳuds-i Şerīf'e riḥlet eyleyüp Ḳuds'de ṭoḳuz yüz otuz[1] tārīḫinde vefāt eyledi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[2]

eş-Şeyḫ Muṣliḥu'd-dīn Muṣṭafā

Muʿallim-zāde dimek ile meşhūrdur. ʿUlūm-ı ẓāhirede māhir ve ḥāfiẓ-ı Ḳur'ān,[3] sebʿaya belki ʿaşereye ḳādir idi. Baʿdehu taṣavvufa rāġıb olup ve Şeyḫ Ḥācī Ḫalīfe ile ve Şeyḫ İbnü'l-Vefā ile muṣāḥabet eyleyüp Şeyḫ Naṣūḥ buña irşād ile icāzet virdi ve **[MK 167a]** ḳā'im-maḳām eyledi. Merḥūm edīb ü lebīb ve vaḳūr u ṣabūr, bāṭını ve ẓāhiri ṭāhir ve mücāhede ve riyāżetde māhir bir ʿazīz idi. Ḳırḳ yıl terāvīḥi ḫatm-i şerīf ile ḳılup ṭoḳuz yüz ḳırḳ tārīḫinde vefāt eyleyüp raḥmet-i Raḥmān'a ve ḥūr u ġılmāna mülāḳī oldı.

eş-Şeyḫ Nebī Ḫalīfe

Şeyḫ Ḥācī Ḫalīfe ḫıdmetine vāṣıl olup anuñ yanında ṭarīḳ-i taṣavvufı tekmīl eyleyüp Şeyḫ vefāt eyledükden ṣoñra evine mülāzemet eyleyüp kendü nefsinüñ ıṣlāḥına meşġūl oldı. ʿĀbid ü zāhid, naḳī vü taḳī[4] idi. Ṣāḥib-i kitāb eydür: "Ben çoḳ muṣāḥabet eyledüm, edebe muḫālif bir vaṣfını görmedüm. ʿAdūsı daḫı olsa ẕikr-i bi'l-ḫayr iderdi. Meclisinde yaramazlıḳ ile kimesne ẕikr olınduġına rāżī degül idi." Burūsa'da ṭoḳuz yüz ḳırḳ tārīḫinde vefāt eyledi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*

eş-Şeyḫ Muḥyi'd-dīn el-Esved

Yaʿnī Ḳara Muḥyi'd-dīn'dür. Taṣavvufı Şeyḫ[5] Ḥācī Ḫalīfe merḥūmdan aḫẕ eyledi ve anuñla muṣāḥabet eyledi. ʿĀrif ü ʿābid ü zāhid kimesne idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[6]

eş-Şeyḫ Luṭfu'llāh

Taṣavvufı bu daḫı Şeyḫ Ḥācī Ḫalīfe ḥażretlerinden aḫẕ **[AE 138a]** eyledi. ʿĀbid ü zāhid ve naḳī vü taḳī[7] idi. Burūsa'da imām idi. ʿĀḳıbet[8] Burūsa'da vefāt eyledi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyhi raḥmeten vāsiʿaten.*[9]

---

1 ṭoḳuz yüz otuz: ṭoḳuz yüz otuz beş MK [Bu tarih, Muharrem Tan (*age,* s. 314) ve Muhammet Hekimoğlu'nda (*age,* s. 686) " Dokuz yüz otuz senesi civarında" şeklinde yer almaktadır.]

2 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh. -MK*

3 ḥāfiẓ-ı Ḳur'ān: ḥāfiẓ ve ḳırā'ata ḳādir AE

4 naḳī vü taḳī: taḳī vü naḳī AE

5 - MK

6 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.* -MK

7 naḳī vü taḳī: taḳī vü naḳī AE

8 Ve hem AE

9 *Raḥmetu'llāhi // vāsiʿaten: Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.* MK

eş-Şeyḫ Emīr ʿAlī İbn Emīr Ḥasan

Merḥūm Seyyid Celālü'd-dīn-i Kurlānī[1] evlādından idi ki ṣāḥibü'l-*Kifāye* şāriḥu'l-*Hidāye*'dür. Babası Burūsa'da medfūn olan Seyyid Muḥammed-i[2] Buḫārī ki Emīr Sulṭān dimek ile maʿrūfdur, anuñ terbiyeti ile ḥāṣıl olmışdur. Ve Şeyḫ Emīr ʿAlī daḫı ʿulemā-yı ʿaṣrından oḳıdı ʿAlā'ü'd-dīn-i Fenārī gibi Monlā Meḥemmed bin el-Ḥācī Ḥasan gibi. **[MK 167b]** Baʿdehu Burūsa'da Ḥamza Beg Medresesi'ne müderris oldı yevmī yigirmi aḳçe ile baʿdehu yevmī[3] otuz aḳçe vaẓīfe ile teḳāʿüd olup ṣūfiyye ṭarīḳine sülūk eyledi baʿdehu Ṭosyevī Şeyḫ Naṣūḥ bunı irşād içün taʿyīn eyledi. Şeyḫ Tācü'd-dīn Zāviyesi'nde olurdı ve anda ṭoḳuz yüz ḳırḳ tārīḫinde raḥmet-i Ḥaḳḳ'a vāṣıl ve murādāt-ı uḫreviyyesi ḥāṣıl[4] oldı. Merḥūm ẓāhir ü bāṭını müzeyyen ü mücellā, āyīne-i ḳalbi maʿārif-i İlāhiyye ile muḥallā[5] idi. Ve şīme-i ḥasene ve kelimāt-ı dürer-bārī merġūbe ve müstaḥsene ṣāḥibi[6] idi. Muḥibb-i fuḳarā vü ṣuleḥā ve fi'ṣ-ṣabāḥ ve'l-mesā mülāzım-i cemāʿat idi. Allāhu Teʿālā rūḥ-ı revānını şād ve ʿaẕāb-ı dūzaḫdan āzād ide.

eş-Şeyḫ Monlā Ḫıżır Beg

Merḥūm Ḫıżır Beg oġlı Aḥmed Paşa'nuñ oġlıdur. Babası yanında terbiyet ve taḥṣīl-i fażīlet eyledükden ṣoñra Burūsa'da otuz aḳçe ile Murādiyye müderrisi olup efāżıl-ı ṭalebe yanında faẓīlet-i ʿilmiyye taḥṣīl eylediler. Ṣoñra ṭarīḳ-i taṣavvufa sülūk idüp İstanbul'da medfūn olan Şeyḫ Aḥmed-i Buḫārī ḫıdmetine vāṣıl oldı. Ṭarīḳ-i taṣavvufı andan taḥṣīl ve tehẕīb-i aḫlāḳı tekmīl eyledi. Edeb ü vaḳār ve heybet ü sükūn ṣāḥibi idi. Ḥudūd-ı şerʿī dāʿī[7] ve ādāb-ı ṭarīḳatı rāʿī idi. Ṭoḳuz yüz yigirmi üç tārīḫinde vefāt eyledi. Ana firdevs cennet içre[8] mekān ola, ḥūr celīs[9] bel ġılmān.

---

1 - MK
2 - MK
3 - MK
4 ve murādāt-ı // ḥāṣıl -MK
5 ve mücellā // muḥallā: ve müḥallā ḳalbi maʿārif-i İlāhiyye ile mücellā AE
6 - MK
7 - AE
8 - MK
9 celīs: li-celīs MK

eş-Şeyḫ Maḥmūd İbn ʿAlī en-Naḳḳāş

Lāmiʿī Çelebi maḫlaṣı ile maʿrūf, ʿilm-i ẓāhiri ve ʿilm-i bāṭını **[AE 138 b]** ile mevṣūfdur. Babası ʿAlī-i Naḳḳāş[1] Burūsa'dan idi. Emīr Timur geldükde mezbūr ʿAlī'yi oġlı Maḥmūd ile bile Māverāü'n-nehr'e iletdi. Anda naḳḳāşlıḳ ögrenüp diyār-ı Rūm'a geldükde naḳḳāşlıḳ[2] iḥdāṯı bundan ḳaldı. **[MK 168a]** Ve bir büyük oġlı daḫı var idi, ʿOṯmān nāmında. Ol[3] beglik semtine sālik olup ḥattā Dīvān-ı ʿĀlī'de ḥāfiẓ-ı defter oldı yaʿnī defter emīni oldı. Ammā Lāmiʿī Çelebi[4] ṣaġīresinde ʿilm taḥṣīline meşġūl olup ʿulemā ḫıdmetine vāṣıl oldı Monlā Aḫaveyn gibi Monlā Meḥemmed bin el-Ḥācī Ḥasan gibi. Bunlaruñ yanında taḥṣīl-i feżā'il eyledi. Baʿdehu[5] ṭarīḳat-ı ṣūfiyyeye sülūk idüp Şeyḫ Seyyid Aḥmed-i Buḫārī ḥażretlerinüñ yanında ṭarīḳat-ı ṣūfiyyeyi tekmīl eyleyüp kerāmāt-ı seniyye ve ʿavārif-i ḳudsiyyeye vāṣıl olup otuz beş aḳçe teḳāʿüd vaẓīfesi eylediler. Burūsa'da sākin olup ʿilme ve ʿibādete meşġūl[6] oldı. Merḥūm Türkī naẓm u inşāya mā'il idi. Naẓm u neṯrde ve inşāda kütüb-i keṯīresi vardur ki her biri bir dürr-i yek-dānedür ki ḫarrāṭ-ı zamān el urmamışdur ve miṯḳab-ı lisān anda dil yor[ma]mışdur.[7] Merḥūm ṭoḳuz yüz otuz sekiz tārīḫinde irciʿī nidāsını gūş idüp[8] āşiyāne-i cināna ṭayerāna cūş u ḫurūş eyledi. Ḳabrinde nūr lāmiʿi, āḫiretde ḥūr u ġılmān cāmiʿi ola. Āmīn.[9]

eş-Şeyḫ Seyyidī Ḫalīfe el-Amāsiyyevī

Sābıḳu'ẕ-ẕikr olan Ḥażret-i Şeyḫ Ḥabīb ʿÖmerī ve Ḳaramanī ḫulefāsındandur. Ve hem Amāsiyye'de merḥūm Şeyḫ Ḥabīb Zāviyesi'nde otururdı, anda vefāt eyledi. Merḥūm ʿābid ü zāhid ve taḳī vü naḳī, gündüz ṣā'im ve gice ḳā'im idi. Mevtine ḥāżır olanlardan mervīdür ki ḳable'l-vefāt maḳāmını cennetde gördi daḫı cānı ṭalebiydi ki[10] maḳāmına tīz vāṣıl ola. Ol ḳadar

1 Babası // Naḳḳāş: Ceddi ʿAlī AE
2 ögrenüp // naḳḳāşlıḳ: ögrendi. Diyār-ı Rūm'da naḳḳāş-eyer AE
3 Ve bir // ol: Ammā oġlı ʿOṯmān AE
4 - AE
5 eyledi. Baʿdehu: eyleyüp AE
6 müşteġil AE
7 ki ḫarrāṭ-ı // yor(ma)mışdur. -MK
8 - AE
9 - MK
10 cānı ṭalebiydi ki: cāy-i ṭalebiden ki AE

nāliş-i ḥazīn eyledi ki ḥāżirīn müte'essif[1] oldılar. Allāhu Te'ālā maḳṣūdına vāṣıl eyleyüp dīdārı ile żiyāfet eyleye.

eş-Şeyḫ 'Abdu'l-laṭīf

Şeyḫ Muṣliḥu'd-dīn, **[MK 168b]** İbnü'l-Vefā ṭarīḳinden idi. Şeyḫ 'Alī Dede, Şeyḫ[2] Vefā Zāviyesi'nde vefāt eyledükden ṣoñra Şeyḫ 'Abdu'l-laṭīf, Vefā'ya şeyḫ oldı. Merḥūm mecẕūb idi. Ṣaġīr ü kebīr ve ġanī vü faḳīr **[AE 139a]** yanında bir idi. Gāhī ġalebe-i ceẕbe eyledükde ṣayḥa-i 'aẓīme ile ṣayḥa idüp mużṭarib olurdı. *Raḥmetu'llāhi 'aleyh.*[3]

eş-Şeyḫ Ḥācī Ramażān

Ḳasṭamonı'da mutavaṭṭın idi. Sulṭān Süleymān'uñ evā'il-i salṭanatında vefāt eyledi. Merḥūm 'ālim ü 'āmil, taḳī vü naḳī, ḳā'im bi'l-leyl ve ṣā'im bi'n-nehār, münḳaṭı'an 'ani'l-ḫalḳi ila'llāhi'l-ġaffār idi. *Raḥmetu'llāhi 'aleyh.*

eş-Şeyḫ Sinān

Sūḫte Sinān dimekle meşhūr ve İstanbul'da mutavaṭṭın idi. Merḥūm 'ālim ü 'ābid ve ṣāliḥ ü zāhid idi. Ḫalḳdan münḳaṭı' olup tekmīl-i nefs ve terbiyet-i mürīdine müşteġil idi. Merḥūm Sulṭān Selīm Ḫān'uñ evāḫir-i salṭanatında intiḳāl eyledi. Allāhu Te'ālā mekānını ḳuṣūr[4] ve celīsini ḥūr eyleye.

---

1 nāliş-i // müte'essif: enīn-i ḥazīn idi ki ḥāżirīn müte'essif ü müte'essir AE
2 'Alī // Şeyḫ: İbn MK
3 *Raḥmetu'llāhi 'aleyh: Raḥimehu'llāhu te'ālā.* AE
4 - MK

EṬ-ṬABAḲATÜ'L-ʿĀŞİRE FĪ-DEVLETİ'S-SULṬĀN SÜLEYMĀN ḪĀN İBN SELĪM ḪĀN

Cülūs-ı saʿādet-me'nūsları ṭoḳuz yüz yigirmi altı Şevvāl'inde vāḳiʿ olmışdur.

VE MİN-ʿULEMĀ'İ FĪ-ZEMĀNİHİ[1]

Monlā Ḫayrü'd-dīn

Ḳasṭamonı'dandur. ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup Monlā Āḫī Yūsuf ḥıdmetine vāṣıl olup baʿdehu Monlā Muṣliḥu'd-dīn el-Berkī ḥıdmetine yitişdi baʿdehu Sulṭān Süleymān'a muʿallim olup yanında maḳbūl olmaġıyla[2] cāh-ı refīʿ ṣāḥibi oldı. Şöyle ki bāb-ı niʿamü'l-me'ābı, müzdeḥim-i ʿulemā vü fużalā[3] oldı. Ānen ḳalbinde ḫużūʿ u ḫuşūʿ muḳarrer idinmiş idi, **[MK 169a]** aña taġyīr gelmedi. Fuḳarā vü mesākīne ziyāde riʿāyet iderdi ve kendüsi fużalādan çoḳ kimesne terbiyet eyledi. Zamānında her birisi merātib-i ʿaliyye ve medāric-i seniyyeye vāṣıl oldı. Tamām ʿizz ü cāh ve ferr ü ker ṣāḥibi iken ṭoḳuz yüz elli[4] tārīḫinde vefāt eyleyüp Ebī Eyyūb-ı Enṣārī ḥażretlerinüñ civār-ı şerīflerinde defn olındı. *Niʿme'l-cāru ʿaleyhi raḥmetü meliki'l-ġaffār.*[5]

Monlā ʿAbdu'l-ḳādir

Ḳādirī Çelebi dimek ile meşhūrdur. Ḥamīd ilinden[6] idi. Evvelā Monlā Seyyidī el-Ḥamīdī'den oḳıdı baʿdehu Monlā Zeyrek oġlı Rüknü'd-dīn'den oḳıdı ve muʿīdi oldı. Baʿdehu İstanbul'da Muḥyi'd-dīn bin el-Ḥācī **[AE 139b]** Ḥasan Medresesi'ne müderris oldı baʿdehu İstanbul'da Dāvūd Paşa Medresesi'ne ve baʿdehu[7] Burūsa'da Sulṭāniyye Medresesi'ne baʿdehu Ṣemā-

---

1 fī-devleti's-Sulṭān Süleymān Ḫān İbn Selīm Ḫān Cülūs-i saʿādet-me'nūsları ṭoḳuz yüz yigirmi altı Şevvāl'inde vāḳiʿ olmışdur. Ve min-ʿulemā'i fī-zemānihi: yaʿnī onuncı ṭabaḳa Sultān-ı aʿẓām ve Ḫāḳān-ı muʿaẓẓam menbāʿü'l-luṭf ve'l-kerem Sulṭān Süleymān devletini beyān ider. Merḥūm Sulṭān Selīm vefāt eyledükde Sultān Süleymān sene ṭoḳuz yüz yigirmi altı Şevvāl'inde taḫt-ı saʿādet-baḫta cülūs buyurdılar. ʿUlemā-yı ʿaṣrından AE

2 baʿdehu Monlā // olmaġıyla: yanında maḳbūl olup AE

3 efāżıl MK

4 ṭoḳuz yüz elli: ṭoḳuz yüz otuz sekiz MK

5 *Niʿme'l-cār // Ġaffār* – MK "Ne güzel komşu. Melikü'l-Gaffar olanın rahmeti onun üzerine olsun."

6 Ḥamīd ilinden: Ḥamīdī AE

7 Muḥyi'd-dīn // baʿdehu: Dāvūd Paşa Medresesi'ne baʿdehu İstanbul'da Muḥyi'd-dīn İbn el-Ḥācī Ḥasan Medresesi'nde müderris oldı ṣoñra MK

niyye'den birine müderris oldı. Baʿde zemānin İstanbul'a ḳāḍī olup ṣoñra Anaṭolı'ya ḳāḍī-ʿasker olup ḫaylī zamān ṭurup baʿdehu maʿzūl olup yüz elli aḳçe teḳāʿüd vaẓīfesini eylediler. Baʿdehu İstanbul'a müftī oldı baʿdehu aḳlına iḫtilāl gelmek ile ʿazl olınup yevmī iki yüz aḳçe teḳāʿüd vaẓīfesini eylediler. Burūsa'da sākin olup anda mescid ü medrese binā eyleyüp ʿāḳıbet[1] Burūsa'da ṭoḳuz yüz elli ṭoḳuz[2] tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm ʿāmil ü fāżıl ve ṣāḥib-i ẕekā vü fıṭnat ve laṭīfü'l-muḥāvere idi ve ʿafv u keremden maḥẓūẓ kimesne idi. Baʿż-ı maḥalle taʿlīḳāt u resā'ili vardur. Sū'-i mizācından iẓhār eylemedi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*

Monlā Saʿdu'llāh İbn ʿĪsā

Velādeti vilāyet-i Ḳasṭamonı'da vāḳiʿ olup vālidi **[MK 169b]** ile İstanbul'a geldi. Ṭālib-i ʿilm ü maʿrifet idi. ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup baʿdehu Monlā Muḥammed-i Samsunī ḫıdmetine yitişdi. Baʿdehu İbrāhīm Paşa[3] Medresesi'ne ṣoñra Edrine'de Ṭaşlıḳ Medresesi'ne ve baʿdehu İstanbul'da Maḥmūd Paşa Medresesi'ne ve baʿde ẕālik Burūsa Sulṭāniyyesi'ne ṣoñra Ṣemāniyye'den birine müderris oldı. Bundan ṣoñra İstanbul ḳāḍīsi oldı baʿdehu maʿzūl olup yine Ṣemāniyye'den birine müderris[4] olup yüz aḳçe vaẓīfe eylediler. Baʿdehu İstanbul'a müftī olup çoḳ zamān fetvāda oldı. Baʿdehu ṭoḳuz yüz ḳırḳ beş tārīḫinde vefāt eyledi.

Merḥūm tedrīsinde fā'iḳ-ı aḳrān ve ḳażāsında sīret-i ḥasene ve ḫayrāt ü iḥsān ṣāḥibi idi. Ve daʿvāsında muḥtedī ile'ṣ-ṣavāb ve maḳbūlü'l-cevāb idi. Bir aḥadı şerr ile[5] ẕikr eylemezdi illā bi'l-ḫayr ve maḳbūlü'l-kelām. Beyne'l-enām ṣaḥīḥu'l-ʿaḳīde, ḥüsnü'ṭ-ṭarīḳat idi.[6] Ve cemīʿ-i evḳātını işti'ġāl-i ʿilme ṣarf idenlerden idi. Ve ġarā'ib-i kütübe mālik ve kütübde ġarā'ibe muṭṭaliʿ olmış idi. Naẓar ider, fevā'idini ḥıfẓ iderdi. Ḳaviyyü'l- ḥıfẓ idi ve menāḳıb-ı ekābir ve tevārīḫ-i keşīreyi ḥıfẓ eylemiş [idi.][7] Resā'il ü taʿlīḳātı bī-ḥadd ve lā-yuʿaddür. **[AE 140a]** Ve *Ḳāḍī Beyżāvī Ḥāşiyesi* vardur ki

1 - AE
2 ṭoḳuz // ṭoḳuz: ṭoḳuz yüz otuz ṭoḳuz MK
3 - AE
4 oldı // müderris -AE
5 şerr ile - AE
6 - AE
7 Ḳaviyyü'l- ḥıfẓ // eylemiş [idi.] -MK

ekābir-i ʿulemā yanında maḳbūl ü merġūbdur. Ve İstanbul'da evine ḳarīb yirde Dārü'l-ḳurrā binā eylemişdür. Allāhu Teʿālā ḳabrini pür-nūr ve celīsini ġılmān u ḥūr eyleye. Āmīn.[1]

Monlā Muḥyi'd-dīn

Çivi-zāde dimek ile meşhūrdur. ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıdı ṣoñra Tācī-zāde Saʿdī Çelebi ḫıdmetine vāṣıl oldı baʿdehu Ḳara Bālī ḫıdmetine vāṣıl olup muʿīdi oldı baʿdehu Edrine'de Beglerbegi Medresesi'ne müderris olup ṣoñra Burūsa'da Aḥmed Paşa İbn Veliyyü'd-dīn Medresesi'ne müderris **[MK 170a]** oldı baʿdehu yine[2] Burūsa'da Ferhādiyye Medresesi'ne müderris olup baʿdehu[3] Edrine'den berü Çorlı Medresesi'ne baʿdehu İstanbul'da Maḥmūd Paşa Medresesi'ne baʿdehu Edrine'de Çifte Medrese'ye ṣoñra Ṣemāniyye'den birine müderris olup maḥrūse-i Mıṣr'a ḳāḍī oldı ṣoñra Anaṭolı ḳāḍī-ʿaskeri oldı.[4] Bundan ṣoñra İstanbul'a müftī olup ṣoñra teḳāʿüd eyleyüp günde iki yüz aḳçe vaẓīfe eylediler ṣoñra yine Anaṭolı ḳāḍī-ʿaskeri oldı ve baʿdehu yine müftī olup baʿdehu yine teḳāʿüd olınup iki yüz aḳçe vaẓīfe eylediler baʿdehu Rūmili'ne ḳāḍī-ʿasker oldı. Ol ḥālde iken[5] ṭoḳuz yüz elli dört[6] tārīḫinde ṣalāt-ı ʿişādan ṣoñra bir maraż ʿārıż oldı, nıṣfü'l-leyl olmadın vefāt eyledi. Merḥūm marżiyyü's-sīret ve maḥmūdü'ṭ-ṭarīḳat, ʿaẓīmü'ş-şān, ḳaviyyü'l-burhān idi. Cemīʿ-i ʿulūmda mahāreti var idi ammā fiḳh u ḥadīṯ ve tefsīr ü uṣūlde cümleden eşher ü aḳvā idi. Ve ṭāʿate mülāzım ḳavvāl bi'l-ḥaḳḳ idi, levme-i lā'im[7] mānīʿ olmazdı. Ve bi'l-cümle Allāh ḳılıcı ve ḫayr u ṣevāb ḳılıcı idi. Baʿż-ı kütübe taʿlīḳātı vardur ammā ġayr-ı meşhūrdur. Allāhu Teʿālā raḥmetini ziyāde eyleye.

Monlā Muḥyi'd-dīn Muḥammed bin Ḳuṭbü'd-dīn Muḥammed

Merḥūm[8] evvelā Şeyḫ Muẓaffer-i ʿAcemī'den oḳıdı baʿdehu Ḳocavī Seyyidī Çelebi'den oḳıdı baʿdehu Yaʿḳūb bin Seyyidī'den oḳıdı ṣoñra Fāżıl

1 - MK
2 - AE
3 müderris // baʿdehu: ṣoñra MK
4 - MK
5 Ol // iken -AE
6 ṭoḳuz yüz elli dört: ṭoḳuz yüz ḳırḳ yedi MK
7 "levme-i lā'im" ifadesi AE'de "olmazdı" kelimesinden sonra gelmektedir.
8 - MK

Mü'eyyed-zāde'den oḳıdı baʿdehu Burūsa'da Veliyyü'd-dīn Medresesi'ne **[AE 140b]** müderris oldı ṣoñra İstanbul'da Monlā[1] Meḥemmed bin el-Ḥācī Ḥasan Medresesi'ne baʿdehu Burūsa'da Yıldırım Bāyezīd Ḫān Medresesi'ne ṣoñra İstanbul'da Vezīr ʿAlī Paşa **[MK 170b]** Medresesi'ne baʿdehu İzniḳ Medresesi'ne müderris oldı ṣoñra[2] Edrine'de Dārü'l-Ḥadīs̱ Medresesi'ne baʿdehu Burūsa'da Murādiyye Medresesi'ne müderris oldı ve baʿde ẕālik Ḥaleb ḳāḍīsi oldı ve baʿdehu Edrine'ye ḳāḍī olup ṣoñra İstanbul ḳāḍīsi oldı [3] ṣoñra Anaṭolı ḳāḍī-ʿaskeri oldı. Bir zamān ṭurdı ṣoñra maʿzūl olup yevmī yüz aḳçe vaẓīfe[4] ile Ṣemāniyye'den birine müderris oldı. Çoḳ eglenmedi, tedrīsi terk idüp[5] ḥacc-ı şerīfe gitdi. Ḥacdan İstanbul'a geldükde yüz elli aḳçe vaẓīfe eylediler. Bir zamān bu ḥāl üzere geçinürken vaṭana ṭoḳuz yüz elli yedi tārīḫinde rücūʿ eyledi.[6] Merḥūm ʿālim ü ʿāmil, ḥudūd-ı dīn u şerʿi riʿāyetde kāmil idi. Nāsdan muʿtezil, kendü ıṣlāḥ-ı nefsine müşteġil idi. Bir aḥadı şerr ile[7] ẕikr eylemezdi illā bi'l-ḫayr. Ve bi'l-cümle maẓanne-i velāyet idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*

Monlā Ḥāfıẓ Muḥammed bin Aḥmed bin ʿĀdil Paşa

Merḥūm aṣlı ʿAcem'de Berdaʿa vilāyetindendür. ʿĀlem-i ṣabāvetde[8] Tebrīz'de Monlā Mürīd'den oḳıyup taḥṣīl-i ʿulūm eyleyüp fā'iḳ-ı aḳrān ve müşārün-ileyh bi'l-benān oldı. ʿAcem'de Şāh İsmāʿīl fetreti ẓuhūr eyledükde ʿAcem diyārını terk idüp Rūm'a gelüp Monlā ʿAbdu'r-raḥmān bin Mü'eyyed ḥıdmetine gelüp baʿż-ı maḥallerde mevlānā-yı[9] mezbūr ile baḥs̱ eyledükde faẕl ile ziyāde muʿteḳid olup merḥūm Sulṭān Bāyezīd'e terbiyet idüp Anḳara'da bir medrese ṣadaḳa olınup anda ʿilme meşġūl oldı. Kendüsi daḫı ḥüsn-i ḫaṭṭ yazardı ve kitābetde sürʿati ol mertebede idi ki bir ayda bir *Ṣadrüş̱-şerīʿa* yazardı, ol[10] daḫı ḥüsn-i ḫaṭṭ ile idi. Baʿdehu Merzifon'da Sulṭān **[MK 171a]** Meḥemmed ʿAtīḳ Medresesi'ne müderris olup Seyyid Şerīf'üñ

1 - AE
2 müderris oldı ṣoñra: baʿdehu AE
3 Edrine'ye // oldı: Edrine'de ve baʿde ẕālik İstanbul'a ḳāḍī oldı bundan AE
4 - AE
5 tedrīsi // idüp: terk eyledi AE
6 ṭoḳuz // eyledi: ṭoḳuz yüz elli tārīḫinde vefāt eyledi. MK
7 şerr ile -AE
8 ṣabāda AE
9 gelüp // Mevlānā-yı: vāṣıl oldı. Monlā-yı MK
10 daḫı // Ol -AE

Şerḥ-i Miftāḥ'ına müşteġil olup[1] bir miḳdār ḥāşiye daḫı yazdı ve *Şerḥ-i Miftāḥ*'uñ ḳısm-ı ṣāliṣini on beş günde yazdı ḥüsn-i ḫaṭṭ ile. Ḥavāşīyesine *Şerḥ-i Miftāḥ*'dan intiḫāb eyledügi fevā'idden kenārına çoḳ fevā'id yazup beş ayda cemīʿ kitāb kenārını fevā'id ile taḥşiyesini **[AE 141a]** tamām eyledi. Daḫı İstanbul'a geldi, ḥāşiyesini Mü'eyyed-zāde'ye ʿarż eyledi. Mü'eyyed-zāde ḥüsn-i ḳabūl ile ḳabūl eyledi. Baʿdehu İstanbul'da ʿAlī Paşa Medresesi'ne müderris olup anda daḫı Seyyid Şerīf'üñ *Şerḥ-i Mevāḳıf*'ınuñ bir miḳdār yirine ḥāşiye yazdı ṣoñra İzniḳ Medresesi'ne müderris olup anda *Heyūlā Risālesi*'ni yazdı, ḫaylī maḳbūl risāledür. Ṣoñra Ṣemāniyye'den birine müderris olup *Tecrīd*'e şerḥ yazdı, *Muḥākemāt-ı Tecrīdiyye* diyü ad virdi. Kitāb-ı mezbūre müteʿalliḳ daḳīḳ ü celī ve cennī vü ḫafī bir nesne terk eylemedi, ol kitābda aña taʿarruż eyledi. Baʿdehu Ayaṣofıyya Medresesi'ne müderris olup anda bir kitāb te'līf eyleyüp *Medīnetü'l-ʿİlm* diyü ad virdi[2] ve sekiz ḳısm eyledi. Her bir ḳısmda sekiz muṣannife iʿtirāżlar eyledi Ṣāḥibü'l-*Hidāye* gibi ve ṣāḥibü'l-*Keşşāf* gibi[3] ve Ḳāḍī Beyżāvī gibi[4] ve ʿAllāme-i Taftāzānī ve Şerīf-i Cürcānī gibi daḫı bunuñ emṣāli gibi.[5] Ṣoñra medreseyi terk eyleyüp yetmiş aḳçe teḳāʿüd vaẓīfesini eylediler. Ve *Nuḳtatü'l-ʿİlm* adlu ve *Meʿāriku'l-Ketā'ib* adlu ve *Sebʿa-i Seyyāre* adlu risāleleri vardur. Daḫı **[MK 171b]** bunlardan mā-ʿadā resā'il ü te'līfātı çoḳdur. Ekṣeri beyāża çıḳmadı, müsevvedede ḳaldı, diyü rivāyet olınur. Ve bi'l-cümle gice ve gündüz elem çekdi lākin bunuñ ḳalemi kitābetden ve lisānı müẕākereden ve ṭabʿı müṭālaʿadan elem çekmedi. ʿİlmden ġayrı nesneye iştiġāli yoḳ idi. Ḥadīṣde ve tefsīrde māhir idi ve ʿilm-i tevārīḫ ü muḥāżarātda ve menāḳıb-ı selefde ve ʿArabī vü Türkī vü Fārsī eşʿārda māhir idi.

Monlā Şeyḫ Muḥammed

Mevliden Tūnusī'dür ve şöhretine Maġūş dirler. Merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫān[6] zamānında İstanbul'a dāḫil olup yevmī ḳırḳ aḳçe vaẓīfe taʿyīn olınup Vezīr Meḥemmed Paşa Medresesi'ne sākin oldı. Ṣāḥib-i kitāb eydür:

1 müşteġil olup: iştiġāl idüpMK
2 bir // virdi: *Medīnetü'l-ʿİlm* ad virdi. Bir kitāb te'līf eyledi AE
3 - MK
4 - MK
5 - MK
6 - AE

"Buḫārī ḥadīṯini andan oḳıdum ve *Şifā*-yı Ḳāḍī ʿİyāż'ı[1] daḫı bir miḳdār oḳıdum ve nice fünūndan baḥṯ **[AE 141b]** eyledüm. ʿİlm-i cedelden ve ʿilm-i meʿānī ve ʿilm-i kelāmdan cemīʿ işitdügümi ve oḳıduġumı rivāyete icāzet virdi." Merḥūm[2] ḳırāʾat-i sebʿaya belki ʿaşereye ḥıfẓından[3] ḳādir idi ve *Telḫīṣ-i Şerḥ-i Muṭavvel* ve Iṣfahānī[4] ve *Şerḥ-i Mevāḳıf* maḥfūẓı idi. Merḥūm sāḥilden olmaḳ ile şiddet-i şitāya ṣabr idemeyüp Mıṣr'a icāzet aldı. Varup Mıṣr'a tavaṭṭun idüp ʿāḳıbet anda vefāt eyledi.[5]

[Monlā ʿAbdu'l-fettāḥ bin Aḥmed bin ʿĀdil Paşa] [6]

Monlā Şeyḫ Muḥyi'd-dīn İskilibī idi. ʿĀlim ü fāżıl Mü'eyyed-zāde ḫıdmetinde olup ṣoñra Burūsa'da Monlā Yegān Medresesi'ne müderris oldı baʿdehu İstanbul'da Aḥmed Paşa Medresesi'ne müderris oldı[7] ve anda müderris iken ṭoḳuz yüz yigirmi dört[8] tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūmuñ cemīʿ-i ʿulūmda müşāreketinden mā-ʿadā ḥüsn-i ḫaṭda daḫı mahāreti var idi.[9]

Monlā [MK 172a] ʿAlā'ü'd-dīn el-Iṣfahānī

Merḥūm mevālī-i ʿAcem ʿuteḳāsından idi. Ṣaġīr iken mevlāsı[10] terbiye idüp cemīʿ-i ʿulūmı taʿlīm itmiş idi. Baʿdehu Rūm'a gelüp baʿż-ı vilāyete ḳāḍī olduḳdan ṣoñra Filibe Medresesi'ne baʿdehu Ḳapluca Medresesi'ne müderris olup ṣoñra[11] Gekbūze Medresesi'ne müderris oldı.[12] Anda müder-

---

1 Medresesi'ne // ʿİyāż'ı: Medrese ʿimāretinde sākin olup ṣāḥib-i kitāb eyidüp "Buḫārī ḥadīṯi evvelinden ve *Şifā*-yı Ḳāḍī ʿİyāż'dan AE

2 cemīʿ // Merḥūm: baña icāzet virdi, cemīʿ işitdügi ve oḳıduġı rivāyet icāzet virdi. Merḥūm bir cebel idi. AE

3 -MK der-kenâr AE

4 [Isfahânî'nin *Şerh-i Tavâliʿ* adlı eseri ifade olunmaktadır.]

5 Varup // eyledi: Mıṣr'da vefāt eyledi. Mıṣr'da defn olındı. AE

6 Bu biyografi müstakil bir başlık altında bulunmayıp önceki biyografinin devamında yer almaktadır. Bu kısımda "Monlā ʿAbdu'l-fettāḥ bin Aḥmed bin ʿĀdil Paşa" başlığı metin tamiri yapılarak oluşturulmuştur.

7 Baʿdehu İstanbul'da Aḥmed Paşa Medresesi'ne müderris oldı. - AE [Bu isme yönelik yandaki ifade AE nüshasında olmayıp MK nüshasında ise yanlış yazılmıştır. Abdulfettâh Efendi'nin Bursa'da bulunan Veliyyüddîn-zâde Ahmed Paşa Medresesi'nden sonra İstanbul'da bulunan Vezir İbrahim Paşa Medresesi'nde müderrislik yaptığı kaynaklarda belirtilmektedir. Bk. M. Hekimoğlu (*age,* s. 712); M. Tan (*age,* s. 327-328)]

8 iki AE [Bu tarih, Muharrem Tan (*age,* s. 328) ve Muhammet Hekimoğlu'nda (*age,* s. 712) " Dokuz yüz yirmi üç veya dokuz yüz yirmi dört" şeklinde yer almakta olup MK nüshasında ise doğrudan "Dokuz yüz yirmi dört" tarihi yer almaktadır.]

9 ḫaṭda // idi: ḫaṭ yazardı. AE

10 İdi // mevlāsı: Ṣaġīr iken AE

11 baʿdehu // ṣoñra: müderris olup baʿdehu AE

12 - AE

ris iken ṭoḳuz yüz otuz dört[1] tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm ʿālim ü fāżıl, ʿulūm-ı maḳūle ve menḳūlede māhir ve ḥüsnü'l-muḥāvere idi ve ḥüsn-i ḫaṭṭ yazardı.

Monlā Muṣliḥu'd-dīn

Çāk Muṣliḥu'd-dīn dimek ile maʿrūf. Vilāyet-i Menteşe'den idi. Ḳırḳ yaşına varınca cüllāhlıḳ ṣanʿatını işlerdi. Ḳırḳ yaşından ṣoñra ʿilme meşġūl olup[2] ʿulemā-yı ʿaṣrından oḳıdı baʿdehu Tire'de müderris olup Tire'de Şeyḫ Meḥemmed el-Cemālī'ye ve Şeyḫ Emīr-i Buḫārī'ye muṣāḥib oldı baʿdehu tedrīsden ferāġat idüp yevmī otuz aḳçe teḳāʿüd ʿulūfesini eylediler. Merḥūm evḳātını ʿibādete ve teẕkīr ü tedrīse tevzīʿ eylemiş idi. Ṭoḳuz yüz ḳırḳ üç tārīḫinde[3] Tire'de fevt oldı. Gice az uyurdı. Ṣalātda iken ḥāl ġalebe iderdi, nāẓır olanlara maʿlūm olurdı.

Monlā Şāh Ḳāsım İbnü'ş-Şeyḫ el-Maḫdūmī

Tebrīz'de mutavaṭṭın idi. Merḥūm Sulṭān Selīm Tebrīz'e vāṣıl[4] olduḳda alup Rūm'a getürüp günde elli aḳçe vaẓīfe eyledi. Merḥūm ḥulvü'l-muḥāżara, laṭīfü'l-muḥāvere idi. ʿUlūm-ı ẓāhire ve ʿulūm-ı bāṭıneden ḫabīr **[MK 172b]** idi. *Tevārīḫ-i Āl-i ʿOṯmān* inşā eyledi. Tamām itmedin ṭoḳuz yüz ḳırḳ tārīḫinde vefāt eyledi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[5]

Monlā Ẓahīrü'd-dīn el-Erdebīlī

Ḳāḍī-zāde **[AE 142a]** dimek ile meşhūrdur. Merḥūm Sulṭān Selīm Ḫān[6] Tebrīz'e dāḫil olduḳda Rūm'a bile getürüp yevmī seksen aḳçe vaẓīfe eyledi. Baʿdehu Ḫā'in Aḥmed Paşa ile Mıṣr'da[7] ṭoḳuz yüz otuz tārīḫinde bile[8]

---

1 ṭoḳuz // dört: ṭoḳuz yüz otuz üç AE [Bu tarih, Muharrem Tan (*age,* s. 328) ve Muhammet Hekimoğlu'nda (*age,* s. 714) "Dokuz yüz otuz üç veya dokuz yüz otuz dört" şeklinde yer almaktadır.]

2 ʿilme // olup: taḥṣīl-i ʿilme meşġūl AE

3 Tire'de müderris olup Tire'de Şeyḫ Meḥemmed el-Cemālī'ye ve Şeyḫ Emīr-i Buḫārī'ye muṣāḥib oldı baʿdehu tedrīsden ferāġat idüp yevmī otuz aḳçe teḳāʿüd ʿulūfesini eylediler. Merḥūm evḳātını ʿibādete ve teẕkīr ü tedrīse tevzīʿ eylemiş idi. Ṭoḳuz yüz ḳırḳ üç tārīḫinde - AE [Bu tarih Muharrem Tan'da (*age,* s. 328) "Dokuz yüz otuz bir", Muhammet Hekimoğlu'nda (*age,* s. 714) "Dokuz yüz otuz dört" olarak yer almakta olup AE nüshasında yer almamaktadır. MK nüshasında ise "Dokuz yüz kırk üç" tarihi yer almaktadır.]

4 Selīm // vāṣıl: Süleymān Ḫān Tebrīz'e dāḫil MK

5 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.* -AE

6 - AE

7 - MK

8 - AE

ḳatl olındı. Merḥūm ṣāḥib-i muḥāvere ve heybet ü vaḳār ṣāḥibi idi. Ḥüsn-i ḫaṭṭ[a] mālik[1] idi. *Tevārīḫ-i* İbn Ḫallikān'ı Fārsī terceme eyledi.

Monlā Muḥyi'd-dīn Muḥammed el-Ḳaramanī[2]

Evvelā[3] bilād-ı ʿAcem ʿulemāsından oḳıdı ṣoñra bilād-ı Rūm'a gelüp *Şirʿa* şāriḥi Seyyidī ʿAlī-zāde Monlā[4] Yaʿḳūb'dan oḳıyup medresesinde muʿīd oldı ṣoñra[5] baʿż-ı medārise müderris olup baʿdehu İzniḳ Medresesi'ne müderris oldı. Anda müderris iken ṭoḳuz yüz ḳırḳ iki[6] tārīḫinde vefāt eyledi. Gice ve gündüz ʿilme meşġūl idi. ʿİlm-i tefsīr ü ḥadīṯ ü uṣūlde māhir idi. *Keşşāf*'a ve Ḳāḍī Beyżāvī'ye[7] ve *Telvīḥ*'e ve *Hidāye*'ye ḥāşiyeleri vardur ve ʿAllāme-i Devvānī'nüñ *İṯbāt-ı Vācib Risālesi*'ne şerḥ yazmışdur ve Ṣadrü'ş-şerīʿa'ya ḥāşiyesi vardur ve muḥāżarātdan bir kitāb te'līf eyleyüp *Cālibü'ṣ-Sürūr* diyü ad virmişdür. Her taṣnīfini ʿulemā-yı ʿaṣrı ḳabūl eyleyüp üzerlerine ḫaṭları ile ḳabūl yazmışlardur. Selīmü'ṭ-ṭabʿ, ḥalīmü'n-nefs, edīb ü lebīb idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[8]

Monlā İbnü'ş-Şeyḫ Şebüsterī

Bu künyet ile meşhūrdur. İsmi maʿlūm **[MK 173a]** degüldür. Bilād-ı ʿAcem'den idi. Yine mevālī-i ʿAcem'den oḳıyup ʿulūm-ı ʿArabiyye'de ve ʿulūm-ı ʿaḳliyye'de māhir idi. Ṣoñra diyār-ı Rūm'a geldükde merḥūm Sulṭān Selīm Ḫān[9] yevmī otuz aḳçe vaẓīfe eyledi. Merḥūm Sulṭān Süleymān'uñ evā'il-i salṭānatında vefāt eyledi. Merḥūm Fārsī altmış beyt bir kaṣīde inşād eyledi ki her birinüñ mıṣraʿ-i evveli Sulṭān Süleymān'uñ cülūsı tārīḫi ve mıṣrāʿ-ı ṯānīsi tārīḫ-i fetḥ-i ḳalʿa-i Rodos'dur. Ve Seyyid Şerīf'üñ *Ḥāşiye-i Tecrīd*'ine ve *Ḥāşiye-i Meṭāliʿ*ine ḥāşiyesi vardur ve Fārsī bir muʿammā risāle te'līf eyledi ki emṯile ḳavāʿidleri külliyen Sulṭān Selīm ismi üzeredür ve "*Kāfiye*'ye

1 ṣāḥibi AE
2 [Bu isim Muharrem Tan (*age,* s. 330) ve Muhammet Hekimoğlu'nda (*age,* s. 716) "Muhammed el-Karabaği" şeklinde geçmektedir.]
3 - AE
4 - AE
5 - AE
6 ṭoḳuz // iki: ṭoḳuz yüz otuz sekiz MK [Bu tarih Muharrem Tan, (*age,* s. 330); Muhammet Hekimoğlu'nda (*age,* s. 714) "Dokuz yüz kırk iki" olarak yer almakta olup MK nüshasında yanlış yazılmıştır.]
7 Ḳāḍī Beyżāvī'ye: Ḳāḍī'ye AE
8 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.* -MK
9 -AE

şerḥi vardur." **[AE 142b]** dirler. Merḥūm şābb-ı cemīl-ṣūret, maḳbūl-sīret, kerīmü'l-aḫlāḳ, leẕīẕü'ṣ-ṣoḥbet idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[1]

Monlā Şerīf -iʿAcemī

Şerīf-i ʿAcemī dimek ile maʿrūfdur, ismi maʿlūm degüldür. Evvelā[2] bilād-ı ʿAcem'de ʿulemāsından oḳıdı ṣoñra Rūm'a gelüp[3] Tācī-zāde Saʿdī Çelebi'den oḳıdı baʿdehu[4] baʿż-ı medārise müderris olaraḳ İstanbul'da Dāvūd Paşa Medresesi'ne müderris oldı baʿdehu İzniḳ Medresesi'ne müderris oldı. Anda müderris iken ṭoḳuz yüz otuz tārīḫinde[5] vefāt eyledi. Merḥūm ʿālim u fāżıl idi,[6] edīb ü lebīb ve vaḳūr u ṣabūr, şīme-i ḥasene ṣāḥibi idi. Cemīʿ-i ʿulūmda iştirāki var idi, ḫuṣūṣan ʿilm-i belāġatda ve tefsīrde māhir idi. Evvel Şāfiʿī meẕheb[7] idi ṣoñra ṭaḥannüf eyledi. *Raḥimehu'llāh.*[8]

Monlā Aşcı-zāde Ḥasan Çelebi

Gelibolı'da ṭoġdı **[MK 173b]** ve ʿulemāsından oḳıdı. Ṣoñra Ḳaramanī Monlā Seyyidī ḫıdmetine vāṣıl oldı baʿdehu[9] Toḳat'da Ḫātūniyye Medresesi'ne müderris olup baʿdehu İstanbul'da Dāvūd Paşa Medresesi'ne ve baʿdehu İzniḳ Medresesi'ne ve bundan ṣoñra Edrine'de Çifte'nüñ birine müderris oldı baʿdehu Ṣemāniyye'den birine müderris oldı daḫı[10] ṣoñra Burūsa'ya ḳāḍī oldı baʿdehu maʿzūl olup ṣāniyen Ṣemāniyye'den birine yevmī seksen aḳçe vaẓīfe[11] ile müderris oldı baʿdehu tedrīsi terk eyleyüp yüz aḳçe vaẓīfe ile müteḳāʿid iken ṭoḳuz yüz ḳırḳ iki[12] tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm ʿālim ü fāżıl, selīmü'l-fıṭrat, naḳḳiyyü'l-fikret idi. Ehl-i dünyādan ʿizz ü cāh aṣḥābına teẕellül eylemezdi ve ehl ü evlāddan mücerred idi. *Raḥimehu'llāh.*[13]

---

1 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.* -MK
2 - AE
3 Ṣoñra //gelüp: Rūm'a geldi AE
4 - AE
5 ṭoḳuz // tārīḫinde - MK
6 u fāżıl idi: ve fażīlet ṣāḥibi MK
7 Evvel // meẕheb: Şāfiʿīyü'l-meẕheb AE
8 - MK
9 Monlā // Baʿdehu: Seyyidī ḫıdmetine vāṣıl olup AE
10 - MK
11 - MK
12 yedi MK [Bu tarih Muharrem Tan (*age,* s. 331); Muhammet Hekimoğlu'nda (*age,* s. 722) "Dokuz yüz kırk iki" olarak yer almakta olup MK nüshasında yanlış yazılmıştır.]
13 - MK

Monlā Pīr Muḥammed Şāh el-Cemālī

Vālidi sāyesinde ʿulūmı taḥṣīl eyledi ṣoñra Aḥmed bin Kemāl Paşa'dan oḳıdı[1] ṣoñra Müftī ʿAlī Çelebi el-Cemālī'den oḳıyup muʿīdi oldı ṣoñra İstanbul'da Vezīr Muṣṭafā Paşa Medresesi'ne müderris oldı ṣoñra Ṣemāniyye'den birine müderris oldı baʿdehu Edrine'de ḳāḍī olup ḳāḍī iken ṭoḳuz yüz ḳırḳ bir tārīḫinde[2] Edrine'de vefāt eyledi. Merḥūm ʿālī-himmet, kerīmü'n-nefs, ṣāḥib-i **[AE 143a]** edeb ü vaḳār idi. ʿUlūm-ı mütedāvileden ḫaṭṭı olduġından mā-ʿadā ʿulūm-ı riyāżiyyeden daḫı behresi var idi.

Monlā ʿAbdu'l-laṭīf

Vilāyet-i Ḳasṭamonı'dan idi. ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup ṣoñra[3] Monlā Muṣliḥu'd-dīn-i Yārḥiṣārī ḫıdmetine vāṣıl olup ṣoñra Anaṭolı ḳāḍī-ʿaskeri Şeyḫ Maḥmūd ḫıdmetine[4] vāṣıl oldı baʿdehu Dimetoḳa **[MK 174a]** Medresesi'ne müderris olup baʿdehu Edrine'de ʿAlī Beg Medresesi'ne ṣoñra İstanbul'da İbrāhīm Paşa Medresesi'ne baʿdehu Ḳalender-ḫāne Medresesi'ne müderris oldı ṣoñra[5] Maḥmūd Paşa Medresesi'ne müderris olup[6] baʿdehu Edrine'de Çifte'nüñ[7] birine müderris oldı baʿdehu Maġnisa Medresesi'ne ṣoñra Ṣemāniyye'den birine altmış aḳçe[8] ile müderris olup baʿdehu yetmiş aḳçe[9] ile Edrine'de Sulṭān Bāyezīd Medresesi'ne müderris oldı baʿdehu Edrine'ye ḳāḍī olup ṣoñra ḳażāyı terk idüp seksen aḳçe ile müṭeḳāʿid[10] iken ṭoḳuz yüz otuz sekiz veyā ṭoḳuz[11] tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūmuñ cemīʿ-i ʿulūmda müşāreketi var idi. ʿĀbid ü zāhid, ṭāʿata ve evrāda iştiġāli ve evḳāt-ı ṣalāt mesācide mülāzemeti var idi. Mücābü'd-daʿvet, ṣaḥīḥü'l-ʿaḳīde, maḳbūlü'ṭ-ṭarīḳat idi. *Raḥimehu'llāh*.[12]

---

1 Ṣoñra Aḥmed bin Kemāl Paşa'dan oḳıdı -MK
2 ṭoḳuz yüz ḳırḳ bir tārīḫinde -MK
3 -AE
4 vāṣıl // ḫıdmetine -MK
5 oldı ṣoñra: olup baʿdehu AE
6 müderris olup -MK
7 Çifte'nüñ: Çifte Medresesi'nüñ AE
8 - AE
9 - AE
10 teḳāʿüd MK
11 ṭoḳuz // ṭoḳuz: ṭoḳuz yüz otuz ṭoḳuz MK
12 - MK

Monlā Naḳīżī Bāyezīd

ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıdı ṣoñra Efḍal-zāde ḫıdmetine yitişüp baʿż-ı medārise müderris olup ṣoñra Ḳasṭamonı'da Atabeg Medresesi'ne müderris oldı ṣoñra Edrine'de Ḥalebiyye'ye müderris baʿdehu Çifte Medresesi'ne baʿdehu Ṣemāniyye'den birine müderris olup baʿdehu Amāsiyye'ye müftī oldı ṣoñra fetvāyı[1] terk idüp İstanbul'a gelüp çoḳ eglenmeyüp ṭoḳuz yüz ḳırḳ iki veyā üç[2] tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm ʿālim ü ṣāliḥ, kerīmü'ṭ-ṭabʿ, müteḫaṣṣiʿ ü mütevāżiʿ idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[3]

Monlā Yaʿḳūb

Ece Ḫalīfe dimek ile maʿrūfdur. ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup **[AE 143b]** ṣoñra Monlā ʿAlī el-Fenārī ḫıdmetine vāṣıl oldı baʿdehu Aḳşehr Medresesi'ne ṣoñra Aġrus Medresesi'ne ve baʿdehu Maġnisa'da Ḫātūniyye **[MK 174b]** Medresesi'ne müderris oldı. Ḫātūniyye'nüñ[4] evvel müderrisi bu idi. Anda ṭoḳuz yüz yigirmi sekiz veyā ṭoḳuz[5] tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm[6] ʿālim ü fāżıl, ẕekā vü fıtnat ṣāḥibi idi. Ṭarīḳat-ı ṣūfiyyeye mensūb[7] idi. Ve cemīʿ-i ʿulūmda müşāreketi var idi, ḫuṣūṣan fiḳhda mahāreti ziyāde idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[8]

Monlā Muḥyi'd-dīn

Miʿmār-zāde[9] dimekle maʿrūfdur. ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıdı ṣoñra Monlā el-Ḥācī Ḥasan-zāde ḫıdmetine vāṣıl oldı baʿdehu Üsküb Medresesi'ne müderris olup ṣoñra İstanbul'da Maḥmūd Paşa Medresesi'ne müderris oldı baʿdehu Burūsa'da Manastır Medresesi'ne müderris olup[10] baʿdehu Edrine'de Çifte'den birine ṣoñra İstanbul'da Ṣemāniyye'den birine müderris oldı

---

1 Ḥalebiyye'ye müderris baʿdehu Çifte Medresesi'ne baʿdehu Ṣemāniyye'den birine müderris olup baʿdehu Amāsiyye'ye müftī oldı ṣoñra fetvāyı: Ḥalebiyye'de müderris olup baʿdehu Çifte Medresesi'ne müderris olup baʿdehu Ṣemāniyye'den birine müderris olup baʿdehu Amāsiyye'ye müftī olup baʿdehu tedrīsi AE

2 ṭoḳuz // üç: ṭoḳuz yüz ḳırḳ üç MK

3 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.* -MK

4 - AE

5 ṭoḳuz // ṭoḳuz: müderris iken ṭoḳuz yüz yigirmi ṭoḳuz MK

6 - AE

7 müntesib AE

8 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*: *Raḥimehu'llāh.* AE

9 Zāde AE

10 müderris olup -MK

baʿdehu Ḥaleb'e ḳāḍī olup ṣoñra[1] maʿzūl olup seksen aḳçe ile Ṣemāniyye'den birine ṣāniyen[2] müderris olup tekrār Ḥaleb'e ḳāḍī oldı. Anda ḳāḍī iken ṭoḳuz yüz otuz dört tārīḫinde vefāt eyledi.[3] Merḥūm ṭabʿ-ı naḳḳād ve ẕihn-i vaḳḳād ṣāḥibi idi, ṣāḥīḥü'l-ʿaḳīde ve marżiyyü's-sīret idi.

Monlā Aḥmed

Kireçci-zāde dimekle maʿrūfdur. ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıdı baʿdehu Mü'eyyed-zāde ḫıdmetine vāṣıl oldı ṣoñra[4] Alaşehr Medresesi'ne baʿdehu Burūsa'da Bāyezīd Ḫān Medresesi'ne müderris olup[5] baʿdehu Edrine'de Çifte Medresesi'nüñ birine müderris olup baʿdehu İzniḳ Medresesi'ne ṣoñra Burūsa Sulṭāniyyesi'ne müderris olduḳdan ṣoñra[6] Şām'a ḳāḍī oldı baʿdehu Ṣemāniyye'den birine müderris olup anda iken ṭoḳuz yüz otuz **[MK 175a]** altı tārīḫinde vefāt eyledi.[7] Merḥūm ʿālim ü fāżıl, müdaḳḳiḳ ü muḥaḳḳiḳ idi. Cemīʿ-i ʿulūmda müşāreketi var idi. Ve marżiyyü'ṭ-ṭarīḳat ve ṣāḥīḥü'l-ʿaḳīde idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*

Monlā ʿAlī

Çerçīn dimekle meşhūr idi. ʿUlemā-yı ʿaṣrından -Monlā Luṭfī ve Monlā ʿİẓārī ve Mü'eyyed-zāde gibi fużalādan-[8] oḳıdı baʿdehu Muʿarrif-zāde ḫıdmetine **[AE 144a]** yitişüp ṣoñra Burūsa'da Monlā Yegān Medresesi'ne baʿdehu İstanbul'da el-Ḥācī Ḥasan-zāde Medresesi'ne müderris oldı baʿdehu Filibe Medresesi'ne baʿdehu İstanbul'da Muṣṭafā Paşa Medresesi'ne müderris olup baʿdehu Ṭırabozın Medresesi'ne müderris olup baʿdehu[9] Burūsa'da Sulṭāniyye Medresesi'ne baʿdehu Ṣemāniyye'den[10] birine müderris oldı. Anda müderris iken[11] ṭoḳuz yüz otuz üç tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm

1 Ḥaleb'e // ṣoñra - AE
2 - MK
3 ḳāḍī // eyledi.: sene ṭoḳuz yüz otuz dörtde vefāt AE
4 oldı ṣoñra: olup baʿdehu AE
5 müderris olup -MK
6 olduḳdan ṣoñra: olup AE
7 olup // eyledi: oldı sene ṭoḳuz yüz otuz altı AE
8 Monlā Luṭfī // fużalādan: Monlā Luṭfī gibi ve daḥı Monlā ʿİẓārī gibi ve Mü'eyyed-zāde gibi bunlardan AE
9 müderris // baʿdehu: ṣoñra MK
10 Ṣemāniyye medreselerinden AE
11 müderris iken -AE

ʿālim ü fāżıl, aḫlāḳ-ı ḥamīde ṣāḥibi idi. Leẕīẕü'l-muḥāvere ve ḳerīmü'ṭ-ṭabʿ,[1] saḥiyyü'n-nefs idi. Cemīʿ-i ʿulūmda müşāreketi var idi, ḫuṣūṣan ʿulūm-ı ʿaḳliyyede.

Monlā Seyyidī

Menteşe'den idi, ed-Dübb dimekle mülaḳḳab idi. ʿUlemā-yı ʿaṣrından -Monlā ʿİẕārī gibi ve Monlā Luṭfī gibi- oḳıdı,[2] Muʿarrif-zāde ḫıdmetine vāṣıl oldı. Ṣoñra Kütāhiyye Medresesi'ne baʿdehu Burūsa'da Bāyezīd Ḫān[3] Medresesi'ne ve baʿdehu Çorlı Medresesi'ne müderris olup Çorlı'da ṭoḳuz yüz otuz üç[4] tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm kerīmü'n-nefs ve[5] aḫlāḳ-ı ḥamīde ṣāḥibi idi. Ve leẕīẕü'ṣ-ṣoḥbet, ṭayyibü'l-muḥāvere idi. ʿĀlim ü fāżıl, ḫuṣūṣan ʿulūm-ı ʿaḳliyyede māhir idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[6]

Monlā Ḥaydar

Ḳara Ḥaydar dimekle maʿrūf idi. ʿUlemā-yı **[MK 175b]** ʿaṣrından oḳıyup baʿdehu Efḍal-zāde ḫıdmetine vāṣıl oldı ve[7] baʿż-ı medārise müderris olup Ḳaraḥiṣār-ı Ṣāḥib Medresesi'ne[8] müderris oldı baʿdehu Burūsa'da Manastır Medresesi'ne ṣoñra Edrine'de Dārü'l-Ḥadīṯ Medresesi'ne ve Sulṭān Bāyezīd Medresesi'ne müderris oldı baʿdehu Ḥaleb'e ḳāḍī oldı. Sīret-i ḥasene üzere olmamaġın ʿazl olınup daḫı[9] yevmī otuz aḳçe teḳāʿüd vaẓīfesi eylediler. Baʿdehu beytine mülāzim [olup] evi yanında İstanbul'da[10] bir mescid binā eyledi ve mescidine evḳaf taʿyīn[11] eyledi. Merḥūm, ṭalebe beyninde ʿilm ü fażl ile meşhūrdur illā bu ḳadar **[AE 144b]** var ki umūr-ı dünyā iştiġāli ʿilme iştiġālinden ziyāde idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[12]

---

1 idi // -ṭabʿ: leẕīẕü'l-muḥāvere idi ve ḳerīmü'ṭ-ṭabʿ idi AE
2 ve Monlā ʿİẕārī // oḳıdı: oḳıyup baʿdehu MK
3 Paşa MK
4 olup // üç: oldı. Anda müderris iken ṭoḳuz yüz otuz dört MK
5 idi AE
6 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.* -MK
7 ṣoñra MK
8 Ṣāḥib Medresesi'ne: Ṣāḥib'iye MK
9 - MK
10 Baʿdehu // İstanbul'da: Ṣoñra İstanbul'a gelüp evi yanında MK
11 Ve mescidine // taʿyīn: Bu ḥālde iken mescidine evḳāf AE
12 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*: *Raḥimehu'llāh. AE*

Monlā ʿUbeydu'llāh İbn Yaʿḳūb el-Fenārī

Ḥattā[1] ana cānibinden Monlā Fenārī'ye yitişür idi. ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıdı baʿdehu Monlā[2] Muṣliḥu'd-dīn-i Yārḥiṣārī ḫıdmetine yitişüp ṣoñra Ḳāḍī-ʿasker Şeyḫ Maḥmūd ḫıdmetine yitişdi baʿdehu[3] baʿż-ı vilāyete ḳāḍī olaraḳ ṣoñra Ḥaleb'e ḳāḍī oldı. Anda ṭoḳuz yüz otuz altı[4] tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm cemīʿ-i ʿulūmda müşārik idi ve ʿilm-i ḳırā'atda daḫı māhir idi.[5] Ḳaviyyü'l-ḥıfẓ idi, altı ayda *Ḳur'ān-ı ʿAẓīm*'i ḥıfẓ eyledi. Kerem ü seḫāda ġāyetine ve beẕl-i isrāfda nihāyetine irişüp isrāf eyledi[6] ve tebẕīri, ḳābil-i taḳrīr degül idi. On biñ mücellid kütübe mālik idi, diyü rivāyet olındı. *Ḳaṣīde-i Bürde*'ye bir şerḥ yazmış ki aḥsen-i şurūḥı imiş. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[7]

Monlā Ḥüsāmü'd-dīn Ḥüseyn eş-şehīr bi-Gedik Ḥüsām

Ḳasṭamonı vilāyetinden idi. ʿUlemā-yı ʿaṣrından **[MK 176a]** oḳıyup aḳrānına fā'iḳ ve merātib-i ʿāliyeye lāyıḳ oldı baʿdehu Monlā[8] Yārḥiṣārī ḫıdmetine vāṣıl olup ṣoñra Ḥācī Ḥasan-zāde[9] ḫıdmetine yitişdi baʿdehu Kütāhiyye'de müderris olup ṣoñra Burūsa'da Ḳāsım Paşa Medresesi'ne ve baʿdehu Ḳapluca Medresesi'ne ve baʿdehu Manastır Medresesi'ne müderris oldı baʿdehu[10] Ṭırabozın'da müftī olup anda müftī iken ṭoḳuz yüz otuz dört[11] tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm ʿālim ü fāżıl ve muḥaḳḳiḳ u müdaḳḳiḳ idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[12]

---

1 Yaʿnī MK
2 - AE
3 yitişdi. Baʿdehu: yitişüp AE
4 ṭoḳuz // altı: ḳāḍī iken ṭoḳuz yüz altı MK
5 - MK
6 - AE
7 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.* -MK
8 oldı // Monlā: Muṣliḥu'd-dīn AE
9 ṣoñra // Ḥasan-zāde: baʿdehu Ḥācī Ḥasan AE
10 oldı baʿdehu: olup ve AE
11 müftī // dört: müderris iken ṭoḳuz yüz otuz üç AE [Bu tarih Muharrem Tan (*age,* s. 338); Muhammet Hekimoğlu'nda (*age.,* s. 734) "Dokuz yüz otuz üç veya dokuz yüz otuz dört" olarak belirtilmekte olup MK nüshasında "Dokuz yüz otuz dört" AE nüshasında ise "Dokuz yüz otuz üç" olarak yer almaktadır.]
12 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh: Raḥimehu'llāh.* AE

Monlā Muḥyi'd-dīn

Ḳırṭāsoġlı dimek ile maʿrūf u meşhūrdur. Aṣlı[1] bilād-ı ʿAcem'den idi. Baʿdehu[2] bilād-ı Rūmʿa gelüp baʿż-ı vilāyete ḳāḍī olup oġlı Mevlānā Mü'eyyed-zāde'den oḳıyup ve Ḥācī Ḥasan-zāde ḫıdmetine yitişüp baʿż-ı medārise müderris olaraḳ Üsküb'de İsḥāḳiyye Medresesi'ne müderris olup[3] baʿdehu İstanbul'da Vezīr Maḥmūd Paşa Medresesi'ne müderris oldı. Anda müderris iken[4] ṭoḳuz yüz otuz beş tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm ʿālim ü ʿāmil ve ʿibādetde kāmil idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[5]

Monlā Sinānü'd-dīn [AE 145a] Yūsuf İbn Aḫī

Aydın'dan idi.[6] Aḫī-zāde dimek ile meşhūrdur. ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup baʿdehu Birgi-zāde ḫıdmetine yitişdi ṣoñra[7] diyār-ı ʿAcem'e gidüp ʿAcem'de Monlā Celālü'd-dīn-i Devvānī'den[8] oḳıyup ve diyār-ı ʿAcem'de müderris olup anda evlendi baʿdehu Rūm'a gelüp baʿż-ı medārise müderris olup ṣoñra[9] İstanbul'da Murād Paşa Medresesi'ne müderris oldı baʿdehu Üsküb'de İsḥāḳiyye Medresesi'ne müderris olup baʿdehu[10] Edrine'de **[MK 176b]** Ḥalebiyye Medresesi'ne müderris olup[11] baʿdehu Ṭırabozın'da hem müftī ve hem müderris oldı baʿdehu maʿzūl olup ḳırḳ aḳçe teḳāʿüd vazīfesi olup ol ḥālde ṭoḳuz yüz otuz beş veyā altı tārīḫinde[12] vefāt eyledi. Merḥūm ʿālim ü fāżıl idi.[13] Cemīʿ-i ʿulūmda müşāreketi olup ṣāfī[14] dil idi, ḳalbindeki dilinde idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*

---

1 - AE
2 - AE
3 müderris olup - MK
4 müderris iken - AE
5 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.* - MK
6 Aydın'dan idi: Aydın ilinden MK
7 yitişdi ṣoñra: yitişüp baʿdehu AE
8 Monlā // Devvānī'den: Celālü'd-dīn'den AE
9 - AE
10 müderris // baʿdehu: ṣoñra MK
11 müderris olup -MK
12 ṭoḳuz // tārīḫinde -MK
13 - MK
14 ṣāḥib-i MK

Monlā Celālü'd-dīn el-Ḳāḍī

ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup baʿdehu Ḥācī Ḥasan-zāde ḫıdmetine yitişüp baʿdehu İstanbul'da el-Ḥācī Ḥasan-zāde Medresesi'ne müderris olup ve[1] nice vilāyete ḳāḍī olup baʿdehu teḳāʿüd iḫtiyār eylemegin yevmī otuz beş aḳçe teḳāʿüd vaẓīfesi olup evḳātını tā[2] ölince ʿilm ü ʿibādete ṣarf eyleyüp ṭoḳuz yüz otuz beş tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm ʿālim ü fāẓıl, taḳī vü naḳī, ẓāhir ü bāṭını ṭāhir ve ḥüsn-i ḫaṭṭa ḳādir, şīme-i ʿaẓīm ṣāḥibi idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*.

Monlā Muḥammed bin ʿAbdu'r-raḥmān bin Muḥammed bin ʿÖmer el-Ḥalebī

ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup ṣoñra Birgi-zāde Mevlānā[3] Muṣliḥu'd-dīn ḫıdmetine vāṣıl oldı baʿdehu Müftī Şemsü'd-dīn Aḥmed Paşa İbn el-Mevlā Ḫıżır Beg ḫıdmetine yitişdi baʿdehu Dimetoḳa Medresesi'ne[4] müderris olup ṣoñra baʿż-ı vilāyete ḳāḍī olup Kefe ḳāḍīsi iken vefāt eyledi. Merḥūm faẓl u ẕekā ve tedḳīḳ ü taḥḳīḳ ṣāḥibi idi. Aḳrānı mā-beyninde faẓl ile maʿrūf u meşhūr idi. Tecerrüdi iḫtiyār idüp ve kütüb-i kebīreye[5] mālik idi. Leyl ü nehār ḫalḳdan münḳaṭıʿ olup müṭālaʿa-i kütübe meşġūl idi. Ḥalīmü'n-nefs, ṣabūr u vaḳūr kimesne idi ve hem[6] **[AE 145b]** ehl-i ḳanāʿat idi. İstanbul'da bir muʿallim-ḫāne binā eyleyüp cemīʿan kitāblarını **[MK 177a]** Ṣemāniyye Medresesi'ne vaḳf eyledi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[7]

Monlā Ketḫudā-zāde el-Germiyānī

ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup ṣoñra diyār-ı ʿAcem'e varup[8] Monlā Celāl-i Devvānī ḫıdmetine irişüp Monlā[9] Celāl'üñ iṣbāt-ı vācibde bir risālesini Monlā ʿİẓārī'ye getürüp Monlā ʿİẓārī anuñla ibtihāc u iftiḫār idüp ol risāleyi ders eyledi. Ḫaṭīb-zāde buña ḥased eyledi, ḳırāʾat idenleri menʿ eyledi ammā memnūʿ olmadılar ve Monlā ʿİẓārī'yi daḫı menʿ eyledi, memnūʿ olmadı.

1 baʿdehu // olup ve: medresesinde müderris oldı ṣoñra MK
2 - AE
3 - MK
4 Dimetoḳa Medresesi'ne: Dimetoḳa'ya MK
5 keşīreye AE
6 Ve hem -AE
7 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.* -MK
8 ṣoñra // varup: Monlā ʿİẓārī gibi baʿdehu AE
9 - MK

"Ben bu risāleden müstefidīn[1] nice oḳıtmayayum?" diyü cevāb virdi. Ṣoñra[2] Ketḫudā-zāde Kütāhiyye'de müderris oldı baʿdehu ḳāḍī olup nice zamān ḳażāda oldı ammā sīret-i ḥasene üzere idi. Baʿdehu ḳażāyı terk idüp ḥacc eyledi. Baʿde'l-ḥacc[3] çoḳ zamān geçmeyüp ṭoḳuz yüz ḳırḳ tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm fażīlet ve ḥüsn-i sīret ile maʿrūf idi. *Raḥmetu'llāhi ʿāleyh.*[4]

Monlā Bedrü'd-dīn Maḥmūd

Monlā[5] Celālü'd-dīn-i Devvānī evlādından idi. ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup baʿdehu baʿż-ı medārise müderris olup ṣoñra İstanbul'da Vezīr Muṣṭafā Paşa Medresesi'ne müderris olup baʿdehu Edrine'de Çifte'den birine ve baʿdehu Ṣemāniyye'den birine müderris oldı. Anda[6] müderris iken vefāt eyledi. Merḥūm ʿālim ü ṣāliḥ, nefsi ḥalīm, ḫulḳı kerīm idi. Aḥvāl-i nāsa müteʿarrıż degül idi, kendü nefsine meşġūl idi. Āḫir-i ʿömrinde gözleri maʿlūl oldı. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[7]

Monlā Bedrü'd-dīn Maḥmūd bin ʿAbdu'llāh

ʿUlemā-yı **[MK 177b]** ʿaṣrından oḳıyup -Toḳatlı Monlā Luṭfī gibi ve Monlā Şücāʿ-ı Rūmī gibi- ṣoñra Monlā Mü'eyyed-zāde ḫıdmetine vāṣıl olup baʿdehu Burūsa'da Çendik Medresesi'ne baʿdehu Yıldırım Bāyezīd Ḫān[8] Medresesi'ne müderris oldı. Kendüsi Vezīr ʿAlī Paşa ʿuteḳāsından idi. Baʿdehu Vezīr[9] ʿAlī Paşa Medresesi'ne müderris oldı ṣoñra Edrine'de Çifte Medrese'den birine müderris olup baʿdehu Ṣemāniyye'den **[AE 146a]** birine müderris oldı ṣoñra Ḥaleb'e ḳāḍī olup baʿdehu Edrine'ye ḳāḍī oldı. Anda[10] ḳāḍī iken ṭoḳuz yüz otuz yedi tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm cerī vü ḳavī ve ṭalīḳu'l-lisān idi ve cemīʿ-i ʿulūmda müşāreketi var idi ve ṣāliḥ kimesne idi. Edrine'de bir mescid binā eyledi. Allāhu Teʿālā raḥmetini ziyāde ve derecesini fevḳa'l-ʿāde eyleye.

---

1 - MK
2 - AE
3 Baʿde'l-ḥacc -AE
4 *Raḥmetu'llāhi ʿāleyh: Raḥimehu'llāh.* AE
5 - AE
6 oldı. Anda: olup AE
7 *Raḥmetu'llāhi ʿāleyh: Raḥimehu'llāh.* AE
8 - AE
9 idi // Vezīr: olmaġı ile baʿdehu MK
10 oldı. Anda: olup AE

Monlā İsḥāḳ el-Üsküḇī

Üsküb şehrinden idi. ʿAṣrı ʿulemāsından oḳıdı baʿdehu Monlā Ḳara Bālī ḫıdmetine yitişüp[1] baʿdehu Edrine'de İbrāhīm Paşa Medresesi'ne müderris oldı baʿdehu Üsküb Medresesi'ne ve baʿdehu Burūsa'da Ḳapluca Medresesi'ne ṣoñra İzniḳ Medresesi'ne ṣoñra Edrine'de Dārü'l-Ḥadīs̱ Medresesi'ne müderris olup baʿdehu Ṣemāniyye'den birine müderris olup baʿdehu Şām ḳāḍīsi oldı. Ḳāḍī iken Şām'da ṭoḳuz yüz ḳırḳ üç tārīḫinde vefāt eyledi.[2] Merḥūm faṣīḥu'l-lisān, ṣaḥīḥu'l-beyān, ḳaviyyü'l-cenān, ḥüsnü's-sīret, ṣaḥīḥü'l-ʿaḳīde idi. ʿİlm-i muḥāżarātda bī-naẓīr ve üslūb-ı şiʿr u inşādan tamām ḫabīr idi.[3] Ehl ü evlādden berī ve zeḫārif-i dünyā-yı denīden ʿarī idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*.[4]

Monlā Ebü's-Suʿūd

Bedrü'd-dīnoġlı dimekle meşhūrdur. Burūsa'da ṭoġdı. Babası vefāt eyledükden ṣoñra[5] vālidesini Monlā Seyyidī el-Ḥamīdī tezevvüc eyledi. Mebānī-i ʿilmi üvegi babası yanında taḥṣīl idüp ve baʿż-ı ʿulemā-yı ʿaṣrından oḳıyup **[MK 178a]** ṣoñra[6] Monlā Rüknü'd-dīn ḫıdmetine vāṣıl oldı baʿdehu baʿż-ı şehrlere ḳāḍī oldı ṣoñra ṭoḳuz yüz ḳırḳ beş[7] tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm ḳuvvetü'ṭ-ṭabʿ ve sedād-ı re'y[8] ṣāḥibi idi. Mevāżıʿ-ı müşkileden çoḳ nesne fetḥ idüp meṭālib-i ʿāliyede ʿayn-ı taḥḳīḳe vāṣıl olmış idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*.[9]

Monlā Deli Birāder

İsmi ġayr-ı maʿlūmdur lākin Deli Birāder dimekle meşhūrdur. ʿUlemā-yı ʿaṣrından -Muḥyi'd-dīn-i ʿAcemī'den- oḳıyup ṣoñra ṣūfiyye meslegine sālik

---

1 - MK

2 müderris oldı baʿdehu Üsküb Medresesi'ne ve baʿdehu Burūsa'da Ḳapluca Medresesi'ne ṣoñra İzniḳ Medresesi'ne ṣoñra Edrine'de Dārü'l-Ḥadīs̱ Medresesi'ne müderris olup baʿdehu Ṣemāniyye'den birine müderris olup baʿdehu Şām ḳāḍīsi oldı. Ḳāḍī iken Şām'da ṭoḳuz yüz ḳırḳ üç tārīḫinde vefāt eyledi: ṣoñra İzniḳ Medresesi'ne baʿdehu Edrine'de Dārü'l-Ḥadīs̱ Medresesi'ne müderris olduḳdan ṣoñra Edrine'de ḳāḍī oldı. MK

3 - AE

4 *Raḥmetu'llāhi ʿāleyh: Raḥimehu'llāh.* AE

5 eyledükden ṣoñra: eyledükde AE

6 - AE

7 ṭoḳuz // beş: ṭoḳuz yüz otuz ṭoḳuz MK [Bu tarih Muharrem Tan (*age,* s. 341) ve Muhammet Hekimoğlu'nda (*age,* s. 744) "Dokuz yüz kırk beş" olarak yer almakta olup MK nüshasında yanlış yazılmıştır.]

8 - MK

9 *Raḥmetu'llāhi ʿāleyh: Raḥimehu'llāh.* AE

olup anda da ḳarār eylemedi. Baʿdehu **[AE 146b]** Burūsa'da Bāyezīd Paşa Medresesi'ne müderris oldı ṣoñra Seferiḥiṣār Medresesi'ne baʿdehu Aḳşehr Medresesi'ne ṣoñra Amāsiyye'de Ḥüseyn Aġa Medresesi'ne müderris oldı ṣoñra medreseyi terk idüp yevmī otuz aḳçe teḳāʿüd vaẓīfesi olup İstanbul'a ḳarīb yirde leb-i deryāda ḥücre ve cāmiʿ ve ḥammām binā idüp ḥammāmı cāmiʿe vaḳf eyledi. Evḳāt-ı ḫamseyi cāmiʿinde[1] ḳılurdı. Ṣoñra Mekke-i Mükerreme'ye göçüp[2] anda vefāt idince mücāvir oldı. Merḥūm güşāde-ṭabʿ idi ve yārān ile bī-tekellüf leẕīẕü'ṣ-ṣoḥbet idi, anuñçün Deli[3] Birāder dirlerdi. Ve inşā vü eşʿār-ı Türkī'de mahāreti var idi. Mütelevvinü'ṭ-ṭabʿ olmaḳ ile beyne'n-nās vaḳār taḥṣīl idemedi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*

Monlā Caʿfer el-Burūsavī

Nihālī dimek ile meşhūrdur. ʿUlemā-yı aṣrından oḳıdı baʿdehu[4] İstanbul'da Muṣṭafā Paşa Medresesi'ne müderris oldı ṣoñra Ġalaṭa'ya ḳāḍī oldı ṣoñra ʿuzlet iḫtiyār idüp otuz aḳçe teḳāʿüd ʿulūfesini eylediler. **[MK 178b]** Ol ḥālde iken ṭoḳuz yüz elli tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm ʿālim ü fāżıl, leẕīẕü'ṣ-ṣoḥbet, sebük-rūḥ ve zeynü'l-mecālis idi. Ve Türkī eşʿārı daḫı[5] maḳbūldur.

Monlā Işıḳ Ḳāsım

Ḳaṣaba-i[6] İzniḳ'den idi. ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup baʿdehu[7] Monlā ʿAbdu'l-kerīm ḫıdmetine vāṣıl oldı ṣoñra[8] Balaṭ ve İnegöl medreselerine ve Edrine'de Ṭaşlıḳ Medresesi'ne müderris olup ṣoñra otuz aḳçe teḳāʿüd vaẓīfesi eylediler. Ol ḥālde iken ṭoḳuz yüz ḳırḳ beş tārīḫinde[9] vefāt eyledi. Merḥūm ẕekiyyü'ṭ-ṭabʿ, laṭīfü'l-muḥāveret, ḥüsnü'l-muḥāżarat idi. Eyyām u leyālīde ẕikru'llāha meşġūl idi. Ve ehl ü ʿiyālden mücerred, ʿömri mā'iyye ḳarīb idi. *Raḥimehu'llāh.*[10]

---

1 mescidinde AE
2 Mekke-i // göçüp: Mekke'ye göçdi AE
3 Dīvāne AE
4 oḳıdı baʿdehu: oḳıyup tā AE
5 Türkī // daḫı: eşʿārı AE
6 - AE
7 ḥattā AE
8 oldı ṣoñra: olup AE
9 ṭoḳuz // tārīḫinde - MK
10 - MK

Monlā Faḫrü'd-dīn İbn İsrāfīl

ʿUlemā-yı ʿaṣrından Tācī-zāde ve Nişāncı'dan oḳıyup baʿż-ı medārise müderris olaraḳ Burūsa'da Manastır Medresesi'ne ve Sulṭān **[AE 147a]** Medresesi'ne müderris olup baʿdehu Şām'a ḳāḍī olup baʿdehu maʿzūl oldı, seksen aḳçe vaẓīfe eylediler baʿdehu yine Şām'a ḳāḍī oldı baʿdehu[1] ḥacc eyledi ṣoñra[2] ḳażā-yı Şām'dan maʿzūl olup Burūsa'da Murādiyye Medresesi seksen aḳçe vaẓīfe ile[3] ṣadaḳa olındı. Baʿdehu dimāġı muḫtell olup ol ḥālde ṭoḳuz yüz ḳırḳ üç tārīḫinde[4] vefāt eyledi. Merḥūm ẕekā vü fıṭnat ile maʿrūf, ṭalīḳu'l-lisān, ḳaviyyü'l-cenān idi. Cemīʿ-i ʿulūmda müşāreketi var idi.

Monlā Şemsü'd-dīn Aḥmed bin ʿAbdu'llāh

Muḳaddemā ẕikr olınan es-Seyyid İbrāhīm el-Amāsiyyevī ʿuteḳāsından idi. Monlāsından[5] oḳıdı ṣoñra Amāsiyye eṭrāfında müderris olup baʿdehu Amāsiyye'de Ḥüseyn Aġa Medresesi'ne ṣoñra Ebī Eyyūb-ı Enṣārī *ʿaleyhi'r-raḥmetü'l-Bārī* Medresesi'ne müderris oldı baʿdehu Şām'a ḳāḍī olup anda ḳāḍī iken ṭoḳuz yüz **[MK 179a]** ḳırḳ iki tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm ʿālim ü ṣāliḥ ve taḳī vü naḳī, maḳbūlü's-sīret, maḥmūdü'ṭ-ṭarīḳa, edīb ü lebīb, şīme-i ʿaẓīme ṣāḥibi idi.

Monlā Ḥüsām Ḥasan Çelebi el-Ḳaraṣuyī

ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup baʿdehu Monlā ʿAlī el-ʿArabī oġlı Monlā ʿAbdu'r-raḥīm ḫıdmetine vāṣıl oldı ṣoñra[6] baʿż-ı medārise müderris olaraḳ Üsküb Medresesi'ne müderris oldı ṣoñra Burūsa'da Yıldırım Bāyezīd Ḫān[7] Medresesi'ne müderris olup[8] baʿdehu Ṭırabozın Medresesi'ne ṣoñra Ṣemāniyye'den birine müderris olup ve baʿdehu Burūsa'ya ve Edrine'ye ve İstanbul'a bilād-ı ṣelāṣe ḳāḍī olup baʿdehu yüz aḳçe ile Ṣemāniyye'den birine müderris olup müderris iken[9] ṭoḳuz yüz elli yedi tārīḫinde vefāt eyledi.

---

1 baʿdehu maʿzūl // baʿdehu - MK
2 Ve AE
3 "seksen aḳçe vaẓīfe ile" ifadesi AE'de "seksen aḳçe vaẓīfe oldı" biçiminde "olındı" kelimesinden sonra gelmektedir.
4 ṭoḳuz // tārīḫinde - MK
5 Mevlāsından AE
6 - AE
7 - AE
8 - MK
9 ve baʿdehu Burūsa'ya // iken - MK

Merḥūm kerīmü'n-nefs ḥalīm u ṣabūr, leẕīẕü's-ṣohbet, ḥüsnü'l-muḥāveret idi ve cemīʿ-i ʿulūmda müşāreketi var idi. *Raḥimehu'llāh.*[1]

Monlā Emīr Ḥasan er-Rūmī

ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup taḥṣīl-i ʿilm eyledükden ṣoñra İstanbul'da merḥūm ʿAtīḳ[2] İbrāhīm Paşa Medresesi'ne baʿdehu Dāvūd Paşa Medresesi'ne müderris olup[3] **[AE 147b]** Edrine'de Dārü'l-Ḥadīṯ Medresesi'ne müderris olup anda müderris iken vefāt eyledi. Merḥūm ḥalīmü'n-nefs ve ʿilme[4] müşteġil idi. Cemīʿ-i ʿulūmda müşāreketi var idi. Seyyid Şerīf'üñ *Ferā'iż Şerḥi'*ne ḥāşiyesi vardur ve ʿilm-i ādābda Mesʿūd-ı Rūmī'ye ḥāşiyesi vardur. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[5]

Monlā Meḥemmed Şāh İbn el-Mevlā Şemsü'd-dīn el-Yegānī

ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup Müftī ʿAlī Çelebi el-Cemālī'nüñ muʿīdi olup baʿdehu İstanbul'da Murād Paşa Medresesi'ne ve baʿdehu Dāvūd Paşa Medresesi'ne ṣoñra Vezīr ʿAlī Paşa Medresesi'ne[6] baʿdehu Edrine'de Çifte Medresesi'ne müderris olup anda müderris iken[7] ṭoḳuz yüz ḳırḳ bir tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm muḥaḳḳiḳ ü müdaḳḳiḳ idi[8] ve cemīʿ-i ʿulūmda müşāreketi **[MK 179b]** var idi ve hīç bir aḥadı yaramazlıḳla ẕikr itmez idi. *Raḥimehu'llāh.*[9]

Monlā Süleymān er-Rūmī

ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup baʿdehu Anḳara'da baʿż-ı medārise müderris olup ṣoñra İstanbul'da Vezīr ʿAlī Paşa Medresesi'ne müderris olup ve Toḳat Medresesi'ne müderris olup[10] baʿdehu Edrine'de Çifte Medresesi'ne müderris olup anda vefāt eyledi.[11] Pādişāh dügüninde ʿulemā cemʿiyyetin-

1 - MK
2 - MK
3 müderris olup: ṣoñra MK
4 müderris olup // ʿilme - AE
5 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.* - MK
6 Müftī ʿAlī Çelebi el-Cemālī'nüñ muʿīdi olup baʿdehu İstanbul'da Murād Paşa Medresesi'ne ve baʿdehu Dāvūd Paşa Medresesi'ne ṣoñra Vezīr ʿAlī Paşa Medresesi'ne: baʿdehu Müftī ʿAlī el-Cemālī'nüñ muʿīdi oldı ṣoñra İstanbul'da Murād Paşa Medresesi'ne MK
7 Anda // iken: Çifte'de AE
8 - MK
9 - MK
10 müderris olup // olup - MK
11 anda // eyledi. -MK

de imtiḥānda iken füc'eten[1] yıḳılup çādıra iletdiler. Ṭoḳuz yüz otuz yedi tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm ehl-i ʿilm idi, kimesneye taʿarrużı yoḳ idi, kendü nefsine meşġūl idi[2] ve her aḥadı ḫayr ile yād iderdi**.** *Raḥimehu'llāh*.[3]

Monlā Ḳuṭbü'd-dīn el-Merzifonī

ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup baʿdehu Müftī ʿAlī Çelebi[4] el-Cemālī ḫıdmetine vāṣıl oldı ṣoñra[5] baʿż-ı medreselere müderris olaraḳ İzniḳ Medresesi'ne müderris oldı baʿdehu Vezīr Dāvūd Paşa'nuñ İstanbul'daki medresesine müderris olup[6] ṣoñra Ṭırabozın Medresesi'ne müderris oldı.[7] Anda müderris iken ṭoḳuz yüz otuz beş tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm aḫlāḳ-ı ḥamīde ve mürüvvet-i medīḥa ṣāḥibi idi. Cemīʿ-i ʿulūmda müşāreketi var idi, ʿArabiyye ile fiḳh nisbeti ziyāde idi. Ṣadrü'ş-şerīʿa'ya[8] ve Seyyid'üñ *Şerḥ-i Miftāḥ*'ına baʿżı taʿlīḳātı vardur. *Raḥimehu'llāh*.[9]

Monlā Pīr Aḥmed

ʿUlemā-yı ʿaṣrından **[AE 148a]** oḳıyup ṣoñra Müftī Aḥmed Paşa İbn el-Mevlā Ḫıżır Beg ḫıdmetine vāṣıl oldı baʿdehu İstanbul'da Re'īsü'l-ḳurrā'īn Medresesi'ne ṣoñra Ḳasṭamonı'da Atabeg Ġāzī[10] Medresesi'ne baʿdehu Burūsa'da Manastır ve Murādiyye medreselerine[11] müderris oldı baʿdehu Ḥaleb'e ḳāḍī olup baʿdehu maʿzūl olup[12] seksen aḳçe ile müteḳāʿid iken ṭoḳuz yüz elli tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm muʿallim-i[13] ḥalīm, kerīmü'n-nefs, ṣabūr u vaḳūr, ṣaḥīḥü'l-ʿaḳīde, her aḥade ḫayr ṣanardı. **[MK 180a]** Cemīʿ-i[14] ʿulūmda müşāreketi ve baʿż-ı maḥallere taʿlīḳātı var idi. *Raḥimehu'llāh*.[15]

---

1 cemʿiyyetinde // füc'eten: cemīʿinde imtiḥāndan maġşiyyen AE
2 Kimesneye // idi. - MK
3 - MK
4 - MK
5 oldı. Ṣoñra - AE
6 müderris olup - MK
7 müderris oldı: olup AE
8 [Sadrü'ş-şerīʿa'nın *el-Vikâye* adlı eseri ifade olunmaktadır.]
9 - MK
10 Ḳāḍī MK
11 Burūsa'da // medreselerine: Burūsa'da Manastır Medresesi'ne baʿdehu Burūsa'da Murādiyye Medresesi'ne AE
12 baʿdehu maʿzūl olup: ʿazl olınup MK
13 - AE
14 - AE
15 - MK

Monlā Muḥammed eş-Şeyḫ Maḥmūd el-Muġlavī

ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup ṣoñra Ḳaramanī Monlā Ḳara Seyyidī ḫıdmetine vāṣıl oldı baʿdehu Kütāhiyye'de müderris olup ṣoñra Burūsa'da Ferhādiyye Medresesi'ne müderris olup[1] baʿdehu Kütāhiyye yanında Vezīr Ḳāsım Paşa Medresesi'ne müderris olup müderris iken ṭoḳuz yüz ḳırḳ tārīḫinde[2] vefāt eyledi. Merḥūm kerīmü'n-nefs, ḥalīmü'ṭ-ṭabʿ idi. Ve ṣūfiyyūne[3] ḫuṣūṣan ṭarīḳat-ı Vefāiyye'ye kemāl-i maḥabbeti var idi. ʿİlme kemāl-i iştiġāl ile meşġūl olup kütüb-i keṣīreye ve leṭā'ifine muṭṭaliʿ idi. Ve tevārīḫi ve menāḳıb-ı ʿulemāyı ve ṣuleḥāyı tamām ḥıfẓ eyleyüp şürūḥdan ve ḥavāşīden çoḳ taṣnīfātı vardur. *Tehẕīb-i Kāfiye* şerḥī ve Monlā-zāde'nüñ *Hidāyetü'l-Ḥikmet*'ine şerḥi vardur. Ḫˇāce-zāde'nüñ ḥāşiyesi var idi, *Hidāyetü'l-Ḥikmet Şerḥi*'ne aña teẕnīb eyledi -Yaʿnī itmām eyledi. Nitekim ẕeneb-i ḥayvānuñ tamāmı olduġı gibi[4] teẕnībüñ maʿnāsı budur.- ve Seyyid Şerīf'üñ *Ḥāşiye-i Tecrīd*'ine ḥāşiyesi vardur ve Sūretu'ḍ-Ḍuḥā'yı tefsīr idüp *Tenvīrü'ḍ-Ḍuḥā fī-Tefsīri ve'ḍ-Ḍuḥā* diyü tesmiye eyledi. Ve nice resā'il ü taʿlīḳātı vardur, bu ḳadar beyān kāfīdür.

Monlā Şemsü'd-dīn Aḥmed bin el-Mevlā Ḥamza el-Ḳāḍī eş-şehīr bi-ʿArab Çelebi

ʿAṣrı ʿulemāsından oḳıyup baʿdehu Mıṣr Ḳāhire'ye varup ʿulemāsından oḳıdı. Tefsīri ve fıḳhı ve uṣūl-i fıḳhı ve tamām *Muṭavvel*'ı ve *Mufaṣṣal*'ı oḳıdı. Mıṣr'da faẓīleti tamām şöhret **[MK 180b]** buldı ve şuyūḫından icāzet kitābeti virdiler.[5] Ṣāḥib-i kitāb "Gördüm ve oḳıdum." didi. Ve Mıṣr'da hey'et ü hendese ve sā'ir ʿulūm-ı ġarībe daḫı taḥṣīl eyledi baʿdehu[6] Rūm'a geldi. Merḥūm Ḳāsım Paşa, Ebī Eyyūb-ı Enṣārī'ye ḳarīb yirde binā eyledügi

1 müderris olup -MK
2 olup // tārīḫinde: oldı. Anda iken MK
3 idi // ṣūfiyyūne: ve ṣūfīlere AE
4 olduġı gibi -MK
5 ʿAṣrı ʿulemāsından oḳıyup baʿdehu Mıṣr Ḳāhire'ye varup ʿulemāsından oḳıdı. Tefsīri ve fıḳhı ve uṣūl-i fıḳhı ve tamām Muṭavvel'i ve Mufaṣṣal'ı oḳıdı. Mıṣr'da faẓīleti tamām şöhret buldı ve şuyūḫından icāzet kitābeti virdiler: İbn el-Mevlā Efḍal-zāde Şemāniyye'den birinde müderris iken [ḫıdmetine girmiştir. Baʿdehu] Mıṣr Ḳāhire'ye [varup] Sulṭān Bāyezīd zamānında ʿulemāsından ḥadīṣ-i *Kütüb-i Sitte*'yi **[AE 148b]** oḳıdı, icāzet-i tamme virdiler. Ve tefsīri ve fıḳhı ve uṣūl-i fıḳhı ve tamām Muṭavvel'i oḳıdı ve oḳıtdı ve Mufaṣṣal'ı daḫı oḳıtdı, Mıṣr'da faẓīleti tamām şöhret buldı. Ve şuyūḫından icāzet kitābeti [aldı] ve bu kitābda buña tamām faẓīlet u ṣalāḥ ile şehādetlerini AE
6 - AE

medreseyi virdi.[1] Müddet-i ʿömri anda mürūr eyledi. Merḥūm ʿālim ü ʿābid ve ṣāliḥ ü müttaḳī, kerīmü'n-nefs, ṣaḥīḥü'l-ʿaḳīde, vaḳūr u ṣabūr [idi] ve her ferde ḫayrı degerdi ve bundan çoḳ kimesne müntefiʿ oldı. Ekser iştiġāli *Tefsīr-i Ḳāḍī* ile fıḳha idi. Ṭoḳuz yüz elli tārīḫinde vefāt eyledi.[2]

Olsun celīsi ḥūr ile ġılmān bi'ṣ-ṣafā
Olsun şefīʿi cālis-i rıḍvān Muṣṭafā[3] / *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[4]

Monlā Şemsü'd-dīn Aḥmed

ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup baʿż-ı medārise müderris oldı baʿdehu Ḳalender-ḫāne'ye müderris olup[5] ṣoñra Ebī Eyyūb-ı Enṣārī Medresesi'ne[6] baʿdehu Ṣemāniyye'den birine müderris oldı. Anda müderris iken[7] ṭoḳuz yüz elli tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm ʿālim ü fāżıl, selīmü'ṭ-ṭabʿ idi.[8] Her aḥadı ḫayr ile yād iderdi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*.

Monlā Muḥyi'd-dīn Muḥammed bin ʿAbdu'l-evvel eş-şehīr bi-Ṣaçlu Emīr

Vālidi medīne-i Tebrīz'de Ḥanefī ḳāḍīsi idi. Evvelā[9] vālidinden oḳıdı. Merḥūm rivāyet ider ki "Monlā Celālü'd-dīn-i Devvānī ḥażretlerini gördüm lākin ṣaġīr idüm. Fe-emmā ʿaẓīmet-i celālde fevḳa'l-ʿāde idi. ʿUlemā-yı Tebrīz miyānında ʿizzet u iʿtibārı ziyāde idi." diyü rivāyet ider.[10] Merḥūm Ṣaçlu Emīr vālidi ḥayātında Rūm'a gelüp Mevlānā[11] Mü'eyyed-zāde'nüñ vālidi ile maḥabbet-i[12] sābıḳası olmaġın bir medrese[13] ʿarż eyledi. Lākin manṣıb-ı ḳażāyı iḫtiyār idüp nice bilāda ḳāḍī olduḳdan ṣoñra **[AE 149a]**

1 medreseyi virdi: medresede müderris olup AE
2 Ṭoḳuz // eyledi. -MK
3 Ṭoḳuz // Muṣṭafā -MK
4 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.* -AE
5 müderris olup -MK
6 Enṣārī Medresesi'ne: Enṣārī'ye MK
7 Ṣemāniyye'den // iken: Ṣemāniyye müderris olup Ṣemāniyye'de AE
8 - AE
9 - AE
10 Tebrīz // ider: Tebrīz'den ʿazīz meclis-i şerīflerinde sükūn u vaḳār [üzere idi.] ʿİzzet u iʿtibārı bī-ḥadd u bī-ḳarār idi." diyü rivāyet [olınur.] AE
11 - AE
12 - AE
13 bir medrese: Burūsa'da MK

Sulṭān Süleymān Ḫān[1] *eskenehu'llāhu fī-aʿlā gurefi'l-cinān*[2] Gekbūze'de[3] Vezīr Muṣṭafā Paşa **[MK 181a]** Medresesi'ni ṣadaḳa idüp baʿdehu Maġnisa Medresesi'ni baʿdehu Ṯemāniyye'den birini virdi baʿdehu Ḥaleb ḳażāsını ṣoñra Şām ḳażāsını ve baʿdehu İstanbul ḳażāsını virdi baʿdehu ʿazl eyleyüp yevmī yüz aḳçe teḳāʿüd vaẓīfesi eyledi.[4] Maʿzūl iken ṭoḳuz yüz altmış üç tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm ʿālim ü fāżıl ve ʿulūm-ı ʿArabiyye ve ʿulūm-ı şerʿiyyede, ḫuṣūṣan ṣınāʿat-ı inşāda mahāret-i tāmmesi var idi. Üç lisānda[5] bī-naẓīr münşe'ātı vardur ve kütübden[6] baʿż-ı mevāżıʿa daḫı taʿlīḳātı vardur. Kerīmü'n-nefs idi ve her kişiyi ḫayr ile yād iderdi. Envāʿ-ı ḫuṭūṭı taḥṣīl[7] ü tekmīl eylemiş idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[8]

Monlā Muḥyi'd-dīn Muḥammed bin ʿAbdu'l-ḳādir eş-şehīr bi-Maʿlūl

ʿUlemā-yı ʿaṣrından -Muḥyi'd-dīn-i Fenārī ve İbn Kemāl Paşa ve Ḥüsām Çelebi ve el-Mevlā Bedrü'd-dīn[9] gibi fużalādan-[10] oḳıdı baʿdehu Sulṭān Süleymān Ḫˇācesi Monlā[11] Ḫayrü'd-dīn ḫıdmetine vardı ṣoñra Burūsa'da Ḳāsım Paşa Medresesi'ne baʿdehu İstanbul'da Efḍal-zāde Medresesi'ne ṣoñra Vezīr Meḥemmed Paşa Medresesi'ne baʿdehu Ṯemāniyye'den birine müderris oldı baʿdehu Mıṣr'a ḳāḍī oldı ṣoñra maʿzūl olup yine Ṯemāniyye'den birine müderris oldı. Yevmī ṭoḳsan aḳçe vaẓīfe taʿyīn olınup defʿa-i ṯāniyede Mıṣr'a ḳāḍī olduḳdan ṣoñra Anaṭolı ḳāḍī-ʿaskeri olup dīvān-ı hümāyūn ḫıdmetine ayaġında vecaʿ olmaḳ ile ḳādir olmaduġı ecilden ʿazl olınup yüz elli aḳçe teḳāʿüd vaẓīfesi oldı. Ol ḥālde iken[12] ṭoḳuz yüz altmış üç tārīḫinde rūḥ-ı pür-fütūḥı **[MK 181b]** āṣiyāne-i[13] cināna ṭayerān eyledi. Merḥūm

1 - AE
2 "Allah onu cennette en yüksek mertebeye yerleştirsin."
3 *eskenehu'llāhu* // Gekbūze'de - MK
4 - AE
5 Üç lisānda: Bu MK
6 kendünüñ MK
7 taḥsīn AE
8 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.* -MK
9 ve el-Mevlā Bedrü'd-dīn -MK
10 - AE
11 - AE
12 Ol // iken: bu ḥālde AE
13 āsitāne-i AE

ʿālim ü fāżıl, fāṣıl-ı beyne'l-ḥaḳḳ ve'l-bāṭıl idi. Aṣl[1] Ḳumla'dan idi. Ḳumla'da bir muʿallim-ḫāne ve İstanbul'da bir Dārü'l-ḳurrā binā eyledi. Dārü'l-ḳurrā'sı yanında medfūndur. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[2]

Monlā Muḥyi'd-dīn

Merḥabā Çelebi dimekle maʿrūfdur. ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıdı ki Zeyrek-zāde Rüknü'd-dīn gibi ve Mīrim **[AE 149b]** Çelebi gibi. Baʿdehu muʿallim-i Sulṭān Süleymān Ḫˇāce Ḫayrü'd-dīn ḫıdmetine vāṣıl oldı[3] baʿdehu Burūsa'da Çendik Medresesi'ne ṣoñra Ḳaraḥiṣār-ı Ṣāḥib Medresesi'ne ve baʿdehu İstanbul'da ʿAlī Paşa Medresesi'ne ṣoñra Edrine'de Çifte'den birine müderris oldı[4] ve baʿdehu Ṣemāniyye'den birine müderris olduḳdan ṣoñra beyne'l-ḫāṣṣ ve'l-ʿām meşhūr olan Dımışḳu'ş-Şām ḳāḍīsi oldı ve baʿdehu Burūsa'ya ḳāḍī olup ṣoñra[5] Edrine'ye ḳāḍī oldı. Edrine'de ḳāḍī iken ṭoḳuz yüz elli tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm ʿālim ü fāżıl ve müdaḳḳiḳ-i kāmil,[6] ẕekā-yı ʿāẓim ṣāḥibi, selīmü'ṭ-ṭabʿ, ḥalīmü'n-nefs idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[7]

Monlā Muḥyi'd-dīn Pīr Muḥammed İbn Monlā ʿAlī el-Fenārī

ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıdı ṣoñra diyār-ı ʿAcem'e gidüp ʿulemā-yı Buḫārā ve Semerḳand'dan oḳıyup taḥṣīl-i ʿulūmdan ṣoñra yine[8] Rūm'a gelüp merḥūm Sulṭān Selīm eb-i Sulṭān Süleymān[9] buña İstanbul'da Vezīr Muṣṭafā Paşa Medresesi'ni virüp baʿdehu Edrine'de Çifte'den birine müderris oldı ṣoñra[10] Ṣemāniyye'den birine müderris olup yine maʿzūl olup ṣāniyen yine müderris olduḳda[11] gözleri maʿlūl olup iḳāmet-i ḫıdmet-i tedrīsden ʿaczi olmaġın ʿazl olınup teḳāʿüd vaẓīfesi altmış aḳçe eylediler. Ol ḥālde iken[12] ṭoḳuz yüz elli dört tārīḫinde **[MK 182a]** vefāt eyledi. Merḥūm ʿālim ü ʿābid, aḫlāḳ-ı ḥamīde ṣāḥibi idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*

---

1 - AE
2 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.* -MK
3 - AE
4 müderris oldı -AE
5 olup ṣoñra: oldı ve baʿdehu AE
6 ve AE
7 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh: ʿaleyhi Raḥmetu'llāhi mevfūren ve deḫale Dārü's-selāmi maġfūran* "Allah'ın rahmeti pek çok üzerine olsun. Daru's-selam'a günahlardan arınmış olarak girsin." AE
8 - AE
9 Sulṭān Selīm // Süleymān: Sulṭān Süleymān Ḫān MK
10 müderris // Ṣoñra: duḫūl idüp ve baʿdehu AE
11 yine maʿzūl // olduḳda -MK
12 Ol // iken: bu ḥālde AE

Monlā ʿAlā'ü'd-dīn ʿAlī bin Ṣāliḥ

ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup ṣoñra[1] Monlā ʿAbdu'l-vāsiʿ ḫıdmetine vāṣıl olup muʿīdi oldı baʿdehu Edrine'de Sirāciyye Medresesi'ne baʿdehu Burūsa'da Ferhādiyye Medresesi'ne ṣoñra Ḳapluca Medresesi'ne baʿdehu Edrine'de Ḥalebiyye Medresesi'ne baʿdehu Çifte'den birine müderris oldı[2] ṣoñra Ṣemāniyye'den birine müderris olup baʿdehu Edrine'de Sulṭān Bāyezīd Medresesi'ne müderris oldı ṣoñra Burūsa'ya ḳāḍī olup Burūsa'da[3] ḳāḍī iken ṭoḳuz yüz elli tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm ʿālim ü fāżıl ve cemīʿ-i ʿulūmda **[AE 150a]** müşāreketi var idi. Ve inşāda daḫı māhir idi,[4] *Kelīle ve Dimne*'yi Türkī'ye terceme eyledi. İnşāsı laṭīf ve edāsı ẓarīfdür ve ḥüsn-i ḫaṭṭa daḫı ḳādir[dir.] Ve bi'l-cümle aḫbār-ı ṣiḳātdan mütebādir "İnşāda bunuñ gibi küttāb nādirdür."[5] *Ceʿala'llāhü saʿyehu meşkūran ve edḫalehu fī-dari'l-kerāmeti maġfūran.* [6]

Monlā Ṣāliḥ

Ḳara Ṣāliḥ dimekle maʿrūfdur. ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup ṣoñra[7] muʿallim-i Sulṭān Süleymān olan Ḫˇāce Ḫayrü'd-dīn ḫıdmetine vāṣıl oldı andan ṣoñra[8] evvelā Çekmece Medresesi'ne, ṣāniyen Burūsa'da Ḳapluca Medresesi'ne, ṣāliṣen Gekbūze Muṣṭafā Paşa Medresesi'ne, rābiʿan Maġnisa'da Sulṭāniyye Medresesi'ne, ḫāmisen Ṣemāniyye'den birine müderris olup anda müderris iken[9] ṭoḳuz yüz ḳırḳ dört tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm ʿālim ü fāżıl, ismi müsemmāsına muṭābıḳ, ẓāhiri ve bāṭını ṣāliḥ idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[10]

Monlā Ebü'l-Leyṯ

ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup ṣoñra[11] Monlā Żamīrī'ye muʿīd oldı baʿdehu Kütāhiyye'de **[MK 182b]** müderris olup ṣoñra İstanbul'da el-Ḥācī

1 - AE
2 Çifte'den // oldı: Çifte'ye dāḫil olup AE
3 anda MK
4 - AE
5 nādirdür: ender-i nādir olmaḳdur. AE
6 "Allah gayretini kabul eylesin ve keramet yurduna affolunmuş olarak alsın."
7 - AE
8 Oldı // ṣoñra: olup baʿdehu AE
9 anda // iken: Ṣemāniyye'de AE
10 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*: *Raḥimehu'llāh.* AE
11 - AE

Ḥasan-zāde Medresesi'ne müderris olup[1] baʿdehu Maḥmūd Paşa Medresesi'ne müderris olduḳdan[2] ṣoñra Ebī Eyyūb-ı Enṣārī Medresesi'ne müderris oldı baʿdehu[3] Ṣemāniyye'den birine müderris olup ṣoñra Ḥaleb'e ḳāḍī oldı baʿdehu Şām'a ḳāḍī olup[4] ḳāḍī iken ṭoḳuz yüz ḳırḳ dört tārīḫinde Şām'da vefāt eyledi. Merḥūm ʿālim ü nāṣiḥ ü[5] ṣāliḥ, keṯīrü'l-ḫayr, ḥüsnü'l-ʿaḳīde, edīb ü vaḳūr kimesne idi. Allāhu Teʿālā merḳadını nūr ve celīsini ḥūr ʿale'l-ḳusūr ide.

Monlā Faḫrü'd-dīn İbn Muḥammed İbn Yaʿḳūb

ʿUlemā-yı ʿaṣrından -Monlā[6] Ṭaşköprī-zāde ve Monlā Şücāʿ gibi fużalādan- oḳıdı[7] baʿdehu Seyyidī Çelebi'ye muʿīd oldı ṣoñra İzniḳ'de müderris olup ve baʿdehu İstanbul'da Efḍal-zāde Medresesi'ne ṣoñra Dāvūd Paşa Medresesi'ne ve bunlardan[8] ṣoñra Edrine'de Ḥalebiyye Medresesi'ne ve baʿdehu Çifte'ye dāḫil olup ṣoñra Ṣemāniyye'den birine müderris oldı. Ṣemāniyye'de[9] ṭoḳuz yüz ḳırḳ altı tārīḫinde raḥmet-i Raḥmān'a dārü'n-naʿīm-i cināna[10] dāḫil oldı. Merḥūm fāżıl ve ẕekiyyü'ṭ-ṭabʿ idi ve ḥalīmü'n-nefs, **[AE 150b]** edīb ü lebīb ve vaḳūr u ṣabūr idi. ʿUnfuvān-ı şebābda, dār-ı naʿīmü'l-meʾāba dāḫil oldı.

Monlā Muṣliḥu'd-dīn Muṣṭafā

Nāmı Maṣdar dimek ile şöhret-i tāmmı vardur. ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup ve baʿż-ı medārise müderris olaraḳ[11] Maġnisa'da Sulṭāniyye Medresesi'ne müderris olup baʿdehu Ṣemāniyye'den birine müderris oldı baʿdehu Ḥaleb'e ḳāḍī olup ṣoñra Kaʿbetu'llāh'a ḳāḍī oldı. Kaʿbe'den maʿzūl olup İstanbul'a ḳarīb yirde vefāt eyledi. Merḥūm ʿālim ü ṣāliḥ, ṣaḥīḥü'l-ʿaḳīde, muḥibb-i **[MK 183a]** ḫayr idi. Baʿż-ı evḳātında ṭarīḳat-ı ṣūfiyyeye ḫıdmet

1 müderris olup - MK
2 müderris olduḳdan - MK
3 müderris // baʿdehu: ve baʿdehu AE
4 olup: olup anda MK
5 nāṣiḥ ü - AE
6 - MK
7 fużalādan oḳıdı - AE
8 ve bunlardan - MK
9 Ṣemāniyye'de: Anda iken MK
10 dārü'n-// cināna: naʿīm ü cināna AE
11 olup AE

idüp ḥattā Şeyḫ ʿĀrif-i bi'llāh Seyyidī ʿAlī bin Meymūn el-Maġribī ḫıdmetine vuṣūli menḳūldur.

Monlā Şeyḫ Muḥammed Çelebi

Bāmī Muḥammed Çelebi dimekle maʿrūfdur. ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıdı ki Monlā Muḥyi'd-dīn-i Fenārī gibi[1] baʿdehu Ḳara Bālī ḫıdmetine vāṣıl oldı ṣoñra Burūsa'da Ḫüsreviyye Medresesi'ne[2] müderris olup İstanbul'da Muṣṭafā Paşa Medresesi'ne[3] ṣoñra Ṭırabozın Medresesi'ne[4] baʿdehu Ebī Eyyūb-ı Enṣārī Medresesi'ne ṣoñra Ṣemāniyye'den birine müderris oldı. Anda müderris iken[5] ṭoḳuz yüz elli bir tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm ʿālim ü fāżıl, maḥmūdü'ṭ-ṭarīḳat ve marżiyyü's-sīret idi.

Monlā Sinānü'd-dīn Yūsuf

Köprücük-zāde dimek ile maʿrūfdur. ʿUlemā-yı ʿaṣrından -Monlā Ḳara Seyyidī ve Monlā Meḥemmed-i Samsunī gibi fużalādan- oḳıdı[6] baʿdehu Kefe'de tavaṭṭun idüp fetvā virdi, nās bundan müntefiʿ oldılar. Baʿdehu Ḳasṭamonı'da Atabeg Medresesi'ne ve baʿż-ı medārise daḫı müderris olup ṣoñra[7] Ṣemāniyye'ye dāḫil oldı baʿdehu Burūsa'da Murādiyye Medresesi'ne ṣoñra İstanbul'da Ayaṣofıyya Medresesi'ne müderris oldı. Bundan ṣoñra Amāsiyye'ye müftī ve Sulṭān Bāyezīd Medresesi'ne müderris olup baʿdehu yetmiş aḳçe ile müteḳāʿid olup baʿdehu yine[8] Amāsiyye'ye müftī olup anda iken[9] ṭoḳuz yüz elli iki[10] tārīḫinde raḥmet-i Raḥmān'a ve dār-ı cināna vāṣıl oldı. Merḥūm ʿālim ü fāżıl, müdaḳḳiḳ ü muḥaḳḳiḳ, ʿulūm-ı ʿArabiyye'de māhir ve ʿulūm-ı şerʿiyyede miṣli nādir **[AE 151a]** idi.

---

1 ki Monlā // gibi -MK
2 Ḫüsreviyye Medresesi'ne: Ḫüsreviyye'ye AE
3 İstanbul'da // Medresesi'ne: baʿdehu Burūsa'da Sulṭān Medresesi'ne MK
4 Medresesi'ne: Medresesi'ne müderris MK
5 Anda // iken: Ṣemāniyye'de AE
6 Monlā Ḳara // oḳıdı: oḳıdı Monlā Ḳara Seyyidī ve Monlā Meḥemmed-i Samsunī gibi AE
7 - AE
8 olup // yine: oldı ṣoñra MK
9 anda iken: Amāsiyye'de AE
10 İki: bir AE [Bu tarih Muharrem Tan (*age,* s. 349), Muhammet Hekimoğlu'nda (*age,* s. 772) "Dokuz yüz elli bir veya dokuz yüz elli iki" olarak yer almakta olup MK nüshasında "Dokuz yüz elli iki" AE nüshasında "Dokuz yüz elli bir" olarak belirtilmiştir.]

İlḥāḳ: Bu ʿabd-ı żaʿīf-i nāsī **[MK 183b]** efḳaru'n-nās **İbrāhīm bin Aḥmed el-Amāsī ki** bu terceme ile muḳayyeddür, ʿunfuvān-ı şebāb-da Amāsiyye'de merḥūm Köprücük-zāde'ye dānişmend olup Seyyid Şerīf'üñ ḳısm-ı s̱āliṯ şerḥinden ʿilm-i beyānı merḥūmdan oḳıdum. Bi'ttamām merḥūm tenāfur-ı ḥurūf baḥs̱inde bu kelimātı faḳīre ḳırā'at eyledi. لنا بقرة وفي رقبتها قبرة وقبرة رقبة بقرتنا خير من قبرة رقبة بقرتكم yaʿnī "Bizüm bir ṣığırumuz vardur ve bu yanında[1] alaca ipi vardur. Bizüm ṣığırumuzuñ bu yanındaki alaca ip, sizüñ sığıruñuzuñ bu yanındaki alaca ipden eyüdür." diyü taʿbīrden ṣoñra işde bu Türkī'de "Hā Ṣūfī Ṣaʿban hā Ṣaʿban Ṣūfī" diyü edā eyledi. Çün[2] Sekkākī ve Seyyid Şerīf bi-ʿibāretihi merḥūmuñ ḫāṭırında idi, saṭr saṭr ḳırā'at iderdi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*

Monlā ʿAlī İbnü'ş-Şeyḫ Ḥācī Çelebi

ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup beyne'n-nās fażlı meşhūr olup baʿdehu Dimetoḳa Medresesi'ne ṣoñra İstanbul'da Ḥācī Ḥasan-zāde Medresesi'ne baʿdehu Dāvūd Paşa Medresesi'ne ṣoñra Edrine'de Ḥalebiyye Medresesi'ne baʿdehu Ebī Eyyūb-ı Enṣārī Medresesi'ne ṣoñra Ṣemāniyye'ye vāṣıl oldı ve Ṣemāniyye'de müderris iken ṭoḳuz yüz ḳırḳ dört tārīḫinde vefāt eyledi.[3] Merḥūm[4] ʿālim ü fāżıl, ṭabʿ-ı naḳḳād ve ẕihn-i vaḳḳād ṣāḥibi idi. ʿUlūm-ı ʿArabiyye'ye nisbeti cümleden ziyāde idi. ʿArabī münşe'ātı ve ḳaṣā'idi vardur ve baʿż-ı mevāżıʿa taʿlīḳātı var idi. Sinn-i şebābda vefāt itmekle ẓāhir olmadı.

Monlā Muḥammed Beg

Merḥūm Sulṭān Bāyezīd Ḫān[5] ḳullarından idi. Ṭarīḳ-i emāreti terk idüp beyt-i[6] ʿilm ʿimāretine meşġūl olup ʿulemā-yı ʿaṣrından -Muẓafferü'd-dīn-i ʿAcemī'den **[MK 184a]** ve Monlā Muḥyi'd-dīn-i Fenārī'den ve Monlā Pīr Aḥmed Çelebi'den- oḳıyup baʿdehu Kemāl Paşa-zāde'ye muʿīd oldı. Ṣoñra İstanbul'da Murād Paşa Medresesi'ne ve baʿż-ı medārise müderris olaraḳ

1 ve // yanında - AE
2 yaʿnī AE
3 vefāt eyledi: vāṣıl-ı raḥmet-i Raḥmān'a oldı. MK
4 - AE
5 - AE
6 - MK

Edrine'de Çifte'ye müderris iken dimāġı muḫtell olup terk-i **[AE 151b]** tedrīs eyledi. Baʿdehu yine ṣaḥīḥ olup Mıṣr'a müteveccih olıcaḳ Freng esīr eyledi,[1] baʿż-ı eḥibbāsı ṣatun aldılar. İstanbul'a geldükde Burūsa'da Sulṭān Medresesi'ne baʿdehu Edrine'de Sulṭān Bāyezīd Medresesi'ne müderris olup[2] ṣoñra Şām'a ḳāḍī oldı baʿdehu maʿzūl olup İstanbul'a geldükde mizācı ziyāde muḫtell olup bu ḥālde Mıṣr ḳāḍīlıġı virilüp eyyām-ı şitāda sefer idüp Kütāhiyye'ye varduḳda ṭoḳuz yüz elli tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm edīb ü lebīb, ʿilme ve ehline muḥibb idi ve ṭarīḳat-ı ṣūfiyyeye mā'il idi. ʿUlūmuñ[3] cemīʿsinde māhir idi[4] ve ʿulūm-ı ʿaḳliyyede ve ʿulūm-ı riyāżiyyede miṯli nādir idi. Ve kütüb-i keṯīreye mālik idi, ekṯerini müṭālaʿa eylemiş idi. Ve baʿż-ı kütübe taʿlīḳātı vardur. *Ravvaha'llāhu rūhahu ve nevvera ḍarīḥahu.*

Monlā Manastırlu Çelebi

ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup baʿdehu Monlā Ḳaramanī Seyyidī ḫıdmetine vāṣıl oldı baʿdehu Manastır'a müderris olup baʿdehu yine andan ʿazl olınup[5] ṣoñra tedrīsi terk idüp ʿilme ve ʿibādete meşġūl oldı[6] ṣoñra Edrine'de Ḥalebiyye Medresesi'ni teklīf eylediler, ḳabūl eylemedi, yigirmi aḳçe vaẓīfe eylediler. Ol ḥālde iken[7] ṭoḳuz yüz ḳırḳ ṭoḳuz[8] tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm[9] ṣāliḥ ve diyānete ve ʿilm ü ʿibādete müşteġil, ʿālim ü ʿāmil, yirde olan bereketu'llāhdan bir bereket idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*

Monlā İbrāhīm Ḥalebi el-Ḥanefī

İstanbul'da Sulṭān Meḥemmed **[MK 184b]** Cāmiʿi'nde ḫaṭīb idi. Aṣlı[10] Ḥaleb'den idi. ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup baʿdehu Mıṣr'a varup ʿulemāsından ḥadīṯ ü tefsīr ve uṣūl ü fürūʿ oḳıyup ṣoñra bilād-ı Rūm'a gelüp İstanbul'da tavaṭṭun eyledi. Baʿż-ı cevāmiʿe imām olup baʿdehu Sulṭān

1 Baʿdehu // eyledi. -MK
2 müderris olup -MK
3 - AE
4 - MK
5 baʿdehu yine andan ʿazl olınup - MK, "andan ʿazl olınup" der-kenâr AE
6 - AE
7 Ol // iken: bu ḥālde AE
8 ḳırḳ ṭoḳuz: elli MK [Bu tarih Muhammet Hekimoğlu'nda (*age,* s. 776) "Dokuz yüz kırk dokuz veya dokuz yüz elli" olarak yer almakta olup AE nüshasında "Dokuz yüz kırk dokuz " MK nüshasında "Dokuz yüz elli" olarak belirtilmiştir.]
9 - AE
10 - AE

Meḥemmed Cāmi'i'ne hem imām ve hem ḫaṭīb oldı. Merḥūm Sa'dī Çelebi binā eyledügi Dārü'l-ḳurrā'ya müderris oldı. Ol ḥālde iken[1] ṭoḳuz yüz elli altı tārīḫinde vefāt eyledi. 'Ömri ṭoḳsandan tecāvüz eylemiş idi. 'Ulūm-ı mu'tebereye 'ālim idi, ḫuṣūṣan 'ilm-i fıḳhda ve uṣūlde yed-i ṭūlāsı var idi. Taḳī vü naḳī **[AE 152a]** ve zāhid ü müteverri', ḫalḳdan münḳaṭı' olup[2] yā evinde veyā mescidde bulınurdı. Yolda mescide giderken ḳademi ḳuddāmına müteveccih idi. Bir aḥadı ẕikr eylemezdi illā bi'l-ḫayr. Dünyāda evḳātı 'ilm ü 'ibādete ve taṣnīf ü kitābete maṣrūf idi. Ve beyne'n-nās isticābet-i du'ā ile ma'rūf idi. Ḫaylī muṣannefātı vardur ammā eşheri fıḳhda *Mülteḳa'l-Ebḥur*'dur. Ve *Münyetü'l-Muṣallī*'ye şerḥī vardur, adı *Ġunyetu'l-Mütemellī*'dür,[3] maḳbūl şerḥdür. Mesā'il-i ṣalātdan bir nesne yoḳdur ki anda merḳūm olmaya. *Raḥmetu'llāhi 'aleyhi vāsi'aten ve 'alā eslāfihi ile't-tāsi'ati.*[4]

Monlā Muḥyi'd-dīn Muḥammed el-Ḥüseynī

Seyrek Muḥyi'd-dīn dimek ile ma'rūfdur. Anḳara nevāḥīsinden idi. 'Ulemā-yı 'aṣrından oḳıdı ki Germiyānī Monlā Sinān gibi[5] ve Ḳocalu Monlā Seyyidī Muḥammed ve Birgi-zāde Muṣliḥu'd-dīn gibi ba'dehu Aydınlu Monlā Bālī'ye mu'īd oldı ṣoñra Anḳara Medresesi'ne ve Merzifon Medresesi'ne ve Toḳat Medresesi'ne müderris oldı ba'dehu Sulṭān Süleymān oġlı Şeh-zāde Sulṭān Meḥemmed'e ḫ̆āce olup ol ḥālde iken[6] ṭoḳuz yüz ḳırḳ yedi **[MK 185a]** tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm 'ālim ü fāżıl ve ẕekī ve mustaḳīmü'ṭ-ṭab' idi. 'İlm-i 'Arabiyye ve uṣūl-i fıḳh u dīn ve 'ilm-i tefsīre ḳādir kimesne idi. Ve fuḳarā vü mesākīne muḥibb ve veẓā'if-i 'ibādetde tamām mücid idi. *Raḥmetu'llāhi 'aleyh.*[7]

Monlā Muḥyi'd-dīn el-Ḳocavī

Ḳara Muḥyi'd-dīn dimek ile ma'rūfdur. 'Ulemā-yı 'aṣrından oḳıyup ba'dehu Ḥamīdü'd-dīn İbn Efḍalü'd-dīn ḫıdmetine vāṣıl oldı ba'dehu ba'ż-ı

1 Ol // iken: bu ḥālde AE
2 - AE
3 *Ġunyetu'l-Mütemellī*'dür: *el-Mütemellī'dür* MK
4 Raḥmetu'llāhi // ile't-tāsi'ati**:** Raḥmetu'llāhi 'aleyh. MK "Allah'ın rahmeti çokça onun ve ondan sonrakilerin üzerine olsun."
5 Sinān gibi: Seyyidī MK
6 ol // iken -AE
7 *Raḥmetu'llāhi 'aleyh.* -MK

medārise müderris olup ṣoñra[1] merḥūm Sulṭān Süleymān Ḫān[2] oġlı Sulṭān Muṣṭafā'ya muʿallim olup muʿallim iken ṭoḳuz yüz ḳırḳ beş tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm ʿālim ü fāżıl, ṣaḥīḥu'l-ʿaḳīde ve müstaḳīmü'ṭ-ṭarīḳat idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*.[3]

Monlā Ḫıżır Ḫayrü'd-dīn

Ṭanagöz-zāde dimek ile maʿrūfdur. Ḳaṣaba-i Merzifon'dan idi. ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup aḳrānı mā-beyninde fażl ile meşhūr idi. Ṣoñra[4] baʿż-ı medārise müderris olaraḳ mezbūr Sulṭān Muṣṭafā'ya muʿallim olup muʿallim **[AE 152b]** iken ke'l-evvel[5] ṭoḳuz yüz elli üç tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm ḥalīmü'n-nefs ve kerīmü'ṭ-ṭabʿ ve taḥṣīl-i ʿulūmda müctehid idi. Baʿż-ı mevāżıʿa taʿlīḳātı var idi.[6] Ṣāḥib-i kitāb "Gördüm, ḫaylī ḫoşca." diyü rivāyet ider.[7] Ve *Şerḥ-i Şemsiyye*'nüñ taṣdīḳātına ḥāşiyesi vardur.

Monlā Hidāyetu'llāh

Yār ʿAlī-i ʿAcemī oġlıdur. ʿUlemā-yı ʿaṣrından -ṣāḥib-i kitābuñ vālidi ve Monlā Pīr Aḥmed Çelebi ve Monlā Muḥyi'd-dīn-i Fenārī ve Kemāl Paşa-zāde gibi fużalādan- oḳıdı[8] baʿdehu İstanbul'da Efḍal-zāde Medresesi'ne ve Ḳalender-ḫāne Medresesi'ne ve Burūsa'da **[MK 185b]** Yıldırım Bāyezīd Ḫān[9] Medresesi'ne ve Edrine'de Çifte'ye ve baʿdehu Ṣemāniyye'den birine müderris oldı baʿdehu Mekke-i Mükerreme'ye ḳāḍī[10] oldı. Ṣoñra gözi maʿlūl olup ḳażāyı terk idüp Mıṣr'a[11] gelüp ṭoḳuz yüz ḳırḳ sekiz tārīḫinde Mıṣr'da vefāt eyledi. Merḥūm cemīʿ-i ʿulūmda müşārik idi. Ve edīb ü lebīb ve mütevāżıʿ u müteḫaṣṣıʿ idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*

---

1 - AE
2 - AE
3 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*: *Raḥimehu'llāh.* AE
4 idi. Ṣoñra: olup ve AE
5 ke'l-evvel -MK
6 var idi - AE
7 diyü // ider - AE
8 ṣāḥib-i // oḳıdı: oḳıdı ṣāḥib-i kitābuñ vālidi ve Monlā Pīr Aḥmed Çelebi ve Monlā Muḥyi'd-dīn-i Fenārī ve Kemāl Paşa-zāde gibi AE
9 - AE
10 Mükerreme'ye ḳāḍī: Şerefu'llāh ḳāḍīsi AE
11 baʿdehu AE

Monlā Muḥyi'd-dīn Muḥammed bin Ḥüsāmü'd-dīn

Ebnā-yı Rūm'dan idi ve ebnā-yı Rūm'dan olan Vezīr Meḥemmed Paşa'nuñ ḳullarından idi. Sulṭān Meḥemmed ol vezīri bir ḫuṣūṣdan ötüri[1] ḳatl eylemiş idi. Mezbūr Ḥüsāmü'd-dīn, ʿulemā-yı ʿaṣrından oḳıyup ḥattā nice vilāyete ḳāḍī olup vefāt idüp veledi Muḥyi'd-dīn-i mezbūrı terk eyledi. Mezbūr Muḥyi'd-dīn daḫı ʿulemā-yı ʿaṣrından oḳıyup baʿdehu Burūsa'da ʿĪsā Beg Medresesi'ne ve Vācidiyye Medresesi'ne baʿdehu Tire'ye ṣoñra Amāsiyye'de Ḥüseyn Aġa Medresesi'ne müderris oldı baʿdehu Çorlı Medresesi'ne ve baʿdehu Burūsa'da Manastır Medresesi'ne ve[2] Maġnisa Medresesi'ne baʿdehu[3] Ṣemāniyye'den birine ṣoñra[4] Edrine'de Sulṭān Bāyezīd Medresesi'ne müderris oldı baʿdehu Şām'a ḳāḍī olup ṣoñra Burūsa'ya ḳāḍī oldı baʿdehu maʿzūl olup Burūsa Murādiyyesi'ne[5] seksen aḳçe ile müderris oldı ṣoñra Ayaṣofıyya Medresesi'ne baʿdehu tekrār Ṣemāniyye'den birine müderris oldı ṣoñra yine Burūsa'ya ḳāḍī olup baʿdehu Edrine'ye ṣoñra[6] İstanbul'a ḳāḍī oldı. Ol ḥālde iken[7] ṭoḳuz yüz altmış beş tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm; fāżıl, ʿilm-i kelāma ıṭṭılāʿ-ı tāmmı olup ve ʿilm-i fıḳhda mahāret-i tāmmesi var idi. **[MK 186a]** Ve naẓm ile ve tevārīḫ ve ʿilm-i muḥāżarāt ile ünsi var idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*.

Monlā Muḥyi'd-dīn[8]

Ehlice dimek ile meşhūrdur. Aydın vilāyetinden idi.[9] ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıdı -Pīr Aḥmed Çelebi ve Ḥüsām Çelebi gibi ve Muḥammed Şāh İbn el-Mevlā Fāżıl Meḥemmed İbn el-Ḥācī Ḥasan gibi- ve[10] muʿīdi oldı. Baʿdehu İstanbul'da Vardar'da ve İstanbul'da Pīrī Paşa Medresesi'ne ve Burūsa'da Manastır Medresesi'ne ve Sulṭān Medresesi'ne[11] müderris oldı. Ḫaylī zamān

1 "bir ḫuṣūṣdan ötüri" ifadesi AE'de "idi" kelimesinden sonra gelmektedir.
2 ve baʿdehu // Medresesi'ne ve: ṣoñra MK
3 ve AE
4 ve baʿdehu Burūsa'ya ḳāḍī oldı ve baʿdehu AE
5 Murādiyyesi'ne ve baʿdehu tekrār Ṣemāniyye'den birine müderris olup ve baʿdehu yine Burūsa'ya **[AE 153a]** ḳāḍī oldı baʿdehu maʿzūl olup Burūsa Murādiyyesi'ne AE
6 baʿde-ẕālik AE
7 Ol ḥālde: ḳāḍī AE
8 [Monlā Muhyiddîn başlığı AE'de varken MK nüshasında doğrudan "Ehlice dimek ile meşhûrdur." şeklinde geçmektedir. MK nüshasında başlık yer almamaktadır.]
9 Aydın // idi: Aydınī'dür. AE
10 Pīr Aḥmed // gibi ve: Monlā Muḥammed bin el-Ḥācī Ḥasan MK
11 İstanbul'da Vardar'da // Medresesi'ne: Vardar'da Pīrī Paşa Medresesi'ne MK

yatup āḫir müderris iken ṭoḳuz yüz elli bir[1] tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm ʿālim ü fāżıl, ṣaḥīḥu'l-ʿaḳīde ve marżiyyü'ṭ-ṭarīḳat idi. Gāh ḥadīṯ ü tefsīre ve aḥyānen vaʿẓ u teẕkīre müşteġil, muḥibb-i fuḳarā ve ṭarīḳat-ı ṣūfiyyeye mā'il idi.[2] *Raḥmetu'llāhi ʿaleyhi raḥmeten vāsiʿaten.*[3]

Monlā ʿAbdu'l-ḳādir

Monlā ʿAbdī dimek ile maʿrūfdur. ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup ṣoñra[4] Ḫüsām Çelebi ḫıdmetine vāṣıl oldı baʿdehu Burūsa'da Ḫüsreviyye'ye müderris olup ṣoñra Ferhādiyye'ye baʿdehu Ḳaraḥiṣār-ı Ṣāḥib Medresesi'ne ṣoñra Burūsa'da Sulṭāniyye Medresesi'ne[5] ve baʿdehu Maġnisa Sulṭāniyyesi'ne müderris oldı baʿdehu Burūsa'da Murādiyye Medresesi'ne müderris olup ṣoñra Mekke-i Mükerreme'ye ḳāḍī oldı baʿdehu Mıṣr'a ḳāḍī olup anda[6] ḳāḍī iken ṭoḳuz yüz elli dört tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm ʿālim ü fāżıl ve vaḳūr u ṣabūr, ṣaḥīḥü'l-ʿaḳīde, ḥüsnü'ṭ-ṭarīḳat idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[7]

Monlā Ḥüsāmü'd-dīn Ḥüseyn Çelebi İbn Ḥasan Çelebi

[Ḥasan Çelebi] ki muḳaddemā meẕkūrdur.[8] **[AE 153b]** ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup ṣoñra muʿallim-i Sulṭān Süleymān, Ḫˇāce Ḫayrü'd-dīn ḫıdmetine vāṣıl oldı baʿdehu baʿż-ı medārise müderris olaraḳ Gekbūze'de Muṣṭafā Paşa Medresesi'ne baʿdehu Maġnisa Medresesi'ne ve baʿdehu Ṣemāniyye'den birine müderris oldı. Anda müderris iken[9] ṭoḳuz yüz ḳırḳ yedi [10] tārīḫinde vefāt eyledi. **[MK 186b]** Merḥūmuñ cemīʿ-i ʿulūmda müşāreketinden mā-ʿadā ʿulūm-ı ʿaḳliyyeye nisbet-i tāmmesi vardur. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[11]

---

1 iki MK
2 - AE
3 *Raḥmetu'llāhi // vāsiʿaten: Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.* MK
4 - AE
5 Burūsa'da // Medresesi'ne: Burūsa Sulṭāniyyesi'ne AE
6 - AE
7 *teʿālā* AE
8 [Ḥasan Çelebi] ki // meẕkūrdur. -MK
9 Anda // iken: Ṣemāniyye'den AE
10 ṭoḳuz yüz ḳırḳ yedi: ṭoḳuz yüz elli beş MK [Bu tarih Muhammet Hekimoğlu'nda (*age,* s. 786) "Dokuz yüz kırk yedi" olarak yer almakta olup MK nüshasında yanlış yazılmıştır.]
11 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh: Raḥimehu'llāh.* AE

Monlā Kemāl

ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup baʿdehu Monlā Ḥüsām Çelebi ḫıdmetine vāṣıl olup muʿīdi oldı ṣoñra baʿż-ı medārise müderris olaraḳ İzniḳ dāḫiline dāḫil olup baʿdehu Ṣemāniyye'den birine ṣoñra Burūsa'da Murādiyye'ye müderris oldı[1] baʿdehu dārü's-selām Baġdād'a ḳāḍī oldı. Anda[2] ḳāḍī iken ṭoḳuz yüz elli yedi[3] tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm ʿālim ü fāżıl,[4] selīmü'ṭ-ṭabʿ, ḥalīmü'n-nefs, vaḳūr u ṣabūr idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*

Monlā Emīr Ḥasan Çelebi İbn es-Seyyid ʿAlī Çelebi

ʿUlemā-yı ʿaṣrından -Monlā Gedik Ḥüsām ve Monlā Aşcı-zāde Ḥasan Çelebi ve Monlā Miʿmār-zāde gibi fużalādan- oḳıdı[5] baʿdehu Monlā ʿAbdu'l-ḳādir ki Ḳādirī Çelebi dimek ile maʿrūfdur, anuñ ḫıdmetine vāṣıl oldı[6] ṣoñra baʿż-ı medārise müderris olaraḳ İstanbul'da Dāvūd Paşa Medresesi'ne müderris olup[7] baʿdehu Vezīr Muṣṭafā Paşa Medresesi'ne ṣoñra Ṣemāniyye'den birine müderris oldı baʿdehu Ayaṣofıyya Medresesi'ne ṣoñra yevmī altmış aḳçe vaẓīfe ile[8] yine Ṣemāniyye'den birine müderris olup anda iken[9] ṭoḳuz yüz elli yedi tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm[10] leẕīẕü'ṣ-ṣoḥbet, ṣaḥīḥü'l-ʿaḳīde, kerīmü'n-nefs, ehl-i mürüvvet, ṣāḥib-i fütüvvet idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*

Monlā Muḥyi'd-dīn Muḥammed İbn Vezīr Muṣṭafā Paşa[11]

ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup baʿdehu[12] İstanbul'da babası **[MK 187a]** medresesine müderris olup ṣoñra Burūsa'da Sulṭāniyye Medresesi'ne müderris oldı. Anda[13] müderris iken ṭoḳuz yüz ḳırḳ tārīḫinde vefāt eyledi.

---

1 birine // oldı: birine müderris baʿdehu Burūsa Murādiyyesi'ne ve AE
2 - AE
3 iki AE [Bu tarih Muharrem Tan (*age,* s. 354) ve Muhammet Hekimoğlu'nda (*age,* s. 776) "Dokuz yüz elli yedi" olarak yer almakta olup AE nüshasına yanlış yazılmıştır.]
4 ü fāżıl -AE
5 ʿUlemā-yı // oḳıdı: ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup Monlā Gedik Ḥüsām ve Monlā Aşcı-zāde Ḥasan Çelebi ve Monlā Miʿmār-zāde gibi AE
6 anuñ // oldı -AE
7 müderris olup -MK
8 yevmī // ile -MK
9 anda iken -AE
10 - AE
11 [Bu isim MK nüshasında Monlā Hayrüddīn'den sonra yer almaktadır.]
12 - MK
13 Burūsa'da // Anda: Burūsa Sulṭāniyyesi'nde AE

Merḥūm ʿālim ü fāżıl ve edīb ü lebīb, cemīʿ-i ʿulūmda müşāreketi var idi. ʿĀlem-i şebābda vefāt eyledi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*.[1]

Monlā Muḥyi'd-dīn Meḥemmed bin Monlā Ḫayrü'd-dīn

Babası Monlā Ḫayrü'd-dīn,[2] Sulṭān **[AE 154a]** Süleymān ḫˇācesidür. ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup İstanbul'da Muṣṭafā Paşa Medresesi'nde müderris iken ʿālem-i şebābda ṭoḳuz yüz ḳırḳ üç tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm selīmü'ṭ-ṭabʿ, kerīmü'n-nefs, kendü nefsine meşġūl idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*.

Monlā Feraḥ

Ḳaramanī'dür. ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup baʿdehu Ḫˇāce Ḫayrü'd-dīn ḫıdmetine vāṣıl oldı ṣoñra baʿż-ı medārise müderris olaraḳ İstanbul'da Ḳalender-ḫāne Medresesi'ne baʿdehu Çorlı Medresesi'ne ve baʿdehu Edrine'de Çifte'ye duḫūlden ṣoñra Ṣemāniyye'den birine müderris oldı. Anda müderris iken[3] ṭoḳuz yüz altmış üç tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm ẓarīfü'n-nefs, leẕīẕü'ṣ-ṣoḥbet, ḥüsnü'l-muḥāżarat idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*

Monlā Şemsü'd-dīn Aḥmed el-Germiyānī

Ṣaru Şemsü'd-dīn[4] dimek ile maʿrūfdur. ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup baʿdehu Ḫˇāce Ḫayrü'd-dīn ḫıdmetine vāṣıl oldı ṣoñra Burūsa'da Çendik Medresesi'ne baʿdehu İstanbul'da Efḍaliyye Medresesi'ne ve baʿdehu Muṣṭafā Paşa Medresesi'ne ve baʿde-ẕālik Maḥmūd Paşa Medresesi'ne ve baʿdehu Burūsa'da Sulṭān Medresesi'ne ve baʿde-ẕālik[5] Ṣemāniyye'den birine müderris oldı. Ve baʿdehu[6] İstanbul'da Sulṭān Medresesi'ne ibtidā bunlar müderris olup anda müderris iken[7] ṭoḳuz yüz elli yedi tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm ʿālim ü fāżıl ve muḥaḳḳiḳ ü müdaḳḳiḳ, evḳātını ifāde vü istifādeye ṣarf iderdi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*.[8]

---

1 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh: Raḥimehu'llāh.* AE
2 Babası // Ḫayrü'd-dīn: ki AE
3 Anda // iken: bunda AE
4 Şems AE
5 ve baʿdehu Muṣṭafā // baʿde-ẕālik: ṣoñra Burūsa'da Sulṭān Medresesi'ne baʿdehu Maḥmūd Paşa Medresesi'ne ṣoñra MK
6 baʿde'l-küll AE
7 anda // iken -AE
8 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*: *Raḥimehu'llāh.* AE

Monlā Şemsü'd-dīn Aḥmed el-Burūsavī

ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup baʿdehu Müftī ʿAlī el-Cemālī ḫıdmetine vāṣıl oldı baʿdehu[1] ʿĪsā Beg Medresesi'ne ve baʿdehu İnegöl Medresesi'ne müderris olup anda[2] iken ṭoḳuz yüz **[MK 187b]** yigirmi yedi[3] tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm[4] evḳātını ʿilm ü ʿibādete ṣarf idüp fā'iḳ-ı aḳrān ve nādir-i zamān olanlardan idi. Çoḳ kitāba taʿlīḳātı var idi lākin baʿde vefātihi żāyiʿ oldı. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*.

Monlā ʿAbdu'r-raḥmān İbn Yūnus el-İmām

ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup baʿdehu[5] Ḳocalu Seyyidī Muḥyi'd-dīn ḫıdmetine vāṣıl oldı ṣoñra[6] baʿż-ı medārise **[AE 154b]** müderris olup ṭoḳuz yüz elli iki[7] tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm[8] ʿālim ü ẕekī, ḳaviyyü'l-fıṭnat ve ceyyidü'l-ḳarīḥa, ʿilm-i kelāma nisbet-i tāmmesi var idi. Mevāżıʿ-ı müşkileyi ḥall eylemiş idi.[9] *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*.

Monlā ʿAbdu'l-kerīm

Rūmili'nde Vize'den idi. Baʿż-ı ʿulemā-yı ʿaṣrından oḳıyup ṣoñra Müftī Kemāl Paşa-zāde ḫıdmetine vāṣıl oldı ṣoñra[10] baʿż-ı medārise müderris olup gidene dek[11] Amāsiyye'de Ḥüseyn Aġa Medresesi'ne müderris olduḳdan ṣoñra Monlā Ebü's-suʿūd ḳırḳ aḳçe medreseye merḥūm ʿAbdu'l-kerīm-zāde ve Ḳāḍī-zāde ve Vizelü ʿAbdu'l-kerīm ve Ḳara ʿAbdu'l-kerīm merḥūmuñ ḳuvvet-i faẓīleti kitābda dāḫile idḫāl idüp imtiḥān eyleyüp merḥūmü'l-Kerīm ṣümme ibnü'l-Kerīm ṣümme Ḳāḍī-zāde ṣümme ʿAbdu'r-raḥmān didügi meşhūrdur. Ol tārīḫde Ḳāḍī-zāde'ye Ḳabluca'yı, ʿAbdu'l-kerīm Yıldırım'ı

1 -MK
2 olup anda -AE
3 yigirmi yedi: elli iki MK [Bu tarih Muharrem Tan (*age,* s. 355) ve Muhammet Hekimoğlu'nda (*age,* s. 792) "Sultan Süleyman devri başlarında" şeklide yer almaktadır.]
4 - AE
5 - AE
6 ve AE
7 ṭoḳuz // iki: ṭoḳuz yüz ḳırḳ sekiz MK [Bu tarih Muharrem Tan (*age,* s. 356) ve Muhammet Hekimoğlu'nda (*age,* s. 792) "Dokuz yüz elli iki" olarak yer almakta olup MK nüshasındaki tarih yanlış yazılmıştır.]
8 - AE
9 Mevāżıʿ-ı // idi. -MK
10 oldı. Ṣoñra: olup ve AE
11 gidene dek: ve baʿdehu AE

İbn ʿAbdu'l-kerīm'(e) Ḳalender-ḫāneyi ve Ḳara ʿAbdu'r-raḥmān'a daḫı ber-mercūḥ ḳırḳ ṣaḥn kır(d)ıġı virildi.[1] Baʿdehu Çorlı Medresesi'ne müderris olup ṣoñra Maġnisa'ya müderris oldı. Anda müderris iken ṭoḳuz yüz altmış bir tārīḫinde vefāt eyledi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*.[2]

Monlā Şemsü'd-dīn Aḥmed

Bolı'dan idi. ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup baʿdehu Ḳāḍī-ʿasker Ḳādirī Efendi ḫıdmetine vāṣıl olup baʿdehu baʿż-ı medārise müderris olup İstanbul'da Dāvūd Paşa Medresesi'ne ve baʿdehu Muṣṭafā Paşa Medresesi'ne ve baʿdehu Edrine'de Çifte'ye ve baʿdehu Ṣemāniyye'den birine ve baʿdehu Edrine Sulṭān Bāyezīd'ine müderris olup baʿdehu Şām'a ḳāḍī olup yine maʿzūl olup seksen aḳçe teḳāʿüd vaẓīfesini eylediler. Müteḳāʿid[3] iken ṭoḳuz yüz altmış beş tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm[4] ṭayyibü'n-nefs, kerīmü'l-aḫlāḳ **[MK 188a]** idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*

Monlā Saʿdī Çelebi

Aḳşehr'den Şeyḫ Tācü'd-dīn Aḥmed oġlıdur. ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup baʿdehu şāriḥ-i *Şirʿat* Seyyidī ʿAlī-zāde ḫıdmetine baʿdehu Monlā[5] Muḥyi'd-dīn-i Fenārī ḫıdmetine ṣoñra Ḫˇāce Ḫayrü'd-dīn ḫıdmetine vuṣūlden ṣoñra Dimetoḳa Medresesi'ne müderris oldı[6] **[AE 155a]** baʿdehu İstanbul'da Vezīr İbrāhīm Paşa Medresesi'ne müderris olup baʿdehu Şeh-zāde Sulṭān Meḥemmed'e ḫˇāce olup vefāt eyledükde Ṣemāniyye'den birine müderris olup[7] ṣoñra Amāsiyye müftī ve Sulṭān Bāyezīd Medresesi'ne müderris oldı baʿdehu Burūsa'da Murādiyye Medresesi'ne müderris olup anda müderris iken[8] ṭoḳuz yüz elli yedi tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm ʿālim-i

1 olduḳdan ṣoñra // virildi. - MK
2 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*. - AE
3 vāṣıl olup baʿdehu baʿżı medārise müderris olup İstanbul'da Dāvūd Paşa Medresesi'ne ve baʿdehu Muṣṭafā Paşa Medresesi'ne ve baʿdehu Edrine'de Çifte'ye ve baʿdehu Ṣemāniyye'den birine ve baʿdehu Edrine Sulṭān Bāyezīd'ine müderris olup baʿdehu Şām'a ḳāḍī olup yine maʿzūl olup seksen aḳçe teḳāʿüd vaẓīfesini eylediler. Müteḳāʿid: vāṣıl oldı ṣoñra medārise müderris olarak İstanbul'da Dāvūd Paşa Medresesi'ne müderris oldı baʿdehu Edrine'de Çifte'ye ṣoñra Ṣemāniyye'den birine baʿdehu Edrine'de Sulṭān Bāyezīd Medresesi'ne müderris ṣoñra Şām-ı şerīfe ḳāḍī oldı baʿdehu maʿzūl olup seksen aḳçe teḳāʿüd vaẓīfesini eylediler. Ol ḥālde MK
4 - AE
5 - AE
6 müderris oldı -AE
7 müderris olup // olup - MK
8 müderris iken - AE

muḥaḳḳiḳ, ʿiffet ü ṣalāḥ ve diyānet ṣāḥibi idi. Ṣaḥīḥü'l-ʿaḳīde ve müstaḳīmü'ṭ-ṭarīḳat kimesne[1] idi. Ṭarīḳat-ı ṣūfiyyeden ḥaẓẓ-ı vāfiri var idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[2]

Monlā Ḫayrü'd-dīn Ḫıżır

Ṣaru Ḫıżır dimekle maʿrūfdur. Anḳara'da ṭoġdı.[3] ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup baʿdehu Tācī-zāde Monlā Saʿdī ḫıdmetine vāṣıl oldı ṣoñra[4] baʿż-ı medārise müderris olaraḳ İstanbul'da Ḥācī Ḥasan-zāde Medresesi'ne ve baʿdehu Üsküb Medresesi'ne baʿdehu Çorlı Medresesi'ne müderris oldı. Anda[5] müderris iken ṭoḳuz yüz ḳırḳ ṭoḳuz tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm fāżıl u kāmil, mütevāżıʿ, leẕīẕü'ṣ-ṣoḥbet, ḥüsnü'l-muḥāveret idi. Üç lisānda naẓma ḳādir idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[6]

Monlā ʿAbdu'llāh İbnü'ş-Şeyḫ Kemāl

Boyābād'dan idi, Şeyḫ-zāde dimek ile maʿrūf idi. Babası, Zeynīler şeyḫi Şeyḫ Tācü'd-dīn ḫulefāsından idi. ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıdı -Seyyid Muḥammed el-Ḳocavī ve Muḥammed bin Ḥasan es-Samsunī gibi- ṣoñra[7] baʿż-ı medārise müderris **[MK 188b]** olup baʿdehu ʿuzlet iḫtiyār idüp on beş aḳçe vaẓīfe taʿyīn eylediler. Meşāyiḫ ile muʿāşeret eyleyüp ehl-i dünyādan münḳaṭıʿ olup ṭoḳuz yüz elli yedi tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūmuñ çoḳ[8] ʿulūmda müşāreketi var idi. ʿUlūm-ı ʿaḳliyye vü naḳliyyede māhir ve tefsīrde ḫod[9] yed-i ṭūlāsı var idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[10]

Monlā Ḥasan el-Ḳaramanī

Begşehrī idi.[11] ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup baʿdehu Monlā Seyyidī el-Ḥamīdī ḫıdmetine vāṣıl oldı ṣoñra Burūsa'da müderris olup baʿdehu

1 - MK
2 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh: Raḥimehu'llāh.* AE
3 Anḳara'da ṭoġdı. -MK
4 ve AE
5 müderris // Anda -AE
6 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh: Raḥimehu'llāh.* AE
7 - AE
8 Merḥūmuñ çoḳ - AE
9 - MK
10 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh: Raḥimehu'llāh.* AE
11 Begşehrī idi: Yeñişehr'dendür. MK

Ġalaṭa ve Selānik ve Ṭrāblus gibi baʿż-ı şehrlere ḳāḍī oldı baʿdehu teḳāʿüd iḫtiyār eylemegin ḳırḳ aḳçe teḳāʿüd vaẓīfesi[1] eylediler. **[AE 155b]** İstanbul'da ṭoḳuz yüz altmış Ṣafer'inde vefāt eyledi.[2] ʿĀlim ü fāżıl ve tefsīr ü ḥadīṯ ve ʿilm-i ʿArabiyye ve ʿilm-i uṣūlde māhir idi. Ve ḫadem ü ḥaşem ve vaḳūr u muḥteşem kimesne idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*.[3]

Monlā Muḥyi'd-dīn

Ḥakīm-zāde dimek[4] ile meşhūr idi. ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup aḳrānı mā-beyninde fażīlet ile meşhūr idi. Baʿż-ı vilāyete ḳāḍī olup ḳażāsında maḥmūdü's-sīret idi. Baʿdehu Medīne-i Münevvere'de ḳāḍī iken ṭoḳuz yüz elli tārīḫinde vefāt eyledi. ʿĀlim ü fāżıl idi[5] ve ṭayyibü'l-aḫlāḳ ve ḥüsnü's-sīret idi. İstanbul'da bir medrese binā eyledi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[6]

Monlā ʿAbdu'l-ḥay İbn ʿAbdu'l-kerīm İbn ʿAlī İbn el-Mü'eyyed

ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup baʿdehu Amāsiyye'de müderris olup ṣoñra İstanbul'da Muṣṭafā Paşa Medresesi'ne müderris oldı baʿdehu baʿż-ı vilāyete ḳāḍī olup ṣoñra taṣavvufa rāġıb olup bir zamān teḳāʿüd **[MK 189a]** iḫtiyār eyledi ve baʿdehu cebren yine ḳāḍī olmaġa ilzām olınup Āmid'e daḫı ḳāḍī olup baʿdehu Amāsiyye'ye ḳāḍī oldı ṣoñra ḳażāyı terk idüp evinde ʿibādete mülāzım iken vefāt eyledi. Merḥūm kerīmü'ṭ-ṭabʿ, saḫiyyü'n-nefs, muḥibb-i ehl-i ḫayr idi. ʿArabiyye ve tefsīr ü ḥadīṯ ü fiḳhda tamām rüsūḫı var idi. Ve kendüsi ve vālidi Monlā ʿAbdu'l-kerīm daḫı ḥüsn-i ḫaṭṭ yazarlardı.[7] *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*.

Monlā Sinānü'd-dīn Yūsuf

Aṣlı Ḳaresi'dendür. ʿUlemāsından oḳıyup taṣavvuf cānibine rāġıb oldı. Ṭarīḳat-i[8] ṣūfiyyeyi taḥṣīl idüp naḳl-i ḥadīṯ ü tefsīr ve vaʿẓ u teẕkīre meşġūl oldı. Edrine'de ve İstanbul'da vaʿẓ idüp çoḳ kimesne enfās-ı

1 baʿdehu Ġalaṭa // vaẓīfesi: ve baʿżı ḳaṣabāta ḳāḍī olup -Ġalaṭa ve Selānik ve Ṭrāblus gibi- baʿdehu teḳāʿüd vaẓīfesi ḳırḳ aḳçe AE
2 İstanbul'da // eyledi: Ol ḥālde iken ṭoḳuz yüz altmış tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm MK
3 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh: Raḥimehu'llāh.* AE
4 Ḥakīm-zāde dimek: Ḥakīm-zādelik AE
5 ʿĀlim // idi: Merḥūmʿālim ü fāżıl MK
6 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*: *Raḥimehu'llāh.* AE
7 Ve kendüsi // yazarlardı: ve ḥüsn-i ḫaṭṭ yazardı kendüsi ve vālidi ʿAbdu'l-kerīm AE
8 oldı. Ṭarīḳat-i: olup AE

müteberrikesinden behre-mend ü sūd-mend olmışdur. ʿİlm-i ʿArabiyye'de ve ḥadīṯ ü tefsīrde mahāret-i tāmmesi vardur. ʿĀbid ü ṣāliḥ, şīme-i ʿaẓīme ṣāḥibi idi. Cebīninden envār tele'lü' iderdi. İstanbul'da ṭoḳuz yüz altmış beş[1] tārīḫinde vefāt eyledi. Nitekim ḥaḳḳında bu beyt-i ḫūb vāḳiʿ olmışdur.[2] Beyt:

Vāʿiẓ ü nāṣiḥ ola Monlā Sinān
Aña menzil ola firdevs-i cinān

Monlā Bedrü'd-dīn Maḥmūd el-Aydınī

ʿUlemā-yı ʿaṣrından **[AE 156a]** oḳıyup ṣoñra nāsdan münḳaṭıʿ olup ʿilm-i şerīfe meşġūl oldı baʿdehu naḳl-i ḥadīṯ ü[3] tefsīr içün medrese virildi. Tefsīrde ve ḥadīṯde ve fürūʿda ve uṣūlde mahāret-i tāmmesi var idi. Müṭālaʿa ve ifādeden ḫālī olmazdı. İstanbul'da Vezīr Ṣūfī Meḥemmed Paşa'nuñ Dārü'l-Ḥadīṯ Medresesi'nde müderris iken ṭoḳuz yüz elli altı[4] **[MK 189b]** tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūmuñ[5] ʿilm ü fażlı taḫmīn olınandan ziyāde idi. Dersine ḥāżır olanlar dā'ire-i kesbden dā'ire-i keşfe ḳadem basmışdur, diyü rivāyet olınur.[6] *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh raḥmeten vāsiʿaten.*[7]

Monlā ʿAlā'ü'd-dīn ʿAlī el-Amāsiyyevī[8]

ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup baʿż-ı medārise müderris olup baʿdehu teḳāʿüd iḫtiyār[9] idüp Dārü'l-Ḥadīṯ'den naḳl-i ḥadīṯ ü tefsīr iderken ṭoḳuz yüz elli sekiz tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm ʿilm ü ʿibādete ve tedrīs ü ifādeye müşteġil, nāsdan muʿriż u münḳaṭıʿ idi. Enfās-ı şerīfesinden çoḳ kimesne müntefiʿ idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*

---

1 ṭoḳuz // beş: ṭoḳuz yüz altmış sekiz MK [Bu tarih Muharrem Tan (*age*, s. 359) ve Muhammet Hekimoğlu'nda (*age*, s. 802) "Dokuz yüz altmış beş" olarak yer almakta olup MK nüshasında yanlış yazılmıştır.]

2 Nitekim // olmışdur. -AE

3 ḥadīṯ ü -MK

4 ṭoḳuz // altı: ṭoḳuz yüz elli sekiz MK [Bu tarih Muharrem Tan (*age*, s. 359) ve Muhammet Hekimoğlu'nda (*age*, s. 802) "Dokuz yüz elli altı" olarak yer almakta olup MK nüshasında yanlış yazılmıştır.]

5 - AE

6 ider. MK

7 *Raḥmetu'llāhi // vāsiʿaten*: *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.* MK

8 [Bu isim hem Muharrem Tan (*age*, s. 359) hem de Hekimoğlu'nda (*age*, s. 804) Aydinî şeklinde yer almaktadır.]

9 - AE

Monlā Şemsü'd-dīn Muḥammed bin ʿÖmer bin Emru'llāh İbn Aḳşemsü'd-dīn

ʿUlemā-yı ʿaṣrından -İsrāfīl-zāde gibi ve Ṭaşköprī-zāde gibi ve Muḥyi'd-dīn-i Fenārī gibi ve Ḳāḍī-ʿasker Ḳādirī Çelebi gibi fużalādan- oḳıdı[1] baʿdehu baʿż-ı medārise müderris olaraḳ Burūsa'da Ḫançerlü'ye müderris oldı ṣoñra Şeh-zāde Sulṭān Selīm'e ḫˇāce oldı baʿdehu ṭoḳuz yüz elli ṭoḳuz[2] tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm ʿālim ü fāżıl ve ẕekī idi ve cemīʿ-i ʿulūmda müşāreketi var idi. Baʿż-ı mevāżıʿ-ı müşkileye taʿlīḳātı vardur. Laṭīfü'ṭ-ṭabʿ ve leẕīẕü'ṣ-ṣoḥbet, maḥmūdü'ṭ-ṭarīḳat idi. Sinn-i şebābda vefāt eyledi. Eger zamān-ı şeyḫūhiyyete yitişse idi çoḳ āṯārı ẓuhūr eylemek me'mūl idi.[3] *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*.

Monlā Ḫayrü'd-dīn

Aṣlı Ḳasṭamonı vilāyetindendür. Ṣāḥib-i kitāb ṭayısıdur. ʿUlemā-yı ʿaṣrından -Monlā ʿAbdu'r-raḥmān ve Monlā ʿAbdu'l-laṭīf ve Monlā Meḥemmed Şāh bin el-Ḥācī Ḥasan **[MK 190a]** ve ṣāḥib-i kitābuñ vālidi ve Müftī Saʿdī Çelebi gibi fużalādan- oḳıdı ṣoñra[4] baʿż-ı medārise müderris olup baʿdehu şeh-zādelerden **[AE 156b]** birine ḫˇāce oldı. Ol ḥālde iken[5] ṭoḳuz yüz elli üç tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm ʿilm ve ehline muḥibb, kerīmü'l-aḫlāḳ, ṭāhirü'l-lisān idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*

Monlā Baḫşī

Aṣlı Küre-i Nüḥās'dandur. ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup baʿdehu Boyābādī Monlā Şücāʿdan oḳıdı ṣoñra[6] baʿż-ı medārise müderris olup baʿdehu Şeh-zāde Sulṭān Selīm'e ḫˇāce oldı. Ol ḥālde iken[7] ṭoḳuz yüz elli bir tārīḫinde

---

1 İsrāfīl-zāde // oḳıdı: oḳıdı İsrāfīl-zāde gibi ve Ṭaşköprī-zāde ve Muḥyi'd-dīn-i Fenārī gibi ve Ḳāḍī-ʿasker Ḳādirī Çelebi gibi AE

2 Baʿdehu // ṭoḳuz: Ol ḥālde iken ṭoḳuz yüz elli sekiz MK [Bu tarih Muharrem Tan (*age,* s. 359) ve Muhammet Hekimoğlu'nda (*age,* s. 804) "Dokuz yüz elli dokuz" olarak yer almakta olup MK nüshasında "Dokuz yüz elli sekiz" olarak yazılmıştır.]

3 me'mūl idi: recā olınurdı. AE

4 ʿUlemā-yı ʿaṣrından -Monlā ʿAbdu'r-raḥmān ve Monlā ʿAbdu'l-laṭīf ve Monlā Meḥemmed Şāh bin el-Ḥācī Ḥasan ve ṣāḥib-i kitābuñ vālidi ve Müftī Saʿdi Çelebi gibi fużalādan- oḳıdı ṣoñra: Monlā ʿAbdu'r-raḥmān'dan oḳıyup ʿulemā-yı ʿaṣrından oḳıdı. Monlā ʿAbdu'l-laṭīf'den ve Monlā Meḥemmed Şāh İbn el-Ḥācī Ḥasan'dan ve ṣāḥib-i kitābuñ vālidinden ve Müftī Saʿdi Çelebi'den oḳıyup ve AE

5 Ol // iken -AE

6 Ṣoñra: Ve AE

7 Ol // iken: baʿdehu AE

vefāt eyledi. Merḥūm ʿālim ü ṣāliḥ, mustaḳīmü'ṭ-ṭabʿ, ceyyidü'l-ḳarīḥa idi.[1] Cemīʿ-i ʿulūmda müşāreketi var idi, ehl-i ṣalāḥ idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[2]

Monlā Caʿfer el-Menteşevī

ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup baʿdehu Ḳādirī Çelebi ḫıdmetine vāṣıl olup[3] baʿdehu baʿż-ı medārise müderris olaraḳ Şeh-zāde Sulṭān Bāyezīd'e ḫˇāce oldı baʿdehu ḥacca giderken ṭoḳuz yüz altmış dört[4] tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm ʿālim ü fāżıl ve vaḳūr u ṣabūr, muḥibb-i ehl-i ḫayr ve kendü nefsine meşġūl idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*

Monlā Dervīş Meḥemmed

Monlā Sinān Paşa'nuñ ḳızı oğlıdur. ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup baʿdehu Kemāl[5] Paşa-zāde-i merḥūm ḫıdmetine vāṣıl oldı ṣoñra baʿż-ı medārise müderris olaraḳ Edrine'de Çifte'ye dāḫil olup anda müderris iken[6] ṭoḳuz yüz altmış iki tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm ḥalīmü'n-nefs, müstaḳīmü'ṭ-ṭabʿ, ḫayra ve ehline muḥibb idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[7]

Monlā Muṣliḥu'd-dīn Muṣṭafā bin Monlā Seyyidī el-Menteşevī [MK 190b]

ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup baʿdehu[8] Kemāl Paşa-zāde ḫıdmetine yitişdi ṣoñra baʿż-ı medārise[9] müderris olaraḳ Edrine'de Çifte'ye müderris iken ṭoḳuz yüz altmış dört tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm ʿālim ü fāżıl,[10] müstaḳīmü'ṭ-ṭabʿ, müṭālaʿa-i kütübe mülāzım, cemīʿ-i ʿulūmda müşāreketi var idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[11]

---

1 - AE
2 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.* -MK
3 baʿdehu // olup -MK
4 ṭoḳuz // dört: ṭoḳuz yüz elli dört MK [Bu tarih Muharrem Tan (*age,* s. 360) ve Muhammet Hekimoğlu'nda (*age,* s. 806) "Dokuz yüz altmış dört" olarak yer almakta olup MK nüshasında yanlış yazılmıştır.]
5 Paşa'nuñ // Kemāl - MK
6 müderris iken - AE
7 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh: Raḥimehu'llāh. AE*
8 - AE
9 Ṣoñra // medārise: ve baʿżı medreselere AE
10 ʿālim ü fāżıl - AE
11 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh: Raḥimehu'llāh.* AE

Monlā Saʿdu'llāh

Şeyḫ Şāzelīoġlı dimek ile maʿrūfdur. ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup baʿdehu[1] ṣāḥib-i kitābuñ vālidi ḫıdmetine yitişüp muʿīdi oldı ṣoñra baʿż-ı medārise müderris olup İstanbul'da Ḥācī Ḥasan-zāde Medresesi'ne müderris[2] iken ṭoḳuz yüz elli bir tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm ʿālim ve ceyyidü'l-ḳarīḥa **[AE 157a]** idi. Ehl-i ḫayra ve ehl-i ṣalāḥa muḥibb idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*.

Monlā ʿAbdu'l-kerīm İbn ʿAbdu'l-vehhāb

ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup baʿdehu Müftī Saʿdī Çelebi ḫıdmetine vāṣıl oldı. -Ol zamānda Saʿdī Çelebi İstanbul ḳāḍīsi idi ṣoñra müftī oldı.- Merḥūm Monlā ʿAbdu'l-kerīm, anuñ ḫıdmetinde olup ʿulūma iştiġāli ve taḥṣīl-i ʿilm ü maʿārife ziyāde ihtimām[ı] var idi. Ve cemīʿ-i ʿulūmda müşāreketi var idi ve ʿulūm-ı ʿArabiyye vü ʿaḳliyye ve ʿilm-i tefsīrde mahāreti[3] var idi. ʿĀlem-i şebābda iken ṭoḳuz yüz ḳırḳ altı tārīḫinde vefāt eyledi. Ṣaġ olaydı şān-ı ʿaẓīme ṣāḥibi olurdı, diyü rivāyet olunur.[4] *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*

Monlā Mīr ʿAlīm el-Buḫārī

Buḫārā'da ve Semerḳand'da ʿulemā-yı ʿaṣrından oḳıdı. Taḥṣīl-i ʿilm eyleyüp baʿdehu bilād-ı Rūm'a gelüp merḥūm Sulṭān Süleymāñ Ḫān[5] Mıṣr ḥavālīsinden otuz aḳçe ʿulūfe[6] eyleyüp bir zamān Mıṣr'da **[MK 191a]** sākin oldı. Ṣoñra İstanbul'a geldükde ṭoḳuz yüz elli tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm ʿālim ü fāżıl ve edīb ü lebīb idi. Ve ʿUlūm-ı ʿArabiyye'de ve ʿaḳliyye vü şerʿiyyede ve ḥadīṯ ü tefsīrde ḫaṭṭ-ı vāfiri var idi ve ḥüsn-i ḫaṭṭ yazardı. ʿİlm-i belāġatda *Fevā'id-i Ġıyāṯiyye*'ye bir maḳbūl şerḥi vardur. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*

---

1 - AE

2 Medresesi'ne müderris: Medresesinde -AE

3 -Ol zamānda Saʿdī Çelebi İstanbul ḳāḍīsi idi ṣoñra müftī oldı.- Merḥūm Monlā ʿAbdu'l-kerīm, anuñ ḫıdmetinde olup ʿulūma iştiġāli ve taḥṣīl-i ʿilm ü maʿārife ziyāde ihtimām[ı] var idi. Ve cemīʿ-i ʿulūmda müşāreketi var idi ve ʿulūm-ı ʿArabiyye vü ʿaḳliyye ve ʿilm-i tefsīrde mahāreti: İstanbul ḳāḍīsi idi evvelā ṣoñra müftī oldı. ʿĀlim ü fāżıl idi, ʿulūma iştiġāli var idi. Ve ʿulūm-ı edebiyye vü ʿaḳliyye ve ʿilm-i tefsīrde mahāreti var idi ve cemīʿ-i ʿulūmda müşāreketi AE

4 eyledi. MK

5 - AE

6 - AE

Monlā Ḥüsāmü'd-dīn Ḥasan eṭ-Ṭāliş[1] el-ʿAcemī

Vilādeti Tebrīz'dendür. ʿUlemā-yı Tebrīz'den oḳıdı. Ṣāḥib-i kitāb eydür:[2] "Ben Monlā Ḥüsām'dan şöyle istimāʿ eyledüm, didi ki 'Ben ʿAllāme Celālü'd-dīn-i Devvānī'yi gördüm ve Ġıyāṡü'd-dīn Manṣūr bin Ṣadrü'd-dīn el-Ḥüseynī'yi ve Mīr Ḥasan el-Yezdī'yi gördüm.' dir." Ve ḥikāyet ider ki "Ġıyāṡü'd-dīn Manṣūr, ʿAllāme-i Devvānī ile Tebrīz pādişāhı[3] öñinde ve meclisde cemʿ oldılar. Ġıyāṡü'd-dīn, Devvānī ile bir miḳdār baḥṡ eylemek murād eyledi ki aḳrānı mā-beyninde bunuñ ile mübāhāt eyleye. Emīr-i Tebrīz, 'Allāme'ye 'Ġıyāṡü'd-dīn baḥṡüñüz[4] ile müşerref olmaḳ ister.' didükde 'Allāme tenezzül eylemeyüp 'Aṣḥāb ile söyleşsünler, biz istimāʿ[5] ile müşerref olalum.' diyü cevāb virdi." Monlā Ḥüsāmü'd-dīn sözi tamām oldı çünkim.[6] Monlā Ḥüsām, Sulṭān Bāyezīd zamānında Rūm'a gelüp **[AE 157b]** Şeyḫ Muẓafferü'd-dīn-i Şīrāzī'den ve şāriḥ-i *Şirʿat* Seyyidī ʿAlī-zāde'den oḳıyup ṣoñra[7] Monlā İdrīs ile Ḥicāz'a gitdi. Sulṭān Bāyezīd Ḫān'uñ[8] āḫir-i salṭanatında Mekke-i Mükerreme'de[9] ṭoḳuz yüz elli beş tārīḫine varınca mücāvir oldı. Baʿdehu İstanbul'a gelüp[10] on beş aḳçe vaẓīfe eylediler ṣoñra yigirmi aḳçe ile müderris iken ṭoḳuz yüz altmış dört tārīḫinde **[MK 191b]** vefāt eyledi. Merḥūm ʿālim ü fāżıl, Şāfiʿiyyü'l-meẕheb idi. ʿİlm-i tefsīr ü ḥadīṡde[11] ve eḥādīṡ ü tevārīḫ ve menāḳıb-ı ʿulemāda çoḳ ḥıfẓı var idi. *Ḳaṣīde-i Bürde*'ye şerḥi vardur ve ādāb-ı baḥṡde bir risālesi vardur ve daḫı çoḳ risāleleri[12] vardur. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*.

Monlā Şerīf Mehdī eş-Şīrāzī

Fikārī[13] dimekle meşhūrdur. Şīrāz'da Ġıyāṡü'd-dīn Manṣūr bin Ṣadrü'd-dīn[14] Ḥüseynī'den oḳıdı. Anda ʿulūm-ı ʿArabiyye ve kelām u manṭıḳ u

---

1 Ḥasan eṭ-Ṭāliş: et-Tāşkendī MK
2 - AE
3 şāh MK
4 muḥibbüñüz sizüñ MK
5 biz istimāʿ: istimāʿı AE
6 Monlā // çünkim: tamām oldı. AE
7 - AE
8 Bāyezīd Ḫān'uñ: Bāyezīd'üñ AE
9 Mekke-i Mükerreme'de: Mekke'de AE
10 - MK
11 tefsīr ü ḥadīṡde: ḥadīṡ ü tefsīrde AE
12 Vardur // risāleleri: ve çoḳ risālesi AE
13 - MK
14 - MK

ḥikmet, ittiḳān u aḥḳām eyledi.[1] Bilād-ı Rūm'a gelüp İslāmbol'da Monlā[2] Muḥyi'd-dīn-i Fenārī'den oḳıdı baʿdehu Ḫˇāce Ḫayrü'd-dīn Medresesi'ne müderris oldı ṣoñra[3] Dimetoḳa Medresesi'ne ve baʿdehu Silivri'de İstanbul'da[4] Pīrī Paşa Medresesi'ne ṣoñra Filibe Medresesi'ne müderris oldı. Anda müderris iken ṭoḳuz yüz elli yedi[5] tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm ʿālim ü fāżıl ve edīb ü lebīb, leyl ü nehār ʿilme meşġūl idi. ʿİlm-i belāġatda[6] māhir idi. *Keşşāf*'a ve Ḳāḍī Beyżāvī'ye ve *Şerḥ-i Telḫīṣ*'e ve *Ḥāşiye-i Tecrīd*'e taʿlīḳātı vardur. ʿArabī inşāda māhirdür[7] ve Fārsī ve ʿArabī naẓmları vardur ki ehli yanında maḳbūldur. Ve ḥüsn-i ḫaṭṭ ve sürʿat-ı kitābet ile mevṣūfdur. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[8]

Monlā Saʿyī

İsmi ġayr-ı maʿlūm ve bu laḳab ile meşhūrdur. ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup taḥṣīl ve tekmīl-i ʿulūm[9] eyleyüp ʿArabī'de ve Fārsī'de ve ḥadīṯ ü tefsīrde māhir oldı.[10] Ve üç lisānda naẓmı ve resā'ili meşhūr u maḳbūldur. Merḥūm Sulṭān Süleymān'uñ evā'il-i salṭanatında vefāt eyledi. Merḥūm edīb ü lebīb, ḥalīm ü kerīm idi ve Sarāy-ı ʿĀmirede oġlanlar ḫˇācesi idi. **[MK 192a]** Ḫayrātından çoḳ kimesne **[AE 158a]** ifāde iderdi.[11] *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*.

Monlā Ḳāsım

Sulṭān Meḥemmed Ḫān[12] ḳullarından idi. ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup taḥṣīl-i ʿulūm eyledi baʿdehu Şeyḫ Vefā ḥażretleri[13] ḫıdmetine vāṣıl oldı. Sulṭān Bāyezīd Ḫān[14] yanında aḥvāli mezḳūr olduḳda sarāyda olan[15] oġlanlara ḫˇāce eyledi. ʿİlm ü edeb ü ṣalāḥdan ötüri terbiyeti ile çoḳ oġlan ḥāṣıl

1 idi ṣoñra MK
2 İslāmbol'da Monlā: İstanbul'da AE
3 oldı. Ṣoñra: olup baʿdehu AE
4 - MK
5 ṣoñra // yedi: ve baʿdehu Filibe Medresesi'nde müderris iken ṭoḳuz yüz elli altı veyā yedi AE
6 belāġatda: belāġatda ḥuṣūṣan ʿArabī inşāda MK
7 ʿArabī // māhirdür. -MK
8 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh: Raḥimehu'llāh.* AE
9 -i ʿulūm - AE
10 idi MK
11 Ḫayrātından // iderdi: Ḫuddāmından çoḳ kimesneye ifāde eyledi. AE
12 - AE
13 - AE
14 - AE
15 - AE

oldı. Merḥūm, Sulṭān Süleymān Ḫān[1] zamānında vefāt eyledi. Ḥüsn-i ḫaṭṭ ile sürʿat-ı kitābeti cemʿ eyledi. Sürʿati bir mertebede taʿbīr olınur ki sāmiʿīn muḥāl görür idi. Merḥūm[2] ṭavīlü'l-ḳāmet, cemīlü'ṣ-ṣūret, edīb ü lebīb ve vaḳūr u ṣabūr idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[3]

Monlā Mükeḥḥal-zāde

Sürmelü-zāde dimek ile maʿrūfdur. ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup baʿż-ı diyāra ḳāḍī olup baʿdehu Sulṭān Meḥemmed Cāmiʿi'ne ḫaṭīb oldı. Sulṭān Süleymān ḥażretlerinüñ[4] evā'ilinde vefāt eyledi. Merḥūm ʿulūm-ı ʿArabiyye'de, ḫuṣūṣan ʿilm-i ḳırā'atde māhir ve ḫaṭīb ü faṣīḥ ü belīġ idi. İnşā ile ḫuṭbe-i belīġa iderdi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*

Monlā Muḥyi'd-dīn Muḥammed

ʿArcun-zāde dimekle[5] maʿrūfdur. Vālidi ʿālim ü ṣāliḥ ve ʿilm-i ḳırā'atde māhir, ṭarīḳat-ı ṣūfiyyeye mensūb[6] idi. Oġlı daḫı vālidi zamānında ʿArabiyye ve ḳırā'ati tekmīl eyledi. Ṭayyibü'l-elḥān idi. Evvelā[7] Sulṭān Bāyezīd Cāmiʿi'nde ḫaṭīb olup baʿdehu Ayaṣofıyya'ya ḫaṭīb iken ṭoḳuz yüz ḳırḳ sekiz[8] tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm selīmü'n-nefs ve aḫlāḳ-ı **[MK 192b]** ḥamīde ṣāḥibi ve ḫavāṣṣ u ʿavām yanında muʿazzez ü mükerrem idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[9]

Monlā Pīr Meḥemmed

ʿİlm-i ʿArabiyye ve ʿilm-i ḳırā'atde tamām mahāreti var idi. Ḥüsnü't-tilāvet mücevvid idi. Sulṭān Bāyezīd'üñ İstanbul'daki cāmiʿinde ḫaṭīb ve Monlā Gürānī'nüñ Dārü'l-ḳurrā Medresesi'ne müderris idi. Ṭoḳuz yüz ḳırḳ iki tārīḫinde vefāt eyledi. *Raḥimehu'llāh.*[10]

---

1 - AE
2 - AE
3 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh: Raḥimehu'llāh. AE*
4 Süleymān ḥażretlerinüñ: Süleymān'uñ AE
5 ile AE
6 müntesib AE
7 Ve AE
8 ṭoḳuz // sekiz: ṭoḳuz yüz ḳırḳ beş MK [Bu tarih Muharrem Tan (*age,* s. 363) ve Muhammet Hekimoğlu'nda (*age,* s. 818) "Dokuz yüz kırk sekiz" olarak yer almakta olup MK nüshasında yanlış yazılmıştır.]
9 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*: *Raḥimehu'llāh.* AE
10 - MK

Monlā Ḥekīm Sinān

Evā'il-i ʿömrinde ʿulemā-yı ʿaṣrından oḳıyup baʿdehu ʿilm-i ṭıbba rāġıb olup Ḥekīm Muḥyi'd-dīn'den taḥṣīl eyledi ṣoñra Edrine tīmār-ḫānesinde ṭabīb oldı baʿdehu İstanbul'da **[AE 158b]** tīmār-ḫāneye ṭabīb oldı. Sulṭān Selīm Ṭırabozın'da şeh-zāde iken aña ṭabīb olup baʿde'l-cülūs sarāy ḥekīmi oldı ṣoñra Sulṭān Süleymān Ḫān[1] ḥekīm-başı eyledi. Re'īs-i eṭibbā iken ṭoḳuz yüz elli bir tārīḫinde vefāt eyledi. Ṣāḥib-i kitāb müddet-i ʿömrinden su'āl eyledükde yüz veyā[2] yüz iki yaşından ḫaber virdi. Bu ḥāl ile ḳaṭʿan ʿaḳlı müteġayyir degül idi. Eli ditrerdi, sebebinden su'āl idüp "Żaʿf-ı dimāġdandur." diyü cevāb virüp "Ben taʿaccüb eyledüm ki zīrā idrāki ve ʿaḳlı kemālde idi." diyü rivāyet eyledi. Merḥūm kerīmü'n-nefs, ḥalīmü'ṭ-ṭabʿ, ebnā-yı dünyā aḥvāli ile muḳayyed degül idi. Muʿālecesinde ʿaẓīm iḥtiyāṭı var idi ḳuvvet-i ṣalāḥdan ötüri. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[3]

Monlā Ḥekīm ʿĪsā eṭ-Ṭabīb

ʿAṣrı ʿulemāsından oḳıyup ṣoñra ʿilm-i ṭıbba rāġıb olup ʿilm-i ṭıbb taḥṣīlinde māhir oldı. Muʿālecesinde mübāreklik ile maʿrūf idi. Edrine tīmār-ḫānesine ṭabīb ve İstanbul'da sarāy ḥekīmi oldı. Anda ḥekīm iken[4] vefāt eyledi. **[MK 193a]** Kerīmü'l-aḫlāḳ, ḫayr ile memlū idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[5]

Monlā ʿOṯmān eṭ-Ṭabīb

Aṣlı diyār-ı ʿAcem'den idi. Diyār-ı Rūm'a geldükde Sulṭān Selīm sarāy ḥekīmi eyledi. Mütedeyyin ve ṣāliḥ kimesne idi.

VE MİN-MEŞĀYİḪİ FĪ-ZEMĀNİHİ[6]

eş-Şeyḫ ʿAbdu'l-kerīm el-Ḳādirī

Müftī Şeyḫ dimekle maʿrūfdur. Kirmāstī ḳaṣabasında ṭoġdı. Burūsa'da ʿilme meşġūl iken cumʿa günlerinde Emīr Sulṭān Cāmiʿi'nde ʿaṣr oḳurdı. Baʿdehu Monlā Ḳara Bālī'ye dānişmend olup ṣoñra taṣavvufa rāġıb olup[7]

1 oldı // Ḫān: olup Sulṭān Süleymān AE
2 yüz veyā -AE
3 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh: Raḥimehu'llāh.* AE
4 anda // iken: bunda AE
5 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh: Raḥimehu'llāh.* AE
6 ve min // zemānihi: ve meşāyiḫ-i ṭarīḳat-ı Sulṭān Süleymān zamānında AE
7 olmaġıyla MK

Şeyḫ İmām-zāde'ye muḳārin olup ba'dehu Kūçek Ayaṣofıyya Zāviyesi'ne şeyḫ oldı. Ḳaviyyü'l-ḥıfẓ, faḳīh idi. Fıḳhda māhir olduġıçün Sulṭān Süleymān günde yüz aḳçe vaẓīfe ile İstanbul'a müftī eyledi. Fetvā virürdi ve va'ẓ iderdi, nefesi ḳulūbde mü'eṯṯir idi. Ve çoḳ kitāba mālik idi. Erba'īn çıḳarurdı, ḳavī riyāżiyyeti var idi. Yir altında bir ḳuyı ḳazup anda 'ibādet iderdi. Keṯret-i riyāżetden ḫavāṣṣı mu'aṭṭal **[AE 159a]** olurdı. Nevādir-i aḫbāra ve ġarā'ib-i mesā'ile ıṭṭılā'ı var idi. Ṣaġīr ü kebīr ve ġanī vü faḳīr cümlesi yanında bir idi. Kerāmātı çoḳdur, tafṣīli lāzım gele diyü terk olındı. Merḥūm ṭoḳuz yüz elli bir[1] tārīḫinde vefāt eyledi. *Raḥmetu'llāhi 'aleyh.*

eş-Şeyḫ Maḥmūd Çelebi

Monlā Ḳırımī aḳrabāsı idi. 'İlm-i şerīfe meşġūl idi ba'dehu ṭarīḳat-ı ṣūfiyyeye sülūk idüp Seyyid Aḥmed-i Buḫārī ḫıdmetine yitişüp ṭarīḳat-ı **[MK 193b]** ṣūfiyyeyi taḥṣīl ü tekmīl eyleyüp ḳızını tezvīc eyledi. Seyyid Aḥmed-i Buḫārī vefāt eyledükde maḳāmına oturdı. Merḥūm 'ālim ü 'ābid ve edīb ü lebīb kimesne idi. Ṣāḥib-i kitāb eydür: "Ben vech-i kerīmine naẓara ḳādir olmaz idüm ki ḥayāsı bañā münʿakis olurdı. Ve gāhī bir[2] meclis-i şerīfine ḥāżır olurdum, Kitāb-ı *Meṯnevī* ḳırā'at olınup ṭarīḳat-ı ṣūfiyye üzerine te'vīl iderdi. Bir gün bañā 'Ṣūfīler ṭarīḳine inkāruñ var mıdur?' didi. Ben didüm ki 'Bu ṭarīḳat ve ehline kim münkir olur?' didüm." Bañā Seyyid Buḫārī'yi ḥikāyet eyledi, eyitdi:[3] "Seyyid Buḫārī, Buḫārā'da bir 'ālimden oḳurdı ṣoñra terk eyledi daḫı Şeyḫ İlāhī ḫıdmetine yitişdi. Şeyḫ İlāhī de ol 'ālimden oḳıdı. Bir gün Seyyid Aḥmed-i Buḫārī ile Şeyḫ İlāhī ol 'ālimi ziyārete vardılar. Ol 'ālim, Seyyid Buḫārī'ye eyitdi[4] 'Niye meşġūlsin?' didi. Seyyid Buḫārī eyitdi[5] ''İlme iştiġāli terk eyledüm.' didi. İbrām eyledükde Seyyid Buḫārī[6] '*Mirṣādü'l-'İbād*'a meşġūlüm.' didi. 'Ālim eyitdi:[7] 'Senüñ gibi kimesne ol maʿḳūle kitāba meşġūl olur mı? Aʿḳal-i 'uḳalā ḥukemādur.' Ol kitāb ṣāḥibi 'Ḥakīm muḥaḳḳaḳ kāfirdür.' dir. Bañā ve Şeyḫ İlāhī'ye ġażab idüp bizi

1 ṭoḳuz // bir: ṭoḳuz yüz ḳırḳ altı MK [Bu tarih Muharrem Tan (*age,* s. 366) ve AE nüshasında "Dokuz yüz elli bir" Hekimoğlu'nda (*age,* s. 822) "Dokuz yüz elli senesi civarında" olarak yer almakta olup MK nüshasında yanlış yazılmıştır.]

2 gāhī bir: ben AE

3 - AE

4 - MK

5 Seyyid // eyitdi: Seyyid Aḥmed-i Buḫārī AE

6 eyledükde // Buḫārī: eyledi ben daḫı AE

7 didi ki AE

meclisinden ḳaldurdı." didi. Seyyid Buḫārī ḥikāyeti tamām oldı. Bu ḥikāyeti Maḥmūd Çelebi bańa ḥikāyet eyledükde ben daḫı didüm ki "Münkir inkārına mübtelādur ammā muʿterif-i ġayr-ı sālik olanuñ ḥāli, münkirin ḥālinden aḳbeḥ degül mi?" didüm. Şeyḫ Maḥmūd Çelebi eyitdi[1] "Degüldür zīrā muʿterifüñ iʿtirāfı āḫir onı ṭarīḳ-i Ḥaḳḳ'a ceẕb ider." didi.[2] Ve daḫı **[AE 159b]** didüm ki "Kütüb-i taṣavvufda ẓāhir şerʿa muḫālif nesne vardur, buña inkār cā'iz midür?" **[MK 194a]** didüm. Meẕkūr Şeyḫ[3] Maḥmūd Çelebi cevāb virüp "Size inkār lāzımdur ol ḥāl size ḥāṣıl olıncaya dek ammā baʿde'l-ḥuṣūl şerʿa muvāfaḳati ẓāhir olur." Ṣāḥib-i kitābuñ ḥikāyeti tamām oldı. Merḥūm Şeyḫ Maḥmūd ṭoḳuz yüz[4] tārīḫinde vefāt eyledi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*.[5]

eş-Şeyḫ Pīrī Ḫalīfe el-Ḥamīdī

Seyyid Buḫārī yanında ṭarīḳatı taḥṣīl idüp irşād ile icāzet virdi daḫı vaṭanında sākin oldı. ʿĀbid ü zāhid, münḳaṭıʿ ʿani'n-nās ve müteveccih ila'llāh idi. Rivāyet olınur ki dā'imü'l-istiġrāḳ idi. Cümle-i menāḳıbındandur. Bir kimesne bir mikdār[6] ceviz hediyye getürdi, şeyḫ[7] ḳabūl eylemedi. ʿAdem-i ḳabūlden ḫāṭırı münkesir olıcaḳ şeyḫ "Sen bu cevizüñ aġacını zevceńe hībe[8] eylemedüñ miydi?" diyüp ol şaḫṣda hībesini iʿtirāf idicek şeyḫüñ reddi ile mütesellī oldı. Merḥūm ṭoḳuz yüz altmış iki tārīḫinde vefāt eyledi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*.

eş-Şeyḫ Ḥācī Ḫalīfe el-Menteşevī

Merḥūm evvel[9] ṭalebe-i ʿilmden idi ṣońra[10] terk idüp Şeyḫ Maḥmūd Çelebi ḫıdmetine yitişdi. Yanında ṭarīḳ-i taṣavvufı taḥṣīl[11] idüp irşād mertebesine vardı ve irşād ile icāzet virdi. Merḥūm nāsdan münḳaṭıʿ olup[12]

1 - AE
2 - MK
3 meẕkūr Şeyḫ -AE
4 ṭoḳuz yüz: ṭoḳuz yüz otuz MK [Bu tarih, AE nüshasında "Dokuz yüz" olarak yer almakta olup Hekimoğlu'nda (*age,* s. 824) "Dokuz yüz küsür senesinde" Muharrem Tan'da (*age,* s. 366) "Dokuz yüz otuz sekiz" ve MK nüshasında "Dokuz yüz otuz" senesi olarak yer almaktadır.]
5 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*: *Raḥimehu'llāh.* AE
6 bir mikdār -AE
7 - AE
8 hediyye MK
9 - AE
10 - AE
11 tekmīl AE
12 - AE

'ibādete ve ṭālibleri irşāda meşġūl idi.[1] Edīb ü vaḳūr, mübārekü'n-nefs, marżiyyü's-sīret ve gicelerde ḳā'im ve ġayr-ı nā'im idi ve kelimātı, ḳulūbde mü'eṯṯir idi. Bir gün ḳatırına binüp Üsküdār'a geçüp sefere müteveccih oldı. Kimesne bilmezdi ki ḳande gider. Ardınca iki ṣūfī bile gitdi. Mütevekkilen 'ala'llāh, **[MK 194b]** bilā-zād ve lā-refīk ve zevcesine daḫı danışmadı. Ka'betu'llāh ziyāretine Medīne-i Münevvere'ye varup Ka'betu'llāh'a varmadın ba'de ziyāreti'n-Nebī [2]﴿يَا اَيَّتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ اِرْجِعِي﴾ nidāsını gūş ve āşiyāne-i ḳudsa ṭayerāna cūş u ḫurūş eyleyüp teslīm-i rūḥ idüp arāżī-i marżiyyede nefsi [3]﴿رَاضِيَةً مَرْضِيَّةً﴾ de ḳarār eyledi. *Raḥmetu'llāhi 'aleyh.*[4]

eş-Şeyḫ Bekr Ḫalīfe

Simav'dandur. Evvelā[5] ṭalebe-i 'ilmden idi ba'dehu[6] taṣavvufa raġbet eyleyüp Şeyḫ Ḥācī Ḫalīfe el-Menteşevī'ye muttaṣıl **[AE 160a]** olup yanında kerāmāt-ı 'aliyye taḥṣīl eyledi ve bā'de vefātihi irşād içün maḳāmına ḳā'im oldı. Nāsdan münḳaṭı',[7] cenāb-ı Ḥaḳḳ'a müteveccih, vaḳūr u ṣabūr, ḥalīm ü kerīm, ḫayr-ı keṯīr[8] ve ehl-i ḫayra muḥibb idi. Ebnā-yı zamāndan[9] i'rāż üzere idi. Ṭoḳuz yüz elli tārīḫinde vefāt eyledi. *Raḥmetu'llāhi 'aleyh.*

eş-Şeyḫ Muṣliḥu'd-dīn

Gündüz Muṣliḥu'd-dīn dimek ile meşhūrdur.[10] Taḥṣīl-i 'ilm üzere iken taṣavvufa rāġıb olup ṭarīḳat-ı Zeyniyye'den Tācü'd-dīn-i Ḳocavī'ye muttaṣıl olup buña irşād ile icāzet virdi[11] ve ba'de vefātihi İstanbul'da maḳāmına ḳā'im oldı. Merḥūm nāsdan münḳaṭı' [olup] ṣavma'asından çıḳmazdı illā vaḳt-i ṣalātda ve zāviyesinden çıḳmazdı illā yevm-i cum'ada. 'İbādet ü ṣalāḥ ile ḫatm oldı. *Raḥmetu'llāhi 'aleyh.*[12]

---

1 - AE
2 Kur'ân-ı Kerîm, Fecr Sûresi, 89/27(28), *"Ey Rabbine itaat edip huzura eren nefis! Dön."*
3 Kur'ân-ı Kerîm, Fecr Sûresi, 89/ 28, *"(Rabbine) Hem hoşnut edici, hem de hoşnut edilmiş olarak."*
4 *Raḥmetu'llāhi 'aleyh: Raḥimehu'llāh. AE*
5 - AE
6 - AE
7 münḳaṭı': münḳaṭı' olup MK
8 ḫayr-ı keṯīr - AE
9 dünyādan AE
10 dimek // meşhūrdur. - AE
11 ṭarīḳat-ı // virdi: Şeyḫ Zeynī Şeyḫ Tācü'd-dīn ḥıdmetine yitişdi. AE
12 *Raḥmetu'llāhi 'aleyh.* - AE

eş-Şeyḫ Muḥyi'd-dīn el-İzniḳī

Ṭarīḳ-i taṣavvufı Şeyḫ Muḥyi'd-dīn-i İskilibī yanında taḥṣīl idüp İstanbul'da Sulṭān Selīm Cāmiʿi'nde imām oldı. Ḥāfiẓ-ı *Ḳur'ān-ı ʿAẓīm* idi. Mübārekü'n-nefs, maḳbūlü's-sīret, ʿābid ü zāhid, müteverriʿ ü müteşerriʿ kimesne **[MK 195a]** idi. Nice kerāmātına muṭṭaliʿ olmış kimesneler vardur, diyü rivāyet olınur. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[1]

eş-Şeyḫ İskender

Şeyḫ Muḥyi'd-dīn-i İskilibī yanında ṭarīḳ-i taṣavvufı tekmīl eyledi ve irşādı ile icāzet virdi. Ümmī idi lākin taṣavvuf ẕevḳi ile maʿārif-i ẕevḳiyyeye ḳādir oldı ki ʿuḳūl müteḥayyir olurdı. Ve mürīd terbiyetinde ḳuvvet-i ʿaẓīmi var idi. Ṭoḳuz yüz ḳırḳ tārīḫinde vefāt eyledi.[2] *Raḥimehu'llāh.*

eş-Şeyḫ Sinān-ı Erdebīlī

Ṭarīḳ-i taṣavvufı Ḥācī Çelebi yanında tekmīl eyledi. ʿĀbid-i mirtāż ve irşād ṭālibīne meşġūl idi. Yüz yaşından geçmiş idi, Ayaṣofıyya yanındaki zāviyede şeyḫ idi. Ṭoḳuz yüz [elli] [3] bir tārīḫinde vefāt eyledi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[4]

eş-Şeyḫ Muḥyi'd-dīn Muḥammed

Çelebi Ḫalīfe yanında tekmīl eyledi ve irşād ile icāzet virüp Rūmili'nde İştib'de tavaṭṭun eyledi. Recül-i ʿābid ü ṣāliḥ, müteverriʿan nāsdan münḳaṭıʿ, riyāżāt u mücāhedāt ve terbiyet-i mürīde meşġūl idi. Ṭoḳuz yüz ḳırḳ iki tārīḫinde[5] vefāt eyledi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[6]

eş-Şeyḫ Ramażān

Ṭarīḳ-i taṣavvufı Şeyḫ Ḳāsım Çelebi yanında tekmīl eyledi **[AE 160b]** ve baʿde vefātihi yirine oturdı. Zāviyesi İstanbul'da ʿAlī Paşa Zāviyesi'nde idi. ʿĀbid ü zāhid ü mirtāż, taʿbīr-i rü'yāya ḳādir, nāsdan münḳaṭıʿ ve

---

1 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh: Raḥimehu'llāh.* AE

2 Ṭoḳuz yüz ḳırḳ tārīḫinde vefāt eyledi. -AE [Bu tarih Muharrem Tan (*age,* s. 368) ve Muhammet Hekimoğlu'nda (*age,* s. 830) yer almamaktadır.]

3 elli: ḳırḳ MK

4 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.* -AE

5 [Bu tarih Muharremn Tan (*age,* s. 368) ve Muhammet Hekimoğlu'nda (*age,* s. 830) "Dokuz yüz kırk yılından sonra" şeklinde yer almaktadır.]

6 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*: *Raḥimehu'llāh.* AE

nefsine müşteġil idi. Çoḳ kimesne müntefiʿ olmışdur. Ṭoḳuz yüz ḳırḳ sekiz[1] tārīḫinde vefāt eyledi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*.[2]

eş-Şeyḫ Bālī Ḫalīfe eṣ-Ṣofyevī

Mezbūr Şeyḫ Çelebi Ḫalīfe[3] ḫulefāsından idi. Merḥūm ʿālim ü ʿāmil ve mürşid-i kāmil, muḥibb-i fuḳarā vü mesākīn, ʿibādetu'llāha[4] ve terbiyet-i mürīdine meşġūl, ḥudūd-ı şerīʿatı riʿāyetde ve ādāb-ı[5] ṭarīḳatı ġāyetde ḥimāyetde idi. Ṣofya'da **[MK 195b]** ṭoḳuz yüz elli bir tārīḫinde vefāt eyledi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*.[6]

eş-Şeyḫ Muṣliḥu'd-dīn

Merkez Muṣliḥu'd-dīn dimekle meşhūrdur.[7] Evvelā ṭalebe-i ʿilmden olup Monlā Ḫıżır Beg'den oḳımış idi baʿdehu taṣavvufa meşġūl olup Şeyḫ Sünbül Sinān yanında taṣavvufı tekmīl eyledi. Maḳbūlü's-semt-i şerīʿatı riʿāyet ve ṭarīḳatı ḥıfẓ u ḥimāyetde idi. ʿİlm-i tefsīre, ḫuṣūṣan *Tefsīr-i Ḳāḍī*[8] *Beyżāvī*'ye çoḳ müṭālaʿa eylemiş idi. Ṭoḳuz yüz elli ṭoḳuz tārīḫinde vefāt eyledi. Sinni ṭoḳsandan mütecāviz idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*.[9]

eş-Şeyḫ Sinān Ḫalīfe

Şeyḫ Süleymān Ḫalīfe[10] ḫulefāsından idi. Maḳāmına ḳā'im olup[11] İstanbul'da zāviyesine şeyḫ oldı. Gerçi ümmī idi lākin ceẕbe-i ʿaẓīmesi var idi. Nāsdan münḳaṭıʿ ve nefsine müşteġil idi. Ṭoḳuz yüz elli iki[12] senesinde vefāt eyledi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[13]

---

1 [Bu tarih Muharremn Tan (*age,* s. 369) ve Muhammet Hekimoğlu'nda (*age*, s. 832) "Dokuz yüz küsür" şeklinde yer almaktadır.]
2 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*: *Raḥimehu'llāh.* AE
3 Çelebi Ḫalīfe - AE
4 ʿibādete meşġūl AE
5 - AE
6 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.* - AE
7 dimekle meşhūrdur. - AE
8 *Tefsīr-i Ḳāḍī* -AE
9 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*: *Raḥimehu'llāh.* AE
10 - MK
11 ḳā'im olup - AE
12 Ṭoḳuz yüz elli iki: Ṭoḳuz yüz elli ṭoḳuz AE [Muharremn Tan'da (*age,* s. 369-370) bu ismin biyografisinde herhangi bir tarih yer almamaktadır. Muhammet Hekimoğlu'nda (*age,* s. 834) ise "Dokuz yüz kırk küsür" şeklinde yer alan bu tarih MK nüshasında "Dokuz yüz elli iki" AE nüshasında ise "Dokuz yüz elli dokuz" şeklinde yer almaktadır.]
13 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh: Raḥimehu'llāh.* AE

eş-Şeyḫ ʿAlī Kāzvānī

Şeyḫ Seyyid ʿAlī İbn Meymūnī el-Maġribī ḫıdmetine yitişüp bir zamān Ḥamā nāḥiyesinde bile seyr eyledi. Ol diyārda arslan çoḳ idi, ḫalḳdan[1] baʿżına ḳaṣd eyledi. Şeyḫe şikāyet eyledüklerinde şeyḫ "Eẕān oḳuñ." didi. Eẕān oḳıdılar, hīç ḥareket eylemedi, yine ḳaṣd eyledi. Şeyḫe tekrār şikāyet itdüklerinde şeyḫ yine[2] "Eẕān oḳuñ." didi. Oḳıdılar, arslan yine rücūʿ eylemedi. Şeyḫe gelüp ḥikāyet eylediler ki "Arslan aṣlā[3] rücūʿ eylemedi." diyü. Şeyḫ kendüsi varduḳda arslan yirinden nā-būd u nā-peydā oldı. Bilmediler ki ṣu oldı yire mi geçdi ve yāḫūd yir mi yutdı. Şeyḫine Kāzvānī'nüñ bu ḥāli ḥikāyet olınduḳda ziyāde ġażab eyledi. Zīrā **[AE 161a]** iẓhār-ı kerāmet yanlarından maḳbūl degül idi.[4] Ḥattā **[MK 196a]** ḥayż-ı ricāldür diyü tesmiye iderler idi.[5] Şeyḫi, Kāzvānīʿyi ḫıdmetinden redd eyledi ve "Yā Kāzvānī ve yā ḫā'ib ve yā ḫāsir! Ṭarīḳümüzi ifsād eyledüñ." didi ve Kāzvānī daḫı şeyḫi ḫıdmetinden munfaṣıl oldı. Şeyḫi "Yā[6] Kāzvānī! Nedāmet eyle." didi. Kāzvānī şeyḫine "Yā şeyḫ! Sen nedāmet eyle." didükde Şeyḫ Meymūnī-i Maġribī ziyāde ġażab eyledi. "Laʿnetu'llāh." didi ve redd idüp ḳabūl eylemedi ḥattā vefāt eyledi. Ve baʿde vefātihi Şeyḫ Maġribī'nüñ[7] ḫulefāsına rücūʿ eyledükde "Şeyḫ seni redd eyledi." diyü ḳabūl eylemediler. Baʿdehu diyār-ı ʿArab'a gelüp Şeyḫ İbn ʿArefe'den Şeyḫ Maġribī ḫulefāsına mektūb aldı. Mektūbda "Allāhu Teʿālā ḳapusından kimesne merdūd olmaz. Nihāyet bunı şeyḫ redd eylemiş ıṣlāḥ ve te'dībden ötüri." ʿArefe-zāde'nüñ mektūbını Şeyḫ ʿUlvān-ı Ḥamevī ḳabūl eyleyüp yanında terbiyet eyledi. Merātib-i ʿāliyeye vāṣıl olup baʿdehu Rūm'a geldi ṣoñra ḥacca gitdi. Mekke-i Mükerreme'de[8] mücāvir olup anda vefāt eyledi ve anda defn olındı. Ceẕbe-i ʿaẓīme ṣāḥibi ve aḥvāl-i ḳulūbe ve ḫavāṭıra ıṭṭılāʿ-ı tāmmı var idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[9]

---

1 - AE
2 Yine // yine: şeyḫe ḥikāyet eylediler şeyḫ tekrār AE
3 şeyḫe // aṣlā: şeyḫe ḥikāyet eylediler arslan AE
4 kerāmet // idi: kerāmāt yanlarında büyük günāhdur. AE
5 idi. Şeyḫi -AE
6 Sen MK
7 eyledi. "Laʿnetu'llāh" // Maġribī'nüñ: Kāzvānī şeyḫinüñ vefātından ṣoñra MK
8 Mekke-i Mükerreme'de: Kaʿbetu'llāh'a AE
9 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh: Raḥimehu'llāh.* AE

eş-Şeyḫ Üveys

Çelebi Ḫalīfe ḫulefāsından idi. Şām'da tavaṭṭun eyledi.[1] Zühd ü taḳvā ve veraʿ ṣāḥibi idi,[2] ʿābid ü zāhid idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[3]

Şeyḫ Dāvūd[4]

Mezbūr Şeyḫ Üveys ḫulefāsından idi.[5] Evvelā ṭalebe-i ʿilmde iken baʿdehu taṣavvufa meşġūl oldı. ʿĀbid ü zāhid idi lākin "Mehdī'ye ben muṣāḥib oluram ve Mehdī benüm cemāʿatümden olur." dirdi, sözi ṣaḥīḥ olmadı.

eş-Şeyḫ Baba Ḥaydar-ı Semerḳandī

Ḥālet-i ṣiġarında Ḫʿāce ʿUbeydu'llāh-ı Semerḳandī ḫıdmetinde olup ve baʿde vefātihi ʿAbdu'llāh aṣḥābına muḳārin olup bir zamān Mekke'de mücāvir oldı[6] baʿdehu Rūm'a geldi, ziyāde maḥabbet eylediler. Sulṭān Süleymān **[MK 196b]** Ḫān[7] ḫāric-i İstanbul'da bir mescid binā idüp kendü civār-ı mescidde tavaṭṭun idüp evḳāt-ı ḫamsede **[AE 161b]** cemāʿate müdāvim idi, anda vefāt eyledi. Merḥūm ʿābid ü zāhid ve nāsdan münḳaṭıʿ, mirtāż idi. Ramażān'uñ ʿaşr-ı āḫirinde iʿtikāf idüp on günde iki dāne bādemden ġayrı nesne yimedi diyü bile muʿtekif olan bir ṣāliḥ kimesne ḫaber virdi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*

eş-Şeyḫ Ṣafiyyü'd-dīn

Amāsiyye'de mutavaṭṭın [olup] Saraçlar Şeyḫi dirlerdi. Ṭarīḳ-i Ḫalvetī'den idi. ʿĀbid ü ʿārif ve ʿibādet ü ʿuzlete rāġıb, müteḫaşşiʿ[8] vü mütevāżıʿ ve taʿbīr-i rü'yāda māhir idi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*

eş-Şeyḫ Muḥyi'd-dīn

Amāsiyye ḳurbında Ḫalḳa[9] nām ḳaryeden idi. Evvelā ṭalebe-i ʿilmden idi baʿdehu ṭarīḳ-i taṣavvufa iḫtiyār idüp Şeyḫ Baḫşī Ḫalīfe ḫıdmetinde

---

1 [Şam'da yerleştiği bilgisi Muharrem Tan'da (*age,* s. 370) varken Hekimoğlu'nda (*age.,* s. 836) "Dımışk'ta yaşadı" şeklinde yer almaktadır.]

2 - AE

3 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.* - MK

4 [MK nüshasında Şeyh Davud şeklinde bir biyografi başlığı yer almamaktadır. "ʿĀbid ü zāhid idi. Evvela talebe-i ilmde iken" şeklinde önceki biyografiden devam etmektedir.]

5 Şeyḫ Dāvūd // idi. -MK

6 baʿde // oldı. -MK

7 ẓāhir yaʿnī AE

8 müte'eddib AE

9 Bu yerleşim yeri Hekimoğlu'nda (*age,* s. 838) "Kağla" ve Muharrem Tan'da (*age,* s. 371) "Tığla" olarak geçmektedir. Selçuklu öncesi yerleşim yerlerinden olan ve bugün Amasya sınırları içerisinde yer alan bu köyün bilinen ilk isimleri "Hakala, Hağala, Kağala, Kağla, Kaala, Kavala"dır.

olup ḳızını tezevvüc eyledi. Vaṭanında ḫalvet ü ʿuzlet iḫtiyār idüp evḳātını ʿilme ve ʿamele ṣarf iderdi. Ṭoḳuz yüz elli tārīḫinde vefāt eyledi. *Raḥmetu'l-lāhi ʿaleyh*.[1]

eş-Şeyḫ ʿAbdu'l-ġaffār

Aṣlı vilāyet-i Mudurnı'dan idi. Vālidi Şeyḫ Meḥemmed Şāh İbnü'ş-Şeyḫ Aḥmed, ṭarīḳ-i Zeyniyye üzere idi. Tāze iken vālidi vefāt idüp kendü taḥṣīl-i ʿilm üzere idi. Monlā ʿAlī-i ʿArabī'den ve Seyyid Muḥammed el-Ḳocavī'den ve Monlā Seyyidī Ḳaramanī'den oḳıdı. Hevā-yı nefse meşġūl iken Edrine'de vāḳıʿasında vālidi ḍarb-ı şedīd ile ḍarb eyledi.[2] Ṣabāḥan Edrine'de Şeyḫ Ramażān'a vardı, tevbe eyledi. Ḫalvet çekdi, riyāżete meşġūl olup mücāhede-i ʿaẓīm eyledi. Kerāmāt-ı ʿaliyyeye ve maḳāmāt-ı seniyyeye vāṣıl olup şeyḫi irşāda icāzet virdi. Ṣoñra vaṭanına **[MK 197a]** varup ṭāʿat u ʿibādāta ve ḥadīṯ ü tefsīre ve vaʿẓ u teẕkīre meşġūl oldı. Üç lisānda naẓm u neṯr ve inşāya ḳādir idi. Ṭoḳuz yüz otuz dört tārīḫinde vefāt eyledi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*.[3]

eş-Şeyḫ İsḥāḳ

Evvel-i ʿömrinde ṭabīb-i Naṣrānī idi. ʿİlm-i ḥikmetde māhir idi. Monlā Luṭfī'den manṭıḳ ve ʿulūm-ı ḥikemiyye oḳıyup mübāḥaṣe eyledi. ʿUlūm-ı İslāmiyye'den daḫı baḥṯ eylediler. Monlā Luṭfī bunı ilzām eyleyüp İslām'uñ ḥaḳīḳatine muḳırr olup Müslimān oldı.[4] ʿİlm-i ṭıbb **[AE 162a]** ve ḥikmeti terk idüp İmām-ı Ġazzālī ve İmām Faḫrü'l-İslām Pezdevī teṣānīfine müşteġil olup kitāb u sünnet ile ʿamele müdāvemet idüp[5] İmām-ı Aʿẓam'uñ *Fıḳh-ı Ekber*'ini şerḥ eyledi. Resā'ili çoḳdur illā bu ḳadar var ki ṭarīḳat-ı ṣūfiyyeye münkir idi zīrā ẕevḳ eylememiş idi. Āḫir-i ʿömrinde inkārından rücūʿı aṣḥābından mervīdür. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*.[6]

eş-Şeyḫ Aḥmed Çelebi

Anḳara'dandur. Evvelā ṭalebe-i ʿilmden iken ṣoñra taṣavvufa meşġūl olup[7] ṭarīḳat-ı Ḫalvetiyye'ye mensūb idi. Vaṭanında teḳāʿüd idüp vaʿẓ u

1 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*: *Raḥimehu'llāh.* AE
2 - AE
3 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*: *Raḥimehu'llāh.* AE
4 bunı // oldı: ilzām eyledi. Ḥaḳīḳat-ı İslām muḳarr olup İslām'a geldi. AE
5 eyledi ve AE
6 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*: *Raḥimehu'llāh.* AE
7 ṭalebe-i // olup: ṭālib-i ʿilm ṣoñra taṣavvufa meşġūl AE

teẕkīr ve ḥadīṯ ü tefsīre meşġūl idi. Vaʿẓı ḳulūbde mü'eṯṯir idi. Bir aḥad vaʿẓını istimāʿ eylemedi illā münceẕib oldı. Ṭoḳuz yüz elli bir tārīḫinde[1] vefāt eyledi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[2]

eş-Şeyḫ ʿAbdu'l-laṭīf İbn es-Seyyid Murtażā

Vālidi diyār-ı ʿAcem'den idi ve[3] şerīf-i ṣaḥīḥü'n-neseb idi. Ve ḥüsn-i ḫaṭṭ yazardı ve selāṭīne muṣḥaflar yazardı. Baʿdehu bilād-ı Rūm'a gelüp naḳībü'l-eşrāf oldı,[4] vefāt idüp oġlı tāze ḳaldı. Taḥṣīl-i ʿilme rāġıb olup ḥüsn-i ḫaṭṭ yazardı. ʿİlm-i ʿArabiyye vü Fārsī'de **[MK 197b]** ve ʿArabī vü Fārsī inşāda māhir idi. Baʿdehu taṣavvufa rāġıb olup Şeyḫ Vefā ḫıdmetinde oldı[5] ve baʿde vefātihi Şeyḫ Yaḥyā eṭ-Ṭuzlavī ḫıdmetinde ḫalvete dāḫil oldı[6] ve ḳızını tezvīc idüp ve irşād ile icāzet virdi ammā irşāda mübāşeret eylemedi ve ʿuzlet ü ḫalvet daḫı iḫtiyār eylemedi, nās ile iḫtilāṭ iḫtiyār eyledi. Nevādir-i ʿArabiyye, maʿārif ü eşʿārda ṭabʿ bi'ż-żarūret mā'il olurdı. Ṭoḳuz yüz elli beş tārīḫinde vefāt eyledi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[7]

eş-Şeyḫ ʿAbdu'l-Mü'min

Seyyid ʿAlī İbn Meymūn el-Maġribī ṭarīḳinden idi. Aña muṣāḥib ve baʿdehu aṣḥābına muṣāḥib olup ṣoñra[8] Burūsa'da vaʿẓ u teẕkīre meşġūl olup nās iki fırḳā olup baʿżı medḥ ve baʿżı ẕemm iderdi ammā etḳiyā-yı ʿulemādan menḳūldür ki "Ṭarīḳatı ṣaḥīḥ ve sīreti ḥasen idügi,[9] ol ẕemm idenlerüñ ġaraż-ı fāsidi olduġı cihetdendür." dimişler.[10] *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*.[11]

eş-Şeyḫ Şücāʿü'd-dīn İlyās

Ṭarīḳ-i Ḫalvetī'dendür. Ṣaġīr iken **[AE 162b]** Ḫalvetī ṭarīḳinde mücāhededе idi. İstanbul'da deryā içindeki ḳalʿada üç yıl nāsdan münḳaṭıʿ oldı.

---

1 [Bu tarih Muharremn Tan (*age,* s. 372) ve Muhammet Hekimoğlu'nda (*age,* s. 842) "Dokuz yüz elli yılından/senesinden sonra" şeklinde yer almaktadır.]
2 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh: Raḥimehu'llāh.* AE
3 idi ve -MK
4 Rūm'a // oldı: Rūm'da naḳībü'l-eşrāf idi. AE
5 - AE
6 - AE
7 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh: Raḥimehu'llāh.* AE
8 olup ṣoñra -AE
9 ḥasen idügi: melīh MK
10 cihetdendür." dimişler. -AE
11 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh: Raḥimehu'llāh.* AE

Şeyḫi cenāb-ı Ḥaḳḳ'a tevekkül ü[1] teveccüh eyledi ki kendü yirine baʿde vefātihi kim ḳā'im-maḳām[2] ola diyü.[3] Şeyḫ Şücāʿa işāret olınup ol ḳā'im-maḳām ola diyü. [4] Merḥūm gerçi ümmī idi illā bu ḳadar var ki aḥvāl-i ṭarīḳatı ve merātib-i esmāyı uṣūlini ve fürūʿını bilüp ekṯer ḥālinde ceẕbe ġalebe eyleyüp aḥvāli, efʿāli ve[5] aḳvāli muṭṭarid degül idi. Anuñçün Delü Şücāʿ dirler idi. Ḳable vefātihi mevtine işāret olup aṣḥābı ile vedāʿ eyledi ve liḳau'llāha tamām iştiyāḳ ʿarż eyledi. Ṭoḳuz yüz elli altı tārīḫinde vefāt eyledi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[6]

eş-Şeyḫ Aḥmed İbnü'ş-Şeyḫ Merkez Muṣliḥu'd-dīn

Evvelā[7] **[MK 198a]** vālidinden ḥadīṯ ü tefsīr oḳıyup fā'iḳ olduḳdan ṣoñra taṣavvufa rāġıb olup ve taḥṣīl eyleyüp naḳl-i ḥadīṯ ü tefsīr ve vaʿẓ u teẕkīre müşteġil,[8] nāsdan münḳaṭıʿ oldılar.[9] Baʿż-ı maḥalle risālesi vardur. Ṭoḳuz yüz altmış üç[10] tārīḫinde vefāt eyledi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[11]

eş-Şeyḫ Nūrü'd-dīn Ḥamza el-Germiyānī

Şeyḫ[12] Muḥammed bin Bahā'ü'd-dīn fuḳarāsından idi. Evvelā ṭalebe-i ʿilmden olup baʿdehu taṣavvufa rāġıb olmaġı ile Şeyḫ[13] Sünbül Sinān ḫıdmetine yitişdi baʿdehu Şeyḫ[14] Muḥammed bin Bahā'ü'd-dīn ḫıdmetinde ḥüsn-i[15] ḳabūlde vāḳiʿ oldı. Merḥūm mütedeyyin, mütevāżıʿ, müteḫaṣṣiʿ[16] idi. Ṭoḳuz yüz altmış beş tārīḫinde vefāt eyledi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[17]

---

1 tevekkül ve - AE
2 - AE
3 - MK
4 olınup // diyü: işāret-i ḳā'im-maḳāmlıġa ol emr olındı. MK
5 efʿāli ve -MK
6 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh*: *Raḥimehu'llāh.* AE
7 - AE
8 meşġūl AE
9 idi MK
10 beş MK [Bu tarih Muharremn Tan (*age,* s. 373) ve Muhammet Hekimoğlu'nda (*age,* s. 846) "Dokuz yüz almış üç" şeklinde yer almaktadır.]
11 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh: Raḥimehu'llāh.* AE
12 - AE
13 olmaġı // Şeyḫ: olup AE
14 - AE
15 şeref MK
16 ḳavvālün bi'l-ḥaḳḳ AE
17 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.* -AE

eş-Şeyḫ Tācü'd-dīn

Ṣaru Şeyḫ ʿÜryān dimek ile maʿrūfdur, ʿārif-i bi'llāh'dur. Maḳāmāt-ı ʿaliyye ve kerāmāt-ı seniyye ṣāḥibi idi. Ḫalā'iḳdan münḳaṭıʿ olup Maġnisa'da ḳarīb bir[1] yirde ʿibādete ve ṭāʿate meşġūl idi. Çoḳ kerāmātı vardur. Cümleden, baʿżı seferde ḳış güninde yoldaşına tāze ḳayısı virdi. Ve bir daḫı mescidinden bir kilim sirḳat olındı. Aṣḥābı talebde iḳdām eylediler. Şeyḫ eyitdi: "Kilim fülān yirde, ḳar altında medfūndur." didi. Vaḳıʿā[2] hem anda buldılar. Baʿż-ı ġaleme ṣāḥib-i arżı ṭutdı ki "Sen sirḳat eyledüñ." diyü. Şeyḫ eyitdi: "Bunuñ sāriḳi fülān ḳaryeden **[AE 163a]** fülān Naṣrānī'dür." didi. Şeyḫi imtiḥān içün Naṣrānī'yi iḥżār u su'āl eylediler. İḳrār eyledi ki "Ben sirḳat eyledüm ve bu arada ben defn eyledüm." didi ṣoñra şeyḫ öñinde Müslimān oldı. Ve bir kerāmātı[3] daḫı ġaybdan infāḳ iderdi. Her ne vaḳt[4] murād eylese seccādesi altından aḳçe çıḳarurdı ḥattā seccādesi altında aḳçe var **[MK 198b]** ẓann eylediler. Şeyḫ ṭaşra gitdükde seccādesi altını yoḳladılar, ḳaṭʿan bir aḳçe bulamadılar. Şeyḫ geldükde yine aḳçe istediler, seccāde altından virdi. Merḥūm ṭoḳuz yüz altmış iki tārīḫinde vefāt eyledi. *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.*[5]

eş-Şeyḫ Muḥyi'd-dīn Muḥammed

Ḳalender-ḫāne imāmıdur. ʿUlemā-yı ʿaṣrından oḳıyup tekmīl-i ʿulūm-ı ẓāhire eyledükden ṣoñra taṣavvufa meşġūl olup Şeyḫ Ḥabīb-i Ḳaramanī ḫıdmetine vāṣıl oldı baʿdehu Şeyḫ[6] Vefā ḫıdmetine ve Seyyid Aḥmed-i Buḫārī ḫıdmetine vāṣıl olup her birinden nice menāfiʿ ve nice kerāmāt vāṣıl olup İstanbul'da Ḳalender-ḫāne Cāmiʿi'ne imām u ḫaṭīb[7] iken ṭoḳuz yüz elli üç tārīḫinde vefāt eyledi. Merḥūm ʿulūm-ı ʿArabiyye ve ḥadīṯ ü tefsīr ve uṣūl u fürūʿ ve vaʿẓ u teẕkīre meşġūl idi. Vech-i mübārekinde nūr-ı ṣalāḥ müşāhede olınurdı. Ṣāḥib-i kitāb eydür:[8] "Ben müderris iken Ḳalender-ḫāne'de merḥūm Şeyḫ Muḥyi'd-dīn ile çoḳ muṣāḥabet iderdüm. Ṣaḥīḥü'l-ʿaḳīde,

1 ḳarīb bir: bir şerīf MK
2 - AE
3 - AE
4 - AE
5 *Raḥmetu'llāhi ʿaleyh: Raḥimehu'llāh.* AE
6 oldı // Şeyḫ: ve Şeyḫ İbn AE
7 ḫaṭīb -MK
8 - AE

ḥudūd-ı şerīʿati tamām riʿāyet üzere idi. Ve sinninden suʾāl eyledüm, ṭoḳsan sekiz yaşından ḫaber virdi. Bu ḫaberden[1] ṣoñra yine on yıl miḳdārı ṣaġ oldı." *Raḥmetu'llāhi ʿaleyhi raḥmeten vāsiʿaten.*[2]

eş-Şeyḫ Muṣliḥu'd-dīn Muṣṭafā

İstanbul'da mutavaṭṭın Seyyid Aḥmed-i Buḫārī ḫulefāsından idi ve İstanbul'da Ẕātü'l-aḫcār nām zāviyede mutavaṭṭın idi. Ve şeyḫ-i nūrānī, ʿābid ü zāhid ü ṣāliḥ ve ḫalḳdan münḳaṭıʿ idi. Ṭoḳuz yüz altmış tārīḫi ḥudūdında vefāt eyledi.[3] *Raḥmetu'llāhi teʿālā ʿaleyhi raḥmeten vāsiʿaten.*[4]

Aḥvāl-i ṣāḥib-i kitāb

Aḥmed İbn Muṣṭafā[5] bin Ḫalīl *ʿafā ʿanhümü'l-Kerīmü'l-Celīl* Ṭaşköprī-zāde dimekle maʿrūfdur. Sādāt **[MK 199a]** öñinde ḫādim ve sādāt ḫıdmetine **[AE 163b]** ḳāʾim ve lāzım olup anlaruñ ẕikr-i cemīllerine muttaṣıl olmaḳ içün bunlaruñ daḫı aḥvāli ẕikr olındı ki ṣāḥib-i kitābuñ vālidi Burūsa'da ṣāḥib-i kitāb Monlā Aḥmed'üñ vilādetinden muḳaddem Anḳara'ya sefer eyledükde ol leyle-i seferde vāḳıʿasında bir pīr-i vecīh görür, vālidine eydür [6] ki "'An-ḳarīb senüñ bir oġluñ olur, anuñ[7] adını Aḥmed ḳoyasın." dir. Bu ḥikāyeti vālidi vālidesine eydür. Ṭoḳuz yüz bir tārīḫinüñ on dördünci şehr-i[8] Rebiʿü'l-evvel'inde vilādet müyesser olup "Adını Aḥmed ḳodum." didi. Hem didügi üzere vāḳiʿ olup sinni temyīze vāṣıl olduḳdan ṣoñra Anḳara'ya göçdük. Anḳara'da ḳırāʾat-i *Ḳurʾān*'a meşġūl olup vālidüm baña ʿİṣāmü'd-dīn diyü laḳab virüp Ebü'l-Ḫayr dimekle künyet eyledi. Benden iki yaş büyük ḳarındaşum Muḥammed'e vālidüm Niẓāmü'd-dīn ile laḳab virüp Ebū Saʿīd dimek ile künyet eyledi. *Ḳurʾān*'ı ḫatm eyledüginde Burūsa'ya göçdük. Lüġat-ı ʿArabiyye'den baʿż-ı lüġat taʿlīm eyledi daḫı vālidüm beni Monlā ʿAlāʾü'd-dīn ki Yetīm diyü mülaḳḳabdur, añа virdi, kendüsi İstanbul'a gitdi. Ve ṣarfı mezbūrdan oḳıdum ve naḥvden daḫı Şeyḫ ʿAbdu'l-ḳāhir'üñ

1 Bu ḫaberden -AE
2 *Raḥmetu'llāhi // vāsiʿaten: Raḥmetu'llāhi ʿaleyh.* MK
3 altmış // eyledi: altmışa ḳarīb vefāt AE
4 *Raḥmetu'llāhi // vāsiʿaten.* - AE
5 İbn Muṣṭafā - MK
6 vālidine eydür - AE
7 - MK
8 - MK

Mi'e'sini ve İmām Muṭarrizī'nüñ *Miṣbāḥ*'ını ve Ḥācibī'nüñ *Kāfiye*'sini bu cümleyi ḳarındaşum ile şerīk oḳıdum ve *Mutavassıṭ*'ı merfūʿāt baḥṣine dek oḳıduḳ. İttifāḳ ʿammüm Ḳıvāmü'd-dīn Ḳāsım Burūsa'da Monlā Ḫüsrev Medresesi'ne müderris olup Burūsa'ya geldükde *Mutavassıṭ*'ı merfūʿāt-dan mecrūrāta degin ʿammümden oḳıduḳ. Ol eṣnāda[1] ḳarındaşum marīż olup baña "Te'ḫīr eyle." didi, ḫāṭırı içün ḫuṣūṣī dersümi terk eyledüm. Bu mā-beynde ʿammümden ṣarfdan *Hārūniyye*'yi ve İbn Mālik'üñ *Elfiyye*'sini oḳıdum ve ḥıfẓ **[MK 199b]** eyledüm. Bi-emri'llāh ḳarındaşum ṭoḳuz yüz on dört tārīḫinde[2] vefāt eyledi. Baʿdehu *Ḍav*'ı bi'ṭ-tamām ʿammümden oḳıdum ve yazdum ve taṣḥīḥ eyledüm ve manṭıḳdan *Īsāġūcī* ile *Şerḥ-i Ḥüsām Kātib*'i bir miḳdār Ḳuṭbü'd-dīn'den oḳıdum. Babam Burūsa'ya geldi, Amāsiyye'de **[AE 164a]** Ḥüseyn Aġa Medresesi'ne müderris olmış, Amāsiyye'ye varduḳ. Tamām Ḳuṭbü'd-dīn'i *Kūçek Ḥāşiye* ile ve *Şerḥ-i ʿAḳā'id*'i Ḫayālī ile ve Monlā-zāde Ḫˇāce-zāde'si ile ve Mesʿūd-ı Rūmī ve Iṣfahānī'yi[3] *Muṭavvel*'i bi'ṭ-tamām Seyyid Şerīf ḥāşiyesi ile ve *Ḥāşiye-i Meṭāliʿ*'i ittifāḳ ile oḳıduḳdan ṣoñra vālidüm "Ḥaḳḳ-ı übüvveti yirine ḳodum, şimden ṣoñra iḳdām sende ḳaldı." didi, ayruḳ babamdan oḳımadum. Ṭayumdan *Ḥāşiye-i Tecrīd*'i oḳıdum ve Monlā Muḥyi'd-dīn-i Fenārī'den Seyyid'üñ *Şerḥ-i Miftāḥ*'ını[4] oḳıdum ve Monlā[5] Ḳocavī Seyyidī Muḥammed'den *Şerḥ-i Mevāḳıf*'ı oḳıdum ve Monlā Bedrü'd-dīn Maḥmūd bin Muḥammed bin Ḳāḍī-zāde ki Mīrim Çelebi dirler, bundan ʿAlī Ḳuşcı'nuñ *Hey'et-i Fetḥiyye*'sini[6] oḳıdum. Ben oḳurken şerḥ yazdı ve Sulṭān Selīm ḥażretlerine[7] itḥāf eyledi, Sulṭān Selīm Anaṭolı'ya[8] ḳāḍī-ʿasker eyledi. Ve Monlā Maġūşī'den *Buḫārī* ve *Şifā*-yı Ḳāḍī ʿİyāż'dan daḫı oḳıdum ve ʿilm-i cedel ve ʿilm-i ḫilāfdan daḫı oḳıdum ve çoḳ baḥṣ eyledüm. Baña ḥadīṣ ü tefsīr ve sā'ir ʿulūm rivāyetine ḫaṭṭı ile icāzet-i tām virdi. İcāzeti ol daḫı şeyḫi Şihābü'd-dīn'den ki Aḥmed el-Bekkī-i Maġribī'dür, ol daḫı Aḥmed bin Ḥacer el-ʿAsḳalānī'den aldı. Ve rivāyet-i ḥadīṣ

1 Ol eṣnāda: İttifāḳ AE
2 ṭoḳuz // tārīḫinde -MK
3 Monlā-zāde Ḫˇāce-zāde'si ile ve Mesʿūd-ı Rūmī ve Iṣfahānī'yi -MK
4 Seyyid'üñ // *Miftāḥ*'ını: *Şerḥ-i Miftāḥ*-ı Seyyid'üñ AE
5 - AE
6 ʿAlī // *Fetḥiyye*'sini: hey'etden *Fetḥiyye* ʿAlī Ḳuşcı'nuñdur, onı AE
7 - AE
8 "Anaṭolı'ya" ifadesi AE'de "eyledi" kelimesinden sonra gelmektedir.

ü tefsīr ile vālidüm daḫı[1] icāzet virdi. Ol daḫı vālidinden, ol daḫı Monlā Yegān'dan, ol daḫı Şemsü'd-dīn-i Fenārī'den, ol daḫı Cemālü'd-dīn-i Aḳsarāyī'den mücāzdur ve bunlardan mā-ʿadā şüyūḫdan mücāzum. Baʿdehu ṭoḳuz yüz otuz bir tārīḫinde Dimetoḳa Medresesi'ne müderris oldum[2] ve ṭoḳuz yüz otuz üçde İstanbul'da Ḥācī Ḥasan-zāde Medresesi'ne müderris **[MK 200a]** oldum. Ṭoḳuz yüz otuz beşde vālidüm merḥūm vefāt eyledi.[3] Ve ṭoḳuz yüz otuz altıda Üsküb'de İsḥāḳiyye Medresesi'ne müderris oldum ve ṭoḳuz yüz ḳırḳ iki de İstanbul'da Ḳalender-ḫāne Medresesi'ne müderris oldum[4] ve ṭoḳuz yüz ḳırḳ dörtde Muṣṭafā Paşa Medresesi'ne müderris oldum ve ṭoḳuz yüz ḳırḳ beşde Edrine'de Çifte Medresesi'ne müderris oldum ve ṭoḳuz yüz ḳırḳ altıda Şemāniyye'den birine müderris oldum ve ṭoḳuz yüz elli birde[5] Edrine'de Sulṭān Bāyezīd Medresesi'ne müderris oldum ve ṭoḳuz yüz elli ikide Burūsa'ya ḳāḍī oldum ve ṭoḳuz yüz elli dörtde yine[6] Şemāniyye'den **[AE 164b]** birine müderris oldum ve ṭoḳuz yüz elli sekizde İstanbul'a ḳāḍī oldum ve ṭoḳuz yüz altmış birde gözüme remed ʿārıż olmaḳ ile żarar yitişdi daḫı gūşe-i ḫumūlde teḳāʿüd iḫtiyār eyledüm. Ve bu kitābuñ taḥrīrinden yevm-i sebtde ferāġat eyledüm ki şehr-i Ramażān'uñ āḫiri idi[7] ve ṭoḳuz yüz altmış beş tārīḫinde idi, Ḳosṭanṭiniyye'de itmām oldı. الحمد لله اولا واخرا وباطنا وظاهرا.[8]

Aḥvāl-i ṣāḥib-i terceme[9]

Bu ʿabd-ı ḥaḳīr-i nāsī İbrāhīm bin Aḥmed Amasī ki bu kitābuñ tercemesi ile muḳayyeddür, ʿalā-üsʿa'ṭ-ṭāḳa itmām müyesser oldı. Ve bu tercemede inşā vü taṣnīʿ ile muḳayyed olmadum ki dinilmedük ve işidilmedük dünyāda bir nesne yoḳdur. Belki her lafẓuñ maʿnāsını terk ile edā itmek ile muḳayyed oldum. Bu maʿlūmdur ki ʿArabī'nüñ bir ḥarfi, Türkī'nüñ iki ḥarfi ile edā olınmaz. Ehline maʿlūmdur, hele aṣlından[10] ziyāde olmadı.

1 - AE
2 müderris oldum - AE
3 Ṭoḳuz // eyledi. - MK
4 müderris oldum - AE
5 Edrine'de // birde - AE
6 - AE
7 - MK
8 tārīḫinde // oldı: beşde Ḳosṭanṭiniyye'de AE
9 Aḥvāl-i // terceme - AE
10 ehlinden MK

Bu tekellüfden ġaraż ʿarż-ı iḥtiyācdur. Zīrā bu mücrim-i nāsī keṯīrü'l-evzār ve'l-meʿāṣīdür. Bende yoḳdur māl ki ṣadaḳa-i cāriyeye saʿy eyleyüm ve bende yoḳdur ʿilm-i nāfiʿ **[MK 200b]** ki anı şefīʿ eyleyüm ve bende yoḳdur veled-i[1] ṣāliḥ ki ben öldükden ṣoñra baña duʿā[2] ider diyü anuñla göñlüm egleyüm, tehī-destüm ve bī-hestüm. Āḫirü'l-emr bu tercemenüñ herkese ʿumūm u şumūlinden ḫayr duʿāya sebeb olmaḳ ile bu tercemeye iḳdām ve bu ümniyye ile itmām olındı. Allāhu Teʿālā ḥażretlerinüñ raḥmeti ve Resūlu'llāh *ṣalla'llāhu ʿaleyhi ve sellem* ḥażretlerinüñ[3] şefāʿati ol müslim ḳarındaşa ḳarīn olsun ki bu ben żaʿīf u bī-kesi ḫayr duʿādan ferāmūş eylemeyüp bari Allāhu Teʿālā raḥmet eyleye diye. Ola ki bir sāʿat-i mübārekede Allāhu Teʿālā yanında ḳavli maḳbūl bir ḳavl lisānından ṣudūr bulup raḥmet-i Ḥaḳḳ'a[4] maẓhar olmaḳ müyesser ola. Āmīn. *Yā mücībe's-sa'ilīn bi-ḥürmeti Seyyidü'l-mürselīn*[5] *ve āle'ṭ-ṭayyibīn eṭ-ṭāhirīn.* Ve bu ʿabd-i żaʿīf mevliden Amāsiyye'denüm. Bir miḳdār Amāsiyye'de ḫālüm olan ḳıdvetü'l-müfessirīn Şeyḫ ʿAbdu'r-raḥīm'den oḳıdum ve bāʿdehu ʿumdetü'l-fużalā merḥūm Cüneyd-zāde ʿAbdu'r-raḥmān'dan oḳıdum ve baʿdehu Meḥemmed Paşa Medresesi'nde Müftī-ḳulı[6] Mevlānā Sinān'a ve baʿdehu Ḥüseyn Aġa Medresesi'nde Mevlānā Faḫrü'd-dīn'e **[AE 165a]** ve baʿdehu Amāsiyye müftīsi Köprücük-zāde merḥūma dānişmend olup baʿdehu Burūsa'da Manastır Medresesi'nde Niksārī Emīr Ḥasan Efendi'ye ve baʿdehu Muʿallim-zāde Aḥmed Çelebi'ye ve baʿdehu Üsküdār'da merḥūm Monlā Muḥammed bin ʿArab-zāde dimekle maʿrūfdur, bi'l-āḫire merḥūmdan mülāzım olmaḳ müyesser olup -Mıṣr ḳāḍīsi olduḳda bile ḳadırġa ile deryādan gidüp yolda mevc-i baḥrdan ḫalāṣ müyesser olmayup ilā-raḥmeti'llāha ġarīḳ oldı.- baʿde'l-mülāzemet Amāsiyye ve Ṣonisa'da müderris olaraḳ Amāsiyye ḳażāsı müyesser olup bu terceme Amāsiyye ḳażāsında tamām olmaḳ müyesser oldı. Temme'l-kitāb biʿavni'llāhi'l-Meliki'l-Vehhāb fī evāsıṭı Rebīʿi'l-āḫire sene 1095.

---

1 ʿamel-i AE
2 fā'ide AE
3 sellem ḥażretlerinüñ: sellem'üñ AE
4 raḥmet-i Ḥaḳḳ'a: raḥmete AE
5 Seyyidü'l-mürselīn: Muḥammedü'l-emīn AE
6 Maḥşī-ḳulı AE

KAYNAKÇA

Abdurrahman Câmî. *Evliyâ Menkıbeleri.* çev. Süleyman Uludağ- Mustafa Kara, Pinhan Yayıncılık, İstanbul, 2011.

Adnan İnce. *Tenkitli Metin Kurmada Karşılaşılan Güçlükler ve Çözüm Önerileri*. I. Eski Türk Edebiyatı Kollogyumu, İlesam, Ankara 1992.

Ahmed Rıf'at. *Devhatü'n-Nukabâ-Osmanlı Toplumunda Sâdât-ı Kirâm ve Nakibüleşraflar*. hzl. Hasan Yüksel-Mehmet Fatih Köksal, Sivas 1998.

Aktepe, Münir. "Ebu'l-Hayr İsâmeddin Ahmed Efendi". *MEB İA*, 1997, Cilt: XII/I, s. 42-43.

Ârif. "Devlet-i Osmâniyye'nin Teessüs ve Takarrürü Devrinde İlim ve Ulemâ". *Edebiyat Fak. Mecmuası*, İstanbul 1332, S. 2, s. 137-144.

Arslan, Mehmet. *Hadîkatü'l-Vüzerâ ve Zeyilleri*. Kitabevi Yayınları, İstanbul 2013.

Âşık Çelebi. *Meşâ'irü'ş-şu'arâ*. hzl. Filiz Kılıç, İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, İstanbul, 2010.

Ateş, Ahmet. "Metin Tenkidi Hakkında-Dasitān-ı Tevārih-i Āl-i Osman Münasebeti İle". *Türkiyat Mecmuası*, 1942, Cilt: VII-VIII, s. 253-267.

Avşar, Ziya. "Tenkitli Metin Neşrinde İmla Sorunu Üzerine Yeni Düşünce ve Öneriler". *Turkish Studies*, Fall 2008, Volume 3/6, s. 75-111.

Aydın, Abdullah. "Asude Bahar Ülkesine Yolculuk Olan Ölümün Şair Biyografilerinde İfade Edilmesi". *Turkish Studies*, Summer 2013, Volume 8/8, s. 161-188.

Baltacı, Cahit. *XV-XVI Yüzyıllarda Osmanlı Medreseleri*. Marmara Ünv. İlahiyat Fak. Yayınları, İstanbul 2005.

Blochet, Edgar. *Bibliotheque Nationale Catalogue Des Manuscrits Turcs*. Paris 1933.

Blochet, Edgar, *Catalogue de la Collection de Manuscrits Orientaux, Arabes, Persans Et Turcs,* Paris 1900.

Blochet, Edgar. *Catalogue des Manuscrits Arabes des Nouvelles Acquisitions (1884-1924).* Paris 1925.

Bursalı Mehmed Tahir. *Osmanlı Müellifleri, Matbaa-i Âmire.* İstanbul 1342.

Çapan, Pervin. "*18. yy. Tezkirelerinde Edebiyat Araştırma ve Tenkidi*". Doktora Tezi, Fırat Ünv. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ 1993.

Çavuşoğlu, Mehmet. "Bir Divan Neşri Üzerine Notlar". *Erdem*, Eylül 1985, Cilt: I, S. 3, s. 801-824.

Çetin, Nihat. "*Anadolu Sahasında Yazılan İlk Dört Şuara Tezkiresinin Terkibi Üzerine Bir Araştırma".* İstanbul Ünv. Ed. Fak. Bitirme Tezi [Türkiyat Ens. T. 281].

Donuk, Suat. *Türk Edebiyatında Vefeyâtnâme ve İsmail Belîğ'in Güldeste-i Riyâz-ı İrfân'ı*. Gece Kitaplığı Yayınları, Ankara, 2016.

Durmuş, İsmail. "Tabakāt". *DİA*, 2010, Cilt: XXXIX. s. 288-290.

Durmuş, Mustafa. "Ölümü Güzelleştiren Eda: Türkçe Şair Tezkireleri İle Şairnâmelerde Ölüme Bakış Ve Ölümün İfade Biçimleri Üzerine". *Millî Folklor*, 2012, S. 94, s. 105-122.

Esrar Dede. *Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye*. hzl. İlhan Genç, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 2005.

Franz Babinger. *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri*. çev. Coşkun Üçok, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1992.

Fındıklılı İsmet Efendi. *Tekmiletü'ş-şakā'ik Fî Hakkı Ehli'l-hakā'ik*. hzl. Abdülkadir Özcan, Çağrı Yayınları, İstanbul 1989.

Gönül, Behçet. "İstanbul Kütüphânelerinde Al-Şakā'ik Al-Nu'mâniya Tercüme ve Zeyilleri". *Türkiyat Mecmuası*, 1945, S. VII-VIII/2, s. 136-168.

Horata, Osman. "*Klasik Edebiyatımıza Ait Metinlerin Neşrinde Karşılaşılan İmlâ ile İlgili Bazı Problemler".* I. Eski Türk Edebiyatı Kollogyumu, İlesam, Ankara 1992.

İbrahim b. Ahmed el-Amâsî. *Tercüme-i Şakâ'ik-i Nu'mâniyye*. Ankara Millî Kütüphane, 06 Hk 3260.

İbrahim b. Ahmed el-Amâsî. *Tercüme-i Şakâ'ik-i Nu'mâniyye*. Londra Millî Kütüphane, Or. 5966.

İbrahim b. Ahmed el-Amâsî. *Tercüme-i Şakâ'ik-i Nu'mâniyye.* Mısır Milli Kütüphanesi Tarihî Türkî 162 [Kahire Hidiv Kütüphanesi 8925].

İbrahim b. Ahmed el-Amâsî. *Tercüme-i Şakâ'ik-i Nu'mâniyye*. Millet Kütüphanesi Ali Emirî Tarih 727.

İbrahim b. Ahmed el-Amâsî. *Tercüme-i Şakâ'ik-i Nu'mâniyye*. Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi, Sâliha Hatun No. 158.

İpekten, Haluk. "Nev'î-zâde Atâî". *DİA,* 1991, Cilt: IV, s. 40-41.

İsen Mustafa vd., *Şair Tezkireleri*. Grafiker Yayınları, Ankara, 2011

İsen, Mustafa. *Gelibolulu Âlî, Künhü'l-ahbâr'ın Tezkire Kısmı*. Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara 2005.

İsen, Mustafa. "Divan Şairlerinin Meslekî Konumları". *Millî Eğitim,* Mart-1989, S. 83, s. 35-41.

İsen, Mustafa. *Ötelerden Bir Ses-Divan Edebiyatı ve Balkanlarda Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler*. Akçağ Yayınları, Ankara, 1997.

İzgi, Cahit. *Osmanlı Medreselerinde İlim*. İz Yayıncılık, İstanbul 1997.

Kaplan, Mahmut. "Güldeste-i Riyâz-ı İrfân'da Vefatlara Düşülen Notlar". *Turkish Studies*, Winter 2012, Volume 7/1, s. 57-80.

Karahan, Abdülkadir. "Nev'î-zâde Atâî". *İA*, 1997, Cilt: IX, s. 226-27.

Karahan, Abdülkadir. "Tezkire". *İA*, 1997, Cilt: XI, s. 226.

Kâtip Çelebi. *Keşfü'z-zunûn.* çev. Rüştü Balcı. Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2015.

Kavakçı, Yusuf Ziya. *İslâm Araştırmalarında Usul*. Emel Matbaacılık, Ankara 1976.

Kılıç, Filiz. *XVII. Yüzyıl Tezkirelerinde Şâir ve Eser Üzerine Değerlendirmeler*. Akçağ Yayınları, Ankara 1998.

Kılıç, Atabey. "Günümüzde Metin Neşri ve Problemleri Üzerine Düşünceler". *GÜ Kırşehir Eğitim Fak. Dergisi*, Nu: 1, Kırşehir 2004, s. 331-345.

Korkmaz, Zeynep. "Eski Osmanlı Kaynaklarının Yayınında Transkripsiyonla İlgili Değerlendirmeler". *Türkoloji Dergisi*, 1979, C. VIII, s. 67-78.

Kortantamer, Tunca. "Genç Edebiyat Araştırmacısının Yanlışları". *Türklük Araştırmaları Dergisi*, Marmara Ünv. Fen-Edebiyat Fak. Yayını, İstanbul 1993, C. VII, s. 253-267.

Köprülü, Mehmed Fuad. "Âşık Çelebi". *MEB İA*, Eskişehir 1997, Cilt: I, s. 695-701.

Kut, Günay. "Âşık Çelebi". *DİA,* 1991, Cilt: III, s. 549-550

Levend, Agâh Sırrı. *Türk Edebiyatı Tarihi*. TTK Yayınları, Ankara 2008.

Mecdî Mehmed Efendi. *Hadâ'iku'ş-Şakâ'ik.* hzl. Abdülkadir Özcan, Çağrı Yayınları, İstanbul 1989.

Mehmed Nazmi Efendi. *Hediyyetü'l-ihvân- Osmanlılarda Tasavvufi Hayat.* hzl. Osman Türer, İnsan Yayınları, İstanbul 2006.

Nazmî-zâde Murtazâ. *Gülşen-i Hulefâ*. hzl. Mehmet Karataş, TTK Yayınları, Ankara 2014.

Nev'îzâde Atâyî. *Hadâ'iku'l-Hakâ'ik fî Tekmileti'ş-Şakā'ik*. hzl. Suat Donuk, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, İstanbul 2017.

Nev'î-zâde Atâyî. *Hadâ'iku'l-hakā'ik Fî Tekmileti'ş-şakā'ik.* hzl. Abdülkadir Özcan, Çağrı Yayınları, İstanbul 1989.

Oskar (Osman) Rescher. *es-Saqaiq en-no'manijje*. Biblio Verlag, Osnabrück 1978.

Öngören, Reşat. "Zeynüddin el-Hâfî". *DİA*, İstanbul 2013, Cilt: XLIV, s. 375-77.

Özcan, Abdülkadir. "eş-Şekā'iku'n-Nu'mâniyye". *DİA*, 2010, Cilt: XXXVIII, s. 485.

Özcan, Abdülkadir. "İsmet Efendi, Fındıklılı". *DİA,* 2001, Cilt: XXIII, s. 139-40.

Özcan, Abdülkadir. "Mehmed Mecdî". *DİA*, 2003, Cilt: XXVIII, s. 228-29.

Özcan, Abdülkadir. "Şeyhî Mehmed Efendi". *DİA,* 2010, Cilt: XXXIX, s. 82-83.

Özkul, Osman. "Osmanlı Devleti'nin Kuruluş ve Gelişme Döneminde İlim ve Ulemâ'nın Önemi Hakkında Osmanlıca Bir Makale". *Uluslararası Medeniyet Çalışmaları Dergisi*, 2018, Cilt: III, S. 1. s. 224-236.

Polat, Salahattin. *Metin Tenkidi*. Marmara Ünv. İlahiyat Fak. Yayınları, İstanbul 2010.

Rescher, Oskar (Osman). *Taşköprü-zâde eş-Şaqa'ik en-No'manijje fortgesetzt von 'Ali Miniq unter dem Titel el-'iqd el-manzûm fî dikr afâdil er-Rûm.* Mit Zusaetsen, Verbesserungen und Anmerkungen nach dem Randdruck Cairo, Stutgart, 1934.

Solmaz, Süleyman. *Onaltıncı Yüzyıl Tezkirelerinde-Ahdi, Gelibolulu Âli, Kınalızâde. Beyânî-Şârin Dünyası,* Akçağ Yayınları, Ankara 2012.

Şeyhî. *Vekāyi'ü'l-fuzalâ.* hzl. Abdülkadir Özcan, Çağrı Yayınları, İstanbul 1989.

Şeyhî Mehmed Efendi. *Vekâyi'u'l-Fuzalâ*. hzl. Ramazan Ekinci, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, İstanbul, 2018.

Tansel, F. Abdullah Tansel. *İyi ve Doğru Yazma Usulleri III*. Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul 1978.

Tanyeri, M. Ali. *Divanlar Üstüne Eleştiriler*. Turkuaz Yayınları, İstanbul 2005.

Tanyıldız, Ahmet. "Süreli Yayınlar Bağlamında Bazı Çevriyazı Sorunları". *Turkish Studies*, Summer 2007, Volume 2/3, s. 526-534.

Taşköprizâde Ahmed İsameddin Efendi. *eş-Şakâi'ku'n-nu'maâniyye fî Ulemâi'd-devleti'l-Osmaniyye*. Dârü'l-kitâbü'l-Arabiyye, Beyrut 1975.

Taşköprizâde Ahmed İsameddin Efendi. *eş-Şekā'iku'n-Nu'mâniyye fî 'Ulemâ'i'd-devleti'l-'Osmâniyye.* hzl. Ahmed Suphi Furat, Edebiyat Fak. Yayınları, İstanbul 1985.

Taşköprülü-zâde Ahmed Efendi, *eş-Şakâ'iku'n-Nu'mâniyye fî 'Ulemâ'i'd-Devleti'l-Osmâniyye (Osmanlı Âlimleri).* çev. Muhammet Hekimoğlu, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, İstanbul 2019.

Taşköprülüzâde. *Osmanlı Bilginleri (eş-Şekâiku'n-Nu'mâniyye fî ulemâ'id-Devleti'l Osmâniyye).* çev. Muharrem Tan, İz Yayıncılık, İstanbul 2007.

Tolasa, Harun. *Sehî, Lâtîfî ve Âşık Çelebi Tezkirelerine Göre 16. Yüzyılda Edebiyat Araştırma ve Eleştirisi.* Akçağ Yayınları, Ankara 2002.

Tolasa, Harun. *Şair Tezkirelerinde Örnek Verme İşlemi.* Ege Ünv. Sosyal Bilimler Fak. Dergisi, İzmir 1983, Cilt: I, S. I, s. 199-230.

Tulum, Mertol. "Filolojik Çalışma ve Eski Metinlerin Neşri Üzerine Görüş ve Tenkitler". *Türk Dünyası Araştırmaları*, Aralık 1983, s. 175-228.

Tulum, Mertol. *Tarihî Metin Çalışmalarında Usûl-Menākıbü'l-Kudsiyye Üzerine Bir Deneme*. Deniz Kitabevi, İstanbul 2000.

Uşşâkîzâde İbrahim Hasîb Efendi. *Zeyl-i Şakâ'ik*. hzl. Ramazan Ekinci, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, İstanbul, 2017.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı. *Osmanlı Devletinin İlmiyye Teşkilâtı*. TTK Yayınları, Ankara 2014.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı. *Osmanlı Devletinin Saray Teşkilatı*. TTK Yayınları, Ankara 2014.

Ünver, İsmail. *Arap Harfli Türkçe Metinlerin Çevrisinde Karşılaşılan Yanlışlar*. I. Eski Türk Edebiyatı Kollogyumu İlesam, Ankara 1992.

Ünver, İsmail. "Eski Türk Edebiyatıyla İlgili Sorunlarımız". *Türk Dili*, S. 500, s. 118-126.

Ünver, İsmail. "Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler". *Turkish Studies*, Fall 2008, Volume 3/6, s. 1-46.

Yavuz, Yusuf Şevki. " Taşköprî-zâde Ahmed Efendi". *DİA,* İstanbul 2011, Cilt: XL, s. 151-152.

Yazar, İlyas. "Şair Tezkirelerinde Ölüm Bağlamında Dil ve Üslup Üzerine Bir İnceleme". *CBU Sosyal Bilimler Dergisi*, 2013, Cilt: XI, s. 457-466.

Yazıcı, Mehmet Yunus. "Seyyid Mustafa'nın Hakâiku'l-Beyân fî-Tercümeti Şakâ'iku'n-Nu'mân Tercümesi ve Zamîme-i Şakâ'iku'n-Nu'mân Adlı Şakâ'ik Zeyli". *Bartın Ünv. İslami İlimler Fak. Dergisi, Cilt: V*, S. 12. s. 145-64.

BİYOGRAFYA DİZİNİ - I[1]

A

Ābid Çelebi {Şeyḫ, Celālü'd-dīn-i Rūmī neslinden} 372, 373, **452**
Ābidīnoġlı Emīr 223
Āḫī Mirem {Ömer el-Ḫalvetī müritlerinden} 289
Āḫī Muḥammed 389
Ālem Yūsuf {Ḳāḍī-i Baġdād} **416**
Ālim Ḫalīl {Monlā Ḫalīlī} **414**
Ālim Nūrü'd-dīn {Leys Çelebi} **417**
Āşıḳ Paşa İbn Şeyḫ Muḫliṣ Baba {Āşıḳ Paşa, Şā'ir} **204**, 435
Āyāṣluġ 223
Āyāṣluġlı Çelebi {Monlā} **265**
Abdu'l-'azīz {Şeyḫ, Monlā Ümmüveled'in torunı} **479**
Abdu'l-'azīz bin Aḥmed el-Ebherī 312
Abdu'l-'azīz İbn es-Seyyid Yūsuf bin Ḥüseyn {Ābid Çelebi} **470**
Abdu'l-evvel bin Ḥüseyn {Ümmüveled-zāde} **429**
Abdu'l-fettāḥ bin Aḥmed bin 'Ādil Paşa **507**
Abdu'l-hādī {Ḫˇace} 379
Abdu'l-ḫālıḳ-ı Gucdüvānī 374
Abdu'l-ḥalīm İbn 'Alī **463**
Abdu'l-ḥamīd bin el-Eşref **485**
Abdu'l-ḥay İbn 'Abdu'l-kerīm İbn 'Alī İbn el-Mü'eyyed **542**
Abdu'l-ḳādir {Monlā 'Abdī} 406, 485, **536**
Abdu'l-ḳādir {Monlā, ḳaṣaba-i Isparta'dan} **321**
Abdu'l-ḳādir {Ḳādirī Çelebi} **502**, 537, 544, 545
Abdu'l-kerīm el-Ḳādirī {Müftī Şeyḫ} **550**
Abdu'l-kerīm İbn 'Abdu'l-vehhāb **546**
Abdu'llāh {Ḥācī Ḫalīfe, Şeyḫ} 323, 338, **365**, 366, 368, 439, 440, 441, 497, 498
Abdu'llāh el-Amāsī {Monlā} **342**
Abdu'llāh el-İlāhī {Şeyḫ İlāhī} 267, **370,** 372, 373, 447, 448, 450, 451, 452, 453, 551
Abdu'llāh Ḫˇace {Köpricek nām ḳaṣabada sākin, Monlā} **489**
Abdu'llāh İbn 'Arefe {İbn 'Arefe, Arefe-zāde} 223, 442, 556
Abdu'llāh İbnü'ş-Şeyḫ Kemāl {Şeyḫ-zāde} **541**
Abdu'l-laṭīf {Monlā, Vilāyet-i Ḳasṭamonı'dan} **511**
Abdu'l-laṭīf {Şeyḫ, İbnü'l-Vefā ṭarīḳinden} **501**
Abdu'l-laṭīf bin 'Abdu'r-raḥmān bin Aḥmed bin 'Alī bin Ġānim el- Maḳdisī el-Ensārī 244 - {Abdu'l-laṭīf el-Maḳdisī} 219, **244**, 273, 314, 436 - {Abdu'l-laṭīf-i Maḳdisī} 362 - {Abdu'l-laṭīf İbn Ġānim el- Maḳdisī} 218
Abdu'l-laṭīf bin Melek {İbn Melek} **232**, 243
Abdu'l-laṭīf İbn es-Seyyid Murtażā **559**

1 Eserde iki adet biyografya ve bir adet özel isimler dizini yer almaktadır. Birinci biyografya dizini (**Biyografya Dizini- I**) isme göre tertip edilmiştir ve parantez içerisinde nisbe ve varsa mahlas belirtilmiştir. İsmin olmadığı başlıklarda eserde yer alan nisbe ve lakaplar dizine dâhil edilmiştir. Mükerrer olan isim ve nisbeler için ek bilgiler parantez içine alınmıştır. Birinci dizinde kalın (bold) olarak yer alan sayfa numaraları müstakil bir başlık altında ismi geçen şahsın hayat hikâyesinin yer aldığı kısma işaret etmektedir. İkinci biyografya dizini (**Biyografya Dizini- II**) nisbe öncelenerek hazırlanmıştır ve sayfa numaraları içermeyip birinci dizine atıfta bulunmaktadır. Son dizinde (**Özel İsimler Dizini**) tüm özel isimler (şahıs, eser, ülke-şehir-köy-mahalle adları, dinî mekânlar ve bina olunan yerler) yer almaktadır. Biyografi sahibi olan kişiler isim (nisbe) şeklinde birinci dizinde olduğu gibi dizilmiştir. Ayrıca isim ve nisbeler biyografi dışında metin içerisinde yer alıyorsa kalın(bold) karakterle gösterilmeyerek dizine dâhil edilmiştir. Özel İsimler Dizini'nde eser isimleri italik karakterlerle gösterilmiştir.

Abdu'l-muʿṭī {Şeyh-i Ḥarem} 227, **247**, 380, 384
Abdu'l-Mü'min {Şeyḫ, Seyyid ʿAlī İbn Meymūn el-Maġribī ṭariḳinden} **559**
Abdu'l-vācid İbn Muḥammed **231**
Abdu'l-vāsiʿ İbn Ḫıżır **469**
Abdu'l-vehhāb İbn Mevlā ʿAbdu'l-kerīm **421**
Abdu'r-raḥīm {İbn Mıṣrī} 354, **358**
Abdu'r-raḥīm {Merzifonī} **246**, 295
Abdu'r-raḥīm {Ḥācī Çelebi} **495**, 554
Abdu'r-raḥīm bin el-Mevlā ʿAlā'ü'd-dīn el-ʿArabī {Bābek Çelebi} **408**
Abdu'r-raḥīm el-ʿAbbāsī **481**
Abdu'r-raḥīm el-Mü'eyyed 434, 496
Abdu'r-raḥīm İbn el-Emīr ʿAzīz el-Merzifonī **246**
Abdu'r-raḥmān {Ṣūfī-zāde, Şeyḫ} **443**
Abdu'r-raḥmān bin Aḥmed el-Cāmī **380**
Abdu'r-raḥmān bin Mıṣrī 353
Abdu'r-raḥmān Çelebi İbn el-Mevlā Ḥüsāmü'd-dīn {Gümüşlüoğlı} **250**
Abdu'r-raḥmān el-Erzincānī **238** - {Abdu'r-raḥmān-ı Erzincānī} 487
Abdu'r-raḥmān eş-Şüreysī 245
Abdu'r-raḥmān İbn ʿAlī bin Mü'eyyed el-Amāsiyyevī {Mü'eyyed-zāde} 291, 292, **401,** 402, 425, 426, 428, 431, 462, 465, 474, 478, 479, 481, 505, 506, 507, 513, 516, 518, 525 - {Abdu'r-raḥmān bin Mü'eyyed} 466, 505 - {Abdu'r-raḥmān İbn Mü'eyyed el-Amāsī} 428 - {Mü'eyyed-zāde Monlā ʿAbdu'r-raḥmān} 474
Abdu'r-raḥmān İbn ʿAlī İbn Aḥmed **232**
Abdu'r-raḥmān İbn es-Seyyid Yūsuf bin Ḥüseyn el-Ḥüseynī {ṣāḥib-i kitābuñ ṭayısı} **471**
Abdu'r-raḥmān İbn Muḥammed bin ʿÖmer el-Çelebi **421**
Abdu'r-raḥmān-ı Cāmī {Cāmī, Monlā} 346, 347, 371, 381, 382
Acem Sinān {Meḥemmed Şāh-ı Fenārī talebelerinden} 304
Aḫī Evrān **208**
Aḫī Yūsuf bin Cüneyd et-Toḳatī **391**, 502
Aḥmed {Kireçci-zāde, Monlā} **513**
Aḥmed ʿAbdu'llāh el-Ḳırımī {Monlā Ḳırımī} **255**, 276, 551 - {Aḥmed-i Ḳırımī} 276, 391
Aḥmed Beg el-Evrenosī {Emīr} 371 - {Evrenosoġlı Aḥmed Beg} 461
Aḥmed bin el-Kātib Aḫī eş-Şeyḫ Meḥemmed {Aḥmed Bīcān} **272**
Aḥmed bin Ḥacer el-ʿAsḳalānī 563
Aḥmed bin Muḥammed bin Maḥmūd el-İmānī el-Herevī 312
Aḥmed bin Muṣṭafā İbn Ḫalīl {Ṭaşköprī-zāde} 201, 562
Aḥmed Çelebi {Muʿallim-zāde} 565
Aḥmed Çelebi {Pīr} 531, 534, 535
Aḥmed Çelebi {Şeyḫ} **558**
Aḥmed el-Bekkī-i Maġribī 563
Aḥmed İbn el-Mevlā Nūrü'd-dīn Ḥamza {Leyṣ-zāde} **478**
Aḥmed Māşī {Māşī} **429**
Aḥmed Paşa bin Veliyyü'd-dīn el-Ḥüseynī **336**
Aḥmed Paşa İbn el-Mevlā Ḫıżır Beg {Müftī} 517, 523
Aḥmed Paşa İbn Ḫıżır Beg bin Celālü'd-dīn **320**
Aḥmed Paşa İbn Veliyyü'd-dīn 292, 354
Aḥmedī {Şāʿir, Germiyānī} 221, **233**, 234, 272
Aḥmed-i Ġazzālī 245
Aḥmed-i Nāmıḳī 245
Aḳbıyıḳ {Şeyḫ} **271**, 272, 354
Aḳşemsü'd-dīn {Şeyḫ} **352**, 354, 358, 360, 361, 432
Alā'ü'd-dīn {Yetīm, Monlā} 343, **430**, 562
Alā'ü'd-dīn Abdāl {Şeyḫ} 453
Alā'ü'd-dīn ʿAlī bin Muḥammed el-Ḳuşcı **307** - {Alī bin Muḥammed el-Ḳuşcı} 212, 423, 424 - {Alī Ḳuşcı} 308, 309, 317, 318, 392, 393, 396, 433, 563

Alā'ü'd-dīn ʿAlī bin Ṣāliḥ **528**
Alā'ü'd-dīn ʿAlī bin Yūsuf bin el-Mevlā Şemsü'd-dīn el-Fenārī 322 - {Alā'ü'd-dīn-i Fenārī} 365, 405, 499
Alā'ü'd-dīn ʿAlī el-Amāsiyyevī {Çorum nām ḳaṣabadan} **413**
Alā'ü'd-dīn ʿAlī el-Amāsiyyevī **543**
Alā'ü'd-dīn ʿAlī el-ʿArabī 467 - {Alā'ü'd-dīn-i ʿArabī} 404
Alā'ü'd-dīn el-Esved {Ḳara ʿAlī} **441**
Alā'ü'd-dīn el-Esved {Ḳara Ḫˇāce} **206 -** {Alā'ü'd-dīn-i Esved} 204, 215, 221
Alā'ü'd-dīn el-Iṣfahānī **507**
Alā'ü'd-dīn el-Ḳasṭamonī **431**
Alā'ü'd-dīn er-Rūmī **233**
Alā'ü'd-dīn Ḫalīfe **453**
Alā'ü'd-dīn-i Ḫalvetī 301, **382**, 383, 385
Alā'ü'd-dīn-i Semerḳandī **256**
Alī {Çerçīn, Monlā} **513**
Alī bin Ebī Ṭālib 389, 416
Alī bin Mūsā er-Rıżā 246
Alī Çelebi bin Aḥmed bin Meḥemmed el-Cemālī {Cemālī-zāde} **397**, 438 **-** {Alī Çelebi} 397, 398, 399, 400, 438 - {Alī Çelebi el-Cemālī} 492, 511, 522, 523 - {Alī el-Cemālī} 496, 539 - {Alā'ü'd-dīn ʿAlī el-Cemālī el-Müftī } 437
Alī Dede {Şeyḫ}501
Alī el-ʿAcemī {Seyyidī} **268**
Alī el-ʿArabī {Monlā} 272, 298, 299, **300**, 429, 463, 486, 521 - {Alī-i ʿArabī} 331, 382, 558
Alī el-Ḳoçḥiṣārī **270**
Alī el-Ḳomenātī {Seyyidī} **268**
Alī el-Yegānī **393**, 471
Alī et-Ṭūsī {Ṭūsī} **265**, 266, 267, 286, 298, 309, 342, 343, 370, 418 - {Alī-i Ṭūsī} 241, 304, 309, 321, 361, 370
Alī İbn Meymūn el-Maġribī el-Endelüsī {Maġribī} **442**, 443, 444, 530, 559 -556 Seyyid ʿAlī İbn Meymūnī-i Maġribī 556 - {Alī el-Maġribī} 262 {Meymūnī-i Maġribī} 556
Alī İbn Yūsuf el-Mevlā Şemsü'd-dīn-i Fenārī 230 - {Alī bin Yūsuf el-Fenārī} 470 - {Alī-i Fenārī} 230, 471, 474 - {Alī el-Fenārī} 326, 347, 381, 512
Alī İbnü'ş-Şeyḫ Ḥācī Çelebi **531**
Alī Kāzvānī **556**
Alī-i Erdebīlī {Ḫˇāce} 236, 237
Alī-i Naḳḳāş {Lāmiʿī Çelebi'nin babası} 500
Alīm el-Buḫārī {Mīr} **546**
Allāme-i Devvānī {Devvānī} 291, 306, 509, 547 - {Celālü'd-dīn-i Devvānī} 291, 300, 402, 425, 426, 444, 516, 518, 525, 547 - {Celāl-i Devvānī} 517
Allāme-i Taftāzānī 220, 231, 233, 270, 289, 308, 343, 506 - {Saʿdü'd-dīn-i Taftāzānī} 240, 260, 469, 483 - {Saʿd-ı Taftāzānī} 240
Altuncı-zāde {İbn Ẕehebī, Altuncıoġlı} **351**, 352
Arıḳ Ḫayrü'd-dīn {Sulṭān Meḥemmed'üñ ḫˇācesi} 289
Aṭā'u'llāh el-Ḥekīm el-ʿAcemī **349**
Ayās {Monlā}265, 304, **314**, 315, 438 - Ayās {Mevlānā} 437

B

Bālī el-Aydınī {Monlā} **407** - {Aydınlu Monlā Bālī} 533
Bālī Ḫalīfe eṣ-Ṣofyevī {Şeyḫ} **555**
Bāyezīd eṣ-Ṣūfī {Sulṭān Meḥemmed muʿallimi} **242**
Bāyezīd Ḫalīfe {Şeyḫ} **455**
Bāyezīd-i Bisṭāmī 236
Baba İlyās 208
Baba Niʿmetu'llāh {Şeyḫ} 383, **445**
Bahā'ü'd-dīn İbn Şeyḫ Luṭfu'llāh **332**
Bahā'ü'd-dīn ʿÖmer bin Monlā Ḳuṭbü'd-dīn el-Ḥanefī **226**
Baḫīl Ṣāliḥ {Ḫˇāce-zāde'nüñ dedesi} 294
Baḫşāyiş {Ḫˇāce, tüccār-ı ʿAcem'den Şeyḫ ʿAbdu'l-laṭīf eḥibbāsından} 274

Baḫşī {Monlā, Küre-i Nüḥās'dan} **544**
Baḫşī el-Amāsiyyevī **482**, 485
Baḫşī Ḫalīfe 557
Barsbāy {sulṭān-ı Mıṣr} 229
Bedīʿü'z-zamān {Sulṭān Ḥüseyn Bayḳara'nuñ oġlı) 446
Bedrü'd-dīn {Bedrü'd-dīn Baba, Şeyḫ} **453**
Bedrü'd-dīn {Şeyḫ, Simavnoġlı} 302
Bedrü'd-dīn ed-Daḳīḳ **251**
Bedrü'd-dīn el-Aḥmer **251**
Bedrü'd-dīn Maḥmūd {Ṣaru Bedrü'd-dīn} **475**
Bedrü'd-dīn Maḥmūd {Celālü'd-dīn-i Devvānī evlādından} **518**
Bedrü'd-dīn Maḥmūd bin ʿAbdu'llāh **518**
Bedrü'd-dīn Maḥmūd bin eş-Şeyḫ Muḥammed **414**
Bedrü'd-dīn Maḥmūd bin İsrā'il bin ʿAbdu'l-ʿazīz {Ḳāḍī Simavnoġlı} **234**
Bedrü'd-dīn Maḥmūd bin Muḥammed bin Ḳāḍī-zāde {Mīrim Çelebi} 563
Bedrü'd-dīn Maḥmūd el-Aydınī **543**
Bekr Ḫalīfe {Simav'dan, Şeyḫ} 553
Beyrek-i Türkmanī {Mīr Beyrek} 378, 379
Beyżāvī {Ḳāḍī} 228, 236, 259, 506, 509, 548
Bulḳīnī {şeyḫü'l-İslām} 226
Burhānü'd-dīn Aḥmed el-Ḳāḍī **213**
Burhānü'd-dīn Enbāşī 228
Burhānü'd-dīn Ḥaydar el-Herevī{Ḥaydar el-Herevī} 276

C-Ç

Caʿfer bin Tācī Beg {Ca'fer Çelebi} **422**, 423
Caʿfer el-Burūsavī{Nihālī} **520**
Caʿfer el-Menteşevī {Monlā} **545**
Caʿfer-i Ṣādıḳ {İmām} 246
Celālü'd-dīn el-Ḳāḍī {Monlā} **517**
Celālü'd-dīn-i Belḫī 245
Celālü'd-dīn-i Devvānī {Devvāni} 291, 300, 402, 425, 426, 444, 516, 518, 525, 547 - {Allāme-i Devvānī} 291, 306, 547 - {Celāl-i Devvānī} 517
Celālü'd-dīn-i Kurlānī {Seyyid} 499
Celālü'd-dīn-i Rūmī 372, 452
Celālü'd-dīn Yūsuf el-Evbihī {Taftāzānī şāgirdlerinden} 312
Cemālü'd-dīn İsḥāḳ el-Ḳaramanī {Cemāl Ḫalīfe} 439, **456**
Cemālü'd-dīn Meḥemmed bin Meḥemmed el-Aḳsarāyī **212**
Cemālü'd-dīn Meḥemmed bin Meḥemmed el-İmām Faḫrü'd-dīn Meḥemmed er-Rāzī 212
Cemālü'd-dīn-i Aḳsarāyī 206, 215, 223, 385, 564
Cem Sulṭān 385
Cengiz Ḫān 278
Cihānşāh Mīrzā 383
Cüneyd-zāde ʿAbdu'r-raḥmān 565
Cüneyd el-Baġdādī 277 - {Cüneyd-i Baġdādī} 389
Çelebi Muḥyi'd-dīn {Bolılı, Şeyḫ} **439**
Çelebi Sulṭān Meḥemmed 235

D

Dāvūd {Şeyḫ Üveys ḫulefāsından} **557**
Dāvūd {Şeyḫ, Mudurnı ḳaṣabasından} **457**, 458
Dāvūd İbn Kemāl el-Ḳocavī **474**
Dāvūd Paşa 261, 335, 523
Dāvūd-ı Ḳayṣerī **205**
Dāvūd-ı Ṭāʿī 389
Debbās {Şeyḫ} 442
Dede ʿÖmer el-Aydınī {Rūşenī} **383**
Dedecik-zāde {Monlā, ḳaṣaba-i Lādik'den} **489**
Deli Birāder {Monla} **519**
Dervīş Meḥemmed {Sinān Paşa'nuñ ḳızı oġlı} **545**

Dervīş Meḥemmed bin Monlā Ḫıżır Şāh 265, **314**, 415, 467
Dervīş Meḥemmed İbnü'ş-Şeyḫ Seyyid Velāyet 437
Dūğlu Baba **209**

E

Eberḳuş 226
Ebū ʿAlī er-Rūdbārī 246
Ebū ʿAlī Kātib 246
Ebū Bekr Çelebi {Aḥmed Paşa İbn Veliyyü'd-dīn'üñ ḳarındaşı} 292
Ebū Bekr Muḥammed bin Muḥammed {Zeynü'd-dīn el-Ḥāfī} **248** - {Zeynü'd-dīn-i Ḥāfī} 223, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 295, 352, 436 - {Zeyn-i Ḥāfī} 218
Ebū İsḥāḳ-ı Şīrāzī 222 - {Ebū İsḥāḳ} 228
Ebū'l-Fidā İsmāʿīl bin Keṯīr 226
Ebū ʿOṯmān-ı Maġribī 246
Ebü'l-Beḳā İsmāʿīl {Şeyḫ Muḥammed-i Cezerī'nüñ oġlı} 229
Ebü'l-Fażl İsḥāḳ {Şeyḫ Muḥammed-i Cezerī'nüñ oġlı} 229
Ebü'l-Vefā-yı Baġdādī 208
Ebü's-suʿūd {Bedrü'd-dīnoġlı, Monlā} **519**
Edebālī {Monlā} **203**
Efḍalü'd-dīn {Monlā} 480
Efḍal-zāde 289, 290, 298, 299, 316, 317, 393, 398, 443, 454, 455, 464, 466, 469, 485, 486, 488, 512, 514
Elvān Çelebi **204**
Emīr ʿAlī İbn Emīr Ḥasan {Şeyḫ} **499**
Emīr Ḥasan er-Rūmī {Monlā} **522**
Emīr ʿĪsā Beg bin İsḥāḳ Beg 351
Emīr İsfendiyār 235, 251
Emīr Meḥemmed {Aydınoġlı} 232
Emīr-i Buḫārī 508
Emīr-i Külāl {Seyyid} 374, 378
Emīr-i Naḳş-bendī 384
Emru'llāh İbn Aḳşemsü'd-dīn **361**
Eşref-zāde {Monlā} **342**

F

Faḫr-ı Rāzī {Rāzī} 216, 309, 310
Faḫrü'd-dīn er-Rūmī **233**
Faḫrü'd-dīn İbn İsrāfīl **521**
Faḫrü'd-dīn İbn Muḥammed İbn Yaʿḳūb 529
Faṣīhu'd-dīn Muḥammed bin Muḥammed ʿAlā 312
Fażlu'llāh {Monlā, Gekbūze'de ḳāḍī} **243**
Fażlu'llāh-ı Tebrīzī 232, 241
Fażlu'llāh İbn Aḳşemsü'd-dīn **361**
Ferāmerz {Monlā Ḫüsrev'in babası} 276
Fetḥu'llāh eş-Şirvānī **270** - {Fetḥu'llāh-ı Şirvānī} 211, 390
Feyżu'llāh {Mevlānā} 234
Firūzābādī Muḥammed bin Yaʿḳūb 223

G

Ġavrī {Mıṣr sulṭānı} 416, 481
Ġıyāṣü'd-dīn {Paşa Çelebi} **424**, 495
Ġıyāṣü'd-dīn Cemşīd 212, 307
Ġıyāṣü'd-dīn Manṣūr bin Ṣadrü'd-dīn el-Ḥüseynī 547
Geyiklü Baba {Şeyḫ} **207**, 208
Gürānī {Monlā} **256**, 257, 258, 260, 261, 262, 263, 277, 298, 300, 301, 319, 322, 349, 409, 436, 549

H

Ḫʿāce-zāde 240, 262, 265, 266, 280, 281, **282**, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 297, 298, 300, 308, 309, 314, 322, 327, 333, 334, 337, 340, 341, 342, 365, 405, 411, 415, 417, 418, 419, 421, 422, 423, 424, 426, 462, 466, 467, 468, 485, 495, 524
Ḥācī Baba eṭ-Ṭosyavī **342**
Ḥācī Bayram Sulṭān el-Anḳaravī {Ḥācī Bayram} 218, **238**, 251, 252, 271, 272, 280, 332, 333, 352, 353, 384, 458, 459, 460

Ḥācī Bektaş-ı Velī **214**
Ḥācī Ḫalīfe {Ḥekīm, Monlā} **433**
Ḥācī Ḫalīfe el-Menteşevī {Şeyḫ} **552**, 553
Ḥācī Ḥamza {Ḳaracalar nām ḳaryede medfūn} 384
Ḥācī Ḥamza Şirvān 389
Ḥācī Ḥasan-zāde {Monlā} 296, 304, 401, 403, 422, 474, 512, 515, 516, 517
Ḥācī ʿİvaż Paşa 220, 221
Ḥācī Paşa {*Kitāb-ı Şifā* mü'ellifi} 221, 233, **236**
Ḥācī Ramażān {Şeyḫ} **501**
Ḥācī-zāde Ḥasan {Anaṭolı ḳāḍī-ʿaskeri} 296
Ḥāfiẓ Muḥammed bin Aḥmed bin ʿĀdil Paşa **505**
Ḥāfiẓü'd-dīn Bezzāzī 255
Ḫā'in Aḥmed Paşa 508
Ḥāmid bin Mūsā el-Ḳayṣerī **236**
Ḥabīb ʿÖmerī el-Ḳaramanī **383** - {Şeyḫ Ḥabīb} 384 - {Ḥabīb ʿÖmerī} 500 - {Ḥabīb-i Ḳaramanī} 456, 561
Ḥabīb-i ʿAcemī 389
Ḫalīl el-Cenderī {Cenderlü Ḳara Ḫalīl, Ḳara Ḫalīl} **206**, 207
Ḥamdu'llāh İbn Aḳşemsü'd-dīn {Ḥamdī Çelebi} **362**
Ḥamīd 321, 502
Ḥamīdü'd-dīn İbn Efḍalü'd-dīn el-Ḥüseynī **316**, 454, 533
Ḥamza {Mevlānā} 264
Ḥamza {Şeyḫ Şāmī} **360**, 361
Ḥamza el-Ḳaramanī {Monlā} **267** - {Ḥamza-i Ḳaramanī} 397
Ḥamza Ṣadrü'd-dīn {Monlā} 217
Ḥasan {Aḫī Ḥasan} 204
Ḥasan bin ʿAbdu'ṣ-ṣamed {Hasan es-Samsunî} **305**, 367
Ḥasan Çelebi {Aşcı-zāde, Monlā} **510**, 537
Ḥasan Çelebi bin Meḥemmed Şāh el-Fenārī **326**
Ḥasan Çelebi İbn es-Seyyid ʿAlī Çelebi {Emīr} **537**
Ḥasan Efendi {Niksārī, Emīr} 565
Ḥasan el-Ḳaramanī **541**
Ḥasan el-Yezdī {Mīr} 547
Ḥasan es-Samsunī **305**, 367
Ḥasan eş-Şimşīr 245
Ḥasan Ḫˇāce {Ḳaresi'den, Şeyḫ} **274**
Ḥasan Paşa İbn el-Mevlā ʿAlā'ü'd-dīn el-Esved **223**
Ḥasan-ı Baṣrī 389
Ḥasan-ı Samsunī 304
Ḫaṭīb Ḳāsım bin Yaʿḳūb el-Amāsiyyevī {Amāsiyyeli Ḫaṭīb} **391**
Ḫaṭīb-zāde 217, 287, 291, 297, 298, 299, 300, 304, 329, 348, 394, 402, 405, 408, 409, 415, 420, 421, 422, 427, 464, 468, 477, 495, 517
Ḫaṭṭāb İbn Ebi'l Ḳāsım {Monlā} **204**
Ḫayālī Çelebi {Şems Aḥmed bin Mūsā} **293**, 294, 295, 321, 361, 424, 491 - {Monlā Ḫayālī} 263, **293**, 294, 295, 428
Ḥaydar{Ḳara Ḥaydar} **514**
Ḥaydar bin Muḥammed bin el-Ḥāfī el-Herevī {Ḥaydar el-Herevī} **240**
Ḥaydar el-Herevī {Burhānü'd-dīn Ḥaydar el-Herevī} 276
Ḥaydar-ı ʿAcemī 235
Ḥaydar-ı Semerḳandī {Şeyḫ} **557**
Ḫayr Beg {Ḥaleb Beglerbegi} 484
Ḫayrü'd-dīn {Monlā, Sulṭān Süleymān ḫˇācesi} **502**, 538
Ḫayrü'd-dīn {Monlā, Ḳasṭamonı} **544**
Ḫayrü'd-dīn {Ḫˇāce, Sulṭān Meḥemmed ḫˇācesi, Monlā} 289, **315**, 527, 528, 536, 538, 540
Ḫayrü'd-dīn Ḫalīl bin Ḳāsım İbn Ḥācī Ṣafā {Ṣāḥib-i kitābuń babası dedesi} **278**
Ḫayrü'd-dīn Ḫıżır {Ṣaru Ḫıżır} **541**
Ḫayrü'd-dīn Ḫıżır {Aṭūfī} **485**
Ḫayrü'd-dīn Paşa 205
Ḥażret-i ʿAbbās 376
Ḥażret-i ʿAlī 394
Ḥażret-i Ebī Bekr-i Ṣıddīḳ 310

Ḥażret-i Ebū Bekr 222
Ḥażret-i Ḫıżır 237 - {Ḫıżır ʿaleyhi's-selām} 441
Ḥażret-i Muḥammed Muṣṭafā {Ḥażret-i Resūlu'llāh, Ḥażret-i Risālet} 231, 242, 311, 315, 352, 412, 451, 460, 481, 483, 496, 497
Ḥażret-i Mūsā 400
Ḥażret-i ʿÖmer bin Ḫaṭṭāb 310
Ḥekīm İbn el-Müẓehheb 492
Ḥekīm-i ʿArab **351**
Ḫıżır Beg {Şeyḫ, Monlā} **499**, 555
Ḫıżır Beg İbn Celālü'd-dīn {Cerāb-ı ʿİlm, Ḫıżır Beg} **262**, 263, 277, 282, 283, 293, 295, 298, 301, 314, 315, 317, 319, 328, 332, 337, 499, 555 - {Ḫıżır Beg İbn Celāl} 230, 262, 315, 317, 337
Ḫıżır Ḫayrü'd-dīn {Ṭanagöz-zāde} **534**
Ḫıżır Şāh {Menteşevī} **265**
Ḫıżır Şāh İbn el-fāżıl Monlā Meḥemmed bin el-Ḥācī Ḥasan **314**
Hidāyetu'llāh {Monlā, Yār ʿAlī-i ʿAcemī oġlı} **534**
Ḥüsām {Dellāk-zāde} **432**
Ḥüsām Çelebi 467, 526, 535, 536, 537
Ḥüsām Ḥasan Çelebi el-Ḳaraṣuyī **521**
Ḥüsām-ı Kātī 344
Ḥüsāmü'd-dīn et-Toḳatī {Müderrisoġlı} **268**
Ḥüsāmü'd-dīn Ḥasan eṭ-Ṭāliş el-ʿAcemī **547**
Ḥüsāmü'd-dīn Ḥüseyn {Gedik Ḥüsām} 515, 537
Ḥüsāmü'd-dīn Ḥüseyn bin ʿAbdu'r-raḥmān **466**
Ḥüsāmü'd-dīn Ḥüseyn bin Ḥasan bin Ḥāmid et-Tebrīzī {Ümmüveled} **330**, 331, 332, 479
Ḥüsāmü'd-dīn Ḥüseyn Çelebi İbn Ḥasan Çelebi **536**
Ḥüsāmü'd-dīn-i Şāşī {Seyyid Emīr-i Külāl evlādından} 378
Ḥüseyn Aḫlāṭī {Şeyḫ} 324, 235

I-İ

Işıḳ Ḳāsım {Monlā} **520**
İbn ʿAbdu's-selām 226
İbn ʿArabī {Muḥyi'd-dīn-i ʿArabī} 272, 363
İbn Beşīr {Muḥammed İbn Beşīr} **254**, 278
İbn Ebu'l-Vefā 441
İbn el-ʿİbrī {Monlā} **420**
İbn el-Ḳaffāl {Kilitcioġlı}**489**
İbn el-Muʿīd {Monlā} **420**
İbn Ḥācib 216
İbn Ḥacer {Şihābü'd-dīn İbn Ḥacer} 213, 215, 216, 256, 259, 326
İbn Hümām 243
İbn Ḳuṭṭār {Emīr, Ḳuṭṭāroġlı} 357
İbn Mālik 228, 563
İbn Maġnisa {Muḥyi'd-dīn, Maġnisa-zāde} 296, **328**, 329, 330, 333, 467, 469
İbn Necīb Suhreverdī 245, 389
İbn ʿÖmer {Monlā} **431**
İbn Sāʿātī 265
İbn Sīnā 297, 311
İbn Ṭāhir {ṭā'ife-i Terākime'den} 385
İbn Temcīd {Monlā} **267**
İbnü'l-Vefā 498, 501
İbnü'ş-Şeyḫ Şebüsterī {Monlā} **509**
İbrāhīm Beg {Ḳaramanī} 364
İbrāhīm bin Aḥmed el-Amāsī {İbrāhīm bin Aḥmed el-Amāsī el-Ḳāḍī bi-Amâsiyye} 202, **487**, 531
İbrāhīm bin Ḥüseynī eṣ-Ṣarrāf **358**
İbrāhīm bin İbrāhīm Ḫaṭīb {Ḫaṭīb-zāde} **427**
İbrāhīm el-Amāsiyyevī 521
İbrāhīm el-Ḥanefī **226**
İbrāhīm el-Ḳayṣerī el-Tennūrī 497 - {İbrāhīm Tennūrī el-Ḳayṣerī} 433
İbrāhīm Ḥalebi el-Ḥanefī {Aṣlı Ḥaleb'den} **532**
İbrāhīm Paşa İbn Ḫalīl Paşa İbn İbrāhīm İbn Ḫalīl **338**
İbrāhīm Zāhid 389

İdris bin Ḥüsāmü'd-dīn el-Bitlisī **416**
İlyās {Müfred Şücāʿ, Üsküb Şeyḫi} **271**
İlyās ʿĀlim Şücāʿ {Nevāḥī-i Ḳasṭamonı'dan} **418**
İlyās el-Amāsī {Pīr İlyās} 249, 250
İlyās el-Ḥanefī **271**
İlyās İbn Ḥamza er-Rūmī **269**
İlyās İbn İbrāhīm es-Sinābī **268**
İmām Ḥüseyn 246
İmām-ı Aʿẓam 496, 558
İmām-ı Ġazzālī 266, 558
İmām Muṭarrizī 563
İmām Şāfiʿī 493
İmām-zāde {Şeyḫ, Aydın vilāyetinden} **455**, 551
İmām Züfer 254
Īsā eṭ-Ṭabīb {Ḥekīm, Monlā} **550**
Īsā Ḫalīfe {Nevāḥī-i Ḳasṭamonı'dan, Monlā} **486**
Īsā Paşa {Monlā} **490**
İsḥāḳ {Şeyḫ, ṭabīb-i Naṣrānī}**558**
İsḥāḳ el-Üsküb**ī 519**
İskender {Şeyḫ, ö. 942} **554**
İsmāʿīl Beg {Ḳasṭamonı emīri} 268, 270, 278, 279, 390, 492
İsmāʿīl el-Gürānī **256**
İsmāʿīl eş-Şirvānī **444** - {İsmāʿīl-i Şirvānī} 446, 447
İsmāʿīl-i Cebertī {Şeyḫ} 222
İsmāʿīl-i Ḳaramanī **428**
İsnevī 226
İsrāfīl-zāde 544

K

Ḳāḍī ʿİyāż 563
Ḳāḍī-i Balaṭ **270**
Ḳāḍī-zāde-i Rūmī {Monlā} **210**, 211, 212, 270, 271, 307, 318, 390, 470, 471, 485
Ḳāsım {İẓārī} 286, 395, **396**, 421, 468, 469, 475, 513, 514, 517
Ḳāsım {Sulṭān Meḥemmed Ḫān ḳullarından, Monlā} **548**
Ḳāsım {Ḳāḍī-zāde} **328**, 404
Kâsım bin Halîl {Ḳıvāmü'd-dīn Ḳāsım bin Ḫalīl} **468**
Ḳāsım Çelebi {Şeyḫ} **458**, 554
Ḳāsım Çelebi İbn Aḥmed bin Meḥemmed el-Cemālī **396**
Ḳāsım-ı Envārī {Seyyid} 247
Ḳara Bālī {Monlā} 504, 519, 530, 550
Ḳara Muʿallim 471
Ḳara Seyyidī {Ḳaramanī, Monlā Seyyidī} 524, 530
Ḳara Sinān **343**
Ḳara Yaʿḳūb İbn İdrīs bin ʿAbdu'llāh el-Nigdevī el-Ḥanefī **242**
Ḳaraca Aḥmed Şemsü'd-dīn {Ḳaraca Aḥmed} **344**
Ḳayıtbay {Sulṭān Ḳayıtbay, Ḳayıtbay-ı Mıṣrī} 258, 413, 483
Kemāl {Monlā} **537**
Kemāl Paşa-zāde {Monlā} 334, 531,534, 539, 545
Kemālü'd-dīn İsmāʿīl İbn Süleymān el-Ḳaramanī **427**
Kerkān Ebī ʿAlī 246
Kestellī {Monlā} 262, **295**, 296, 297, 298, 304, 333, 334, 340, 421, 422 - {Muṣliḥu'd-dīn Muṣṭafā el-Ḳasṭalānī} **295**
Ketḫudā-zāde el-Germiyānī **517**, 518
Kirmānī 259
Kirmāstī 435, 550
Ḳudūrī 269, 397
Ḳuṭbü'd-dīn el-Ḥekīm el-ʿAcemī **348**
Ḳuṭbü'd-dīn el-İzniḳī **225** - {Ḳuṭbü'd-dīn-i İzniḳī} 225
Ḳuṭbü'd-dīn el-Merzifonī **523**
Ḳuṭbü'd-dīn-i Ebherī 389
Ḳuṭbü'd-dīn Meḥemmed bin Ḳāḍī-zāde er-Rūmī **423**

L

Lārī {Ḥekīm, Monlā} 349, **351**
Lala Şāhīn {Orḫān ḳulı} 206

Loḳmān Ḥekīm 388
Luṭfī et-Toḳatī {Monlā Luṭfī} 297, 318, **393**, 394, 395, 396, 426, 475, 513, 514, 558 - {Luṭfī-i Toḳatī} 297, 421, 474 - {Toḳatlı Monlā Luṭfī} 469, 518
Luṭfu'llāh {Şeyḫ, Burūsa'da imām} **498**
Luṭfu'llāh {Şeyḫ, Emīr İsfendiyār neslinden} **251**
Luṭfu'llāh Çelebi 359
Luṭfu'llāh el-Üskübī {Şeyḫ} 452

M

Maġūşī {Monlā} 563
Maḥmūd {Ḳoca Efendi} **210**
Maḥmūd Bedrü'd-dīn eṭ-Ṭabīb {Hüdhüd} **493**
Maḥmūd bin Meḥemmed bin Ḳāḍī-zāde er-Rūmī {Mīrim Çelebi} **424**, 563
Maḥmūd Çelebi {Şeyḫ} 450, **551**, 552
Maḥmūd el-Iṣfahānī 245
Maḥmūd-ı Sindī 247
Maḥmūd İbn ʿAlī en-Naḳḳāş {Lāmiʿī Çelebi} **500**
Maḥmūd İbn Kemāl {Aḫīcān, Aḫī Çelebi} **492**
Maḥmūd Paşa {Vezīr} 241, 255, 266, 280, 281, 283, 284, 293, 294, 304, 305, 306, 311, 312, 313, 314, 321, 329, 334
Maḥmūd Şāh el-Ḳazvīnī {Ḥekīm} **426**
Manṣūr 363
Maʿrūf-ı Kerḫī 246, 389
Mecdü'd-dīn {Mevlānā, ḳāḍī-ʿasker} **262**
Mecdü'd-dīn Ebū Ṭāhir Muḥammed bin Yaʿḳūb bin Muḥammed eş-Şīrāzī el-Fīrūzābādī **222**
Mecdü'd-dīn-i Ḳayşerī 207
Mecdü'd-dīn-i Şīrāzī 223
Mehdī 557
Meḥemmed {Aḫī Şūrā} **494**
Meḥemmed {İbn el-Kātib} **272**
Meḥemmed Aġa {Sulṭān Murād ümerāsından} 304
Meḥemmed bin Eflāṭūn {Burūsa'da maḥkeme kātibi} 291
Meḥemmed bin el-Ḥācī Ḥasan 263, 423, 499, 500
Meḥemmed bin Eşref 418
Meḥemmed bin Ferāmerz {Monlā Ḫüsrev} 260, 275, **276**, 277, 278, 280, 281, 305, 306, 328, 329, 344, 391, 392, 397, 428, 429
Meḥemmed bin Muṣṭafā bin el-Ḥācī Ḥasan **306**
Meḥemmed bin ʿÖmer bin Ḥamza **483**
Meḥemmed bin Süleymān bin Saʿd bin Mesʿūd er-Rūmī el-Berdaʿī {Kāfiyeci, Muhyi'd-din el-Kâfiyeci} 215, **243**
Meḥemmed bin Yūsuf Bālī İbn el-Mevlā Şemsü'd-dīn el-Fenārī **464**
Meḥemmed Cemālī {Zeyrek, Pīrī Paşa} **415**
Meḥemmed el-Cemālī {Çelebi Ḫalīfe} 385
Meḥemmed Erzincān {Şeyḫ} 385
Meḥemmed İbn el-Ḥācī Ḥasan **490**, 491
Meḥemmed-i İzniḳī {Monlā} **270**
Meḥemmed-i Samsunī {Monlā} 530
Meḥemmed Muḥyi'd-dīn {İbn el-Hatīb} **298**
Meḥemmed Muḥyi'd-dīn {İbn Küpeli} **334**
Meḥemmed Muḥyi'd-dīn bin Beglik {Monlā Vildān} **334**
Meḥemmed Paşa {Muʿarrif-zāde'nüñ torunı} **490**
Meḥemmed Paşa {Ḳaramanī, Vezīr} 286, 287, 295, 296, 349, 351, 361, 384, 386, 397, 411, 535 - {Meḥemmed Paşa el-Ḳaramanī} 385 - {Meḥemmed Paşa-yı Ḳaramanī} 289, 296, 386, 397, 411
Meḥemmed Şāh {Monlā Yegān oġlı} **254**
Meḥemmed Şāh {Monlā} **463**
Meḥemmed Şāh bin el-Ḥācī Ḥasan 544
Meḥemmed Şāh İbn el-Mevlā Meḥemmed İbn el-Ḥācī Ḥasan **465**

Meḥemmed Şāh İbn el-Mevlā Şemsü'd-dīn el-Fenārī {Meḥemmed Şāh-ı Fenārī} **224**, 225, 232, 240, 304, 329, 390, 406
Meḥemmed Şāh İbn el-Mevlā Şemsü'd-dīn el-Yegānī **522**
Meḥemmed Şāh İbnü'ş-Şeyḫ Aḥmed 558
Meḥemmed Zeyrek {Zeyrek} **280** -{Monlā Zeyrek} 280, 281, 283, 284, 285, 502
Melīḥī {Monlā, Vilāyet-i Aydın'dan} **346**, 347
Mesʿūd Ḫalīfe {Şeyḫ} 454
Mesʿūd-ı Rūmī 344, 522, 563
Mımşād Deynūrī {Şeyḫ} 389
Mīr Ṣadr 425 - Mīr Ṣadrü'd-dīn {ʿUlemā-yı Şīrāz'dan} 425
Mimī Çelebi 488
Monlā Şeyḫ {Şeyh} **431**
Monlā Toḳatī {Toḳatlı Çelebi} **488**
Mūsā {Abdāl Mūsā} **208**, 209
Mūsā Kāẓım 246
Muʿarrif-zāde-i Balıkesrī **332** - Muʿarrif-zāde {Sulṭān Bāyezīd ḫ̆ānesi} 414, 464, 470, 474, 475, 490, 493, 495, 513, 514
Muḥammed {Maġūş, Şeyḫ} **504**
Muḥammed Bāḳır 246
Muḥammed Bekrī 389
Muḥammed bin ʿAbdu'l-laṭīf İbn Melek **232**
Muḥammed bin ʿAbdu'r-raḥmān bin Muḥammed bin ʿÖmer el-Ḥalebī **517**
Muḥammed bin ʿAlī el-Ḥüseynī {Seyyid Buḫārī} 274, 292, 460, 476, 551, 552
Muḥammed bin ʿArab-zāde 565
Muḥammed bin Bahā'ü'd-dīn 560
Muḥammed bin el-ʿIrāḳ {İbn ʿIrāḳ} **443**
Muḥammed bin Ḥasan es-Samsunī 541
Muḥammed bin İbrāhīm el-Niksārī {Ṣāḥib-i kitābuñ babası ṭayısı} 268
Muḥammed bin Muḥammed bin el-Ḥasan bin ʿAlī eṭ-Ṭāhirī {Ebū Ṭāhir} 269
Muḥammed bin Muḥammed bin Maḥmūd el-Ḥāfıẓī el-Buḫārī 269
Muḥammed bin Muḥammed bin Muḥammed bin ʿAlī bin Yūsuf el-Cezerī 226
Muḥammed bin Muḥammed bin Muḥammed bin Muḥammed bin el-Cezerī Ebū'l-Ḫayr 228
Muḥammed bin Muḥammed bin Muḥammed bin Muḥammed bin el-Cezerī eş-Şāfiʿī {Ebü'l-Fetḥ} 228
Muḥammed bin Muḥammed el-Buḫārī {Bahā'ü'd-dīn-i Naḳş-bendī} 371, **374**, 375
Muḥammed Çelebi {Bāmī Muḥammed Çelebi} **530**
Muḥammed Deynūrī 389
Muḥammed el-Bedaḫşī {Monlā Otrārīoġlı} **445** - {Muḥammed Bedaḫşī} **445**, 446, 447
Muḥammed eş-Şeyḫ Maḥmūd el-Muġlavī **524**
Muḥammed Ḥāfıẓü'd-dīn Muḥammed bin Muḥammed el-Kerderī {İbn Bezzāzī} **221**
Muḥammed Ḫān {Şīrāz pādişāhı, Pīr} 227
Muḥammed İbn Beşīr {İbn Beşīr} **254**, 278
Muḥammed İbn Ḳāḍī Manyas {İbn Manyas} **269**
Muḥammed Ḳāsım {Ḫ̆āce} 376, 379, 446, 447
Muḥammed Ḳāsım bin Ḫ̆āce ʿAbdu'l-hādī İbn Ḫ̆āce Muḥammed ʿAbdu'llāh bin Ḫ̆āce ʿUbeydu'llāh {Ḫ̆āce ʿUbeydu'llāh} **376**, 377, 378, 379, 380, 381, 445 - {Ubeydu'llāh-ı Semerḳandī} 371, 376, 381, 446, 447, 557
Muḥammed Pārsā {Ḫ̆āce} 269, **375**
Muḥammed Şāh el-Cemālī {Pīr} **511**
Muḥammed Şāh İbn el-Mevlā Fāżıl Meḥemmed İbn el-Ḥācī Ḥasan 535
Muḥammed-i Buḫārī {Emīr Sulṭān} 460, 499
Muḥammed-i Cezerī {Ebü'l-Ḫayr} **226**, 229

Muḥammed-i Küşterī **214**
Muḫliṣ Baba {Şeyḫ} **204**
Muḥsin-i Ḳayşerī {Monlā} **207**
Muḥyi'd-dīn {Aḫaveyn} **328**
Muḥyi'd-dīn {Çivi-zāde} **504**
Muḥyi'd-dīn {Ehlice} **535**
Muḥyi'd-dīn {Hevāī-zāde} **429**
Muḥyi'd-dīn {Maġnisa-zāde, İbn Maġnisa} 296, **328**, 329, 330, 333, 467, 469
Muḥyi'd-dīn {Merḥabā Çelebi} **527**
Muḥyi'd-dīn {Mi'mār-zāde} **512**, 537
Muḥyi'd-dīn {Müfessir Şeyḫ-zāde} 369
Muḥyi'd-dīn {Ḥakīm-zāde} **542**
Muḥyi'd-dīn {Ḥekīm} 493, 550
Muḥyi'd-dīn {Seyyidī Muḥyi'd-dīn, Ḳocalu} 442, 533, 539
Muḥyi'd-dīn {Ṭabl-bāz} **427**
Muḥyi'd-dīn {Ḳırṭāsoġlı} **516**
Muḥyi'd-dīn {Yaraluca Muḥyi'd-dīn} **332**
Muḥyi'd-dīn Cemālī {Şeyḫ} 397
Muḥyi'd-dīn Çelebi 381
Muḥyi'd-dīn Dervīş Meḥemmed bin Ḫıżır Şāh **314**
Muḥyi'd-dīn el-'Acemī **409**
Muḥyi'd-dīn el-Amāsiyyevī **487**
Muḥyi'd-dīn el-Esved {Ḳara Muḥyi'd-dīn} **498**
Muḥyi'd-dīn el-Ḥekīm **432**
Muḥyi'd-dīn el-İskilibī {Şeyḫ Yavşı} **433**, 495, 507 - Muḥyi'd-dīn-i İskilibī 373, 435, 495, 554
Muḥyi'd-dīn el-İzniḳī {Şeyḫ} **554**
Muḥyi'd-dīn el-Ḳocavī {Şeyḫ} **370**
Muḥyi'd-dīn el-Ḳocavī {Ḳara Muḥyi'd-dīn} **533**
Muḥyi'd-dīn el-Mevlā 'Alā'ü'd-dīn 'Alī el-Cemālī **465**
Muḥyi'd-dīn-i 'Acemī 519
Muḥyi'd-dīn-i 'Arabī {İbn 'Arabī} 205
Muḥyi'd-dīn-i Fenārī 298, 299, 317, 382, 526, 530, 531, 534, 540, 544, 548, 563
Muḥyi'd-dīn-i Ḳocavī 363, 394, 480
Muḥyi'd-dīn-i Niksārī 391
Muḥyi'd-dīn Meḥemmed {Ebū Şāme} **495**
Muḥyi'd-dīn Meḥemmed bin el-Mevlā Zeyrek **479**
Muḥyi'd-dīn Meḥemmed bin Monlā Ḫayrü'd-dīn **538**
Muḥyi'd-dīn Meḥemmed bin Ya'ḳūb {Ece-zāde} **477**
Muḥyi'd-dīn Meḥemmed el-Ḳaramanī **429**
Muḥyi'd-dīn Muḥammed {Ḳalender-ḫāne imāmı, Şeyḫ} **561**
Muḥyi'd-dīn Muḥammed {Arcun-zāde} **549**
Muḥyi'd-dīn Muḥammed {Şeyḫ Şāzelī Paşa} **477**
Muḥyi'd-dīn Muḥammed bin 'Abdu'l-evvel {Şaçlu Emīr} **525**
Muḥyi'd-dīn Muḥammed bin 'Abdu'l-ḳādir {Ma'lūl} **526**
Muḥyi'd-dīn Muḥammed bin el-Ḫaṭīb Ḳāsım **473**
Muḥyi'd-dīn Muḥammed bin el-Mevlā Bahā'ü'd-dīn {Bahā'ü'd-dīn-zāde} **495**, 496
Muḥyi'd-dīn Muḥammed bin el-Mevlā Ḥasan es-Samsunī **404**
Muḥyi'd-dīn Muḥammed bin Ḥüsāmü'd-dīn **535**
Muḥyi'd-dīn Muḥammed bin İbrāhīm bin Ḥasan en-Niksārī **390**
Muḥyi'd-dīn Muḥammed bin Ḳuṭbü'd-dīn Muḥammed **504**
Muḥyi'd-dīn Muḥammed bin Muḥammed el-Berda'ī **476**
Muḥyi'd-dīn Muḥammed bin Muḥammed el-Ḳocavī **406**
Muḥyi'd-dīn Muḥammed el-Ḥüseynī {Seyrek Muḥyi'd-dīn} **533**
Muḥyi'd-dīn Muḥammed el-Ḳaramanī **429**
Muḥyi'd-dīn Muḥammed es-Samsunī 471
Muḥyi'd-dīn Muḥammed İbn Vezīr Muṣṭafā Paşa **537**

Muḥyi'd-dīn Muḥammed-i Samsunī 470
Muḥyi'd-dīn Pīr Muḥammed İbn Monlā ʿAlī el-Fenārī **527**
Muḥyi'd-dīn Şeyḫ Muṣliḥu'd-dīn el-Ḳocavī **480**
Muʿīd-zāde el-Amāsiyyevī **489**
Murād {Abdāl Murād}**209**
Muṣannifek {Muṣannifek Şeyḫ ʿAlī bin Muḥammed bin Mesʿūd bin Maḥmūd bin Muḥammed bin Muḥammed bin Muḥammed bin ʿÖmer eş-Şāhrūdī el-Bisṭāmī el-Herevī er-Rāzī el-ʿÖmerī} 296, **309**, 310, 312, 313
Muṣliḥu'd-dīn {İbn Vefā} **362**, 363, 364
Muṣliḥu'd-dīn {Aṭṭār-zāde} **361**
Muṣliḥu'd-dīn {Baġl el-Aḥmer} **344**
Muṣliḥu'd-dīn {Baġl-ı Aḥmer, Manastır müderrisi} 468
Muṣliḥu'd-dīn {Birgi-zāde Muṣliḥu'd-dīn, Birgi-zāde Mevlānā Muṣliḥu'd-dīn} **404**, 426, 516, 517, 533
Muṣliḥu'd-dīn {Çāk Muṣliḥu'd-dīn} **508**
Muṣliḥu'd-dīn {Debbāġlar İmāmı} **273**, 362
Muṣliḥu'd-dīn {Gündüz Muṣliḥu'd-dīn} **553**
Muṣliḥu'd-dīn {Hāce-zāde} **497**
Muṣliḥu'd-dīn {Merkez Muṣliḥu'd-dīn} **555**
Muṣliḥu'd-dīn bin Ḫalīl {Ṣāḥib-i kitābuñ vālidi} **467**
Muṣliḥu'd-dīn el-Berkī 502
Muṣliḥu'd-dīn el-İpṣalavī **369**
Muṣliḥu'd-dīn el-Ḳocavī **368** - {Muṣliḥu'd-dīn-i Ḳocavī} 364, 433
Muṣliḥu'd-dīn el-Yārḥiṣārī {Muṣliḥu'd-dīn-i Yārḥiṣārī} 286, 511, 515 - {Monlā Yārḥiṣārī} 515
Muṣliḥu'd-dīn es-Sirozī {Şeyḫ} **435**
Muṣliḥu'd-dīn et-Ṭavīl 372, **451**
Muṣliḥu'd-dīn Ḫalīfe el-Burūsavī **251**
Muṣliḥu'd-dīn İbn Ḥüsām 397
Muṣliḥu'd-dīn İbnü'l-Vefā 501
Muṣliḥu'd-dīn-i Ḳasṭalānī 402, 495
Muṣliḥu'd-dīn-i Sirozī 495
Muṣliḥu'd-dīn-i Ṭavīl {ṭā'ife-i Naḳşibendiyye'den} 372, 485
Muṣliḥu'd-dīn-i Yārḥiṣārī 511, 515
Muṣliḥu'd-dīn Mūsā İbn Mūsā el-Amāsiyyevī **488**
Muṣliḥu'd-dīn Muṣṭafā {Maṣdar} **529**
Muṣliḥu'd-dīn Muṣṭafā {Muʿallim-zāde} **498**
Muṣliḥu'd-dīn Muṣṭafā bin Evḥadü'd-dīn el-Yārḥiṣārī **340**
Muṣliḥu'd-dīn Muṣṭafā bin Monlā Ḥüsām **327**
Muṣliḥu'd-dīn Muṣṭafā bin Monlā Seyyidī el-Menteşevī **545**
Muṣliḥu'd-dīn Muṣṭafā bin Yūsuf bin Ṣāliḥ el-Burūsavī {Ḫˇāce-zāde} **282**
Muṣliḥu'd-dīn Muṣṭafā bin Zekeriyyā bin Ayṭoġmış el-Ḳaramanī **343**
Muṣṭafā bin Aḥmed eş-Ṣadrü'd-dīn el-Ḳonevī {Vefā} 362
Muẓaffer-i ʿAcemī 504
Muẓafferü'd-dīn ʿAlī eş-Şīrāzī **425**
Muẓafferü'd-dīn el-Lārendevī **250**
Muẓafferü'd-dīn-i ʿAcemī 531
Muẓafferü'd-dīn-i Şīrāzī 547
Mübārek Şāh Manṭıḳī 234, 236, 300 - {Mübārek Şāh} 234, 301
Mü'eyyed bin ʿAbdu'l-mü'min 234
Mükeḫḫal-zāde {Sürmelü-zāde, Monlā} **549**
Münşī {Monlā}300
Mürīd {Monlā} 483, 505

N

Nāṣır Ferec bin Berḳūḳ {Sulṭān Ferec bin Berkūk} 229, 234
Naḳīżī Bāyezīd {Monlā} **512**
Naṣūḥ eṭ-Ṭosyevī {Şeyḫ} **494** - {Şeyḫ Naṣūḥ} 497, 498 - {Ṭosyevī Şeyḫ Naṣūḥ} 499

Nebī Ḫalīfe {Şeyḫ} **498**
Necīb-i Suhreverdī 245
Necmü'd-dīn el-Ḥanefī {Monlā} **226**
Neḥḥāsī el-Anḳaravī **251**
Nessāc Ebī ʿAlī 245
Nihānī {Monlā} **491**
Niẓāmī {Şāʿir} **343**
Niẓāmü'd-dīn-i Ḫāmūşī 377
Nūḥ Çelebi 488
Nūrü'd-dīn ʿAbdu'r-raḥmān-ı Mışrī 248
Nūrü'd-dīn el-Ḳaraṣuyī **405**
Nūrü'd-dīn el-Naṭanzī 245
Nūrü'd-dīn Ḫalīfe 372
Nūrü'd-dīn Ḥamza {Üçbaş} **475**
Nūrü'd-dīn Ḥamza el-Germiyānī {Şeyḫ} **560**
Nūrü'l-hüdā {Aḳşemsü'd-dīn'üñ ṣaġīr oġlı} 357, 358
Nuʿmānü'd-dīn el-Ḫˇārezmī el-Muʿtezilī 231

O-Ö

Orḫān Ġāzī 205, 206, 207, 208, 209, 316, 474, 492
Oṣmān eṭ-Ṭabīb {Monlā} **550**
Oṣmān Ġāzī 203, 204, 207, 208
Ömer bin el-Ḫaṭṭāb 310, 376
Ömer Dede el-Burūsavī **251**
Ömer el-Ḳasṭamonī {Monlā} **431**
Ömer-i Ḫalvetī {Pīr} 389
Ömer-i Suhreverdī 245

P

Paşa Çelebi el-Yegānī **478**
Paşa Çelebi İbn el-Mevlā Zeyrek **479**
Pezdevī 311, 558
Pīr Aḥmed **523**
Pīr Aḥmed Monlā Ḳāḍī-zāde **472**
Pīrī {Monlā} 385
Pīrī Ḫalīfe el-Ḥamīdī {ö. 962} **552**
Pīrī Ḫalīfe el-Ḥamīdī {Pīrī Ḫalīfe, Şeyḫ} **273**, 370
Pīrī Paşa {Vezīr} 415, 439, 456
Pīr-i Tācü'l-Geylānī 249
Pīr Meḥemmed {ö. 942} **549**
Pīr-zāde İbnü'l -Ḥācī ʿİzzü'd-dīn-i Ḫalvetī {Pīr-zāde} 387 - 388
Postin-pūş {Şeyḫ} **214**

R

Ramażān {Şeyḫ, Edrine'de mutavaṭṭın} **458**
Ramażān {ḳāḍī-ʿasker} **233**
Resūlu'llāh 242, 249, 264, 311, 365, 366, 367, 375, 376, 380, 412, 438, 451, 459, 481, 496, 565
Rüknü'd-dīn İbn Mevlā el-Fāżıl Pīr Meḥemmed {Zeyrek} **415**, 502, 519, 527
Rüknü'd-dīn Muḥammed Nüḥās 389
Rüstem Ḫalīfe {ḳaṣaba-i Göynük'den} **440**
Rüstem-i Zāl 378

S

Ṣādıḳ Ḫalīfe el-Maġnisavī {Monlā} **489**
Ṣāliḥ {Ḳara Ṣāliḥ} **528**
Saʿdī Çelebi {Şeyḫ Tācü'd-dīn Aḥmed oġlı} 504, 510, 533, **540**, 544, 546
Saʿdī İbn Tācī {Caʿfer Çelebi'nüñ ḳarındaşı} **423**
Saʿdī-i Şīrāzī 417
Ṣadrü'd-dīn-i Ḫalvetī 387, 389
Ṣadrü'd-dīn-i Ḳonevī 217, 237, 245, 270
Ṣadrü'd-dīn-i Şirvānī {Pīr}249, 389
Ṣadrü'ş-şerīʿa ʿUbeydu'llāh bin Maḥmūd bin Muḥammed el-Burhānī 269
Saʿdu'llāh {Şeyḫ Şāzelīoğlı} **546**
Saʿdu'llāh İbn ʿĪsā **503**
Saʿdü'd-dīn-i Kāşġarī 381
Ṣafer Şāh {Monlā} **224**
Ṣafiyyü'd-dīn {Saraçlar Şeyḫi} **557**
Ṣāfiyyü'd-dīn-i Erdebīlī 238
Ṣafiyyü'd-dīn Muṣṭafā {Şeyḫ} **440**
Ṣalāḥu'd-dīn {Sulṭān Bāyezīd ḫˇācesi, Monlā } **320**, 391

Ṣalāḥu'd-dīn el-Bolevī **251**
Ṣalāḥu'd-dīn el-İzniḳī {Şeyḫ} **455**
Ṣalāḥu'd-dīn Mūsā Çelebi İbn el-Mevlā el-fāżıl Ḥamīdü'd-dīn İbn Efḍalü'd-dīn el-Ḥüseynī **408**
Saʿyī {Monlā} **548**
Seḫāvī {Şeyḫ} 349
Sekkākī 342, 480, 531
Selçuḳ Ḫātūn {Sulṭān Yaʿḳūb vālidesi} 383
Seriyy-i Saḳaṭī 389
Sevindük {Ḳoġacı Dede} 395, **454**, 455
Seyyid Aḥmed el-Buḫārī el-Ḥüseynī{Şeyḫ} **447** - {Seyyid Aḥmed-i Buḫārī} 447, 448, 449, 450, 499, 500, 551, 561, 562
Seyyid Cemālü'd-dīn 389
Seyyid Çelebi {Ṣāḥib-i kitābuñ üstādı} 327
Seyyid Ḥamza 378
Seyyid İbrāhīm 409, 410, 411, 412, 413
Seyyid İbrāhīm-i Amāsī 351, 521
Seyyid Maḥmūd {Monlā} **426**
Seyyid Şerīf 211, 213, 217, 231, 233, 236, 240, 266, 267, 268, 270, 280, 288, 289, 290, 300, 301, 306, 308, 309, 311, 313, 317, 318, 343, 405, 409, 419, 422, 423, 428, 464, 465, 466, 468, 469, 474, 478, 505, 506, 509, 522, 524, 531, 563
Seyyid Şerīf-i Cürcānī 231, 234, 506
Seyyid Vefā İbn Seyyid Ebī Bekr 436 - Seyyid Vefā 436
Seyyid Velāyet {Şeyḫ} **435**, 436, 437, 438, 439 - {Şeyḫ Velāyet} 438, 439
Seyyid Yaḥyā 382, 383, 384, 385, 387, 388, 389, 457 - {Seyyid Yaḥyā İbn es-Seyyid Bahā'ü'd-dīn-i Şirvānī} **387** - {Seyyid Yaḥyā-yı Şirvānī} 383, 389
Seyyidī {ed-Dübb} **514**
Seyyidī {Ḳaramanī, Ḳara Seyyidī} 524, 530
Seyyidī ʿAlī-zāde {şāriḥ-i Şirʿat} 509, 540, 547
Seyyidī bin Maḥmūd {Mücellid-zāde} **476**
Seyyidī Çelebi {Ḳocavī} 504, 529
Seyyidī el-Ḥamīdī 398, 405, 406, 407, 502, 519, 541
Seyyidī el-Ḳaramanī **405** - {Seyyidī Ḳaramanī} 558
Seyyidī Ḫalīfe el-Amāsiyyevī **500**
Seyyidī Muḥammed el-Ḳocavī {Ḳocalu Monlā} 491 {Seyyidī Muḥammed} 533, 563
Seyyidī Muḥyi'd-dīn {Şeyḫ Muḥyi'd-dīn, Ḳocalu} 539
Sinān {Mevlānā, Meḥemmed Paşa Medresesi'nde Müftī-ḳulı} 565
Sinān {Monlā} 594
Sinān {Ḥekīm, Monlā} **550**
Sinān {Sūḫte Sinān} **501**
Sinān Çelebi 451
Sinān Ḫalīfe {Şeyḫ} 555
Sinān-ı Erdebīlī {Şeyḫ} **554**
Sinānü'd-dīn el-Ferevī **368**
Sinānü'd-dīn-i Ḫalvetī 453
Sinānü'd-dīn Yūsuf {Köprüzük-zāde} **530**, 531, 565
Sinānü'd-dīn Yūsuf {Sulṭān Murād vüzerāsı ḳullarından} **392**
Sinānü'd-dīn Yūsuf {Ḳaresi'den} **542**
Sinānü'd-dīn Yūsuf bin ʿAlī el-Yegānī **477**
Sinānü'd-dīn Yūsuf bin Mevlā Ḫıżır Beg İbn Celālü'd-dīn {Sinān Paşa} 287, 297, **317**, 318, 319, 320, 363, 367, 393, 397, 405, 407, 415, 418, 419, 424, 473, 495
Sinānü'd-dīn Yūsuf el-ʿAcemī **409**
Sinānü'd-dīn Yūsuf İbn Aḫī {Aḫī-zāde} **516**
Sirāc {Monlā, Sulṭān Meḥemmed Ḫān Cāmiʿi'nde ḫaṭīb} **347**, 348
Sirācü'd-dīn {Monlā} **333**, 334
Sirācü'd-dīn el-Mulaḳḳan 223
Sirācü'd-dīn-i Bulḳīnī 223
Sirācü'd-dīn-i Urmevī 205
Sirācü'd-dīn Muḥammed bin ʿÖmer el-Ḥalebī **313**
Ṣūfī Meḥemmed Paşa 543
Sulṭān ʿAbdu'llāh 419
Sulṭān Aḥmed {Şeh-zāde} 404

Sulṭān Aḥmed 378, 379, 391, 473
Sulṭān 'Alā'ü'd-dīn-i Selçūḳī 234
Sulṭān Bāyezīd 218, 233, 236, 237, 257, 259, 261, 287, 290, 291, 292, 296, 298, 299, 300, 303, 305, 306, 316, 318, 320, 325, 326, 330, 332, 333, 335, 339, 340, 341, 343, 344, 345, 349, 363, 379, 381, 385, 386, 390, 391, 393, 397, 398, 401, 402, 404, 406, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 419, 420, 422, 424, 425, 426, 427, 431, 432, 433, 437, 445, 451, 458, 459, 461, 467, 469, 470, 473, 474, 481, 484, 485, 490, 493, 495, 505, 545, 547, 549
Sulṭān Ferec bin Berkūk {Nāṣır Ferec bin Berḳūḳ}
Sulṭān Ferec bin Berḳūḳ {melik-i Mıṣr} 234
Sulṭān Ḫalīl 388, 389
Sulṭān Ḥasan 308
Sulṭān Ḥüseyn Bayḳara 290, 446
Sulṭān Ḳorḳud 403, 412, 414
Sulṭān Ḳuṭbü'd-dīn {Ḥekīm}492
Sulṭān Maḥmūd 378
Sulṭān Meḥemmed 207, 217, 230, 235, 242, 243, 255, 257, 258, 259, 260, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 275, 276, 277, 279, 280, 281, 283, 284, 285, 286, 287, 289, 293, 294, 295, 296, 298, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 320, 321, 322, 323, 326, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 338, 339, 340, 343, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 354, 355, 356, 357, 361, 362, 371, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 393, 395, 397, 401, 411, 413, 415, 417, 429, 430, 436, 456, 463, 464, 491, 492, 533, 535, 540
Sulṭān Meḥemmed bin Murād Ḫān 240
Sulṭān Meḥemmed Ḫān 230, 241, 259, 264, 321, 330, 333, 335, 336, 379, 383, 421, 430, 548
Sulṭān Murād 207, 210, 214, 234, 240, 256, 257, 264, 266, 268, 270, 275, 283, 304, 306, 313, 316, 338, 392, 430
Sulṭān Murād Ḫān 246, 255, 265, 271, 313, 353, 430
Sulṭān Muṣṭafā 534
Sulṭān Muṣṭafā bin Sulṭān Meḥemmed 302
Sulṭān Mü'eyyed 216
Sulṭān Orḫān 203, 205, 208
Sulṭān Selīm 399, 400, 403, 404, 405, 406, 415, 416, 420, 421, 422, 426, 428, 430, 431, 434, 437, 445, 467, 476, 484, 490, 492, 493, 508, 527, 544, 550, 563
Sulṭān Selīm Ḫān 398, 403, 404, 412, 414, 416, 424, 425, 432, 436, 437, 446, 460, 463, 464, 467, 469, 477, 501, 508, 509
Sulṭān Süleymān 415, 417, 421, 458, 473, 477, 484, 487, 488, 493, 501, 502, 509, 526, 527, 528, 533, 536, 548, 549, 551
Sulṭān Süleymān Ḫān 400, 470, 506, 526, 534, 546, 550, 557
Suyūṭī 215, 243, 244, 483
Süleymān Çelebi {Kemāl Paşa oġlı} 334
Süleymān Çelebi {Vezīr Ḫalīl Paşa oġlı} 353
Süleymān Çelebi İbn Ḫalīl Paşa **271**
Süleymān Dede 458
Süleymān er-Rūmī **522**
Süleymān Ḫalīfe {Şeyḫ} **370**
Süleymān Şāh {Yıldırım Bāyezīd oġlı} 233
Sünbül Sinān {Şeyḫ} 439, **455**, 555, 560

Ş

Şāh Efendi 298
Şāh İsmā'īl 416, 505
Şāh Ḳāsım İbnü'ş-Şeyḫ el-Maḫdūmī **508**

Şāhidī {Monlā} 234
Şāhrūḫ {Emīr Timur oġlı} 260
Şāriḥ Ḳuṭbü'd-dīn 301
Şemāḫī 387, 388
Şems Aḥmed bin Mūsā {Ḫayālī Çelebi} **293**, 294, 295, 321, 361, 424, 491 - {Monlā Ḫayālī} 263, 293, 294, 295, 428
Şemsü'd-dīn {Dinḳoz} **344**
Şemsü'd-dīn Aḥmed **525**
Şemsü'd-dīn Aḥmed {Bolı'dan} **540**
Şemsü'd-dīn Aḥmed bin ʿAbdu'llāh **521**
Şemsü'd-dīn Aḥmed bin el-Mevlā Ḥamza el-Ḳāḍī {Arab Çelebi} 524
Şemsü'd-dīn Aḥmed bin Süleymān bin Kemāl Paşa-zāde {İbn Kemāl Paşa} **461,** 526 - {Aḥmed İbn Kemāl Paşa} 511
Şemsü'd-dīn Aḥmed el-Burūsavī **539**
Şemsü'd-dīn Aḥmed el-Germiyānī {Ṣaru Şemsü'd-dīn} **538**
Şemsü'd-dīn Aḥmed el-Yegānī {Eyyühüm} **420**
Şemsü'd-dīn Aḥmed Paşa İbn el-Mevlā Ḫıżır Beg {Müftī} 517
Şemsü'd-dīn-i Tebrīzī 245
Şemsü'd-dīn Muḥammed bin ʿAlī el-Ḥüseynī {Emîr Sultân} **237**
Şemsü'd-dīn Muḥammed bin Ḥamza bin Muḥammed el-Fenārī {Fenārī}213, **215**, 216, 217, 218, 220, 221, 222, 224, 232, 233, 254, 262, 270, 515 - {Şemsü'd-dīn-i Fenārī}
Şemsü'd-dīn Muḥammed bin ʿÖmer bin Emru'llāh İbn Aḳşemsü'd-dīn **544**
Şerefü'd-dīn el-Ḳırımī {İbn Kemāl} **254**
Şerīf Mehdī eş-Şīrāzī {Fikārī} **547**
Şerīf-i ʿAcemī {Monlā} **510**
Şerīf-i Muʿammāyī {Mīr} 378
Şeyḫ Aḥmed İbnü'ş-Şeyḫ Merkez Muṣliḥu'd-dīn **560**
Şeyḫ Ekmel 215, 221, 234, 236
Şeyḫ Endülīsī 207
Şeyḫ Mevlāyī 379
Şeyḫ Tācü'd-dīn {Ṣaru Şeyḫ ʿÜryān} **561**
Şeyḫ Üveys {Çelebi Ḫalīfe ḫulefāsından} 557
Şeyḫī {Şāʿir} **272**, 273
Şihābü'd-dīn {Şeyḫ, Sivas'da bir kimesnenüñ muʿtaḳı} **223**
Şihābü'd-dīn et-Tebrīzī 389
Şihābü'd-dīn İbn Ḥacer {İbn Ḥacer} 213, 215, 216, 256, 259, 326
Şihābü'd-dīn-i Suhreverdī 246
Şuʿayb {Turābī} **486**
Şücāʿ {Boyābādī} 544
Şücāʿ {Uṣlı} **392**, 395
Şücāʿ el-Ġulām **392**
Şücāʿ-ı Rūmī 518
Şücāʿü'd-dīn el-Ḳaramanī **250**
Şücāʿü'd-dīn İlyās {Delü Şücāʿ} **559**, 560
Şücāʿü'd-dīn İlyās {Şeyḫ Niyāzī} **440**
Şücāʿü'd-dīn İlyās-ı Rūmī **418**
Şükru'llāh {Mevlānā} **264**
Şükru'llāh eş-Şirvānī {Ḥekīm} **348**

T

Tācī-zāde Monlā Saʿdī 541
Tācī-zāde Saʿdī Çelebi 504, 510
Tācü'd-dīn el-Kürdī **205**
Tācü'd-dīn İbrāhīm {İbn el-Ḫaṭīb} **264**
Tācü'd-dīn İbrāhīm bin el-Üstād **419**
Tācü'd-dīn İbrāhīm bin Yaḥşī **273**
Tācü'd-dīn-i Ḳaramanī 494
Tācü'd-dīn-i Ḳocavī 553
Ṭabduḳ Emre **239**
Ṭaşḳun Ṣūfī **344**
Timur 222, 225, 227, 228, 229, 231, 234, 235, 260, 313 - {Timurleng}227, 229, 231 - {Emīr Timur} 235,237, 238, 249, 260, 308, 500
Tūnusī 506
Ṭurġud Alp 208
Ṭursun Faḳīh {Edebālī güyegüsi} **204**

U

Ubeydu'llāh İbn Yaʿḳūb el-Fenārī **515**
Uluġ Beg bin Şāhruḫ bin Timurleng {Uluġ Beg} 210, 211, 212, 307 - {Emīr Uluġ Beg} 307
Ulvān-ı Ḥamevī {Şeyḫ} **443**, 556
Uṣlı Şücāʿ 395
Uzun Ḥasan 307, 308, 314, 321, 383

V

Vācid {Şeyḫ} 243
Vālid {Mevlānā}211
Vaḥiyü'd-dīn Ḳāḍī ʿÖmer el-Bekrī 389
Vefā {Şeyḫ} 319, 363, 364, 386, 391, 397, 436, 449, 548, 559
Velī Şemsü'd-dīn{Şeyḫ} 285
Veliyyü'd-dīn el-Ḳaramanī {Şāʿir Niẓāmī'nüñ babası} **343**
Vezīr Alī Paşa 518
Vezīr Ḫalīl Paşa 353
Vezīr İbrāhīm Paşa 299, 497
Vildān {Monlā} 305, 335, 440

Y

Yār ʿAlī eş-Şīrāzī **226**
Yaḫşī Faḳīh 365
Yaḥyā eṭ-Ṭuzlavī 559
Yaḥyā Faḳīh {İbn Baḫşī} **427**
Yaʿḳūb {Ece Ḫalīfe} **512**
Yaʿḳūb {Ḥekīm}**349**, 350, 351
Yaʿḳūb bin Seyyidī 504
Yaʿḳūb Çerḫī 377
Yaʿḳūb el-Aṣfar el-Ḳaramanī {Ṣaru Yaʿḳūb} **241**, 242
Yaʿḳūb İbn Seyyidī ʿAlī {Şāriḥ-i *Şirʿat*} **417**
{Yaʿkūb Paşa} Yaʿkūb Paşa İbn Ḫıżır Beg bin Celālü'd-dīn 319
Yegān {Monlā} 242, 253, 254, 256, 262, 264, 265, 278, 306, 316, 564
Yegān Meḥemmed bin Ramażān {Monlā Yegān} **253**
Yıldırım Bāyezīd 233, 242, 243, 338
Yıldırım Bāyezīd Ḫān 210, 220, 229, 237, 474, 487
Yūnus Emre **239**
Yūsuf {Şāʿir Sinān} **392**
Yūsuf {Şeyḫ Sinān} **387**
Yūsuf Bālī {Monlā Yegān oġlı} **254**
Yūsuf Bālī İbn Şemsü'd-dīn el-Fenārī {İbn Fenārī} **225,** 276, 278
Yūsuf bin Ḥüseyn el-Kirmāstī **341** {Monlā Kirmāstī} - Monlā Kirmāstī {İstanbul ḳāḍīsi} 338, 340, 341, 454, 455, 486
Yūsuf el-ʿAcemī 245
Yūsuf el-Ḥamīdī {Şeyḫ Sinān} **421**
Yūsuf es-Seferiḥiṣārī {Şeyḫ} **459**

Z

Ẓāhir Berḳūḳ {Mıṣr ḥākimi} 213
Ẓahīrü'd-dīn el-Erdebīlī {Ḳāḍī-zāde} **508**
Żamīrī {Monlā} **431**, 528
Zekeriyyā el-Ḫalvetī **250**
Zemaḫşerī 259
Zeylaʿī {Şeyḫ}234
Zeyne'l-ʿĀbidīn 246
Zeynü'd-dīn el-ʿIrāḳī 223
Zeynü'd-dīn İbn Muḥammed bin Muḥammed Şāh el-Fenārī **474**
Zeyrek-zāde Mevlānā Rüknü'd-dīn 271
Zeyrek-zāde Rüknü'd-dīn 527
Żiyā'ü'd-dīn {Şeyḫ} 226

BİYOGRAFYA DİZİNİ - II[1]

A

Ābid Çelebi bk. Abdu'l-ʿazīz İbn es-Seyyid Yūsuf bin Ḥüseyn
Abdāl Murād bk. Murād {Şeyḫ}
Abdāl Mūsā bk. Mūsā {Şeyḫ}
Abdu'l-laṭīf el-Maḳdisī bk. Abdu'l-laṭīf bin ʿAbdu'r-raḥmān bin Aḥmed bin ʿAlī bin Ġānim el- Maḳdisī el-Enṣārī {Abdu'l-laṭīf İbn Ġānim el- Maḳdisī}
Aḫaveyn bk. Muḥyi'd-dīn {Monlā}
Aḫī Çelebi bk. Maḥmūd İbn Kemāl {Aḫīcān}
Aḫī Ḥasan bk. Ḥasan {Şeyḫ}
Aḫī Şūrā bk. Meḥemmed {Şeyḫ}
Aḫīcān bk. Maḥmūd İbn Kemāl {Aḫī Çelebi}
Aḫī-zāde bk. Sinānü'd-dīn Yūsuf İbn Aḫī
Aḥmed Bīcān bk. Aḥmed bin el-Kātib Aḫī eş-Şeyḫ Meḥemmed
Alī Ḳuşcı bk. Alā'ü'd-dīn ʿAlī bin Muḥammed el-Ḳuşcı {Alī bin Muḥammed el-Ḳuşcı}
Allāme-i Devvānī {Devvānī} bk. Celālü'd-dīn-i Devvānī {Celāl-i Devvānī}
Amāsiyyeli Ḫaṭīb bk. Ḫaṭīb Ḳāsım bin Yaʿḳūb el-Amāsiyyevī
Arab Çelebi bk. Şemsü'd-dīn Aḥmed bin el-Mevlā Ḥamza el-Ḳāḍī
Arcun-zāde bk. Muḥyi'd-dīn Muḥammed
Arefe-zāde bk. Abdu'llāh İbn ʿArefe {İbn ʿArefe}
Aşcı-zāde bk. Ḥasan Çelebi
Aṭṭār-zāde bk. Monlā Muṣliḥu'd-dīn
Aṭūfī bk. Ḫayrü'd-dīn Ḫıżır

B

Bābek Çelebi bk. Abdu'r-raḥīm bin el-Mevlā ʿAlā'ü'd-dīn el-ʿArabī
Bāmī Muḥammed Çelebi bk. Muḥammed Çelebi
Baba Ḥaydar bk. Ḥaydar-ı Semerḳandī
Baba Neḥḥās bk. Neḥḥāsī el-Anḳaravī
Baba Yūsuf bk. Yūsuf es-Seferiḥiṣārī
Baġl el-Aḥmer bk. Muṣliḥu'd-dīn
Bahā'ü'd-dīn-i Naḳş-bendī bk. Muḥammed bin Muḥammed el-Buḫārī
Bahā'ü'd-dīn-zāde bk. Muḥyi'd-dīn Muḥammed bin el-Mevlā Bahā'ü'd-dīn
Bedrü'd-dīn Baba bk. Bedrü'd-dīn {Şeyḫ}
Bedrü'd-dīnoġlı bk. Ebü's-suʿūd {Monlā}
Birgi-zāde bk. Muṣliḥu'd-dīn {Monlā}
Boyābādī bk. Şücāʿ {Monlā}

C-Ç

Cāmī bk. Abdu'r-raḥmān-ı Cāmī
Cemāl Ḫalīfe bk. Cemālü'd-dīn İsḥāḳ el-Ḳaramanī
Cemālī-zāde bk. Alī Çelebi bin Aḥmed bin Meḥemmed el-Cemālī {Alī Çelebi el-Cemālī} {Alī el-Cemālī} {Alā'ü'd-dīn ʿAlī el-Cemālī el-Müftī} {Alī Çelebi}
Cenderlü Ḳara Ḫalīl bk. Ḫalīl el-Cenderī {Ḳara Ḫalīl}
Cerāb-ı ʿİlm bk. Ḫıżır Beg İbn Celālü'd-dīn
Çāk Muṣliḥu'd-dīn bk. Monlā Muṣliḥu'd-dīn
Çelebi Ḫalīfe bk. Meḥemmed el-Cemālī
Çerçīn bk. Alī {Monlā}
Çivi-zāde bk. Muḥyi'd-dīn {Monlā}

---

1 *İbrahim b. Ahmed el-Amâsî, Tercüme-i Şakâ'ik-i Nu'mâniyye*'de genel olarak isim, nisbe ve mahlasların müşterek kullanımını esas almış, bu yönde belirgin bir ayrıma gitmemiştir. Dolayısıyla metinde başlıklara müdahale edilmemiş, tercümede yer aldığı şekilde isimler değerlendirilmiştir.

D

Debbāġlar İmāmı bk. Muṣliḥu'd-dīn {Monlā}
Dellāk-zāde bk. Ḥüsām {Monlā}
Delü Şücāʿ bk. Şücāʿü'd-dīn İlyās
Devvānī bk. Celālü'd-dīn-i Devvānī {Celāl-i Devvānī} - {Allāme-i Devvānī}
Dinḳoz bk. Monlā Şemsü'd-dīn

E

Ebū Şāme bk. Muḥyi'd-dīn Meḥemmed
Ebü'l-Fetḥ bk. Muḥammed bin Muḥammed bin Muḥammed bin Muḥammed bin el-Cezerī eş-Şāfiʿī
Ebü'l-Ḫayr bk. Muḥammed-i Cezerī
Ece Ḫalīfe bk. Yaʿḳūb {Monlā}
Ece-zāde bk. Muḥyi'd-dīn Meḥemmed bin Yaʿḳūb
ed-Dübb bk. Seyyidī {Monlā}
Ehlice bk. Muḥyi'd-dīn {Monlā}
Emīr Sulṭān bk. Muḥammed-i Buḫārī
Emīr Timur bk. Timur {Timurleng}
Emīr Uluġ Beg bk. Uluġ Beg bin Şāhruḫ bin Timurleng {Uluġ Beg}
Eyyühüm bk. Şemsü'd-dīn Aḥmed el-Yegānī

F

Fenārī {Monlā} bk. Şemsü'd-dīn Muḥammed bin Ḥamza bin Muḥammed el-Fenārī
Fikārī bk. Şerīf Mehdī eş-Şīrāzī

G

Gedik Ḥüsām bk. Ḥüsāmü'd-dīn Ḥüseyn
Germiyānī Monlā Sinān bk. Sinān {Monlā}
Germiyānī Sinān Çelebi bk. Sinān Çelebi
Gümüşlüoġlı bk. Abdu'r-raḥmān Çelebi İbn el-Mevlā Ḥüsāmü'd-dīn
Gündüz Muṣliḥu'd-dīn bk. Muṣliḥu'd-dīn {Şeyḫ}
Gürānī bk. İsmāʿīl el-Gürānī

H

Ḫˇāce ʿUbeydu'llāh bk. Muḥammed Ḳāsım bin Ḫˇāce ʿAbdu'l-hādī İbn Ḫˇāce Muḥammed ʿAbdu'llāh bin Ḫˇāce ʿUbeydu'llāh {Ubeydu'llāh-ı Semerḳandī}
Hˇāce-zāde bk. Muṣliḥu'd-dīn {Monlā}
Ḫˇāce-zāde bk. Muṣliḥu'd-dīn Muṣṭafā bin Yūsuf bin Ṣāliḥ el-Burūsavī
Ḥācī Bayram bk. Ḥācī Bayram Sulṭān el-Anḳaravī
Ḥācī Çelebi bk. Abdu'r-raḥīm {Şeyḫ}
Ḥācī Ḫalīfe bk. Abdu'llāh {Şeyḫ}
Ḥakīm-zāde bk. Muḥyi'd-dīn {Monlā}
Ḥamdī Çelebi bk. Ḥamdu'llāh İbn Aḳşemsü'd-dīn
Ḫaṭīb-zāde bk. İbrāhīm bin İbrāhīm Ḫaṭīb
Ḫaṭīb-zāde bk. Meḥemmed Muḥyi'd-dīn {İbn el-Ḫaṭīb}
Ḫayālī Çelebi bk. Şems Aḥmed bin Mūsā {Monlā Ḫayālī}
Hevāī-zāde bk. Muḥyi'd-dīn {Monlā}
Hüdhüd bk. Maḥmūd Bedrü'd-dīn eṭ-Ṭabīb

I-İ

İbn ʿArefe bk. Abdu'llāh İbn ʿArefe {Arefe-zāde}
İbn Baḫşī bk. Yaḥyā Faḳīh
İbn Bezzāzī bk. Muḥammed Ḥāfiẓü'd-dīn Muḥammed bin Muḥammed el-Kerderī
İbn el-Ḫaṭīb bk. Meḥemmed Muḥyi'd-dīn {Ḫaṭīb-zāde}
İbn el-Ḫaṭīb bk. Tācü'd-dīn İbrāhīm
İbn el-Kātib bk. Meḥemmed {Şeyḫ}
İbn Fenārī bk. Yūsuf Bālī İbn Şemsü'd-dīn el-Fenārī
İbn ʿIrāḳ bk. Muḥammed bin el-ʿIrāḳ
İbn Kemāl bk. Şerefü'd-dīn el-Ḳırımī

İbn Kemāl Paşa bk. Şemsü'd-dīn Aḥmed bin Süleymān bin Kemāl Paşa-zāde {Aḥmed İbn Kemāl Paşa}
İbn Küpeli bk. Meḥemmed Muḥyi'd-dīn
İbn Maġnisa bk. Muḥyi'd-dīn {Maġnisa-zāde}
İbn Manyas bk. Muḥammed İbn Ḳāḍī Manyas
İbn Melek bk. Abdu'l-laṭīf bin Melek
İbn Mıṣrī bk. Abdu'r-raḥīm {Şeyḫ}
İbn Vefā bk. Muṣliḥu'd-dīn {Şeyḫ}
İẓārī bk. Ḳāsım {Monlā}

K

Ḳāḍī Simavnoġlı bk. Bedrü'd-dīn Maḥmūd bin İsrā'il bin ʿAbdu'l-ʿazīz
Ḳāḍī-i Baġdād bk. Ālem Yūsuf
Ḳādirī Çelebi bk. Abdu'l-ḳādir {Monlā}
Ḳāḍī-zāde bk. Kāsım {Monlā}
Ḳāḍī-zāde bk. Ẓahīrü'd-dīn el-Erdebīlī
Kāfiyeci bk. Meḥemmed bin Süleymān bin Saʿd bin Mesʿūd er-Rūmī el-Berdaʿī {Muhyi'd-din el-Kâfiyeci}
Ḳara ʿAlī bk. Alā'ü'd-dīn el-Esved
Ḳara Ḫˇāce bk. Alā'ü'd-dīn el-Esved
Ḳara Ḫalīl bk. Ḫalīl el-Cenderī {Cenderlü Ḳara Ḫalīl}
Ḳara Ḥaydar bk. Ḥaydar {Monlā}
Ḳara Muḥyi'd-dīn bk. Muḥyi'd-dīn el-Esved
Ḳara Muḥyi'd-dīn bk. Muḥyi'd-dīn el-Ḳocavī
Ḳara Ṣāliḥ bk. Ṣāliḥ {Monlā}
Ḳaraca Aḥmed bk. Ḳaraca Aḥmed Şemsü'd-dīn
Kestellī bk. Muṣliḥu'd-dīn Muṣṭafā el-Ḳasṭalānī
Ḳırṭāsoġlı bk. Muḥyi'd-dīn {Monlā}
Kilitcioğlı bk. İbn el-Ḳaffāl
Kireçci-zāde bk. Aḥmed {Monlā}
Ḳoġacı Dede bk. Sevindük {Şeyḫ}
Ḳoca Efendi bk. Maḥmūd {Monlā}
Ḳocalu Monlā bk. Seyyidī Muḥammed el-Ḳocavī
Köprücük-zāde bk. Sinānü'd-dīn Yūsuf

L

Lāmiʿī Çelebi bk. Maḥmūd İbn ʿAlī en-Naḳḳāş
Leys Çelebi bk. Ālim Nūrü'd-dīn
Leyş-zāde bk. Aḥmed İbn el-Mevlā Nūrü'd-dīn Ḥamza {Pīr}
Luṭfī {Monlā} bk. Luṭfī et-Toḳatī

M

Māşī bk. Aḥmed Māşī
Maġnisa-zāde bk. Muḥyi'd-dīn {İbn Maġnisa}
Maġribī bk. Alī İbn Meymūn el-Maġribī el-Endelüsī
Maġūş bk. Muḥammed {Şeyḫ}
Maʿlūl bk. Muḥyi'd-dīn Muḥammed bin ʿAbdu'l-ḳādir
Maṣdar bk. Muṣliḥu'd-dīn Muṣṭafā
Merḥabā Çelebi bk. Muḥyi'd-dīn {Monlā}
Merkez Muṣliḥu'd-dīn bk. Muṣliḥu'd-dīn {Monlā}
Miʿmār-zāde bk. Muḥyi'd-dīn {Monlā}
Mīrim Çelebi bk. Maḥmūd bin Meḥemmed bin Ḳāḍī-zāde er-Rūmī
Monlā ʿAbdī bk. Abdu'l-ḳādir {Monlā}
Monlā Bālī bk. Bālī el-Aydınī
Monlā Ḫalīlī bk. Ālim Ḫalīl
Monlā Ḫüsrev bk. Meḥemmed bin Ferāmerz
Monlā Ḳırımī bk. Aḥmed ʿAbdu'llāh el-Ḳırımī
Monlā Otrārīoğlı bk. Muḥammed el-Bedaḫşī
Monlā Vildān bk. Meḥemmed Muḥyi'd-dīn bin Beglik
Muʿallim-zāde bk. Muṣliḥu'd-dīn Muṣṭafā
Muhyi'd-din el-Kâfiyeci bk. Meḥemmed bin Süleymān bin Saʿd bin Mesʿūd er-Rūmī el-Berdaʿī {Kâfiyeci}

Muṣannifek bk. Muṣannifek Şeyḫ ʿAlī bin Muḥammed bin Mesʿūd bin Maḥmūd bin Muḥammed bin Muḥammed bin Muḥammed bin ʿÖmer eş-Şāhrūdī el-Bisṭāmī el-Herevī er-Rāzī el-ʿÖmerī
Mücellid-zāde bk. Seyyidī bin Maḥmūd
Müderrisoġlı bk. Ḥüsāmü'd-dīn et-Toḳatī
Mü'eyyed-zāde bk. Abdu'r-raḥmān İbn ʿAlī bin Mü'eyyed el-Amāsiyyevī
Müfessir Şeyḫ-zāde bk. Muḥyi'd-dīn {Monlā}
Müfred Şücāʿ bk. İlyās {Üsküb Şeyḫi}
Müftī Şeyḫ bk. Abdu'l-kerīm el-Ḳādirī

N

Nihālī bk. Caʿfer el-Burūsavī

P

Paşa Çelebi bk. Ġıyāṣü'd-dīn {Monlā}
Pīr İlyās bk. İlyās el-Amāsī
Pīrī Ḫalīfe bk. Pīrī Ḫalīfe el-Ḥamīdī
Pīrī Paşa bk. Meḥemmed Cemālī {Zeyrek}
Pīr-zāde bk. Pīr-zāde İbnü'l -Ḥācī ʿİzzü'd-dīn-i Ḫalvetī

R

Rūşenī bk. Dede ʿÖmer el-Aydınī {Şeyḫ}

S

Ṣaçlu Emīr bk. Muḥyi'd-dīn Muḥammed bin ʿAbdu'l-evvel
Saraçlar Şeyḫi bk. Şeyḫ Ṣafiyyü'd-dīn
Ṣaru Bedrü'd-dīn bk. Bedrü'd-dīn Maḥmūd
Ṣaru Ḫıżır bk. Ḫayrü'd-dīn Ḫıżır
Ṣaru Şemsü'd-dīn bk. Şemsü'd-dīn Aḥmed el-Germiyānī
Ṣaru Şeyḫ ʿÜryān bk. Şeyḫ Tācü'd-dīn
Ṣaru Yaʿḳūb bk. Yaʿḳūb el-Aṣfar el-Ḳaramanī
Seyrek Muḥyi'd-dīn bk. Muḥyi'd-dīn Muḥammed el-Ḥüseynī
Seyyid Buḫārī bk. Muḥammed bin ʿAlī el-Ḥüseynī
Simavnoġlı bk. Bedrü'd-dīn {Şeyḫ} 302
Ṣūfī-zāde bk. Abdu'r-raḥmān {Şeyḫ}
Sūḫte Sinān bk. Sinān {Şeyḫ}

Ş

Ṣāʿir Sinān bk. Yūsuf {Monlā}
Şeyḫ Aḫlāṭī bk. Ḥüseyn Aḫlāṭī
Şeyḫ İlāhī bk. Abdu'llāh el-İlāhī
Şeyh-i Ḥarem bk. Abdu'l-muʿṭī {Şeyḫ}
Şeyḫ Niyāzī bk. Şücāʿü'd-dīn İlyās
Şeyḫ Sinān bk. Yūsuf el-Ḥamīdī
Şeyḫ Şāmī bk. Ḥamza {Şeyḫ}
Şeyḫ Şāzelīoġlı bk. Saʿdu'llāh {Monlā}
Şeyḫ Yavşı bk. Muḥyi'd-dīn el-İskilibī
Şeyḫ-zāde bk. Abdu'llāh İbnü'ş-Şeyḫ Kemāl

T

Ṭabl-bāz bk. Muḥyi'd-dīn {Monlā}
Ṭanagöz-zāde bk. Ḫıżır Ḫayrü'd-dīn
Ṭaşköprī-zāde bk. Aḥmed bin Muṣṭafā İbn Ḫalīl
Tennūrī bk. İbrāhīm el-Ḳayşerī
Toḳatlı Çelebi bk. Monlā Toḳatī
Turābī bk. Şuʿayb {Monlā}

U-Ü

Ubeydu'llāh {Ḫˇāce} bk. Muḥammed Ḳāsım bin Ḫˇāce ʿAbdu'l-hādī İbn Ḫˇāce Muḥammed ʿAbdu'llāh bin Ḫˇāce ʿUbeydu'llāh {Ubeydu'llāh-ı Semerḳandī}
Ubeydu'llāh-ı Semerḳandī bk. Muḥammed Ḳāsım bin Ḫˇāce ʿAbdu'l-hādī İbn Ḫˇāce Muḥammed ʿAbdu'llāh bin Ḫˇāce ʿUbeydu'llāh {Ḫˇāce ʿUbeydu'llāh}
Uluġ Beg bk. Uluġ Beg bin Şāhruḫ bin Timurleng

Uṣlı bk. Şücāʿ {Monlā}
Üçbaş bk. Nūrü'd-dīn Ḥamza
Ümmüveled bk. Ḥüsāmü'd-dīn Ḥüseyn bin Ḥasan bin Ḥāmid et-Tebrīzī
Ümmüveled-zāde bk. Abdu'l-evvel bin Ḥüseyn
Üsküb Şeyḫi bk. Monlā İlyās {Müfred Şücāʿ}

V

Vefā bk. Muṣṭafā bin Aḥmed eṣ-Ṣadrü'd-dīn el-Ḳonevī

Y

Yaraluca Muḥyi'd-dīn bk. Muḥyi'd-dīn {Monlā}
Yetīm bk. Alā'ü'd-dīn {Monlā}

Z

Zeyn-i Ḥāfī bk. Ebū Bekr Muḥammed bin Muḥammed
Zeynü'd-dīn el-Ḥāfī bk. Ebū Bekr Muḥammed bin Muḥammed
Zeyrek bk. Meḥemmed Zeyrek
Zeyrek bk. Rüknü'd-dīn İbn Mevlā el-Fāżıl Pīr Meḥemmed
Zeyrek bk. Pīr Meḥemmed Cemālī

ÖZEL İSİMLER DİZİNİ

A

Ābid Çelebi {Celālü'd-dīn-i Rūmī neslinden} 372, 373, **452**
Ābidīnoğlı Emīr 223
Ādāb-ı Baḥṣ Şerḥi 344
Āḫī Mirem {Ömer el-Ḫalvetī müritlerinden} 289
Āḫī Muḥammed 389
Ālem Yūsuf {Ḳāḍī-i Baġdād} **416**
Ālim Ḫalīl {Monlā Ḫalīlī} **414**
Ālim Nūrü'd-dīn {Leys Çelebi} **417**
Āmid 483, 542
Āşıḳ Paşa İbn Şeyḫ Muḫliṣ Baba {Āşıḳ Paşa, Şāʿir} **204**, 435
Āyāṣluġ 223
Āyāṣluġlı Çelebi {Monlā} **265**
Abdu'l-ʿazīz {Şeyḫ, Monlā Ümmüveled'in torunı} **479**
Abdu'l-ʿazīz bin Aḥmed el-Ebherī 312
Abdu'l-ʿazīz İbn es-Seyyid Yūsuf bin Ḥüseyn {Ābid Çelebi} **470**
Abdu'l-evvel bin Ḥüseyn {Ümmüveled-zāde} **429**
Abdu'l-fettāḥ bin Aḥmed bin ʿĀdil Paşa **507**
Abdu'l-hādī {Ḫˇāce} 379
Abdu'l-ḫālıḳ-ı Gucdüvānī 374
Abdu'l-ḥalīm İbn ʿAlī **463**
Abdu'l-ḥamīd bin el-Eşref **485**
Abdu'l-ḥay İbn ʿAbdu'l-kerīm İbn ʿAlī İbn el-Mü'eyyed **542**
Abdu'l-ḳādir {Monlā ʿAbdī} 406, 485, **536**
Abdu'l-ḳādir {Monlā, ḳaṣaba-i Isparta'dan} **321**
Abdu'l-ḳādir {Ḳādirī Çelebi} **502**, 537, 544, 545
Abdu'l-kerīm el-Ḳādirī {Müftī Şeyḫ} **550**
Abdu'l-kerīm İbn ʿAbdu'l-vehhāb **546**
Abdu'l-kerīm Medresesi 266
Abdu'llāh {Ḥācī Ḫalīfe} 323, 338, **365**, 366, 368, 439, 440, 441, 497, 498
Abdu'llāh el-Amāsī {Monlā} **342**
Abdu'llāh el-İlāhī {Şeyḫ İlāhī} 267, **370,** 372, 373, 447, 448, 450, 451, 452, 453, 551
Abdu'llāh Ḫˇāce {Köpricek nām ḳaṣabada sākin, Monlā} **489**
Abdu'llāh İbn ʿArefe {İbn ʿArefe, Arefe-zāde} 223, 442, 556
Abdu'llāh İbnü'ş-Şeyḫ Kemāl {Şeyḫ-zāde} **541**
Abdu'l-laṭīf {Monlā, Vilāyet-i Ḳasṭamonı'dan} **511**
Abdu'l-laṭīf {Şeyḫ, İbnü'l-Vefā ṭarīḳinden} **501**
Abdu'l-laṭīf bin ʿAbdu'r-raḥmān bin Aḥmed bin ʿAlī bin Ġānim el- Maḳdisī el-Enṣārī 244 - {Abdu'l-laṭīf el-Maḳdisī} 219, **244**, 273, 314, 436 - {Abdu'l-laṭīf-i Maḳdisī} 362 - {Abdu'l-laṭīf İbn Ġānim el- Maḳdisī} 218
Abdu'l-laṭīf bin Melek {İbn Melek} **232**, 243
Abdu'l-laṭīf İbn es-Seyyid Murtażā **559**
Abdu'l-muʿṭī {Şeyh-i Ḥarem} 227, **247**, 380, 384
Abdu'l-Mü'min {Şeyḫ, Seyyid ʿAlī İbn Meymūn el-Maġribī ṭarīḳinden} **559**
Abdu'l-vācid İbn Muḥammed **231**
Abdu'l-vāsiʿ İbn Ḫıżır **469**
Abdu'l-vehhāb İbn Mevlā ʿAbdu'l-kerīm **421**
Abdu'r-raḥīm {İbn Mışrī} 354, **358**
Abdu'r-raḥīm {Merzifonī} **246**, 295
Abdu'r-raḥīm {Ḥācī Çelebi} **495**, 554
Abdu'r-raḥīm bin el-Mevlā ʿAlā'ü'd-dīn el-ʿArabī {Bābek Çelebi} **408**

Abdu'r-raḥīm el-ʿAbbāsī **481**
Abdu'r-raḥīm el-Mü'eyyed 434, 496
Abdu'r-raḥīm İbn el-Emīr ʿAzīz el-Merzifonī **246**
Abdu'r-raḥmān {Şūfī-zāde} **443**
Abdu'r-raḥmān bin Aḥmed el-Cāmī **380**
Abdu'r-raḥmān bin Mıṣrī 353
Abdu'r-raḥmān Çelebi İbn el-Mevlā Ḥüsāmü'd-dīn {Gümüşlüoġlı} **250**
Abdu'r-raḥmān el-Erzincānī **238** - {Abdu'r-raḥmān-ı Erzincānī} 487
Abdu'r-raḥmān eş-Şüreysī 245
Abdu'r-raḥmān İbn ʿAlī bin Mü'eyyed el-Amāsiyyevī {Mü'eyyed-zāde} 291, 292, **401,** 402, 425, 426, 428, 431, 462, 465, 474, 478, 479, 481, 505, 506, 507, 513, 516, 518, 525 - {Abdu'r-raḥmān bin Mü'eyyed} 466, 505 - {Abdu'r-raḥmān İbn Mü'eyyed el-Amāsī} 428 - {Mü'eyyed-zāde Monlā ʿAbdu'r-raḥmān} 474
Abdu'r-raḥmān İbn ʿAlī İbn Aḥmed **232**
Abdu'r-raḥmān İbn es-Seyyid Yūsuf bin Ḥüseyn el-Ḥüseynī {ṣāḥib-i kitābuñ ṭayısı} **471**
Abdu'r-raḥmān İbn Muḥammed bin ʿÖmer el-Çelebi **421**
Abdu'r-raḥmān-ı Cāmī {Cāmī, Monlā} 346, 347, 371, 381, 382
Acebü'l-ʿUccāb 269
Acem 206, 207, 208, 210, 211, 214, 229, 230, 231, 243, 265, 266, 268, 270, 273, 278, 293, 300, 309, 312, 322, 324, 345, 346, 347, 348, 349, 370, 383, 402, 403, 409, 416, 425, 426, 463, 469, 488, 490, 505, 507, 509, 510, 516, 517, 527, 550, 559
Acem Sinān {Meḥemmed Şāh-ı Fenārī talebelerinden} 304
Aḍud 266, 267, 419, 469
Aḍud Şerḥi 426
Aġrus Medresesi 265, 282, 512
Aḫī Evrān **208**
Aḫī Yūsuf bin Cüneyd et-Toḳatī **391**, 502
Aḥmed {Kireçci-zāde, Monlā} **513**
Aḥmed ʿAbdu'llāh el-Ḳırımī {Monlā Ḳırımī} **255**, 276, 551 - {Aḥmed-i Ḳırımī} 276, 391
Aḥmed Beg el-Evrenosī {Emīr} 371 - {Evrenosoġlı Aḥmed Beg} 461
Aḥmed bin el-Kātib Aḫī eş-Şeyḫ Meḥemmed {Aḥmed Bīcān} **272**
Aḥmed bin Ḥacer el-ʿAsḳalānī 563
Aḥmed bin Muḥammed bin Maḥmūd el-İmānī el-Herevī 312
Aḥmed bin Muṣṭafā İbn Ḫalīl {Ṭaşköprī-zāde} 201, 562
Aḥmed Çelebi {Muʿallim-zāde} 565
Aḥmed Çelebi {Pīr} 531, 534, 535
Aḥmed Çelebi {Şeyḫ} **558**
Aḥmed el-Bekkī-i Maġribī 563
Aḥmed İbn el-Mevlā Nūrü'd-dīn Ḥamza {Leyş-zāde} **478**
Aḥmed Māşī {Māşī} **429**
Aḥmed Paşa bin Veliyyü'd-dīn el-Ḥüseynī **336**
Aḥmed Paşa İbn el-Mevlā Ḫıżır Beg {Müftī} 517, 523
Aḥmed Paşa İbn Ḫıżır Beg bin Celālü'd-dīn **320**
Aḥmed Paşa İbn Veliyyü'd-dīn 292, 354
Aḥmed Paşa İbn Veliyyü'd-dīn Medresesi 421, 504
Aḥmed Paşa Medresesi 476, 507
Aḥmedī {Şāʿir, Germiyānī} 221, **233**, 234, 272
Aḥmed-i Ġazzālī 245
Aḥmed-i Nāmıḳī 245
Aḳā'id-i Nesefiyye 423
Aḳ Medrese 413, 419, 467
Aḳbıyıḳ {Şeyḫ} **271**, 272, 354
Aḳḥişār 208
Aḳsarāy 213, 236, 237
Aḳşehr 445, 512, 540
Aḳşehr Medresesi 512, 520
Aḳşemsü'd-dīn {Şeyḫ} **352**, 354, 358, 360, 361, 432

A'lâmü'l-Hüdâ 246
Alâ'ü'd-dîn {Yetîm, Monlâ} 343, **430**, 562
Alâ'ü'd-dîn Abdâl {Şeyḫ} 453
Alâ'ü'd-dîn 'Alî bin Muḥammed el-Ḳuşcı **307** - {Alî bin Muḥammed el-Ḳuşcı} 212, 423, 424 - {Alî Ḳuşcı} 308, 309, 317, 318, 392, 393, 396, 433, 563
Alâ'ü'd-dîn 'Alî bin Ṣâliḥ **528**
Alâ'ü'd-dîn 'Alî bin Yûsuf bin el-Mevlâ Şemsü'd-dîn el-Fenârî 322 - {Alâ'ü'd-dîn-i Fenârî} 365, 405, 499
Alâ'ü'd-dîn 'Alî el-Amâsiyyevî {Çorum nâm ḳaṣabadan} **413**
Alâ'ü'd-dîn 'Alî el-Amâsiyyevî **543**
Alâ'ü'd-dîn 'Alî el-'Arabî 467 - {Alâ'ü'd-dîn-i 'Arabî} 404
Alâ'ü'd-dîn el-Esved {Ḳara 'Alî} **441**
Alâ'ü'd-dîn el-Esved {Ḳara Ḫ'âce} **206 -** {Alâ'ü'd-dîn-i Esved} 204, 215, 221
Alâ'ü'd-dîn el-Iṣfahânî **507**
Alâ'ü'd-dîn el-Ḳasṭamonî **431**
Alâ'ü'd-dîn er-Rûmî **233**
Alâ'ü'd-dîn Ḫalîfe **453**
Alâ'ü'd-dîn-i Ḫalvetî 301, **382**, 383, 385
Alâ'ü'd-dîn-i Semerḳandî **256**
Alaşehr Medresesi 513
Alî {Çerçîn, Monlâ} **513**
Alî Beg Medresesi 424, 462, 469, 511
Alî bin Ebî Ṭâlib 389, 416
Alî bin Mûsâ er-Rıżâ 246
Alî Çelebi bin Aḥmed bin Meḥemmed el-Cemâlî {Cemâlî-zâde} **397**, 438 - {Alî Çelebi} 397, 398, 399, 400, 438 - {Alî Çelebi el-Cemâlî} 492, 511, 522, 523 - {Alî el-Cemâlî} 496, 539 - {Alâ'ü'd-dîn 'Alî el-Cemâlî el-Müftî} 437
Alî Dede {Şeyḫ}501
Alî el-'Acemî {Seyyidî} **268**
Alî el-'Arabî {Monlâ} 272, 298, 299, **300**, 429, 463, 486, 521 - {Alî-i 'Arabî} 331, 382, 558
Alî el-Ḳoçḥişârî **270**
Alî el-Ḳomenâtî {Seyyidî} **268**
Alî el-Yegânî **393**, 471
Alî et-Ṭûsî {Ṭûsî} **265**, 266, 267, 286, 298, 309, 342, 343, 370, 418 - {Alî-i Ṭûsî} 241, 304, 309, 321, 361, 370
Alî İbn Meymûn el-Maġribî el-Endelüsî {Maġribî} **442**, 443, 444, 530, 559 - {Seyyid 'Alî İbn Meymûnî-i Maġribî} 556 - {Alî el-Maġribî} 262 {Meymûnî-i Maġribî} 556
Alî İbn Yûsuf el-Mevlâ Şemsü'd-dîn-i Fenârî 230 - {Alî bin Yûsuf el-Fenârî} 470 - {Alî-i Fenârî} 230, 471, 474 - {Alî el-Fenârî} 326, 347, 381, 512
Alî İbnü'ş-Şeyḫ Ḥâcî Çelebi **531**
Alî Kâzvânî **556**
Alî Paşa Medresesi 506
Alî Paşa Zâviyesi 458, 554
Alî-i Erdebîlî {Ḫ'âce} 236, 237
Alî-i Naḳḳâş {Lâmi'î Çelebi'nin babası} 500
Alîm el-Buḫârî {Mîr} **546**
Allâme-i Devvânî {Devvânî} 291, 306, 509, 547 - {Celâlü'd-dîn-i Devvânî} 291, 300, 402, 425, 426, 444, 516, 518, 525, 547 - {Celâl-i Devvânî} 517
Allâme-i Taftâzânî 220, 231, 233, 270, 289, 308, 343, 506 - {Sa'dü'd-dîn-i Taftâzânî} 240, 260, 469, 483 - {Sa'd-ı Taftâzânî} 240
Altuncı-zâde {İbn Ẕehebî, Altuncıoġlı} **351**, 352
Amâsiyye 204, 238, 249, 250, 339, 340, 342, 384, 386, 391, 392, 396, 397, 401, 402, 404, 406, 409, 410, 412, 413, 415, 419, 420, 422, 424, 425, 429, 433, 466, 467, 473, 474, 475, 477, 482, 487, 488, 500, 512, 520, 521, 530, 531, 535, 539, 540, 542, 557, 563, 565
Anaṭolı 296, 306, 335, 343, 370, 400, 402, 405, 406, 413, 414, 416, 419, 422, 424, 435, 441, 462, 464, 470, 503, 504, 505, 511, 526, 563

Anḳara 460, 467, 505, 522, 533, 541, 558, 562
Anṭāḳiyye 216, 483
Arab 309, 351, 423, 445, 463, 464, 482, 488, 556
Arabistān 345
Arafāt 315, 437, 438
Arġun 456
Arıḳ Ḫayrü'd-dīn {Sulṭān Meḥemmed'üñ ḫˇācesi} 289
Arslaniyye 284
Arslaniyye Medresesi 283, 467
Aṭā'u'llāh el-Ḥekīm el-ʿAcemī **349**
Atabeg Ġāzī Medresesi 523
Atabeg Medresesi 477, 512, 530
Atīḳ İbrāhīm Paşa Medresesi 522
Avāmil Şerḥi 342
Avārifü'l-Maʿārif 246
Ayās {Monlā}265, 304, **314**, 315, 438 - Ayās {Mevlānā} 437
Ayaṣofıyya 279, 328, 332, 390, 549, 554
Ayaṣofıyya Cāmiʿi 277
Ayaṣofıyya Medresesi 277, 308, 332, 473 475, 506, 530, 535, 537
Aydın 236, 253, 345, 346, 455, 516, 533, 535

B

Bāb-ı Şehīd 409, 423
Bālī el-Aydınī {Monlā} **407** - {Aydınlu Monlā Bālī} 533
Bālī Ḫalīfe eṣ-Ṣofyevī {Şeyḫ} **555**
Bāyezīd-i Bisṭāmī 236
Bāyezīd eṣ-Ṣūfī {Sulṭān Meḥemmed muʿallimi} **242**
Bāyezīd Ḫalīfe {Şeyḫ} **455**
Bāyezīd Ḫān Medresesi 513
Bāyezīd Paşa Medresesi 520
Bāyezīdiyye Zāviyesi 237
Baba İlyās 208
Baba Niʿmetu'llāh {Şeyḫ} 383, **445**
Baġdād 248, 249, 416, 537
Bahā'ü'd-dīn ʿÖmer bin Monlā Ḳuṭbü'd-dīn el-Ḥanefī **226**
Bahā'ü'd-dīn İbn Şeyḫ Luṭfu'llāh **332**
Bahā'ü'd-dīn-zāde Zāviyesi 434
Baḫīl Ṣāliḥ {Ḫˇāce-zāde'nüñ dedesi} 294
Baḫşāyiş {Ḫˇāce, tüccār-ı ʿAcem'den Şeyḫ ʿAbdu'l-laṭīf eḥibbāsından} 274
Baḫşī {Monlā, Küre-i Nüḥās'dan} **544**
Baḫşī el-Amāsiyyevī **482**, 485
Baḫşī Ḫalīfe 557
Baḳırküresi 278, 451
Bakü 388, 389
Balaṭ 265, 520
Balaṭ Medresesi 265
Balıkesrī 251, 252, 333, 475, 496
Barsbāy {sulṭān-ı Mıṣr} 229
Başra 227
Bedīʿü'z-zamān {Sulṭān Ḥüseyn Bayḳara'nuñ oġlı) 446
Bedrü'd-dīn {Bedrü'd-dīn Baba, Şeyḫ} **453**
Bedrü'd-dīn {Şeyḫ, Simavnoġlı} 302
Bedrü'd-dīn ed-Daḳīḳ **251**
Bedrü'd-dīn el-Aḥmer **251**
Bedrü'd-dīn Maḥmūd {Şaru Bedrü'd-dīn} **475**
Bedrü'd-dīn Maḥmūd {Celālü'd-dīn-i Devvānī evlādından} **518**
Bedrü'd-dīn Maḥmūd bin ʿAbdu'llāh **518**
Bedrü'd-dīn Maḥmūd bin eş-Şeyḫ Muḥammed **414**
Bedrü'd-dīn Maḥmūd bin İsrā'il bin ʿAbdu'l-ʿazīz {Ḳāḍī Simavnoġlı} **234**
Bedrü'd-dīn Maḥmūd bin Muḥammed bin Ḳāḍī-zāde {Mīrim Çelebi} 563
Bedrü'd-dīn Maḥmūd el-Aydınī **543**
Begbāzārı 358
Begbāzārı Medresesi 424
Beglerbegi Medresesi 504
Bekr Ḫalīfe {Simav'dan, Şeyḫ} 553
Belḫ 376
Berdaʿa 383, 409, 505
Beyānü'l-Ḥikme 205
Beyrek-i Türkmanī {Mīr Beyrek} 378, 379

Beyżāvī {Ḳāḍī} 228, 236, 259, 506, 509, 548
Bidlis 235
Bilecik 207
Bīmāristān-ı Mıṣr 236
Bisṭām 310
Bolı Medresesi 471
Boyābād 541
Buḫārā 237, 322, 371, 378, 447, 527, 546, 551
Buḫārī 222, 228, 240, 256, 259, 326, 394, 445, 481, 491, 563
Bulḳīnī {şeyḫü'l-İslām} 226
Burhānü'd-dīn Aḥmed el-Ḳāḍī **213**
Burhānü'd-dīn Enbāşī 228
Burhānü'd-dīn Ḥaydar el-Herevī {Ḥaydar el-Herevī} 276
Burūsa 204, 206, 207, 208, 209, 210, 214, 215, 217, 218, 224, 225, 227, 229, 232, 236, 237, 238, 242, 245, 246, 253, 254, 257, 258, 262, 265, 268, 269, 272, 273, 274, 276, 277, 278, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 287, 291, 292, 293, 295, 300, 301, 306, 314, 315, 316, 319, 320, 322, 325, 327, 328, 332, 333, 335, 336, 338, 341, 343, 344, 345, 346, 347, 361, 366, 368, 378, 382, 383, 391, 393, 395, 397, 404, 405, 407, 409, 410, 411, 413, 414, 415, 416, 417, 420, 421, 423, 424, 425, 427, 430, 437, 438, 440, 441, 442, 444, 452, 460, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 471, 472, 473, 474, 476, 477, 478, 479, 484, 491, 498, 499, 500, 502, 503, 504, 505, 507, 510, 512, 513, 514, 515, 518, 519, 520, 521, 523, 524, 526, 527, 528, 530, 532, 534, 535, 536, 537, 538, 540, 541, 544, 550, 559, 562, 563, 564, 565
Burūsa Medresesi 333
Burūsa Murādiyyesi 344, 535
Burūsa Sulṭāniyyesi 280, 415, 503, 513

C- Ç

Cālibü's-Sürūr 509
Cām 244, 380
Cāmiʿ-i Benī Ümeyye 369
Cāmiʿ-i Kebīr 236, 411
Cāmiʿü'l-Fuṣūleyn 235, 428
Caʿfer bin Tācī Beg {Ca'fer Çelebi} 422, 423
Caʿfer el-Burūsavī{Nihālī} **520**
Caʿfer el-Menteşevī {Monlā} **545**
Caʿfer-i Ṣādıḳ {İmām} 246
Celālü'd-dīn el-Ḳāḍī {Monlā} **517**
Celālü'd-dīn-i Belḫī 245
Celālü'd-dīn-i Devvānī {Devvāni} 291, 300, 402, 425, 426, 444, 516, 518, 525, 547 - {Allāme-i Devvānī} 291, 306, 547 - {Celāl-i Devvānī} 517
Celālü'd-dīn-i Kurlānī {Seyyid} 499
Celālü'd-dīn-i Rūmī 372, 452
Celālü'd-dīn Yūsuf el-Evbihī {Taftāzānī şāgirdlerinden} 312
Cemālü'd-dīn-i Aḳsarāyī 206, 215, 223, 385, 564
Cemālü'd-dīn İsḥāḳ el-Ḳaramanī {Cemāl Ḫalīfe} 439, **456**
Cemālü'd-dīn Meḥemmed bin Meḥemmed el-Aḳsarāyī **212**
Cemālü'd-dīn Meḥemmed bin Meḥemmed el-İmām Faḫrü'd-dīn Meḥemmed er-Rāzī 212
Cem Sulṭān 385
Cengiz Ḫān 278
Cevhere 227, 228
Cevherī Lüġatı 306
Cihānşāh Mīrzā 383
Cüneyd-zāde ʿAbdu'r-raḥmān 565
Cüneyd el-Baġdādī 277 - {Cüneyd-i Baġdādī} 389
Çaġmīnī 211, 271
Çaġmīnī Şerḥi 271, 318
Çaldıran 484
Çamluca 484

Çekmece Medresesi 528
Çelebi Muḥyi'd-dīn {Bolılı, Şeyḫ} **439**
Çelebi Sulṭān Meḥemmed 235
Çelebi Sulṭān Meḥemmed Medresesi 328
Çendik 293, 468
Çendik Medresesi 471, 473, 518, 527, 538
Çifte Medrese 320, 396, 404, 407, 427, 428, 429, 465, 468, 469, 473, 476, 479, 490, 504, 512, 513, 518, 522, 564
Çile-ḫāne 250
Çoban Köprisi 403
Çorlı Medresesi 504, 514, 535, 538, 540, 541
Çorum 413
Çubuḳ 419

D

Dārü'l-Ḥadīṯ 393, 429, 462, 472, 478, 481, 491, 543
Dārü'l-Ḥadīṯ Medresesi 301, 317, 318, 406, 462, 475, 478, 479, 505, 514, 519, 522, 543
Dārü'l-ḳurrā 227, 504, 527, 533
Dārü'l-ḳurrā Medresesi 549
Dārü's-saʿādet 204
Dārü'ş-Şifā 493
Dāvūd {Şeyḫ Üveys ḫulefāsından} **557**
Dāvūd {Şeyḫ, Mudurnı ḳaṣabasından} **457**, 458
Dāvūd İbn Kemāl el-Ḳocavī **474**
Dāvūd Paşa 261, 335, 523
Dāvūd Paşa Medresesi 479, 490, 502, 510, 522, 529, 531, 537, 540
Dāvūd-ı Ḳayṣerī **205**
Dāvūd-ı Ṭāʿī 389
Ḍav 270, 343, 563
Debbās {Şeyḫ} 442
Dede ʿÖmer el-Aydınī {Rūşenī} **383**
Dedecik-zāde {Monlā, ḳaṣaba-i Lādik'den} **489**
Deli Birāder {Monla} **519**
Dervīş Meḥemmed {Sinān Paşa'nuñ ḳızı oġlı} **545**
Dervīş Meḥemmed bin Monlā Ḫıżır Şāh 265, **314**, 415, 467
Dervīş Meḥemmed İbnü'ş-Şeyḫ Seyyid Velāyet 437
Deşt-i ʿAbbās 379
Dımışḳu'ş-Şām 527
Dībāce-i Miṣbāḥ Şerḥi 417
Dimetoḳa 415, 418, 469
Dimetoḳa Medresesi 295, 306, 517, 531, 540, 548, 564
Dimyāṭī 226
Dūġlu Baba **209**
Dürer 278
Dürer-i Kāmine 213

E

Eberḳuş 226
Ebī Eyyūb-ı Enṣārī Cāmiʿi 413
Ebī Eyyūb-ı Enṣārī ʿaleyhi'r-raḥmeti'l-Bārī Medresesi 521
Ebī Eyyūb-ı Enṣārī Medresesi 300, 396, 412, 425, 475, 525, 529, 530, 531
Ebū ʿAlī er-Rūdbārī 246
Ebū ʿAlī Kātib 246
Ebū Bekr Çelebi {Aḥmed Paşa İbn Veliyyü'd-dīn'üñ ḳarındaşı} 292
Ebū Bekr Muḥammed bin Muḥammed {Zeynü'd-dīn el-Ḥāfī} **248** - {Zeynü'd-dīn-i Ḥāfī} 223, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 295, 352, 436 - {Zeyn-i Ḥāfī} 218
Ebū İsḥāḳ-ı Şīrāzī 222 - {Ebū İsḥāḳ} 228
Ebū ʿOṯmān-ı Maġribī 246
Ebū'l-Fidā İsmāʿīl bin Keṯīr 226
Ebü'l-Beḳā İsmāʿīl {Şeyḫ Muḥammed-i Cezerī'nüñ oġlı} 229
Ebü'l-Faẓl İsḥāḳ {Şeyḫ Muḥammed-i Cezerī'nüñ oġlı} 229
Ebü'l-Vefā-yı Baġdādī 208
Ebü's-suʿūd {Bedrü'd-dīnoġlı, Monlā} **519**
Edebālī {Monlā} **203**

Edrine 235, 241, 255, 266, 268, 269, 273, 276, 278, 283, 285, 286, 295, 301, 313, 317, 318, 319, 320, 326, 332, 333, 335, 336, 337, 338, 340, 345, 353, 384, 391, 393, 396, 397, 399, 400, 402, 404, 406, 407, 409, 414, 416, 417, 418, 424, 427, 428, 429, 435, 453, 455, 458, 462, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 486, 490, 491, 503, 504, 505, 510, 511, 512, 513, 514, 516, 518, 519, 520, 521, 522, 527, 528, 529, 531, 532, 534, 535, 538, 540, 542, 545, 550, 558, 564
Efḍalü'd-dīn {Monlā} 480
Efḍal-zāde 289, 290, 298, 299, 316, 317, 393, 398, 443, 454, 455, 464, 466, 469, 485, 486, 488, 512, 514
Efḍal-zāde Medresesi 526, 529, 534
Elfiyye-i İbn Mālik 228, 563
Elfiyye -i Şeyḫ ʿIrāḳī 228
el-Ḥācī Ḥasan Medresesi 472, 505
el-Ḥācī Ḥasan-zāde Medresesi 513, 517
el-Lāmiʿu'l-Muʿlemu'l-ʿUcāb el-Cāmiʿ Beyne'l-Muḥkem ve'l-ʿUbāb 222
Elvān Çelebi **204**
Emīr ʿAlī İbn Emīr Ḥasan{Şeyḫ} **499**
Emīr Ḥasan er-Rūmī {Monlā} **522**
Emīr ʿĪsā Beg bin İsḥāḳ Beg 351
Emīr İsfendiyār 235, 251
Emīr Meḥemmed {Aydınoġlı} 232
Emīr Sulṭān Cāmiʿi 550
Emīr Sulṭān ʿİmāreti 472
Emīr Sulṭān Tevliyeti 361
Emīr-i Buḫārī 508
Emīr-i Külāl {Seyyid} 374, 378
Emīr-i Naḳş-bendī 384
Emru'llāh İbn Aḳşemsü'd-dīn **361**
Engüri 238, 251, 252, 336, 384, 413, 419, 424
Engüri Medresesi 238
Engürüs 275, 484
Envār-ı Aḥdāḳ 311
Envārü'l-ʿĀşıḳīn 272
Erdebīl 239, 358
Erzincān 213, 385
Esediyye 469
Eşīrü'd'dīn-i Ebherī Risālesi 217
Eski Medrese 340
Eşkāl-i Te'sīs Şerḥi 271
Eşkāl-i Te'sīs 211
Eşref-zāde {Monlā} **342**

F

Fātiḥa-i Şerīfe Tefsīri 216
Faḫr-ı Rāzī {Rāzī} 216, 309, 310
Faḫrü'd-dīn er-Rūmī **233**
Faḫrü'd-dīn İbn İsrāfīl **521**
Faḫrü'd-dīn İbn Muḥammed İbn Yaʿḳūb 529
Faḫrü'd-dīn-i ʿAcemī 224, **240**, 278, 329, 330
Faṣīhu'd-dīn Muḥammed bin Muḥammed ʿAlā 312
Faṣlü'l-Ḫiṭāb ve'l-ʿFuṣūlü's-Sitte 269
Fażlu'llāh {Monlā, Gekbūze'de ḳāḍī} **243**
Fażlu'llāh-ı Tebrīzī 232, 241
Fażlu'llāh İbn Aḳşemsü'd-dīn **361**
Fenār 215
Ferā'iż Şerḥi 409, 474, 522
Ferā'iż-i Sirāciyye 217, 240
Ferāmerz {Monlā Ḫüsrev'in babası} 276
Ferāsiḥa 276
Ferhādiyye Medresesi 504, 524, 528
Fetāvā-yı Bezzāziyye 221
Fetḥiyye 309, 424
Fetḥiyye Risālesi 392
Fetḥu'llāh eş-Şirvānī **270** - {Fetḥu'llāh-ı Şirvānī} 211, 390
Fevā'id-i Ġıyāṣiyye 546
Fevā'iḥu Miskiyye fi'l-Fevātiḥi'l-Mekkiyye 232
Feyżu'llāh {Mevlānā} 234
Feżā'il-i Cihād 300

Fıḳh-ı Ekber 268, 496, 558
Filibe 415, 418
Filibe Medresesi 293, 461, 476, 486, 507, 513, 548
Firūzābādī Muḥammed bin Yaʿḳūb 223
Fuṣūl-i Bedāʾiʿ fī-ʿİlmü'ş-Şerāyiʿ 216
Fuṣūlü'l-Bedāʾiʿ 217
Fuṣūṣ
{İbn ʿArabî'nin} 272
{Şeyh Muhyi'ddîn-i ʿArabî'nün} 205
{Şeyh Sadrü'ddîn'in} 270

G

Ġāyetü'l-Mihreti fi'z-Ziyādeti ʿale'l-ʿAşereti 227
Ġalaṭa 277, 415, 520, 542
Ġavrī {Mıṣr sulṭānı} 416, 481
Ġıyāṣü'd-dīn {Paşa Çelebi} **424**, 495
Ġıyāṣü'd-dīn Cemşīd 212, 307
Ġıyāṣü'd-dīn Manṣūr bin Ṣadrü'd-dīn el-Ḥüseynī 547
Gekbūze 243, 526, 528, 536
Gekbūze Medresesi 507
Gekbūze Muṣṭafā Paşa Medresesi 528
Gelibolı 272, 293, 306, 334, 420, 470, 510
Gelibolı Medresesi 424
Gence 383, 409
Germiyān 233, 272
Germiyānoġlı Medresesi 415
Geyiklü Baba {Şeyḫ} **207**, 208
Göynük 357, 440
Gülistān 417, 463
Gülşen-i Rāz 445
Gülşen-i Tevḥīd 457
Gülzār 360
Gümenek 268
Gümüş 250, 413
Gürānī {Monlā} **256**, 257, 258, 260, 261, 262, 263, 277, 298, 300, 301, 319, 322, 349, 409, 436, 549

H

Ḫˇāce Ḫayrü'd-dīn Medresesi 480, 548
Ḫˇāce-zāde 240, 262, 265, 266, 280, 281, **282**, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 297, 298, 300, 308, 309, 314, 322, 327, 333, 334, 337, 340, 341, 342, 365, 405, 411, 415, 417, 418, 419, 421, 422, 423, 424, 426, 462, 466, 467, 468, 485, 495, 524
Ḥācī Baba eṭ-Ṭosyavī **342**
Ḥācī Bayram Sulṭān el-Anḳaravī {Ḥācī Bayram} 218, **238**, 251, 252, 271, 272, 280, 332, 333, 352, 353, 384, 458, 459, 460
Ḥācī Bektaş-ı Velī **214**
Ḥācī Ḫalīfe {Ḥekīm, Monlā} **433**
Ḥācī Ḫalīfe el-Menteşevī {Şeyḫ} **552**, 553
Ḥācī Ḫalīfe Zāviyesi 368
Ḥācī Ḥamza {Ḳaracalar nām ḳaryede medfūn} 384
Ḥācī Ḥamza Şirvān 389
Ḥācī Ḥasan-zāde {Monlā} 296, 304, 401, 403, 422, 474, 512, 515, 516, 517
Ḥācī Ḥasan-zāde Medresesi 531, 541, 546, 564
Ḥācī ʿİvaż Paşa 220, 221
Ḥācī Paşa {*Kitāb-ı Şifā* mü'ellifi} 221, 233, **236**
Ḥācī Ramażān {Şeyḫ} **501**
Ḥācī-zāde Ḥasan {Anaṭolı ḳāḍī-ʿaskeri} 296
Ḥāf 246, 248
Ḥāfiẓ Muḥammed bin Aḥmed bin ʿĀdil Paşa **505**
Ḥāfiẓü'd-dīn Bezzāzī 255
Ḫā'in Aḥmed Paşa 508
Ḥāmid bin Mūsā el-Ḳayṣerī **236**
Hārūniyye 563
Ḥāşiye-i Keşşāf 268, 428, 468
Ḥāşiye-i Meṭāliʿ 254, 267, 301, 309, 311, 421, 509, 563

Ḥāşiye-i Şerḥ-i ʿAḍud 419, 469
Ḥāşiye-i Şerḥ-i Meṭāliʿ 268, 419, 462
Ḥāşiye-i Şerḥ-i Mevāḳıf 292
Ḥāşiye-i Şerḥ-i Miftāḥ 395
Ḥāşiye-i Şerḥ-i Şemsiyyesi 419
Ḥāşiye-i Şerḥ-i Tecrīd 404, 419, 420
Ḥāşiye-i Tecrīd 291, 295, 300, 409, 509, 524, 548, 563
Ḥāşiye-i Tefsīr-i Ḳāḍī Beyżāvī 428
Ḥāşiye-i Telvīḥ 311
Ḫātūniyye 474, 512
Ḫātūniyye Medresesi 510, 512
Ḥabīb ʿÖmerī el-Ḳaramanī **383** - {Şeyḫ Ḥabīb} 384 - {Ḥabīb ʿÖmerī} 500 - {Ḥabīb-i Ḳaramanī} 456, 561
Ḥabīb-i ʿAcemī 389
Ḥadā'iḳu'l-Īmān 311
Ḥadā'iḳu'l-Īmān li-Ehli'l-ʿİrfān 311
Ḥaḳala 482
Ḥaleb 213, 235, 300, 313, 352, 402, 474, 479, 483, 484, 505, 513, 514, 515, 518, 523, 526, 529, 532
Ḥalebiyye 276, 478, 512
Ḥalebiyye Medresesi 276, 418, 424, 462, 467, 472, 477, 478, 486, 516, 528, 529, 531, 532
Ḫalīl el-Cenderī {Cenderlü Ḳara Ḫalīl, Ḳara Ḫalīl} **206**, 207
Ḥall-i Uṣṭurlāb 349
Ḥamā 556
Ḥamdu'llāh İbn Aḳşemsü'd-dīn {Ḥamdī Çelebi} **362**
Ḥamīd 321, 502
Ḥamīdü'd-dīn İbn Efḍalü'd-dīn el-Ḥüseynī **316**, 454, 533
Ḥamza {Mevlānā} 264
Ḥamza {Şeyḫ Şāmī} **360**, 361
Ḥamza Beg Medresesi 417, 499
Ḥamza el-Ḳaramanī {Monlā} **267** - {Ḥamza-i Ḳaramanī} 397
Ḥamza Ṣadrü'd-dīn {Monlā} 217
Ḥançerlü 544
Ḥasan {Aḫī Ḥasan} 204
Ḥasan bin ʿAbdu'ṣ-ṣamed {Hasan es-Samsunî} **305**, 367
Ḥasan Çelebi {Aşcı-zāde, Monlā} **510**, 537
Ḥasan Çelebi bin Meḥemmed Şāh el-Fenārī **326**
Ḥasan Çelebi İbn es-Seyyid ʿAlī Çelebi {Emīr} **537**
Ḥasan Efendi {Niksārī, Emīr} 565
Ḥasan el-Ḳaramanī **541**
Ḥasan el-Yezdī {Mīr} 547
Ḥasan es-Samsunī **305**, 367
Ḥasan eş-Şimşīr 245
Ḥasan Ḫˇāce {Ḳaresi'den, Şeyḫ} **274**
Ḥasan Paşa İbn el-Mevlā ʿAlā'ü'd-dīn el-Esved **223**
Ḥasan-ı Baṣrī 389
Ḥasan-ı Samsunī 304
Ḥasankeyf 483
Ḫaṭīb Ḳāsım bin Yaʿḳūb el-Amāsiyyevī {Amāsiyyeli Ḫaṭīb} **391**
Ḫaṭīb-zāde 217, 287, 291, 297, 298, 299, 300, 304, 329, 348, 394, 402, 405, 408, 409, 415, 420, 421, 422, 427, 464, 468, 477, 495, 517
Ḫaṭṭāb İbn Ebi'l Ḳāsım {Monlā} **204**
Ḫavendtehūr 377
Ḫayālī Çelebi {Şems Aḥmed bin Mūsā} **293**, 294, 295, 321, 361, 424, 491 - {Monlā Ḫayālī} 263, **293**, 294, 295, 428
Ḥayāt-ı Ḥayevān 426
Ḥaydar{Ḳara Ḥaydar} **514**
Ḥaydar bin Muḥammed bin el-Ḥāfī el-Herevī {Ḥaydar el-Herevī} **240**
Ḥaydar el-Herevī {Burhānü'd-dīn Ḥaydar el-Herevī} 276
Ḥaydar-ı ʿAcemī 235
Ḥaydar-ı Semerḳandī {Şeyḫ} **557**
Ḫayr Beg {Ḥaleb Beglerbegi} 484
Ḫayrü'd-dīn {Monlā, Sulṭān Süleymān ḫˇācesi} **502**, 538
Ḫayrü'd-dīn {Monlā, Ḳasṭamonı} **544**

Ḫayrü'd-dīn {Ḫˇāce, Sulṭān Meḥemmed ḫˇācesi, Monlā} 289, **315**, 527, 528, 536, 538, 540
Ḫayrü'd-dīn Ḫalīl bin Ḳāsım İbn Ḥācī Ṣafā {Ṣāḥib-i kitābuñ babası dedesi} **278**
Ḫayrü'd-dīn Ḫızır {Şaru Ḫızır} **541**
Ḫayrü'd-dīn Ḫızır {Aṭūfī} **485**
Ḫayrü'd-dīn Paşa 205
Ḥażret-i ʿAbbās 376
Ḥażret-i ʿAlī 394
Ḥażret-i Ebī Bekr-i Ṣıddīḳ 310
Ḥażret-i Ebū Bekr 222
Ḥażret-i Eyyūb-ı Enṣārī Medresesi 300
Ḥażret-i Ḫızır 237 - {Ḫızır ʿaleyhi's-selām} 441
Ḥażret-i Muḥammed Muṣṭafā - {Ḥażret-i Resūlu'llāh, Ḥażret-i Risālet} 231, 242, 311, 315, 352, 412, 451, 460, 481, 483, 496, 497
Ḥażret-i Mūsā 400
Ḥażret-i ʿÖmer bin Ḫaṭṭāb 310
Hediyyetü'l-Mehdiyyīn 391
Ḥekīm İbn el-Müẓehheb 492
Ḥekīm-i ʿArab **351**
Hemedān 381
Herāt 227, 301, 310, 311, 322, 371, 376, 469, 476
Hey'et-i Fetḥiyye 563
Heyūlā Risālesi 506
Ḥıṣnü'l-Ḥaṣīn 228
Ḫızır Beg {Şeyḫ, Monlā} **499**, 555
Ḫızır Beg İbn Celālü'd-dīn {Cerāb-ı ʿİlm, Ḫızır Beg} **262**, 263, 277, 282, 283, 293, 295, 298, 301, 314, 315, 317, 319, 328, 332, 337, 499, 555 - {Ḫızır Beg İbn Celāl} 230, 262, 315, 317, 337
Ḫızır Ḫayrü'd-dīn {Ṭanagöz-zāde} **534**
Ḫızır Şāh {Menteşevī} **265**
Ḫızır Şāh İbn el-fāżıl Monlā Meḥemmed bin el-Ḥācī Ḥasan **314**
Ḥicāz 244, 256, 264, 448, 491, 493, 547
Hidāye 242, 265, 311, 354, 465, 499, 506, 509
Hidāye Şerḥi 316
Hidāyetu'llāh {Monlā, Yār ʿAlī-i ʿAcemī oġlı} **534**
Hidāyetü'l-Ḥikmet 524
Hidāyetü'l-Ḥikmet Şerḥi 292, 320, 524
Ḫorāsān 210, 227, 244, 248, 249, 290, 310, 371, 380, 381, 382
Ḫoy 207
Ḫunad Ḫātūn Medresesi 358
Ḥüsām {Dellāk-zāde} **432**
Ḥüsām Çelebi 467, 526, 535, 536, 537
Ḥüsām Ḥasan Çelebi el-Ḳaraṣuyī **521**
Ḥüsām-ı Kātī 344
Ḥüsāmü'd-dīn et-Toḳatī {Müderrisoġlı} **268**
Ḥüsāmü'd-dīn Ḥasan eṭ-Ṭāliş el-ʿAcemī **547**
Ḥüsāmü'd-dīn Ḥüseyn {Gedik Ḥüsām} 515, 537
Ḥüsāmü'd-dīn Ḥüseyn bin ʿAbdu'r-raḥmān **466**
Ḥüsāmü'd-dīn Ḥüseyn bin Ḥasan bin Ḥāmid et-Tebrīzī {Ümmüveled} **330**, 331, 332, 479
Ḥüsāmü'd-dīn Ḥüseyn Çelebi İbn Ḥasan Çelebi **536**
Ḥüsāmü'd-dīn-i Şāşī {Seyyid Emīr-i Külāl evlādından} 378
Ḥüseyn Aḫlāṭī {Şeyḫ} 324, 235
Ḫüsreviyye Medresesi 530
Ḫüsrev ü Şīrīn 272, 396

I-İ

Işfahān 227
Iṣlāḥ u Īżāḥ 462
Isparta 321
Işıḳ Ḳāsım {Monlā} **520**
İbn ʿAbdu's-selām 226
İbn ʿArabī {Muḥyi'd-dīn-i ʿArabī} 272, 363
İbn Beşīr {Muḥammed İbn Beşīr} **254**, 278
İbn Ebu'l-Vefā 441

İbn el-'İbrī {Monlā} **420**
İbn el-Ḳaffāl {Kilitcioġlı} **489**
İbn el-Mu'īd {Monlā} **420**
İbn Ḥācib 216
İbn Ḥacer {Şihābü'd-dīn İbn Ḥacer} 213, 215, 216, 256, 259, 326
İbn Hümām 243
İbn Ḳuṭṭār {Emīr, Ḳuṭṭāroġlı} 357
İbn Mālik 228, 563
İbn Maġnisa {Muḥyi'd-dīn, Maġnisa-zāde} 296, **328**, 329, 330, 333, 467, 469
İbn Melek Medresesi 417, 472
İbn Necīb Suhreverdī 245, 389
İbn 'Ömer {Monlā} **431**
İbn Sā'ātī 265
İbn Sīnā 297, 311
İbn Ṭāhir {ṭā'ife-i Terākime'den} 385
İbn Temcīd {Monlā} **267**
İbnü'l-Vefā 498, 501
İbnü'ş-Şeyḫ Şebüsterī {Monlā} **509**
İbrāhīm Beg {Ḳaramanī} 364
İbrāhīm bin Aḥmed el-Amāsī {İbrāhīm bin Aḥmed el-Amāsī el-Ḳāḍī bi-Amâsiyye} 202, **487**, 531
İbrāhīm bin Ḥüseynī eş-Şarrāf **358**
İbrāhīm bin İbrāhīm Ḫaṭīb {Ḫaṭīb-zāde} **427**
İbrāhīm el-Amāsiyyevī 521
İbrāhīm el-Ḥanefī **226**
İbrāhīm el-Ḳayṣerī el-Tennūrī 497 - {İbrāhīm Tennūrī el-Ḳayṣerī} 433
İbrāhīm Ḥalebi el-Ḥanefī {Aṣlı Ḥaleb'den} **532**
İbrāhīm Paşa İbn Ḫalīl Paşa İbn İbrāhīm İbn Ḫalīl **338**
İbrāhīm Paşa Medresesi 406, 511, 519
İbrāhīm Zāhid 389
İdris bin Ḥüsāmü'd-dīn el-Bitlisī **416**
İftitāḥ 224
İlyās {Müfred Şücā', Üsküb Şeyḫi} **271**
İlyās 'Ālim Şücā' {Nevāḥī-i Ḳasṭamonı'dan} **418**
İlyās el-Amāsī {Pīr İlyās} **249**, 250
İlyās el-Ḫanefī **271**
İlyās İbn Ḥamza er-Rūmī **269**
İlyās İbn İbrāhīm es-Sinābī **268**
İmām-ı A'ẓam 496, 558
İmām-ı Ġazzālī 266, 558
İmām Ḥüseyn 246
İmām Muṭarrizī 563
İmām Şāfi'ī 493
İmām-zāde {Şeyḫ, Aydın vilāyetinden} **455**, 551
İmām Züfer 254
İnāye 268
İnebeg Medresesi 477
İnegöl 207, 208, 322, 395, 469, 520
İnegöl Medresesi 415, 477, 539
İpṣala 369
Īsā Beg Medresesi 476, 535, 539
Īsā eṭ-Ṭabīb {Ḥekīm, Monlā} **550**
Īsā Ḫalīfe {Nevāḥī-i Ḳasṭamonı'dan, Monlā} **486**
Īsā Paşa {Monlā} **490**
Īsāġūcī 426, 563
İṣbāt-ı Vācib Risālesi 509
İsḥāḳ {Şeyḫ, ṭabīb-i Naṣrānī}**558**
İsḥāḳ el-Üskübī **519**
İsḥāḳiyye 469
İsḥāḳiyye Medresesi 271, 467, 516, 564
İsḥāḳiyye-i Üsküb 491
İskender {Şeyḫ, ö. 942} **554**
İskenderiyye 226
İskender-nāme 233
İskilib 359, 361, 435
İslāmbol 548
İsmā'īl Beg {Ḳasṭamonı emīri} 268, 270, 278, 279, 390, 492
İsmā'īl Beg Medresesi 390
İsmā'īl el-Gürānī **256**
İsmā'īl eş-Şirvānī {Şeyḫ} **444** - İsmā'īl-i Şirvānī 446, 447
İsmā'īl-i Cebertī {Şeyḫ} 222
İsmā'īl-i Ḳaramanī **428**
İsnevī 226
İsrāfīl-zāde 544

İstanbul 230, 255, 256, 260, 261, 265, 266, 277, 278, 279, 283, 285, 286, 287, 294, 295, 296, 298, 303, 305, 306, 308, 309, 312, 315, 316, 318, 319, 325, 329, 331, 334, 338, 339, 340, 341, 343, 346, 347, 348, 354, 356, 357, 364, 369, 370, 371, 383, 386, 387, 391, 396, 397, 398, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 420, 421, 422, 423, 424, 426, 429, 430, 431, 432, 433, 435, 436, 437, 439, 449, 450, 452, 453, 454, 455, 456, 458, 459, 464, 465, 467, 469, 470, 472, 473, 475, 476, 478, 479, 480, 481, 484, 485, 486, 490, 491, 492, 493, 496, 499, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 510, 511, 512, 513, 514, 516, 517, 518, 520, 521, 522, 523, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 534, 535, 537, 538, 540, 541, 542, 543, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 553, 554, 555, 557, 559, 561, 562, 564
İşkālāt 405, 407
İẓāḥ 213
İżāḥ-ı Meʿāni 240
İzniḳ 205, 207, 225, 235, 264, 286, 287, 294, 298, 318, 404, 405, 406, 411, 520, 529, 537
İzniḳ Ḥişārı 206
İzniḳ Medresesi 206, 264, 294, 326, 397, 409, 415, 418, 427, 475, 477, 505, 506, 509, 510, 513, 519, 523
İzzī 284

K

Ḳāḍī Beyżāvī Ḥāşiyesi 503
Ḳāḍī Beyżāvī Tefsīri 468
Ḳāḍīcıḳ Ḥāşiyesi 270
Ḳāḍī-i Balaṭ **270**
Ḳāḍī ʿİyāż 563
Ḳāḍī-zāde Medresesi 326
Ḳāḍī-zāde-i Rūmī {Monlā} **210**, 211, 212, 270, 271, 307, 318, 390, 470, 471, 485
Kāfiye 322, 342, 382, 426, 456, 509, 563
Ḳāhire 524
Ḳāmūs-ı Muḥīṭ 222
Kānḳırı 384, 440
Ḳānūn 297
Ḳāsım {İẓārī} 286, 395, **396**, 421, 468, 469, 475, 513, 514, 517
Ḳāsım {Sulṭān Meḥemmed Ḫān ḳullarından, Monlā} **548**
Ḳāsım {Ḳāḍī-zāde} **328**, 404
Kâsım bin Halîl {Ḳıvāmü'd-dīn Ḳāsım bin Ḫalīl} **468**
Ḳāsım Çelebi {Şeyḫ} **458**, 554
Ḳāsım Çelebi İbn Aḥmed bin Meḥemmed el-Cemālī **396**
Ḳāsım-ı Envārī {Seyyid} 247
Ḳāsım Paşa Medresesi 474, 515, 526
Kāzrin 222
Kaʿbe 247
Kaʿbe-i Mükerreme 448
Kaʿbe-i Şerīf 448, 470
Kaʿbetu'llāh 471, 472, 529, 553
Ḳalender-ḫāne 405, 429, 525, 540, 561
Ḳalender-ḫāne Cāmiʿi 561
Ḳalender-ḫāne Medresesi 391, 396, 402, 421, 475, 490, 511, 534, 538, 564
Ḳapluca 382, 474
Ḳapluca Medresesi 466, 478, 507, 515, 519, 528
Ḳara Bālī {Monlā} 504, 519, 530, 550
Ḳara Muʿallim 471
Ḳara Seyyidī {Ḳaramanī, Monlā Seyyidī} 524, 530
Ḳara Sinān **343**
Ḳara Yaʿḳūb İbn İdrīs bin ʿAbdu'llāh el-Nigdevī el-Ḥanefī **242**
Ḳaraaġac 383
Ḳaraca Aḥmed Şemsü'd-dīn {Ḳaraca Aḥmed} **344**
Ḳaracalar 384, 389
Ḳaraferye 403

Ḳaraḥiṣār 358
Ḳaraḥiṣār-ı Ṣāḥib 427
Ḳaraḥiṣār-ı Ṣāḥib Medresesi 412, 514, 527, 536
Ḳaraman 204, 212, 213, 242, 334, 359, 383, 385, 386, 456, 457
Ḳaresi 274, 427, 542
Ḳasṭamonı 268, 270, 271, 278, 328, 345, 390, 418, 427, 463, 477, 485, 486, 492, 495, 501, 502, 503, 511, 512, 515, 523, 530, 544
Ḳaṣīde-i Bürde 428, 480, 515, 547
Ḳaṣīde-i Rūḥiyye Şerḥi 311
Ḳavāʿid-i Iʿrāb Şerḥi 243, 342
Ḳavs-ı Ḳuzaḥ Esbābı 268
Ḳayıtbay {Sulṭān Ḳayıtbay, Ḳayıtbay-ı Mıṣrī} 258, 413, 483
Ḳayṣer 275
Ḳayṣeriyye 207, 236, 358, 359, 360, 427, 428, 497
Kefe 470, 517, 530
Kelīle ve Dimne 528
Kelime-i Şehādet Şerḥi 243
Kemāl {Monlā} **537**
Kemāl Paşa-zāde {Monlā} 334, 531,534, 539, 545
Kemālü'd-dīn İsmāʿīl İbn Süleymān el-Ḳaramanī **427**
Kenz 483
Kerkān Ebī ʿAlī 246
Kestel 283
Kestellī {Monlā} 262, **295**, 296, 297, 298, 304, 333, 334, 340, 421, 422 - {Muṣliḥu'd-dīn Muṣṭafā el-Ḳasṭalānī} **295**
Keş 227, 228
Keşşāf 267, 311, 345, 429, 485, 506, 509, 548
Keşşāf Ḥāşiyesi 267
Kete 293
Ketḫudā-zāde el-Germiyānī **517**, 518
Kevṣer-i Cārī fī-Riyāżi'l-Buḫārī 259
Ḳırım 255
Ḳırşehrī 204
Kifāye 499
Kirmān 307, 349, 370
Kirmānī 259
Kirmāstī 435, 550
Kitāb-ı Kāfiye 243
Kitāb-ı Ṣavm 428
Kitāb-ı Şifā 236, 297
Kitāb-ı Tavżīḥ 286
Kitāb-ı Tehāfüt 286
Kitābü'n-Neşr fi'l-Ḳırā'āti'l-ʿAşr 227
Ḳocaili 432, 476
Ḳonya 234, 235, 245, 273, 312, 321, 358, 427, 428
Ḳosṭanṭiniyye 263, 279, 312, 356, 449, 456, 564
Köpricek 489
Kūçek Ḥāşiye 268, 269, 344, 563
Kūçek Medrese 298
Ḳuds 244, 498
Ḳuds-i Şerīf 216, 244, 425, 428, 448, 483, 498
Ḳuds-i Şerīf Medresesi 425
Ḳudūrī 269, 397
Ḳumla 527
Ḳur'ān 215, 222, 228, 259, 261, 274, 279, 498, 562
Ḳur'ān-ı ʿAẓīm 226, 229, 257, 259, 382, 390, 426, 432, 483, 494, 515, 554
Ḳurşunlu 384
Ḳuṭbü'd-dīn el-Ḥekīm el-ʿAcemī **348**
Ḳuṭbü'd-dīn el-İzniḳī **225** - {Ḳuṭbü'd-dīn-i İzniḳī} 225
Ḳuṭbü'd-dīn el-Merzifonī **523**
Ḳuṭbü'd-dīn-i Ebherī 389
Ḳuṭbü'd-dīn Meḥemmed bin Ḳāḍī-zāde er-Rūmī **423**,
Kübrā 227
Küre 279
Küre-i Nüḥās 451, 544
Kürre-i Mudaḥrece Risālesi 404
Kütāhiyye 272, 415, 421, 466, 490, 515, 518, 524, 528, 532

Kütāhiyye Medresesi 231, 514
Kütüb-i Sitte 395, 524

L

Lādik 489
Lārende 242, 256, 383
Lārī {Ḥekīm, Monlā} 349, **351**
Lala Şāhīn {Orḫān ḳulı} 206
Leṭā'ifü'l-İşārāt 235
Leylā vü Mecnūn 362
Loḳmān Ḥekīm 388
Luṭfī et-Toḳatī {Monlā Luṭfī} 297, 318, **393**, 394, 395, 396, 426, 475, 513, 514, 558 - {Luṭfī-i Toḳatī} 297, 421, 474 - {Toḳatlı Monlā Luṭfī} 469, 518
Luṭfu'llāh {Şeyḫ, Burūsa'da imām} **498**
Luṭfu'llāh {Şeyḫ, Emīr İsfendiyār neslinden} **251**
Luṭfu'llāh Çelebi 359
Luṭfu'llāh el-Üsküb ī {Şeyḫ} 452
Lübb Şerḥi 255
Lüġat-ı Fārisī 463

M

Māverāü'n-nehr 210, 227, 231, 267, 307, 313, 483, 500
Magnisa 257, 275, 302, 479, 512, 528, 529, 536, 540, 561
Maġnisa Medresesi 475, 511, 526, 535, 536
Maġrib 232, 247
Maġūşī {Monlā} 563
Maḥbūbü'l-Ḥamā'il 309
Maḥmūd {Ḳoca Efendi} **210**
Maḥmūd Bedrü'd-dīn eṭ-Ṭabīb {Hüdhüd} **493**
Maḥmūd bin Meḥemmed bin Ḳāḍī-zāde er-Rūmī {Mīrim Çelebi} **424**, 563
Maḥmūd Çelebi {Şeyḫ} 450, **551**, 552
Maḥmūd el-Işfahānī 245
Maḥmūd-ı Sindī 247
Maḥmūd İbn ʿAlī en-Naḳḳāş {Lāmiʿī Çelebi} **500**
Maḥmūd İbn Kemāl {Aḫīcān, Aḫī Çelebi} **492**
Maḥmūd Paşa {Vezīr} 241, 255, 266, 280, 281, 283, 284, 293, 294, 304, 305, 306, 311, 312, 313, 314, 321, 329, 334
Maḥmūd Paşa Medresesi 334, 404, 408, 422, 469, 503, 504, 511, 512, 529, 538
Maḥmūd Şāh el-Ḳazvīnī {Ḥekīm, Monlā} **426**
Maḥmūdiyye 414
Maḥṣūl-i İmām Rāzī 216
Maḫzenü'l-Fıḳh 489
Maḳṣūd 235, 344, 345
Malḳara Medresesi 306
Manastır 345, 468, 523
Manastır Medresesi 217, 322, 345, 423, 464, 479, 512, 514, 515, 521, 535, 565
Manavġat 273
Manṣūr 363
Manẓūme-i ʿÖmer-i Nesefī 204
Manẓūme-i Hidāye 228
Manẓūme-i Nesefī 397
Mardin 416
Maʿrūf-ı Kerḫī 246, 389
Meʿāriku'l-Ketā'ib 506
Mecdü'd-dīn {Mevlānā, ḳāḍī-ʿasker} **262**
Mecdü'd-dīn Ebū Ṭāhir Muḥammed bin Yaʿḳūb bin Muḥammed eş-Şīrāzī el-Fīrūzābādī **222**
Mecdü'd-dīn-i Ḳayṣerī 207
Mecdü'd-dīn-i Şīrāzī 223
Mecmaʿ 243, 265
Mecmaʿu'l-Baḥreyn 232, 428
Medīne 227, 376
Medīne-i Münevvere 227, 443, 459, 496, 542, 553
Medīnetü'l-ʿİlm 506
Medrese-i ʿAbbāsiyye 427
Medrese-i Murabbaʿa 211
Medrese-i Müselsele 212
Medrese-i Neʿāliyye 427
Medrese-i Pervāne 428

Medrese-i Şemâniyye 266
Mehdī 557
Meḥemmed {Aḫī Şūrā} **494**
Meḥemmed {İbn el-Kātib} **272**
Meḥemmed Aġa {Sulṭān Murād ümerāsından} 304
Meḥemmed bin Eflāṭūn {Burūsa'da maḥkeme kātibi} 291
Meḥemmed bin el-Ḥācī Ḥasan 263, 423, 499, 500
Meḥemmed bin Eşref 418
Meḥemmed bin Ferāmerz {Monlā Ḫüsrev} 260, 275, **276**, 277, 278, 280, 281, 305, 306, 328, 329, 344, 391, 392, 397, 428, 429
Meḥemmed bin Muṣṭafā bin el-Ḥācī Ḥasan **306**
Meḥemmed bin ʿÖmer bin Ḥamza **483**
Meḥemmed bin Süleymān bin Saʿd bin Mesʿūd er-Rūmī el-Berdaʿī {Kāfiyeci, Muhyi'd-din el-Kâfiyeci} 215, **243**
Meḥemmed bin Yūsuf Bālī İbn el-Mevlā Şemsü'd-dīn el-Fenārī **464**
Meḥemmed Cemālī {Zeyrek, Pīrī Paşa} **415**
Meḥemmed el-Cemālī {Çelebi Ḫalīfe} 385
Meḥemmed Erzincān {Şeyḫ} 385
Meḥemmed İbn el-Ḥācī Ḥasan **490**, 491
Meḥemmed-i İzniḳī {Monlā} **270**
Meḥemmed-i Samsunī {Monlā} 530
Meḥemmed Muḥyi'd-dīn {İbn el-Hatīb} **298**
Meḥemmed Muḥyi'd-dīn {İbn Küpeli} **334**
Meḥemmed Muḥyi'd-dīn bin Beglik {Monlā Vildān} **334**
Meḥemmed Paşa {Muʿarrif-zāde'nüñ torunı} **490**
Meḥemmed Paşa {Ḳaramanī, Vezīr} 286, 287, 295, 296, 349, 351, 361, 384, 386, 397, 411, 535 - {Meḥemmed Paşa el-Ḳaramanī} 385 - {Meḥemmed Paşa-yı Ḳaramanī} 289, 296, 386, 397, 411
Meḥemmed Paşa Medresesi 565
Meḥemmed Şāh {Monlā Yegān oġlı} **254**
Meḥemmed Şāh {Monlā} **463**
Meḥemmed Şāh bin el-Ḥācī Ḥasan 544
Meḥemmed Şāh İbn el-Mevlā Meḥemmed İbn el-Ḥācī Ḥasan **465**
Meḥemmed Şāh İbn el-Mevlā Şemsü'd-dīn el-Fenārī {Meḥemmed Şāh-ı Fenārī} **224**, 225, 232, 240, 304, 329, 390, 406
Meḥemmed Şāh İbn el-Mevlā Şemsü'd-dīn el-Yegānī **522**
Meḥemmed Şāh İbnü'ş-Şeyḫ Aḥmed 558
Meḥemmed Zeyrek {Zeyrek} **280** -{Monlā Zeyrek} 280, 281, 283, 284, 285, 502
Mekke 229, 234, 247, 253, 260, 310, 369, 426, 445, 557
Mekke-i Mükerreme 227, 247, 299, 426, 436, 445, 448, 459, 491, 520, 534, 536, 547, 556
Melīḥī {Monlā, Vilāyet-i Aydın'dan} **346**, 347
Menāḳıb-ı Evliyā 319
Menāḳıb-ı İmām-ı Aʿẓam 221
Menār 216, 232, 255
Menteşe 265, 508, 514
Merāḥ 224, 343, 344
Merzifon 246, 255, 269, 342, 391, 406, 505, 534
Merzifon Medresesi 412, 533
Meşābiḥ 227, 242, 311
Meserretü'l-Ḳulūb 236
Meşnevī 448, 551
Mesʿūd Ḫalīfe {Şeyḫ} 454
Mesʿūd-ı Rūmī 344, 522, 563
Meşārıḳ 222, 232, 485
Meṭāliʿ 205
Mevlid 362
Mevlūd-ı Nebī 439
Meydān Medresesi 477
Meylān 384
Mımşād Deynūrī {Şeyḫ} 389

Mışr 205, 213, 215, 216, 226, 227, 228, 229, 232, 233, 234, 235, 236, 242, 243, 246, 248, 256, 258, 265, 301, 326, 343, 349, 398, 406, 413, 416, 436, 442, 456, 463, 478, 481, 483, 491, 493, 504, 507, 508, 524, 526, 532, 534, 536, 546, 565
Mīr Ṣadr 425 - Mīr Ṣadrü'd-dīn {Ulemā-yı Şīrāz'dan} 425
Mīzānü't-Taṣrīf 306
Mi'e 268, 563
Miftāḥ 228, 270
Miftāḥ Şerḥi 423
Miftāḥü'l-Ġayb 217, 237, 270
Mimī Çelebi 488
Minhāc 228
Mirḳātü'l-Vuṣūl 278
Mirṣādü'l-ʿİbād 551
Miṣbāḥ 224, 342, 563
Monlā Gürānī Medresesi 424
Monlā Ḫüsrev Medresesi 391, 404, 409, 563
Monlā Meḥemmed bin el-Ḥācī Ḥasan Medresesi, 505
Monlā Şeyḫ {Şeyh} **431**
Monlā Toḳatī {Toḳatlı Çelebi} **488**
Monlā Yegān Medresesi 507, 513
Moton 484
Mūcez 426
Mūsā {Abdāl Mūsā} **208**, 209
Mūsā Kāẓım 246
Muʿāhedü't-Tanṣīṣ 482
Muʿarrif-zāde-i Balıkesrī **332** - Muʿarrif-zāde {Sulṭān Bāyezīd ḫ̆ʿācesi} 414, 464, 470, 474, 475, 490, 493, 495, 513, 514
Mudurnı 233, 457, 558
Mudurnı Medresesi 295
Mufaṣṣal 402, 524
Muġni'l-Lebīb 326
Muḥākemāt-ı Tecrīdiyye 506
Muḥammed {Maġūş, Şeyḫ} **504**
Muḥammed Bāḳır 246
Muḥammed Bekrī 389
Muḥammed bin ʿAbdu'l-laṭīf İbn Melek **232**
Muḥammed bin ʿAbdu'r-raḥmān bin Muḥammed bin ʿÖmer el-Ḥalebī **517**
Muḥammed bin ʿAlī el-Ḥüseynī {Seyyid Buḫārī} 274, 292, 460, 476, 551, 552
Muḥammed bin ʿArab-zāde 565
Muḥammed bin Bahā'ü'd-dīn 560
Muḥammed bin el-ʿIrāḳ {İbn ʿIrāḳ} **443**
Muḥammed bin Ḥasan es-Samsunī 541
Muḥammed bin İbrāhīm el-Niksārī {Ṣāḥib-i kitābuñ babası ṭayısı} 268
Muḥammed bin Muḥammed bin el-Ḥasan bin ʿAlī eṭ-Ṭāhirī {Ebū Ṭāhir} 269
Muḥammed bin Muḥammed bin Maḥmūd el-Ḥāfıẓī el-Buḫārī 269
Muḥammed bin Muḥammed bin Muḥammed bin ʿAlī bin Yūsuf el-Cezerī 226
Muḥammed bin Muḥammed bin Muḥammed bin Muḥammed bin el-Cezerī Ebū'l-Ḫayr 228
Muḥammed bin Muḥammed bin Muḥammed bin Muḥammed bin el-Cezerī eş-Şāfiʿī {Ebü'l-Fetḥ} 228
Muḥammed bin Muḥammed el-Buḫārī {Bahā'ü'd-dīn-i Naḳş-bendī} 371, **374**, 375
Muḥammed Çelebi {Bāmī Muḥammed Çelebi} **530**
Muḥammed Deynūrī 389
Muḥammed el-Bedaḫşī {Monlā Otrārīoġlı} **445** - Muḥammed Bedaḫşī **445**, 446, 447
Muḥammed eş-Şeyḫ Maḥmūd el-Muġlavī **524**
Muḥammed Ḥāfıẓü'd-dīn Muḥammed bin Muḥammed el-Kerderī {İbn Bezzāzī} **221**
Muḥammed Ḫān {Şīrāz pādişāhı, Pīr} 227
Muḥammed İbn Beşīr {İbn Beşīr} **254**, 278
Muḥammed İbn Ḳāḍī Manyas {İbn Manyas} **269**

Muḥammed Pārsā {Ḫˇāce} 269, **375**
Muḥammed Şāh el-Cemālī {Pīr} **511**
Muḥammed Şāh İbn el-Mevlā Fāżıl Meḥemmed İbn el-Ḥācī Ḥasan 535
Muḥammed Ḳāsım {Ḫˇāce} 376, 379, 446, 447
Muḥammed Ḳāsım bin Ḫˇāce ʿAbdu'l-hādī İbn Ḫˇāce Muḥammed ʿAbdu'llāh bin Ḫˇāce ʿUbeydu'llāh {Ḫˇāce ʿUbeydu'llāh} **376**, 377, 378, 379, 380, 381, 445 - {Ubeydu'llāh-ı Semerḳandī} 371, 376, 381, 446, 447, 557
Muḥammed-i Buḫārī {Emīr Sulṭān} 460, 499
Muḥammed-i Cezerī {Ebü'l-Ḫayr} **226**, 229
Muḥammed-i Küşterī **214**
Muḥammediyye 272, 308, 309, 414
Muḫliṣ Baba {Şeyḫ} **204**
Muḥsin-i Ḳayşerī {Monlā} **207**
Muḫtārāt 401
Muḫtaṣar Ḥāşiyesi 290
Muḫtaṣar Şerḥi 288, 289
Muḫtaṣar Şerḥ-i Ḥāşiye 300, 306, 317
Muḫtaṣar-ı İbn Ḥācib 216
Muḥyi'd-dīn {Aḫaveyn} **328**
Muḥyi'd-dīn {Çivi-zāde} **504**
Muḥyi'd-dīn {Ehlice} **535**
Muḥyi'd-dīn {Hevāī-zāde} **429**
Muḥyi'd-dīn {Maġnisa-zāde, İbn Maġnisa} 296, **328**, 329, 330, 333, 467, 469
Muḥyi'd-dīn {Merḥabā Çelebi} **527**
Muḥyi'd-dīn {Miʿmār-zāde} **512**, 537
Muḥyi'd-dīn {Müfessir Şeyḫ-zāde} 369
Muḥyi'd-dīn {Ḥakīm-zāde} **542**
Muḥyi'd-dīn {Ḥekīm} 493, 550
Muḥyi'd-dīn {Seyyidī Muḥyi'd-dīn, Ḳocalu} 442, 533, 539
Muḥyi'd-dīn {Ṭabl-bāz} **427**
Muḥyi'd-dīn {Ḳırṭāsoġlı} **516**
Muḥyi'd-dīn {Yaraluca Muḥyi'd-dīn} **332**
Muḥyi'd-dīn bin el-Ḥācī Ḥasan Medresesi 502
Muḥyi'd-dīn Cemālī {Şeyḫ} 397
Muḥyi'd-dīn Çelebi 381
Muḥyi'd-dīn Dervīş Meḥemmed bin Ḫıżır Şāh **314**
Muḥyi'd-dīn el-ʿAcemī **409**
Muḥyi'd-dīn el-Amāsiyyevī **487**
Muḥyi'd-dīn el-Esved {Ḳara Muḥyi'd-dīn} **498**
Muḥyi'd-dīn el-Ḥekīm **432**
Muḥyi'd-dīn el-İskilibī {Şeyḫ Yavṣı} **433**, 495, 507 - {Muḥyi'd-dīn-i İskilibī} 373, 435, 495, 554
Muḥyi'd-dīn el-İzniḳī **554**
Muḥyi'd-dīn el-Ḳocavī **370**
Muḥyi'd-dīn el-Ḳocavī {Ḳara Muḥyi'd-dīn} **533**
Muḥyi'd-dīn el-Mevlā ʿAlā'ü'd-dīn ʿAlī el-Cemālī **465**
Muḥyi'd-dīn-i ʿAcemī 519
Muḥyi'd-dīn-i ʿArabī {İbn ʿArabī} 205
Muḥyi'd-dīn-i Fenārī 298, 299, 317, 382, 526, 530, 531, 534, 540, 544, 548, 563
Muḥyi'd-dīn-i Ḳocavī 363, 394, 480
Muḥyi'd-dīn-i Niksārī 391
Muḥyi'd-dīn Meḥemmed {Ebū Şāme} **495**
Muḥyi'd-dīn Meḥemmed bin el-Mevlā Zeyrek **479**
Muḥyi'd-dīn Meḥemmed bin Monlā Ḫayrü'd-dīn **538**
Muḥyi'd-dīn Meḥemmed bin Yaʿḳūb {Ece-zāde} **477**
Muḥyi'd-dīn Meḥemmed el-Ḳaramanī **429**
Muḥyi'd-dīn Muḥammed {Ḳalender-ḫāne imāmı, Şeyḫ} **561**
Muḥyi'd-dīn Muḥammed {Arcun-zāde} **549**
Muḥyi'd-dīn Muḥammed {Şeyḫ Şāzelī Paşa} **477**
Muḥyi'd-dīn Muḥammed bin ʿAbdu'l-evvel {Ṣaçlu Emīr} **525**
Muḥyi'd-dīn Muḥammed bin ʿAbdu'l-ḳādir {Maʿlūl} **526**
Muḥyi'd-dīn Muḥammed bin el-Ḫaṭīb Ḳāsım **473**

Muḥyi'd-dīn Muḥammed bin el-Mevlā Bahā'ü'd-dīn {Bahā'ü'd-dīn-zāde} **495**, 496
Muḥyi'd-dīn Muḥammed bin el-Mevlā Ḥasan es-Samsunī **404**
Muḥyi'd-dīn Muḥammed bin Ḥüsāmü'd-dīn **535**
Muḥyi'd-dīn Muḥammed bin İbrāhīm bin Ḥasan en-Niksārī **390**
Muḥyi'd-dīn Muḥammed bin Ḳuṭbü'd-dīn Muḥammed **504**
Muḥyi'd-dīn Muḥammed bin Muḥammed el-Berdaʿī **476**
Muḥyi'd-dīn Muḥammed bin Muḥammed el-Ḳocavī **406**
Muḥyi'd-dīn Muḥammed el-Ḥüseynī {Seyrek Muḥyi'd-dīn} **533**
Muḥyi'd-dīn Muḥammed el-Ḳaramanī **429**
Muḥyi'd-dīn Muḥammed es-Samsunī 471
Muḥyi'd-dīn Muḥammed İbn Vezīr Muṣṭafā Paşa **537**
Muḥyi'd-dīn Muḥammed-i Samsunī 470
Muḥyi'd-dīn Pīr Muḥammed İbn Monlā ʿAlī el-Fenārī **527**
Muḥyi'd-dīn Şeyḫ Muṣliḥu'd-dīn el-Ḳocavī **480**
Muʿīd-zāde el-Amāsiyyevī **489**
Muḳaddimāt-ı Erbaʿa 298, 300, 304, 306
Muḳaddime 228
Muḳaddime-i ʿİlm-i Ḥadīs̱ 229
Muḳaddime-i Tecvīd 229
Muḳanṭarāt 349
Murād {Abdāl Murād}**209**
Murād Paşa Medresesi 340, 465, 516, 522, 531
Murādiyye 336, 344, 361, 478, 499, 523, 535, 537
Murādiyye Medresesi 266, 293, 391, 393, 397, 416, 417, 423, 427, 465, 505, 521, 530, 536, 540
Murtażā 406
Muṣannifek {Muṣannifek Şeyḫ ʿAlī bin Muḥammed bin Mesʿūd bin Maḥmūd bin Muḥammed bin Muḥammed bin Muḥammed bin ʿÖmer eş-Şāhrūdī el-Bisṭāmī el-Herevī er-Rāzī el-ʿÖmerī} 296, **309**, 310, 312, 313
Muṣḥaf-ı Şerīf 448, 456
Muṣliḥu'd-dīn {İbn Vefā} **362**, 363, 364
Muṣliḥu'd-dīn {Aṭṭār-zāde} **361**
Muṣliḥu'd-dīn {Baġl el-Aḥmer} **344**
Muṣliḥu'd-dīn {Baġl-ı Aḥmer, Manastır müderrisi} 468
Muṣliḥu'd-dīn {Birgi-zāde Muṣliḥu'd-dīn, Birgi-zāde Mevlānā Muṣliḥu'd-dīn} **404**, 426, 516, 517, 533
Muṣliḥu'd-dīn {Çāk Muṣliḥu'd-dīn} **508**
Muṣliḥu'd-dīn {Debbāġlar İmāmı} **273**, 362
Muṣliḥu'd-dīn {Gündüz Muṣliḥu'd-dīn} **553**
Muṣliḥu'd-dīn {Hāce-zāde} **497**
Muṣliḥu'd-dīn {Merkez Muṣliḥu'd-dīn} **555**
Muṣliḥu'd-dīn bin Ḫalīl {Ṣāḥib-i kitābuñ vālidi} **467**
Muṣliḥu'd-dīn el-Berkī 502
Muṣliḥu'd-dīn el-İpṣalavī **369**
Muṣliḥu'd-dīn el-Ḳocavī **368** - {Muṣliḥu'd-dīn-i Ḳocavī} 364, 433
Muṣliḥu'd-dīn el-Yārḥiṣārī {Muṣliḥu'd-dīn-i Yārḥiṣārī} 286, 511, 515 - {Monlā Yārḥiṣārī} 515
Muṣliḥu'd-dīn es-Sirozī {Şeyḫ} **435**
Muṣliḥu'd-dīn et-Ṭavīl 372, **451**
Muṣliḥu'd-dīn Ḫalīfe el-Burūsavī **251**
Muṣliḥu'd-dīn İbn Ḥüsām 397
Muṣliḥu'd-dīn İbnü'l-Vefā 501
Muṣliḥu'd-dīn-i Ḳasṭalānī 402, 495
Muṣliḥu'd-dīn-i Sirozī 495
Muṣliḥu'd-dīn-i Ṭavīl {ṭā'ife-i Naḳşibendiyye'den} 372, 485
Muṣliḥu'd-dīn-i Yārḥiṣārī 511, 515
Muṣliḥu'd-dīn Mūsā İbn Mūsā el-Amāsiyyevī **488**

Muṣliḥu'd-dīn Muṣṭafā {Maṣdar} **529**
Muṣliḥu'd-dīn Muṣṭafā {Mu'allim-zāde} **498**
Muṣliḥu'd-dīn Muṣṭafā bin Evḥadü'd-dīn el-Yārḥiṣārī **340**
Muṣliḥu'd-dīn Muṣṭafā bin Monlā Ḥüsām **327**
Muṣliḥu'd-dīn Muṣṭafā bin Monlā Seyyidī el-Menteşevī **545**
Muṣliḥu'd-dīn Muṣṭafā bin Yūsuf bin Ṣāliḥ el-Burūsavī {Ḫˇāce-zāde} **282**
Muṣliḥu'd-dīn Muṣṭafā bin Zekeriyyā bin Ayṭoġmış el-Ḳaramanī **343**
Muṣṭafā bin Aḥmed eş-Ṣadrü'd-dīn el-Ḳonevī {Vefā} 362
Muṣṭafā Paşa Medresesi 406, 412, 425, 473, 475, 513, 520, 528, 530, 536, 538, 540, 542, 564
Mutavassıṭ 313, 563
Muṭavvel 276, 324, 327, 341, 491, 524, 563
Muṭavvel Ḥāşiyesi 278
Muṭavvel-i Taftāzānī 469
Muẓaffer-i 'Acemī 504
Muẓafferü'd-dīn 'Alī eş-Şīrāzī **425**
Muẓafferü'd-dīn el-Lārendevī **250**
Muẓafferü'd-dīn-i 'Acemī 531
Muẓafferü'd-dīn-i Şīrāzī 547
Muẓafferü'd-dīn Medresesi 278
Mübārek Şāh Manṭıḳī 234, 236, 300 - {Mübārek Şāh} 234, 301
Müderris Köyi 266
Mü'eyyed bin 'Abdu'l-mü'min 234
Mükeḥḥal-zāde {Sürmelü-zāde, Monlā} **549**
Mülaḥḥaṣ 343
Münācāt 319
Münşī {Monlā}300
Mürīd {Monlā} 483, 505

N

Nāṣır Ferec bin Berḳūḳ {Sulṭān Ferec bin Berkūk} 229, 234
Naḳīżī Bāyezīd {Monlā} **512**
Naṣūḥ eṭ-Ṭosyevī {Şeyḫ} **494 - {**Şeyḫ Naṣūḥ} 497, 498 - {Ṭosyevī Şeyḫ Naṣūḥ} 499
Naẓm-ı 'Aḳā'id 295
Nebī Ḫalīfe {Şeyḫ} **498**
Necīb-i Suhreverdī 245
Necmü'd-dīn el-Ḥanefī {Monlā} **226**
Nefehātü'l-Ünś 382
Nehc-i Belāġat 416
Neḥḥāsī el-Anḳaravī **251**
Nessāc Ebī 'Alī 245
Nigāristān 463
Nigde 242, 383
Nihānī {Monlā} **491**
Nihāye 483
Niḳāye 231
Niẓāmī {Şā'ir} **343**
Niẓāmü'd-dīn-i Ḫāmūşī 377
Nūḥ Çelebi 488
Nūniyye 263
Nūrü'd-dīn 'Abdu'r-raḥmān-ı Mıṣrī 248
Nūrü'd-dīn el-Ḳaraşuyī **405**
Nūrü'd-dīn el-Naṭanzī 245
Nūrü'd-dīn Ḫalīfe 372
Nūrü'd-dīn Ḥamza {Üçbaş} **475**
Nūrü'd-dīn Ḥamza el-Germiyānī {Şeyḫ} **560**
Nūrü'l-hüdā {Aḳşemsü'd-dīn'üñ ṣaġīr oġlı} 357, 358
Nuḳtatü'l-'İlm 506
Nu'mānü'd-dīn el-Ḫˇārezmī el-Mu'tezilī 231

O-Ö

Orḫān Ġāzī 205, 206, 207, 208, 209, 316, 474, 492
Orḫān Ġāzī Medresesi 404, 405, 406
Ortaköy 383
Oṣmān eṭ-Ṭabīb {Monlā} **550**
Oṣmān Ġāzī 203, 204, 207, 208
Öḳlides 425

Ömer bin el-Ḫaṭṭāb 310, 376
Ömer Dede el-Burūsavī **251**
Ömer el-Ḳasṭamonī {Monlā} **431**
Ömer-i Ḫalvetī {Pīr} 389
Ömer-i Suhreverdī 245

P

Paşa Çelebi el-Yegānī **478**
Paşa Çelebi İbn el-Mevlā Zeyrek **479**
Pezdevī 311, 558
Pīr Aḥmed **523**
Pīr Aḥmed Monlā Ḳāḍī-zāde **472**
Pīrī {Monlā} 385
Pīrī Ḫalīfe el-Ḥamīdī {ö. 962} **552**
Pīrī Ḫalīfe el-Ḥamīdī {Pīrī Ḫalīfe, Şeyḫ} **273**, 370
Pīrī Paşa {Vezīr} 415, 439, 456
Pīrī Paşa Medresesi 535, 548
Pīr-i Tācü'l-Geylānī 249
Pīr Meḥemmed {ö. 942} **549**
Pīr-zāde İbnü'l -Ḥācī ʿİzzü'd-dīn-i Ḫalvetī {Pīr-zāde} 387 - 388
Postin-pūş {Şeyḫ} **214**

R

Rā'iyye 228, 229
Rabṭi's-Süver ve'l-Āyāt 426
Ramażān {Şeyḫ, Edrine'de mutavaṭṭın} **458**
Ramażān {ḳāḍī-ʿasker} **233**
Ravża-i Muṭahhara 376, 459, 460
Ravżatü'l-Aḫyār 474
Ravżatü'l-Muttaḳīn 232
Re'īsü'l-ḳurrā'īn Medresesi 523
Resūlu'llāh 242, 249, 264, 311, 365, 366, 367, 375, 376, 380, 412, 438, 451, 459, 481, 496, 565
Risāle-i Fetḥiyye 308
Risāle-i Muʿammā 382
Risāle-i Nūr 357
Risāletü'n-Necāt min-Şerri's-Ṣıfāt 223
Rodos 364, 509
Rūm 201, 202, 206, 207, 208, 213, 214, 215, 221, 222, 225, 227, 228, 229, 230, 233, 235, 237, 238, 240, 245, 246, 248, 249, 255, 256, 262, 265, 266, 267, 268, 270, 276, 278, 295, 299, 300, 304, 305, 308, 309, 311, 312, 313, 322, 324, 326, 328, 329, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 351, 352, 371, 379, 381, 382, 384, 385, 386, 393, 402, 409, 416, 419, 425, 445, 446, 447, 463, 469, 476, 483, 484, 488, 491, 492, 500, 505, 507, 508, 509, 510, 516, 524, 525, 527, 532, 535, 546, 547, 548, 550, 556, 557, 559
Rūmili 295, 296, 306, 322, 329, 340, 371, 400, 403, 405, 406, 414, 416, 434, 435, 464, 469, 470, 484, 492, 504, 539, 554
Rubʿ-ı Muceyyeb 349
Rüknü'd-dīn İbn Mevlā el-Fāżıl Pīr Meḥemmed {Zeyrek} **415**, 502, 519, 527
Rüknü'd-dīn Muḥammed Nüḥās 389
Rüstem Ḫalīfe {ḳaṣaba-i Göynük'den, Şeyḫ} **440**
Rüstem-i Zāl 378

S

Ṣādıḳ Ḫalīfe el-Maġnisavī {Monlā} **489**
Ṣāliḥ {Ḳara Ṣāliḥ} **528**
Saʿdī Çelebi {Şeyḫ Tācü'd-dīn Aḥmed oġlı} 504, 510, 533, **540**, 544, 546
Saʿdī İbn Tācī {Caʿfer Çelebi'nüñ ḳarındaşı} **423**
Saʿdī-i Şīrāzī 417
Ṣadrü'd-dīn-i Ḫalvetī 387, 389
Ṣadrü'd-dīn-i Ḳonevī 217, 237, 245, 270
Ṣadrü'd-dīn-i Şirvānī {Pīr}249, 389
Ṣadrü'ş-şerīʿa 505
Ṣadrü'ş-şerīʿa Ḥāşiyesi 470
Ṣadrü'ş-şerīʿa ʿUbeydu'llāh bin Maḥmūd bin Muḥammed el-Burhānī 269

Sa'du'llāh {Şeyḫ Şāzelīoġlı} **546**
Sa'du'llāh İbn 'Īsā **503**
Sa'dü'd-dīn-i Kāşġarī 381
Ṣafer Şāh {Monlā} **224**
Ṣafiyyü'd-dīn {Saraçlar Şeyḫi} **557**
Ṣāfiyyü'd-dīn-i Erdebīlī 238
Ṣafiyyü'd-dīn Muṣṭafā {Şeyḫ} **440**
Ṣaḥīḥ-i Buḫārī 326, 394, 491
Ṣaḳarya 239
Saḳız Aṭası 235
Ṣalāḥu'd-dīn {Sulṭān Bāyezīd ḫ'ācesi, Monlā} **320**, 391
Ṣalāḥu'd-dīn el-Bolevī **251**
Ṣalāḥu'd-dīn el-İzniḳī **455**
Ṣalāhu'd-dīn Mūsā Çelebi İbn el-Mevlā el-fāżıl Ḥamīdü'd-dīn İbn Efḍalü'd-dīn el-Ḥüseynī **408**
Saraçlar Mescidi 250
Sa'yī {Monlā} **548**
Seb'a-i Seyyāre 506
Seb'-i Şidād 395, 396
Seferiḥişār 262, 318, 393, 459
Seferiḥişār Medresesi 520
Seḫāvī {Şeyḫ} 349
Sekkākī 342, 480, 531
Selānik 477, 542
Selçuḳ Ḫātūn {Sulṭān Ya'ḳūb vālidesi} 383
Şemāniyye 279, 280, 281, 286, 295, 298, 303, 306, 316, 319, 320, 326, 328, 329, 330, 331, 333, 340, 341, 343, 345, 391, 392, 393, 395, 397, 398, 402, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 414, 416, 417, 418, 423, 425, 427, 430, 431, 443, 462, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 472, 473, 474, 475, 478, 496, 503, 504, 505, 506, 510, 511, 512, 513, 518, 519, 521, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 534, 535, 536, 537, 538, 540, 564
Şemāniyye Medresesi 331, 345, 405, 467, 517
Semerḳand 210, 211, 227, 231, 247, 270, 307, 322, 370, 371, 377, 378, 380, 527, 546
Seriyy-i Saḳaṭī 389
Sevādiyye 250
Sevindük {Ḳoġacı Dede} 395, **454**, 455
Sevindük 395
Seyfī Medresesi 424, 467
Seyyid Aḥmed el-Buḫārī el-Ḥüseynī **447** - {Seyyid Aḥmed-i Buḫārī} 447, 448, 449, 450, 499, 500, 551, 561, 562
Seyyid Cemālü'd-dīn 389
Seyyid Çelebi {Ṣāḥib-i kitābuñ üstādı} 327
Seyyid Ḥamza 378
Seyyid İbrāhīm 409, 410, 411, 412, 413
Seyyid İbrāhīm-i Amāsī 351, 521
Seyyid Maḥmūd {Monlā} **426**
Seyyid Şerīf 211, 213, 217, 231, 233, 236, 240, 266, 267, 268, 270, 280, 288, 289, 290, 300, 301, 306, 308, 309, 311, 313, 317, 318, 343, 405, 409, 419, 422, 423, 428, 464, 465, 466, 468, 469, 474, 478, 505, 506, 509, 522, 524, 531, 563
Seyyid Şerīf-i Cürcānī 231, 234, 506
Seyyid Vefā İbn Seyyid Ebī Bekr 436 - {Seyyid Vefā} 436
Seyyid Velāyet {Şeyḫ} **435**, 436, 437, 438, 439 - Şeyḫ Velāyet 438, 439
Seyyid Yaḥyā 382, 383, 384, 385, 387, 388, 389, 457 - {Seyyid Yaḥyā İbn es-Seyyid Bahā'ü'd-dīn-i Şirvānī} **387** - {Seyyid Yaḥyā-yı Şirvānī} 383, 389
Seyyidī {ed-Dübb} **514**
Seyyidī {Ḳaramanī, Ḳara Seyyidī} 524, 530
Seyyidī 'Alī-zāde {şāriḥ-i Şir'at} 509, 540, 547
Seyyidī bin Maḥmūd {Mücellid-zāde} **476**
Seyyidī Çelebi {Ḳocavī} 504, 529
Seyyidī el-Ḥamīdī 398, 405, 406, 407, 502, 519, 541
Seyyidī el-Ḳaramanī **405** - {Seyyidī Ḳaramanī} 558
Seyyidī Ḫalīfe el-Amāsiyyevī **500**
Seyyidī Muḥammed el-Ḳocavī {Ḳocalu Monlā} 491 {Seyyidī Muḥammed} 533, 563

Seyyidī Muḥyi'd-dīn {Şeyḫ Muḥyi'd-dīn, Ḳocalu} 539
Ṣıḥāḥ 395
Ṣıḥāḥ-ı Cevherī 212, 346
Silivri 415, 429, 548
Silsiletü'z-Żeheb 382
Simav 370, 371, 450, 553
Simavna Ḳalʿası 234
Sinān {Mevlānā, Meḥemmed Paşa Medresesi'nde Müftī-ḳulı} 565
Sinān {Monlā} 594
Sinān {Ḥekīm, Monlā} **550**
Sinān {Sūḫte Sinān} **501**
Sinān Çelebi 451
Sinān Ḫalīfe {Şeyḫ} 555
Sinān-ı Erdebīlī {Şeyḫ} **554**
Sinānü'd-dīn el-Ferevī **368**
Sinānü'd-dīn-i Ḫalvetī 453
Sinānü'd-dīn Yūsuf {Köprüzük-zāde} **530**, 531, 565
Sinānü'd-dīn Yūsuf {Sulṭān Murād vüzerāsı ḳullarından} **392**
Sinānü'd-dīn Yūsuf {Ḳaresi'den} **542**
Sinānü'd-dīn Yūsuf bin ʿAlī el-Yegānī **477**
Sinānü'd-dīn Yūsuf bin Mevlā Ḫıżır Beg İbn Celālü'd-dīn {Sinān Paşa} 287, 297, **317**, 318, 319, 320, 363, 367, 393, 397, 405, 407, 415, 418, 419, 424, 473, 495
Sinānü'd-dīn Yūsuf el-ʿAcemī **409**
Sinānü'd-dīn Yūsuf İbn Aḫī {Aḫī-zāde} **516**
Sinob 489
Sirāc {Monlā, Sulṭān Meḥemmed Ḫān Cāmiʿi'nde ḫaṭīb} **347**, 348
Sirāciyye 480
Sirāciyye Medresesi 528
Sirācü'd-dīn {Monlā} **333**, 334
Sirācü'd-dīn el-Mulaḳḳan 223
Sirācü'd-dīn-i Bulḳīnī 223
Sirācü'd-dīn-i Urmevī 205
Sirācü'd-dīn Muḥammed bin ʿÖmer el-Ḥalebī **313**
Sivas 223, 405
Ṣofya 415, 555
Ṣolfaṣol 238
Ṣonisa 565
Ṣūfī Meḥemmed Paşa 543
Sūre-i Enʿām 278, 306
Sūre-i Mücādile 256
Ṣuġrā 227
Sulṭān ʿAbdu'llāh 419
Sulṭān Aḥmed {Şeh-zāde} 404
Sulṭān Aḥmed 378, 379, 391, 473
Sulṭān ʿAlā'ü'd-dīn-i Selçūḳī 234
Sulṭān Bāyezīd 218, 233, 236, 237, 257, 259, 261, 287, 290, 291, 292, 296, 298, 299, 300, 303, 305, 306, 316, 318, 320, 325, 326, 330, 332, 333, 335, 339, 340, 341, 343, 344, 345, 349, 363, 379, 381, 385, 386, 390, 391, 393, 397, 398, 401, 402, 404, 406, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 419, 420, 422, 424, 425, 426, 427, 431, 432, 433, 437, 445, 451, 458, 459, 461, 467, 469, 470, 473, 474, 481, 484, 485, 490, 493, 495, 505, 545, 547, 549
Sulṭān Bāyezīd Cāmiʿi 390, 488, 549
Sulṭān Bāyezīd Ḫān 221, 222, 322, 327, 328, 332, 340, 381, 390, 401, 402, 414, 417, 422, 424, 427, 433, 442, 451, 463, 464, 467, 469, 531, 547, 548
Sulṭān Bāyezīd Medresesi 254, 342, 344, 405, 409, 412, 415, 417, 418, 425, 429, 462, 469, 473, 475, 511, 514, 528, 530, 532, 535, 540, 564
Sulṭān Ferec bin Berḳūḳ {Nāṣır Ferec bin Berḳūḳ}
Sulṭān Ferec bin Berḳūḳ {melik-i Mıṣr} 234
Sulṭān Ḫalīl 388, 389
Sulṭān Ḥasan 308
Sulṭān Ḥüseyn Bayḳara 290, 446
Sulṭān Ḳorḳud 403, 412, 414
Sulṭān Ḳuṭbü'd-dīn {Ḥekīm}492
Sulṭān Maḥmūd 378

Sulṭān Medresesi 225, 278, 285, 287, 293, 295, 320, 393, 397, 409, 427, 467, 532, 535, 538
Sulṭān Meḥemmed 207, 217, 230, 235, 242, 243, 255, 257, 258, 259, 260, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 275, 276, 277, 279, 280, 281, 283, 284, 285, 286, 287, 289, 293, 294, 295, 296, 298, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 320, 321, 322, 323, 326, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 338, 339, 340, 343, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 354, 355, 356, 357, 361, 362, 371, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 393, 395, 397, 401, 411, 413, 415, 417, 429, 430, 436, 456, 463, 464, 491, 492, 533, 535, 540
Sulṭān Meḥemmed 'Atīḳ Medresesi 505
Sulṭān Meḥemmed bin Murād Ḫān 240
Sulṭān Meḥemmed Cāmi'i 341, 348, 432, 486, 533, 549
Sulṭān Meḥemmed Ḫān 230, 241, 259, 264, 321, 330, 333, 335, 336, 379, 383, 421, 430, 548
Sulṭān Meḥemmed Ḫān Cāmi'i 347
Sulṭān Meḥemmed Medresesi 262, 285, 473
Sulṭān Murād 207, 210, 214, 234, 240, 256, 257, 264, 266, 268, 270, 275, 283, 304, 306, 313, 316, 338, 392, 430
Sulṭān Murād Ḫān 246, 255, 265, 271, 313, 353, 430
Sulṭān Murād Ḫān Medresesi 335
Sulṭān Murād Medresesi 257, 280, 301, 405
Sulṭān Muṣṭafā 534
Sulṭān Muṣṭafā bin Sulṭān Meḥemmed 302
Sulṭān Mü'eyyed 216
Sulṭān Orḫān 203, 205, 208
Sulṭān Selīm 399, 400, 403, 404, 405, 406, 415, 416, 420, 421, 422, 426, 428, 430, 431, 434, 437, 445, 467, 476, 484, 490, 492, 493, 508, 527, 544, 550, 563
Sulṭān Selīm Cāmi'i 296, 433, 554
Sulṭān Selīm Ḫān 398, 403, 404, 412, 414, 416, 424, 425, 432, 436, 437, 446, 460, 463, 464, 467, 469, 477, 501, 508, 509
Sulṭān Süleymān 415, 417, 421, 458, 473, 477, 484, 487, 488, 493, 501, 502, 509, 526, 527, 528, 533, 536, 548, 549, 551
Sulṭān Süleymān Ḫān 400, 470, 506, 526, 534, 546, 550, 557
Sulṭāniyye Medresesi 224, 416, 417, 467, 502, 513, 528, 529, 536, 537
Sulṭānöñi 210
Suyūṭī 215, 243, 244, 483
Ṣülāṣiyyāt-ı Buḫārī 466
Süleymān Çelebi {Kemāl Paşa oğlı} 334
Süleymān Çelebi {Vezīr Ḫalīl Paşa oğlı} 353
Süleymān Çelebi İbn Ḫalīl Paşa **271**
Süleymān Dede 458
Süleymān er-Rūmī **522**
Süleymān Ḫalīfe {Şeyḫ} **370**
Süleymān Şāh {Yıldırım Bāyezīd oğlı} 233
Sünbül Sinān {Şeyḫ} 439, **455**, 555, 560

Ş

Şāfiyye 343
Şāh Efendi 298
Şāh İsmā'īl 416, 505
Şāh Ḳāsım İbnü'ş-Şeyḫ el-Maḫdūmī **508**
Şāhidī {Monlā} 234
Şāhrūd 310
Şāhrūḫ {Emīr Timur oğlı} 260
Şāh Melek Medresesi 276

Şām 203, 204, 207, 226, 227, 228, 229, 232, 237, 242, 245, 352, 369, 442, 444, 445, 447, 463, 472, 474, 478, 490, 513, 519, 521, 526, 529, 532, 535, 540, 557
Şāriḥ Ḳuṭbü'd-dīn 301
Şāş 376
Şāṭıbī 483
Şāṭıbiyye 228, 229
Şaḳā'iḳ-i Nuʿmān 202
Şemāḥī 387, 388
Şemsiyye 343
Şemsiyye Şerḥi 268, 312, 344
Şems Aḥmed bin Mūsā {Ḫayālī Çelebi} **293**, 294, 295, 321, 361, 424, 491 - {Monlā Ḫayālī} 263, 293, 294, 295, 428
Şemsü'd-dīn {Dinḳoz} **344**
Şemsü'd-dīn Aḥmed **525**
Şemsü'd-dīn Aḥmed {Bolı'dan} **540**
Şemsü'd-dīn Aḥmed bin ʿAbdu'llāh **521**
Şemsü'd-dīn Aḥmed bin el-Mevlā Ḥamza el-Ḳāḍī {Arab Çelebi} 524
Şemsü'd-dīn Aḥmed bin Süleymān bin Kemāl Paşa-zāde {İbn Kemāl Paşa} **461,** 526 - {Aḥmed İbn Kemāl Paşa} 511
Şemsü'd-dīn Aḥmed el-Burūsavī **539**
Şemsü'd-dīn Aḥmed el-Germiyānī {Şaru Şemsü'd-dīn} **538**
Şemsü'd-dīn Aḥmed el-Yegānī {Eyyühüm} **420**
Şemsü'd-dīn Aḥmed Paşa İbn el-Mevlā Ḫıżır Beg {Müftī} 517
Şemsü'd-dīn-i Tebrīzī 245
Şemsü'd-dīn Muḥammed bin ʿAlī el-Ḥüseynī {Emîr Sultân} **237**
Şemsü'd-dīn Muḥammed bin Ḥamza bin Muḥammed el-Fenārī {Fenārī}213, **215**, 216, 217, 218, 220, 221, 222, 224, 232, 233, 254, 262, 270, 515 - {Şemsü'd-dīn-i Fenārī}
Şemsü'd-dīn Muḥammed bin ʿÖmer bin Emru'llāh İbn Aḳşemsü'd-dīn **544**
Şemsü'l-Āfāḳ fī-ʿİlmi'l-Ḥurūf veʿl-Evfāḳ, 232
Şerefü'd-dīn el-Ḳırımī {İbn Kemāl} **254**
Şerḥ-i ʿAḍud Ḥāşiyesi 266, 267
Şerḥ-i ʿAḳā'id 256, 269, 294, 298, 312, 320, 332, 344, 383, 422, 428, 563
Şerḥ-i ʿAḳā'id Ḥāşiyesi 295, 301
Şerḥ-i Bürde 311
Şerḥ-i Caʿberī 259
Şerḥ-i Edeb Baḥşi 311
Şerḥ-i Ġurer 278
Şerḥ-i Ḥāşiye 291
Şerḥ-i Hidāyeti'l-Ḥikmet 292
Şerḥ-i Ḥüsām Kātib 563
Şerḥ-i İrşād 310
Şerḥ-i Keşşâf 240
Şerḥ-i Lübāb 311
Şerḥ-i Meṭāliʿ 301
Şerḥ-i Meṭāliʿ Ḥāşiyesi 421
Şerḥ-i Mevāḳıf 211, 217, 268, 271, 277, 283, 289, 290, 292, 300, 315, 318, 320, 327, 328, 396, 405, 409, 478, 506, 507, 563
Şerḥ-i Mevāḳıf-ı Seyyid Şerīf 428, 464
Şerḥ-i Miftāḥ 231, 270, 311, 343, 404, 405, 422, 462, 465, 468, 479, 506, 523, 563,
Şerḥ-i Mir'ātü'l-Uṣūl 278
Şerḥ-i Miṣbāḥ 310
Şerḥ-i Muṭavvel 311
Şerḥ-i Şemsiyye 534
Şerḥ-i Ṭavāliʿ {Isfâhânî} 317
Şerḥ-i Tecrīd 307, 309
Şerḥ-i Tecrīd Ḥāşiyesi 268, 328
Şerḥ-i Telḫīṣ 548
Şerḥü'l-Mevāḳıf 267
Şerīf Mehdī eş-Şīrāzī {Fikārī} **547**
Şerīf-i ʿAcemī {Monlā} **510**
Şerīf-i Muʿammāyī {Mīr} 378
Şevāhid-i Telḫīṣ 482
Şevāhidü'n-Nübüvve 382
Şeyḫ Aḥmed İbnü'ş-Şeyḫ Merkez Muṣliḥu'd-dīn **560**

Şeyḫ Cemāl Ḫalīfe Zāviyesi 439
Şeyḫ Ekmel 215, 221, 234, 236
Şeyḫ Endülīsī 207
Şeyḫ Ḥabīb Zāviyesi 500
Şeyḫ İbn Vefā Zāviyesi 449
Şeyḫ Mevlāyī 379
Şeyḫ Tācü'd-dīn {Ṣaru Şeyḫ ʿÜryān} **561**
Şeyḫ Tācü'd-dīn Zāviyesi 499
Şeyḫ Üveys {Çelebi Ḫalīfe ḫulefāsından} 557
Şeyḫ Vefā Zāviyesi 394, 501
Şeyḫ-zāde Ḥāşiyesi 480
Şeyḫī {Şāʿir} **272**, 273
Şīrāz 227, 228, 231, 402, 416, 425, 476, 547
Şifā 297
{Hâcî Paşa} 221
Şifā-yı Ḳāḍī ʿİyāż 507, 563
Şihābü'd-dīn {Şeyḫ, Sivas'da bir kimesnenüñ muʿtaḳı} **223**
Şihābü'd-dīn et-Tebrīzī 389
Şihābü'd-dīn İbn Ḥacer {İbn Ḥacer} 213, 215, 216, 256, 259, 326
Şihābü'd-dīn-i Suhreverdī 246
Şirʿat 417, 540, 547
Şirʿatü'l-İslām 417, 427
Şirvān 249, 383, 385, 387, 388, 389
Şuʿayb {Turābī} **486**
Şücāʿ {Boyābādī} 544
Şücāʿ {Uṣlı} **392**, 395
Şücāʿ el-Ġulām **392**
Şücāʿ-ı Rūmī 518
Şücāʿü'd-dīn el-Ḳaramanī **250**
Şücāʿü'd-dīn İlyās {Delü Şücāʿ} **559**, 560
Şücāʿü'd-dīn İlyās {Şeyḫ Niyāzī} **440**
Şücāʿü'd-dīn İlyās-ı Rūmī **418**
Şükru'llāh {Mevlānā} **264**
Şükru'llāh eş-Şirvānī {Ḥekīm} **348**

T

Tācī-zāde Monlā Saʿdī 541
Tācī-zāde Saʿdī Çelebi 504, 510
Tācü'd-dīn el-Kürdī **205**
Tācü'd-dīn İbrāhīm {İbn el-Ḫaṭīb} **264**
Tācü'd-dīn İbrāhīm bin el-Üstād **419**
Tācü'd-dīn İbrāhīm bin Yaḥşī **273**
Tācü'd-dīn-i Ḳaramanī 494
Tācü'd-dīn-i Ḳocavī 553
Tārīḫ-i Ṣuġrā 227
Ṭabaḳātü'l-Ḳırā'at 227
Ṭabaḳatü'n-Neşr fi'l-Ḳırā'āti'l-ʿAşere 227
Ṭabduḳ Emre **239**
Ṭaġ 238
Taġyīr ü Tenḳīḥ 462
Taḥbīru't-Teysīr fi'l-Ḳırā'āti'l-ʿAşere 227
Taḳrīb 227
Taşkend 376, 377
Ṭaşköpri 278, 279, 467
Ṭaşköpri Medresesi 279
Ṭaşḳun Ṣūfī **344**
Ṭaşḳun Ṣūfī Maḥallesi 344
Ṭaşlıḳ Medresesi 391, 397, 469, 503, 520
Tatar 209, 213, 235, 237, 243
Ṭavālīʿ 236, 427
Ṭavālīʿ Şerḥi 292
Tavżīḥ 298, 304, 306, 343
Ṭayyibetü'n-Neşr 227, 229
Tebrīz 235, 266, 307, 383, 483, 492, 505, 508, 525, 547
Tecvīd ü Tecrīd 462
Tefsīr-i Fārsī 312
Tefsīr-i Ḳāḍī 267, 295, 306, 391, 392, 480, 525
Tefsīr-i Ḳāḍī Beyżāvī 427, 445, 447, 496, 555
Tefsīr-i Ḳāḍī Beyżāvī Ḥāşiyesi 278
Tefsīr-i Şeyḫ 223
Tehāfüt 266, 291, 292, 426, 462
Tehẕīb-i Kāfiye 524
Tehẕībü'ş-Şemā'il fī-Sīreti Nebiyyinā 484
Teke 441
Tekmīl 395
Telḫīṣ-i Şerḥ-i Muṭavvel 507
Telvīḥ 213, 241, 254, 256, 267, 270, 292, 295, 303, 305, 324, 326, 327, 328, 404, 509,

Telvīḥ Ḥāşiyesi 278
Tenbīh
{Ebû İshâk} 228
Tenbīhü'l-Ġāfilīn 222
Tenvīrü'ḍ-Ḍuḥā fī-Tefsīri ve'ḍ-Ḍuḥā 524
Tercīḥ 213
Teshīl 235, 236
Tevārīḫ-i Āl-i ʿOşmān 416, 463, 508
Tevārīḫ-i İbn Ḫallikān 509
Tevārīḫ-i İskenderiyye 221
Teysīr 243
Ṭırabozın 427, 474, 515, 516, 550
Ṭırabozın Medresesi 479, 513, 521, 523, 530
Timur 222, 225, 227, 228, 229, 231, 234, 235, 260, 313 - {Timurleng} 227, 229, 231 - {Emīr Timur} 235,237, 238, 249, 260, 308, 500
Tire 232, 235, 328, 336, 417, 430, 472, 474, 508, 535
Tirmiẕ 376
Toḳat 268, 359, 385, 405, 510
Toḳat Medresesi 522, 533
Tūnusī 506
Tuḥfe-i Maḥmūdiyye 311, 312
Tuḥfetü's-Selāṭīn 311
Tumnıpıñar 272
Ṭurġud Alp 208
Ṭurġudili 208
Ṭursun Faḳīh {Edebālī güyegüsi} **204**
Ṭuzla Medresesi 427
Türkman 214, 378

U-Ü

Ubeydu'llāh İbn Yaʿḳūb el-Fenārī **515**
Ucāletu Leyleteyn 263
Uluġ Beg bin Şāhruḫ bin Timurleng {Uluġ Beg} 210, 211, 212, 307 - {Emīr Uluġ Beg} 307
Uluġ Beg Medresesi 377
Ulvān-ı Ḥamevī {Şeyḫ} **443**, 556
Unḳūdu'z-Zevāhir 309
Unḳūdü'l- Cevāhīr 235
Unmūzec-i ʿİlm 216
Uşlı Şücāʿ 395
Uşr fī-ʿUşr 428
Uyūnü't-Tefāsīr 223
Uzun Ḥasan 307, 308, 314, 321, 383
Üsküb 271, 320, 351, 453, 467, 478, 484, 491, 516, 519, 564
Üsküb Medresesi 405, 420, 462, 478, 479, 512, 519, 521, 541
Üsküdār 277, 356, 553, 565

V

Vācid {Şeyḫ} 243
Vācid Medresesi 231, 466
Vāʿiẓiyye Medresesi 415
Vālid {Mevlānā}211
Vāridāt 236, 302
Vaḥdet-nāme 358
Vaḥiyü'd-dīn Ḳāḍī ʿÖmer el-Bekrī 389
Vardar Yeñicesi 371
Vecīz 341
Vefā {Şeyḫ} 319, 363, 364, 386, 391, 397, 436, 449, 548, 559
Velā 278, 428
Velī Şemsü'd-dīn{Şeyḫ} 285
Veliyyü'd-dīn el-Ḳaramanī {Şāʿir Niẓāmī'nüñ babası} **343**
Veliyyü'd-dīn Medresesi 473, 476, 477, 505
Veṣāyā-yı Ḳudsiyye 246
Vezīr Alī Paşa 518
Vezīr ʿAlī Paşa Medresesi 517
Vezīr ʿAlī Paşa Zāviyesi 458
Vezīr Dāvūd Paşa Medresesi 465
Vezīr Ḫalīl Paşa 353
Vezīr İbrāhīm Paşa 299, 497
Vezīr Ḳāsım Paşa Medresesi 524
Vezīr Maḥmūd Paşa Medresesi 408, 490, 516
Vezīr Meḥemmed Paşa Medresesi 506, 526
Vezīr Muṣṭafā Paşa Medresesi 511, 518, 527, 537

Vezīr Muṣṭafā Paşa Zāviyesi 456
Viḳāye 206, 232, 311, 341, 466, 480
Viḳāye Şerḥi 268, 467, 468
Vildān {Monlā} 305, 335, 440

Y

Yār ʿAlī eş-Şīrāzī **226**
Yaḥşī Faḳīh 365
Yaḥyā eṭ-Ṭuzlavī 559
Yaḥyā Faḳīh {İbn Baḥşī} **427**
Yaʿḳūb {Ece Ḫalīfe} **512**
Yaʿḳūb {Ḥekīm}**349**, 350, 351
Yaʿḳūb bin Seyyidī 504
Yaʿḳūb Çerḫī 377
Yaʿḳūb el-Aṣfar el-Ḳaramanī {Ṣaru Yaʿḳūb} **241**, 242
Yaʿḳūb İbn Seyyidī ʿAlī {Şāriḥ-i *Şirʿat*} **417**
Yaʿḳūb Paşa İbn Ḫıżır Beg bin Celālü'd-dīn{Yaʿḳūb Paşa} 319
Yaʿḳūb Paşa Zāviyesi 250
Yegān {Monlā} 242, 253, 254, 256, 262, 264, 265, 278, 306, 316, 564
Yegān Meḥemmed bin Ramażān {Monlā Yegān} **253**
Yemen 222
Yeñi Cāmi 241, 295
Yeñice 409
Yeñi Medrese 283, 345
Yeñişehr 214
Yezd 227
Yıldırım Bāyezīd 233, 242, 243, 338
Yıldırım Bāyezīd Ḫān 210, 220, 229, 237, 474, 487
Yıldırım Bāyezīd Ḫān Medresesi 333, 505, 518, 521, 534
Yıldırım Ḫān Medresesi 344, 477
Yıldırım Medresesi 417
Yūnus Emre **239**
Yūsuf {Şāʿir Sinān} **392**
Yūsuf {Şeyḫ Sinān} **387**
Yūsuf Bālī {Monlā Yegān oġlı} **254**
Yūsuf Bālī İbn Şemsü'd-dīn el-Fenārī {İbn Fenārī} **225,** 276, 278
Yūsuf bin Ḥüseyn el-Kirmāstī **341** {Monlā Kirmāstī} - Monlā Kirmāstī {İstanbul ḳāḍīsi} 338, 340, 341, 454, 455, 486
Yūsuf el-ʿAcemī 245
Yūsuf el-Ḥamīdī {Şeyḫ Sinān} **421**
Yūsuf es-Seferiḥişārī {Şeyḫ} **459**
Yūsuf [u] Züleyḫa 362

Z

Ẓāhir Berḳūḳ {Mıṣr ḥākimi} 213
Ẓātü'l-aḫcār 562
Zaġra 235
Ẓahīrü'd-dīn el-Erdebīlī {Ḳāḍī-zāde} **508**
Żamīrī {Monlā} **431**, 528
Zebīd 222
Zekeriyyā el-Ḫalvetī **250**
Zemaḫşerī 259
Zeylaʿī {Şeyḫ}234
Zeyne'l-ʿĀbidīn 246
Zeynü'd-dīn el-ʿIrāḳī 223
Zeynü'd-dīn İbn Muḥammed bin Muḥammed Şāh el-Fenārī **474**
Zeyrek Cāmiʿi 266, 280, 370, 371, 372, 452
Zeyrek Medresesi 370
Zeyrek-zāde Mevlānā Rüknü'd-dīn 271
Zeyrek-zāde Rüknü'd-dīn 527
Zīc-i Cedīd-i Uluġ Beg 307
Zīc-i Şāmil 268
Zīc-i Uluġ Beg 424
Żiyā'ü'd-dīn {Şeyḫ} 226
Zū'n-nūn-ābād 204

EKLER

Ek 1: *Tercüme-i Şakâ'ik-i Nu'mâniyye*'nin Millet Yazma Eser Ktp., Ali Emiri Tarih Nr. 727'de kayıtlı nüshasının 1b yüzü

Ek 2: *Tercüme-i Şakâ'ik-i Nu'mâniyye*'nin Millet Yazma Eser Ktp., Ali Emiri Tarih Nr. 727'de kayıtlı nüshasının 2a yüzü

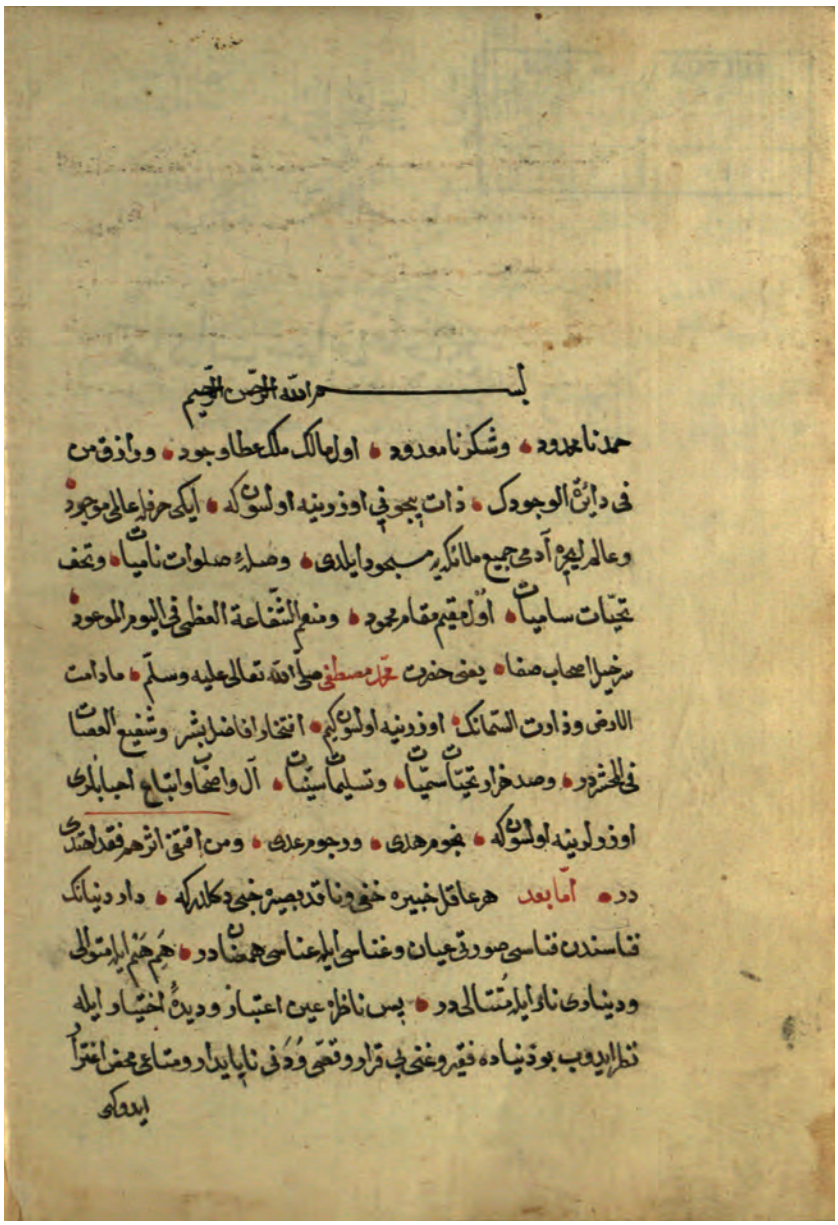

بسم الله الرحمن الرحيم

حمدنا محدود • وشکرنا معدود • اول مالک ملک عطا وجود • وواز قمن
فی دائرة الوجود • ذات بیچونی اوزرینه اولسون که • ایکی حرف ایله عالمی موجود
وعالم ایچره آدمی جمیع ملائکه مسجود ایلدی • وصلاة صلوات نامیات • وتحف
تحیات سامیات • اول مقیم مقام محمود • ومنعم الشفاعة العظمی فی الیوم الموعود
سر خیر اصحاب صفا • یعنی حضرت محمد مصطفی صلی الله تعالی علیه وسلم • مادامت
الارض وذاوت السمانک • اوزرینه اولسون کیم • افتخار افاضل بشر وشفیع العصاة
فی المحشر در • وصد هزار تحیات سامیات • وتسلیمات سنیات • آل واصحاب واتباع احبابلری
اوزرلرینه اولسون که • نجوم هدی • ودجوم عدی • ومن اقتفی اثرهم فقد اهتدی
در • امّا بعد هر عاقل خبیره خفی دنا قد بصیرة جهی دکلدرکه • دار دنیانک
قاسندن قاسی صورتی عیان وغناسی ایله غناسی همعنان در • هم همّ ایله متوالی
ودنیاوی نار ایله متسالی در • پس ناظر عین اعتبار ودیدهٔ اختیار ایله
نظر ایدوب بو دنیاده فقیر وغنی بی قرار وتعبی ودنی ناپایدار ومتاعی محض اعتبار
ایدوکی

Ek 4: *Tercüme-i Şakâ'ik-i Nu'mâniyye*'de Osman Gazi devrindeki âlimlerin anlatıldığı kısım, Millet Yazma Eser Ktp., Ali Emiri Tarih Nr. 727, 2b

مستجاب الدعوة ایدی • سلطان مراد یکی شهرده بوکر بر زاویه یاپدی • رحمه الله
علیهم اجمعین • الطبقة الرابعة فی دولة السلطان یلدرم بایزید خان
بن مراد خان سنه احدی وتسعین وسبعمائه • رمضانتک دوردنجی کونی جلوس ایلدیلر

ومن علماء فی زمانه

ابو الفضایل والکمالات منلا شمس الدین محمد بن حمزه بن محمد الفناری
علامه سیوطیدن مرویدر که فناری نسبتی صنعه فناره دردیو روایت ایدر • صاحب
کتاب شقایق جدندن روایت ایدر که فناری فناد اولو بوقریه منسوبدر •
شیخ ابن حجر روایت ایدر که فناری سنه ۷۵۱ صفرنده طوغدی • علم بلاغتده
وعلم عربیه ده وعلم قرآنده ماهر مثلی نادر کسنه در • علاء الدین اسودن
اوقودی • لکن مابینلرنده منافره واقع اولمق ایله جمال الدین اقسرایی خدمتنه
واردی اوندن تحصیل ایلدی • بعده مصره واروب شیخ اکملدن وغیری دخی
لیدن اخذ وتحصیل ایلدی • صکره دومه کلدکده بروسه قضاسی ویرلدی •
آل عثمان یاننده قدری ووقتی یوماً فیوماً متزاید اولوب حتی وزیر اعظم مرتبه سنده
مستشار ومؤتمن اولوب فضل اشتهار ده کالشمس فی وسط النهار
مرتبه سنده اولدی • بعده حج شریف نیتنه مصره وارد دقده علماء وفضلاء
مصر ایله مصاحبت علمیه ومباحثه قویه ایدوب فضلاء مصر فضل عظیم ایله شهادت
ایلدیلر • جمعدن وجمع ایلدکده کمی قدرت وقوت مال ونعم وخیل وخدم ایله کامل
یاننده

Ek 5: *Tercüme-i Şakâ'ik-i Nu'mâniyye*'de Yıldırım Bayezid devrindeki âlimlerin anlatıldığı kısım, Milli Kütüphane, 06 Hk 3260, 8b

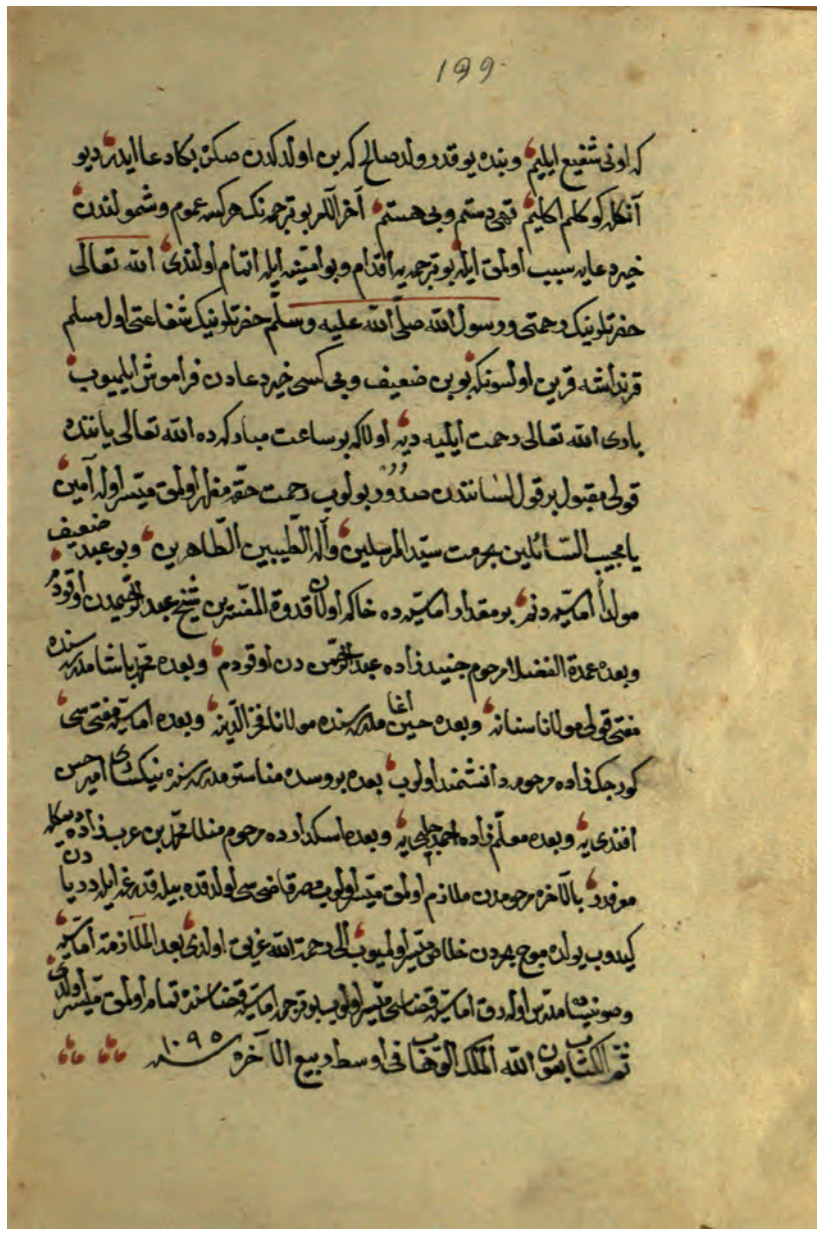

Ek 6: *Tercüme-i Şakâ'ik-i Nu'mâniyye*'nin Milli Kütüphane 06 Hk 3260'ta kayıtlı nüshasının sonu, 200b

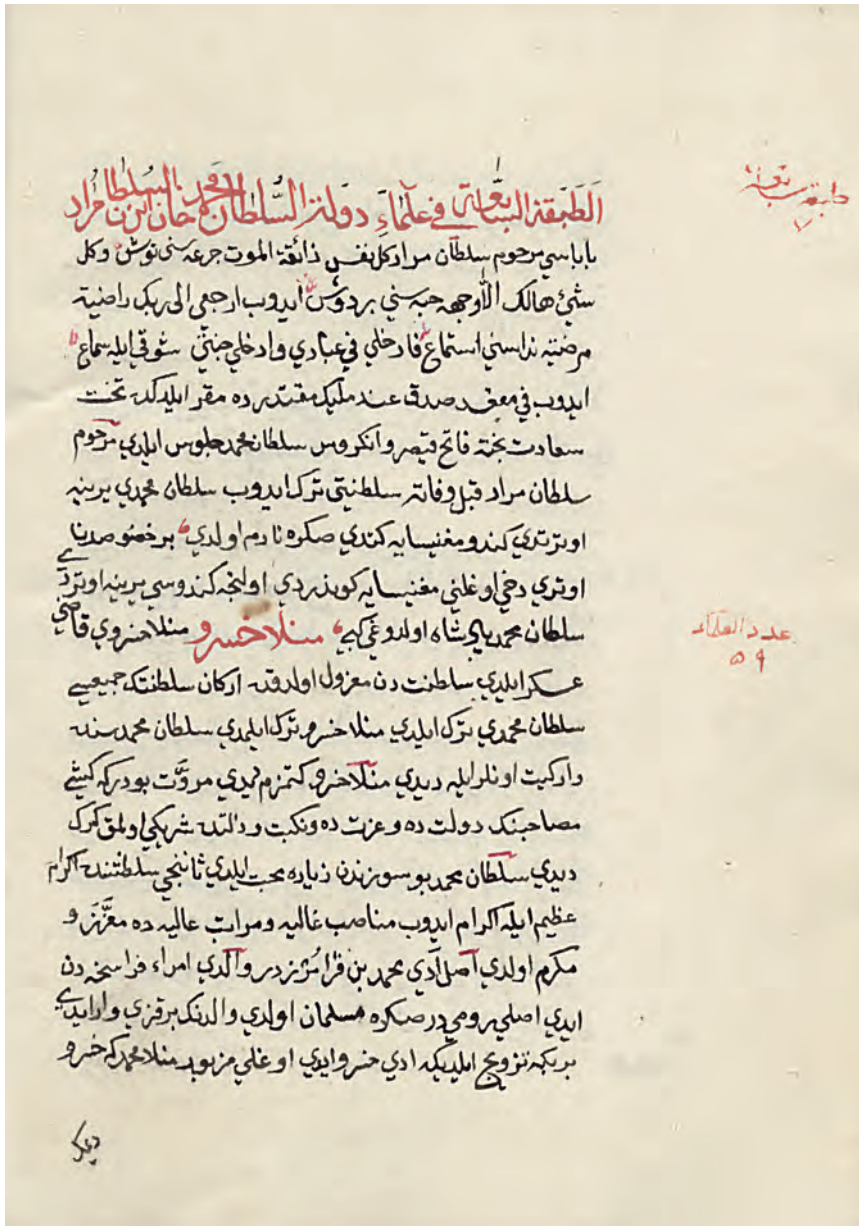

الطبقة السابعة في علماء دولة السلطان محمد خان بن السلطان مراد

باباسي مرحوم سلطان مراد كل نفس ذائقة الموت جرعه سني نوش وكل
شيء هالك الا وجهه حبه سني بر دوش ايدوب ارجعي الى ربك راضية
مرضية نداسني استماع فادخلي في عبادي وادخلي جنتي شوقي ايله سماع
ايدوب في مقعد صدق عند مليك مقتدر ده مقر ايلدكده تخت
سعادت بخته فاتح قيصر وانكروس سلطان محمد جلوس ايلدي مرحوم
سلطان مراد قبل وفاته سلطنتي ترك ايدوب سلطان محمدي يرينه
اوترتدي كندو مغنيسايه كندي صكره تادم اولدي برخصوصدنا
اوتري دخي اوغلني مغنيسايه كوندردي اولنجه كندوسي يرينه اوترتدي
سلطان محمد پادشاه اولدوغي كبي منلا خسرو منلا خسرو قاضي
عسكر ايلدي سلطنتدن معزول اولدقده اركان سلطنتك جميعي
سلطان محمدي ترك ايلدي منلا خسرو ترك ايلمدي سلطان محمد سنه
واركيت اونلر ايله ديدي منلا خسرو كتزم ديدي مروت بودركه كيشي
مصاحبنك دولت ده وعزت ده ونكبت ودالتده شريكي اولمق كرك
ديدي سلطان محمد بو سوزندن زياده محب ايلدي ثانيجي سلطنتنده اكرام
عظيم ايله اكرام ايدوب مناصب عاليه ومراتب عاليه ده معزز و
مكرم اولدي اصل ادي محمد بن قرا مرزدر والدي امراء فراسخه دن
ايدي اصلي رومي در صكره مسلمان اولدي والدنك برقزي واوايدي
بركه تزويج ايلديكه ادي خسرو ايدي اوغلي مزبور منلا محمد كه خسرو

ديكر

طبقة سابعة

عدد العلماء ٥٩

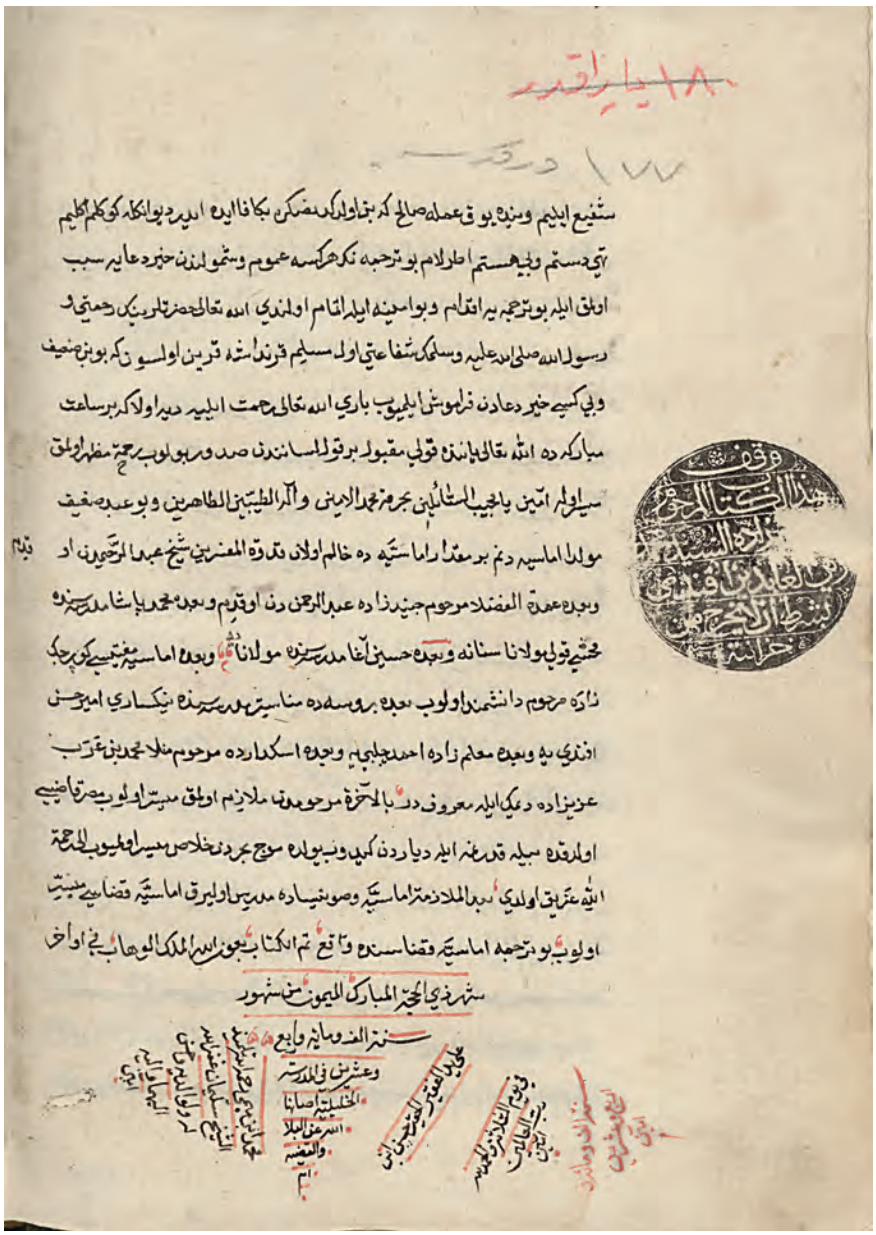

Ek 8: *Tercüme-i Şakâ'ik-i Nu'mâniyye*'nin Süleymaniye Yazma Eser Ktp., Saliha Hatun Nr. 158'de kayıtlı nüshasının sonu